UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1589. usque ad annum 1595 - Una Cum Criticis R.P. Honorati A S. Maria Carmel. Discalc. Observationibus In Historiam Ecclesiasticam Abbatis Fleurii

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1772

VD18 90118669

urn:nbn:de:hbz:466:1-67252

Visual Library

Dr. 5778.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CLAUDII FLEURII
ABBATIS
HISTORIA ECCLESIASTICA
A QUODAM ANONYMO CONTINUATA,
ATQUE A
R. P. ALEXANDRO
A S. JOANNE DE CRUCE CARMELITA EXCALCEATO
EX PROVINCIA BAVARICA PRIORE AUGUSTANO,
OLIM S. THEOLOGIÆ, AC SS. CANONUM
LECTORE
LATINE REDDITA, NOTISQUE CASTIGATA,
UNA CUM
CRITICIS
R. P. HONORATI A S. MARIA
CARMEL. DISCALC.
OBSERVATIONIBUS
IN
HISTORIAM ECCLESIASTICAM
ABBATIS FLEURII.

Coll. S. J. Paderb.
N 772

CONTINUATORIS
TOMUS VIGESIMUS SEPTIMUS
SEU IN ORDINE
TOMUS LI.
Ab anno Christi 1589. usque ad annum 1595.

AUGUSTÆ VINDELICORUM, & OENIPONTI,
IMPENSIS JOSEPHI WOLFF. MDCCLXXII.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ADMONITIO AD LECTOREM.

Benevole Lector, te admonitum volo, quod vulgato hoc quinquageſimo primo adhucdum unus ſit edendus Tomulus præter alium, qui complectitur Indicem Generalem in Univerſam Fleurii Abbatis Hiſtoriam: porro hæc opera, quamprimum fieri poterit, publicam lucem aſpicient.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CONSPECTUS LIBRORUM.

LIBER CLXXIX.

§. 1. Navarræ Rex in Franciæ Regem ſalutatus ſub Henrici IV. nomine. pag. 1
§. 2. Principum, ac Procerum ſententia circa ſucceſſionem. 2
§. 3. Proceres Navarræ Regem ad amplectendam fidem Catholicam ſollicitantes. 5
§. 4. Regis reſponſum ad hæc monita. 7
§. 5. Proceres præſtito fidei Sacramento Navarrum in Regem ſalutantes. 8
§. 6. Bellicæ Henrici IV. expeditiones. 11
§. 7. Pater Burgoinus Fratrum Prædicatorum Prior captus, atque extremo ſupplicio affectus. 13
§. 8. Pontificis Legatus in Franciam delatus. 16
§. 9. Bibliotheca Vaticana a Sixto V. conſtructa. 18
§. 10. Typographia in Vaticano ab eodem Pontifice inſtituta. 19
§. 11. Varia Sixti V. diplomata. 21
§. 12. Quatuor Cardinales ab eodem Pontifice creati. 23
§. 13. Bonuccii Cardinalis obitus. 24
§. 14. Farneſii Cardinalis mors. 25

§. 15. Prosper sancta-Crucius Cardinalis mortuus. 28
§. 16. Michaelis Baji fatum. 31
§. 17. Joannis Stephani Durantii extrema. 32
§. 18. Henricus Mollerus, & Martinus Cronmerus mortui. 34
§. 19. Andreæ Dudithii Quinqueeccleſienſis Epiſcopi interitus. 35
§. 20. Andreæ Dudithii opera. 40
§. 21. Badenſe colloquium circa Religionem. 42
§. 22. Aquisgranenſe diſſidium inter Catholicos, & Proteſtantes. 44
§. 23. Philippi II. edictum contra Proteſtantes e Belgio Aquisgranum confugientes. 45
§. 24. Nova Secta in Syria, ac ſeditio Conſtantinopoli ſuſcitata. 47
§. 25. Judæi vexati, eorumque ædes combuſtæ. 48
§. 26. Mauri Tripolitani in turcas ſeditionem conflantes. 50
§. 27. Sancti Antonini reliquiæ translati. 51
§. 28. Lucemburgicus Dux Romam ingreſſus, ac cum Papa collocutus. 53
§. 29. Hujus Ducis rationes in Henrici IV. favorem expoſitæ. 54
§. 30. Papa his rationibus convictus deciſionem differt. 56
§. 31. Cajetanus Papæ Legatus Pariſios veniens, ac Senatum ingreſſus. 57
§. 32. Turonenſe edictum adverſus hunc Legatum. 59
§. 33. Sorbonnæ Decretum contra Henricum IV. Regem. 61
§. 34. Legati literæ ad Franciæ Archiepiſcopos, atque Epiſcopos. 63
§. 35. Pariſienſis Senatus edictum pro Cardinale Borbonio. 66

§. 36. Regis Hiſpaniæ declaratio circa Franciæ res. 68
§. 37. Rex in uberienſi prælio victor. 70
§. 38. Rex tentata Senonenſis Urbis obſidione recedere coactus. 71
§. 39. Fruſtraneus Legati conatus pro concilianda pace. 72
§. 40. Pariſienſium libellus ad Facultatem Theologicam. 73
§. 41. Deciſio Facultatis Theologicæ circa Henrici IV. ſucceſſionem. 75
§. 42. Hoc Decretum ad omnes Fœderatorum Urbes transmiſſum. 77
§. 43. Cardinalis Borbonius, dictus Carolus X. vita functus. 80
§. 44. Supplicationes durante Pariſina obſidione a fœderatis habitæ. 81
§. 45. Pariſienſis civitatis ſuburbia a Rege invaſa. 83
§. 46. Urbs immani fame depopulata, abſumptis quamplurimis. 85
§. 47. Pariſienſium Deputati ad Regem. 86
§. 48. Regis reſponſum ad hoſce Deputatos. 88
§. 49. Regis literæ ad Nemorſium Ducem Lutetiæ Gubernatorem. 89
§. 50. Parmenſis Dux Pariſienſi Urbi ſuppetias ferens. 91
§. 51. Cajetanus Legatus in Italiam reverſus. ib.
§. 52. Varia Sixti V. Papæ diplomata. 93
§. 53. Papa inſuperhabita adverſa valetudine Eccleſiæ negotiis inſudans. 94
§. 54. Hujus Papæ obitus. 95
§. 55. Populi rabies in ejus Statuam, necnon decretum hanc ob rem editum. 98
§. 56. Conclave pro electione novi Pontificis. ib.
§. 57. Fruſtranea ſollicitatio pro eligendo Cardinale columna. 101
§. 58. Caſtaneus Cardinalis in Papam electus. 104
§. 59. Neo-electus Papa Urbanus VII. dictus. 105
§. 60. Ortus & Hiſtoria Urbani VII. Pontificis. 107

§. 61. Fausta hujus Pontificatus auspicia. 108
§. 62. Hujus Pontificis infirmitas atque obitus. 110
§. 63. Fridericus Cornelius Cardinalis Sede vacante mortuus. 111
§. 64. Comitia sacra pro eligendo Gregorio XIV. 113
§. 65. Historia hujus Pontificis. 117
§. 66. Inaugurationis solemnia. 118
§. 67. Concilium Tolosanum a Joyosa Cardinale celebratum. 119
§. 68. Flaminii Nobilii obitus. 122
§. 69. Petri Galesinii fata. 123
§. 70. Ambrosius Moralez mortuus. 124
§. 71. Martini Duncani extrema. 125
§. 72. Hieronymi Zanchii interitus. 127
§. 73. Jacobi André vulgo Schmidelini decessus. 128
§. 74. Gregorius XIV. fœderatis favens. 130
§. 75. Papa per Maduanum, & Suessam Duces ad submittenda auxilia compulsus. 133
§. 76. Regis Clientes in tres factiones divisi. 135
§. 77. Libellus supplex a tertia hac factione pro sollicitanda Regis conversione editus. 137
§. 78. Lucemburgici Ducis epistola Regis jussu ad Papam data. 139
§. 79. Papæ Nuntius in Franciam decretus unacum comminatione adversus Regios. 144
§. 80. Hoc diploma Parisiis divulgatum. 146
§. 81. Catalaunensis Curiæ edictum adversus Nuntium, & Pontificis diploma. 147
§. 82. Regis declaratio circa hanc causam. 150
§. 83. Regis edictum pro stabilienda conscientiæ libertate. 152
§. 84. Maduntini, & postea Carnutensis cleri congressus adversus Papæ diploma. 154
§. 85. Senatus Parisiensis edictum contra Catalaunense decretum. 157
§. 86. Priorum edictorum Apologiæ. 161
§. 87. Franciæ Regnum a fœderatis Hispaniæ, Regi oblatum. 162
§. 88. Brissonius Præses unacum duobus Senatoribus fœderatorum jussu captus. 164

§. 89.

§. 89. Ex Sexdecimanis quatuor Maduani Ducis Lutetiam venientis jussu laqueo suspensi. 166
§. 90. Maduani Ducis consilia pro firmanda auctoritate sua. 167
§. 91. Ebroicensis Episcopus occupata Luparia captus. 168
§. 92. Episcopus ad perpetuos carceres damnatus, ibidemque mortuus. 169
§. 93. Rothomagum a Rege obsessum. 171
§. 94. Gregorii XIV. Papæ obitus. 172
§. 95. Varia Gregorii XIV. Papæ diplomata. 174
§. 96. Cardinales a Gregorio XIV. Papa creati. 177
§. 97. Hujus Pontificis indoles. 178
§. 98. Sacrorum comitiorum initia. 179
§. 99. Cardinalis tit. Sanctorum quatuor Coronatorum in Papam electus assumpto nomine Innocentii IX. 181
§. 100. Hujus Pontificis Historia, variæque illius dignitates. 182
§. 101. Pontificatus sui auspicia. 184
§. 102. Magna hujus Pontificis consilia, ejusque obitus. 186
§. 103. Antonii Caraffæ Cardinalis obitus. 187
§. 104. Sorbellonii Cardinalis fata. 189
§. 105. Albani Cardinalis extrema. 191
§. 106. Cardinalis de Rubeis mortuus. 193
§. 107. Mors Joannis Vincentii Gonzagæ Cardinalis. 195
§. 108. Francisci Riberæ mors. 196
§. 109. Edmundi Augeri Jesuitæ extrema. 198
§. 110. Aloysii Legionensis obitus. 199
§. 111. Henrici Gravii fatum. 200
§. 112. Laurentiæ Strozziæ obitus. 201
§. 113. Catholici in Anglia dire vexati. 203
§. 114. Cracovienſis seditio ob hæreticorum sectam exorta. 204
§. 115. Cardinales conclave ingressi. 205
§. 116. Sanseverini electio variis modis præpedita. 206

§. 117. Aldobrandinus Cardinalis in Papam electus. 212
§. 118. Neo-electus Papa nominatus Clemens VIII. 213
§. 119. Hujus Pontificis hiſtoria. 214
§. 120. Pontificatus hujus auſpicia. 215
§. 121. Quædam hujus Pontificis diplomata pro regimine Eccleſiæ. 217

LIBER CLXXX.

§. 1. Papa a Regina Vidua ad celebrandas Henrici III. exequias ſollicitatus. 220
§. 2. Clementis VIII. diploma ad Reginam in hac cauſſa datum. 221
§. 3. Papa ex aliorum ſuggeſtione Henrico IV. parum propenſus. 224
§. 4. Pontificis mandatum de eligendo Galliarum Rege. ibid.
§. 5. Hoc Pontificis diploma in Pariſienſis Senatus acta relatum. 227
§. 6. Catalaunenſis Senatus edictum adverſus Legatum, & Pariſienſe Senatus conſultum. ib.
§. 7. Hoc Senatus conſultum Pariſiis præſente Maduano Duce combuſtum. 231
§. 8. Rex de ſua cum Pontifice reconciliatione conſilium agitans, atque ad hoc Veneti Senatus opera uſus. ibid.
§. 9. Edictum circa Regni beneficia, atque Biturienſis Archiepiſcopi poſtulata. 233
§. 10. Gondius Cardinalis, & Piſanus Marchio Romam profecti. 238
§. 11. Gondius Cardinalis Romam venire a Papa prohibitus. 239
§. 12. Cardinalis Gondii reſponſum. 240
§. 13. Papa his rationibus expugnatus, Cardinalique Romam venire concedens. 244
§. 14. Arcana mandata Pontificio in Galliis Legato data. ibid.
§. 15. Legatus ab Hiſpanis præoccupatus. 246

§. 16.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 16. Rothomagenſis Senatus edictum adverſus Henricum IV. ibid.
§. 17. Libellus a Sexdecemviris Maduano Duci porrectus. 248
§. 18. Villamurium a Joyoſa Duce obſeſſum. 250
§. 19. Pater Angelus Joyoſa relicto Capuccinorum inſtituto fœderati exercitus Bellidux proclamatus. 251
§. 20. Sancti Franciſci Saleſii initia. 253
§. 21. Maxima Saleſii felicitas in revocandis hæreticis. 255
§. 22. Germaniæ tumultus ob Argentinenſem Epiſcopatum. 256
§. 23. Alii tumultus in Saxonia ob Religionis diverſitatem exorti. 259
§. 24. Lutherani mortuo Joanne Caſimiro ad Palatinatum redire prohibiti. 260
§. 25. Cardinalis de Mendoza mortuus. 261
§. 26. Hieronymi deRouvere Cardinalis obitus. 263
§. 27. Cananii Cardinalis mors. 265
§. 28. Lenoncurtii Cardinalis extrema. 266
§. 29. Vincentii Laurei Cardinalis fata. 268
§. 30. Sancti Paſchalis Baylon obitus. 271
§. 31. Pretioſa mors Beati Joannis a Cruce primi Carmelitæ Diſcalceati. 273
§. 32. Latino - Latinii extrema. 275
§. 33. Joannis Kiszka de Ciechanowitz exitium. 276
§. 34. Ordinum comitia a MaduanoDuce indicta. 278
§. 35. Cardinalis Legati ſcriptum circa hæc comitia. ibid.
§. 36. Colloquium a Catholicis Regi addictis propoſitum. 285
§. 37. Regis ſcriptum adverſus comitiorum celebrationem. 287
§. 38. Ordinum comitia Pariſiis a Fœderatis celebrari cœpta. 298
§. 39. Maduani Ducis Oratio ad comitiorum initium habita. 299
§. 40. Alia oratio a Pelleveo Cardinale Rhemenſi Archiepiſcopo pronuntiata. 300

§. 41. Altera Seſſio, propoſitionesque ibidem a Legato factæ. 301
§. 42. Catholicorum Regi addictorum declaratio ad comitia per Tubicinem delata. 303
§. 43. Regiorum epiſtola a Sorbonico Collegio juſſu Legati damnata. ibid.
§. 44. Rationes illorum, qui ad Regiorum epiſtolam reſponſum dari petebant. 304
§. 45. Legatus conſentire ab Archiepiſcopo Lugdunenſi rogatus. 306
§. 46. Ordinum reſponſum ad Regiæ partis ſcriptum. 308
§. 47. Deputati ad Surrenenſe colloquium delati. 310
§. 48. Bituricenſis Archiepiſcopi Oratio pro Navarro in Regem nominando. 311
§. 49. Lugdunenſis Archiepiſcopi reſponſum, ac Bituricenſis Præſulis oppoſitio. 312
§. 50. Ordines ad eligendum Hiſpaniæ Infantem a Legato ſollicitati. 314
§. 51. Acerrimum Sylvanectenſis Epiſcopi reſponſum ad Hiſpaniæ Oratorem. 315
§. 52. Archiepiſcopi Lugdunenſis reſponſum ad hoc Nuntium. 319
§. 53. Tres articuli fœderatorum Deputatis propoſiti. 320
§. 54. Reſponſum in Roquettano conventu ad Regis declarationem datum. 321
§. 55. Bituricenſis Archiepiſcopi reſponſum ad rationes a Fœderatorum Deputatis allatas. 323
§. 56. Rurſus Vilettæ conſultationes inchoatæ. 325
§. 57. Pariſienſis Senatus edictum. 327
§. 58. Renatus Benedictus pro Rege in fide inſtituendo accerſitus, Legatique oppoſitio. 328
§. 59. Cauſſa Joſephi Fulonis S. Genevefæ Abbatis. 330
§. 60. Henricus IV. Rex in fide orthodoxa inſtitutus. 331
§. 61. Propoſita fidei confeſſio. 332

§. 62.

§. 62. Legati declaratio adverſus hanc Regis reconciliationem. 334
§. 63. Fœderati adverſus hanc Regis converſionem declamantes. 335
§. 64. Solemnis ritus in Regis reconciliatione San-Dionyſiopoli ſervatus. 337
§. 65. Rex expiata coram Sacerdote conſcientia Rei divinæ præſens. 340
§. 66. Diverſum circa Regis ejurationem judicium. 342
§. 67. Legati Sollicitudo pro promulganda Tridentina Synodo. 343
§. 68. Hujus Concilii acta in Galliis diſcuſſa. 344
§. 69. Concilium Tridentinum a Fœderatis receptum. 350
§. 70. Solemnis Legatio Romam a Rege decreta. 352
§. 71. Henrici IV. Regis epiſtola ad Papam. 353
§. 72. Alia Præſulum, Regiorumque Doctorum epiſtola ad eundem Papam. 355
§. 73. Mandata per Cliellam ad magnum Etruriæ Ducem deferenda. 357
§. 74. Cliella Romam delatus. 359
§. 75. Cliella noctu ad Pontificis alloquium admiſſus. 360
§. 76. Varius Romæ de Regis converſione ſermo. 362
§. 77. Barrerius Regis vitæ inſidias ſtruere molitus captusque. 364
§. 78. Hujus Sicarii Supplicium. 366
§. 79. Nivernius Dux in itinere Romam verſus juſſu Pontificis revocatus. 367
§. 80. Nivernius Romam venire, & ſine apparatu urbem ingredi permiſſus. 369
§. 81. Dux ad alterum alloquium a Papa admiſſus, ſuasque rationes exponens. 370
§. 82. Pontificis reſponſum ad Nivernium Ducem. 373
§. 83. Alia Ducis poſtulata in tertio colloquio propoſita. 374
§. 84. Alia Nivernio a Pontifice propoſita. 375

§. 85.

§. 85. Pontificis declaratio in pleno Purpuratorum Senatu facta. 377
§. 86. Quatuor Præſules ad Purpuram nominati. 378
§. 87. Scipio Gonzaga de Mantua mortuus. 379
§. 88. Cardinalis Spinolæ obitus. 381
§. 89. Auſpicia inſtituti de Doctrina Chriſtiana. 383
§. 90. Clementis VIII. Conſtitutio adverſus Judæos. 384
§. 91. Alia ejusdem Pontificis diplomata circa varia argumenta. 385
§. 92. Congregatio pro examinandis Epiſcopis recens electis a Pontifice erecta. 386
§. 93. Tumultus Brunſvici, & Lipſiæ ad hæreticorum ſectas excitati. 390
§. 94. Anglici Senatus decretum adverſus Guritanos. 393
§. 95. Eliſabetha Henricum IV. a veræ fidei ſtudio avertere molita. 395
§. 96. Conventum Meduntæ celebrandi facultas Proteſtantibus a Rege conceſſa. 397
§. 97. Proteſtantium poſtulata, & Henrici IV. reſponſa eis parum propitia. 398
§. 98. Joannis lens, ſeu Lenſæi obitus. 400
§. 99. Tilemani Bredenbachii mors. 402
§. 100. Nivernius Dux quarta vice ad Pontificis alloquium admiſſus. 404
§. 101. Poſtremum colloquium, ac Ducis diſceſſus Venetias verſus. 405
§. 102. Nivernii Ducis declaratio ad Papam transmiſſa. 408
§. 103. Cenomanenſis Epiſcopi ſcriptum in favorem Gallorum Præſulum divulgatum. 409
§. 104. Fœderatorum Deputati Romam venientes. 411
§. 105. Papæ reſponſum ad hoſce Deputatos. 412
§. 106. Henricus Rex Carnuti inauguratus. 414
§. 107. De redigenda Pariſina urbe actum. 416
§. 108. Secreti tradendæ Urbis Pariſinæ articuli. 417
§. 109. Mandata ad ingreſſum Regis aperiendum a Briſſaco data. 418

§. 110. Sanlucius Portæ novæ appropinquans, atque admissus. 421
§. 111. Rex Parisios ingressus, & cum ingenti lætitia exceptus. ibid.
§. 112. Cardinalis Legatus nequidem Rege conspecto discedens. 422
§. 113. Pellevei Cardinalis obitus. 423
§. 114. Fœderatorum libelli Parisiis suppressi. 427
§. 115. Regis edictum pro restaurando Senatu in Parisiensium favorem promulgatum. 428
§. 116. Generalis Processio in memoriam Parisinæ Urbis in Regis obsequium revocatæ. 429
§. 117. Seditiosi ex urbe Regis jussu expulsi. 430
§. 118. Turonensis, & Catalaunensis Senatus Regis jussu Parisios adventantes. 431
§. 119. Quatuor Facultatum conventus pro obedientia Regi præstanda. 433
§. 120. Publicum Universitatis monumentum de jurata obedientia Regi præstanda: 434
§. 121. Juramenti ab Universitate præstiti norma. 440
§. 122. Jesuitæ, & Capucini huic formulæ subscribere recusantes. 442
§. 123. Lis contra Jesuitas ab Universitate Parisiensi resuscitata. 443
§. 124. Alius Causidicus pro Parisiensibus Parochis contra eosdem Jesuitas peroraus. 445
§. 125. Duretus Jesuitas in judicio defendens. ib.
§. 126. Senatus mandatum de hac lite perscriptis actis prosequenda. 446
§. 127. Juvenis Cardinalis Borbonii obitus. 447

LIBER CLXXXI.

§. 1. Gondius Cardinalis Romæ Papam salutans. 449
§. 2. Gondius Cardinalis Roma Parisios reversus. 451
§. 3. Henrici consilium de bello Hispanis inferendo. 452
§. 4. Rex a Joanne Castello in labiis vulneratus. 453
§. 5. Joannes Castellus examinatus. 454

§. 6.

§. 6. Seditioſa ſcripta in Patris Guinardi cubiculo reperta. 456
§. 7. Caſtellus præſente Patre Guereto interrogatus, ejusque Parentes comprehenſi. ibid.
§. 8. Joannis Caſtelli ſupplicium. 457
§. 9. Senatus conſultum contra Jeſuitas. 459
§. 10. Hiſpanorum molimina in Scotia adverſus Angliam. ibid.
§. 11. Liber de Scotiæ Rege ab Anglici ſceptri ſucceſſione excludendo. 461
§. 12. Alani vulgo Cardinalis Angliæ dicti obitus. 463
§. 13. Cardinalis de Quiroga mortuus. 467
§. 14. Patris Bencii Jeſuitæ extrema. 469
§. 15. Gerardi Mercatoris deceſſus. 470
§. 16. Cornelii Bonaventuræ Bertrandi inetritus. 471
§. 17. Sigismundi Poloniæ Regis conatus pro Religione Catholica in Sueciæ Regno reſtauranda. 474
§. 18. Canoniſatio ſancti Hyacinthi ex Ordine Fratrum Dominicanorum. 476
§. 19. Variæ ejusdem Pontificis Clementis VIII. Conſtitutiones. 477
§. 20. Continuata Jeſuitarum cauſſa poſt Joannis Caſtelli ſupplicium. 478
§. 21. Gueretus, & Guinardus Jeſuitæ tormentis ſubjecti, ac damnati. 479
§. 22. Alia ſententia adverſus Patrem Gueretum, & Joannis Caſtelli Parentes. 480
§. 23. Pater Haicis Jeſuita pariter exilio mulctatus. 482
§. 24. Caſtelli ædes ſolo æquatæ, atque in ejus locum Pyramis erecta. 483
§. 25. Jeſuitarum ex urbe diſceſſus, Papæque judicium de ipſorum expulſione. 484
§. 26. Parochorum, & Pariſienſium Theologorum Conventus. 486
§. 27. Horum ſententia de obedientia Regi præſtanda. 487

§. 28.

§. 28. Parisiensis Senatus edictum adversus hujus Augustiniani Thesin. 490
§. 29. Pontifex in Regis favorem propensus. 495
§. 30. Secreta monita Regi per Ossatum a Pontifice suggesta. 496
§. 31. Supplex libellus a Perronio, & Ossato Pontifici porrectus. ibid.
§. 32. Papa Regem absolvere firmiter statuens. 501
§. 33. Purpuratorum Senatus hanc in rem a Papa coactus. 502
§. 34. Preces publicæ hanc in rem Romæ a Papa decretæ. 503
§. 35. Conditiones utrique Regis Procuratori pro impetranda absolutione propositæ. 304
§. 36. Hæ conditiones immutatæ ob Ossati, & Perronii oppositionem. 506
§. 37. Sub quibus conditionibus absolutio Regi indulta. 507
§. 38. Absolutionis solemnitas Romæ facta. 510
§. 39. Publica Romæ lætitia ob Regis absolutionem. 513
§. 40. Senatusconsultum contra Surgerii Doctoris sermonem. 514
§. 41. Duo Rutheni Episcopi Romam delati summo Pontifici obsequium præstituri. 516
§. 42. Cophti rursus Romanæ Ecclesiæ aggregati. 517
§. 43. Altercatio inter Protestantes circa mediationem Christi Domini. 518
§. 44. Evangelicorum Synodus Turonii celebrata. 520
§. 45. Variæ Clementis VIII. Papæ Constitutiones. 522
§. 46. Alia ejusdem Pontificis diplomata. 529
§. 47. Marci Sitici Altempsii Cardinalis obitus. 530
§. 48. Hugo Verdala de Lubenx Cardinalis mortuus. 534
§. 49. Mors Cardinalis Craſtruccii. 537
§. 50. Constantii Sarnani fatum. 539

§. 51.

§. 51. Continuata hiſtoria de vita ſancti Philippi Nerii. 542
§. 52. Conſtitutiones, ac ſtatuta ab hoc ſancto præſcripta. ibid.
§. 53. Sancti Philippi Nerii obitus, ejusque Canoniſatio. 549
§. 54. Chriſtophori Cheffontani mors. 550
§. 55. Guilielmi Witakeri exitus. 557
§. 56. Continuata Fauſti Socini hiſtoria. 558
§. 57. Fauſti diſputatio cum Franciſco Puccio. 559
§. 58. Puccius ad Rogi ſupplicium damnatus. 560
§. 59. Socinus ſeditionis apud Poloniæ Regem accuſatus. 562
§. 60. Socinus matrimonio junctus, ſuaque uxore orbatus. 563
§. 61. Socinus mortuo magno Etruriæ Duce omnibus ſuis bonis exutus. 565
§. 62. Socini opera. 567
§. 63. Opiniones, atque errores Fauſti Socini. 580
§. 64. Religioſi Pœnitentes vulgo Picepucci appellati recens inſtituti. 593
§. 65. Liber de Concordia a Molina recens editus, tumultusque exinde exorti. 595
§. 66. Pontificis diploma pro præcavenda diſſenſione editum. 597
§. 67. Molina ſuam doctrinam vindicaturus Maditum delatus. 598
§. 68, Cauſſa circa Molinæ librum Romam evocata. 601

Henricus IV. Franciæ Rex Calvinismum abiurat.

Klauber Sc. A.V.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ CONTINUATÆ

LIBER CLXXIX.

SIXTUS V. postea URBANUS II. ac demum GREGORIUS XIV. PP. MAX.
RUDOLPHUS II. OCCID. IMP.

§. I.

Navarræ Rex in Franciæ Regem salutatus sub Henrici IV. nomine.

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

Mortuo Henrico III. mox Navarræ Rex sibi Franciæ, & Navarræ Regis titulum vendicabat; quippe successionis jus ad ipsum quidem

Thuan. l. 97. Aubigne hist. de France t. 3. l. 2. n. 23.

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

devolvebatur: ast hæresis, quam palam profitebatur, Principes, Proceres, plurimosque Belliduces absterrebat, quo minus unanimi consensu in Navarri electionem conspirarent: hinc die secunda Augusti noctu habito consilio, quid in præsenti rerum vicissitudine agendum, inter se deliberabant.

§. II.

Principum, ac Procerum sententia circa Successionem.

Thuan. l. 97. Daniel hist. de France tom. 7. Davil. t. 10.

Sanior æque, ac potior pars ita censebat: „Regni diadema quovis de„mum periculo Navarræ Regi asseraetur, nulloque pacto hujus Principis „jura, ac lex salica violentur: nec a„liud supereſt medium ad vitandi Regni „divisionem; secus enim illud in tot „dividetur Reges, quot numerantur „Principes, vel armis potentes, aut „successionis jus sibi attribuentes, seu „demum se tyrannico exterorum Prin„cipum imperio subjicere necesse erit: „nunc vero hac in occasione facile de„prehenditur, quod Deus hujus Prin„cipis caussæ patrocinetur, eumque ad „solium manu ducat; is enim urgente „Regni necessitate milites contraxerat, „pacem cum Proceribus inierat, ac non „sine prodigio sua jura armis defenden„do parem sese reddiderat: exacte igi„tur

„tur Chriſtianæ legis præcepta adim- Sæcul. XVI.
„plent illi, qui hæc æternæ Mentis A.C. 1589.
„conſilia ſequuntur, ac futuri eventus
„incertitudinem cæleſti diſpenſationi
„omnia temperanti committunt: imo
„ipſa etiam lex divina præſcribit, ut
„Principibus quoque dyſcolis obtempe-
„retur, nec illi ſuis juribus priventur:
„porro Navarræ Rex æquitate,
„ac ſinceritate eminet, proin ſub ejus
„regimine nec violentum, nec tyranni-
„cum quid eſt timendum, ſed prudentia
„moderatum regimen omnino exſpe-
„ctandum, ubi absdubio ſperari licet,
„quod rurſus unicuique, quicquid cre-
„dere voluerit, credendi libertas in-
„dulgeatur, prout hucusque ea cuili-
„bet permiſſa fuit: denique Gallicæ No-
„bilitatis indignum foret, ſi rebellium
„ſigna ſequi vellet, econtra autem tot
„generoſorum Belliducum fama creſcet,
„ſi Regis ſui ſanguinem ab ipſis ſuis
„ſubditis profuſum ulciſci, ei vero, qui
„jure nullatenus dubio legitimus ejus
„hæres eſt, Regni poſſeſſionem ſervare
„voluerint.

Ceterum alii longe diverſa ſentientes unanimi ſuffragio ita cenſebant: „præprimis Religioni Catholicæ proſpi-
„ciendum, majorque ratio habenda eſt,
„ut Dei leges ſerventur, quam homi-
„num edicta in uſum deducantur, cum

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

„ſemper animæ ſalus cunctis rebus ca-
„ducis, ac terrenis præferenda veniat,
„nam omni etiam ævo, ubi de Regno-
„rum ſucceſſionibus agebatur, præva-
„lebat Religio, hæc enim a lege natu-
„ræ, ſucceſſio autem duntaxat a priva-
„torum hominum Conſtitutionibus, & po-
„ſitivo Nationum jure dependet: inſuper
„notum eſt omnibus, quod tunc, quam-
„primum Angliæ Princeps veram Re-
„ligionem abjecerat, mox Catholico-
„rum defectio ſubſecuta fuerit, totum-
„que Regnum ſeſe ſacræ Sedis obſe-
„quio ſubtraxerit: bella autem, & ca-
„lamitates, quæ forte exinde timen-
„tur, brevi finiuntur: ex adverſo
„ſalutem perdendi periculum amiſ-
„ſa vera fide a Patribus ad filios, & de-
„nique ad omnes poſteros propagatur:
„unde in tanti momenti negotio ni-
„mium complacendi ſtudium certe dam-
„num nulla ætate reparandum procrea-
„ret: dyſcoli, atque a vera fide alieni
„Principes equidem tolerandi ſunt, ſi
„ſemel regnum quiete poſſederint, non
„autem id fiat, quando de ſceptro il-
„lis recens conferendo, atque iis pri-
„mum in Reges nominandis agitur:
„præterea cuncti Regni Ordines, nec-
„non ipſemet Rex defunctus Navarræ
„Regem, ut fidem Catholicam ample-
„ſteretur, hortabantur, hancque in
„rem

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

„rem nec preces, nec rationes etiam „validiſſimæ negligebantur, quin tamen „is vel unquam Calvinianæ ſectæ ve„nenum evomere voluerit: fateri equi„dem oportet, hunc Principem doti„bus ad rotandum ſceptrum neceſſariis „præditum eſſe, nimio tamen ſtudio „ſuæ hæreſi addictus forte conſcientiis „vim inferre, ſe obſtrictum exiſtima„bit: proin in præſenti rerum viciſſitu„dine futura ſollicite veniunt proſpi„cienda, nec ullo pacto Chriſtianiſſimum „Regnum a debito Eccleſiæ Catholicæ „obſequio, aut a Sedis Apoſtolicæ obe„dientia ſeparandum eſt.

§. III.

Proceres Navarræ Regem ad amplectendam fidem Catholicam ſollicitantes.

Bironius Mareſcallus, Lucemburgicus, & Eſpernonius Duces aliorum ſententiæ ſuffragabantur, qui Henricum Borbonium in Franciæ Regem eſſe ſalutandum, eique obſequia præſtanda, atque illum in hac dignitate colendum, tuendumque cenſebant, dummodo ipſum ejurata hæreſi Catholicam fidem amplexurum, Catholicosque protecturum conſtaret: præcipue cum ea fuerit voluntas defuncti Regis, qui paulo ante obitum ſuum Navarræ Regem legiti-

Davil. l. 10. Aubign. t. 3. l. 2. c. 24.

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

mum ſuum Succeſſorem declarans eum ſimul monuerat, ut veræ Catholicorum Religioni ſeſe addiceret, ſi pacifice Regnum ſuum poſſidere velit. Prævaluit ferme apud omnes poſtrema hæc ſententia, de qua Lucemburgicus Dux Navarræ Regem, qui tum Meredonii cum fidiſſimis ſuis famulis in caſtris erat, certiorem reddere jubebatur, eidem hæc exponens: „Omnes Regni „Proceres te tanquam ſuum Franciæ „Regem agnoſcere, tibi ſervire, teque „contra omnes defendere parati ſunt, „eoquod Deus, ac prima Regni lex te „per legitimæ ſucceſſionis viam ad Re„gni ſolium vocet: pro conſervanda „tamen pace, Regnique tranquillitate, „per Regis Chriſtianiſſimi titulum, ejus„que dignitatem, necnon propriæ vitæ „tuæ ſecuritatem te exorant omnes, „ut ad Catholicam fidem reverti, atque „in ſinum Eccleſiæ redire, omnemque „hoſtibus tuis obtentum prævertere, „necnon omnem conſcientiæ timorem „tuis ſubditis adimere velis, ut dein„ceps omnes unanimi applauſu tibi ob„temperare, teque revereri valeant: „certus enim ſis, quod nec ipſorum con„ſcientia, nec Religionis ſanctitas per„mittere poſſit, ut in Franciæ Regem „Princeps a fide Catholica averſus ad„mittatur, eo potiori nomine, quod „omnes

„omnes tui Prædeceſſores a tempore „Clodovæi ſerie nunquam interrupta in „eadem ſancta Religione perſtiterint. Sæcul. XVI. A. C. 1589.

§. IV.

Regis reſponſum ad hæc monita.

Ad hæc Navarræ Rex hunc in modum reſpondit: „animum ſincerum, atque affectu gallicum natura mihi indidit: grates autem Nobilitati reddo, „quod tam honorifica de me conſilia „concipere voluerit, viciſſim vero hanc „Nobilium coronam veluti ſpectatiſſimam Regni partem revereor, omnesque ſincero affectu amplector, paratus, quod tam palam, quam privatim „eorum fidelitatem, ſtudiumque grato „animo compenſem: non vero mirentur, quod ad ipſorum petita adeo „prompte reſpondere non valeam; rei „enim, quam de me petunt, gravitas „deliberandi, ac mature deſuper penſitandi ſpatium depoſcit, priusquam „certi quid ſtatuere valeam, nam pluris „animam, ac conſcientiam meam habeo, quam omnes humanas dignitates: hucusque autem in Religione, „quam veram eſſe arbitror, enutritus, „atque imbutus eram, non tamen eidem pertinaciter inſiſtere volo, ſed „generalis, aut nationalis Concilii deciſionibus, necnon inſtitutionibus, quas „mihi *Davil. l. 10. Daniel. l. cit.*

Sæcul. XVI. A. C. 1589.

„mihi Viri fide sinceri, atque idonei sub„ministrabunt, subjicere paratum me ex„hibeo: cum autem hæc mentis lumina „a Deo expectare oporteat, spe fretus sum, „quod Deus longe efficacius in pace, „& tranquillitate, quam fervente ar„morum strepitu ad cor meum locutu„rus sit: de cetero nil ardentius „opto, nisi ut subditis meis, Regno„que satisfacere valeam: ad exequenda „vero pia mea consilia opportunius ex„pectandum est tempus, ne mutatio mea „aut vi extorta, seu ficta, vel ex „humani quæstus desiderio facta videa„tur: eapropter vos rogo, ut occasio„nem magis propitiam expectare veli„tis, si autem de mea voluntate ido„neam cautionem desideretis, aut quas„dam conditiones in Religionis Catho„licæ favorem præscribere velitis, etiam „in præsenti rerum statu omnem, quam „desiderare poteritis, satisfactionem vo„bis præstare, paratus sum.„

§. V.

Proceres præstito fidei Sacramento Navarrum in Regem salutantes.

Thuan. l. 97. *Davil. l.* 10. *Mem. de la Lig. t.* 4.

Accepto hoc Regis responso decretum est, ut Regi præscriberetur spatium, intra quod veræ fidei dogmata edoceretur, atque ejurata Calvini hæresi Regnum in fide Catholica tueri promitteret:

ret: igitur ſcriptum quoddam concipiebatur, quo Principes, Proceres, Regisque Miniſtri, Nobiles, & milites Catholici pollicebantur, quod Henricum Borbonium tanquam ſuum legitimum Principem, ac Franciæ Regem agnoſcere, eique fidem ſuam ſolemni ſacramento obſtringere, atque obtemperare velint, quin obedientiam, quam ipſi jurato promittere parati ſunt, ullis limitibus reſtringere intenderent: eapropter viciſſim Henricus fide, ac verbo regis pollicebatur, quod intra ſemeſtre Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ Religionis dogmata a Virorum ſpectabilium cœtu, vel ſi opus foret, a Concilio nationali edoceri cupiat, ejusque deciſioni ſincera fide ſeſe ſubmittere velit: interea pollicebatur, ſe Religionem Catholicam, Apoſtolicam, Romanam inviolatam ſervaturum, nihil in ipſa, aut illius diſciplina innovaturum, aut mutaturum: bona, & dignitates ſacras, ſicuti ſemper antea a Regibus ſuis Prædeceſſoribus factum, atque cum Rege defuncto conventum fuiſſet, inter perſonas idoneas, & Catholicæ Religioni addictas diſpenſaturum præcipue in locis ſuæ jurisdictioni obnoxiis: inſuper id, quod ſemper, priusquam ad regnum vocaretur, proteſtatus fuerat,

Sæcul. XVI A. C. 1589.

Sæcul. XVI. A.C. 1589

denuo repetiit, se paratum, quod ad Religionem attinet, boni, ac legitimi Concilii generalis, sive nationalis, quod intra semestre, si fieri poterit, convocandum curabit, decretis stare: interea nullius alterius, quam Religionis Catholicæ, Apostolicæ, Romanæ toto regno publicum usum futurum, nisi iis in locis, quæ nunc a Protestantibus tenerentur, sicuti pactis inter se, & Henricum III. conventis mense Aprili ultimo cautum fuerat: porro id locum habeat, donec aliter pacificatione generali in regno, aut ab Ordinibus regni intra semestre convocandis decretum fuerit: insuper cautum, ut urbibus, ac arcibus in bello capiendis nulli nisi catholici præficiantur, nisi in iis, de quibus aliter pactis cum defuncto Rege initis convenit: nulli item ad dignitates, Præfecturas, & publica munia in Urbibus nisi Catholici admittantur, exceptis semper iis locis, quæ a Protestantibus occupantur: tandem additum, ut Rex dignitates, privilegia, prærogativas, libertates, ac bona Principibus, Ducibus, Paribus, primariis regiæ coronæ Ministris, Proceribus, nobilibus, ac ceteris fidis subditis inviolata servet, & speciatim fidos Regis defuncti ministros commendatos habeat, operamque det, ut detestandi parricidii in Henricum III. patrati

patrati severa, & quæ posteritati in exemplum esset, publica expiatio fieret. Sæcul. XVI. A.C 1589.

Præterea spondebat, quod suis subditis dare velit licentiam delegatos e suo numero ad Pontificem mittendi, qui eum de jurejurando præstito, & quas ob causas Henricum Borbonium in Regem elegerint, eique fidelitatis juramentum præstiterint, plenius edoceant, ab eoque impetrent, quod utile, ac necessarium rei Christianæ, Regis, regnique incolumitati, ac bono censuerit.

Hæc pacta die quarta Augusti juramento firmata tam a Rege, quam potissimis Proceribus, Belliducibus, qui tum in castris erant, proprio chirographo muniebantur, postea vero in Turonensi senatu in tabulas relata, & comprobata: insuper Helvetii Regis stipendia mereri promittebant, hancque in rem Henricum IV. adeuntes ab eo perbenigne excipiebantur: ipse autem Rex postmodum ad oppidum sancti Clodoaldi contendit, ubi plurimi Proceres, ac Nobiles ex castris Navarrum salutaturi, eumque tanquam legitimum Regem suum veneraturi convenerant.

§. VI.

Bellicæ Henrici IV. expeditiones.

Paulo

Sæcul. XVI. A. C. 1589.

Paulo post Henricus Rex defuncti Regis corpus, quod Compendium deferebatur, comitaturus discesserat, in itinere autem Meulantum, Gissortium, & Claromontium in Bellovacensi agro occupabat, ac postea continuato victoriarum cursu Normaniæ partem cepit, atque ad Arcas prope Dieppam magna clade Maduanum Ducem affecit, eumque non sine ingenti suorum dispendio retrocedere, ac propudiosam fugam arripere coegit: interea Parisiensis Senatus tam suo, quam fœderati Consilii nomine die septima Augusti in Borbonii Cardinalis favorem edictum promulgari jussit, vi cujus omnes Principes, Proceres, ceteriique sollicitabantur, ut eum tanquam legitimum, ac sanguinis jure vocatum Regem agnoscerent, atque in religione Catholica, Apostolica & Romana se victuros, & morituros, nec ullo pacto hæreticis opem præstituros jurato sponderent. Biduo post hujus edicti tenor Provinciarum Rectoribus significabatur, quibus injunctum, ut juxta illud res suas componerent.

Thu. l. 97. Davil. l. 10.

Henricus post publicatum hoc edictum veritus, ne Borbonius Cardinalis captus vi eriperetur, eundem Cainonem abduci, necnon Fontenacum in Pictavium transferri jussit, eumque Boulaio hujus urbis Gubernatori, cujus

jus fidelitas, animique fortitudo satis comprobata erat, custodiendum tradidit, cumque regiis armis ubique prospera adspiraret fortuna, Augium, & Gamacensem arcem in Ambianensi agro armis suis subjecit. Sæcul. XVI. A.C. 1589.

§. VII.

Pater Burgoinus Fratrum Prædicatorum Prior captus, atque extremo supplicio affectus.

Postea Rex Parisinæ civitatis suburbia adorsus ea dimidiæ horæ spatio nondum evoluto occupabat, ubi inter captos Edmundus Burgoinus Fratrum Prædicatorum Prior thorace indutus dimicare deprehendebatur: cum autem sæpius in suis sermonibus Henrici III. cædem approbasse, imo etiam detestandum hoc facinus consuluisse convinceretur (*) Turonium abductus est, ubi *Thuan. & Davil. l. c. Mem de l' Etoil. t. 2. p. 9.*

(*) Nullus omnino probatæ fidei Historicus allegari potest, qui vel unicum factum, ex quo Burgoinus hujus facinoris suasor exstitisse convictus fuerit, juxta legum præscripta comprobatum adducere valuit: quinimo ipsemet Thuanus Auctor hac in re certe non suspectus, veritatis pondere pressus de Burgoino hæc refert: *cum ad supplicium traheretur, magnam constantiam vultu præsetulit,*

non

Sæcul. XVI. A.C 1589.

ubi sollicitante Aloysia Lotharingia defuncti Regis vidua judicii acta in eum instruebantur, & quamvis constanter negasset, quod ullo pacto Clementem ad Regis cædem incitasset, nihilominus Turonensis Curiæ edicto damnabatur, ut quatuor equis ejus membra a corpore

non tam judicii severitatem, quam testium fidem incusans, cum judices recte, & ex animi sententia judicassent, siquidem probationes contra ipsum factæ veræ essent, nam ajebat parricidium se execrari, ac ingenue profiteri, pœnam gravissimam commeritum eum, qui Regis interficiendi auctor, aut suasor extitisset: verum nunquam se de parricidio, antequam patraretur, quidquam resciviſſe, multominus consilium ejus perpetrandi dedisse, & falsum dicebat, quod testes affirment, id inter concionandum jactasse ipsum. Post sententiam pronuntiatam cum tormentis ad indicandos socios subjiceretur, eandem constantiam servavit, nihilque aliud confessus est, quam se in publicis concionibus gratias Deo Optimo pro liberatione urbis egisse, exemplumque Bethuliæ in medium adduxisse: ceterum quod ad Regis cædem spectat, nunquam factum laudasse, quinimo illud ex animo detestari, & execrari: quibus dictis post valde piam orationem ad Deum alta voce conceptam summa cura corpus composuit, ne quid indecens pati cogeretur, & ita vitam inter cruciatus finivit.

re avulsa concremarentur, ejusque cineres postremo in aerem dispergerentur, quae tamen sententia nonnisi anno sequenti die vigesima tertia Februarii executioni data est. Hic idem Religiosus in ferali pegmate constitutus pereleganti oratione Deum precabatur, ut Regem ad fidem Catholicam reducere dignaretur, huncque Virum foederati tanquam sanctum deprædicabant oratione hanc in rem typis vulgata. Sæcul. XVI. A.C. 1589.

Postquam ergo omnia Parisinæ civitatis suburbia a regio milite fuerant occupata, ea victorum deprædationi relinquebantur: verum Belliduces, ne Ecclesiæ, ac Monasteria furentium libidini essent exposita, tam sollicite præcavebant, ut eadem die, qua Festum omnium Sanctorum agebatur, divinum Officium in Ecclesiis tranquille fuerit celebratum, omnesque milites Catholici suæ religionis exercitiis quiete incumbere, hancque festivitatem celebrare valerent: demum Henricus, cum virium suarum potentiam Parisiensibus demonstrasse contentus esset, eorum urbem infestis armis non aggrediebatur, sed Montelerium secessit, Turonium venturus, non sine prospero expeditionis suæ successu, quippe potissimas urbes, quas vel in itinere offenderat, aut alias circum vicinas armis

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

mis suis subjecerat, eumque Castellodunum venientem Helveticorum Pagorum Deputati salutatum venerant, atque eidem fidem fecerant, quod eorum copiæ semper ad ipsius obsequium paratæ essent. Præterea Venetorum Respublica Henricum tanquam Regem venerabatur, ac ipsemet Mantuæ Dux eidem significari fecerat, quod de ipsius auxilio certus esse posset.

§. VIII.

Pontificis Legatus in Franciam delatus.

Thu. l. 97. Davila l. 11.

Sub idem tempus Turonii conspiratio præcipue a Fratribus Minoribus conflata detegebatur, quam tamen nonnulli mortis supplicio expiare cogebantur: porro postea Vindocinum, Cenomanum, Falesia, pluresque aliæ urbes deditionem fecerunt: interim fœderati toti in eo erant, ut Borbonius Cardinalis Franciæ Rex agnosceretur, unde illum sub nomine Caroli IX. proclamabant: præterea Pontifex Cajetanum Cardinalem Henrici nominationem præpedire jussum Parisios ablegabat, qui Lugdunum delatus Alphonso Ornano Tribuno, dum is in Delphinatu agebat, nuntiari fecit, ne hanc Provinciam ulterius turbaret, sed relictis Regis partibus sacro fœderi accederet: verum Tri-

Sæcul. XVI. A. C. 1589.

Tribunus hoc monitum iniquo ferens animo Nuntio hæc respondit: „sum e- „quidem verus Catholicus, ac obediens „sacræ Sedis Filius, quantum ad res „sacras pertinet: ast non minus Franciæ „Regis obsequio addictum me profiteor, „propterea ejus jussa exequi cogor, & „pro muneris mei ratione Gratianopo- „litanam, & Valentianam urbes hosti- „liter invadere obstringor, prout ad „Regis mei vota necessarium judicave- „ro.„ Hoc responso exacerbatus Papæ Legatus adhuc majorem conceperat dolorem, postquam proprio experimento edoctus fuerat, quod ob regii exercitus victorias fœderatorum res usque adeo indies magis inclinarentur, ut ad prosequendum iter nec securitatem, nec militum præsidia sibi polliceri posset. (*)

§. IX.

(*) De hac fabula Thuanus nullam mentionem facit, sed duntaxat refert, quod Legatus illos ad fidei constantiam, tranquillitatem, & hæresum extirpationem hortatus fuerit: quia vero nullam de Cardinali Borbonio mentionem fecerat, ideo fœderati ea potius, quæ Pontifex fecerat, ad placandos in præsens bonorum animos interpretabantur, quia ita Pontifici, & iis, qui ejus auctoritate res in regno administrabant, propositum esset,

Sæcul. XVI
A. C. 1589.

§. IX.
Bibliotheca Vaticana a Sixto V. conſtructa.

Gallois trait. des Bibl. p. 76. Angel. Rocca Bibl. Vatic. Ciacon. in Sixt. V. tom 4. p. 116. & 125.

Anno priori Sixtus V. celebrem Vaticani Palatii Bibliothecam jam ab ipſo ſancto Zacharia Papa inchoatam, necnon ab Innocentio VII., & Calliſto III., & Sixto IV. auctam reparare aggrediebatur; ea enim Carolo Borbonio Ductore a Germanorum exercitu, poſtquam Romana urbs deprædationi expoſita erat, penitus diſſipata eſt: nunc vero Sixtus V. nulli labori, nullisque ſumptibus parcebat, ut illam non modo operis elegantia, ſed etiam librorum ſelectu, ac numero omnium celeberrimam, & locupletiſſimam, redderet, quam in rem in quodam Vaticani loco, qui *Bellveder* appellatur, magnificum pro nova Bibliotheca ædificium exſtrui, locumque picturis per celeberrimos illius ævi Pictores elaboratis adornari, ac præcipua, quæ ipſemet hucusque geſſit, negotia, necnon alia ad Bibliothecæ ornatum accommoda exhiberi juſſit, inter quæ præſertim viſebantur illorum, qui literas adinvenerunt, effigies, generalia Concilia, & celebriores priſcorum temporum Bibliothecæ:

multique ob id ſenſim a fœderatorum partibus alienari cœperint.

cæ: porro hoc labore Sixtus V. unice intendebat, ut Bibliotheca Vaticana priſtino ſuo ſplendori reddita præpediret, ne ea inpoſterum ob nimiam libros educendi facilitatem diſſiparetur: eapropter circa ordinem, quem hujus Bibliothecæ Præfecti ibidem ſervare tenerentur, prudentiſſimas præſcripſit leges, ſimulque ſeveriſſimas pronuntiavit pœnas indicto etiam anathemate in eos, qui aut hæc ſtatuta violarent, aut ſine ſpeciali ſummi Pontificis licentia libros inſuperhabito interdicto extrahere præſumerent: ne vero hujus ſtatuti ignorantia obtendi poſſet, hæc decreta duabus marmoreis tabulis ad Bibliothecæ ingreſſum erectis inſculpi voluit. Ceterum hæc Bibliotheca merito ſibi tantam depoſcebat ſolertiam, quippe jam tum plusquam decem millia ſcriptorum Codicum, qui ferme omnes maximi momenti erant, recenſebantur: inſuper eadem, poſtquam Palatina, necnon Urbinatenſi, & Chriſtinæ Sueciæ Reginæ Bibliothecis aucta erat, ex omnibus totius Univerſi Bibliothecis progreſſu temporis longe celeberrima evaſit. Sæcul. XVI. A. C. 1589.

§. X.

Typographia in Vaticano ab eodem Pontifice inſtituta.

Sæcul. XVI A.C. 1589.

Insuper haud procul a præfata Bibliotheca instructissimam quoque typographiam erigi curabat, ut illius beneficio plurium operum, quæ vel ex hæreticorum perfidia, seu quorumdam Catholicorum socordia, aut negligentia antehac adulterata, & depravata prodierunt, accurratæ, atque emendatæ editiones nunc concinnari possint: decreverat etiam Sixtus Pontifex, ut ibidem sacer Codex in variis linguis, Concilia generalia, sanctorum Patrum opera, Liturgiæ in Ecclesiis approbatæ, ac plurima alia pietatis, & doctrinæ Christianæ opuscula tam pro fide Catholica in variis remotissimis regionibus propaganda, quam pro Catholica veritate in locis, ubi religio Christiana jam introducta viget, propugnanda omnis generis idiomatibus, ac literis imprimerentur: porro hujus typographiæ curam demandabat Dominico de Baza Veneto profunda sua eruditione, ac diuturna in ejusmodi negotiis experientia clarissimo, qui hoc in munere tantam sibi famam comparabat, ut hæc typographia brevi omnibus ad id necessariis tam abunde instructa esset, ut tanti operis excellentia labori responderet, & exinde Authoris gloria augeretur: præterea Angelus Rocca ex Ordine Fratrum Eremitarum sancti Augustini,

qui

qui Sixto V. a ſacello, ac poſtea titularis Tageſtinus Antiſtes erat, Bibliorum, Conciliorum, operumque ſanctorum Patrum editionibus invigilare a ſummo Pontifice jubebatur. Sæcul. XVI. A. C. 1589.

§. XI.

Varia Sixti V. diplomata.

Hæ tamen exercitationes Sixti V. animum nequaquam a procurandis Eccleſiæ negotiis avertebant, quinimo hac ſollicitudine excitatus hoc anno plura edebat diplomata: I. Namque die prima Januarii decernebat, *quod fructus beneficiorum Regni Neapolis, tempore obitus Beneficiatorum, qui cum camera Apoſtolica ſuper ſpoliis tranſegerunt, pendentes, vel non exacti, non ad eorum hæredes, vel capitulum, & clerum, ſed ad ipſam Cameram ſpectent.* *Bull. t. 2. pag. 710.*

II. Diplomate die nona ejusdem Menſis edito agit de *habitu, & tonſura clericorum, & Militum beneficia eccleſiaſtica obtinentium.*

III. Die decima quinta Martii Papa inſtituit tribunal *rotæ in civitate Maceratenſi, Provinciæ Marchiæ Status Eccleſiaſtici, ad cognoſcendas lites dictæ Provinciæ.*

IV. Die vigeſima quarta Maji Pontifex Eccleſiam Epiſcopalem civitatis Firmi,

Sæcul. XVI. A.C 1589

mi in Provincia Marchiæ erexit in Ecclesiam Archiepiscopalem.

V. Die vigesima septima Junii Sixtus V. indulsit, ut *Fratres, & Moniales Ordinis Beatæ Mariæ de Monte Carmelo Congregationis discalceatorum in Italia, recitare valeant Horas Canonicas juxta ritum Breviarii Romani nuper emendati, prætermisso Ordinis usu, & celebrandi festa Sanctorum dicti Ordinis, etiamsi in Calendario Romano non contineantur.*

VI Idem Papa decrevit, ut Archiconfraternitas *pietatis pro carceratis a Gregorio XIII. in urbe instituta, habeat officium provisoris pro condemnatis ad triremes totius status Ecclesiastici, ac possit annis singulis secunda feria post primam dominicam quadragesimæ unum carceratum etiam pro capitali crimine damnatum liberare.*

VII. Die vigesima tertia Augusti decretum edidit de electione *Prioris Generalis, & aliorum Prælatorum Congregationis Canonicorum Regularium S. Salvatoris Ordinis S. Augustini.*

VIII. Quodam diplomate die vigesima Decembris idem Pontifex suppressit institutum *Fratrum calceatorum S. Francisci in Italia, eorumque loca concessit Fratribus Minoribus conventualibus Reformatis, ordinis ejusdem sancti Francisci.*

§. XII.

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

§. XII.

Quatuor Cardinales ab eodem Pontifice creati.

Eodem hoc anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo nono die decima quarta Decembris Sixtus V. octava jam vice quosdam Prælatos numero quatuor Romana Purpura decorabat, quos inter primus erat Marianus Perbenedictus apud Camertes in Umbriæ, & Piceni finibus ex nobilissima hujus nominis familia natus, eratque Marturanensis in Calabria Episcopus, ac dein vulgo Cardinalis Camerinensis dictus titulo sanctorum Petri, & Marcellini. II. Gregorius Petrochinus patria Pisanus, supremus Ordinis Fratrum Eremitarum sancti Augustini Moderator, primo Cardinalis Presbyter tit. sancti Augustini, postea vero sanctæ Mariæ trans Tyberim, ac demum Episcopus Prænestinus. III. Carolus de Lotharingia ex Caroli Lotharingiæ Ducis, & Claudiæ Henrici II. Franciæ Regis Filia anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo Nancæi natus, qui ex Argentinensi Episcopo Cardinalis Diaconus creabatur tit. sanctæ Agathæ. IV. Guido Pepulus, qui variis Romanæ Curiæ officiis probe defunctus, ac Protonotarius, Referendarius,

Ciac. vit. Pont. t. 4. p. 194.

Sæcul. XVI. A. C. 1589

rius, & Cameræ thesaurarius renuntiatus, aliaque munia obiens tandem Cardinalium Collegio adscribebatur, titulum adeptus sanctorum Cosmæ, & Damiani: ast paulo post Presbyteris Cardinalibus annumeratus titulum sancti Eustachii obtinuit, quo rursus dimisso ad illum sancti Petri in Monte aureo vocabatur.

§. XIII.

Bonuccii Cardinalis obitus.

Arch. Gion. in annal. servorum. Ciacon. p. 182. Ant. Vitt. in add. ad Ciac. Ughel. Ital. sacra.

Ceterum ex Cardinalibus hoc anno defunctis non nisi tres numerantur, ex quibus primus erat Stephanus Bonuccius Aretinus ex Ludovico Patre in summa quidem paupertate constituto, sed prudentia, ac honestate conspicuo natus. Fertur, eum a Stephano Bonuccio nobili Aretino, ac Servorum B. Virginis Generali, cujus fuerat alumnus, professionem, nomen, & agnomen auspicato traxisse: siquidem, cum servorum Ordinem fuisset professus, in artibus plurimum profecit: sacro igitur Theologiæ magisterio honoratus, eloquentia clarus, Patavii, ac Bononiæ Regentis munus obibat, ac postmodum Apostolicus Ordinis sui Visitator, dein vero Procurator generalis renuntiatus est. Postea unacum Hugone Boncompagno Apostolico Legato in Hispaniam Caranzæ

ranzæ Archiepiſcopi Toletani cauſſam inſpecturo contendit, indeque reverſus Cæſenæ in ordinis ſui comitiis generalis Magiſter, ſeu Rector renuntiatus interfuit Tridentinæ Synodo, atque ab eodem Hugone Legato ad Pontificatum ſub Gregorii XIII. nomine promoto, anno Chriſti milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo tertio Epiſcopus Alatrinus in Æmilia, & mox Aretinus nominabatur. Demum hoc Pontifice vita functo a Sixto V. ejus Succeſſore, qui hunc virum ſibi in paucis carum habebat, Romam accerſitus ſanctæ Inquiſitionis Conſiliarius primo eligitur, deinde Presbyteris Cardinalibus tituli SS. Petri, & Marcellini adſcriptus, etiam Cardinalium Congregationi, quæ pro Concilii Tridentini examine erat inſtituta, præficiebatur, quo munere functus pleuritide laborans die ſecunda Januarii Anno Chriſti milleſimo quingenteſimo octogeſimo nono, ætatis vero ſuæ ſexageſimo octavo in ordinis ſui monaſterio obiit, cujus Corpus in Eccleſia ſancto Marcello Pontifici ſacra ſepultum eſt. Aſſervantur in Piſana Bibliotheca nonnulli hujus Cardinalis commentarii in Ariſtotelem, & Magiſtrum ſententiarum.

Sæcul. XVI. A. C. 1589.

§. XIV.

Farneſii Cardinalis mors.

Sæcul. XVI. A C 1589

Alter erat Alexander Farneſius natu major Petri Ludovici Farneſii Parmæ, & Placentiæ Ducis, atque Hieronymæ Urſinæ Matronæ pietate, ac ſingulari meritorum gloria celeberrimæ Filius, natusque erat anno reparatæ Salutis milleſimo quingenteſimo vigeſimo die ſeptima Octobris, porro Romæ inchoato ſtudiorum curriculo Bononiæ tantopere profecerat, ut inſuper modeſtiæ laude inſignis a Clemente VII. quamvis nonniſi quatuordecim annos natus Parmenſis Epiſcopatus Adminiſtrator nominaretur, paulopoſt a Paulo III. Avo ſuo paterno, qui Clementi VII. ſucceſſerat, die decima octava Decembris Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo trigeſimo quarto Cardinalis renuntiatus, progreſſu vero temporis anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto, ac ſubſequentibus annis Sabinenſem, Tuſculanum, Portuenſem, Oſtienſem, Veliternum, pluresque alios Epiſcopatus obtinuit, ſimulque ſacri Collegii Decanus, Romanæ Eccleſiæ Pro-Cancellarius, & ſanctæ Mariæ Majoris, necnon Vaticanæ Eccleſiæ Archipresbyter creabatur: porro Anno poſt partum Virginis milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſexto, poſtquam per plures annos Avenionenſi Archiepiſcopatui

Thuan. l. 96. Ciac. t. 3. pag. 558. Paul. Jov. hiſt. l. 39 43. Leand. Albert. in deſcript. Ital. Roch. Pyrrhus in notit. Eccl. Sicil.

tui præfuit, ad Montis Regalis Epi- Sæcul. XVI.
ſcopatum nominatus, & Patriarchæ A.C.1589.
Jeroſolymitani titulo decoratus eſt: inſuper a Carolo V. Cæſare ob præclara ſua merita tanti habebatur, ut ille dicere ſoleret: *ſi Collegium Cardinalium ex talibus viris, qualis eſt Farneſius, totum conſtat, profecto Senatus ſimilis nusquam gentium reperietur.*

Præterea Alexander a Paulo III. Avo ſuo diverſis maximi momenti Legationibus in Franciam, Germaniam, & Belgium præficiebatur, nec tamen ejus conatibus proſper arridebat ſucceſſus, cum Caroli V. jura cum Franciſci I. poſtulatis conciliare niteretur: feliciter tamen colloquium Buſſetanum inter ſummum Pontificem, & Carolum V. evincebat, ubi pacis conditiones, quarum alibi meminimus, fuerant ſancitæ: demum hic idem Farneſius ſub diverſis Pontificibus ſemper eximio nominis ſui honore, ac fama inclareſcebat, literatorum Parens, fautorque: hinc dicere ſolitus erat: *ignavo Milite, & Clerico literarum ignaro nihil turpius in orbe reperire eſt.*

Hic idem Jeſuitarum Collegium Romæ exſtrui curavit, primumque hujus ædificii lapidem unacum Auguſtano Cardinale anno Salvatoris noſtri milleſimo quingenteſimo ſexageſimo octa-

vo

Sæcul. XVI. A. C. 1589.

vo posuit, pluresque alias fundationes fecit. Tandem die secunda Martii hoc anno, septuagenarius Romæ e vivis excessit, postquam per quinquaginta quinque annos Cardinalitiam dignitatem possederat. Corpus ejus in Jesuitarum Ecclesia terræ mandatum: ejus vero viscera in sanctorum Laurentii, & Damasi templo ante Aram maximam recondita fuere, ubi illius exequiis intererant quadraginta duo Cardinales, funus ejus comitante universo populo, qui in uberrimas lacrimas effusus patriæ, & pauperum Patrem deplorabat: nihilominus eidem crimini datur, quod plus æquo Judæos protexerit, hac enim de re Sadoletus illum redarguebat in quadam epistola typis impressa.

§. XV.

Prosper Sanctacrucius Cardinalis mortuus.

Ciac. p. 590. Pallav. hist. Conc. Trid. passim. Sadolet elog. Card. Justiniani hist des Eveg. de Tivoli.

Tertio loco inter defunctos Cardinales recensendus venit Prosper Sanctacrucius Romanus Tarquinii Sanctacrucii Consistorialis Advocati filius anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo decimo tertio, vel juxta alios Scriptores decimo quarto die vigesima quarta Septembris natus, qui jam anno ætatis suæ septimo Pauli Ugolini magisterio traditus in latini, græcique idio-

Sæcul. XVI. A. C. 1589.

idiomatis peritia tantos progressus fecit, ut vix duodecimum ætatis suæ annum egressus jamjam Isocratis orationem latine redderet: decimo autem tertio ætatis suæ anno, cum circa annum Christi millesimum quingentesimum vigesimum septimum pestilentiæ vis Romanam Urbem depopularetur, Prosper suo Patre, ac Matre orbatus omnibus suis spoliabatur, unde piam suorum amicornm, qui Patri suo sanguine juncti erant, opem implorare coactus fuit, & præcipue ad Antonium Ursinum Gravinæ Ducis Fratrem confugerat: transactis autem in paupertate annis amicitiam cum Antonio Theobaldo Ferrarienſi contraxerat, a quo etiam plurimi habitus, ac beneficiis cumulatus ad jurisprudentiæ studium incitabatur: eapropter ipsius consilium secutus Magistrum sibi elegit Zannechinum, qui Patavii juris scientiam publice profitebatur. Postea ad preces Hieronymi Veralli, qui tum apud Venetos Nuntius erat, Prosper a Paulo III. sacri Senatus Advocatus renuntiabatur, hinc Patavium regressus utriusque juris lauream Doctor emeruit: inde Romam redux, ac plurium Cardinalium benevolentiam sibi concilians ab eis potenter protegebatur, variis beneficiis honoratus, porro tunc temporis annum

ætatis

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

ætatis ſuæ vigeſimum tertium agebat, anno autem vigeſimo octavo Auditor Rotæ nominatus Alexandrum Farneſium in Germaniam comitabatur, atque in hoc itinere hujus Cardinalis gratiam adeo dextre ſibi devinciebat, ut ab eo temporis momento hic Proſperum omni officiorum genere cumulare unice intentus eſſet.

Dein a Paulo III. Chyſamenſem Epiſcopatum in Creta obtinuit, atque ab eodem Pontifice poſtea Sedis Apoſtolicæ Nuntius in Germaniam, Luſitaniam, Hiſpaniam, ac denique in Gallias decretus, ibidem tantam nominis ſui famam comparabat, ut ad Catharinæ Mediceæ Reginæ ſollicitationem a Rege ad Arelatenſem Archiepiſcopatum, & demum regnante Pio IV. Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quinto ad Romanam Purpuram nominaretur, ubi etiam in concilianda pace inter Hiſpaniæ Regem, & Antonium Navarræ Regem operam ſuam impendit, egitque de reparandis damnis, quæ Navarrus ob ditiones ab Hiſpanis occupatas perpeſſus erat: præterea Proſper Sanctacrucius arcanorum Regni Gallici particeps factus, e Francia Romam nonniſi ſub Pontificatu Pii V. redierat, ubi etiam Presbyter Cardinalis, necnon Albanen-

banensis Episcopus renuntiatus est. Tandem Romæ die sexta, vel juxta aliorum sententiam, septima Octobris hoc anno, ætatis suæ septuagesimo sexto mortalitatem exuit in Ecclesia sanctæ Mariæ Majoris sepultus. Scripsit quædam opuscula, atque inter alia decisiones Rotæ Romanæ, & gallicarum rerum commentarium: insuper posteris reliquit epistolas ad Fridericum Nauseam, aliosque eruditos Viros scriptas, necnon Constitutiones, & decreta circa Lanificii officinam a Sixto V. Romæ erectam, præter varias orationes, & tractatum nondum typis impressum de Legati Officio, qui Codex Romæ in Jesuitarum Bibliotheca asservatur. Sæcul. XVI. A.C. 1589.

§. XVI.

Michaelis Baji fatum.

Post controversias inter Jesuitas, & utramque Facultatem Lovaniensem, & Duacensem motas Michael Bajus Doctor nonnisi exiguo temporis spatio vita superstes fuit; decessit enim hoc anno die decima sexta Septembris septuaginta septem annos natus, postquam per quindecim annos Facultatis Decanus, & per quadraginta omnino Theologiam publice professus erat. Sepultus is est Lovanii in Collegio Pontificio, *Miræus elog. p. 34. Valer. Bibl. Belg. Bajana p. 242.*

Sæcul. XVI. A. C. 1589.

tificio, cujus Rector, seu Præses per triginta novem annos exstitit: porro Joannes Bernarius Mechlinienſis Jurisconsultus defunctum oratione funebri honorabat.

§. XVII.

Joannis Stephani Durantii extrema.

Thuan. l. 95. Dupin. Bibl. Sæc. XVI. part. 4. pag. 414.

Priusquam Michael Bajus decederet, Joannes Stephanus Durantius primus Toloſani Senatus Præses obiit, die decima Februarii Toloſæ anno ætatis ſuæ quinquageſimo ſexto trucidatus, prout ante meminimus. Hic vix annum decimum ſeptimum egreſſus, jamjam cum ingenti applauſu Cauſſidicum agebat, ac per plures annos cum æquali felicitatis ſucceſſu hoc munus obibat, poſtea in Toloſana Curia Advocatus Generalis, ac demum primus Præſes renuntiatus. Verum temporum iniquitate plurimis jactabatur adverſis; quippe fœderatis, qui in Occidania numero præſtabant, ac Toloſæ firmam ſedem figebant, ſeſe cum aliis opponebat. Ceterum hic idem, omni tamen ratione deſtitutus, ſe Guilielmo Durantio Mimatenſi Epiſcopo, qui latino ſuo tractatu de divinis Officiis adeo celebrem ſeſe reddidit, ſanguine junctum eſſe jactitabat: imo referunt nonnulli, quod Stepha-

Stephanus, ut huic Præsuli in omnibus similem sese redderet, ac illum, quantum negotiorum diversitas permittebat, tanquam omnium actionum suarum normam sibi præfigeret, latinum tractatum de sacris ritibus, qui omnium manibus teritur, conscripserit: ast longe vero similius videtur, quod hic liber ex calamo Petri Danesii Vaurensis Episcopi profluxerit, ac Durantius illum duntaxat emendaverit, quippe hujus Præsidis animus longe aliis, gravioribusque negotiis erat intentus, quam ut ejusmodi libri a dignitatis suæ ratione tantopere alieni elucubrationi vacare potuisset, si tamen quoddam temporis momentum inter tam amplas occupationes ipsi reliquum erat, illud sedulo dicabat concinnandis jurisprudentiæ libris, quorum eruditio, scribendique ratio sat manifeste prodit, librum de ritibus longe alterius ingenii partum exstitisse: de cetero hunc ipsum tractatum nondum typis impressum sibi vendicabat Durantius, dum Vaurensis Episcopi Bibliothecam coemerat, illumque typis edendo sibi honorem conciliare nitebatur. Ceterum Durantius Religiosos Viros summo studio protegebat, ac Tolosæ duas sodalitates, quarum prima de Spiritu sancto, altera autem de misericordia nomen adepta est, Sæcul. XVI. A.C. 1589.

Sæcul.XVI. A.C.1589.

instituit, illaque ad pauperes Virgines in honesto matrimonio collocandas, hæc vero ad pauperes captivos consolandos, adjuvandos, protegendosque erecta est: insuper præter Pœnitentium Sodalitatem ab eo institutam Tolosæ Jesuitarum Collegium erexit, & Fratres Cappuccinos ex Italia evocavit.

§. XVIII.

Henricus Mollerus, & Martinus Crommerus mortui.

Thuan. l. 96. Konig Bibl. Mir. de Script. Sæcul. XVI Hartknoch de orig. Relig. Christ. in Prussia.

Eodem hoc anno die vigesima sexta Novembris Henricus Mollerus Theologus inter suos sat celebris, atque Hebraici sermonis peritissimus anno ætatis suæ circiter sexagesimo naturæ debitum solvit: natus is erat Hamburgi, in Hassia vero Theologiam professus commentarium in Isaiam, & Psalmos præter quædam carmina conscripsit.

Insuper Martinus Crommerus hoc anno non sine proborum luctu fatis functus est. Erat is Sigismundo secundo Poloniæ Regi a secretis, ac postea Warmiæ in Borussia Episcopus: successerat enim in hac Ecclesia Cardinali Hosio, uni ex Legatis Pontificiis ad Synodum Tridentinam decretis: porro Martinus inter eruditos ingens sibi nomen comparabat eleganti sua Historia de Poloniæ rebus, quam triginta libris comprehen-

prehenſam ab anno Domini quingenteſimo quinquageſimo usque ad annum Salutis noſtræ milleſimum quingenteſimum quadrageſimum octavum produxit, ſcripſitque alium tractatum de *ſitu Poloniæ, & gente Polonica*, præter alia quædam opuſcula dogmatica contra Proteſtantes, inter quæ præcipue celebrantur quatuor libri colloquiorum, ſeu dialogorum de vera, & falſa Religione, necnon diſſertatio de Sacerdotum cælibatu, præter alia quædam opera. Tandem Crommerus, poſtquam ſuis conſiliis patriæ ſuæ præclara præſtiterat obſequia, eamque quamplurimis lucubrationibus illuſtraverat, ſenio confectus hoc anno redemptionis noſtræ milleſimo quingenteſimo octogeſimo nono die decima tertia Martii animam Deo reddidit, ejusque Epiſcopatus conferebatur Battorio Cardinali, qui Andreæ Battorii filius, ac Stephani poſtremi Poloniæ Regis Nepos erat. Sæcul. XVI. A.C. 1589.

§. XIX.

Andreæ Dudithii Quinqueeccleſienſis Epiſcopi interitus.

Die decima quinta, vel juxta alios, vigeſima tertia Februarii celebris Andreas Dudithius morte ereptus eſt. Hic meritorum ſuffragio ad Tinenſem, & poſtea ad Quinqueeccleſien- *Thuan. l. 96. Sand. Bibl. Antitr. p. 61.*

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

Vid. Lib. CLVIII. §. XXXIX.

sem Episcopatum in Hungaria evectus in Concilio Tridentino, ad quod ab Hungariæ Clero illum fuisse deputatum supra memoravimus, admodum spectabilem sese reddebat, cumque in variis negotiis sibi demandatis haud vulgaria Domui Austriacæ obsequia præstitisset, sibi ad primas dignitates aditum pandebat: cum autem iniquissimo prorsus fato eo tempore, quo in Sigismundi Augusti Poloniæ Regis aula Legatum agebat, ab hæreticis seductus esset, ad tantam insuper animi imbecillitatem prolabebatur, ut obscæni amoris, quo flagrabat, violentiæ resistendo impar, his illiciis captus omnino Religionem Catholicam abjiceret: priusquam vero ad tantam insaniam deveniret, quicquid ingenii sui acies eidem suggerebat, sedulo impendit, ut Concilii Tridentini Patres ad connubium Sacerdotibus permittendum induceret: ast spe sua frustratus, atque aliunde huic sacro consessui de fide suspectus in Poloniam rediit, ubi Sophiam Genesillam duxerat, ex qua brevi filium suscepit, a quo tamen progressu temporis plurimas vexationes tolerare cogebatur, præterquam quod ob sacrilegum hoc facinus, uti haud temere conjicere licet, Cæsaris gratia excideret, quamvis Maximilianus cognitis hujus Viri meritis, eundem

dem priſtino favore complectens per- Sæcul. XVI.
mitteret, ut tanquam Orator in Polo- A.C. 1589.
nia adhucdum ſubſiſteret: verum Sophia paulopoſt decedente Dudithius, qui ſe continentiæ dono carere arbitrabatur, ad ſecundas nuptias convolabat, ſibi Tarnowiskii Comitis Viduam deſponſans, mox autem ſummus Pontifex compertis hiſce ſacrilegis nuptiis Dudithium Romam evocabat: cum vero ibi non compareret, illum anathemate percuſſit: aſt Dudithius hæc fulmina flocci habens Cæſaris patrocinio ſe tutum exiſtimabat: inſuper mortuo Sigismundo Auguſto omne ſtudium impendit, ut Erneſtus Cæſaris Filius in Succeſſorem eligeretur, præpedire tamen haud poterat, quin Henricus Valeſius nominaretur, prout antea meminimus: nec magis proſper ejus conatibus adſpirabat ſucceſſus, dum poſt Henrici diſceſſum rurſus Poloniæ Sceptrum auguſtiſſimæ Domus Auſtriacæ Principi vendicare nitebatur.

Ceterum toto, quo in Polonia morabatur, tempore tam diverſas de Religione opiniones adoptabat, ut ſingulis ferme diebus alterius ſectæ larva contectus incedere videretur: nunc enim Lutheranum, vel Calviniſtam, nunc virum nulli Religioni addictum, modo vero Unitarium, jam Deiſtam, & Li-

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

bertinum profitebatur, ac insuperhabita hac sectarum varietate tanquam regulam adoptabat, quod nullus, qui sincere, & absque factiones conflandi animo in veritatis semitam inquirit, redargui valeat, nec legum severitate puniendus sit ille, qui ferventibus tunc altercationibus erroneam opinionem propugnat, dummodo nec pertinax, nec seditionis concitandæ studiosus videatur: interim majori studio Unitariorum sectæ addictus credebatur, eapropter ut quicquid in hujus hæresis favorem, facere vellet, eo liberius proferre, vel agere posset, omnibus suis bonis in Hungaria divenditis consentiente Rudolpho Cæsare in Silesiam secessit, ac Wratislaviæ sedem fixit, ubi ad spargendos suos errores majori potiebatur libertate, ac satis honeste ex modico censu, quem ex pecuniis Cæsari mutuo datis percipiebat, vitam traduxerat, & Semigalliæ Ecclesiam construi, necnon Scholam, cujus ipse Rectorem, Pastorem, & Patronum agere non dubitabat, suo ære institui voluit: porro cum Theodoro Beza, aliisque Doctoribus assiduum literarum commercium circa Religionis res fovebat.

Præterea Mathematicæ scientiæ studium recolens, ut illud magis excoleret, amicitiam jam antea cum Joanne Preto-

Pretorio de Valle Joachimica, qui in Altdorfienſi Academia Norimbergenſi Magiſtratui obnoxia celebris erat hujus Diſciplinæ Profeſſor, contractam innovabat: aſt poſt tam crebras viciſſitudines, quibus nunc bonum, nunc malum, jam ſanas, jam perverſas opiniones, modo gloriam, modo contemptum alterna levitate inſectabatur, tandem nonniſi duabus horis ob ægritudinem lecto affixus in conſpectu ſuarum prolium, atque Amicorum anno ætatis ſuæ quinquageſimo ſexto infelicem animam reddidit. Scribunt nonnulli, quod mortem ſuam vaticinatus, cum Pretorium datis literis circa quasdam mathematicas quæſtiones in conſilium vocaſſet, easque diſſolvi petiiſſet, ad epiſtolæ ſuæ calcem hæc verba addiderit: „die decima quinta hujus Menſis, ſcilicet Februarii, erit in Luna eclypſis „in Aquarii ſigno, quod eſt meus Horoſcopus: porro ſi Aſtrologiæ ſcientia „veritati innititur, hic eventus mihi „mortem, vel gravem infirmitatem præ„nuntiat. Quid tibi hac in re videtur?„ Inſuper addunt nonnulli Scriptores, quod quemdam pauperem, cui alias eleemoſynas erogare aſſueverat, accerſiri, ſuo famulo præceperit, eo autem referente, quod nullibi reperiri potuerit, Dudithius reſponderit: „forte cra-

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

„ſtina die huic pauperi eleemoſynam e„largiri haud potero.„ Denique, cum a quodam amico cœnatum venire rogaretur, hoc obſequium acceptare recuſans ajebat: „in alio loco mihi cœnan„dum eſt, mortis enim meæ tempus „appropinquat:„ mox ad lectum ſe demittens ſuos amicos rogabat, ne eum deſererent, ubi poſtea de Religione, & virtute juxta Platonis Philoſophi principia differens animam evomuit.

§. XX.

Andreæ Dudithii opera.

Sandius l. c. pag. 62.

Hic idem plurima elucubrabat opera, quorum tamen potiſſima pars de Religionis controverſiis agit: porro jam alibi mentionem fecimus de duobus ſermonibus Hungariæ Præſulum nomine in Concilio Tridentino ab eo pronuntiatis, qui mox Tridenti, ac poſtea iterato prælo Offenbachii excuſi, ac politicis adnotationibus aucti prodierunt: inſuper alibi recenſuimus ejusdem Scriptoris verſionem latinam vitæ Cardinalis Poli: præter hæc autem opuſcula exſtant adhuc plures hujus Doctoris epiſtolæ, quæ inter Monucii literas reperiuntur: denique reliquit plurimas alias epiſtolas ad Germaniæ Theologos inſcriptas, quæ partim nondum typis editæ, partim in Fratrum Polonorum Biblio-

Bibliothecam insertæ habentur, ac veluti totidem sunt apologiæ Socinianæ hæresis, cui Dudithius plurimum addictus erat, ubi innumeros pene errores circa SS. Trinitatis mysterium spargebat, quos ex Bernardini Ochini, quocum Dudithius literarium commercium fovebat, dialogis mutuasse facile deprehenditur: insuper hic idem, si Sandio fides, scripsit de SS. Trinitate, addit tamen idem Auctor, quod hoc opus nondum publicam lucem aspexerit: interim ipsemet Dudithius observationes suas edidit, quæ veluti sunt notæ in Fausti Socini disputationem circa Baptismum fluminis: inde vero arrepta occasione Joannes Wolffius Tigurinæ Ecclesiæ Pastorculus suam epistolam anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo nono Cracoviæ in die Pentecostes datam vulgabat. Ceterum Dudithius Anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo septuagesimo die prima Augusti ad Theodorum Bezam perscripsit epistolam, in qua hanc agitat quæstionem, an Ecclesiæ nomen soli Ecclesiæ Reformatæ competat: hæc epistola Anno post Christum natum millesimo quingentesimo nonagesimo tertio Heidelbergensibus literis excusa prodiit: denique anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo primo ad

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

Sæcul.XVI A.C.1589.

Joannem Losicium Polonicum Optimatem de Sanctissima Trinitate epistolam exarrabat, quæ postea in Gomari Bibliotheca typis impressa, anno a partu Virginis millesimo sexcentesimo sexagesimo octavo belgice reddita fuit.

§. XXI.

Badense colloquium circa Religionem.

Spond. ad hunc ann. num. 33. Melch. in vit. Theolog. Germ.

Jam antea Joannes Pistorius in Hassia natus, qui antea Lutheri sectam profitebatur, ab ejuratis suis erroribus ad veræ Ecclesiæ sinum redierat, hoc autem anno in Germania disputatio habebatur inter eundem Pistorium, & Jacobum Andream Schmidelinum, ejusdemque sectæ Socios Tubinganos, quibus Fridericus Mombelgaricus Comes præerat: Pistorius autem, ejusque Socii tanquam Præsidem habebant Jacobum Badensem Marchionem, qui quamvis Lutheranus, cum tamen vacillaret, ut conscientiæ suæ quieti consuleret, hanc disputationem instituí postulabat: cum ergo hæc concertatio instituta esset de Ecclesia, verisque ejusdem signis ex ipso sacro Codice comprobandis, Schmidelinus a Pistorio suo adversario ad tantas redigebatur angustias, ut cunctos hæreticos in Ecclesia comprehendi, fateri cogeretur, ac insuper, ut se extricaret a proposito argumen-

gumento, ad alia quaquaversum divagari compelleretur, unde colloquium abrumpere oportebat, cujus tamen acta Catholici auctoritate Badensis Marchionis Coloniæ imprimi curabant: ipse vero Marchio abdicata Lutheri hæresi Catholicam fidem amplexus paulopost nonnisi viginti octo annos natus animam Deo reddidit. Vicissim Tubingenses hujus disputationis acta ibidem vulgabant, sed innumeris mendaciis, atque imposturis referta: porro Jacobus Andreas dictus Schmidelinus, seu faber paulopost die septima Januarii anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo, ætatis vero suæ sexagesimo secundo periit, postquam scripserat plura opuscula, quorum præcipuum est liber de concordia. Referunt Scriptorum nonnulli, quod Schmidelinus morti proximus cognita doctrinæ a se traditæ falsitate ad Ecclesiæ sinum reversus fuerit: verum id Protestantes omnino negant. (*) Sæcul. XVI. A.C. 1589.

§. XXII.

(*) Ejusdem Pistorii Nidani epistolam admodum solidam de Ecclesiæ veritate scriptam jam adduximus in Præfatione ad Tomum XXXVI. seu Continuationis Tom. XII.

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

§. XXII.

Aquisgranense dissidium inter Catholicos, & Protestantes.

Thuan. l. 96. Insuper alia Aquisgrani Catholicos inter, & Protestantes altercatio suscitabatur, qua hujus Urbis tranquillitas plurimum turbata fuerat; cum enim hæc civitas Belgio vicina esset, & ob privilegia a Carolo Magno Imperatore concessa ingenti, amplaque frueretur libertate, hinc omnes Protestantes Belgæ ex sua patria ob sectam ejecti ad hanc urbem confugerant, rebusque suis eo transvectis ibidem firmam sedem fixerant, adeo, ut Catholicis numero plurimum prævalerent, eisque leges præscribere auderent: hac autem potentia freti ad fundendas pro more suo preces, suorumque Ministrorum declamationes percipiendas cætus habere propria auctoritate incipiebant: verum Cæsar æquis Catholicorum querelis deferens severa admodum edicta contra Protestantes promulgabat, quorum tamen executionem hæreticorum petulantia vix non eludebat: postea vero Parmensis Dux Catholicorum patrocinium in se suscipiens Philippum II. Hispaniæ Regem eo induxit, ut pariter contra Belgii Protestantes Aquisgranum profugos edictum quoddam promul-

mulgaret. Annuit Rex, eisque in hoc edicto exprobrabat, quod spretis Cæsareis mandatis contra pacta, quæ de veteri Religione sarta, tectaque servanda, nec aliis novis admittendis cum ipso inierant, nunc Catholicam, Apostolicam, Romanam religionem abolere, pernicioſamque Calvinianam sectam, aliasque novas introducere, Senatumque ex hominibus suæ factioni addictis constituere, necnon subditos ipsius e Belgio exulantes recipere præsumpsissent. Sæcul. XVI. A.C. 1589.

§. XXIII.

Philippi II. edictum contra Protestantes e Belgio Aquisgranum confugientes.

Propter has, aliasque rationes Philippus Rex eisdem denuntiabat, quod eis privilegia omnia, libertates, immunitates, quæ a Brabantiæ, & Limburgi Ducibus acceperunt, adimeret: insuper declarabat, quod tunc, dum subditis suis e Belgio discedendi, & in locis liberis, atque neutri parti addictis habitandi, ac bonis suis fruendi potestatem fecit, nunquam hujus opinionis fuerit, ut in urbe Aquisgranensi commorari possent: itaque mandabat Rex, ut aut domum redeant, Majorum in Religione ibidem victuri, aut saltem *Thuan. ibid.*

Sæcul. XVI. A.C.1589.

saltem Aquisgrano excedant, atqu alio commigrent intra quadraginta dies qui post publicationem edicti Antver piæ, & Trajecti factam computarentur alioquin fore minitabatur, ut bona eo rum, quæ in Belgio possident, tanquam perduellium ærario publico addicantur.

Verum hoc edictum graves conci tabat tumultus, quippe Principes Pro testantes ad Cæsarem quosdam rogatum ablegabant, ut hæc dissidia sopire vel let: ast Cæsarea sua Majestas respondit, quod vel ipsamet eorum postulatis satis facere, vel desuper suis Deputatis cu ram committere velit: interea Cæsar ad Philippum hac super re literas da bat, eundemque de perversa Prote stantium Ordinum mente eo fine cer tiorem reddebat, ut is, quantum in ipso esset, malo indies magis, ac magis ex crescenti remedium opponeret.

Iisdem quoque Deputatis erat in junctum, ut apud Cæsarem pro Argen tinensibus Canonicis deprecarentur, eumque rogarent, quatenus is, ne ob reditus Catholicis ablatos censuris ur gerentur, præpedire vellet, juberet que, ut hoc dissidium per Deputatos neutri parti suspectos amica via compo reretur, præcipue vero Austriaci, & peciatim Viennenses Ordines petebant, ut Augustanæ Confessionis libera pro fessio,

fessio, sicuti ceteris Germaniæ Ordinibus, ipsis concederetur, verum eorum petitiones Cæsar generali responso elusit, cum amplius de iis cum suo Senatu deliberandi spatium sibi concedi postularet. Sæcul. XVI. A.C. 1589.

§. XXIV.

Nova secta in Syria, ac seditio Constantinopoli suscitata.

Hoc item anno Syria vehementibus agitabatur motibus ob novam Mahometanorum sectam, quæ Amurathem Turcarum Imperatorem in magnas conjecerat angustias; jam enim hæc pestis per universam Palæstinam usque ad Ægyptum sese diffuderat: igitur in hos rebelles Assan Janissarorum, seu Prætorianæ cohortis Præfectus, unacum classe ad hanc expeditionem instructa movere jubebatur: interea vero hi iidem Prætoriani tam Amurathi, quam imperiali ipsius Metropoli excidium, ruinamque minitabantur, nisi Ibrahimum ipsius Sultani clientem, ac Romaniæ Præfectum eis consignaret: porro hac petitione Sultanus novis obruebatur curis. Hic idem Ibrahimus nimia, qua Imperatoris animo dominabatur, auctoritate sibi omnium Ministrorum invidiam, odiumque accersebat, unde hi in ejus excidium conspirabant; *Thuan. l. 96. Mezer. contin. de l'hist. de Turcs de Chalc. t. 3.*

Sæcul. XVI. A. C. 1589.

rabant, quippe præterquam, quod hic infelix iniqua sane dexteritate aliena bona sibi vendicare nosset, insuper monetam adulterandi, & decurtandi artem inveniebat, unde stipendia militum, aliorumque Ministrorum salaria plurimum imminuebantur: hac ergo occasione ejus adversarii opportune utentes in ipsum Prætorianos concitabant, quorum ad quinque millia facto agmine palatium regium circumstant, quarta nonas Aprilis Ibrahimum ad pœnam deposcentes, petentesque, ut rei monetariæ vitium emendaretur. Ad subitum strepitum Sultanus excitatus, licet ampliſſimis promissis eos placare satageret, illos tamen adeo non continere poterat, ut etiam jamjam extrema moliri parati essent, quapropter Amurathes habito cum fidelioribus Ministris consilio sese flectere passus, invitus licet, carissimum clientem suum eis tradidit, quem Prætoriani quantocius spectante innumera populi frequentia capite truncarunt.

§. XXV.

Judæi vexati, eorumque ædes combustæ.

Thuan. l. 96. Vix sopita erat hæc Prætoriani militis seditio, cum illico non minus fatalis succederet eventus, ad quem ansam præ-

præbuisse credebantur illi, qui Amurathem sui clientis necem ulturum veriti novis turbis materiam quærebant, ut per eas prioris motus memoriam delerent, quippe igne sive injecto in Judæi domum, sive fortuito enato, late incendium in vicinas Judæorum domos spargi cœpit, cum vero eorum opes teloneis, & portoriis a Sultano redemtis in immensum crevissent, quibus jam pridem prætoriani, genus hominum prædæ avidum, inhiabant, hinc ad eum casum quasi classico vocati accurrunt, aut ex incendii occasione judæorum domos expilaturi, aut eo restincto propter suam diligentiam præmium acceptaturi: igitur deleto eorum solertia incendio, cum donum a suo Belliduce poscerent, hic vero illud perfracte ipsis negaret, ac insuper recentem seditionem illis amare exprobrans eorundem protervia factum assereret, ut ignis accenderetur, mox Janissari hac interpretatione exacerbati pristinos animos resumunt, & ignem extinctum jam aperte accendunt, qui ventilante aura glomeratus, cum nemo propter prætorianorum insolentiam auxilio accurreret, tria millia domorum brevi tempore depastus est: porro inde ad prædam versi, Hebræorum domos diripiunt, & nullo non avaritiæ, & libidinis genere in obvios quosque sæ-

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

Sæcul. XVI. A.C. 1589.

viunt, nec Bosniæ Præfectus, seu Ba sa a Sultano in opem missus furentium militum licentiam reprimere valuit, in cendium tandem restinquebatur no ope humana, sed ponente vento, d dirutis vicinis domibus, cum non ha beret, unde aleretur, quinquies ta men centies aureorum millibus je ctura ea æstimata fuit.

§. XXVI.

Mauri Tripolitani in Turcas seditio nem conflantes.

Thu. l. 96.

Nequid calamitatum cumulo deesset Mauri etiam Tripoli, & in Barba ria habitantes Mense Junio seditionem contra Turcas mota illos urbe expelle bant, cæsis eorum quamplurimis : h vero, qui hanc lanienam evaserant, ad vicinam munitionem se receperunt protinusque Constantinopolim quosdam miserunt, qui, quid actum esset, de cerent, & auxilia adversus rebellantes Mauros quamprimum, antequam ma lum latius serperet, submitti peterent Viciſſim Mauri Melitam ad Hierosoly mitani Ordinis Principem scribunt, & suppetias adversus Turcas postulant, fi dem, & obsequium jurato polliciti, si contra communem hostem defenderen tur, atque in ejus præsidium reciperen tur: itaque a supremo Ordinis Magistro, qui

qui tum Hugo Verdalius vocabatur, missus fuit Beccaria eques, ut coram de rerum statu cognosceret, & siquid ad res Turcarum turbandas ex hac occasione lucrari possent, pertentatis Aforum voluntatibus, ac opibus diligenter inspiceret: interim Assan prætorianorum Præfectus majore seditiosorum parte classi imposita, Syria omissa in Africam descendit, ubi tandem Mauros tum minis, tum astu, ac dexteritate sua ad obsequium revocabat: quapropter Eques ab Ordinis Magistro decretus re infecta reverti cogebatur. Sæcul. XVI. A.C. 1589.

Hoc item anno idem supremus Magister Jacobo Bosio negotium dabat, ut Ordinis Melitensis historiam jam a Joannis Antonii Fossani regimine inchoatam prosequeretur: hic enim præ ceteris omnibus ad concinnandam ejusmodi historiam idoneus erat, eoquod longo admodum tempore ipsus hujus ordinis negotia Romæ procurasset.

§. XXVII.

Sancti Antonini reliquiæ translatæ.

Huic anno tandem finem imponimus recensentes solemnitatem Florentiæ celebratam, dum transferebatur Corpus sancti Antonini, qui erat ex Ordine sancti Dominici Religiosus, ejusdemque Urbis Archiepiscopus, atque *Bolland. ad 7. Maji p. 357. in append. p. 767.*

Sæcul. XVI. A.C. 1589. anno salutis nostræ millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono fatis functus, ac ab Adriano VI. sanctorum fastis inscriptus, quamvis postea primum Clemens VII. hujus Canonisationis diploma Mense Novembri anno post Christum natum millesimo quingentesimo vigesimo tertio promulgasset. Equidem jam dudum de transferendis hujus Sancti Reliquiis agebatur, ea tamen solemnitas semper usque ad hunc annum Domini millesimum quingentesimum octogesimum nonum differebatur, quo Sixtus V. rem die nona Maji cum ingenti pompa perfecerat, nam concurrebant ex Cardinalibus, atque Episcopis quamplurimi: intererat quoque tota Magni Etruriæ Ducis aula; necnon Oratores omnium Principum, qui hanc festivitatem celebrare certabant: itaque hujus sancti Corpus, cujus omnes partes, excepto cerebro, & viscеribus, adhuc penitus integræ reperiebantur, in novam arcam recondebatur subtus Altare cujusdam magnifici sacelli, quòd in hujus sancti venerationem in Ecclesia sancti Marci Ordinis sancti Dominici Everhardus, & Antonius Salviatus duo germani Fratres non ita pridem exstrui curarunt, quibus etiam Pontificio diplomate speciatim hac de re concesso pretiosi hujus

jus pignoris cuſtodia fuit demandata: fertur tamen, jam prius quasdam ab hoc corpore particulas fuiſſe ſeparatas, ſi tamen genuinæ ſunt hujus ſancti Reliquiæ, quæ ſub ejus nomine Monaſterii in Eccleſia Jeſuitarum exhibentur. Sæcul. XVI. A. C. 1590.

§. XXVIII.

Lucemburgicus Dux Romam ingreſſus, ac cum Papa collocutus.

Interea cum Fœderati in Francia ſeſe Regis victoriis opponerent, Franciſcus Luxemburgicus, quem Henricus IV. Pontificis mentem hac ſuper re exploratum Romam miſerat, octava Januarii die anno redemptionis noſtræ milleſimo quingenteſimo nonageſimo ibidem advenit, atque in primo, ad quod admiſſus erat, colloquio Sanctitati ſuæ hæc expoſuit: „A regiæ proſapiæ „Principibus, tribunis equitum, aliis„que primariis Regis miniſtris, ac Re„gni Proceribus Catholicis delegatus „ſum, ut ſuæ ſanctitatis pedes deoſcu„larer, eique tanquam ſummo Pontifici, „Chriſti in terris Vicario, & beati Petri „ſucceſſori pia, & humili devotione „debitos honores deferrem, ſimulque „mandata mea aperirem, quæ eo ten„dunt, ut Sanctitas ſua intelligeret, qui„bus rationibus inducti illi, a quibus „miſſus ſum, Henricum Borbonium in *Thu. l. 98. Davil. hiſt. des guerr. civil. de France l. XI.*

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

„Regem Franciæ adsciviſſent, quam„quam ægre, & ſummo cum dolore fa„ctum eſſet, ut Regem agnoſcerent „eum, qui aliam ab ipſis religionem pro„fiteretur, & nuper diplomate Pontifi„cis proſcriptus, ac Eccleſiæ cenſuris ir„retitus eſſet: attamen in præſenti gal„lici Regni viciſſitudine, ac ſtatu Pro„ceres ad hoc conſilium coacti ſunt, „poſtquam enim deplorando prorſus fa„to Henricus III. fuerat trucidatus, tam „crebra undique obſervabantur pericu„la, quibus ob diſſenſiones tam ipſa „Religio, quam Francia erat expoſita, „quin ulla alia via, quam Henrici Bor„bonii electione, utraque ſarta conſer„vari poſſet.„

§. XXIX.

Hujus Ducis rationes in Henrici IV. favorem expoſitæ.

His addebat Lucemburgicus: „hac „ratione Navarrus Rex præpedie„batur, ne Calviniſtis ſuum diadema in „acceptis referre cogeretur, ſed potius „ultronea obſequii, ac debitæ ſubmiſſio„nis pollicitatione Catholicis devince„retur, ſimulque per iteratas preces in„duceretur, ut tandem ad Eccleſiæ ſi„num Chriſtianæ fidei præceptis imbu„tus rediret: hæc enim erat via ad ejus „converſionem urgendam omnium effi„caciſſi-

Sæcul. XVI. A. C. 1590.

„caciſſima, præcipue cum ad ample-
„ctendam religionem veram oppido pa-
„ratus videatur: ex adverſo autem, ſi
„ab ejus partibus receſſiſſemus, cæco
„fato hæreticorum voluntati nos relin-
„quere oportuiſſet: porro fœderis Du-
„ces nonniſi privatis aguntur ſtudiis,
„& tantum ementito religionis, ac pie-
„tatis nomine perverſas ſuas machina-
„tiones contegunt, quo obtentu freti
„varia procudunt conſilia, ut legitimo
„hæredi diadema eripiant, illudque aut
„cuidam extero Principi imponant, ſeu
„regnum in diverſas partes diſtrahant:
„hæc vero agendi ratio ab omnibus le-
„gibus tam humanis, quam divinis
„damnatur, proin abs dubio religioni,
„ſacræque ſedi ſummopere nociva eſt:
„inſuper hac via ſi incedatur, pericu-
„lum imminet illud regnum perdendi;
„quod tamen ſemper Eccleſiam poten-
„ter protexit, cum poſtea illud Princi-
„pum, qui viribus debiles, reſiſtendo
„impares, ac tyrannidi aſſueti forent,
„dominio aſſereretur, vel immoderatæ
„Hiſpanorum potentiæ non ſine extre-
„ma populorum oppreſſione ſubjicere-
„tur: abſit ergo tam atrocem tolerare
„injuſtitiam: longe ergo magis univer-
„ſæ Chriſtianæ reipublicæ conſultum
„erit, ſi Rex ad ejurandam hæreſin in-
„clinetur, cum aliunde ad id non modo

Sæcul. XVI A.C. 1590.

„propensum exhibeat animum, dum„modo sine honoris, ac decentiæ læsio„ne id fiat: insuper se rerum suarum ne„cessitate ad amplectendam veram fi„dem adactum cernit: præterea quo„tidiano experimento comprobatum ha„bet, quod ipsi exiguum prorsus præsi„dium in Calviniſtarum armis reposi„tum sit, econtrario autem a Catholi„cis Proceribus, qui ipsum semper suis „viribus adjuvarunt, eique adhæse„runt, validam spem sibi polliceri va„leat: rogamus itaque Sanctitatem ve„stram, ut hasce rationes boni, æqui„que consulat, atque ad florentissimi „hujus regni salutem eo studio, ac pru„dentia, quam semper hucusque testa„tam fecit, concurrere velit, cum ni„hil magis Deo gratum, ac sibimetipsi „magis glorioſum, nec etiam muneris, „quo fungitur, excellentia magis di„gnum præstare valeat.

§. XXX.

Papa his rationibus convictus decisionem differt.

Thu. l. 98. Dav. l. 11.

Præter hæc Luxemburgicus ista subjunxit: „nullatenus Sanctitas vestra „in animum inducat, quod Catholici „regis studiis addicti, aut viribus impa„res, aut numero pauci sint; hi enim „potentissimam æque, ac nobilissimam „Franciæ

„Franciæ partem ſibi conjunctam ha„bent, ex adverſo, ſi a fœderato„rum factione pauci Nobiles excipiun„tur, reliqui omnes nonniſi perdito„rum hominum colluvies ſunt, quorum „potiſſimi vitæ licentiæ dediti, effræ„nes, atque ex infimæ plebis fœce cor„raſi homines exiſtunt: nunc vero ſpe„ctatiſſimi Galliarum Proceres, præci„puique Epiſcopi regi adhærent, eoquod „Henricus Borbonius eis ſpem feciſſet, „quod abdicata Calvini hæreſi ad Ec„cleſiam rediturus ſit.„ Poſtrema hæc propoſitio ſummo Pontifici ſummopere placuit; plurimum enim ſua intereſſe cenſebat, ne tot Catholici Proceres irritarentur, qui ob arctum inter ſe amicitiæ vinculum difficulter ad obſequium revocari poſſent, cum aliunde timendum eſſet, ne Franciæ excidium ad augendam Hiſpanorum potentiam plurimum conferret: proin conſultiſſimum fore arbitrabatur Pontifex, ut ad devinciendum Regis animum minus violenta adhiberentur remedia, ac proficuæ pacis beneficio, ſi fieri poſſet, omnes ſubditi per bella ſegregati rurſus inter ſe unirentur.

§. XXXI.

Cajetanus Papæ Legatus Pariſios veniens, ac Senatum ingreſſus.

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

Thu. l. c. Mem. de l' Etoil. l. 2. p. 8.

Eodem tempore, quo Lucemburgicus Dux Romam venerat, Cardinalis Cajetanus ſacræ ſedis Legatus Pariſinam urbem ingreſſus eſt, fœderatorum animis illius præſentia plurimum erectis, ubi mox etiam Pariſienſis Senatus Legationis Apoſtolicæ diploma approbavit, atque illud die vigeſima ſexta Januarii ad tabulas retulit: die autem ſexta Februarii hic Præſul demandatæ ſibi jurisdictionis literas exhibebat, quamvis illæ quibusdam privilegiis, regnique libertatibus haud parum adverſæ viderentur. Aliquot poſt diebus Legatus Senatum accedens in loco alias Regi reſervato conſidere parabat: obſtitit tamen Briſſonius Præſes, qui eum rogabat, ut ſecundum ab ipſo locum in inferiori ſubſellio occupare vellet. De cetero hic Legatus a Papa diſertis verbis prohibebatur, ne palam Navarræ Regi obſiſteret, niſi de illius ad Eccleſiam regreſſu conclamatum eſſe crederet, proin ſemper adhuc ſe neutri parti addictum oſtenderet, publice autem Navarri partes tueretur, ſi hic Catholicam fidem amplecti polliceretur: attamen Cajetanus, cum ejus Frater Sermonettæ Dux tum Hiſpaniæ Regis ſtipendia in Belgio mereretur, tantopere Hiſpanis favebat, ut, quam primum Pariſios venerat, mox fœderatorum

rum ſtudiis ſuffragatus ſe Henrici IV. hoſtem palam profiteretur, qua tamen imprudentia ſeſe ſummo Pontifici valde ſuſpectum reddebat. Porro hic idem in ſermone, quem ad Pariſienſem Senatum habebat, acribus verbis in Henricum IV., & Franciæ regnum invectus plurimum ſupremam Pontificis poteſtatem extollebat. Sæcul. XVI. A.C. 1590.

§. XXXII.

Turonenſe edictum adverſus hunc Legatum.

TuronenſisSenatus,cumLegatumaPariſienſi curia adeo benigne exceptum ægre ferret, ſeſe acriter opponens ſollicitante Procuratore Generali contra Cajetanum quoddam promulgabat edictum his rationibus ſuffultum: Cardinalis Cajetanus non a Papa decretus, ſed duntaxat re cum Henrico Guſmano Olivarii Comite Philippi II. apud Pontificem Oratore communicata, in Galliam Legatus fuit deſtinatus, ubi ad urbes tantum a fœderatis occupatas divertit, & non petita prius more recepto a Rege venia regnum ingreſſus eſt, nec mandata ſua exhibuit, & propterea Senatus prohibuit, ne quis ex plebe, nobilitate, aut ſacro ordine cum Regis hoſtibus, ac præcipue cum memorato Cardinali colloqueretur, aut per ſe, vel *Thu. l. 98.*

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

vel interpositas personas cum eo ageret, sine expresso Regis mandato, donec ille juxta leges Franciæ, regnique jura, libertates, ac immunitates Ecclesiæ Gallicanæ se Regi stiterit, prout mos hactenus receptus tulit: si quis vero aliter fecerit, in perduellionis crimen sine spe gratiæ incurrisse reputetur.

Insuper sancitum, ut in ejusmodi homines Procurator Generalis inquireret: pariter injungebatur Episcopis, atque Archiepiscopis, ut censuras ad id impetratas per diœceses suas diligenter publicandas curent: præterea eodem die postulante Cognitore regio conditum est Senatus-consultum in cunctos, qui reciperent perduelles, quive belli specie publica latrocinia exercerent: porro in ejusmodi Receptores convictos pœna criminis læsæ majestatis sancita fuit, atque insuper additum, ut arces, & domus eorum, qui ejusmodi latrones, & regni hostes receptassent, solo æquarentur.

Parisiensis Senatus postquam de utroque hoc Tolosanorum edicto certior reddebatur, mox eidem morem gerere prohibebat, eoquod ejusmodi edictum a judicibus minime potestatem, auctoritatemque legitimam habentibus factum esset, hinc inhibitum, nequis ei obtemperet: præterea cunctis, cujuscunque

cunque ordinis, ac conditionis sint, injunctum, ut sanctam Sedem colant, ac venerentur, & Cajetano Cardinali a Pontifice in Franciam ablegato, debitam reverentiam deferant. Sæcul. XVI. A.C. 1590.

§. XXXIII.

Sorbonnæ Decretum contra Henricum IV. Regem.

Interea ipsimet Fœderati suas partes indies decrescere animadvertebant; plures enim bellum, quod nec justum, nec legitimum fore credebant, pertæsi palam profiteri cœperant, quod quilibet se Catholicis Regi addictis rursus conjungere obstrictus sit: eapropter tum ad firmandam suam factionem Sorbonnæ patrocinium implorabant, pluresque Parisinæ Facultatis Theologicæ Doctores eo inducebant, ut innumeras ferme propositiones in vulgus sparsas tanquam falsas, atque erroneas damnarent. Harum assertionum præcipue erant sequentes: I. Henricus Borbonius Regis titulo insigniri potest, aut debet. II. Tuta conscientia ejus partibus adhærere, illique decimas, vel vectigalia persolvere, aut obsequi licet. III. Tanquam Rex sub conditione, si modo sit catholicus, haberi potest. IV. Pontifici jus non est Regem diris devovere: etsi enim hæreticus, & relapsus, atque *Thu. Mem. l. c.*

ab

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

ab Ecclesiæ communione segregatus sit, regnum tamen Franciæ moderandi jus habet. V. Licitum, imo & necesse est cum Bearnensi, quo nomine fœderati Regem appellitabant, & cum hæreticis fœdus inire. Facultas die decima Februarii habito conventu decretum condidit, vi cujus omnibus membris, Doctoribus, & Baccalaureis præcepit, ut hasce opiniones tanquam pestiferas, & damnandas abominarentur, quas iniquitatum operarii per orbem divulgare niterentur, ut simplicium mentes eo facilius decipiant.

Insuper decidebatur, quod hic Princeps tanquam Rex agnosci non possit, etsi Catholicam fidem amplecteretur: præterea etiam spargebatur, quod summus Pontifex in Cathedra divi Petri sedens quotannis feria quinta in sacra Hebdomada in omnes fautores, ac hæreticorum Protectores, & nominatim in eos, qui Henricum Borbonium tanquam Regem reciperent, anathema vibraturus esset, ut proinde tales continuo in peccato, & damnationis statu existerent. His quoque in Facultatis decreto addebatur, quod eum, qui huic præcepto parere recusaverit, Facultas Dei Ecclesiæ pernicioſum, perjurum, necnon sanctæ Ecclesiæ Matri suæ rebellem declarare, & tandem etiam illum a suo corpore

corpore velut membrum putridum, quod ceteros inficeret, resecare velit: postea Facultas inhibuit, ne quis contra reverentiam sacræ Sedi, & Legato debitam loquatur, aut sacram Catholicorum unionem improbet. Hoc decretum postea a Legato, Parisiensi Episcopo, ac Parochis approbatum quantocius Parisiis promulgabatur unacum Papæ, & Montalti Cardinalis Papæ Nepotis literis die vigesima Octobris, & trigesima Decembris anno priori datis. Sæcul. XVI. A. C. 1590.

§. XXXIV.

Legati literæ ad Franciæ Archiepiscopos, atque Episcopos.

Hanc in rem Legatus die prima Martii ad omnes regni Archiepiscopos, atque Episcopos hæc perscripsit, „perlatum est ad me, aliquos ex vestro ordine, fortasse etiam una omnes ad civitatem Turonense invitatos, ut de „Henrico Borbonio, qui se Francorum „Regem appellari jubet, in orthodoxa „religione instruendo inter se conferant: „id etsi aliquam pietatis speciem habeat, cum pernicie tamen, & sacræ „disciplinæ periculo conjunctum videtur, nam ab illis vocantur, qui nullam „habent Episcopos convocandi potestatem, præsertim cum adsit Legatus „Pontificius, ad quem proprie pertinet, *Thuan. l. 98. Mem. de la Lig. tom. 4.*

Sæcul. XVI. A. C. 1590.

„net, si opus sit, ex universo regno E„piscopos convocare.„

„Insuper vocati estis ad eam urbem, „in qua sine animæ periculo versari vo„bis non licet, quippe cum is in ea prin„cipatum gerit, qui jam pridem a sua „Sanctitate censuræ fulmine ictus est: „Ad hæc id negotium aut sine vobis „perfici potest, aut a vobis sine scelere „tractari nequit, nam si Henricus Bor„bonius petat suppliciter in orthodoxa „fide instrui, quid Episcoporum con„ventu, quid tot Præsulum fatigatione „opus est, dum id per quosvis Doctores, „ac concionatores Catholicos, qui in „urbe illa sunt, facile præstari potest: „non enim ad ejusmodi instructionem „auctoritate opus est, sed sufficit erudi„tio tenuis, ac vulgaris, nam vix Bor„bonius ignorare potest, quæ sit Eccle„siæ Romanæfides, quippe eam aliquan„do coluit, ac professus est: si vero exi„gitur controversiarum inter Ecclesiam „Romanam, & calvinianam Synago„gam dijudicatio, quid hoc aliud est, „quam ea, quæ a sacra œcumenica „Tridentina Synodo definita sunt, ite„rum retractare velle, ejusque Synodi „auctoritatem, a qua sunt omnes Cal„viniani errores jam pridem damnati, „cujusque fidei dogmata non minus „Gallia, quam reliquus Christianus or-

„bis

„bis veneratur, & obſervat, labefacta- Sæcul. XVI.
„re, atque convellere: quid id eſt aliud A.C. 1590.
„denique, quam de Catholica Eccleſia
„triumphum hæreticis, & de religione,
„prout S. Hilarius dicit, ludibrium fa-
„cere? is, qui vere, & ex animo hæ-
„reſes deteſtatur, & veram fidem do-
„ceri cupit, Theologos adhibere debet,
„qui prælegant ei, & exponant Con-
„cilii Tridentini decreta, Catechismum
„Romanum, aut fidei profeſſionem a
„Pio IV. editam, ac eidem Concilio in
„omnibus congruentem, nulla igitur
„opus Synodo, nulla Epiſcoporum con-
„vocatione: proinde pro poteſtate mihi
„a Pontifice commiſſa inhibeo cunctis
„Epiſcopis, ne ad civitatem Turonum
„accedant, neve in conventum ullum,
„aut Synodum coeant: ſi ſecus fiat,
„proteſtor, me non pro legitimo conventu
„cœtum illum habiturum, & jam nunc
„declaro acta ejus conventiculi omnia
„irrita, & inania: Epiſcopos autem,
„qui hujusmodi cœtui intereſſe non
„dubitaverint, cum excommunicatio-
„nis, & depoſitionis periculo id factu-
„ros denuntio.„

His literis latine exaratis etiam alias gallico idiomate ſcriptas addidit (*) ad

(*) Has literas ab ipſo Cajetano ſcriptas eſſe

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

ad Nobilitatem directas, quibus cunctos inducere tentabat, ut Carolum Borbonium unice pro solo, & legitimo Franciæ Rege sub nomine Caroli X., Maduanum vero Ducem pro totius Regni Vicario agnoscerent.

§. XXXV.

Parisiensis Senatus edictum pro Cardinale Borbonio.

Thuan. l. c. Mem. de l'Etoil t. 2. pag. 9.

Die quinta Martii Parisiensis Senatus aliud promulgabat edictum, quo jubebantur omnes, cujuscunque dignitatis, ac conditionis sint, Carolum X. pro Rege legitimo, & supremo Domino agnoscere, eique fidem, & obsequium, quod subjecti fideles Principi suo debent, præstare, & Carolo Lotharingio Maduano Duci ditionis, & coronæ Francicæ Generali Vicario ad omnia obedire, & opes suas, ac fortunas in id impendere, ut Regem e captivitate, in

---

nequidem Thuanus asserere audet, dum ait: *his literis aliud literarum exemplum ad Nobilitatem publicatum est a factiosis, ut vero simile est, fabricatum, quibus diluebantur, quæ factioni fœderatorum objiciebantur*, ea vero, quæ de Carolo in Regem agnoscendo Continuator refert, Thuanus non in Cardinalis literis, sed in Parisiensi Senatus consulto contenta fuisse narrat.

Sæcul. XVI. A C. 1590.

in qua ab Henrico Borbonio detinetur, in libertatem asserant: insuper cunctis inhibebat, ne per se, aut per alios cum memorato Henrico Borbonio, ejusve ministris consilia communicent, vel privatim, publiceve, voce, aut scripto de pace, aut fœdere cum eo agant, pœna mortis, & bonorum publicatione in omnes secus facientes constituta: ut autem hoc edictum cum majori religione effectui daretur, sexto post die Legatus (*) in Ecclesia Fratrum Augustinianorum sacrum solemne celebrari jussit, cui Mercatorum Præfectus, ædiles, & tribuni militares, necnon Civium præcipui, tactis sacrosanctis Evangeliis coram Legato fidem denuo obligarunt, in sancta unione se ad ultimum vitæ spiritum perseveraturos sub auspiciis Caroli X., & Maduani ejus Vicarii ad extirpandum sectarium virus, neque consensuros in pacem, fœdus, inducias, aut ullam cum Rege Navarræ reconciliatio-

(*) Rursus falsum est, quod Legatus hoc Sacrum celebrari jusserit, cum Thuanus unice asserat, quod *sacrum a Josepho Fullone celebratum sit, eique Legatus interfuerit*: vero similius ergo est, quod Senatus Parisiensis id fieri jusserit: aut Continuatori consultius esse videbatur, Pontificium Legatum, quam Parisiense Parlamentum in invidiam trahere.

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

ciliationem, & operam daturos, ut Carolus X. Rex, qui captivus detinetur, in libertatem asseratur. Idem actum est postea in Senatu, & aliis tribunalibus, instrumentaque publica de eo hoc juramento confecta, quin vel ullus sese opponere auderet.

§. XXXVI.

Regis Hispaniæ declaratio circa Franciæ res.

Thuan. l. 98. Mem. de la Lig. t. 4. p. 226. & 228.

Die octava Martii Hispaniæ Rex, qui omnium Regni tumultuum Auctor credebatur, Madrito in Franciam diploma transmiserat, quo multa de egregia sua in religionis negotio voluntate magnifice prolocutus ita prosequebatur: „ob eam caussam pacem cum „Henrico II. Francorum Rege feci, & „ad extirpandas in florentissimo regno „hæreses auxilia Carolo filio soro„rio meo submisi: excitatis dein in Bel„gio ab Arausionensi Principe turbis, „perduelles in ordinem coegi, & me„liorem earum provinciarum partem „ab hac peste liberavi; nunc vero cum „videam, eorundem sectariorum astu eo „res deveniisse, ut orbis Christianus in „Turcarum potestatem venire pericli„tetur, nam id fieri potest dissensioni„bus per hæreticorum malitiam ubique „seminatis, insuper cum cernam Re-

gnum

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

„gnum Francorum præcipue bellis ci-
„vilibus jam dudum attritum: eapropter
„miseratione, ac pietate commotus
„cunctos Principes Catholicos hortor,
„ut vires mecum conjungant ad extir-
„pandas hujus Regni hæreses, & libe-
„randum e carcere Carolum X., in quo
„ab hæreticis injuriose detinetur, ut
„repurgato ab ea peste florentissimo
„Francorum regno vires, & opes suas
„ad exterminandas per cetera regna
„hæreses, atque iis de medio sublatis
„ad terræ sanctæ expeditionem a no-
„bilitate Catholica olim tanta alacri-
„tate, ac felicitate susceptam cuncti
„concordi animorum voto incumbant:
„de cetero coram Deo, & angelis pro-
„testor, quod apparatus bellicos non
„alio fine faciam, quam ut Matrem
„nostram Ecclesiam Catholicam Apo-
„stolico - Romanam amplificem, quie-
„tem, ac securitatem vere Catho-
„licorum sub legitimis eorum Principi-
„bus constituam, sectarium venenum
„ubique extirpem, pacem, & concor-
„diam Principum Christianorum firmem.
„quam in rem non solum opes, sed &
„vitam, ac sanguinem proprium effun-
„dere paratus sum, quippe cum in ju-
„stiori caussa impendi non possit. Da-
„tum Octavo Idus Martii.„ Ceterum
postridie Rex Caspar Quirogæ Archi-

Sæcul. XVI. A.C 1590.

episcopo Toletano tanquam magno Cancellario, & supremo sacræ inquisitionis Præsidi per Castellæ commendatorem mandabat, ut ad sumptus in illud bellum faciendos, & prohibendos Germanorum delectus, qui ad sectariam pestem in Franciæ regno seminandam propediem descensuri essent, Concilia provincialia more solito cogat, & imperet collationem pecuniæ per singulas Diæceses æqualitate servata distribuendæ.

§. XXXVII.

Rex in Iberiensi prælio victor.

Thuan. l. c. Davil. l. 11. Mem. de la Lig. pag. 254. Aubigne t. 3. l. 3. c. 6.

Fœderatis cuncta hæc molientibus, interea Rex die decima quarta Martii prope Iberi[illegible]e oppidum quarta a Droco leuca insignem victoriam de Maduano Duce reportabat, ac paulopost in ipsa hac Urbe eundem altera victoria superatum de urbe in urbem fugere compellebat: insuper Meduntam, & Vernonium deditione cepit: mox vero Dux datis Romam literis siniſtrum, quo fœderatorum res inclinari cæperant, successum ex parte perscripsit, interim id, quod rei summam concernebat, dissimulavit insinuans, quod nobiliores Urbes, ac præprimis Parisina civitas adhuc sacræ unioni addictæ permanerent.

Verum

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

Verum in Francia, & Pariſiis vix non deſperata fœderatorum conditio manifeſtius apparebat: quocirca Legatus, cum res omnium oculis pervia occultari haud poſſet, quædam concordiæ pacta propoſuit, moxque Villaregius cum Pleſſio Mornæo prope Meduntam in Suindrinenſi arce deſuper conferebat, ac ipſemet Legatus paulopoſt aliud colloquium inſtituit Noſiaci, quæ arx Retenſi Mareſcallo Gondii Cardinalis, qui unacum Mareſcallo aderat, fratri parebat: verum hæc conſultatio ſucceſſu ſuo fruſtrabatur, Rege continuato victoriarum curſu plures regiones emetiente: die autem tertia Aprilis caſtris Melodunum promotis hanc urbem occupavit, eodemque tempore Moretum, & Craſſiarum ſuis armis ſubjecit: inde vero Monaſteriolum, Pontem ad Sequanam & Merium contendit.

§. XXXVIII.

Rex tentata Senonenſis Urbis obſidione recedere coactus.

Poſtea Rex Senonenſem urbem, cui Jacobus Harlæus Chanvallonius Gubernator præerat, ad deditionem provocare aggreditur: cum autem cives urbem ſuam quovis periculo defendere parati eſſent, Rex vim adhibere *Thuan. l. 98.*

Sæcul XVI. A.C. 1590.

haud consultum ratus, Parisios versus iter prosequebatur: ut autem Chanvallonius Regis copias distineret, hocque pacto Parisiensibus ad Urbis suæ propugnationem amplum temporis spatium concederet, Aumontio Marescallo, Senonenses cives nullo ferme negotio subigi posse, significabat, quinimo Gubernator jamjam deditionis articulos proponebat. Ergo Aumontius Marescallus eo revertitur, ipsusque Rex unacum exercitu suo huic urbi appropinquat: cum vero se turpiter delusum cerneret, nonnisi unico tentato assultu sese recepit, Parisinam Urbem cincturus.

§. XXXIX.

Frustraneus Legati conatus pro concilianda pace.

Davit. t. 11. Thuan. l. 98.

Legatus cum omnes hujus Urbis aditus regio milite obsessos, cunctasque vias ad annonam Urbi inferendam opportunas a Rege intercluſas cerneret, de induciis cogitare cæperat, ut interea fœderati annonam advehere possent: hanc in rem ad Bironium Marescallum, qui Provini ad expeditionem a Rege decretam necessaria parabat, datis literis hæc eidem significabat: „maximi momenti res habeo, quas tibi „communicare debeo, proin te rogo, „ut Marco Antonio Mocenico Cenetensi Episco-

„Episcopo Patritio Veneto, quem ad te „missurus sum, idonee caveatur. Sæcul. XVI. A.C 1590.

Igitur securitatis literis mox transmissis Marcus exeunte Mense Aprili Briam-Comitis-Roberti pervenit: verum cum hic nil nisi inducias, donec Oratoribus Romam, atque in Hispaniam decretis de ipsa pace agi posset, obtinere intenderet, Bironius hæc respondit: „Rex, & Principes, ac primarii regni proceres, qui circa ipsum sunt, „non modo inducias inire, sed etiam „de pace agere parati sunt, nilque magis optant, quam ut pacis faciendæ „rationes salvo jure ipsius, ac dignitate „quamprimum ineantur, cum eas a „Principibus exteris exspectari neque „tutum, neque sibi, gallicoque nomini „honorificum existimet.

Episcopus Bria re infecta discessit, haud obscure intelligens, quod Regis rebus melior, quam Parisiis vulgabatur, fortuna adspiraret: porro idem in itinere Henrico IV. obviam factus diu cum eo conferebat, omni obsequiorum genere, ac benevolentiæ signis exceptus.

§. XL.

Parisiensium libellus ad Facultatem Theologicam.

Interea Henricus IV. omnibus pontibus tam Icaunio, quam Sequanæ flumini *Mem. de la Lig. pag. 289. Thuan. l. 89.*

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

ni impositis feliciter superatis Latiniacum occupavit, hacque ratione Matronam amnem trajiciendi opportunitate adempta die nona Maji Calam pervenit, indeque promotis castris altera die copias suas Parisinæ Urbi admovit. Biduo ante sexdecim Regionum Rectores libellum a Mercatorum Prætecto, Ædilibus, ac pluribus, iisque præcipuis civibus, & Notariis subscriptum, necnon Urbis sigillo munitum Facultati Theologicæ porrexerunt, in quo a Sorbonici Collegii Doctoribus petebant, ut suam sententiam circa tres quæstiones proponerent, quarum decisio ad dirimdia, quæ hucusque inter hanc Metropolim, & Navarræ Regem fervent, componenda, necnon ad conscientiæ anxietatem in probis Catholicis tollendam, atque ad promovendam Dei gloriam, hæresimque penitus eliminandam plurimum conduceret: porro tres hæ quæstiones erant sequentes. I. An tunc, si incideret mors Regis optimi Caroli X. aut interea, dum idem injusto carcere detinetur, in favorem Henrici Borbonii Regni jus abdicaret, Galli aut possint, aut salva conscientia debeant memoratum Henricum, aut etiam Principem sectariæ pestis fautorem in Regem admittere, postquam idem a criminibus, & censuris fuit absolutus, cum evidens

pericu-

periculum immineat ab ejus perfidia, & Religionis, ac regni subversione. II. Quærebant, an de hæresi suspectus, aut fautor dici debeat, qui pacem cum præfato Henrico fieri procurat, & cum eam impedire possit, permittit. III. Scisscitabantur, an hæc jure divino decisa sint, aut a Catholicis citra peccatum, & vitæ æternæ jacturam omitti valeant. IV. Interrogabant, an econtrario gratiam apud Deum mereatur is, qui se toto studio Henrico opposuerit, & ille, qui ad sanguinis usque effusionem resistit, vere martyr dici debeat. Sæcul. XVI. A. C. 1590.

§. XLI.

Decisio Facultatis Theologicæ circa Henrici IV. Successionem.

Ob hasce tres quæstiones Facultas conventum sæpius habuit, & tam totum Collegium, quam ejusdem Deputati omnes tres articulos sigillatim mature examinabant, ac tandem suam sententiam his verbis pronuntiabant. „Jure Divino „præceptum est, ut non Catholici homi„nem sectarium, aut sectarii mali fauto„rem, & manifestum Ecclesiæ hostem, „multoque minus relapsum, & a sancta „Sede nominatim ab unione Catholica „excluſum ad regnum admittant, quam„vis vero talis absolutionem a crimini„bus, ac censuris in foro exteriori impetraverit, *Mem. de la Lig. p. 290. Thuan. l. 98.*

Sæcul XVI. A. C. 1590.

„traverit, si tamen subsit manifestum „perfidiæ, ac simulationis, & eversionis „Religionis Catholicæ periculum, eo„dem jure censeri, & excludi debet, ii „autem, qui satagunt, ut is in Regem „adsciscatur, aut ei studeant, & favent, „vel etiam ad regnum provehi permit„tunt, cum impedire possint, & ex of„ficio debeant, sacris decretis sunt in„jurii, de hæresi merito suspecti, & Re„ligioni, ac Ecclesiæ pernicioſi, & con„tra eos, cujuscunque dignitatis, ac „conditionis sint, eo nomine agi potest, „& debet, proinde cum Henricus Bor„bonius sectarius, & mali sectarii fau„tor, hostis Ecclesiæ manifestus, re„lapsus, & nominatim excommunica„tus sit, licet ecquidem forte absolutio„nis beneficium ei impertiretur, cum „tamen periculum perfidiæ, simulatio„nis, & religionis evertendæ subsit, pro„pterea Franci eum a Regno Christia„nissimo excludere, & quovis alio le„gitimo hærede mortuo, vel cedente „eundem prohibere, atque a pace cum eo „facienda abhorrere tenentur, adeo ut „illi, qui ei favent, sanctis decretis in„jurii, de hæresi suspecti, & Ecclesiæ „pernicioſi, ac tanquam hujusmodi cri„minum convicti, serio, seduloque coer„cendi, ac castigandi sint. Porro quem„admodum illi, qui Henrico ad regnum „aspi-

„aſpiranti favent, aut ſuppetias ferunt, „religionis deſertores ſunt, & in pec- „cato cum vitæ æternæ diſpendio de- „gunt, ita iſti, qui ſe ei pro religionis „defenſione opponunt, plurimum apud „Deum, & homines merentur: inſu- „per ſicuti illos, qui in ſtabiliendo „hoſtis generis humani regno pertina- „ces ſunt, æterna pœna manet, ſic hi, qui „ad ſanguinis usque effuſionem reſiſtunt, „æternum in cœlo præmium, & ut „fidei propugnatores immarceſcibilem „martyrii coronam proculdubio conſe- „quuntur.„ Sæcul. XVI. A.C. 1590.

Hoc decretum ita concludebatur nullo omnino contradicente, die ſeptima Maji anno Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo nonageſimo, dum tertius generalis Conventus hanc in rem in ampliori Collegii Sorbonici Aula fuit habitus, cunctique Facultatis Doctores interpoſito juramento ad hunc conventum convocati ſunt.

§. XLII.

Hoc decretum ad omnes Fœderatorum Urbes transmiſſum.

Hoc decretum juxta clandeſtina fœderatorum conſilia procudebatur: inſuper quantocius typis latine, & gallice mandatum, ac nomine Pariſienſium cum præfatione apud regni civitates, quæ *Mem. de la Lig. t. 4. pag. 285.*

Sæcul. XVI. A. C. 1590.

quæ unioni nomen dederant, promulgatum est unacum epistola, qua omnes huic decreto obtemperare jubebantur, indicta etiam bonorum proscriptione, ac vitæ dispendio: præterea addebantur literæ a probatioribus Parisinæ Urbis civibus scriptæ, in quibus Sorbonna magnificis elogiis honorabatur, ac de illius Doctoribus hæc proferebantur: „horum decisionis eo major habenda est „ratio, quo certius ad eos pertinet, in„ter lepram & lepram judicare, præ„sertim cum decreta tanti in Ecclesia „momenti sint, ut ea sancta Sedes sem„per probaverit, & secundum ea pro„nuntiaverit, prout nuper in præsenti „negotio verbis oppido disertis fecit; „proinde sicuti nos ea tanquam a Spi„ritu sancto dictata amplecti, & ad ex„tremum vitæ spiritum sequi decrevi„mus, sic & universos hortamur, ut „his subscribant, & vel cum vitæ hujus „fortunarumque omnium periculo ex „certa vitæ melioris fiducia acquiescant, „pareant, & pretiosum hoc fidei deposi„tum a nostris Majoribus relictum con„servent, ac proprio cruore effuso, suæ„que vitæ jactura firment, præcipue „cum omnia sua bona, imo & sangui„nem se profusuros jurato polliciti essent, „aliunde vero in memoriam revocent „tot luculenta miracula, quibus hucus„que

„que a malo præſervati ſunt, nam hæc „totidem ſunt evidentia ſigna divinæ „Providentiæ, quæ nos a noſtris ini„micis eripere nititur, ac Principes, „Proceres, nobilioresque Magiſtratus „unacum populo ita dirigit, ut juxta „prudens, & ſalubre Facultatis adeo „celebris monitum hæreticus propel„latur, nec unquam memoria exſtet, „quod nobiliſſimum Franciæ Sceptrum „ab hæreſi fuerit ullo tempore conta„minatum: eapropter nos Pariſini cun„ctos ceterarum Urbium incolas hor„tamur, ut noſtrum exemplum imitan„tes ſua bona, vitamque potius amit„tere, quam ab hac regula deviare ve„lint, ſintque omnes perſuaſi, quod „hac agendi ratione ſibi perennem felici„tatem, ac ſine fine in æternitate du„raturam quietem promereri poſſint.„ Præter hoc Pariſienſis Senatus aliud edidit decretum, quo conſtituta mortis pœna prohibitum, ne Henricus Borbonius tanquam Rex agnoſceretur, aut de pace, vel induciis cum eo ſanciendis ullo pacto ageretur. Huic decreto parebant fœderatorum Prædicatores, ac præprimis inter alios Panigarola Aſtenſis Epiſcopus, & Bellarminus Jeſuita Legati Theologus ad hujus Senatus conſulti tenorem ſe accomoadabant.

Sæcul. XVI. A. C. 1590.

§. XLIII.

Sæcul. XVI. A. C. 1590.

§. XLIII.

Cardinalis Borbonius, dictus Carolus X. vita functus.

Thuan. l. c. Spond. n. 10. Daniel hist. de France t. 7. p. 54. & 63.

Rege adhuc Callæ hærente nuntiatum est, Cardinalem Borbonium, qui sub nomine Caroli X Franciæ Rex a fœderatis proclamatus est, Fontenaci in suo carcere die nona Maji ex calculi doloribus exstinctum esse. Erat is Firmitate ad Jotrum in Bria die vigesima secunda ex Carolo Borbonio Vindocinensi Duce anno Christi millesimo quingentesimo vigesimo tertio natus, atque anno ætatis suæ sexagesimo septimo mortuus. Obtinuerat progressu temporis Nivernensem, & Sanctonensem Episcopatum, necnon Archiepiscopatum Rothomagensem, pariterque Bellovacensem administrabat Ecclesiam, postquam Castillionæus Cardinalis hæretico veneno infectus ab Ecclesia defecerat: tandem vero Carolus Avenionensi Legatione honoratus, ac Franciæ Primoribus annumeratus Regii Ordinis Commendator sancti Dionysii, & Divi Germani de Pratis, necnon sancti Ovani Abbatias regebat: denique anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quadragesimo octavo a Paulo III. Cardinalis renuntiatus est, ubi ab initio Ecclesiæ utilitatem summo studio procu-

procurabat, quamvis fœderatorum Duces nimia hujus Principis facilitate abutentes eundem in Regem proclamare satagebant, eo fine, ut Regem haberent, qui regium quidem nomen teneret, ipsi vero eidem dominarentur, hacque ratione Henricum Borbonium ejus Nepotem a Regno excluderent, cujus tamen victima ipsemet cecidit, atque corpus ejus sepultum est Gaillonii in Carthusianorum cœnobio, quod ipsemet construi fecit: porro hodiedum in variis Musæis monetæ aureæ, & argenteæ procusæ monstrantur, quæ hujus Cardinalis nomen unacum regio titulo præseferunt. Sæcul. XVI. A C. 1590.

§. XLIV.

Supplicationes durante Parisina obsidione a fœderatis habitæ.

Quamvis hujus Cardinalis obitu fœderatorum, ac præcipue Parisiensium res plurimum turbandæ crederentur, nihilominus Nemorsius Dux horum animos dextre erigebat, decreta solemni supplicatione, qua magis insolita, ac ferme comica vix unquam instituta fuit, nam in ea supplicatione Guilielmus Rosa Episcopus Silvanectensis, & Carthusianorum Prior, dexteraCrucem, læva autem hastam tenebant, & tanquam præcipui, primique *Thu. Mem. de l'Etoil. t 2. p. 11. Davil. l. 11.*

Sæcul. XVI. A.C. 1590

mique hujus ſcenæ choragi, & ſtrenui Machabæi, ſic enim ſe appellari gaudebant, primos ordines ducebant: dein vero ſequebantur Patres Capuccini, Fulienſes, Minimi, Franciſcani, Dominicani, & Carmelitæ, ſuccincti omnes, & cuculla ſupra humeros rejecta: præterea eorum quidam in capite galeam, ac in pectore thoracem geſtabant, alii clypeis, & pugionibus, alii haſtis, ſclopis, aliisque armis rubiginoſis ad certamen, vel defenſionem parum idoneis muniti comparebant: porro Seniores primi incedebant, torvo vultu, rubentibus oculis, aprugnis dentibus, totoque corporis geſtu minas, & militarem faſtum ſcenica ſimulatione referentes: his ſuccedebant juniores eodem habitu, ſclopetis armati, quæ plerumque in obvios inconſiderata temeritate diſplodebant, eorumque ictu unus e Legati domeſticis, dum otioſus ſpectat, prope illius currum interfectus eſt, quocirca hic Præſul quantocius receſſerat: præprimis vero omnium oculos in ſe convertebat Bernardus e Fulienſium ordine adhuc juvenis, qui nuper Henrico III. Regi a concionibus in Pariſina urbe ob ſuos ſermones celebris erat, vulgo dictus *parvus Fuliacenſis*. Hic altero pede claudus nusquam certo loco conſiſtens, ſed huc illuc curſitans, modo

in

in fronte, modo in agminis hujus tergo latum enſem ambabus manibus rotabat, & claudicationis vitium gladiatoria mobilitate emendabat, ac quandoque primum, mox poſtremum agmen novæ hujus militiæ ex plusquam ducentis Eccleſiaſticis partim ſæcularibus, partim Regularibus compoſitæ obequitabat: porro Hamiltonius Parochus ad ſanctum Cosmam unacum ceteris hoc agmen inſtruxerat: religioſi autem, qui ex reditibus vivunt, quales ſunt Benedictini ad ſanctum Germanum de Pratis, Canonici Regulares ſancti Victoris, & ſanctæ Genovevæ, Cæleſtini, aliique huic ſupplicationi non intererant, interim ceteri vexillum, in quo Chriſti Crucifixi, & Beatæ Virginis imago erat depicta, præferebant. Totum hoc ſupplicantium agmen per Pariſinæ Urbis plateas ſtudioſe ad gravitatem compoſito vultu incedebat, ac ſubinde ſubſiſtens quandoque antiphonas, & cantica reſonantibus ſclopetis decantabat, ac ſæpius hæc divi Jobi verba repetebat: *vita hominis militia eſt ſuper terram*, cujus tamen militiæ ſe præmium in cælis reportaturos ajebant. Sæcul. XVI. A.C. 1590.

§. XLV.

Pariſienſis civitatis ſuburbia a Rege invaſa.

Sæcul.XVI. A.C.1589.

Thuan. l. 99 Davil. l 11. Mem. de la Lig t. 4. pag 303.

Cum ergo Parisini suos Confessarios, animarumque Directores armis instructos viderent, sibique persuaderent, quod tuendæ Religionis studio arma capesserent, ac pro ejus conservatione vitam esse profundendam crederent, hinc & ipsi urbis suæ obsidionem immota animi fortitudine sustinere, ac sese pertinaciter defendere decernebant; dum jam Rex sancti Martini suburbium cum numeroso equitatu, peditatuque cingebat, spe fretus, se ampliſſimam hanc urbem facile famis violentia expugnaturum: quapropter die vigesima septima Julii vespere omnia suburbia invadi jussit, iisque dimidiæ horæ spatio nondum evoluto vi captis cunctas portas obsedit, quippe regii milites circum circa stationes agebant, domosque fossis magis vicinas solo æquabant: rebus igitur ad extrema redactis fœderatorum Duces, veriti, ne amplius hortationes, ac suppliciorum minæ in officio obsessos continendo pares essent, post decem, vel duodecim dierum consultationem decernebant, cum Rege conferendum esse, non quidem eo animo, ut de Urbis deditione cum eo ageretur, sed duntaxat, ut res in longius protrahi posset, hujusque moræ beneficio Maduano Duci unacum Parmensi e Belgio adveniendi spatium, urbique suppetias

petias ferendi opportunitas ſuppedita- Sæcul. XVI.
retur. A C. 1590.

§. XLVI.

Urbs immani fame depopulata, abſumptis quamplurimis.

Interim magna undique erat in Urbe Pariſina omnium conſternatio, atque ob alimenti penuriam tanta virium debilitas, ut cives, ac præſidiarii vix armis ferendis pares eſſent, atque unica panis libra aureo, frumentique ſextarius plusquam viginti ſex aureis venderetur: imo pauperes nonniſi canum, catorum, & murium carnibus veſcebantur, alii vero duntaxat foliis, radicibus, herbisque, quas e ſaxis evellebant, ægre vitam tolerabant: porro intra hoc tempus duo equorum millia, atque octingenti partim aſini, partim mulæ conſumebantur, ac ſingulis diebus mane ducenti omnino homines quandoque in plateis fame enecati reperiebantur, adeo, ut mortuorum numerus ad tredecim millia aſcendiſſe referatur: inſuper in platearum angulis, ubi alias frequentior erat incolarum concurſus, necnon in publicis compitis nil niſi lebetes coctis herbis nequidem ſale conditis pleni, necnon pulmenta ex avenaceo furfure decocta viſebantur, nec raro ruſtici mortuos etiam canes omnino

Thuan. l. 99. Hiſt. de la Mon Franc. de Marcell. t. 4. p. 647.

Sæcul. XVI A.C. 1590.

nino crudos devorabant, alii vero bestiarum inteſtina ad ſterquilinium projecta manducabant, paſſimque cadaverum oſſa in farinam molebantur: nec melior potus, quam cibi, erat conditio; deficiente enim vino, in ænopoliis neſcio quæ potio ex avenæ paleis, ac radicibus decocta vendebatur, unde communis hæc calamitas in graviſſimos morbos, & præcipue tumores, atque hydropiſes degenerabat, quæ tamen omnia mala animi ad extremam patientiam obſtinati tolerabant conſtantia vix unquam audita, quæ creſcentibus miſeriis magis, magisque in eis augeri videbatur: inſuper cives noxarum condonatione a Legato conceſſa, necnon Concionatorum hortationibus tantopere in ſuo propoſito firmabantur, ut exuta omni humanitate plures neci traderentur, non aliud ob crimen, niſi quod vel panem, vel pacem dari peterent.

§. XLVII.

Pariſienſium Deputati ad Regem.

Thuan. l. 99. Mez. abrege. t. 3. p. 370. Mem. de la Lig. p. 159. t. 4. p. 159.

Poſtea die quinta Auguſti Pariſienſes datis ad Maduanum literis extremam, ad quam urbs eſſet redacta, neceſſitatem eidem exponebant: urgente autem mali violentia, ac prompti reſponſi opportunitate undique intercluſa

Legatus

Legatus, & Mendoza Hiſpaniæ Regis Orator, cum populum jam aliunde potiſſima ex parte irritatum in apertam ſeditionem prorupturum vererentur, Regem inter, & Maduanum Ducem de facienda pace agi permittebant, ut ſaltem hac ratione populum ſpe lactarent, aut ſaltem proximam urbis irruptionem præpedirent: ergo die ſexta Auguſti Senatus Pariſienſis juſſu decernitur, ut Gondius Cardinalis, Pariſienſis Epiſcopus, necnon Archipræſul Lugdunenſis, aliique ex ſacro Ordine Viri Regem adirent, qui etiam ex Abbatia ſancti Antonii, ubi tum agebat, ad eos publicæ ſecuritatis literas transmitti juſſit. Aderant tum Chivernius Cancellarius, qui in Regis gratiam redierat, necnon Bironius Mareſcallus, omnesque aulæ Proceres, ac Miniſtri, coram quibus Gondius ceterorum nomine perorans publicam regni calamitatem vivis coloribus depingebat, ſuæque legationis cauſſam exponens addebat, ſe hanc provinciam a Senatu, & urbis Ordinibus demandatam ſuſcepiſſe, ut ad ipſum Regem veniret, & inde ad Maduanum tranſiret, quatenus religionem in tuto conſtitueret, & pacis inter utrumque ſarciendæ rationes iniret. Sæcul. XVI. A.C. 1590.

Sæcul. XVI. A. C. 1590

§. XLVIII.

Regis responsum ad hosce Deputatos.

Thuan. l. c. Davil. l. 11. t. 2. p. 810

Equidem horum deputatorum auctoritas minus legitima, atque eo duntaxat ex fine illi advenisse videbantur, ut Rex distineretur, ac fœderati usque ad Maduani Ducis adventum temporis inducias prorogare possent, nihilominus Henricus IV. hosce Deputatos excipiens, eis hæc in responsis dabat: „nulli magis, quam mihi, publica Re„gni calamitas cordi est, eapropter to„tus in id intentus sum, ut malis, ac omni„bus, quæ ex nova fœderatorum conspi„ratione orta sunt, tandem remedium „apponam: quapropter Parisinos quo„que in gratiam recipere paratus sum; „nolo autem, ut præter me solum quis„cunque alius hac in re partes suas in„terponat: nullus enim alius est, qui „illis potentius gratificari potest, idque „magis optat, nam eis adeo non noce„re desidero, ut potius omnibus prodes„se, ac gratiam concedere paratus sim; „non ergo in Hispanis, aut Maduano „Duce auxilium quærant, illos enim „pudeat, quod patriæ suæ, libertatis„que obliti tam prona cervice gravi Hi„spanorum jugo sese subjiciant, cum „tamen hi unice illos opprimere sata„gant, cujus rei testes sunt tot cives,

quos

„quos misera fame ante oculos suos pe- Sæcul. XVI. A.C. 1590.
„rire sinunt, non considerantes, quod „eorum existant Pastores, ac quondam „Deo rationem reddituri sint, nec mu„tire audent, veriti, ne Cajetanum „Cardinalem, & Mendozam Hispaniæ „Legatum offendant.„ His dictis Rex, quamvis Deputatorum mandata vitiis plena esse cerneret, nihilominus prout petierant, ipsis concessit, ut Ducem Maduanum adirent, & cum eo de pace agerent, in qua si conveniant, ut urbs comprehendatur, conditiones deditionis irritæ habeantur; sin contra nec obsidio solvatur, neque de pace generali intra octiduum conveniatur, deditionis leges impleantur: cum autem hoc spatium nimis arctum Deputatis videretur, utrinque re indecisa discessum.

§. XLIX.

Regis literæ ad Nemorsium Ducem Lutetiæ Gubernatorem.

Rex cum nimia facilitate sibi persuaderet, quod Parmensis Dux nunquam Parisinæ urbi suppetias laturus esset, proin illius deditio omnino certa foret, hinc Nemorsium Ducem, ut securitati suæ consuleret, nec se vana hac spe deludi pateretur, admonuit, hujusque tenoris literas ad eum transmi- *Thuan. l. 99. Hist. Monarch. l. c. p. 649.*

Sæcul. XVI A.C. 1590.

sit: „tuam animi fortitudinem, ac ge„nerositatem hucusque satis, superque „in Parisinæ urbis obsidione testa„tam reddidisti: haud tamen diutius „vana proximi auxilii spe te la„ctari sinas, cum nulla vero similis ra„tio hasce suppetias polliceatur: de ce„tero si me ad vim adhibendam coege„ris, in manifestum extremæ ruinæ, „direptionis, atque excidii discrimen „urbem adduces, nec id prohibere „amplius potero: insuper etiamsi auxi„lia, quæ speras, adventura forent, „haud te latet, quod illa sese tibi con„jungere haud possint, quin res ad præ„lii necessitatem deveniant, cujus aleam „priusquam Maduanus Dux frater tuus „est tentaturus, certo memor erit nu„peræ cladis, quam Iberii accepit: imo „etsi forte hac in occasione Deus ob mea „peccata mihi præsto esse denegaverit, „atque exercitus meus clade deletus „fuerit, exinde tanto pejor erit condi„tio tua, eoquod Rege tuo legitimo, „ac vero rejecto tibimetipsi jugum im„ponas Hispanorum, qui omnium cru„delissimi, ac truculentissimi sunt Prin„cipes: eapropter te rogo, & obsecro, „ut ad præterita animum convertas, „meque tanquam tuum regem, atque „amicum pro debiti tui ratione agno„scas.„

§. L.

Sæcul. XVI. A C. 1590.

§. L.

Parmenſis Dux Pariſienſi urbi ſuppetias ferens.

Hac epiſtola Nemorſius Dux eo minus permovebatur, quo certius eidem a fœderatis nuntiatum erat, quod Parmenſis Dux obſeſſæ urbi ſuppetias laturus adventaret: enimvero hic idem pluribus urbibus jamjam occupatis regium exercitum diviſis caſtris ad validiora loca ſeſe recipere compellebat. (*)

Mem. de la Lig. 14. p. 347.

§. LI.

Cajetanus Legatus in Italiam reverſus.

Paulo

(*) Hanc in rem Thuanus l. c. hæc obſervat: *Hic exitus obſidionis Pariſienſis fuit maxime memorabilis, cujus irritæ qui cauſſas inquirebant, eas in Nemoroſii virtutem, ac ſolertiam ſupra ætatem in illo Principe adoleſcente admirandam, Cajetani præſentiam, qui Pontificis auctoritatem in cauſſa religionis ſumma prudentia dispenſabat, Oratoris Philippici Eleemoſynas, aſſiduas, ac efficacis eloquentiæ plenas Concionatorum ad populum allocutiones, frequentes Maduani de auxiliaribus citius venturis per literas aſſervationes, rumores artificioſe a Monpenſeria pro more ſuo ſparſos, & poſtremo Jeſuitarum ad omnes caſus ſollicitam diligentiam rejiciebant.*

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

Paulo post solutam a Parmensi Duce Parisinæ urbis obsidionem Cajetanus apud Gallos Legatus in Italiam reversus est, sequentibus eum Astensi, & Cenedensi Episcopis, necnon Bellarmino Jesuita: prius tamen Cajetanus ad castra contendit Parmensem Principem, & Maduanum Ducem salutaturus, iis vero valere juffis magnis itineribus Italiam repetere pergebat, qui tam celeris discessus causfam allegabat Sixti V. mortem, cujus brevi mentionem faciemus: eapropter inter suum accelerabat, ut opportuno adhuc tempore comitiis Pontificiis interesse posset, quamvis hæc ipsa profectionis celeritas supervacanea fuerit, cum Cardinales eo non expectato defuncti Pontificis successorem jamjam elegissent: plures tamen hanc rationem nonnisi obtentum fuisse suspicabantur, pro genuinis vero præcipitis adeo itineris causfis assignabant continuos timores in Parisina obsidione toleratos, expensas ibidem factas, atque exiguam Hispaniæ Regi Gallicum diadema vindicandi spem, & denique invidiam, quam non modo apud Gallos, sed etiam ipsos fœderatos sibi accersebat; quippe durante sua Legatione tantopere sese exosum reddidit, ut in itinere, cum Crescíacum in Bria præterveheretur, Jacobus Vinea Bastidius,

Thuan. l. 99. Cayet chron. novenn. t. 1

stidius, qui locum præsidio tenebat, in eum impetu facto ultimum agmen aggressus, impedimentorum partem suffuraretur, ipseque a fœderatis comprehenderetur, initio male habitus, eoquod parricidio Guisianorum fratrum interfuisse crederetur, donec ad Nemorosii Ducis, qui ipsum minime cædi participasse affirmabat, commendationem pretio persoluto periculo ereptus esset, tandem vero iter suum per Campaniam valido præsidio munitus prosequebatur, incolumis in Lotharingiam delatus. Sæcul. XVI A.C. 1590.

§. LII.

Varia Sixti V. Papæ diplomata.

Hoc item anno Sixtus V. Pontifex diversa edidit diplomata, quorum primo die vigesima prima Januarii decernebatur *Jurisdictio, & facultates Thesaurarii Generalis Romani Pontificis, & Collectoris spoliorum ad Reverendissimam Cameram Apostolicam quoquo modo spectantium.* *Bull. Const.* 100. *& seq.* *p.* 731.

II. Diplomate die decima octava Februarii edito aquæ ad urbem conductæ ratio, & cura demandata fuit *Congregationi sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium institutæ ad Aquas, Vias, Pontesque curandos.*

Tertia Constitutione die quarta Martii actum est de jurisdictione *sacræ Romanæ*

Sæcul. XVI. A. C. 1590

manæ Ecclesiæ Cardinalis Archipresbyter Ecclesiæ S. Petri de urbe, qui causas, tam dictam Ecclesiam, ejusque personas, quam ejusdem fabricam quomodolibet concernentes cognosceret.

In quarto decreto die undecima Maji summus Pontifex Equitibus Ordinis sancti Stephani in Etruria concessit privilegium, vi cujus *etiam bigami, & absque habitu clericali incedentes, annuas pensiones ex bonis Ecclesiasticis valorem ducentorum ducatorum non excedentes retinere, & transferre possint.*

Denique die secunda Junii per quintum diploma actum est *de institutione Præpositi, Sacristæ, Capellanorum, Clericorum, & Ostiarii, ad scalas sanctas, prope Basilicam S. Joannis Lateranensis de Urbe.*

§. LIII.

Papa insuperhabita adversa valetudine Ecclesiæ negotiis insudans.

Quarto demum Mense, priusquam Papa e vivis excederet, capitis dolore laborare cæperat; cum vero id nonnisi ex nimia assiduitate, qua negotiis publicis vacabat, accidisse existimaret, quadam die signandis literis Apostolicis intentus diu de mali sui conditione, necnon corporis sui habitudine, ac vivendi methodo fusius differebat,

bat, quamvis vero vox vix non interclusa videretur, nihilominus omnia remedia hucusque a Medicis præscripta, quorum tamen nullo usus fuisset, sigillatim recensebat: porro hac adversa valetudine nequaquam sese præpediri sinebat, quin publicis rebus continuo vacaret, sæpius ea Vespasiani Imperatoris verba repetens: *Decet Principem Virum stantem mori, non quiescentem*, nam hic pro regni sui utilitate laborare debet usque ad extremum vitæ suæ halitum. Ceterum cum die Sabbati decima octava mensis Augusti ad Nationis Germanicæ Ecclesiam de sancta Maria cum ingenti comitatu accedere pararet, eoquod ab hujus nationis Protectore esset rogatus, ut ob conversionem cujusdam Principis Germani, qui ejurata Lutheri hæresi ad Ecclesiæ sinum reversus apud sancti Francisci Alumnos Catholicæ fidei præceptis imbutus fuerat, debitas Deo grates repensurus præfatam Ecclesiam adiret, hinc Sixtus forte, ut luculentius pietatis suæ specimen ederet, huic solemnitati interfuturus pedes illuc accessit, atque inde reversus est. Sæcul. XVI. A. C. 1590.

§. LIV.

Hujus Papæ obitus.

Feria secunda die vigesima ejusdem mensis Sixtus V. vehementi febre, quæ *Thu. l. 100. Ciacon. p. 111.*

Sæc. XVI. A.C. 1590.

Spond. ad hunc ann. n. 18. Lud. Jacob in Bibl. Pontif.

quæ a corporis trepidatione incæperat, correptus est, ubi tamen, quamvis non nihil quiescere impense rogaretur, e lecto surgens, morbique vim haud parum laxatam ratus Ministros ad alloquium admisit, quibusdam insudaturus negotiis, quæ tamen ad opportunius tempus remitti potuissent: insuper Romanæ urbis Gubernatori adesse jusso præcepit, ut omnes captos de sceleribus convictos ad triremes damnaret, eosque intra hanc hebdomadam ad Centum-cellas abduci juberet: porro Papa sequenti feria quarta rursus vehementiori, quam antea, febris impetu obruebatur, altera tamen die e lecto surgens cuidam sacræ Inquisitionis Congregationi interfuit, in qua coram ipso de nonnullis difficillimis rebus agi voluit, ac commotiori animo illorum, qui in sacri Officii carceribus detinebantur, nomina sibi indicari petiit: altera vero die malo summopere aucto pene viribus exhaustus videbatur, nihilominus rei divinæ assistens sacro Viatico muniri voluit, cum autem semper magis, magisque langueſceret, nulla mora sacro oleo ungi petiit, eodemque tempore Castagnam Cardinalem, quem sibi successurum sperabat, adesse jussit, eique plurima in variis Congregationibus agitata commendabat negotia, insuper suo

Nepoti

Nepoti tum præsenti significavit, hunc Cardinalem præ ceteris e sacro Collegio digniorem esse: eadem igitur die Pontifex vespere in Nepotis sui brachiis animam Deo reddidit, anno ætatis suæ septuagesimo, Pontificatus vero sui quinto, unacum quatuor Mensibus, tribusque diebus. Sæcul. XVI. A C. 1590.

Ceterum Veneno extinctus creditur, & Medici aperto cranio cerebrum veneni adhærentis malignitate corruptum deprehendebant: quinimo ex acutissimis capitis doloribus, quibus Sixtus ante obitum suum laborabat, ipsemet venenum sibi propinatum fuisse suspicabatur, præterea referunt nonnulli, quod tum Archiatro suo hæc dixerit: „Mihi „videtur, quod Hispani meum Pontifi„catum pertæsi tam vitæ, quam regi„minis mei exitum accelerare molian„tur.„ Henricus quoque Navarrus percepto hujus mortis nuntio asserere haud dubitabat: „hoc fulmen ex Hispano cælo decidit: „porro ipse hic Rex hæc mox addidit: „jacturam deploro ejusmodi „Pontificis, qui totus mihi addictus „erat, utinam successorem sibi similem „haberet.„ Ceterum noctu sequenti Sixti V. Corpus e Quirinali Palatio, in quo fatis functus est, ad Ecclesiam sancti Petri deferebatur, ubi postea pro more justa eidem fuere persoluta.

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

§. LV.

Populi rabies in ejus Statuam, nec non decretum hanc ob rem editum.

Thuan. l. 100. Spond. n. 18.

Cum per octodecim dies Sedes vacaret, quidam odio in Papam accensi, quibus haud immerito Hispani accensebantur, turmatim ad Capitolinam arcem concursitant, & statuam viventi Sixto V. in ejus memoriam a Romanis erectam evertunt, quæsito obtentu, quod exactionibus, novisque tributis populum oneraverit, corrasasque pecunias in arce sancti Angeli collocaverit: verum Procerum nonnulli a Cardinalibus submissi insanam hanc populi fœcem repressérunt: inde vero Senatus occasionem arripuit edictum vulgandi, vi cujus imposterum ulli Papæ adhuc vita superstiti statuam erigere inhibitum.

§. LVI.

Conclave pro electione novi Pontificis.

Spond. num. 20.

Feria sexta die septima Septembris novemdialibus exequiis pro defuncto Pontifice pro more celebratis quinquaginta quatuor Cardinales tum Romæ agentes sacris comitiis initium fecere, prius vero Gesualdus Cardinalis sacri Collegii Pro-Decanus in Vaticana Ecclesia Sacrum solemne de Spiritu sancto in

in Sixti IV. Sacello celebrabat, atque Antonius Roccapudalius eloquenti sermone de novi Pontificis electione differebat: eadem die Cardinales una omnes in comitiorum loco prandentes postea fores occludi jusserunt: porro vespere in sacello Paulino congregati sunt omnes Prælati, ubi conclavis Ministri interposita juramenti Religione spondebant, se exacte muneri suo, ac ministerio ipsis commisso satisfacturos. Ibidem etiam Oratores usque ad mediam noctem persistebant suorum Principum Clientes commendaturi: iis vero discedentibus portæ excubiis firmabantur: eadem autem nocte Castanæo Cardinali proximam ad Pontificatum spem affulgere spargebatur, absdubio ea ex ratione, quod Oratores pro eo potenter interceſſiſſent, atque aliunde notum esset, quod quamplurimi Cardinales Columnæ electioni adversarentur, eique Hispani sese opponerent, atque Florentini nonnisi complacendi studio eidem suffragarentur; die autem octava Septembris Beatæ Virginis Nativitati sacra plures Cardinales in Sixti Sacello Sacris operabantur, alii vero rei divinæ, quam Pro-Decanus peragebat, præsentes sacra Synaxi sese reficiebant: huic quoque solemni sacro Cardinalis

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

Sæcul. XVI. A. C. 1590.

sancti Georgii, quamvis vix convalesceret, interesse voluit.

Itaque absoluto Missæ Sacrificio Cardinales unaomnes superpelliceo, ac humerali induti primo scrutinio facto deprehendebant, quod nullus suffragia ad electionem requisita tulisset; vesperi autem Madrutius Cardinalis Tridento adventans conclave ingrediebatur, paucisque ante diebus de eligendo Comensi Cardinale agebatur, quem pariter Hispaniæ Orator Madrutio commendabat, illumque Alexandrinus Cardinalis aliunde potenter protegebat: attamen Montalto palam eidem obluctante haud ultra de Comensi mentio redibat, adeo ut pari fato excluderetur, sicut Aldobrandinus Cardinalis, cui Hispani sese opposuerant: altera die, in quam Dominica inciderat, celebrato sacro suffragia rursus examinabantur, ubi Cremonensis Cardinalis non ita pridem Romam delatus, ac conclave ingressus, perlectis suffragantium schedis ad Sacellum introducebatur, ut diploma recitari perciperet, solitoque juramento sese obstringeret. Postea rursus de eligendo Columna actum, ac plurimorum studia in ejus favorem fervebant usque ad feriam quintam, seu decimam tertiam Septembris, tum enim illi Ministri, qui in hisce comitiis deserviebant, sua privi-

privilegia ſarta ſervari urgebant, ac proin fervente hoc diſſidio aliquamdiu res differebatur: cum ergo hi quosdam Deputatos nominarent, ac Decanum adirent, ejus ſuaſu totum ſacrum Collegium cuidam ſtatuto ſubſcripſit, quo præfatis Miniſtris ſpondebatur, quod eædem gratiæ tam ſpirituales, quam temporales, quæ antea pro electione Sixti V. in nuperis Comitiis conceſſæ ipſis erant, rurſus eisdem indulgerentur, auctisque eorum penſionibus, ac congiariis habitum clericalem, & tonſuram deferre permitterentur, ut hiſce favoribus libere frui poſſent, prout in Sixti V. Bulla ſtatutum fuerat. Sæcul. XVI. A C. 1590.

§. LVII.

Fruſtranea ſollicitatio pro eligendo Cardinale Columna.

Feria tertia die undecima Septembris cum celebratum eſſet ſacrum de Spiritu ſancto, tertia vice ſuffragia colligebantur, ubi tamen nihil memoratu dignum occurrebat, niſi quod Montaltus, atque Aſcanius Columna electionem Marci Antonii Columnæ toto ſtudio urgerent, quamvis vero non pauci vehementer obſiſterent, has tamen difficultates, priusquam conventus ſolveretur, ſuperandas ſperabant. Feria etiam quarta iidem haud intermiſſo ſtu- *Thuan. hiſt. l. 100.*

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

dio præfati Cardinalis electionem promovere satagebant, porro Ascanius præcipiti consilio haud utendum ratus non paucos datam fidem fallere deprehendebat: insuper etiam altera die feria quinta Columnæ Cardinalis fautores satis manifeste agnoscebant, quod Hispani rem minus sincere agerent, ac Montalti fautores erga suum Antesignanum parum fidos sese exhiberent, unde cognita horum dissensione plures comitia longius protrahenda suspicabantur: cum vero Deus hominum prudentiam sæpius confundere soleat, hinc luculento testatum reddidit experimento, quod summorum Pontificum electiones ipse solus pro suo arbitrio moderetur, quippe Montaltus, qui constanti suo erga Columnam patrocinio ceteros Cardinales ad sua studia facile pertrahendos sperabat, partim ab Hispanis, partim a Borromæo præpediebatur, adeo, ut ipse æque, ac Ascanius a suo proposito non quidem animi firmitate destituti, sed Marci Antonii Columnæ oratione persuasi desisterent; hic enim ambos ita alloquebatur: „decentiæ leges haud permittunt, ut ob „privatæ utilitatis rationes Ecclesia diu „supremo suo capite destituta relinqua„tur: cum mihi haud immerito imputanda existimarem omnia illa mala, „quæ

„quæ ex longiori mora Romanæ Urbi „imminere poſſent, eoquod autem plu- „res meæ electioni obſiſtere cognoſcam, „ex horum repugnantia manifeſte in- „telligo, Dei voluntatem non eſſe, ut „ego ſanctæ ſuæ Eccleſiæ Pontifex præ- „ſim: proin haud amplius de me cogi- „tate.„ Hæc Columnæ verba non ſine ingenti modeſtia, atque humilitate prolata tam intimo ſenſu Montalti animum penetrabant, ut is Madrutium Sanſeverino Cardinali patrocinari intelligens non ſine omnium Cardinalium ſtupore mentem ſuam mutaret, quamvis & hic quidem ejus conatus haud magis proſperum ſortiretur exitum. (*)

Sæcul. XVI. A. C. 1590.

§. LVIII.

(*) Quam fæcundus in deſcribendus Pontificum comitiis ſit Continuator noſter, facile deprehenditur ex ampla hac præſentis conclavis relatione, quam ſe ex Thuano, quem ſolum allegat, mutuaſſe comminiſcitur, cum tamen hic duntaxat pauca hæc verba proferat: *Itum in conclave eſt more ſolito, & cum per continuos ſex dies crebra de Marco Antonio Columna mentio fuiſſet, ſubortis repente difficultatibus ſumma votorum concordia cuncti in Joannem Baptiſtam Caſtaneum Cardinalem conſenſerunt, & dilata nihilominus in diem ſequentem electione eum Pontificem renuntiarunt.*

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

§. LVIII.

Castaneus Cardinalis in Papam electus.

Thuan. l.c. Spond. n. 20. Die decima quarta ejusdem Mensis Septembris feria sexta Cardinales suffragia colligentes deprehendebant quod Castaneus vulgo dictus Cardinalis sancti Marcelli solus viginti suffragia tulisset: quapropter hunc absdubio in Papam eligendum præsagiebant, cumque eidem pariter Sfortia, necnon Cardinales patria Genuenses potenter adhærerent, usque ad vesperam de futura ejus electione communis vox personabat: tum vero nonnulli vacillare videbantur, cum Montaltus hujus Cardinalis electioni obluctari audiebatur, saniores tamen illius repugnantiam velut temerariam carpebant, ejusque amici eum monebant, ne forte progressu temporis sibi exinde negotium faceſſeret: Sabbato autem die decima quinta ejusdem Mensis Cardinales, postquam summo mane res divina fuerat peracta, in Sacello Paulino congregati Cardinalem sancti Marcelli primo diluculo in summum Pontificem nominabant, ejus tamen electionem adhuc secretam teneri debere arbitrabantur, ut comitiorum Ministri pro Cardinalium suppellectili componenda, necnon pro infirmis ad sua pala-

palatia commodius deferendis necessaria parandi spatium nanciscerentur: verum ipsimet hi Ministri, cum Papam prima illius diei aurora eligendum intelligerent, quantocius magis pretiosa suorum Cardinalium vasa in fasces colligare, ac cellularum sepimenta dejicere cæperunt, ut militibus deprædandi occasionem præriperent: postea combustis suffragiorum schedis Cardinales e Sacello egredientes Papam nondum plene electum, brevi tamen comitia esse absolvenda nuntiabant: demum vero sese recipiebant, ubi sumpto jentaculo parum quieti indulgentes postea unaomnes superpelliceum, ac humerale induti ad Aulam, indeque ad Paulinum Sacellum contenderunt, ut ibidem Castaneum Cardinalem Pontificio habitu ornarent. Sæcul. XVI. A.C. 1590.

§. LIX.

Neo-electus Papa Urbanus VII. dictus.

Neo-electus Pontifex, qui Urbanus VII. appellari voluit, postea ad Basilicam Divi Petri deferebatur, ubi ex singulari modestia, quæ ex ejus facie promicabat, haud temere omnes judicabant, quod conditionis mutatio nequaquam animi ejus sensa immutatura sit, quapropter populus turmatim confluebat, *Ciac. tom. 4. pag. 202.*

Sæcul XVI. A.C. 1590.

fluebat, ac in genua procumbens efflagitabat, ut omnibus bene precari vellet: porro postea ad aram sanctis Apostolis sacram delatus ibidem solito honorabatur obsequio, demum vero omnes Cardinales eundem usque ad suum Palatium comitabantur. Ceterum Sixtus V. Papa de futura hujus Cardinalis electione adeo certus fuisse videbatur, ut Castaneum semper singulari favore prosecutus illius opera in gravissimis Ecclesiæ negotiis uteretur; tribus enim Congregationibus illum præfecerat, nimirum sacri Officii Curiæ, necnon Congregationi pro dijudicandis controversiis inter Episcopos, & Regulares erectæ, ac denique illi, quæ circa Ecclesiastici status querelas, atque expostulationes audiendas instituebatur: his igitur benevolentiæ, ac venerationis testificationibus Sixtus Pontifex Castaneum obstringere satagebat, ut pari etiam affectu ipsius Nepotes prosequeretur: insuper sæpius eidem insinuabat, nil sibi certius videri, quam quod ipse suus olim Successor futurus esset, unde cum Castaneus quondam sermonem injiceret de perficienda quadam platea, quam Sixtus ab Ecclesia sanctæ Crucis inchoaverat, & per sanctæ Mariæ Majoris vicum usque ad Templum sanctæ Trinitatis in Monte Pincjo duxerat,

rat, hic Pontifex ad Cardinalem ſancti Marcelli converſus dixerat: *hoc opus ſua Eminentia complebit.* Sæcul. XVI. A.C. 1590.

§. LX.

Ortus, & Hiſtoria Urbani VII. Pontificis.

Hic Pontifex Romæ die quarta Auguſti Anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo primo ex nobiliſſimo genere ortus filius erat Cosmæ Nobilis Genuenſis, & illuſtriſſimæ Matronæ Romanæ ex Ricciorum familia natæ, quæ Neptis erat Jacobatii Cardinalis, cujus cura Caſtaneus liberaliter educatus jam a teneris unguiculis canonicæ, ac civilis jurisprudentiæ ſtudio operam navabat, poſtea vero utramque diſciplinam publice profeſſus inſignem in rebus gerendis dexteritatem præſeferebat: quapropter a Julio III. Roſſanenſis Archiepiſcopus, a Pio autem quarto Legatus ad Concilium Tridentinum nominabatur, porro inde redux primo in Hiſpaniam, & poſtea Venetias tanquam Sedis Apoſtolicæ Nuntius decernebatur, ubi Henricum III. e Polonia reverſum ſalutabat, ſuaque morum comitate, pacisque ſtudio tantopere Regis Catholici benevolentiam ſibi conciliaverat, ut ejusdem filiam e ſacro fonte ſuſcipere mereretur: præterea *Ciac. Spond. & Thu. l. c.*

Sæcul. XVI A.C. 1590

terea tanquam Legatus præter morem missus Coloniam venerat, ut summi Pontificis nomine colloquiis interesset, in quibus de pace inter Leodiensem Episcopum, & Hispaniæ Regem, necnon fœderatas Belgii Provincias agebatur: denique in præmium amplissimi meriti, atque obsequii, quod in plurimis, diversisque negotiis sacræ Sedi præstiterat, a Gregorio XIII. Romana purpura honoratus est unacum aliis octodecim, qui ab eodem Pontifice Mense Decembri Anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo tertio Cardinalium Collegio adscripti inter suos omnino quatuor numerabant, qui ad supremum Pontificatum evecti sunt: erant autem I. Castaneus sub nomine Urbani VII. II. Gregorius XIV. III. Innocentius IX. IV. Leo XI.

§. LXI.

Fausta hujus Pontificatus auspicia.

Thuan. l. 100. Ciac. l. c.

Prima Pontificatus sui die Papa ad Vaticanum Palatium deductus Senonensi Cardinali duo aureorum millia, & Albanensi mille donabat, atque omne æs alienum, quo Mons Pietatis gravabatur, solvi jubebat, insuper cunctam pecuniam, quam adhuc Cardinalis quibusdam mutuam dederat. eis liberaliter remisit, ingentemque auri copiam

piam in Urbis pauperes erogari, omniumque egenorum, qui in variis Parochiis erant, nomina describi voluit, ut cujuslibet necessitati subvenire valeret: præterea annonæ Præfecto præceperat, ut in Romana Urbe panis pondus augeret, illius vero pretium imminueret, si tamen exinde damnum Pistoribus emergeret, illud sese compensaturum spondebat Pontifex: luxum etiam summo odio habebat, porro ut ejus Ministri ceteris exempio essent, Domesticis suis sericarum vestium usum interdixit, atque ædificium Ecclesiæ sancti Petri, necnon Vaticani, & Quirinalis Palatii, quod Sixtus V. inchoaverat, absolvi statuit, ac defuncti Pontificis insignia affigi jussit, qua agendi ratione se ab omni ambitione omnino alienum testabatur, nec minus emendabat Datariam, suos vero affines, qui accepto suæ electionis nuntio Romam convolaverant, urbe excedere jubebat, quamvis inter illos non pauci essent, qui utile Ecclesiæ obsequium præstare potuissent, cumque ad munia tum vacantia sibi proxime sanguine junctos promovere rogaretur, respondit: „hos no„minare nolo, ut cum majori libertate „illos castigare valeam, qui suo officio „deerunt:„ hæc sane verba prudenti Principe, qui publicam utilitatem suæ fami- Sæcul. XVI. A.C. 1590.

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

familiæ commodis præfert, digniſſima ſunt.

§. LXII.

Hujus Pontificis infirmitas, atque obitus.

Ciac. p. 206. Spond. n 20. Ferd. Ughel. Ital. Sacr. tom. 9.

Cuncta admodum pia, quæ animo conceperat, opera explendi opportunitatem Urbano VII. præripuit mortis invidia, quippe tertio Pontificatus ſui die vehementi febre corripiebatur, populo Romano adhuc in immenſam effuſo lætitiam, quæ tamen brevi in luctum verſa eſt, cum enim cives ob tam præclari Pontificis virtutes, morumque integritatem ſibi cuncta proſpera policerentur, derepente ingens cunctos invaſerat conſternatio: unde diu, noctuque omnes Eccleſiæ apertæ conſpiciebantur, quadraginta horarum preces decernebantur, Sodalitates, Religioſi, omniumque Parochiarum Sacerdotes, & Magiſtratus populo undique confluente ad ſancti Petri Baſilicam, aliasque Eccleſias ſupplicantium more incedebant, ut pro recuperanda tam ſancti Pontificis valetudine preces ad Deum funderent: aſt divinum Numen, cum eidem virtutum ſuarum præmium in cælis paratum haberet, ſupplicantium vota non exaudiebat, ſed illum Eccleſiæ ſuæ nonniſi ſpectandum præbebat, quin eam diutius

tius ab illo gubernari voluerit; quippe ne- Sæcul.XVI.
quidem pro more coronatus nullos crea- A C.1590.
bat Cardinales, nullamque conferebat dignitatem, sed vespere die vigesima sexta Septembris, cum febris vehementia plurimum ingravesceret, conscientiam suam a noxis expiavit, ac sacram Synaxin, atque extremam unctionem recepit, ubi dein cum summa animi tranquillitate Spiritum suum decimo tertio post electionem suam die, seu vigesimo septimo ejusdem Mensis Deo commendabat prius in hæc prorumpens verba: „Enimvero Deus, qui cuncta „admirabili gubernat sapientia, me sum„mo hoc fastigio non esse dignum cen„suit, & cum humanæ imbecillitatis, „quæ cunctos peccati vinculis constri„ctos tenet, vitio facile potuissem in „pejora prolabi, non sine funesto lapsus „mei dedecore, hinc divina bonitas ista „vincula solvere, meamque animam, „quam mihi dederat, mature a me re„petere voluit.„

Sepultus est in Ecclesia sancti Petri, quamvis in Sacello, quod ipsus in Templo Fratrum Augustinianorum extrui curabat, terræ mandari præcepisset: ceterum Pompæjus Ugonius defunctum oratione funebri honorabat, Joannes vero Rossius ad sanctum Petrum Pœnitentiarius historiam vitæ ejus conscripsit.

§. LXIII.

Sæcul. XVI. A. C 1590.

§. LXIII.

Fridericus Cornelius Cardinalis Sede vacante mortuus.

Ciacon. t. 4. pag. 158. victorel. in addit. ad Ciacon. Ughel. l. c.

Sede adhucdum vacante die quarta Octobris obiit Fridericus Comarus, seu Cornelius patria Venetus Ordinis sancti Joannis Hierosolymitani Eques, Cardinalis Presbyter titulo sancti Stephani in monte Cælio. Is Patrem habuit quemdam Reipublicæ Venetæ Senatorem, ac Mense junio anno Christi millesimo quingentesimo trigesimo primo in primis juventutis suæ annis indefesso studio jurisprudentiæ operam navavit: verum exercitationes magis solidas longe præferens, atque Ordinem Melitensium ingressus Cypri Prior, Bergomensis, & postea Patavinus Episcopus nominabatur. hacque dignitate insignis a Pio IV. Legatus ad Tridentinam Synodum decretus ibidem sua pietate non minus, ac eruditione omnium admirationem in se rapiebat, unde etiam a Gregorio XIII. ad sedanda dissidia propter visitationum jus inter Clerum Venetum, & Episcopum Veronensem exorta seligebatur: demum vero a Sixto V.. dum hic Mense Decembri Anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo octogesimo quinto secunda jam vice Cardinales creaverat, Romana Pur-

Purpura decorabatur, atque in universa ditione Ecclesiastica frumenti curam gerere jubebatur, quo in munere summam exhibebat solertiam. Ceterum illius defuncti corpus primo in Ecclesia sancti Sylvestri in Monte Quirinali depositum, & postea suorum hæredum cura Patavium translatum in Ecclesia Cathedrali sepultum est: obiit autem annos natus quinquaginta novem, tres Menses, & viginti dies, qui Patavinam Ecclesiam suam amplissimis bonis locupletabat, insuper ibidem Ecclesiam Theatinorum construere cæpit postea ab Urbinatis Archiepiscopo absolutam. Eidem Cardinali Historia de translatione Cathedralis Ecclesiæ Bergomensis adscribitur. Sæcul. XVI. A.C. 1590.

§. LXIV.

Comitia sacra pro eligendo Gregorio XIV.

Quarta post hujus Cardinalis obitum die, seu octava Octobris omnes Cardinales numero quinquaginta duo, qui tum Romæ agebant, sacris comitiis initium fecere, quibus paulopost Austriacus Cardinalis, & Henricus Cajetanus non ita pridem a sua Legatione e Francia redux sese adjunxerunt: porro ex illis, quos Julius III. Cardinales creaverat, solus supererat Simonetta: *Thu. l. 100.*

Sæcul. XVI A.C. 1590.

ii vero, qui a Pio IV. Purpuram obtinuerant, aderant numero septem, quorum princeps erat Althempsius: seu autem numerabantur a Pio V. electi, et quibus præcipuus erat Cardinalis Alexandrinus: porro Sfortia caput erat illorum sexdecim, qui Cardinalitiam dignitatem Gregorio XIII. debebant, at denique a Sixto V. electorum Cardinalium princeps exstitit Montaltus, qui viginti quatuor suffragia numerabat: interim validior erat Hispanorum pars, qui quamvis a variis Pontificibus essent creati, unaomnes tamen seorsim Madrucio adhærebant: demum Magni Etruriæ Ducis clientes dirigebat Maria Montanus.

Priusquam hisce comitiis initium daretur, Sfortia, & Montaltus clam Montis-Regalis Cardinali suffragari ceperant, re autem comperta Olivaresius Comes vehementer exinde commovebatur, eoquod hic Cardinalis non esset ex illorum numero, quos Rex Catholicus nominabat, proin hac agendi ratione omnia molimina, quæ pro eligendo Cardinale Sanseverino agitabantur, in irritum cecidissent: eapropter hic Comes ad seram usque noctem in comitiorum loco sese detinuit, ut adversus hunc Cardinalem declamaret: tandem palam profitebatur, quod septem

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

ptem ex Purpuratis nominare jussus esset, hi autem essent sequentes: Sanseverinus, Gabriel Paleottus, Madrucius, Ptolemæus Gallius Comensis, Marcus Antonius Columna, Joannes Antonius Fachinettus, & Nicolaus Sfondratus: porro ex iis primos tres præcipue commendabat Philippus II. Hispaniæ Rex ipsius Princeps: præcipue vero Madrutio, omnibusque ei addictis Comes injungebat, ut præter hosce septem mox recensitos nullum alium in Papam eligi permitterent: unde totum sacrum Collegium in apertas indignationes prorumpebat: hæc enim ceterorum omnium exclusio eo magis injusta, minusque decens videbatur, cum hucusque de ejusmodi agendi ratione nullum exstaret exemplum, ac Rex Catholicus nonnisi unum, aut ad summum duos, sæpe autem nullum excludere solitus esset, adeo, ut nullo pacto comprehendi valeret, quam ob caussam Montis-Regalis Cardinalem excluderet, cum tamen hic Hispaniæ Regis subditus, Generi sui Sabaudiæ Ducis Amicus, atque in comitiis post Gregorii XIII. mortem celebratis ab ipsomet Rege Catholico nominatus fuisset, nec sibi sanguine junctos haberet, aliunde vero Domui Austriacæ præclara admodum obsequia præstitisset, hinc omnibus persuasum

Sæcul. XVI. A.C 1590.

ſuaſum erat, quod hic Orator pro ſu duntaxat arbitrio hunc Cardinalem e cluſerit, veritus, ne hic adhucdum i Hiſpanos indignationem foveret, e quod in prioribus comitiis a Rege C tholico nominatus non fuiſſet.

Altera die Montaltus, cum Sfo tia, Altempſius, ambo Gonzagæ, d uterque Columna ſe alterutri ex illis quos proxime proponeret, ſua ſuffragi collaturos ſpopondiſſent, illos datæ i dei memores eſſe juſſit, propoſuitqu Hypolitum Aldobrandinum ob profun dam ſuam eruditionem, morum integri tatem, modeſtiam, famamque ſibi in Legatione Polonica partam celeberri mum: unde hujus Cardinalis cauſſa veſpere tantopere promota videbatur, ut ejus fautores duo ſuffragia ultra nu merum requiſitum in ejus favorem con curſura exiſtimarent, proin ſub cre puſculo illum tanquam Papam ſe ve neraturos ſperarent.

Verum vix in ullis comitiis major animorum diſſenſio, ac varia concur rentium ſtudia vigebant, adeo, ut cuncta recenſere non minus ſupervacaneum, quam tædioſum foret. Tandem poſt crebras, diverſasque ſollicitationes, quæ ex innata, ac omnibus ferme cujuscun que conditionis hominibus communi affectuum diverſitate, atque propen-

ſione

sione oriuntur, die quinto Decembris Cardinalis Cremonensis in summum Pontificem eligebatur, postquam hæc comitia duos omnino Menses demptis tribus diebus tenuere. Sæcul. XVI. A.C. 1590.

§. LXV.

Historia hujus Pontificis.

Hic idem neo-electus Papa Gregorii XIV. nomen assumpsit, antea vero Nicolaus Sfondratus nominatus: filius is erat Francisci Sfondrati Nobilis Cremonensis, celebris Caussidici, & Mediolanensis Senatoris, qui post Annæ Vicecomitis uxoris suæ mortem a Paulo III. Pontifice Mediolano Romam accersitus Cardinalitia dignitate honoratus est: ejus autem Filius Nicolaus Cremonæ die tertia Februarii Anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo trigesimo quinto natus, cum in lucem immaturo partu editus fuisset, ejusque Mater in puerperio decessisset, semper corpore imbecillis, ac teneræ admodum habitudinis erat: nihilominus Patavii, & Perusiæ sedulam civili jurisprudentiæ operam navans Doctoratus laurea decoratus est, ut quondam Mediolanensis Senatoris dignitatem, quâ ejus Parens florebat, promereri posset: cum tamen longe vehementiorem animi propensionem ad sacram militiam in *Ciac. l.c.*

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

semetipso experiretur, hinc relicto forensi strepitu, primo Abbas, ac demum cedente Friderico Cæsio Cremonensis Episcopus salutabatur, qua etiam dignitate conspicuus a Pio IV. ad Tridentinum Concilium decretus ibidem iis adhærebat Episcopis, qui residendi necessitatem ex lege divina Præsulibus impositam censebant. Postea suo animi candore, ac actionum integritate sibi benevolentiam Gregorii XIII. conciliabat, a quo etiam Romana Purpura honoratus est eodem tempore, quo anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo tertio sacrum Collegium tot Purpuratis auctum est, qui postea tanquam Pontifices Ecclesiam illustrarunt.

§. LXVI.

Inaugurationis solemnia.

Ciac. l. c.

Quamprimum Gregorius XIV. Pontificatum adeptus erat, mox Cardinalium unicuique mille aureos donari jussit, ut expensas durantibus comitiis factas resarcire possent: insuper in egena monasteria largas eleemosynas distribuit: demum die octava Decembris a Cardinale Austriaco, Constantiensi Episcopo, ac sanctæ Ecclesiæ Romanæ Archidiacono inauguratus est, ubi ad festivas populi acclamationes sæpius subridere videbatur, quod tamen nequa-

quaquam insolenti lætitiæ, sed potius pravæ rictus diducendi consuetudini tributum, quamvis idipsum pluribus dicteriis occasionem postea malevolis præbuerit, nihilominus sui Pontificatus auspicia crebris beneficiis illustria reddidit, quippe dignitates, atque Officia a Sixto V. abolita restaurans Romanæ urbi annona, & frumento diu antea laboranti abunde subveniebat. Postea feria quarta die decima nona Decembris Paulum Sfondratum Pauli Sfondrati fratris sui Filium, licet absentem, Cardinalium Collegio adlegit, fratrem vero suum Sfondratum Comitem supremum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Belliducem nominavit. Sæcul. XVI. A.C.1590.

Lucemburgicus Dux, qui tum apud Albertum Gondium Radesiarum Ducem diversabatur, mox cognita Gregorii XIV. electione, quantocius ad eundem literas dabat, ut neo-electi Pontificis animum exaggerata fœderatorum rabie, malisque in Francia concitatis sacro fœderi infensum redderet, atque hujus Pontificis patrocinium pro hoc Regno exoraret.

§. LXVII.

Concilium Tolosanum a Joyosa Cardinale celebratum.

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

Labb. Coll. Cons. t. 11. pag. 1378.

Hiſce tumultibus in Francia adhuc ferventibus Joyoſa Cardinalis, atque Archiepiſcopus Toloſanus Menſe Majo in eadem Urbe Concilium celebrabat, ad quod convenerant ſancti Populi, Rivenſis, & Vaurenſis Epiſcopi, necnon Lombarienſis Eccleſiæ Præpoſitus, prout etiam Vicarii Generales Apamienſis, Mirapicenſis, & Montalbanenſis Præſulum, quorum Sedes tum vacabant: in hac igitur Synodo plura admodum ſalutaria condebantur decreta de juribus, atque officiis Epiſcoporum, de Capitulis, Parochis, Presbyteris, & Clericis, Prædicatoribus, Vicariis foraneis, & Monialibus. In ſecunda parte agebatur pariter I. De Sacramentis, & Sacramentalibus. II. De Baptismo, ac de Confirmatione. III. De Pœnitentia, & Confeſſione. IV. De Euchariſtia, & ſacra Communione, necnon Miſſarum celebratione. V. De Sacramento Ordinis. VI. De Matrimonio. VII. De extrema Unctione, ac de cura pro mortuis agenda. VIII. De Sepulchris, exequiis, & funeribus. IX. De Reliquiis, & ſanctorum imaginibus. X. De indulgentiis. XI. De cibis vetitis, & eorum Diſpenſatione. XII. De Feriis, earumque cultu. XIII. De votis, & religioſis peregrinationibus. XIV. De Eccleſiis, capellis, Alta-

Altaribus, ceterisque ejusmodi. XV. De Oratoriis in via sitis. XVI. De Scholis, & Sodalitatibus doctrinæ Christianæ. XVII. De Universitatibus, & Collegiis. XVIII. De Seminariis Clericorum, de Hospitalibus, leprosariis, aliisque piis locis. XIX. De Confraternitatibus, & Sodalitiis. Sæcul. XVI. A.C.1590.

Denique tertia pars agit. I. De excommunicatione. II. Jurisdictione Ecclesiastica, & judiciali foro Episcopi. III. De rerum Ecclesiasticarum, beneficiorumque, aut locatione, aut alienatione. IV. De Decimis, & oblationibus. V. De Simonia, & confidentia. VI. De provisionibus, & renuntiatione beneficiorum. VII. De residentia. VIII. De visitatione. IX. De jure patronatus. X. De sacra inquisitione. XI. De libris prohibitis. XII. De hæreticis, magis, sortilegis, astrologis. XIII. De blasphemia. XIV. De Usuris. XV. De testamentis, & legatis piis. XVI. De exemptis, & privilegiatis. Ceterum duntaxat horum decretorum titulos indicavimus, cum singula recenseri haud possent, atque aliunde nonnisi ea, quæ in prioribus Conciliis statuta sunt, innovata videantur. Demum absoluta hac Synodo aliud Concilium ad diem vigesimam nonam Aprilis Anni post Christum natum millesimi

Sæcul. XVI A.C. 1590.

quingenteſimi nonageſimi tertii indictum eſt.

§. LXVIII.

Flaminii Nobilii obitus.

Thuan. l. 99. Simon Critiq. de l'aneien Teſt. l. 2. cap. 11. lett. choiſ. t. 2. p. 51.

Hoc anno Lucæ in patria ſua Flaminius Nobilius anno ætatis ſuæ quinquageſimo octavo deceſſit. Hic ex illuſtri genere ortus, ac Philoſophiæ ſcientia clarus poſtremos vitæ ſuæ dies Theologiæ ſtudio ſacrabat: Romam vero delatus imprimendis Bibliis, quæ Sixtus V. Papa in Vaticano Palatio edi curabat, totum ſeſe impendebat, necnon operam ſuam navabat reſtaurandæ verſioni latinæ, quæ ante vulgatam in uſu erat, quam in rem diverſa illius fragmenta, quæ ſparſim in ſanctis Patribus reperiuntur, collegit, ſimulque græcos ſeptuaginta Interpretum textus, prout in editione Romana habentur, ad verbum latine reddidit, huicque labori annotationes adjecit, in quibus veterum Interpretum græcorum fragmenta retulit: ſcripſit inſuper hic idem Author quosdam ſingulares tractatus, quos inter recenſentur tres libri de hominis felicitate, duo libri de amore, ſeu de vera, & falſa voluptate, & tractatus de prædeſtinatione itidem in duos libros diviſus: denique ſancti Chryſoſtomi ſermones in Epiſtolam Divi Pauli ad Philippen-

lippenſes præter alia quædam græcorum Patrum opera latino reddidit. Sæcul. XVI. A.C.1590.

§. LXIX.

Petri Galeſinii fata.

Ad eundem annum Petri Galeſinii patria Mediolanenſis, Protonotarii Apoſtolici deceſſus refertur. Hic in linguarum, & antiquitatum eccleſiaſticarum ſtudio verſatiſſimus novam Martyrologii Romani editionem adornabat, illamque ſtyli novitate celebrem adnotationibus, geſtisque hiſtoricis ad ſanctorum vitas adductis augebat, totumque opus Gregorio XIII. ſummo Pontifici nuncupatum Mediolanenſibus literis Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo excudi curabat: præcipue vero hoc opus omnibus Eccleſiis commune reddere intendebat: aſt nimia in eo prolixitas, minorque in citationibus, & factis fidelitas carpitur, quapropter a Cenſoribus Romanis nunquam fuit approbatum: præterea Galeſinius plures ſancti Gregorii Nyſſeni, Theodoreti, aliorumque tractatus latinitate donabat, ſimulque edebat diſſertationem de Obeliſco, quem Sixtus V. Anno Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſexto Romæ erigi juſſerat. Biennio poſt Galeſinius aliam vulgabat diſſertatio-

Dupin Bibl. Sæc. XVI. p. 4 p. 523. Poſſev. app. Sacr. Miræus de Script. Eccl. Sæc. XVI.

Sæcul. XVI A.C. 1590.

tationem circa tumulum ab eodem Pontifice in Pii V. memoriam erectum, præterea edebat ſummorum Pontificum Hiſtoriam, quam *Theatrum* Pontificale appellitabat: inſuper ipſius cura Mediolanenſis Eccleſiæ acta publicam lucem aſpexere: denique præter Hiſtoriam de vitis ſanctorum ejusdem Eccleſiæ adnotationes edidit in textum Græcum ſeptuaginta Interpretum, necnon Commentarium in Pentateuchon.

§. LXX.

Ambroſius Moralez mortuus.

Thuan. l. 99. Nicol. Aut. Bibl. Hiſp. Spond hoc ann. n. 23.

Pariter in Hiſpania deceſſit Ambroſius Moralez, ſeu Morales, Cordubæ natus, ac Filius Antonii Moralez celeberrimi Medici, qui in Complutenſi Univerſitate Philoſophicas diſciplinas publice tradebat: ejus autem Filius Ambroſius literarum humaniorum cognitionem ferme neglectam in patria ſua ad priſtinum florem revocabat, demum vero in Salmanticenſi, & Complutenſi Academia evoluto Theologici ſtudii curriculo Ordinem ſancti Dominici ingreſſus eſt, paulopoſt tamen dimiſſus eſt, eoquod væſano impetu inſtigatus ad refrænandas libidines ſibi virilia exemplo Origenis Adamantii amputaſſet: nihilominus ſacræ militiæ nomen dederat, atque in Complutenſi Univerſi-

versitate humaniores literas profeſſus præclaros admodum Diſcipulos excolebat, ex quibus eminuere Bernardus Sandoval, poſtea Cardinalis, atque Archiepiſcopus Toletanus, Ciaconius, & Joannes Auſtriacus Nothus Caroli V. Filius: præterea Ambroſius Hiſpaniæ Hiſtoriam a Floriano Campenſi de Zamora inchoatam proſecutus illam latino ſermone edidit, pariterque Tabulam Ceberis in patriam linguam tranſtulit, ac latine elucubravit Urbis Cordubenſis patriæ ſuæ deſcriptionem, quæ in ſecundo tomo Scriptorum Hiſpanicæ Hiſtoriæ unacum Alvarii Cordubæ operibus a Moraleſio editis habetur. Ceterum ſummam eruditionem pari pietate conjungebat, atque aſſidua contemplatione ingens æternitatis deſiderium in animo ſuo fovebat, ac piæ huic exercitationi intentus Compluti Anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo ſeptimo animam Deo reddidit. Sæcul. XVI. A.C. 1590.

§. LXXI.

Martini Duncani extrema.

Eodem hoc anno die decima ſexta Aprilis Martinus Duncanus Campiduni in Colonienſi Diæceſi natus Amersfordiæ in Hollandia mortalitatem exuit: natus is erat Anno Salvatoris noſtri milleſimo quingenteſimo quinto, atque *Miræus elog. Belg. pag. 46. Joan. Herſius in vita Duncan. André Bibl. Belg.*

Sæcul. XVI. A.C.1590.

atque in Lovanienſi Univerſitate ſtudiis operam navans tam in Theologicis, quam Philoſophicis diſciplinis celeberrimum ſeſe reddidit, unde Parochiæ cuidam in Hollandia præpoſitus gregem ſuum evangelica ſollicitudine paſcebat, & reſiduas temporis horas debellandis Proteſtantibus impendebat, quos calamo, immotoque fidei ſtudio infectabatur, ac ſæpius cum eis Delphi in arenam deſcendebat, ubi Davidis Georgii celeberrimi Anabaptiſtarum Coriphæi deliriis ſeſe vehementer oppoſuit, atque ex hiſce Sectariis quamplurimos ad Eccleſiæ ſinum revocavit: poſtquam vero hæretici Hollandiam ſuis armis ſubjecerant, graviſſima ab eis mala perpeti cogebatur, nihilominus ſemper imperterrito Zelo fidem Catholicam propugnadat, unde Hayæ Decanus nominari merebatur, in qua dignitate Guilielmo Lindano ſucceſſerat, gravique rationum pondere Magiſtratum continuo hortabatur, ut Calvini hæreſi tum naſcenti fortiter ſeſe opponeret: aſt ob fervens ſuum Religionis ſtudium inde expulſus Amſtelodamum, inde vero Amersfordiam ſeceſſit, ubi a civibus cum ingenti gaudio excipiebatur. Scripſit diverſa opera, atque inter alia I. librum de vera Chriſti Eccleſia, II. duos tractatus de Sacrificio Miſſæ,

Missæ, III. tres tractatus de discrimine, & cultu piarum Imaginum, & illarum, quæ nullam pietatem spirant. Sæcul.XVI. A C.1590.

§. LXXII.

Hieronymi Zanchii interitus.

Ex ipsis etiam Protestantibus Theologis nonnulli hoc anno decesserunt, atque inter eos præprimis Hieronymus Zanchius, Bergomi in Italia natus, qui cum Petro Martyre Argentinam auffugit. Hic anno ætatis suæ decimo quinto Ordinem Fratrum Eremitarum sancti Augustini ingressus in Lucensi Monasterio agebat, dum Petrus Martyr, qui huic cænobio præerat, ipsum æque, ac plures alios hujus Conventus Religiosos Zwinglii veneno infecit, postea vero Zanchius hanc sectam Argentinæ publice professus est, cum vero Petrus Martyr in Angliam abiret, Zanchius Anno Christi millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto falsam hanc doctrinam primo Argentinæ, & postea apud Grisones Clavennæ, demumque Basileæ tanquam Professor tradere jubebatur, ubi usque ad annum a partu Virginis millesimumum quingentesim septuagesimum octavum subsistens tandem Spiram contendit, qua tamen urbe aliquot post annis relicta Heidelbergæ firmam sedem figebat, qua etiam in urbe

Thuan. l. 99. Melch. Adam vit. Script. Germ. Labb. de Script. Eccl.

Sæcul. XVI. A.C. 1590.

urbe die decima nona Novembris annos natus septuaginta quinque animam evomuit. Erat is Vir ceteroquin moderatus, qui de Ecclesia Romana ferme semper satis modeste loquebatur, illam quoque Matrem suam appellitans, sæpiusque significabat, se ad Ecclesiæ sinum reverti paratum esse, si nonnulli abusus, quos in Ecclesiam circa fidem, & disciplinam irrepsisse mentiebatur, emendarentur. Hoc animi sui propositum Zanchius prodidit in sua fidei professione, quam anno ætatis suæ sexagesimo ad Ulyssem Martinengum Baraconis Comitem transmiserat, ac partim ejus, partim illius familiæ nomine imprimi curaverat. Ceterum posteris reliquit plura amplæ eruditionis suæ monumenta, ex quibus celebrantur. I. Ejusdem Miscellanea Theologica. II. Tractatus de tribus Elohim. III. Dissertationes de natura divina, Operibus Dei, & incarnatione. IV. responsum ad Ariani librum. V. Speculum Christianum. VI. Opusculum de Matrimonio spirituali Christum inter, & Ecclesiam.

§. LXXIII.

Jacobi André vulgo Schmidelini decessus.

Alius

Sæcul.XVI. A.C.1590.

Alius ex Proteſtantibus Lutheranæ ſectæ magis addictis hoc anno periit nomine Jacobus Andre, ſeu Enderle, qui obeunti Joanni Brentio Cancellarius, & Rector in Tubingana Univerſitate ſucceſſit. Is anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo vigeſimo octavo die vigeſima quinta Martii Weiblingæ Wirtembergici Ducatus oppido natus per ludibrium vulgo Schmidel, ſeu Faber cognominabatur, eoquod ejus Parens fabrilia tractaſſet: cum autem Jacobi Parentes ſumma egeſtate premerentur, quamvis jam tertio anno literis operam navaſſet, a ſtudiis tamen recedere cogebatur: porro nonnulli, qui in hoc puero vehementem ad literas propenſionem animadvertebant, de illius educatione ſolliciti, eum ad Collegium mittebant, ubi tam uberes fecerat progreſſus, ut evoluto Philoſophiæ curriculo hebraicæ linguæ gnarus anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſexto Tubingæ Miniſter crearetur, ac ſæpius cum Genevenſibus Paſtorculis præcipue ad Pelicardi montem cum Theodoro Beza congrediebatur; inſuper a præcipuis Confeſſionis Auguſtanæ Principibus ad varia negotia expedienda ſelectus etiam ad Poſſiacenſem diſputationem decernebatur, & quamvis ea

Thuan. l. 99. Melch. vit. Germ. Theol.

Sæcul. XVI A.C. 1591.

vix non jam absoluta primum adventasset, cum tamen præsente Badensi Marchione a Joanne Pistorio Catholico in hac disputatione turpiter devictus fuisset, ex mærore die septima Januarii anno ætatis suæ sexagesimo secundo decessit. Scripserat plurimos libros, quos inter præcipue liber de concordia, aliique tractatus de Ubiquitate celebrantur. Referunt Scriptores Catholici, quod Schmidelinus doctrinæ, quam divulgabat, falsitate recognita ad finem vitæ suæ rursus ad Ecclesiæ sinum reversus sit, quamvis id Protestantes inficientur, nec satis certa desuper argumenta præsto sint.

§. LXXIV.

Gregorius XIV. fœderatis favens.

Thuan. l. 101. *Davil. l.* 12. *Spond. n.* 4.

Interea fœderatis quædam accesserat prosperitas, quam sibi nunquam polliceri potuisse videtur: quippe Gregorius XIV. illis tanto fervore patrocinabatur, ut majus Religionis studium, quam prudentiæ specimen, edere videretur; non enim eisdem duntaxat pecuniarum, militumque suppetias promittebat, sed etiam eisdem spem fecerat, fore, ut Legatum in Franciam ablegaret, qui eos in sua seditione firmaret.

ret. (*) Hanc in rem ad Philippum Segam Placentinum Episcopum Sedis Apostolicæ Nuntium literas transmittebat, in quibus hæc perscripsit: „Ex „quo ad summi Apostolatus sastigium „evectus sum, nihil mihi magis in vo„tis fuit, quam ex nobilissimo gal„liæ regno impios hæreticorum erro„res profligare, Catholicam fidem re„staurare, ac dissidentium animorum „motus stabili pace componere: porro „id solum Catholico, pacificoque, ac „Eccle-

Sæcul. XVI. A.C. 1591.

(*) Quod hæretici Scriptores etiam sanctissima Pontificum facta, & consilia interpretatione siniſtra commaculent, odio, quod in eos conceperunt, ac cum lacte materno intimo hauserunt, adscribendum venit: quod autem Continuator, qui tamen Catholicus videri vult, horum exemplum imitetur, imo ipso etiam proscripto suo Thuano iniquius hujus Pontificis fervorem, ac Religionis Catholicæ studium ad fovendæ seditionis desiderium detorqueat, haud dissimulari potest, præcipue cum in sui dicterii testimonium non erubescat allegare Spondanum, qui tamen hunc Pontificem *Zelo fidei actum* asserit, culpam vero, siquæ in eo intervenit, modeste excusat, dicens, quod *Pontifex parum magnis tractandis rebus assuetus ex aliorum consiliis ductus fuerit.*

Sæcul. XVI. A. C. 1591.

„Eccleſiæ obſequioſo Rege conſtituto,
„nec aliter fieri poſſe conſtat: verum
„nihil ad hæc perficienda magis con-
„ducere poſſe, ſentio, quam ſi civitatem
„Pariſienſem Regni Sedem, & fidei Ca-
„tholicæ propugnaculum ab ingruen-
„tium hominum conatibus ſalvam tuear;
„ideo ad minas, & inſidias, quæ ei
„adhuc parantur, propulſandas, & ad
„militum copias ad ejus defenſionem
„neceſſarias commodius retinendas,
„ſummam aureorum quindecim millium
„quolibet menſe, quamdiu expedient
„erit, ex ærario meo ſubminiſtrandam
„duxi, ut tam ipſa Civitas, quam ce-
„teri omnes intelligant, nihil me hoc
„bello, quam ſolam Catholicæ fidei
„defenſionem, & regni tranquillitatem
„prætendere: propterea cunctos ad
„eam procurandam proniores reddi-
„rus, ea de re propediem literas ad
„generale Conſilium ſanctæ Unionis,
„necnon ad Proceres, ac nobiles utrius-
„que partis mittere decrevi, qua ratione
„fiet, ut illi, qui probi ſunt, firmentur
„magis, inflammentur vero ii, qui te-
„pidi, ac confundantur denique, qui ob-
„ſtinato, vel faſcinato potius animo
„hæreticas partes hactenus ſecuti ſunt,
„cum viderint, quo ſtudio, ac diligen-
„tia prudentiſſimus ipſe medicus quo-
„dam divino Numine afflatus fomenta

„lan-

„lanquenti ſubinde regni hujus cordi „propria manu parata adhibuerit, nam „ex eo mox proculdubio ſecuturum „ſpero, ut ſalva, & incolumi civitate „illa, quæ eſt totius Regni ſedes, regnum „uni deferatur, qui & Catholicæ Reli„gionis tuendæ, & publicæ quietis re„ducendæ, qua ſalus ejus conſtat, dux, „& auctor eſſe poſſit, adjutus potenti „ſubſidio, quod ego pro ſecuritate, „ac Pariſinorum incolumitate erogare „deſtinavi, ac pollicitus ſum.„ Enimvero hic Pontifex promiſſis ſuis integra fide ſtetit, utque fœderatorum progreſſus promoveret, Paulum Sfondratum Nepotem ſuum Cardinalitia dignitate augebat, Herculem vero alterum ſuum Nepotem Maſſæ Principis Filiæ deſponſabat, eumque Menſe Martio ſupremum exercitus in Gallias deſtinati Belliducem pronuntiabat. Sæcul. XVI. A.C. 1591.

§. LXXV.

Papa per Maduanum, & Sueſſam Duces ad ſubmittenda auxilia compulſus.

Hac agendi ratione Pontifex Maduani animum tantopere erigebat, ut hic Petrum Balduinum Portam, qui eidem Maduano ab epiſtolis erat, rurſus Romam ablegaret, ut Lotharingium Cardinalem a fœderatis eo decretum co- *Davil. & Thu. l. c.*

Sæcul. XVI. A.C 1591.

mitaretur, necnon Pontificem urgeret, quatenus Montis Marciani Ducem quantocius proficiſci juberet, qui per Sabaudiæ ditiones, & Burgundiæ Comitatum in Lotharingiam contenderet, & copiis, quas Turennius Vicecomes, & Anhaltinus Princeps pro Rege in Germania conſcripſerant, tranſitum intercluderet: præterea Sueſſæ Dux, qui Regis Catholici Orator apud ſummum Pontificem Olivario Comiti ſucceſſerat, vehementer Gregorium XIV. ſollicitabat, ut Eccleſiaſticorum bonorum partem in Hiſpania ad neceſſarios belli ſumptus exigere ſuo Principi liceret: verum Eccleſiæ bona alienari omnino prohibuit Pontifex, nonniſi copiarum auxilia ſubmittens: inſuper fœderati ad Helvetios quosdam emittebant, qui ſex peditum millia conducerent, & de centum millibus aureorum, Helvetiis ſolvendorum, pro quorum ſolutione Romæ facienda Cajetanus Cardinalis fidem ſuam interponere rogabatur, cum Pagis Catholicis tranſigerent: his igitur ſuppetiis auctus Maduanus Dux ſe inſignem victoriam de regiis copiis reportaturum ſibi pollicebatur.

Porro cum Papa exercitum in Gallias deſtinatum colligeret, interea Henricus IV. Carnutum contendit, ut annonam, quæ copioſius ex Belſia ad Pariſinam

risinam urbem deferebatur, penitus intercluderet: de cetero Rex tam caute expeditionis suæ propositum incertum hosti relinquebat, ut Carnutum jam obsessum, captumque esset, quin Regis copias urbi esse admotas plene innotesceret: hujus autem successus opportunitate Rex universam Belsiam sibi subjecerat. Sæcul. XVI. A.C. 1591.

§. LXXVI.

Regis Clientes in tres factiones divisi.

Verum dissensio inter ipsos regios clientes exorta nonnihil victoriarum successum morabatur, quippe eorum tres dominabantur factiones, quarum prima erat Calvinistarum, qui, ut Rex Catholicæ Religionis præceptis imbueretur, nullatenus permittebant, minitantes, se ab ejus partibus defecturos, si hac de re Rex vel minimam faceret mentionem: eapropter cunctas Henrici IV. actiones explorabant, eumque semper vigili oculo observabant. Altera factio erat illorum Catholicorum, qui aut vero, seu ficto fidei Zelo animati Regem a Calvini erroribus abducere nitebantur, palam questi, si Rex hisce hæreticis dignitates, atque officia committere, vel cum eis familiariter agere pergeret. Tandem tertia factio ex Henrici III. Regis clientibus *Thuan. & Dav. l. c.*

Sæcul. XV A.C. 1591

conflata fuit eorum, qui de Henrico IV. illius Succeſſore parum contenti erant, eoquod nec illis, quicquid petebant, indulgeret, nec juxta eorum arbitrium, vel privati quæſtus commodum ſe regi ſineret: ab his vero Regi maxima inferebatur moleſtia, atque ex hiſce poſtremis duabus factionibus in unam coaleſcentibus alia exurgebat, quæ ob id *tertiana* dicebatur: inſuper Carolus Borbonius Cardinalis, qui ſeniore Borbonio Cardinale Patruo ſuo adhuc vita ſuperſtite vulgo Vindocinenſis Cardinalis dicebatur, cum ſe ad Regni ſolium, excluſo Henrico IV. Cognato ſuo, absdubio evehendum ſperaret, Catholicos incitabat, ut Regem ad ejurandam Calvini hæreſin urgerent: perſuaſerat enim ſibi Borbonius, quod Henricus ab amplectenda fide Catholica oppido alienus nunquam huic conditioni aſſenſurus eſſet, ac proin ipſe hoc artificio Regem tanquam pertinacem hæreticum declarare, & Catholicos ab ejus obſequio avellere poſſet: porro ab ea factione longe graviſſimum, quod eluctaretur, Henrico periculum imminebat, quamvis illam contemnere ſimularet, ac per ludibrium *Falconum factionem* appellitaret.

§. LXXVII.

§. LXXVII.

Sæcul. XVI. A.C.1591.

Libellus supplex a tertia hac factione pro sollicitanda Regis conversione editus.

Thu. l. 101. Davil. l. 12.

Postmodum tertia hæc factio scriptum quoddam, incerto auctore, veluti libellum supplicem divulgabat, in quo Rex rogabatur, ut ad pacificandum regnum, quod religionis causſa turbatur, sectariorum errorem mature ejuraret, & Majorum Religioni nomen daret: simul autem minitabantur, alioqui fore, ut plerique, qui ejus causſa n ut legitimi hæredis ea spe hucusque omni ope, & favore complexi sunt, ab illius partibus procul dubio discederent, & nova consilia caperent.

Ceterum hoc scriptum cum ingenti moderatione erat conceptum, ac Regi disertis verbis exponebatur, unicam hujus libelli mentem esse, ut Rex propriæ suæ saluti, regnique, cujus legitimus hæres esset, conservationi intentus esse velit: porro hoc scriptum Andegavi typis impressum e calamo profluxerat Cardinalis Borbonii, qui ministerio utebatur cujusdam nomine Tuchardi, qui olim Borbonii Moderator vir stolide ambitiosus, aulicarumque artium peritissimus erat, hic vero rursus utebatur opera Davidis

Sæcul. XVI. A.C. 1591.

Perronii adoleſcentis ingenii felicitate, & Philoſopiæ, ac Theologiæ eminentia clariſſimi, cujus fama poſtea ſub nomine Cardinalis Perronii longe, lateque diffundebatur, nunc autem ipſomet Tuchardo ſollicitante in familiam Cardinalis Borbonii adlectus erat: verum Borbonius nondum primo hoc molimine contentus, inſuper Romam Scipionem Balbanium Lucenſem ablegat, ut Pontificem ad ipſius partes pertraheret, eique hæc exponeret: „Cum Hen„ricus in ſua hæreſi contumax per„ſiſtit, ab eo deficere paratus ſum, quam„vis hucusque ſemper ejus ſtudiis ad„dictiſſimus fuerim, ſpe concepta, ipſum „ad Religionem Catholicam rediturum, „prout promiſerat: quapropter Sancti„tatem veſtram rogo, ut Regis electio„ni proſpicere velit: porro ſi is, cui „ego proximus Regni hæres ſuccedo, „ob ſuum in hæreſi obfirmatum ani„mum ſeſe indignum regio faſtigio red„dat, & patientia ſuorum diutius, quam „par eſt, abutatur, neque a vere Ca„tholicis amplius defendi poſſit, tunc de„miſſus oro, ut eo excluſo ordinem le„gitimum in ſucceſſione ſervari, meque „ad Regni ſolium evehi patiatur:„ verum ſummus Pontifex ad hoc nonniſi ambiguis reſpondebat verbis: porro Rex hucusque tertiam hanc factionem negligere

gligere videbatur, poſtquam vero mandata Balbanio data fortuito intercepta in Regis manus inciderant, tandem ſua expectatione longe magis periculoſam eſſe horum factionem intellexerat, unde ex Chivernio Cancellario, & Lanoyo, quid in hac rerum viciſſitudine agendum, ſciſcitatus Lanoyi, qui in Calvini hæreſi perſiſtendum ei ſuadebat, conſilium ſequebatur: quapropter datis ad Borbonium Cardinalem, cæterosque ſui Senatus Viros literis præceperat, ut una omnes ad caſtra venirent, eoquod eorum ope indigeret: interea autem omni ex parte rumor inſonabat, quod Pontifex proxime ſuppetias fœderatis miſſurus Legatum præmiliſſet, repetitis ſæveriſſimis mandatis, quæ jam antea Epiſcopo Placentino injunxit. Hac fama Rex vehementer perterritus, irrito licet ſucceſſu, opem in Lucemburgico Duce quærebat, quem eo induxerat, ut is inſuperhabito ſiniſtro primæ epiſtolæ ſucceſſu rurſus datis ad Papam literis eundem rogaret, ut non Legatum in Franciam decerneret, ac ſuppetias fœderatis deſtinatas transmittere differret. Sæcul. XVI. A. C. 1591.

§. LXXVIII.

Lucemburgici Ducis epiſtola Regis juſſu ad Papam data.

Erat

Sæcul XVI. A.C. 1591.

Erat hæc epistola ex castris prope Carnutum octavo Aprilis die data, in qua Lucemburgicus Dux repetitis, quæ superiore anno cum Sixto V. egisset, eidem in memoriam revocabat, quod quidem Sixtus V. ab initio bellum parasset, postea vero melius perspecta rei veritate sese Regi propitium monstrasset: ut igitur Papa Sixtum in posteriori suo proposito imitaretur, hortabatur Dux, hæc postea subjungens: „Deus, qui „justus Judex est, æquum proborum „Gallorum causam pedibus conculcari „non patitur, sed potius petit, ut il„lam Sanctitas sua defendat: enimve„ro Francia primo ad divinam Bonita„tem, & postea me hortante ad sacram „Sedem confugerat, quæ tamen a Gal„lis hucusque non fuit lacessita: ea „vero molestia, quæ eidem fuit illata, „ortum traxit a perversa voluntate quo„rumdam Ministrorum, qui non tan„quam æqui Judices, sed veluti homi„nes partium studio obcæcati non pro „restauranda pace, sed ad excitandum „bellum suam operam navabant: cete„rum Beatissime Pater, exhorresco ad „funesta malorum impendentium au„guria; quid enim futurum, si Galli „bene erga patriam animati, potius, „quam ut exteræ dominationis jugum „subeant, ad extrema consilia descen„dant,

Thu. l. 101. Mem. de la Lig. t. 4. pag. 374.

„dant, & viribus propriis impares eo- Sæcul. XVI.
„rum, quos alioqui in religionis cauſſa A.C.1591.
„pro hoſtibus habituri eſſent, opes, &
„auxilia cogantur implorare? quantum
„ex eo detrimentum Religio erit ac-
„ceptura? quinam autem fidei tantis
„periculis expoſitæ vere rei coram Deo
„ſint futuri, ſuæ Sanctitati pro pruden-
„tia ſua, & æquitate dijudicandum re-
„linquo: cui enim tandem Religionis
„excidium imputabitur, niſi illis, qui
„ſub ementito fidei obtentu, cæcoque
„ambitionis impetu hujus belli injuſti-
„tiam fovere ſatagunt: inſuper rumore
„publico jactatur, quod ſua Sanctitas
„magna pecunia, & milite Pariſienſes
„Gallicæ rebellionis anteſignanos ju-
„vare, & Præſulem, qui de rebus no-
„ſtris, & veris motuum cauſſis cogno-
„ſcat, mittere conſtituerit: aſt primum
„adduci non poſſum, ut credam, cum
„injuſtum eſſet, inauditos damnare,
„hacque ratione cauſſæ noſtræ præju-
„dicare: alterum vero ſummopere lau-
„do, ſi modo is, qui rerum noſtrarum
„inſpector mittendus eſt, non aliorum
„exemplo, qui jam miſſi ſunt, ſe parti-
„bus immiſceat, nec animo anticipata
„opinione corrupto, aut avaritia, aut
„ambitione cæcus, & auri Hiſpanici
„ſpe ineſcatus veniat, ſed rectum te-
„neat, neque in hanc, neque in illam
„par-

Sæcul. XVI. A C. 1591.

„partem propendeat. Id pro prudentia sua, & æquitate curaturum ipsum confido, neque persuaderi possum, ut is, prout seditiosi passim blatterant, a Philippi ministris, aut illi obnoxiis in alterius partis præjudicium se circumscribi, & præoccupari patiatur, præsertim subeunte memoria sermonum, quos Sanctitas vestra mecum, cum Romam ad comitia post Sixti V. deceſſum proficiſcenti in Hetruria ad Torniceriam occurriſſem, superiore anno habuit, nam tunc ex ipsius ore hæc verba excepi, ad orbis Christiani pacem opus esse, ut Hispanus sua sibi habeat, & Gallus, quæ ad eum pertinent, retineat, necnon alter ad alterius refrænandam ambitionem limes sit: porro id sedulo illis, a quibus missus eram, retuli, & pro omni responso ad ea, quæ adversus Sanctitatem suam spargebantur, dedi, hocque pacto omnium ora obstruxi, qui contra eam siniſtras opiniones ingerere moliebantur: interim semper intentus eram, eidem supplicare, ut tunc, quotiescunque de rebus nostris agetur, memor esse velit, quod omnes Regiæ stirpis Principes, Duces, & Pares, Franciæ Mareſcalli, Regnique Ministri, atque omnes Nobiles, civesque Galli in Religione Catholica perseverare cupiant,

Sæcul. XVI. A.C.1591.

„piant, ſpe freti, quod ſua obſequendi „voluntate ipſum Regem brevi ad Ca„tholicam fidem agnoſcendam, ac pu„blice profitendam, Sacræque Sedis „auctoritatem reverendam inclinaturi „ſint.„

„Aſt Sanctitas ſua conſiderare digne„tur, quod nullum majus impedimen„tum tantæ molis negotio a fortuna „objici poſſit, quam belli totum Re„gnum devaſtantis continuatio, nam „eo durante neque Rex doceri, neque „inſtitui veræ fidei præceptis valet, ſi„mulque per funeſta hæc arma probis „Catholicis tranquillitas auffertur. Ce„terum hæc liberiori calamo ad Sancti„tatem veſtram perſcribere præſumpſi, „Religionis meæ Zelo ſtimulatus, atque „illa rerum præſentium cognitione in„ſtructus, quam ex negotiis Romæ a „me geſtis hauſeram: quinimo ut arti„ficiis, dolisque, quibus noſtri hoſtes „utuntur contra eos, quos decipere „quærunt, obviare valeam, hinc eo „majori animi fiducia Sanctitati veſtræ „per Nobilem ad id ſpecialiter deputa„tum epiſtolam Principum, & Proce„rum, qui in Regis exercitu militant, „porrigo, donec ceteri Principes, at„que Optimates, qui ſparſim in Regno „morantur, & ipſi ex Ordine ſuo quem„piam ablegaverint, qui obtentam ſum-

„mi

Sæcul XVI. A.C.1591.

„mi Pontificatus dignitatem gratule„tur, ſuumque obſequium præſtando „magis articulatim totum rerum ſtatum „Sanctitati veſtræ ob oculos ponat, pro„ut brevi futurum ſpero, præcipue ſi „Sanctitas veſtra benigno reſponſo me „honorare, præfatamque legationem „ſibi gratam fore, teſtari dignabitur: „denique oro, & obſecro, ut Sanctitas „veſtra ſibi firmiter perſuaſum habere „velit, a me ſcripta omnino eſſe ſin„cera, ac duntaxat dictata ab ardenti „Zelo, quo pro Religionis bono, ac „tranquillitate me accenſum ſentio, „quem æque, ac ſubmiſſionem Sancti„tati veſtræ debitam nunquam immu„tabo.„ Hæc Lucemburgici Ducis epiſtola haud magis ſecundum, ac prior, fortiebatur ſucceſſum, jam enim ſiniſtra adverſus Regem concepta opinio in Romana Curia prævaluerat.

§. LXXIX.

Papæ Nuntius in Franciam decretus unacum comminatione adverſus Regios.

Poſtquam copiæ, quas Papa in Fœderatorum opem ſubmittebat, jamjam una congregatæ diſceſſum pararent, Gregorius unacum hoc exercitu ſubmittere voluit diploma, quo Præſulibus Regi hæretico adhærentibus anathema

thema intentabat: hoc ergo diploma deferendum committebat Marsilio Landiano Sedis Apostolicæ Nuntio unacum ingenti pecuniarum summa, quam ex Sixti V. thesauro ad arcem sancti Angeli repositо deprompserat, eo fine, ut hæ pecuniæ inter sexdecim Regionum Parisiensium Præfectos, ceterosque fœderis Duces in præcipuis Regni Urbibus distribuerentur. Sæcul.XVI. A.C.1591.

Nuntius ergo prior proficiscitur diplomate, cujus mox meminimus, munitus: in eo autem Pontifex vehementer contra Gallos, & præcipue Clericos Regi adhærentes declamabat, istuumque utpote hæreticum, relapsum, atque anathemati obnoxium redarguebat, unde ii etiam, qui huic Principi favebant, hæretici, atque excommunicati declarabantur: dein Papa in fine Ecclesiasticos orat, atque obtestatur, imo etiam disertis verbis præcipit, ut intra præfixum tempus ab illis urbibus, quæ Henricum Borbonium tanquam Regem colunt, excedant, nullumque cum ejusdem fautoribus commercium habeant, indicta pœna, vi cujus priventur suis dignitatibus, ac beneficiis, ita, ut tanquam hæretici, ac Sectarii castigarentur: denique post plurimas hortationes, allatasque rationes Nobilibus etiam, populoque præcipit, ac mandat,

Sæcul. XVI A. C. 1591.

ut ab Henrico deficiant, urbesque, quæ hæreticos recipiunt, deserant, ac sese veris Ecclesiæ filiis adjungant, qui in perfecta animorum conjunctione circa fidei Catholicæ articulos sese sacræ Sedi subjectos demonstrant, ac Christi Domini Vicarium reverentur. (*)

§. LXXX.

Hoc diploma Parisiis divulgatum.

Mem. de l'Etoil. t. 2. pag. 42. Maimb. hist. de la Lig. l. 4. p. 431.

Hoc diploma feria quinta trigesima Maji Parisios delatum est, cumque Capitulum Ecclesiæ Beatæ Virginis exemplar illius accepisset, mox Seguerium Decanum hujus nominis Cancellarii Patruum ad Curiæ Senatores ablegabat, qui etiam omnes Curias ad alterum diem congregari præcepit, ut Pontificii hujus diplomatis promulgatio decerneretur: ergo præstituta die tertia Junii in Ecclesia Cathedrali hæ literæ recitantur, quæ postea etiam eadem die in quatuor præcipuis Ecclesiæ Cathed-

(*) Si Continuator vel unicum hujus Pontificii diplomatis testem allegasset, certe Lectoribus suis suspicandi ansam præripuisset, hæc ab ipsomet Continuatore ultro vel conficta fuisse, vel ea, quæ in suo Thuano, aliisque ejusdem furfuris maledicis carptim annotata reperit, pro fæcunda sua fingendi libertate fuisse plus æquo exaggerata.

Cathedralis valvis affigebantur, usque dum solemnis in Curia promulgatio fieret, illudque typis ederetur: porro cuncta hæc quantocius petente Procuratore Generali executioni fuere demandata: attamen hoc diploma suo successu vix non destitutum remansit, quippe non deerant, qui variis editis libellis illud nullum esse, demonstrare nitebantur, adeo, ut a Regis studio vix ullus propterea dimoveretur. „Omnes nostri „Majores, inquit quidam Historicus, „sibi persuasum habebant, quod Pon„tificum, qui Ecclesiæ Caput sunt, po„testas non ad temporalia bona, minus „in jura Regnorum ullo pacto sese exten„dat, nihilque hi præcipere valeant, „quod cedere posset in præjudicium „obedientiæ, & fidei, quam subditi in „omnibus iis, quæ Deo manifeste non „adversantur, præstare tenentur.„ Sæcul. XVI. A.C. 1591.

§. LXXXI.

Catalaunensis Curiæ edictum adversus Nuntium, & Pontificis diploma.

Præterea Catalaunensis Curia, quæ cum Senatu Turonium translato conspirabat, nequidem expectato Regis mandato adversus hoc Pontificis diploma tumultuari cæperat; quamprimum enim hujus comminationis *Thu. l. 101. Avil. l. 12. Mem. de la Lig. t. 4. pag. 395.*

Sæcul. XVI. A.C. 1591

exemplar Rhemis impreſſum in ejus manus inciderat, mox die decima Junii edictum promulgavit, quo Cognitor regius ab impetratione, & executione mandatorum Pontificiorum, excommunicationum, & fulminationum contra felicis memoriæ Regem Henricum III. & Regem, qui nunc feliciſſime regnat, Romæ decretarum provocabat, ac inſuper a mandatis Cardinalis Cajetani, & poſtremo a Bullis, prout vocant, monitorialibus Romæ Calendis Martii obſignatis, necnon a publicatione earum per Marſilium Landrianum in Galliis facta appellabat, eundem Landrianum, qui ſe Papæ Nuntium dicebat, accuſans, quod ſine Regis permiſſu hoc regnum ingreſſus, ac poſtea citatus ſemetipſum minime ſiſterit, quapropter hæc Curia eum comprehendi jubet, ſimul declarans, ſuperiora omnia diplomata eſſe nulla, ac irrita, & abuſus, offenſionisque publicæ, atque impoſturarum plena, necnon ad ſeditiones ſpectantia, & contra ſancta decreta, canonicas conſtitutiones, Concilia probata, jura, & libertates Eccleſiæ Gallicanæ facta: præterea eadem decrevit, ut illi, qui eorum vi cenſuris alligati fuerunt, ab iis ſolvantur, ipſa vero diplomata, & acta, quibus eorum exe-

executio urgebatur, in platea Urbis a carnifice comburantur, ac Landrianus se pro Pontificio Oratore gerens, & clam sine Regis permissu regnum ingressus comprehendatur, atque ad interrogata responsurus in judicio sistatur: si autem capi non possit, per tres dies ad tubæ sonitum in publico citetur, præmio decem millium librarum ei, qui ipsum tradiderit, proposito, capitis vero pœna in eos, qui ipsum receptaverint, aut illi hospitium præbuerint, constituta: pro Archiepiscopis, Episcopis, aliisque e sacro Ordine, alioqui Majestatis læsæ crimen incursuris, severe hoc tribunal interdicebat, ne diplomata illa, aliave a Landriano profecta mandata promulgent, aut publici juris fieri patiantur: ceterum Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, aliosque e sacro Ordine, qui Romæ sunt, aut auctores fuerunt, ac subsignaverunt huic mandato, seu inhumanum, abominandum, ac detestandum Regis Christianissimi, ac summe Catholici parricidium per proditionem patratum laudarunt, ac probaverunt, possessorio omni jure, quod illis in hujus Regni Sacerdotiis competebat, excidisse declaravit, eaque ut per Cognitorem regium sequestrentur, injunxit, prohibuitque deinceps, nequis aurum, argentumve pro Sacerdotiorum

Sæcul. XVI. A C 1591.

Sæcul. XVI. A. C. 1591.

diplomatibus e Gallia Romam mittat, aut per menſarios numerari curet, donec Rex aliter ſtatuerit. Eodem Senatus-conſulto Cognitori regio inſtrumentum appellationis, quam is a Gregorii XIV. creatione ad futurum Concilium legitime congregatum interpoſuit, a Senatu traditum fuit.

§. LXXXII.

Regis declaratio circa hanc cauſſam.

Thuan. & Davil l. c. Mem. de la Lig. pag. 387.

Rex comperto hoc edicto, illud in ſuo Senatu, ad quem ſpecialiter Præſules, ac præcipuos ſui exercitus Miniſtros convocabat, confirmari voluit, atque hanc in rem die quarta Julii Maduntæ edidit declarationem, in qua de Pontifice queſtus moderationem Sixti V. deprædicabat, ita inquiens: „hic „Pontifex bellorum civilium, quæ Fran„ciam devaſtant, cauſſa ſatis penetrata „cenſuit, hoc bellum nequaquam a vero „erga Regni utilitatem affectu, nec a „Religionis Zelo, ſed immoderata am„bitione, & haud ſatianda Regnum „dividendi cupiditate profectum eſſe: „eapropter ſuppetias, quas Fœderati „ab eo efflagitabant, ſubmittere diſtu„lit, imo etiam mihimetipſi, ut Catho„licæ fidei præceptis imbui, ac ſacræ „huic Religioni aggregari poſſem, ſpa„tium reliquit, ac cum ſumma etiam „benigni-

„benignitate excepit illos, qui sincero „fine, ac divini obsequii, æquitatis, & „patrii amoris studio adacti mihi Regi „suo adhærebant, prout Lucemburgi„cus Dux proprio suo experimento te„statum reddere valet: interim ego pa„ratus sum omnia, quæ Nobilitati Ca„tholicæ in mea inauguratione since„re promisi, integra fide servare, nunc „tamen me excusatum puto, quod fer„ventibus adhuc belli tumultibus modo „meæ dignitati congruo promissis stare „haud potuerim. Ceterum Clerum, „Nobiles, ac plebejos hortor, ut Ec„clesiæ Gallicanæ privilegia, ac præ„rogativas totis viribus tueri satagant, „nulloque pacto Regnum a suis Majo„ribus ad se devolutum dividi patian„tur, minus vero permittant, ut po„puli suis Præsulibus, Pastoribusque „orbati in schisma, errorem, & dam„nationem incidendi periculo exponan„tur.„ His prolatis rursus palam profitebatur, quod suis promissis fide nullo pacto violanda stare velit, ac denuo monebat Curias, ut Regni necessitatibus prospicere velint: præterea Præsules obtestabatur, ut omni sollicitudine suis Diæcesibus invigilare non cessent, nec aliquid immunitatibus, atque Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus adversum permittere velint. Hæc Regis de-

Sæcul. XVI. A.C. 1591.

Sæcul XVI. A.C.1591.

claratio die vigesima quarta ejusdem Mensis Catalauni promulgata est: die autem sexto sequentis Mensis Augusti Curia Turonii stabilita pariter edictum divulgabat, quo eadem privilegiorum labefactatio inhibita est.

§. LXXXIII.

Regis edictum pro stabilienda conscientiæ libertate.

Mem. de la Lig. l. c. Mezer. chron. tom. 3. pag 378. Spond. n. 7.

Cum Rex adhuc Maduntæ hæreret, ibidem Mense Julio edictum promulgabat, in quo fusius exponebat, quod duo illa edicta, quæ Anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo quinto, & octavo promulgata fuerunt, ab Henrico III. violenter extorta, inde autem in universo Regno plurima mala exorta fuerint: his præmissis Rex ita prosequebatur. „Nos juxta prudens „consilium Regii sanguinis, aliorum„que Principum, Regnique Ministro„rum, Senatus nostri Consiliariorum, „ac præcipuorum hujus Regni Virorum „sententiam per præsens hoc edictum „nullo tempore revocandum ex plena „potestate, atque auctoritate irritavi„mus, revocávimus, nullaque decla„ravimus, & per præsentes literas ir„ritamus, revocamus, nullaque decla„ramus duo illa edicta Mense Julio An„no Salutis nostræ millesimo quingen-

„tesimo

„tesimo octogesimo quinto, & octavo promulgata, per quæ revocata fuere „edicta antea a nostris Prædecessoribus „Regibus de componendis Regni tu„multibus sancita: proin etiam omnia „judicia, sententias, & edicta, quæ „juxta utrumque præfatum edictum „fuere edita, nulla declaramus, quin „deinceps ullo pacto ea executioni man„dentur, aut mandari valeant: volu„mus etiam, ac præcipimus, ut inpo„sterum posteriora pacificationis edicta „in usum deducantur, serventur, ac „in omnibus nostris regionibus, terris, „locisque nostro imperio obnoxiis ob„serventur, prout tunc, cum Rex nu„per defunctus adhuc viveret, ac prius„quam ea revocasset, in usu fuerant: „eadem vero edicta hunc in finem nos, „quantum necesse est, confirmavimus, „& auctoritate nostra munivimus, ac „etiamnum amplissima nostra potestate „confirmamus, atque approbamus, cun„cta tamen hæc intra illud temporis „spatium statuta censeantur, donec Deo „placuerit, quod ipso adjuvante per sir„mam pacem in Regno nostro restaura„tam nostros subditos ad unionem re„vocare, ac in Religionis negotio ea „exequi possim, quæ ad hoc regnum vo„catus promisi: spero autem, quod ho„rum edictorum custodia pro nostris sub-

Sæcul. XVI. A.C.1591.

Sæcul. XVI. A.C. 1591.

„ditis eundem procuratura sit fructum, „quietem, & tranquillitatem, quam „regnantibus præfatis nostris Prædecessoribus eadem in Regno nostro procuravit, si post Dei honorem nobis „præstabunt obedientiam, quam tanquam boni, fidelesque subditi legitimo, ac proprio suo Regi debent.„ Hæc postrema verba Rex ideo apponi voluit, ne hoc edictum schisma confirmare, omnemque illius tandem extirpandi spem præcidere videretur.

§. LXXXIV.

Maduntini, & postea Carnutensis Cleri congressus adversus Papæ diploma.

Thu. l. 101. *Spond. n.* 8.

Rex cum pariter Episcopos hortatus esset, ut ipsius partibus adhærerent, ac tempestive, ne quid ipsis, & sacro Ordini, ex Pontificis diplomate detrimenti accideret, mature deliberarent, hinc Præsules Maduntæ agentes conventum indicebant, ut hoc diploma discuterent, ac circa beneficiorum collationem necessaria disponerent: quoniam vero Papa indictis severis etiam pœnis præceperat, ut Præsules relicto Regis obsequio ab illis quoque urbibus, quæ eidem parent, excederent, ideo hi Præsules mentem suam his verbis declarabant: „tempore adeo pe-

„ricu-

„riculoso gregem nostrum deserere haud „licitum, minusque decens esset, si pa- „tria, domibus, & bonis, quæ in nostri „obsequii præmium a Regibus recepi- „mus, relictis tanquam vagi inde rece- „deremus, exiguamque pensionem a „Papæ Nepotibus per Dei misericordiam „emendicaremus: (*) præterea Regi, qui „continuatæ victoriæ gloria celebris „evadit, cum Romana Curia in gratiam „redeundi media non desunt: nos vero „ab eodem deficere nequimus, quin „ad extremam paupertatem redacti om- „ni ope destituamur: imo nequidem „salva Religione deserere possumus „ejusmodi Principem, qui nostram e- „tiam operam, ac institutionem implo- „rabat, ut in Catholicæ fidei præceptis „erudiri, atque ad sinum Ecclesiæ re- „verti valeat.„ Postea hi Ecclesiastici ad Pontificii diplomatis examen procedebant, cum vero huic labori insuda- rent,

Sæcul. XVI. A.C. 1591.

(*) Hæc in contemptum Sedis Apostolicæ a Clero Gallicano, qui omni tempore amplissima beneficia ab eadem recepit, fuisse prolata valde dubium est, præcipue cum Continuator hanc in rem alleget Thuanum, & Spondanum, qui tamen de ejusmodi ludibrio nullam omnino mentionem faciunt, sed ex adverso hujus Cleri decretum longe aliud, & valde moderatum referunt.

Sæcul. XVI A C. 1591.

rent, Maduanus Dux Maduntam inopina vi ſubigere moliebatur, eapropter hoc Conventu Carnutum translato ibidem hoc examen continuabatur: re autem completa Præſules die vigeſima prima Septembris edito decreto declarabant, quod præfatum Gregorii XIV. diploma ad effectum deducere non poſſent, eoquod tam circa rei ſummam, quam modum omnino nullum, injuſtum, ac ſollicitantibus Franciæ hoſtibus datum eſſet, proin illo nec Epiſcopi, nec alii Franciæ Catholici Regi addicti obſtringi poſſent: (*) inſuper in eodem decreto veros Catholicos, ac præcipue Clericos hortabantur, ut junctis viribus apud Deum ſuas preces interponerent pro ſui Principis converſione, quam ipſe in ſua inauguratione ſpoponderat: denique hoc ſcriptum dirigebant ad omnes urbes, Regnique Ordines, ac generatim ad omnes Catholicos, dato etiam omnibus Parochis, & Vicariis negotio, ut hoc decretum e ſuggeſtu promulgarent, illudque Eccleſiarum valvis affigerent. Huic decreto ſua nomina apponebant Borbonius, & Lenoncurtius Cardinales, Raynal-

(*) Addebant hi Præſules: id tamen ſalvo cultu, & honore, qui Pontifici Romano debetur.

Raynaldus Beluna Bituricenſis Archiepiſcopus, Philippus Beceus Nannetenſis, Nicolaus Thuanus Carnotenſis, Nicolaus Fumeus Bellovacenſis Epiſcopus Comes, & Par Franciæ, Henricus de Eſcublo Mallacenſis Epiſcopus, cujus Sedes poſtea Rupellas translata eſt, Claudius Claceſſius Catalaunenſis Antiſtes Comes, & Par Franciæ, Renatus de Daillon nominatus ad Bajocenſem Epiſcopatum, Joannes Tuchard Belloſanenſis Abbas, Jacobus David Perronius poſtea Cardinalis, & Claudius Gouin Bellovacenſis Decanus. Iidem Præſules Legationem quoque Romam decernere ſtatuebant, nec tamen hoc negotium cuidam Epiſcopo demandare volebant, ſeligentes Lucemburgicum Ducem, qui quoque hanc provinciam deprecabatur, eoquod Regius Senatus ſeſe opponeret, cauſſatus, quod nuper decreto, cujus ſupra meminimus, edito inhibuiſſet, ne quisquam Romam mitteretur, ſimulque Papam velut Franciæ hoſtem declaraſſet. Sæcul. XVI. A.C.1591.

§. LXXXV.

Senatus Pariſienſis edictum contra Catalaunenſe decretum.

Attamen Fœderatorum Senatus Pariſiis ſtabilitus edicto ab illa Curia, quæ partim Catalauni, partim Turonii *Mem. de la Lig tom. 4. pag. 377.*

Sæcul. XVI A.C. 1591.

nii erat, edito decreta prorsus contraria opponebat, ac non modo Pontificis diploma, ac mandatum Landriano Nuntio datum debita veneratione recipiebat, sed etiam utrumque acceptari, promulgari, atque in usum deduci severissimis etiam pœnis in transgressores constitutis diserto mandato præcipiebat, & quidem in suo decreto, quo Catalunense edictum damnabat, hæc exposuit: „nihil aliud nobis propositum „est, quam Religionem antiquam Catho„licam, Apostolicam, & disciplinam in „domo Dei constitutam tueri, sectarium „vero virus, quantum in nobis est, ex„tirpare, & regium imperium sub Rege „Catholico, & natione Gallo integrum „servare, hinc Catalaunense Senatus „consultum tanquam nullum, execran„dum, atque abominandum declara„mus, eoquod ab hominibus nullam „potestatem habentibus factum, atque „a viris vere schismaticis, hæreticis, „jurisjurandi violatoribus, in Deum „perfidis, & desertoribus, ac ejus causæ „proditoribus, & status, necnon hujus „regni quietem perturbantibus fabrica„tum esset: quapropter decrevimus, ac „decernimus, ut adulterinum hoc edi„ctum Cataluni promulgatum, utpote „scandalo, schismate, hæresi, ac se„ditione scatens in judicio dilaceretur,

„& in

„& in publico foro fragmenta carnificis „manu ſuper marmoreum lapidem, qui „infra majores Palatii gradus eſt, com- „buratur: præterea Prælatis, Proceri- „bus, Urbibus, & Communitatibus, „ſingulisque hominibus inhibemus, ne „ſpurium hoc edictum recipiant, vel „ei morem gerant, aut illud exequan- „tur, ſeu retineant: inſuper omnibus „Apparitoribus, Satellitibus, ceteris- „que juſtitiæ Miniſtris, & Tribunis ſta- „tuta corporali pœna prohibemus, ne „ullo pacto præfatum hoc edictum in- „dicent, vel citationis denuntiationem „Philippo Segæ Sedis Apoſtolicæ in „Francia Legato, vel ejus loco cuicun- „que alteri faciant. „ Sæcul. XVI. A.C 1591.

„Ad hæc omnibus, & ſingulis, cu- „juscunque Status, & Conditionis ſint, „ſub iisdem pœnis injungimus, ut cuncti „colant, venerentur, & revereantur Gre- „gorium XIV. Papam, qui nunc ſanctam „Sedem Apoſtolicam tenet, tanquam „Dei Vicarium, Beati Petri Succeſſo- „rem, & univerſale Eccleſiæ caput, ac „mandatis ab ejus pietate, dilectione, „providentia, & paterna ſollicitudine „profectis debitum obſequium deferant: „præterea mandamus, ut cuncti Epi- „ſcopum Placentinum Sedis Apoſtolicæ „Legatum in ſua Legatione, officio, & „facultate ipſi conceſſa, atque in præ-

„fata

Sæcul. XVI. A. C. 1591.

„fata Curia legitime confirmata reve-
„reantur: insuper omnes Præsules, Pro-
„ceres & hujus Regni Nobiles Catho-
„licos dehortamur, ne hæreticorum,
„eisque faventium dolis se decipi per-
„mittant, dum hi spargere non dubi-
„tant, quod omnium ordinum comitia
„ad hanc Urbem indicta unice eo ten-
„dant, ut dignitas Regia, & Franciæ
„Regnum ad exteros devolvatur, sed
„potius firmiter sibi persuasum habeant,
„quod præfata comitia eo duntaxat ex
„fine fuissent decreta, ut Religio Catho-
„lica, Apostolica, & Romana sarta con-
„servetur, necnon Rex Christianissimus,
„Catholicus, & natione Gallus, qualem
„juxta Regni legem eligere Regni Or-
„dines intendunt, declaretur, ac sta-
„biliatur: quapropter Regni Ordinibus
„præcepimus, ut comitiis hunc in fi-
„nem decretis, atque indictis interesse
„velint. Pariter omnibus Gubernato-
„ribus, Præfectis, & hujus jurisdictio-
„nis Rectoribus, eorumque Vicariis in-
„jungimus, ut cunctorum ad hæc co-
„mitia pergentium, quatenus hi cum ple-
„na libertate tuto accedere valeant, se-
„curitati prospicere, omnemque eis
„opem, auxiliumque præstare velint,
„porro eos ab hoc itinere præpedire inhi-
„bemus, constitutis pœnis, quibus ta-
„les tanquam pacis, & unionis Eccle-
„siasticæ,

„fiasticæ, Regni, & quietis publicæ „perturbatores castigentur.„ Ceterum hoc edictum nonnisi vigesima secunda Decembris, jamjam regnante Clemente VIII. Pontifice, promulgatum est. Sæcul. XVI. A.C. 1591.

§. LXXXVI.

Priorum edictorum Apologiæ.

Priusquam hoc edictum publici juris fieret, fœderati, cum se accusari ægre ferrent, perinde ac si ad tuendam suam caussam nonnisi armorum potentiam adhiberent, etiam ad ipsa rationum momenta recurrebant, hancque in rem Recinatensi cuidam Jurisconsulto nomine Zampino negotium dabant, ut omnes falsitates, quas Catalaunensis, & Turonensis Senatus in Henrici IV. favorem protulerant, oppositio responso refelleret, simulque Episcoporum edictum Carnuti promulgatum confutaret: ergo Zampinus librum edit, cui titulus: *responsum ad impostruras a pseudo-parlamentis Catalaunensi, & Turonensi, ac Carnotensi Conventiculo in Gregorium XIV., illiusque monitionis literas impie conflictas.* *Thu. l.* 101.

Verum hic Auctor haud feliciori successu, quam in Apologia pro Carolo Cardinale Borbonio patruo adversus fratris Antonii filium scripta fecerat, iniquam caussam ineptissimis argumen-

Sæcul. XVI. A.C. 1591.

tis tueri conatus est.

Insuper post edita Turonensis, & Catalaunensis Curiæ edicta alius quidam Scriptor, quem quidam Regni Proceres sollicitarunt, utramque hanc Curiam defendere aggrediebatur, edito hanc in rem libello, qui ceteris omnibus illo ævo elucubratis opusculis jure præfertur, eoquod raris antiquitatum monumentis, atque ampla eruditione abundet, quamvis haud dissimulandum sit, quod Auctor ex suis principiis, quæ stabilire nititur, minus æquas consecutiones deduxerit. Ceterum hunc libellum Henrico de Turre Bullionio Duci nuncupavit, eique titulum sequentem præfixit: *Vindiciæ, ac Principum, necnon Ecclesiarum Christianarum defensio adversus attentata, usurpationes, & Romanorum Pontificum excommunicationes.*

Mem. de la Lig. t. 4. p. 400.

§. LXXXVII.

Franciæ Regnum a fœderatis Hispaniæ Regi oblatum.

Thu. l. 101. Davil. l. 12. Mem. l. c. pag. 655.

Cum interea ejusmodi scripta ultro, citroque spargerentur, bellum tam a fœderatis, quam ipso Rege semper continuato ardore urgebatur, ac præprimis Henricus occupata Carnutensi urbe Noviodunum obsedit, brevique cives ad deditionem adegit: verum paulo post

Sæcul. XVI. A.C. 1591.

post Rex de Guisii Ducis, qui in arce Turonensi captus erat, fuga certior factus hoc nuntio haud parum turbabatur, probe gnarus, quod fœderati hujus Ducis libertatem in rem suam versuri essent, prout etiam eventus docuit, quippe juvenis hic Dux recuperata libertate quantocius cum sexdecim Regionum Præfectis arcto fœdere junctus eisdem pollicebatur, se eorum partibus toto studio adhæsurum: inde vero hi ad tantam excitabantur audaciam, ut illum relicto Maduano Duce in suum Principem, ac Belliducem eligere decernerent: quinimo eorum nonnulli ad Hispaniæ Regem perscribebant, atque epistolam Patri Matthæo, qui alius erat a quodam nuper defuncto ejusdem nominis Jesuita, deferendam committebant, ubi Regi supplicabant, ut suo illos præsidio foveret, eisque Regem proponeret, si ipsus regnum acceptare nollet, vel saltem Principi Filiæ suæ talem destinaret Generum, quem ipsi tanquam fideles, ac devoti subditi agnoscere possent: insuper novam concipiebant juramenti normam, qua omnes Regiæ stirpis Principes excludebant, ut cunctos, quorum fidem sibi suspectam habebant, ex ipsa huic juramento subscribendi repulsa, ac difficultate dignoscere, illosque ad deferendam Parisi-

Sæcul. XVI. A C. 1591.

nam urbem, necnon relinquenda bona sua adigere possent. Hoc artificio usi plurimos urbe expellebant, atque inter eos præcipue Gondium Cardinalem Parisiensem Episcopum, eoquod is unacum sancti Merrii, & sancti Eustachii Parochis populum ad submissionem Henrico IV. Regi præstandam sensim inclinare adlaboraret.

§. LXXXVIII.

Brissonius Præses unacum duobus Senatoribus fœderatorum jussu captus.

Mezer. pag. 383. Daniel hist. de France t. 7 p. 101 Thu. l. 102.

Postea memorati Præfecti, qui Sexdecimani vocabantur, ipsum Senatum aggrediebantur, eoquod hic sese illorum molitionibus opponeret, ac Regi plurimum favere inciperet, occasione inde captata; quippe Senatus quemdam Brigardum regii Prætorii Procuratorem, qui cum regia factione clam conspirasse accusatus, ac carceri inclusus hærebat, ab impacto crimine absolvit, liberumque dimisit: hoc igitur Senatus judicio Sexdecimani vehementer irritati die decima quinta Novembris Barnabam Brissonium, qui primi Præsidis vices obibat, capiunt, eumque in minori castello includunt, pariterque Arcerium Curiæ Senatorem, necnon Tardisium in inferioribus subsellis

sellis Consiliarium comprehendi, atque in eadem arce carceri mancipari jubent, nec prima hac violentia contenti erant, sed ex hisce furiosis unus nomine Cromæus utrumque Senatorem lata sententia morti adjudicat, simulque Brissonio Præsidi ægre tantum temporis spatium indulget, ut conscientiam suam coram Sacerdote expiare valeret: mox autem in Senatus Curia ad scalam tigno affixam suspenditur, postea etiam ambo Consiliarii idem fatum subeunt, ac trium horum Senatorum corpora altera die trinis suspensa patibulis in Urbis foro exponuntur, appensis tabulis, in quibus tanquam patriæ proditores, ac hæreticorum fautores describebantur: nihilominus ex suis amicis nonnulli noctu eorum corpora sustulerunt, ac sepulturæ mandarunt.

Hoc facto hi crudeles viri nimis temere sibi persuadebant, quod deprædicato illorum Zelo populus tantum facinus elogiis celebraturus, seque suis hostibus a Brissonio, ejusque Sociis tradendum arbitraturus esset: ast potissimi tantam crudelitatem hucusque nunquam auditam detestabantur: interim vero Sexdecimani deliberabant, an Maduanus Dux pariter e medio tollendus esset, eoquod is accepto hu-

Sæcul. XVI. A.C 1591.

jus immanitatis nuntio mox Laudano profectus magnis itineribus cum copiis ductore Vitrio accurreret, ut hujus sceleris Auctores plecteret: cum autem Dux sua itineris celeritate Sexdecimanorum consilia præverteret, ac jamjam sancti Antonii portam obsideret, his nequidem reliquum erat deliberandi spatium, quid factu opus esset, ut Ducem ab urbis ingressu arcerent; hic enim jamjam cum mille octingentis Parisios venerat.

§. LXXXIX.

Ex Sexdecimanis quatuor Maduam Ducis Lutetiam venientis jussu laqueo suspensi.

Thu. l. 102. *Mez. abregé tom.* 3. *pag.* 385.

Ipsemet Vitrius, qui Ducem comitabatur, se reos in carcerem ducturum pollicebatur, quamvis vero Didacus Ibarra Hispaniæ Legatus eum hortaretur, ut dissimulatione uteretur, ne animi potius ad seditionem irritarentur, quam in debitæ submissionis obsequio retineri possent: verum hic Orator operam ludebat, quippe Dux vindicis justitiæ exemplum in hosce improbos constituere paratus præprimis cum Bussio egit, qui etiam Duci Bastilliam arcem tradidit, ea lege, ut ob crimen suum in Brissonii cæde patratum nequaquam in jus vocaretur: igitur

igitur fide interposita Dux arci Burgum sibi fidum hominem unacum præsidio imponit, ac aliquot post diebus in novem ex Sexdecimanis mortis sententiam pronuntiat, die autem quarta Decembris hosce reos comprehendi jubet, ex quibus tamen nonnisi quatuor capi poterant: hi autem erant Luscarius, Auruxius Mensarius, Emonotus Procurator, & Amelinus, qui Luparam conducti ibidem compressis laqueo faucibus a carnifice necabantur, reliqui vero quinque fuga elapsi sunt unacum Bussio Clerico, qui vitæ periculum sibi imminere veritus Bruxellas auffugit. Sæcul. XVI. A.C. 1591.

§. XC.

Maduani Ducis consilia pro firmanda auctoritate sua.

Hac æqua severitate Maduanus Dux suam auctoritatem tantum firmabat, quantum Sexdecimanorum crudelitas fœderatorum Duces populo exosos reddebat: equidem Joannes Bucherus Parochus ad sancti Benedicti Ecclesiam ex fœderatis vehementior cum ingenti petulantia de Maduano Duce querebatur, quod suos socios, quos Martyres ob Dei caussam trucidatos vocabat, atroci supplicio afficere ausus esset: verum Dux ei in responsis dabat, obediendum esse illis, qui in Re- *Thu. l. 102.*

Sæcul. XVI A.C. 1591.

ligionis defensione militant, ac paucorum pœnam ad ceterorum terrorem esse necessariam: postea edictum promulgari jussit, quo Sexdecimanorum crimen detestatus, ceteris, qui nondum supplicio affecti erant, sceleris veniam indulgebat, exceptis Cromæo, & Cocherio, ac alio quopiam: insuper indicta mortis pœna particularem, aut privatum conventum habere prohibuit. Hoc edictum die decima Decembris in Senatus tabulas referebatur, postquam Dux quatuor novos Præsides sibi admodum addictos creaverat: præterea datis ad omnes Provinciarum Rectores literis suam agendi rationem vindicabat, ac sexdecim horum Præfectorum factionem populo exosam reddere satagebat: ut vero eosdem eo arctius suis studiis devinctos teneret, illos jurare coegit, quod ipsum nunquam derelinquere, nec eo inscio Regis electionem ratam habere, minus vero secreta cum Hispanis consilia fovere velint.

§. XCI.

Ebroicensis Episcopus occupata Luparia captus.

Thuan. l. c.

Cum interea Maduanus Dux in hac Franciæ Metropoli suam auctoritatem hac ratione firmaverat, Rex Rothomagum obsidere statuit, ut Normaniæ

niæ Provinciam ad ſuum obſequium revocare poſſet: porro hanc in rem Bironio Mareſcallo præceperat, ut omnia circumvicina loca occuparet, ac quantum poſſet, annonæ, bellicique apparatus copiam, ceteraque omnia ad hanc obſidionem neceſſaria corraderet: ergo Bironius primo Lupariam expugnat, ubi Claudius Sanctius Ebroicenſis Antiſtes fœderatorum fautor, ac regiis partibus infenſiſſimus capiebatur: hic antea in Abbatia ſancti Cheronis prope Carnutum Canonicus Regularis ſancti Auguſtini ob Theologicam eruditionem, raramque eloquentiam inclareſcebat: porro cum milites ejus ſcripta perluſtrarent, reperiebatur libellus ab ipſo compoſitus, quo Henrici III. Regis parricidium tanquam æquum, juſtumque tuebatur: quapropter Cadomum abſtrahebatur, ut in eum Senatus inquireret: eoquod vero perverſas ſuas opiniones pertinaciter tueretur, absdubio tanquam perduellis, læſæque Majeſtatis reus extremum ſupplicium ſubiiſſet, niſi pro eo Borbonius Cardinalis, aliique Præſules deprecati fuiſſent. Sæcul. XVI. A.C.1591.

§. XCII.

Epiſcopus ad perpetuos carceres damnatus, ibidemque mortuus.

Sæcul XVI. A.C 1591.

Ad horum preces Episcopus duntaxat perpetuo carceri in Crepicordiensi arce prope Lexovium mancipabatur, ubi etiam paulopost hoc anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo primo decessit. Ceterum hic idem suarum elucubrationum præstantia nominis sui memoriam plurimum commendabat, ceteris vero ejusdem operibus præcipue palmam eripuit ejusdem tractatus de Eucharistia latino idiomate conscriptus, atque anno Incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo quinto Parisiensibus literis excusus, quo omnes illi, qui postea huic argumento insudarunt, utiliter utebantur: porro hic tractatus dividebatur in decem partes, in quarum sex primis Auctor de Eucharistiæ institutione, & reali existentia Corporis, & Sanguinis Christi in hoc Sacramento agit, atque hujus doctrinæ articulos ex sacris literis, & traditione firmiter comprobat, ac Calviniſtarum opinionem solide refellit: in septima autem, & octava parte transubstantiationem, atque in nona hujus Sacramenti adorationem, ac demum in decima communionem sub unica duntaxat specie stabilire aggreditur. Hic idem tractatus ex omnibus hucusque circa hoc argumentum editis magis exactus, amplusque esse videtur:

Thu. l. 101.

reliqua

reliqua autem ejusdem Episcopi opera erant hæc. I. Examen doctrinæ Calvini, & Bezæ circa cænam, necnon responsum ad Bezæ apologiam. II. Commentarius *ad edicta veterum Principum de tollenda licentia sectarum in Christiana Religione.* III. Liturgiæ sanctorum Chrysostomi, & Basilii, qui omnes hi tractatus latino idiomate conscripti prostant: gallice vero elucubrabat Catholicæ fidei confessionem, necnon dissertationem in devastationes Ecclesiarum Catholicarum ab ipsis antiquis hæreticis, & novis Calviniſtis factas, præter alia quædam opuscula dogmatica. Ceterum hic idem Episcopus a Cardinale Lotharingio, qui eum ad suas ædes receperat, ad Possiacense colloquium, & demum ad Tridentinum Concilium mittebatur, ubi magnam sibi laudem comparabat: demum vero anno Domini milleſimo quingenteſimo septuageſimo quinto Ebroicensis Episcopus creatus fuit, atque anno sequenti Blesensibus comitiis interfuit. Sæcul. XVI. A.C. 1591.

§. XCIII.

Rothomagum a Rege obsessum.

Interea Bironius Mareſcallus expugnata Luparia Gurnavium infestis armis cinxit, atque impetu facto cepit, postea vero *Thu. l. 102. Davil. l. 12.*

Sæcul. XVI. A.C. 1591. vero Calatensem agrum pertransiens, Calidobecum, arcemque Augiensem occupavit, ac demum die undecima Novembris Rothomagum obsidere cæpit, Rege autem ad castra delato, die tertia Decembris urbis Præfectus, atque Ædiles ad deditionem per Fecialem provocabantur, sollicitati, ut Henricum tanquam Regem suum venerarentur. Prælegebatur Regis epistola præsente Gubernatore primo in Urbis Prætorio, ac postea in Senatu, nihilominus unaomnes petulanter respondebant, tali hospite, qualis esset Navarræ Rex, ipsis minime opus esse: accepto hoc responso quantocius Rex obsidionales fossas aperiri, ac tormentorum suggestus erigi jussit: verum Mense Augusto anno sequenti obsidionem solvere cogebatur.

§. XCIV.

Gregorii XIV. Papæ obitus.

Cum jamjam exercitus, quem summus Pontifex in fœderatorum opem in Gallias transmittere parabat, ductore Monte-Marciano Duce Virodunum adventasset, atque ad expeditionem bellicam sese paratum teneret, inopinato nuntio summi Pontificis obitus innotuerat; hic enim, cum sæpius recurrentibus morbis, acutissimisque doloribus

loribus vexatus esset, jam ab aliquo tempore graviorum negotiorum curam potissima ex parte Sfondrato Nepoti suo committere cogebatur, exeunte autem Mense Septembri adeo excreverat malum, ut de ejus vita conclamatum crederetur, postea tamen paululum convaluit, quamvis continuis languoribus absumeretur, adeo, ut die quarta Octobris vitæ suæ finem appropinquare præsentiens omnes Cardinales adesse jusserit, ubi oculi in lacrimas diffluentibus ita inquiebat: „invitum me „summa Ecclesiæ dignitate honorastis, „attamen adeo excelsum munus ea, „qua par esset, sollicitudine administrare, „gravissimis meis infirmitatibus præpe„ditus sum, hinc rogo vos, ut meam „negligentiam excusatam habere veli„tis: de cetero commendo vobis Ec„clesiam, meosque Nepotes: porro gra„tum mihi obsequium præstabitis, si „me adhuc vita superstite Successorem „eligere velletis.„ Verumtamen Cardinales, cum ejus morbum adeo periculosum haud crederent, dilaudata illius sollicitudine eum hortabantur, ut unice suæ Valetudinis curam habere vellet: ast ipse die decima quinta ejusdem Mensis anno ætatis suæ quinquagesimo septimo, Pontificatus autem sexto Mense, decimoque die animam

Sæcul. XVI. A.C.1591.

Deo

Sæcul. XVI. A.C. 1591. Deo reddidit. Postea vigesima quinta Octobris die justis de more persolutis Vincentius Blesius Garzias oratione funebri defuncti Pontificis merita commendabat.

§. XCV.

Varia Gregorii XIV. Papæ diplomata.

Bull. t. 2. pag. 736. Vit. add. ad Ciac. t. 4. pag. 217.

Gregorius XIV. plura edidit diplomata, quæ huc referre haud inconsultum erit: eorum primo die decima nona Decembris Annō Salutis nostræ millesimo quingentesimo nonagesimo confirmabat Pii V. Constitutionem, qua bona Ecclesiastica, oppida, arces, & loca ad sacram Romanam Ecclesiam pertinentia alienare, vel in feudum dare inhibetur.

II. Constitutione, quam die decima octava Februarii Anno post Christum natum millesimo quingentesimo nonagesimo primo edidit, Gregorius XIV. declaravit, quod Congregatio *Clericorum Regularium Minorum, omnibus gratiis, prærogativis, & privilegiis Congregationis Clericorum Regularium Theatinorum perfruatur.*

III. Diplomate die decima quinta Martii facta est moderatio, *duarum Constitutionum Sixti V. super receptione Novitiorum illegitimorum ad Ordines Regulari,*

res, in hac autem Bulla Gregorius XIV. decernit, ut ejusmodi ſpurii Filii ad regularium Ordines demum recipiantur, *ſi tamen bonam indolem, & virtutis ſpecimen præſeferant, ac tot eis merita ſuffragentur, ut natalium ſuppleant defectum, eorumque receptio Religionis commodo, & utilitati profutura videatur.* Saecul. XVI. A.C. 1591.

IV. Conſtitutione die vigeſima prima ejusdem Menſis edita prohibentur omnes cautiones, & promiſſa, quæ de vita, *morte, & futura electione ſummi Romani Pontificis, ac de promotionibus ſacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium facta ſunt*, inſuper præcepit Pontifex indicta anathematis pœna, ut quicquid pecuniarum hoc pacto datum, aut promiſſum fuerit, in pia opera impendatur.

V. Diplomate die trigeſima Aprilis promulgato confirmatur exemptio *Fratrum Militum ſancti Jonnnis Jeroſolymitani, eorumque Familiarium, a ſolutione decimarum, & aliorum onerum:* eadem quoque Conſtitutione Pontifex ſupremi Magiſtri, ejusque Senatus arbitrio beneficiorum collationem relinquit in his, quæ ad curam animarum pertinent, ea tamen lege, ut ubique Concilii Tridentini decreta omnino ſerventur.

VI. Die decima quinta Maji præſcripſit formam, juxta quam Clerici ex

præ-

Sæcul. XVI. A.C. 1591.

præscripto Concilii Tridentini ad regimina Ecclesiarum Cathedralium, & aliarum dignitatum promoveri debeant.

VII. In alio diplomate die vigesima quarta Maji agitur de immunitate Ecclesiarum quibusdam exceptis casibus inviolabiliter observanda.

VIII. Die trigesima ejusdem Mensis per novam bullam moderabatur Constitutionem a Sixto V. editam *contra abortum quovis modo procurantes, & eorum complices.*

IX. Rursus die vigesima octava Junii institutum Societatis approbavit.

X. Quodam diplomate die sexta Julii decrevit, quod nec *Fratres Reformati, nec Fratres Minores Conventuales S. Francisci, neque alii Religiosi Capucium, & habitum Capucinorum, vel alium ei consimilem deferre possint.*

XI. Die decima octava ejusdem Mensis stabilivit jurisdictionem *S.R.E. Cardinalis Protectoris, & Judicis causarum pro monasterio Monialium S. Marthæ de Urbe.*

XII. Fecit confirmationem privilegiorum ordinis Fratrum cruciferorum, & indulsit communicationem gratiarum Ordinibus Religiosorum Mendicantium concessarum, & concedendarum.

XIII. Edidit declarationem jurisdictionis, & privilegiorum Rotæ civitatis

tatis Maceratæ, ſtatusque Eccleſiaſtici. Sæcul. XVI. A.C. 1591.

XIV. Præſcripſit modum recipiendi Novitios ad Societatem, ſicut etiam egit

XV. De Ordine Ciſtercienſium, ac de Congregatione Regularium infirmis miniſtrantium.

XVI. Moderabatur *indulta, quæ S. R. E. Cardinalibus ſuper collatione beneficiorum* conceſſa ſuere.

§. XCVI.

Cardinales a Gregorio XIV. Papa creati.

CeterumGregorius XIV. ſummus Pontifex bina vice Cardinalium Collegium novis Purpuratis auxerat, & quidem primo feria quarta decima nona Decembris octava, aut nona poſt ſuam electionem die unicum creaverat Paulum Æmilium Sfondratum Mediolanenſem, Nepotem ſuum, Cremonenſem Epiſcopum, qui nominatus eſt Cardinalis Presbyter titulo ſanctæ Cæciliæ, necnon Epiſcopus Albanenſis, porro is educatus fuerat ſub diſciplina ſancti Philippi Nerei, qui Congregationem Patrum Oratorii Romæ erexerat: altera autem inauguratione idem Pontifex die ſexta Martii hoc anno quatuor Præſules Romana purpura decorabat, quo- *Ciac. tom. 4. pag. 224.*

Sæcul. XVI. A.C. 1591.

rum primus erat Octavius Paravicini Romanus tit. ſancti Alexii. II. Odorardus Farneſius Alexandri Parmenſis Ducis Filius, qui Cardinalibus Diaconis adſcriptus titulum ſancti Euſtachii obtinuit, & poſtea Tuſculanus Antiſtes renuntiatus fuit. III. Octavius Aquaviva de Arragonia, patria Neapolitanus, ibidemque Archiepiſcopus, & Cardinalis Diaconus, tit. ſancti Georgii in Velabro, demum vero Presbyter tit. ſanctæ Mariæ de Populo: poſtremus erat Flaminius Platus Mediolanenſis Sfondratorum Familiæ ſanguine junctus, qui primo Cardinalis Diaconus tit. ſanctæ Mariæ in Dominica, & poſtea tituli ſanctorum Cosmæ, & Damiani, ac denique Presbyter tit. ſanctorum Clementis, & Onuphrii, quo tamen paulopoſt relicto titulum ſanctæ Mariæ de pace optabat.

§. XCVII.

Hujus Pontificis indoles.

Ciac. l. c. Attichy flores hiſt. Card. t. 3. pag. 527.

Enimvero hic idem ſummus Pontifex Gregorius XIV. eximiis animi dotibus inclareſcebat: erat enim in oratione aſſiduus, vitæ caſtimonia, ac ſobrietate adeo inſignis, ut nonniſi poſtremis vitæ ſuæ diebus vino uteretur: inſuper ſingulis feriis ſextis, niſi morbo præpediretur, jejunio corpus ſuum macerabat,

cerabat, ac qualibet feria quarta a carnium esu abstinebat, nimia tamen simplicitas, facilitasque in eo carpitur, quo vitio prædominante plus æque sese Hispanorum studiis dicabat, ac literas, ut vocant, monitoriales, ut supra meminimus, ad Franciæ Principes dabat, quamvis rei exitus ejusdem intentioni minime responderet: quocirca Historicorum plures etiam natione Itali de eo scribere non dubitabant, quod Gregorius, quoniam rerum politicarum usu, & constantia, ac firmitate in tot gravissimis negotiis, ac iniquissimis temporibus necessaria caruit, tantæ dignitati haud par esse judicatus fuerit, hinc dum adhuc privatam vitam agebat, longe pluris habebatur, quam postquam sacræ Sedi supremus Princeps præfuit. Sæcul. XVI. A.C. 1591.

§. XCVIII.

Sacrorum comitiorum initia.

Die vigesima septima Octobris postquam sacri Collegii Decanus rem divinam in divi Petri Templo peregerat, ac Ragazzonius Bergomensis Episcopus ibidem de novi Pontificis electione elegantem sermonem peroraverat, omnes Cardinales instructo supplicantium agmine ad sacrorum comitiorum locum processerunt, eademque die Sanseverinus, & Madrutius Cardina-

Sæcul. XVI. A. C. 1591.

les proponebantur, quin tamen quicquam hac in re decideretur: reliquum vero diei tempus excipiendis dicabant Oratoribus, quibus vesperе circa quintam horam recedentibus conclavis portæ occludebantur. Feria quarta die vigesima octava ejusdem Mensis omnes Cardinales ad Sacellum Paulinum convenere, & decantato sacro solemni de Spiritu sancto unaomnes sumpta sacra Eucharistia suffragia colligere cæperant, ubi triginta tres Cardinali tit. sanctorum quatuor Coronatorum, decem Cosmæ duodecim Paleotto, totidem Salviato, octo Madrutio, totidemque Aldobrandino, & quatuordecim Sanseverino suffragabantur, reliqui vero pauciora tulere suffragia.

Ceterum quamvis Hispani haud adeo impense primi hujus Cardinalis electionem urgerent, nihilominus cum plurimorum vota in eum concurrere cernerent, suam quoque operam ei addicebant: aliunde enim verebantur, ne hæc comitia diutius, quam priora, protraherentur, aut nuntius de Gregorii Papæ morte in Gallias deferretur, ubi exercitus a præfato Pontifice in Franciam destinatus vel prævalente metu, vel deficiente ære militari dissiparetur, adeo, ut eorum consilia, quæ adversus hoc regnum molirentur, evanescerent:

rent: eapropter pariter Cardinali Sanctorum quatuor Coronatorum adhæsere, eique plurium adhuc suffragia conciliabant. Sæcul. XVI. A.C. 1591.

§. XCIX.

Cardinalis tit. Sanctorum quatuor Coronatorum in Papam electus assumpto nomine Innocentii IX.

Rebus ita dispositis Cardinalis Sfortia altera die vigesima nona ejusdem Mensis summo mane Mendozam, Cajetanum, Borromæum, Ascanium Columnam, Matthæum, Lancellotum, pluresque alios rogabat, ut ipso comite ad Montalti Cardinalis cubile accederent: porro hi omnes inde unacum illo ad cellam Cardinalis Sanctorum quatuor Coronatorum pergebant, quo jamjam Sfondratus cum suis clientibus convenerat: quos cum ceteri omnes Purpurati mox sequerentur, eorum duo præfati Cardinalis brachia sustinentes illum ad Sacellum Paulinum conducebant, eumque apertis schedis eligebant, quem dein quivis suo ordine tanquam electum Pontificem salutabat: hic igitur solemniori veste indutus in Pontificio solio consedit, a toto sacro Collegio pro more honoratus: postmodum autem habitu Pontificio ornatus, ac thiara capiti imposita *Ciac. t. 4. pag. 235. Thuan. hist. l. 102.*

Sæcul. XVI A.C. 1591.

posita ad aram ducebatur, ubi rursus ab omnibus Cardinalibus pari submissionis obsequio colebatur, atque appropinquante nocte in magnifica sede ad Basilicam Divi Petri deferebatur, ubi prætereuntem tam copiosa concurrentis populi multitudo circumdabat, ut nonnisi ægerrime ad Templum deferri posset. Demum precibus coram sanctissimo Sacramento persolutis ad altare sanctorum Apostolorum deportatus tertia vice consueto obsequio honorabatur, ubi universo populo bene precatus est: peractis vero hisce solemniis ad Vaticanum Palatium concessit, nomenque Innocentii IX. assumpsit. Agebat tum septuagesimum tertium ætatis suæ annum.

§. C.

Hujus Pontificis Historia, variæque illius dignitates.

Ciac. p. 235.

Erat is patria Bononiensis nomine Joannes Antonius Fachinettus ex nobilissimo genere in Novarrensi Diæcesi die vigesima Mensis Augusti anno Christi millesimo quingentesimo decimo nono natus, qui Bononiæ multiplici literarum disciplina institutus, ibidemque utriusque jurisprudentiæ laurea decoratus Romam contendit, ubi Ardinghello Cardinali ab epistolis erat, postea vero

ab

ab Alexandro Farnesio Cardinale Pauli III. Nepote in ipsius familiam receptus Avenionem mittebatur, inde autem redux Parmensis Gubernator renuntiabatur. Demum utriusque, ut vocant, Signaturæ Referendarius a Paulo IV., ac postea a Pio IV. Neocastrensis in Calabria Episcopus salutatus, ad Concilium Tridentinum decernebatur, ex quo loco tanquam Papæ Nuntius Venetias missus sexto ibidem anno substitit: ineunte autem Gregorii XIII. Pontificatu Romam reversus ad suam Diæcesin secessit, cui etiam cum ingenti Zelo, ac pietate præfuit: porro cum in hac regione aeris asperitas ejus valetudini adversaretur, hinc Episcopatui cedens Romam rediit, ubi a summo Pontifice gravissimis præfectus negotiis Patriarcha Jerosolymitanus creabatur, ac demum anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo octogesimo tertio Cardinalis tit. sanctorum quatuor Coronatorum eligebatur, unde etiam vulgo Cardinalis de sanctis quatuor Coronatis dictus est. Ceterum Sixto quinto ad Pontificatum evecto unacum aliis nominatus est, ut caussam de Guisii Cardinalis nece, necnon de Borbonio Cardinale ab Henrico III. Galliarum Rege in vincula conjecto discuteret: denique regnante Gregorio XIV. omnia Signaturæ negotia expe-

Sæcul XVI. A C 1591.

Sæcul XVI. A.C. 1591.

dire jussus cum ingenti prudentia, atque integritate hoc munere defunctus est.

§. CI.

Pontificatus sui auspicia.

Ciac. l. c. Thu. l. 102.

Die tertia Novembris, in quam dies Dominica inciderat, neo-electus Pontifex in Basilica Principis Apostolorum in specula, ex qua Pontifices in solemnioribus festis populo benedicere solent, inauguratus est, altera autem die convocato Purpuratorum Senatu Cardinalibus ob factam electionem grates referens plura eis, quæ pro Ecclesiæ utilitate concepisset, consilia manifestabat, atque inter alia exponebat, quod secreto proprias haberet pecunias, quibus sacræ Sedis necessitatibus, ac populi miseriis in variis gravioribus occasionibus subvenire posset: insuper quadraginta aureorum millia mutuo accepit, ne aurum, quod in Adriani arce a Sixto V. depositum erat, attingeret, quoniam expedire Reipublicæ dicebat, ut in ærario Pontificio magnum aliquod auri pondus ad graviora rerumpublicarum incommoda, & duriora tempora reconditum, & intactum servaretur: insuper petebat, ut tunc, si annona, vel aliæ merces emerentur, cuncta semper parata pecunia solverentur,

tur, ajebat enim, quod eo tempore, quo adhuc Episcopus, aut Cardinalis fuisset, quicquam obstricta duntaxat fide emere, semper horrori habuerit, proin nunc quoque, cum Papa esset, a veteri hac consuetudine sua recedere nolit. Præterea ad Patriarchas, ac Primates, Cardinalium aliquot hortatu, renovato pristino more, literas dedit, quibus suam ad Pontificatum promotionem significabat, illosque, ut piis eum precibus apud Deum pro fausto regimine juvarent, precabatur. Sæcul. XVI. A.C. 1590.

Ceterum die vigesima nona Novembris Mantuæ Ducem, qui suum ei obsequium præstiturus advenerat, excepit, eique locum inter Cardinales Diaconos assignavit: insuper pretia omnibus cibariis, aliisque ad victum necessariis rebus, edicto publico præscripsit, nam propter egestatem proximam nimium excreverant: unde rerum omnium abundantiam exiguo, quo vixerat, tempore quantum valuit, revocabat, quamvis vero de Ecclesiæ necessitatibus, ac Romanæ Curiæ consiliis, variisque illorum, qui supplicatum venerant, conditionibus satis probe instructus esset, nullam tamen gratiam concedere voluit, nisi prius aliorum consilium expetiisset: denique tanta in omnibus pru-

Sæcul. XVI. A.C. 1591.

dentia inclarescebat, ut simul Nobiles, & populus, exterique Ministri penitus de ejus agendi ratione contenti essent: præterea non modo Pii V. Constitutionem de non alienandis Ecclesiæ bonis confirmabat, sed etiam novo, magisque severo diplomate hoc interdictum extendebat, porro cum Cajetanus Cardinalis pro Joanne Antonio Ursino veniam precaretur, atque ingentem pecuniæ summam offerret, Pontifex hæc in responsis dabat: „non peto pecuniam, sed obedientiam.„

§. CII.

Magna hujus Pontificis consilia, ejusque obitus.

Ciac. l. c. Victorel pag. 240.

Hic idem Pontifex Anconnæ portum, ut expedita magis redderetur navigatio, expurgare, ac prope arcem sancti Angeli fossam, ut ab urbe Romana crebras Tyberis inundationes averteret, fodere proposuerat: insuper etiam populum Romanum a vectigalibus non ita pridem impositis liberare, infidelium conversioni insudare, hæreses extirpare, suaque liberali manu Japonum Ecclesiam sub Principis ibi regnantis tyrannide gementem sublevare decreverat: verum præmatura mors tot consiliorum progressum intercepit; quippe per octo dies febri laborans die trigesima

ma Decembris mortalitatem exuit, post- Sæcul. XVI. A C.1591.
quam nonnisi unico bimestri divi Petri Cathedram moderatus erat: paucis tamen ante obitum suum diebus duos creabat Cardinales, Philippum Segam Bononiensen origine Ravennatem, & Antonium Fachinettum ex Sorore sua Nepotem octodecim annorum juvenem: cum autem deficiente corporis vigore aliquamdiu ante mortem suam summopere languere cæpisset, ferme semper lecto affixus non raro adventantes excipere cogebatur. Eadem die ejusdem cadaver a Canonicis ad Basilicam Divi Petri delatum ibidem per tres dies expositum erat, ubi postea Cardinales justis de more persolutis illud lateritio tumulo inter Marcelli II. & Urbani VII. Pontificum ossa condebant, inde vero paulopost ejus corpus translatum plumbeæ inclusum arcæ, & sarcophago marmoreo munitum terræ mandatum est. Porro Sedes nonnisi unico Mense vacabat.

§. CIII.

Antonii Caraffæ Cardinalis obitus.

Ante Innocentii IX. Papæ mortem quinque alii Cardinales eodem hoc anno naturæ debitum solvere cogebantur, quos inter primus erat Antonius Caraffa patria Neapolitanus ex Caraffarum *Ciac. vit. Pontif. t. 3. pag. 1035. Attichy flores hist. Card. t. 3. pag. 503.*

Sæcul. XVI. A.C. 1591.

farum Montis-nigri Marchionum, & Cluſanorum ſtirpe progenitus, qui a Paulo IV. ſuo cognato pro addiſcenda lingua Græca Cardinalis Sirleti curæ commiſſus ingentes fecerat progreſſus: mortuo autem hoc Pontifice in communi Caraffarum caſu comprehenſus, atque a Pio IV. ſuo Canonicatu, quem in Baſilica ſancti Petri obtinuerat, ſpoliatus Patavium feceſſit, ubi legum ſtudio egregiam navans operam tantum ſibi nomen comparabat, ut a Pio V. ad ſummum Pontificatum evecto Romam accerſitus, Cardinalis tit. ſancti Euſebii, dum ſecunda jam vice Purpuratorum Collegium augebatur, anno a partu Virginis milleſimo quingenteſimo ſexageſimo octavo, trigeſimo ætatis ſuæ anno eligeretur, ubi dein indefeſſo ſtudio literis vacans Pontificum decreta in tria volumina collegit: mortuo autem Sirleto, cui educandus tradebatur, poſtea a Sixto V. Præſes Congregationis ad græcam, & latinam Bibliorum editionem erectæ ſeligebatur: porro dein nominatus eſt Bibliothecæ Vaticanæ Præfectus regnante Gregorio XIII. qui ad Caraffæ preces Feſtum de Cathedra Romana ſancti Petri inſtituit: inſuper hic idem Cardinalis unacum aliis Congregationi pro explicanda Tridentina Synodo celebratæ præfuit, ſimulque ſeptua-

septuaginta Interpretum Biblia correxit, additis etiam adnotationibus, quas ipsemet elaboravit: postea autem ex græco idiomate latine reddidit antiquorum Patrum catenam in Cantica tam veteris, quam novi Testamenti, necnon Theodoreti commentarios in Psalmos, præter quosdam divi Gregorii Nazianzeni sermones. Denique Conciliorum elucubrationi manum admoverat: ast mors ei calamum excussit; hoc enim anno Redemptionis nostræ millesimo quingentesimo nonagesimo primo, ætatis vero suæ quinquagesimo tertio die duodecima Januarii obiit, sepultusque fuit in Ecclesia sancti Sylvestri, ubi ad ejus exequias peroravit Pater Franciscus Bencius Jesuita. Hunc etiam Cardinalem Hosius, & Baronius ambo Purpurati amplissimis celebrabant elogiis, imo eidem Baronius etiam quemdam suorum annalium ecclesiasticorum tomum nuncupabat: denique Caraffa totam suppellectilem Maronitis, quorum Protector erat, testamento reliquerat, ac pro illis jam antea Ecclesiam construxerat.

Sæcul. XVI. A C. 1591.

§. CIV.

Sorbellonii Cardinalis fata.

Alter erat Joannes Antonius Sorbellonius patria Mediolanensis, ac Filius

Ciac. t. 3. pag. 889. Vitt. in add. ibid.

Sæcul. XVI. A.C. 1591.

lius Petri Sorbellonii, & Eliſabethæ Raynoldæ, quorum uterque ex nobiliſſima Mediolanenſium familia ortum ducebant: porro Joannes Antonius inter eorum liberos erat quarto-genitus, qui ob jurisprudentiæ ſcientiam, necnon in rebus gerendis dexteritatem Pio IV. Papæ apprime carus Fuligeratenſis Epiſcopus primo, & poſtea inter Cardinales, quos idem Pontifex creaverat, primus anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo Cardinalis tit. ſancti Georgii in Velabro renuntiabatur, unde ſemper, licet hunc titulum cum pluribus aliis commutaſſet, Cardinalis ſancti Georgii nominatus eſt. Præerat etiam Gubernator pluribus ditionis eccleſiaſticæ urbibus, ſimulque Peruſiæ, & Umbriæ Legationem obibat, ubi rara æquitatis ſuæ ſpecimina edidit, aliunde vero ſingulari in rebus dirigendis perſpicacia præditus, hinc cum Pius IV., Pius V. Gregorius XIII., & Sixtus V. Pontifices regnarent, ſacratiſſima quævis Curiæ Romanæ negotia pertractare jubebatur, cumque Pio IV. ſanguine junctus, eique alias ſummopere acceptus eſſet, pro Collegio Mediolanenſium Doctorum ampla ab eo obtinuit privilegia. Demum ſub Gregorii XIII. Pontificatu Albanenſis, Prænestinus, & Tuſculanus Antiſtes, necnon

Ughel in Ital. Sacra.

necnon sub Sixto V. Portuensis, atque Ostiensis Episcopus creatus die decima octava Martii sacri Collegii Decanus Romæ anno ætatis suæ septuagesimo secundo fatis cessit, ac corpus ejus in Ecclesia sanctæ Mariæ ad Thermas sepultum quiescit. Hic idem Cardinalis Novarræ Seminarium erexit, ibidemque Synodum celebravit, cujus decreta typis edita prostant. Sæcul. XVI. A.C. 1591.

§. CV.

Albani Cardinalis extrema.

Tertius ex Cardinalibus hoc anno mortuis erat Joannes Hieronymus Albanus natione Italus Bergomi anno Christi millesimo quingentesimo quarto natus ex Comite Francisco Albano, qui Filium suum humaniorum literarum, necnon sacræ, ac profanæ jurisprudentiæ studiis solerter imbui curabat, unde Joannes in his scientiis magnum quidem fecerat progressum, semper tamen majorem ad arma propensionem præseferebat, ubi etiam tam præclara fortitudinis suæ specimina edebat, ut a Venetorum Republica præceteris selectus supremo exercitus imperio donaretur, quo in munere victoriis clarus a Senatu in præstiti obsequii præmium Bergomi in patria sua supremum Magistratum obtinuit, ibidemque connubio junctus plures

Ciac. t. 3. pag. 1062. Vict. l. c. Gabut in vit. Pii V.

Sæcul. XVI. A.C. 1591

plures ſuſceperat proles: aſt evolutis aliquot annis uxore orbatus ad ſecundas nuptias tranſire tardabat: interea vero, cum adhuc in ditione Veneta moraretur, Alexandrino Cardinali, qui tum Inquiſitoris munere ibidem fungebatur, arcta amicitia junctus erat, atque in variis occaſionibus meriti ſui præſtantiam, profundam jurisprudentiæ ſcientiam, necnon ſuum Religionis ſtudium ſatis comprobatum eidem reddebat, quapropter hic Cardinalis, dum ſub nomine Pii V. Divi Petri Cathedram conſcenderat, præclari hujus Viri memor Romam eum venire rogavit, eumque primo Pœnitentiarium Apoſtolicum, poſtea autem Marchiæ Anconitanæ Gubernatorem nominavit, tandem Albanus anno Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo Romana purpura decoratus titulum ſancti Joannis ante portam Latinam obtinuit. Ceterum Albanus erat in concepto ſemel propoſito immotus, in converſatione liber, nec minus, quin ullum offenderet, in proferendis ſalibus facetus, necnon in dicenda ſententia ſapientiſſimus, tantumque nomen ſibi apud Purpuratos comparabat, ut Gregorio XIII. ſatis functo anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto in Papam electus fuiſſet,

fuisset, nisi ejus proles, quas ex legi- Sæcul. XVI.
timo suo connubio susceperat, regi- A.C. 1591.
minis socios fore, nonnulli pertimuissent. Obiit Romæ octoginta septem annos natus Sabbato die vigesima quinta Aprilis, sepultusque est in Ecclesia sanctæ Mariæ de Populo. Scripsit tractatum latinum de immunitate Ecclesiastica, quem anno restauratæ Salutis millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio Julio III. Pontifici nuncupabat: edidit quoque alium tractatum de potestate Pontificis, & Concilii anno Christi millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto Lugdunensibus, ac tertio post anno Venetis literis excusum, insuper conscripsit aliud opusculum de donatione Constantini, necnon tractatum de Cardinalibus.

§. CVI.

Cardinalis de Rubeis mortuus.

Quartus erat Hyppolitus de Rubeis pa- *Ciac. tom. 4.*
tria Parmensis, non modo Majo- *pag. 157.*
rum nobilitate celebris, sed etiam pro- *Ughel Ital.*
prio virtutum, atque eruditionis me- *Sacr.*
rito clarus, & Theologiæ scientia, necnon jurisprudentiæ laude conspicuus. Is anno Christi millesimo quingentesimo trigesimo secundo natus Patrem habuit Petrum Mariam sancti Secundi Comitem, Matrem vero Camillam de Gon-

Sæcul. XVI. A.C. 1591.

zaga, cumque in celebrioribus Italiæ Academiis animum scientiis imbuisset, ad Aulam Romanam progressus a Paulo IV. Papa Cubicularius, & postea Protonotarius Apostolicus, ac demum Papiensis Episcopus anno a Christi Nativitate millesimo quingentesimo sexagesimo sexto renuntiatus fuit, Concilioque Tridentino interfuit, ubi propter singulare ingenii acumen, & eruditionis laudem magna nominis sui celebritate eminuit. Postea anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octogesimo quinto sub Sixti V. Pontificatu Romana purpura decoratus est, quin ob tantum honorem quicquam in morum suorum integritate, vitæque probitate immutaret: unde adhuc omnes ecclesiasticos suæ Diæcesis reditus propria manu in pauperes dividebat, & viduis, ac pupillis, consilio, auctoritate, atque opibus subveniebat, porro vix obtenta Cardinalitia dignitate quantocius Papiam ad Ecclesiæ suæ regimen reversus fuit, atque a sua Diæcesi nunquam nisi ad sacra comitia mortuo Sixto V. recedebat. Tandem feria secunda die vigesima octava Aprilis decessit, sepultusque fuit in Ecclesia sui tituli, tum nonnisi quinquagesimum nonum ætatis suæ annum agens unacum aliquot diebus.

§. CVII.

§. CVII.

Sæcul. XVI. A.C 1591.

Mors Joannis Vincentii Gonzagæ Cardinalis.

Ciac. l. 4. pag. 67. Ughel in addit. ad Ciac.

Poſtremus denique inter Cardinales hoc anno mortuos erat Vincentius Gonzaga Ferdinandi Molfettæ Ducis, Adriani, & Guaſtallæ Principis, Pro-Regis Siciliæ, Velleris aurei Equitis, Mediolanenſis Gubernatoris &c. & Iſabellæ Capuanæ Filius, qui Menſe Decembri anno Salvatoris noſtri milleſimo quingenteſimo quadrageſimo natus, ex ſuis fratribus tertio-genitus erat; Franciſcus enim ſecundo-genitus pariter Cardinalis jam anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto, ætatis ſuæ vigeſimo ſeptimo deceſſerat: porro natu minimus, cujus hiſtoriam nunc teximus, in vitæ, fortunæque ſuæ ſtadio longius excurrebat; quippe tanquam Joannis Hieroſolymitani Ordinis Eques Melitam delatus ibidem triremium ejusdem Religionis imperium ſuſcepe[illegible]t: poſtea vero revocatus fuit a Guilielmo Mantuæ Duce conſobrino ſuo, ut ei in Ducatus adminiſtratione opem aliquam conſilio, ac prudentia ferret, ubi eodem inſtante, in locum Franciſci Cardinalis Gonzagæ fratris ſui defuncti, a Gregorio XIII. Diaconus Cardinalis S. Georgii primo, mox S.

Sæcul. XVI A.C. 1591.

Mariæ in Cosmedin creatus est, anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo septuagesimo octavo: regnante autem Sixto V. Presbyter Cardinalis nominatus pluribus maximi momenti negotiis præficiebatur: denique die vigesima secunda Decembris hoc anno Romæ paucis ante Innocentii IX. obitum diebus mortem oppetiit, postquam nonnisi quinquagesimum primum ætatis suæ annum, paucosque dies attigerat, sepultus in Ecclesia sancti Alexii, quem titulum postremo assumpserat, ubi illam Ecclesiam multis reparationibus, ac locupletissimis ornamentis decoraverat. Interfuit etiam sacris quatuor postremis Purpuratorum Comitiis.

§. CVIII.

Franciſci Riberæ mors.

Alegamb. de Script. Soc. Dupin Bibl. Sæc. XVI. p. 364.

Inter Scriptores Ecclesiasticos, qui hoc anno decesserunt, præter Claudium Sanctium, cujus supra meminimus, insuper recensendi veniunt Franciscus de Ribera, & Edmundus Augerus Jesuitæ, necnon Aloysius, & Gravius. Ex his Franciscus Ribera Villacastini in Segobiensi Hispaniæ ditione natus in Universitate Salmanticensi literis operam navabat, præcipue vero ad peritiorem sacræ Scripturæ cognitionem linguarum studio sese impendebat, cum tanto laboris

laboris sui compendio, ut inter celeberrimos ævi sui Theologos nominaretur. Postea Sacerdotio initiatus in patriam suam revertebatur, ubi anno Christi millesimo quingentesimo septuagesimo, ætatis vero suæ trigesimo tertio Societatis institutum amplexus fuit, atque expleto Novitiatus curriculo Salmanticæ sacram doctrinam tradere jubebatur, quo in munere sexdecim annos cum ingenti applausu impendebat, tandem vero mense Novembri nonnisi quinquaginta annos natus obiit. Porro ex operibus ab ipso elucubratis præcipue laudatur commentarius in duodecim minores Prophetas, ubi simul historicum, allegoricum, & moralem sensum explicat: porro hujus commentarii compendium Salmanticæ typis impressum prodiit: insuper scripsit Commentarios in epistolam divi Pauli ad Hebræos, necnon in Apocalypsin, & Evangelium sancti Joannis: præterea latino sermone edidit librum Antverpiæ impressum de templo Jerosolymitano, omnibusque ejus partibus, ex quibus constat: postremum vero illius opus erat sanctæ Theresiæ, cujus conscientiam moderabatur, vita Hispano idiomate conscripta. Sæcul. XVI. A.C. 1591.

Sæcul. XVI. A.C. 1591

§. CIX.

Edmundi Augeri Jesuitæ extrema.

Dorigny in ejus vita.

Alter erat Edmundus Augerus, qui in quodam Trecensis Diœcesis oppido prope Sesauniam ex rusticæ gentis parentibus natus erat, atque a suo Patruo ejusdem loci Parocho elevabatur, postea vero Romam mendicato vivens profectus ibidem ad culinæ servitium a Jesuitis recipiebatur: cum vero hi Patres hunc juvenem ingenii acie, morumque integritate præclarum cernerent, eundem ad Novitiatum admittebant, vivente adhuc sancto Ignatio, qui illum singulari studio ad pietatis exercitia incitabat, cumque Augerus hujus Magistri præceptis plurimum proficeret, Perusium, Patavium, ac demum ad Collegium Romanum mittebatur, ut ibidem artem Poeticam, ac Rhetoricam traderet: demum vero in Franciam missus indefesso Zelo hæreticos debellabat, adeo, ut non raro vitæ suæ discrimini exponeretur: porro anno post Christum natum millesimo quingentesimo sexagesimo septimo jejunii verni tempore coram Carolo IX. concionabatur, anno autem millesimo quingentesimo septuagesimo quinto ab Henrico III. seligebatur, ut ejus conscientiam moderaretur, atque in illius Aula Verbum Dei prædica-

dicaret: attamen ob nimium, quo huic Principi adhærebat, affectum fœderatis tantopere exosum sese reddebat, ut relicta Aula Lugdunum secederet, ubi iterum ob ingentem, qua pollebat, auctoritatem plurimos sibi accersebat æmulos, qui cives ad Regis obsequium ejus opera inclinari verebantur: quapropter Turnonium auffugere compellebatur, ac postea a supremo Societatis Præposito Romam evocatus, mutato tamen præcepto Venetias, ac postea Bononiam, demum vero Comum contendit, ubi & mortuus est, postquam plura dogmatica conscripserat opuscula. Sæcul. XVI. A.C. 1591.

§. CX.

Aloysii Legionensis obitus.

Erat Aloysius, seu Ludovicus Legionensis ex Ordine Fratrum Eremitarum sancti Augustini alumnus, qui diu Salmanticæ sacras literas tradidit, ac demum plures circa sacrum Codicem libros conscripsit, ex quibus palmam ceteris præripit tractatus latinus de *legitimo tempore utriusque agni typici, ac veri immolationis*, ubi omnes difficultates circa ultimam Domini nostri Cænam oppositas exacte discutit, ac propugnat, quod Christus Dominus legale Pascha fecerit, agnumque ad noctem feriæ quintæ, quæ erat juxta Judæos *Dupin. Bibl. Sæcul. XVI. part 4. pag. 343.*

Sæcul. XVI A C. 1591

initium lunæ decimæ quartæ Menſis Niſan, cum ſuis Diſcipulis comederit. Edebatur hic tractatus Salmanticæ anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſeptimo: porro præter hunc librum Ludovicus Legionenſis pariter elucubrabat explicationem Cantici Canticorum, necnon explanationem viginti ſeptem pſalmorum, ac tres libros de divinis Nominibus: inſuper cantica canticorum hiſpanice reddidit, qua tamen verſione ſua hæreſis ſuſpicionem incurrebat, adeo, ut carceri manciparetur, ubi etiam per quinque annos incluſus hærebat: tandem vero die vigeſima tertia Auguſti anno ætatis ſuæ ſexageſimo quarto mortalitatem exuit.

§. CXI.

Henrici Gravii fatum.

Thu. l. 100. *Myr. elog. Belg. p.* 41.

Denique Henricus Gravius celebris cujusdam Typographi nomine Bartholomæi Filius primo eandem artem cum Patre ſuo profitebatur, celebremque ſeſe reddebat: cum vero ſeſe ad altiora natum crederet, poſtea Theologiæ ſtudio ſeſe impendit, tam amplo eruditionis profectu, ut in Lovanienſi Univerſitate per viginti annos Theologicas diſciplinas traderet: inde autem a Sixto V. Romam vocabatur, ut

Biblio-

Bibliothecæ, necnon Vaticanæ typographiæ curam in se susciperet: ast Romam delatus jamjam Sixtum Papam morte sublatum compererat, ab ejus tamen Successore, qui idem consilium fovebat, ad emendanda sanctorum Patrum opera impendebatur, quo labore feliciter defunctus Antonii Caraffæ, Borromæi, Columnæ, Cusani, aliorumque Cardinalium, præcipue vero Baronii itidem Cardinalis amicitiam sibi demerebatur, die autem secunda Aprilis hoc anno ætatis suæ quinquagesimo quinto Romæ quinta post suum ad hanc urbem adventum die rebus humanis valedixit. Scripserat is adnotationes in septimum tomum operum sancti Augustini, ubi hic sanctus Doctor agit de hæresibus, eadem autem occasione Gravius persæpe cujusdam tractatus Historici, quem de Donatistis elucubravit, mentionem facit. Sæcul. XVI. A.C. 1591.

§. CXII.

Laurentiæ Strozziæ obitus.

Hoc item sæculo Rempublicam literariam plurimum illustrabant opera Laurentiæ Strozziæ, quæ non minus vitæ sanctitate illustris, quam eruditione ultra sexus sui conditionem conspicua erat, quamvis ob eximiam humilitatis suæ virtutem nunquam in amplo *Thu. t. 100. Eckard de Script. FF. Præd. t. 2.*

Sæcul. XVI. A C. 1591.

plo mundi theatro comparere voluerit. Erat illa Soror celebris Quirini Strozzii Nobilis Florentini, qui poſtquam idioma Græcum, & Philoſophiam Florentiæ, Bononiæ, & Piſis tradiderat, anno Chriſti milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quinto, ætatis ſuæ ſexageſimo tertio deceſſit. Ceterum Laurentia ex Ordine ſancti Dominici in Monaſterio ſancti Nicolai de Prato in Etruria fuerat educata, ibidemque ſacrum hoc inſtitutum profeſſa, ubi etiam variis linguis præcipue latina, & Græca apprime ſe excolebat, atque ad quælibet feſta, quæ per totius anni curſum in Eccleſia juxta Breviarii Romani curſum celebrantur, latinas Odas, librumque Hymnorum compoſuit, & Horatiani ſtyli elegantiam communi literatorum judicio imitata, eum exactiſſime affecuta eſt. Edebatur hoc opus anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſeptimo: demum vero ſancta hæc Virgo, poſtquam cunctos vitæ ſuæ dies in aſſiduo ſanctorum Patrum, & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſtudio, necnon in pietatis exercitiis transegerat, acuta febri confecta die decima Septembris hoc anno, e ſua cella animam Deo reddidit annos nata ſeptuaginta ſeptem.

§. CXIII.

§. CXIII.

Sæcul. XVI. A. C 1591.

Catholici in Anglia dire vexati.

Postquam die decima septima Octobris hoc anno Christophorus Hattonus Angliæ Cancellarius vivis ereptus fuerat, crudelissimum adversus Catholicos edictum promulgabatur, quod tamen idem Hattonus Catholicis addictissimus nunquam publici juris fieri permisisset. In eodem edicto sub falso prætextu continuarum conjurationum, quas Hispaniæ Rex in Anglia moliri dicebatur, Regina omnibus, cujuscunque conditionis, ac status essent, præcepit, ut eorum, qui quatuordecim abhinc Mensibus Londini sedem fixerunt, nomina, statusque conditiones distincte indicarentur, simulque declararetur, in quanam patria per integrum annum, priusquam in Angliam venissent, habitassent, ac cujus professionis, status, ac opificii essent, & quodnam negotium tractassent, anve divinis laudibus juxta Anglorum leges assidue interessent, quam in rem plures etiam in quæstionem vocabantur, atque illi, qui in suis responsis fluctuare credebantur, Provinciarum Deputatis tradebantur, qui eos severis pænis affligere jubebantur: porro hoc edictum promulgabatur Londini die vigesima nona Novembris urgente Guilielmo Cecilio

Sæcul. XVI. A. C. 1591.

cilio Barone de Burghleio ſupremo Regii ærarii Præfecto, jurato Catholicorum hoſte, cujus ſævitia plures Sacerdotes æque, ac laici crudelem in modum morti tradebantur.

§. CXIV.

Cracovienſis ſeditio ob hæreticorum ſectam exorta.

Thu. l. 100. Hoc item anno Cracoviæ in Polonia ob Religionis diverſitatem ſeditio concitabatur: quippe in ipſo Aſcenſionis die quaſi ſigno dato Cracovienſis Univerſitatis Academici turmatim confluentes cingebant ædes, in quibus Proteſtantes ad concionem audiendam, & preces ritu ſuo fundendas convenerant, quamvis ecquidem Satellites regii, ut vim prohiberent, accurrerent, domus tamen expugnata fuit, plerisque occiſis, & graviter vulneratis: nec contenti factioſi rurſus vires, aggregante ſe ad eos plebe, colligunt, & ædes illas incenſas ad extremum demoliuntur, qua re cum Evangelici, quo nomine Proteſtantes apud eos ſe indigitant, maxime exacerbati eſſent, hæc patientiæ ipſorum, quatenus ulteriora ferre poſſent, tentandæ cauſſa fieri exiſtimantes, Pariſienſis lanienæ etiam memoriam revocant, & Camioliſciæ tumultuarium Conventum celebrant, atque

in de

inde ad Regem Sigismundum quosdam decernunt, ut eidem exponerent, quod violenti ejusmodi insultus, de quibus questum veniissent, non minus regiam dignitatem, quam tranquillitatem publicam violarent: quapropter Deputati Regi significare jubebantur, quod frequentiori numero Radomi convenire decreviissent, huicque conventui Lithuanica pariter Nobilitas accessura esset, proin Regem rogarent, ut Evangelicis denuo locus, in quo ad libere exercendos sectæ suæ ritus conveniant, Cracoviæ attribuatur, & Comitia, in quibus pax Religionis constituatur, primo quoque tempore indicantur. Hos delegatos non sine animi indignatione excepit Sigismundus, & amare increpuit, quod privata auctoritate contra Regni jura conventum instituissent hæretici, quocirca eis duntaxat permisit, ut cuivis sectam suam profitendi libertas esset, ac domus dirutas restaurare, ibique convenire cunctis liceret. Sæcul. XVI. A.C. 1592.

§. CXV.

Cardinales conclave ingressi.

Interea Romæ de eligendo novo Pontifice agebatur; eapropter Cardinales numero quinquaginta duo die decima Januarii Anno a partu Virginis mille- *Thuan. l. 6.*

Sæcul. XVI. A.C. 1592. milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo ſacris comitiis initium fecere, ubi Cardinali Sanſeverino quamplurimi favebant, ceterosque ad illius electionem inducere nitebantur, unde etiam altera die undecima ejusdem Menſis palam a plurimis in Papam nominabatur, nam partis Hiſpanicæ Cardinales unacum Madrutio ſuorum principe, necnon Montaltus cum ſuis clientibus confeſtim Sanſeverinum publico obſequio, quod adorationem appellant, tanquam Pontificem declarare decreverant, hinc mox triginta tres Cardinales Sanſeverini cubile ingreſſi, eundemque velut Papam ſalutantes eum ad Sacellum Paulinum deducebant, ubi ejusdem electio abs dubio confirmata fuiſſet, niſi Cardinalis Aſcanius Columna junior, qui eodem errore inductus jam Sacellum cum aliis ingreſſus erat, a Sfortia monitus ſeſe ſubduxiſſet, illum fruſtra retinere conantibus Henrico Cajetano, & Hieronymo Matthæo Cardinalibus.

§. CXVI.

Sanſeverini electio variis modis præpedita.

Thu. l. 103. *Spond. n.* 1. Pariter Cardinali Sfortiæ ſeſe conjunxit Columna, qui de oppoſitæ partis vi, atque injuria coram ſuis Sociis tam alta voce querebatur, ut etiam a cunctis

cunctis extra conclave stantibus perci- Sæcul. XVI.
peretur: demum vero Sanseverinum A.C. 1592.
tanquam furiosum, indocilem, & si-
moniacum publice traducens, nisi res
intra legitimos liberæ electionis limites
coerceretur, etiam minabatur, fore, ut
vis contra vim pararetur, & cruor ex
Conclavis foribus ad S. Petri usque
Basilicam per gradus dimanaret. Sfor-
tiæ Marcus Siticus Altempsius, & Igna-
tius Davalus Arragonius se socios ad-
junxere, atque Ignatius Sanseverinum
per iram Diabolum vocitans simul asse-
rebat, ab eodem sibi octo aureorum
millia promissa, atque insuper purpu-
reum Galerum Thomæ Nepoti, si suf-
fragio ipsum suo juvare vellent.

Interea Cardinales in Sacello Pau-
lino congregati, cum numero triginta
quinque essent, Sanseverinum scrutinii
via eligere potuissent, si desuper recor-
dati fuissent, verum ceterorum audaci
consilio tantopere terrebantur, ut hanc
viam tentare non auderent: insuper Ge-
sualdus sacri Collegii Decanus Sanse-
verino exposuit, quod iis, qui ipsum
in Pontificem assumere nollent, veniam
daret, ut hoc pacto concordia inter
cunctos pospere conciliari posset: mox
autem Sanseverinus reposuit, quod una-
omnes pari affectu tanquam Fratres
suos complecteretur, quapropter publico
obse-

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

obsequio initium dari rogaret: ad hæc tamen Gesualdus dixit, præcipiti haud utendum consilio, sed potius expectandum, illisque, qui sese opponunt, ad saniora redeundi spatium esse relinquendum: sub idem quoque tempus præfatus Decanus præsentes Purpuratos numerare volebat: ast prævalente inter eos tumultu, rerumque confusione nunquam eos ad certum numerum redigere poterat: hac autem Gesualdi cunctatione Sanseverinus Pontificatus spe frustrabatur, & Madrutius incassum adversantes ad sua studia pertrahere conabatur: præterea cum alii Sacelli Paulini portas occludi juberent, Sfortia, Sfondratus, & Aquaviva palam declarabant, quod adversus hanc electionem reclamarent, eoquod fores pro more apertas tenere deceret: igitur illis quantocius apertis plures exclamare audiebantur, quod nullus ibidem invitus detineretur.

Postea Madrutius, & Montaltus Cardinales habito cum aliis quibusdam consilio in deliberationem vocabant, utrum cum triginta quinque suffragiis, de quibus certi erant, Papam eligere possent: mox autem conclusum, id via publici obsequii fieri non posse, eoquod unum deesset suffragium, totidem vero vota ad electionem scrutinii via faciendam

Sæcul. XVI. A. C. 1592.

dam sufficerent: cum vero continuæ hæ tergiversationes ipsis præjudicio esse possent, hinc Decanum rogabant, ut solemne de Spiritu sancto Sacrum, quod semper electioni præmitti, mos ferebat, celebraret: at Gesualdus, qui clam Sanseverino adversabatur, eisdem in responsis dabat, prius illos, qui extra Sacellum consistunt, esse interrogandos, an & ipsi ad publicam hanc venerationem accedere velint: ergo Madrutius unacum Decano ad illos properans eis rem proposuit, statuitque, ut tunc, si accedere renuerent, ipsis etiam absentibus Sacrum esset celebrandum: cum autem ambo hi Cardinales Sixtinum Sacellum adirent, illosque, qui ibidem congregati hærebant, rogarent, ut generali scrutinio mox inchoando interesse vellent, mox Altempsius ceterorum nomine verba faciens hæc respondit: „invitis nobis, ac „prætermissis solemnitatibus consuetis „ceteri Papam eligere aggressi sunt, hinc „non amplius electioni huic interesse vo„lumus, sed vicissim & nos in Sixtino „Sacello, ubi nunc congregati sumus, „rem divinam peragemus.

Enimvero illa die in conclavi simul duo celebrabantur sacra: postea etiam circa suffragiorum schedas levis quædam exorta est contentio; quippe Cardina-

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

les Sanseverino addicti hæc suffragia schedis apertis esse danda contendebant: tandem vero ea sigillo clausa dari posse consensere; omnino enim certam esse Sanseverini electionem existimabant: dum vero ea res Sanseverino Cardinali innotuerat, palam profitebatur, quod ipsi tale scrutinium fraudi esse nequiret, eoquod juxta sacrorum Canonum præscripta jamjam electus foret: ast Decanus mox ei reposuit, quod omnes ad ejus obsequium parati essent, quiete tamen res peragi oporteret. His dictis illum rursus interrogabant, an omnibus, a quibus offensus fuisset, veniam dare vellet: „lubenti animo, re„spondit Sanseverinus, omnibus ignosco, „atque in sinceræ reconciliationis si„gnum nomen Clementis assumam, ut „omnibus testatum reddam, quod in „animo meo nullum indignationis ve„stigium amplius residuum sit contra il„los, qui nil nisi molestias mihi creare „intenti fuere.„ Tum ergo suffragia colligebantur, reque peracta Sanseverinus nonnisi triginta sibi suffragantes numerabat, computatis etiam suffragiis, quæ eidem *accessus*, ut vocant, via Montaltus, & Pinellius dederant, qui ad testificandam animi sui sinceritatem sua suffragia aperte dabant: proin Sanseverinus quinque vota minus, quam antea

antea ferebat. Tandem Cardinales, cum per septem horas in Sacello permansissent, unaomnes ad suas cellas sese receperunt, quieti nonnihil indulturi: erant tamen adhuc sententia discordes, atque Sanseverini hostes veluti ovantes e Sacello egrediebantur, perinde acsi ingentem reportassent victoriam: e contrario autem illi, qui Sanseverino favebant, tanto obruebantur pudore, ut vix oculos extollere auderent, imo vix verbis exprimi valet, quanto mœrore affectus fuerit Sanseverinus, qui jamjam in suo cubili tanquam Papa salutabatur, nam totidem suffragia solus jam ferebat, quot ad legitimam electionem requirebantur: insuper Madrutius eidem jamjam Cæsaris, Regisque Hispani negotia, necnon Senonensis Cardinalis Franciæ, & Radzivilius Poloniæ res commendabant, ceterique Cardinales ab eo diversas petebant gratias, ac denique ipsus jamjam cum ingenti comitatu ad Sacellum perexerat, nunc vero solus ad suam cellam redire cogebatur. Sæcul. XVI. A.C. 1592.

Nihilominus Sanseverino addicti illius electionem promovere non cessabant, spe freti, quod illorum, qui ab eo defecerant, numerum facile resarcire possent ad conclave accedentibus Joyosa, & Austriaco Cardinalibus, quo-

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

rum adventus ad momenta exspectabatur: insuper Montaltus Ascolum, & Paleottum ad sua studia attrahere irrito licet conatu tentabat, Madrutius quoque quosdam Hispanicæ Nationis clientes Sanseverino conciliare nitebatur; verum oleum, operamque perdidit; illi enim, qui huic Cardinali adversabantur, tanta vi sese opponebant, ut nil certius esse crederent, quam illum a Pontificatus honore excluſum iri. Sub idem tempus advenerat Joyosa Cardinalis, qui quamvis ab utraque parte vehementer sollicitaretur, nulli tamen sua studia addicere voluit: demum variæ hæ sollicitationes durabant usque ad vigesimam sextam Januarii diem, qua Cardinalis de Rouere mortalitatem exuit: cum autem Sanseverini fautores de illius electione desperarent, Madrutio favere cæperant, illumque abs dubio ad sacram Sedem evexissent, si Montaltus ipsius causſam sincero animo promoviſſet.

§. CXVII.

Aldobrandinus Cardinalis in Papam electus.

Thu. l. 103. Ciac. t. 4.

Rebus ita constitutis Aldobrandinus Cardinalis ab universo sacro Collegio plurimi habitus proponebatur; illum enim Perettus præ ceteris eo tempore,

pore, quo ferme nullus in eum oculos conjecerat, selegit, ipsiusque nominatio tantopere omnibus grata accidit, ut die vigesima nona Januarii omnium ferme suffragia in eum conspirarent, atque altera die trigesima ejusdem mensis communi omnium voto in Papam eligeretur: ergo quantocius Pontificali habitu ornatus ad sacellum Paulinum deducitur, ac pro more ibidem officiose salutatus, in suam electionem consentire rogabatur: ast ille in Cathedra sibi parata considere renuens, in terram sese prostravit, precatus, ut Deus, si ejus electio Ecclesiæ proficua non foret, potius ab eo animam suam repeteret. Sæcul. XVI. A.C.1592.

§. CXVIII.

Neo-electus Papa nominatus Clemens VIII.

Postea Pontifex e terra surgens, quod Clementis VIII. nomen assumeret, declarabat, cunctosque Cardinales tenero affectu complexus demum solitis solemnitatibus ad Basilicam Divi Petri, inde vero in Vaticanum deducebatur palatium. Tum annum ætatis suæ agebat quinquagesimum sextum, die autem secunda Februarii Alphonsus Gesualdus Cardinalis Ostiensis Episcopus pro more inaugurationi Pontificiæ so- *Oldoin. in add. ad Ciac. pag. 265.*

Sæcul. XVI A. C. 1592.

lemnia peragebat, atque octavo post die neo-electus Pontifex supremæ suæ dignitatis insignia a Cardinale Sfortia Cardinalium Diaconorum Decano receperat: porro hic Papa pro Symbolo selegerat hæc Regii Prophetæ verba: *Protector noster aspice Deus Psal.* 83. *v.* 9. die autem quarta Aprilis Ecclesiæ ad S. Joannem Lateranensem possessionem accepit.

§. CXIX.

Hujus Pontificis historia.

Ciac. p. 251. Clemens VIII. qui ante electionem Cardinalis Hyppolitus Aldobrandinus nominabatur, origine Florentinus Fani, quod oppidum est Pisaurum inter, & Senogalliam ad maris Adriatici oram situm, ex nobilissimo illius patriæ genere natus est, nam Patrem habuit Sylvestrum a Sixto V. Fanensi administratione auctum, Matremque Lesam Deti: illius vero frater fuit Joannes Aldobrandinus, qui in Magni Pœnitentiarii dignitate sancto Carolo Borromæo successerat; porro Hyppolitus Alexandri Farnesii præsidio honoratus Romæ suis studiis vacabat, & postea Doctoris Paleottæ Magisterio usus Bononiæ, & Ferrariæ jurisprudentiæ operam dabat: inde Romam reversus omnes Romanæ Curiæ dignitates obibat,

bat, demum anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto a Sixto V. Romana purpura decoratus: anno autem ſequenti Boncompagno Cardinali in officio magni Pœnitentiarii ſucceſſit, necnon Legatus in Poloniam decretus magnum inde honorem reportabat, nam hujus Regni tumultus ſedabat, Polonia enim inteſtinis diſſidiis ſcindebatur, dum poſt Stephani Batorii obitum ſimul Sigismundus Sueciæ Princeps, & Maximilianus Archidux Auſtriæ eligebantur. Sæcul. XVI. A.C.1592.

§. CXX.

Pontificatus hujus auſpicia.

Hic idem neo-electus Pontifex poſt ſuam inaugurationem primas eo curas intendebat, ut Parochias, monaſteria, aliaque pia loca in Urbe Romana luſtraret, inſuper die octava Junii edito diplomate ejusmodi viſitationem indixit, profeſſus, quod hac actione unice eo collimet, *ut omnis ex urbe auferatur iniquitas, & ut Clerus, & populus Romanus, vitæ innocentia, eccleſiaſtica diſciplina, omni denique Chriſtianæ pietatis exemplo ceteris præluceat.* Porro idem Pontifex prius quædam alia ediderat diplomata, & quidem primo die quarta Februarii approbabat Conſtitutionem *Pii V. ab Innocentio IX. declaratam de* Ciac. & Vitt. l.c. Bull. t.3. pag.7.

Sæcul. XVI. A C. 1592.

non alienandis, & infeudandis Civitatibus, & Locis aliis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ attinentibus, hanc ipſam vero ſuam conſtitutionem die vigeſima ſexta Julii nova Bulla explicabat, ſimulque eodem menſe Februario per aliud ſtatutum ratam habebat conſtitutionem *a Sixto V. editam, circa conſervationem pecuniarii præſidii quoad triginta centena millia nummum aureorum, qui ab eo in arce ſancti Angeli*, ad Eccleſiæ, & Sedis Apoſtolicæ auxilium repoſiti erant: præterea idem Pontifex die decima nona Martii conſtitutionem promulgabat, qua quasdam Judicum, uti vocant, Conſervatorum electiones a Sede Apoſtolica conceſſas revocabat, ſi illi requiſitis dotibus careant: inſuper etiam ſtatuit Pontifex, ut eorum electiones in Conciliis provincialibus juxta normam a Concilio Tridentino præſcriptam fierent. Ceterum alio diplomate Clemens VIII. die vigeſima Novembris novam conceſſit facultatem Fratribus *Ordinis B. V. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, ut in diebus S. Catharinæ, ac Cinerum, & Cœnæ Domini, generalem benedictionem, & abſolutionem elargiri valerent:* denique quædam alia edidit ſtatuta circa cenſus a Societatibus, & ditionis Eccleſiaſticæ communitatibus venditos.

§. CXXI.

§. CXXI.

Sæcul.XVI. A.C.1592.

Quædam hujus Pontificis diplomata pro regimine Ecclesiæ.

Clemens VIII. die vigesima tertia Maji *Bull. p. 6.* suo diplomate confirmabat prohibitionem editam *a Gregorio XIII. contra Fratres Prædicatores Ordinis S. Dominici, qui favoribus cujuscunque personæ extra ipsum Ordinem, ad dignitates, & officia obtinenda utuntur:* porro die vigesima tertia Junii idem Papa Pastorali epistola hortabatur Alumnos *Seminariorum Sedis Apostolicæ, & alios, ut in studiorum cursu, Catholicæ fidei, omniumque virtutum generis progressu perseverent, & indies magis serventius pietatis exercitiis incumbant*, præterea agebat de bono *regimine, rectaque administratione bonorum, & reddituum, cujusque communitatis locorum ditioni sacræ Romanæ Ecclesiæ subjectorum, simulque Congregationem Cardinalium ad cognitionem gravaminum, ac litium earundem Communitatum instituebat:* edita est hæc Constitutio die decima quinta Augusti, trigesima autem Octobris Cardinales ad hoc negotium deputatos nominabat: insuper die decima septima Augusti speciali diplomate confirmabat, atque declarabat Constitutiones Apostolicas, & decretum Concilii *Tridentini contra pugnantes in Duello*

Sæcul. XVI. A. C. 1592.

vel publice, vel privatim, necnon contra mittentes, ſcribentes, aut divulgantes chartulas provocatorias, aut ſcripta, quæ dicuntur MANIFESTA, eorumque Complices, & fautores. Die quarta Septembris alia Conſtitutione eximebat *Congregationem B. Mariæ Fulienſis, a jurisdictione omnium aliorum Prælatorum Ordinis Ciſtercienſis Monachorum ſancti Benedicti.*

Ceterum ut ſuum favorem ad ipſos etiam Fratres Prædicatores extenderet, in ſuo diplomate die vigeſima quinta Septembris declarabat, quod *Fratres Prædicatores Ordinis S. Dominici in omnibus actibus, & proceſſionibus, tam publicis, quam privatis ante omnes Religioſos, tam Mendicantes, quam non Mendicantes, poſt Canonicos, & Clericos ſæculares, ac antiquos Monachorum Ordines tunc præſentes* ſuum locum habeant, quin illis deſuper moleſtia inferri poſſit.

Porro cum Monachi ſancti Baſilii varias communitates, quarum una ab altera non dependebat, conſtituerent, hinc Pontifex edito diplomate die vigeſima nona Octobris hoſce Monachos in unam Congregationem ſub regimine unius Abbatis reduxit, eisque certum Novitios recipiendi modum præſcripſit, die autem tertia Novembris promulgata Conſtitutione inſtituit *Congregationem S. R. E. Cardinalium, ſuper gratiis, & remiſſio-*

remissionibus bannitorum, & criminosorum hominum status Ecclesiastici, eorumque complicum, & fautorum: demum idem Pontifex suo diplomate die nona ejusdem mensis fusius enarrat privilegia, quæ *Conclavistis*, seu illis, qui in Pontificum electionibus sacris comitiis interfuerant, concedit, eosque ab omnibus, si quas incurrissent, censuris absolutos, sacri Palatii Comites creat, eisque omnes fructus perceptos, si de beneficiis provisi sunt, indulget, quibus privari potuissent, si fors pensum precum Canonicarum persolvere neglexerunt: insuper eosdem, siqui ex ipsis natalium vitio laborarent, ad possidenda officia profana aptos declarat, eisque, qui nonnisi centum aureorum pensiones possident, permittit, ne habitum ecclesiasticum, & tonsuram deferre teneantur, illisque literæ Apostolicæ gratis expediantur. Denique die vigesima quinta Novembris sua Constitutione instituit *preces quadraginta horarum, alternatim, & jugiter habendas, in Ecclesiis, & piis locis Almæ Urbis, ad præscriptam Ecclesiarum, & temporis distributionem, cum indulgentiarum concessione.*

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

HISTO-

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ CONTINUATÆ

LIBER CLXXX.

CLEMENS VIII. PONTIF. MAXIM.
RUDOLPHUS II. OCCID. IMP.

§. I.

Papa a Regina Vidua ad celebrandas Henrici III. exequias sollicitatus.

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

Lett. du Card. Ossat. t. 1 edit. holand. p. 52.

Interea post Henrici III. obitum Regina Vidua ejus conjux Romæ summos Pontifices assiduis precibus fatigabat, ut honores, qui ibidem defunctis Franciæ Regibus deferri solent, pariter Henrico exhiberentur, atque in Pontificio Sacello solemnes celebrarentur exequiæ: cum autem Romana Curia repulsam daret, eoquod hic Princeps anathemate ab Ecclesia segregatus decessisset, hinc jam anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo scriptum quoddam Romam mittebatur, in quo expositum fuit, quod Henricus nullam incurrisset censuram, cum Reges, nisi

nisi id differtis verbis exprimeretur, in Canonicis constitutionibus censurarum pœnam irrogantibus minime comprehendi censeantur, ac insuper idem Henricus ob sacrilegam Guisii Cardinalis necem ad majorem animi sui tranquillitatem, ac conscientiæ expiationem scelus suum pœnitentiæ lacrimis apud Sacerdotem eluisset, necnon auctoritate Apostolica solutus fuisset, obtento ad id diplomate, quod summus Pontifex die vigesima Julii anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo septimo Roma misisset, ac proin doctissimi tum Romæ, quam Franciæ Theologi, ac Canonum periti hanc absolutionem sufficere judicassent. Verum hæ rationes nullatenus Pontifici, & Cardinalibus probabantur, quapropter Regina Vidua rursus die decima Octobris anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo Arnaldo Ossato Franciæ res Romæ procuranti, ut hanc rem urgeret, transmisso libello injungebat: verum hic nec a Sixto V., nec ab ejus Successoribus quicquam obtinere poterat, illis omnibus in sua repulsa firmiter persistentibus. Sæcul. XVI. A.C.1592.

§. II.

Clementis VIII. diploma ad Reginam in hac caussa datum.

Cle-

Sæcul. XVI A.C. 1592.

Clemens VIII. dum ad divi Petri Cathedram evectus erat, Offatus rursus suas preces interponebat, totoque studio summum Pontificem eo inducere nitebatur, ut Reginæ ob tragicam Mariti sui mortem afflictæ hunc favorem concedere dignaretur: ast hic Franciæ Minister haud amplius impetrare poterat, nisi quod Papa epistolam ad Reginam perscriberet, spe facta, quod progressu temporis ejusdem precibus deferendi opportunitas occurrere posset. Data est hæc Pontificis epistola die vigesima Junii Anno salutis nostræ millesimo quingentesimo nonagesimo secundo, hisque concepta erat verbis.

Lettr. de Card. D'ossat t. 1. pag. 149.

„Charissimæ in Christo Filiæ Salu„tem, & Benedictionem Apostolicam: „Ardentissimis votis Deum exoramus, „ut nobis elargiri dignetur gratiam ad„implendi ea omnia, quæ Majestas „vestra ad nos perscripsit, & a nostro „Pontificatu præstolatur; quippe præ„terquam, quod de virium nostrarum „imbecillitate persuasi, ac convicti si„mus, & aliunde iniquissimis hisce tem„poribus vivamus, insuper tumultus „indies magis augeri cernimus: equi„dem nihil ardentius optamus, quam „ut tandem Franciæ Regnum pristinæ „suæ tranquillitati restitutum floreat, „quam in rem omnem nostram sollici„tudi-

„tudinem, curamque impendemus: in- Sæcul.XVI.
„ſuper deſideramus, ut veſtra Majeſtas A C.1592.
„ob rerum præteritarum memoriam tam
„immodicis doloribus ſe opprimi haud
„ſinat; ea enim, quæ facta ſunt, immu-
„tari nequeunt: proin concepto propo-
„ſito veſtra prudentia, animique forti-
„tudine digno potius ponderandum ve-
„nit, quod nihil Dei providentiam ef-
„fugere valeat, omnesque afflictiones
„nobis obvenientes cum patientia, ac
„voluntatis noſtræ reſignatione tole-
„randæ ſint. Porro quoad petitionem
„veſtram nobis tam impenſe propoſitam,
„de repulſæ cauſſis, aut, prout in ve-
„ſtra epiſtola dicere placuit, duorum,
„vel trium Pontificum tergiverſatione
„nondum ſatis probe edocti ſumus: ni-
„hil enim hac de re nobis communi-
„catum eſt: unde ab eis, quos plene
„inſtructos novimus, notitiam haurire
„ſtudebimus: interea nil certius eſt,
„niſi quod tam ardenti Majeſtatis ve-
„ſtræ voto ſatisfacere cupiamus in om-
„nibus, quæ præſtanda cenſebimus jux-
„ta rerum neceſſitatem, ſacræque Se-
„dis dignitatem, & honorem, quin de-
„tur ſcandalum, aut Principum Ca-
„tholicorum voluntatem averſam red-
„dendi periculum incurratur.

§. III.

Sæcul. XVI. A. C. 1592.

§. III.

Papa ex aliorum ſuggeſtione Henrico IV. parum propenſus.

Thu. l. 103. Spond. hoc ann. n. 4.

Hic Papa ſub primis Pontificatus ſui auſpiciis de rebus Franciæ parum inſtructus videbatur, illique, a quibus rei veritatem edoceri poſſet, ab ejus colloquio ſtudioſe prohibebantur, proin Papa ab Hiſpanis, & fœderatis ſeſe decipi paſſus eſt: tam artificioſe enim eidem res proponebantur, ut Romæ paſſim crederetur, Religionem Catholicam in Galliis penitus everſum iri, ſi Henricus Borbonius ibidem tanquam Rex agnoſceretur, cum in ejus converſione ſpes haud ulla reponi poſſet, ut proin Pontificis eſſet, quatenus Catholicos ab ejus ſtudio averteret, aut illos unacum ipſo ab Eccleſiæ unione ſegregaret, ſi diutius ejus obſequio addicti perſiſtere vellent.

§. IV.

Pontificis mandatum de eligendo Galliarum Rege.

Thuan. l. c.

Erroneis hiſce relationibus imbutus Clemens VIII. primas eo curas intendebat, ut Henricum a Regni ſucceſſione arceret: eapropter epiſtolam ad diplomatis Pontificii normam Piſano Cardinali Legato ſuo transmittebat, in qua

qua paucis verbis priſtinum Franciæ adhuc florentis ſtatum in memoriam revocans hæc proponebat: „toto ſtudio „in id incumbendum, ut ejusmodi Rex „eligatur, qui pacis publicæ defenſor, „& Catholicæ fidei cultor verus ſit, „creſcentesque hæreticorum conatus „quamprimum comprimat: porro hæc „eo in negotio conſideranda occurrunt, „ut bonorum omnium conſenſu Regni „adminiſtratio deferatur illi, qui ob exi„miam pietatem, & ſingularem Catho„licæ Religionis cultum, ac virtutes „tanto muneri pares, & regimini con„venientes, populos in Catholica fide „adjuvante Domino perſeverantes „gubernabit, ac fidem Catholicam, „quam defenſurum ſe jurejurando ſpon„dere debet, ſincero corde tenebit, ju„risjurandique comites habebit, veri„tatem, judicium, & juſtitiam; nam „iſto regno dignus eſſe non poteſtis, „qui Orthodoxam fidem deſtruit, ac „pios, & Catholicos inſectatur, hære„ticorumque perfidiam fovet, nec con„traria Catholicorum diſſidia componere „curat, ſed mutuas eorum diſcordias „quotidie magis inflammat: præterea „in eo ſumma moderatio, ac pruden„tia requiritur. Enimvero libenti ani„mo Majorum meorum more ad Regnum „Franciæ profecturus fuiſſem, atque „in

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

Sæcul. XVI A.C. 1592.

„in eo pro Dei Omnipotentis gloria, Ca-
„tholicæ fidei defensione, & communi
„omnium quiete, si ita necessitas ferret,
„sanguinem profundere optavissem: cum
„tamen id per negotiorum multitudinem
„minime liceat, Segæ Legato meo, quem
„muneri tanto abunde satisfacturum, &
„bonorum votis egregie responsurum
„confido, hoc onus demandavi, ut e-
„lectioni posthabitis humanis cogita-
„tionibus interfit: insuper moneo, at-
„que obsecro, & obtestor Proceres,
„Præsules, aliosque, qui Regis, & Ca-
„tholicorum partes secuti sunt, ut an-
„tiqua Majorum suorum virtute in me-
„moriam revocata, in instituto, & of-
„ficio perseverent: reliquis autem,
„qui sectariorum fautores extiterunt,
„& eorum caussam foverunt, injungo,
„ut resipiscant, atque ab iis, quibus-
„cum nullum veræ conjunctionis vin-
„culum esse potest, consilia separent,
„& concordibus, quatenus fieri poterit,
„suffragiis eum Regem eligant, qui
„Catholica fide inviolate custodita, &
„publica tranquillitate constituta perti-
„nacium hæreticorum conatibus resi-
„stat, nutantesque Catholicorum men-
„tes firmet, & omnium Orthodoxorum
„corda jugi lætitia perfundat, procu-
„rata unione, ac Regni tranquillitate.

§. V.

§. V.

Sæcul XVI. A C. 1592.

Hoc Pontificis diploma in Parisiensis Senatus acta relatum.

Hoc diploma nonnisi post longioris temporis moram ad Parisiensis Curiæ tabulas referebatur, eoquod Henricus Cajetanus Cardinalis in Italiam reversus, donec Papa aliter prospiceret, legationis suæ negotia Philippo Segæ Placentino Cardinali commisisset, Senatus vero Fœderatis addictus hasce Pontificis literas approbare renueret, eoquod delegatus alium subdelegare non posset, atque aliunde Sexdecemviri Placentinum nonnisi tanquam Procuratorem venerarentur; nihilominus postquam Sega tanquam Papæ Legatus erat agnitus, pariter feria tertia die vigesima septima Octobris Pontificis diploma ad acta referebatur. *Mem de l'Eto. l. t. 2. pag. 80.*

§. VI.

Catalaunensis Senatus edictum adversus Legatum, & Parisiense Senatus consultum.

Quamprimum hoc diploma a Parisiensi Senatu ad acta relatum fuisse, Curiæ Catalauni stabilitæ innotuerat, mox Procurator generalis adversus hanc actionem reclamabat: quapropter Senatus in præfata urbe erectus ad ejus *Thu. l. 103. Mem. p. 86.*

Sæcul. XVI A.C. 1592.

petitionem edito decreto Philippum Segam in jus vocavit, ac comparere jussit: percipiamus ergo hujus decreti die decima octava Novembris hoc anno promulgati tenorem: „Regius Procurator „in Curia expoſuit, quod rebelles, & „ſeditioſi ad exequenda perverſa ſua „conſilia jam dudum concepta, necnon „ad Franciæ diadema legitimis ſuis „Succeſſoribus eripiendum non modo „regnum cædibus, & latrociniis fœde „devaſtarint, ſed etiam Hiſpanos, cru„deliſſimos, ac perniciosiſſimos Fran„ciæ hoſtes in regnum introduxerint, „cum vero iidem rebellium civitatum „incolas veluti ex profundo lethargo ex„citatos ad ſaniora redire, atque ad „obedientiæ ſemitam, ad quam a Deo, „& humanæ rationis legibus adſtrin„guntur, reverti cernerent; hinc illi, „ut proſpera hæc ſubmiſſionis auſpicia „everterent, regnumque majoribus ad„huc, quam antea tumultibus, ac diſ„ſenſionibus involverent, Regem eli„gere parabant, ut autem hoc facinus „æquitatis ſpecie velarent, quoddam „ſcriptum ad Bullæ normam conceptum „promulgarunt, quo præfatæ electioni „aſſiſtendi, eamque ratam habendi po„teſtas, & mandatum Placentino Car„dinali datum fuit: porro hoc auſu illi „ſeditioſi hucusque occultata animi ſui

„con-

„consilia satis aperte manifestarunt, te- Sæcul. XVI.
„statumque fecerunt, quod unice re- A.C 1592.
„ligionis obtentu usi fuerint, ut dam-
„nandas, nefandasque expeditiones suas,
„& conjurationes honestare possent:
„hanc tamen agendi rationem merito
„omnes probi Galli, & Catholici de-
„testari, atque abominari debent, tan-
„quam Dei Verbo, sacris Conciliis, at-
„que Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus
„adversam, qua præcipua, primaque
„regni lex circa legitimam Regum no-
„strorum successionem pessumdatur.

„Cum igitur Curia nostra Regii Pro-
„curatoris Generalis postulata omnino
„rata habeat, atque etiam interpositam
„appellationem contra petitionem, &
„præfatæ Bullæ, facultatisque ibidem
„comprehensæ, atque obtentæ conces-
„sionem, necnon illius executionem,
„& cuncta exinde provenientia tanquam
„illegitime impetrata receperit, & e-
„tiamnum recipiat, atque illam tan-
„quam juste factam crediderit, credat-
„que, ideo præcipit, ut Philippus ti-
„tulo S. Onuphrii Cardinalis Placenti-
„nus citetur, ad eam appellationem re-
„sponsurus, & citationes in hac Urbe
„Catalaunensi per præconis vocem fa-
„ctæ perinde valeant, ac si ipsi, aut ejus
„domicilio intimatæ essent; admonen-
„tur etiam Præsules, Principes, Pro-

Sæcul. XVI A. C. 1592.

„ceres, aliique cujuscunque conditio-
„nis sint, ut in fide, & obsequio, quod
„Regi debent, tamquam fideles sub-
„diti, & Natione Galli constanter per-
„severent, nec se factionum veneno
„imbui, aut eorum artibus, qui sub
„religionis obtentu imperium invadere,
„atque Hispanos, aliosque usurpatores
„introducere co antur, fascinari sinant:
„præterea inhibetur, nequis Bullam
„hanc retinere, publicare, rebellesque
„adjuvare, aut ad urbes memoratæ
„electioni destinatas accedere audeat,
„siqui vero contra hoc Decretum age-
„rent, puniantur, ac nobiles perpe-
„tua infamia notentur, atque exaucto-
„rentur, Ecclesiastici vero possessis Sa-
„cerdotiis priventur, atque omnes tan-
„quam quietis publicæ perturbatores,
„& patriæ proditores perduellionis pœ-
„nam incurrant, gratiæ, ac abolitionis
„spe præcisa: insuper vetatur, nequis
„seditiosos hujusmodi, ac rebelles ad
„conventum illum celebrandum tecto,
„hospitiove excipiat: denique ultimo
„decernitur, ut locus, in quo de con-
„ventu actum fuerit, & Urbs, qua ille
„celebrabitur, a fundamentis evertan-
„tur, nec in perpetuum restaurentur,
„ut posteritati in exemplum sit prodi-
„tionis, ac perfidiæ publico judicio
„vindicatæ.„

Datum &c.„ §. VII.

§. VII.

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

Hoc Senatus consultum Parisiis præsente Maduano Duce combustum.

Die vigesima secunda Decembris Præses nomine Magister in Parisienſi Senatu contra hoc Catalaunense edictum aliud decretum a Nullio Præside confectum recitabat, prius tamen Regis advocatus nomine Aurelianus, qui ab Hispanis pensione auctus erat, sermonem in Senatu habebat, ubi ipsemet Maduanus Dux præsens aderat, dum hic Advocatus adversus Catalaunense edictum perorabat, & contra Regem, Catalaunensesque Senatores vehementer insurgens, bellum continuandi necessitatem pluribus exponebat: postea Catalaunense edictum eadem die in pleno Senatus consessu dilacerabatur, atque altera die matutinis horis tradebatur carnifici, qui illud ad majores Palatii gradus publice combussit. *Thuan. l. c. Mem. p. 92.*

§. VIII.

Rex de sua cum Pontifice reconciliatione consilium agitans, atque ad hoc Veneti Senatus opera usus.

Interea Rex in Sedis Apostolicæ gratiam redeundi mediis intentus neo-electum *Davil. hist. des querr. civil. l. 13.*

Sæcul. XVI A. C. 1592

electum Pontificem sibi devincire satagebat, cum vero in Venetæ Reipublicæ, & Magni Etruriæ Ducis auctoritate potentis præsidii spem collocaret, hinc Vernonii cum Joanne Mocenigo Reipublicæ Legato conferens hæc exponebat, „De rerum mearum conditione „mentem meam summo Pontifici ape„rire desiderans exopto, ut Senatus, „quem sacræ Sedi pleno obsequio ad„dictum nosco, mea vota utpote æqui„tati innixa ad prosperum exitum sua „opera perducere velit: decreveram e„nim ad summum Pontificem ablegare „Gondium Cardinalem, cujus pruden„tia, atque integritas satis perspecta „est: insuper eidem Catholicæ Nobili„tatis nomine adjungere statui Pisanum „Marchionem, ut hi pacis negotio in„sudare, meamque cum Sede Aposto„lica reconciliationem promovere vel„lent: cum tamen hoc negotium Ro„mæ haud leves patiatur difficultates, „atque aliunde Hispani ibidem poten„tia plurimum valeant, mihi persuasum „habeo, quod in hac rerum vicissitu„dine consilium, ac Reipublicæ aucto„ritas ad exequendum tanti momenti „negotium mihi perutilis foret.„ Hic Orator dum cuncta a Rege petita Senatus nomine pollicitus erat, Gondium ablegare mox decernebatur.

§. IX.

§. IX.

Sæcul. XVI. A. C. 1592.

Edictum circa Regni beneficia, atque Bituricensis Archiepiscopi postulata.

Hæc pia Regis consilia Catholicos quidem ingenti affecerant lætitia, arctius tamen Henricus IV. subditorum suorum animos sibi devinciebat, dum sub idem tempus aliud edictum circa Regni beneficia promulgari curabat; cum enim Turonensis, & Catalaunensis Curia pro obtinendis beneficiis deinceps Romam recurrere prohibuisset, ac Præsules hæc beneficia ad Regis beneplacitum reservari consensissent, ideo ex hoc abusu contingere solebat, quod beneficia, quamprimum vacarent, promiscue cujuscunque generis, & sexus Personis tanquam in præmium conferrentur, ecclesiasticorum vero bonorum administratio a supremo Senatu committeretur cuidam Sacerdoti illius Diœcesis, in qua situm erat hoc beneficium, ita, ut hic Presbyter Oeconomi spiritualis nomen gereret: cum autem a potissimis hæc res tanquam sacris Canonibus adversa, scandalosa, gregis saluti nociva, ac Calvinistarum usurpationibus haud absimilis damnaretur, hinc introducta hac corruptela Renatus Belnensis Bituricensis Archiepiscopus, vir

Davil. l. c.

Sæcul. XVI. A C. 1592.

eruditione sua præclarus sibi persuasum habebat, quod ipsemet aliunde Gallorum Primatis honore insignis haud difficulter impetrare posset, ut beneficiorum collatio intra regnum ad ipsum devolveretur, ac proin iisdem juribus, quibus Papa in universa Ecclesia gaudet, ipse in tota Francia potiri posset; hic enim Prælatus unice eo collimabat, ut sub quæsito corruptelas circa Beneficiorum collationem grassantes tollendi obtentu sese tanquam Franciæ Patriarcham proclamare valeret.

Verumtamen Borbonius Cardinalis, aliique Proceres Catholici comprobatum reddebant, quod hoc Bituricensis Archiepiscopi consilium eo tenderet, ut Franciæ regnum a sacræ Sedis obsequio averteretur, introductoque schismate omnis revocandæ unionis spes præcideretur. His quoque addebant illi, quod ejusmodi rem nunquam toleraturi essent, si tamen iis invitis ille Archiepiscopus votis damnaretur, ipsi ,quid consilii in hac rerum vicissitudine capere deberent, haud ignari forent. His querelis permotus Rex suam mentem declarabat his verbis: „obedientiam sacræ Sedi debi„tam infringi nunquam permittam, „quamvis vero, ut forte cuidam malo „obviam iretur, aurum Romam trans„ferri

„ferri prohibitum, simulque, ne re- Sæc. XVI.
„gnum Italorum prædæ exponatur, hoc A.C.1592.
„interdicto cautum esset, id tamen dun-
„taxat interea ad tempus statutum fuit,
„donec Romana Aula sese legitimi ad
„Regnum Successoris juribus opponere
„cessaret: de cetero autem adeo nihil
„immutare intendo, ut potius res sa-
„cras, Religionem, atque Ecclesiæ Gal-
„licanæ privilegia in eodem statu, quo
„ea ad regni mei exordium reperi, sarta
„servare velim: hanc ob rem præter alia
„præcipio, ut omnes, quæ tertio mense
„post edicti mei promulgationem fient,
„nominationes ad Episcopatus, Abba-
„tias, aliaque beneficia electiva per
„cessionem, mortem, aut rebellionis
„crimen vacatura, a Metropolitano con-
„firmentur, hæcque confirmatio Pon-
„tificiorum diplomatum vices suppleat:
„intra tempus vero præscriptum Metro-
„politanus unacum suis Suffraganeis
„illum, quem ego ad Episcopatum no-
„minavi, inauguret, si tamen ad Epi-
„scopatus dignitatem requisitis prædi-
„tus sit dotibus: Episcopi autem pro
„Abbatiis, aliisque beneficiis, ad quæ
„nominandi jus mihi competit, in illis
„diœcesibus, in quibus hæc beneficia
„sita sunt, diplomata expediant, si vero
„Episcopi id facere renuerint, ejusmodi
„jus ad Archiepiscopum devolvatur:

„porro

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

„porro ad alia beneficia, quorum collatio aliis convenit, Archiepiscopi, „Episcopi, Capitula, Abbates, aliique „sua jura integra servent: cessiones vero in aliorum favorem etiam reservata „pensione factas Ordinarii unacum clausulis, & conditionibus in Romana Aula „usitatis recipiant.„ Postea Rex eodem edicto irritas declarabat omnes gratias, quæ a die, quo edicta ab Henrico III. sancita promulgabantur, Præsulibus, Abbatibus, & Capitulis fœderi addictis concessæ fuerunt; insuper idem Rex Judicibus injunxit, ut harum gratiarum nullam rationem haberent, nec subditi, cujuscunque conditionis essent, hisce favoribus uterentur: denique statuit, ut omnes pari ratione præsentibus edictis pareant, nisi tanquam tranquillitatis publicæ perturbatores castigari malint.

Nihilominus Henricus IV. cunctis, imo & rebellibus, quibus aliunde ad Parochias nominandi jus competebat, de illis disponendi libertatem reliquit, sibi tamen cetera beneficia, ad quæ ipsis alias nominandi facultas erat, idoneis Viris conferendi jus reservabat, ea tamen lege, ut illi, quos ipse nominaturus esset, hujus nominationis confirmationem ab Ordinariis impetrarent: proin juxta hujus edicti tenorem Rex

tantam

tantam sibi auctoritatem arrogabat, ut cuilibet Episcopo intra suam Diæcesin easdem, quas Papa, dispensationes largiendi facultatem attribueret, addita tamen hac conditione, ut hæ facultates a supremis Curiis confirmarentur: insuper Ordinariis injunxit, ut rerum gestarum seriem accurate conscriptam ad acta referri curarent, illarumque transumptum transmitterent cunctis ad beneficia promotis, hi vero evoluto mense præstent jusjurandum, sine quo cuncta eis concessa tanquam irrita habeantur. Eodem pariter edicto sancitum, ut nullus exterus, etsi in Regno habitet, ullum beneficium sine Regis consensu obtinere valeat, adeo, ut ejusmodi nominatio, a quocunque facta fuerit, omnino nulla sit. Denique Rex obsecundabat precibus quorumdam Præsulum, qui ejus obsequio fideles e suis Diæcesibus per rebelles ejiciebantur, atque haud temere suspicabantur, an non illi, quibus vel ipsi, aut eorum Vicarii Generales ferventibus hisce tumultibus beneficia contulerant, propterea vexarentur, cum ordinariæ suæ jurisdictionis usu privati existerent; hinc Henricus declarabat, suaque auctoritate regia cuncta, tempore præfato gesta, tanquam legitima, ac jure facta confirmabat: verum omnia hæc edicta nullius

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

Sæcul. XVI. A.C 1592

lius frugis, utilitatisque fuere, eoquod effectui minime data fuissent; quippe nullum extat exemplum, quod vel ullus Metropolita Episcopos inaugurarit, aut Episcopi ad Abbatias diplomata expedierint.

§. X.

Gondius Cardinalis, & Pisanus Marchio Romam profecti.

Thu. l. 103. *Davil l.* 11. *Mem. p.* 98.

Quamvis ex hisce edictis nonnulla Curiæ Romanæ molesta acciderent, nihilominus Henricus Rex in Ecclesiæ sinum redeundi media exquirebat: eapropter, cum Venetorum Rempublicam, & Magnum Etruriæ Ducem tanquam hujus causſæ Patronos invocare decrevisset, Cardinalem Gondium, & Pisanum Marchionem, quos hanc in rem jam dudum nominaverat, Romam ablegare statuit. Ergo hi Mense Octobri e Francia discedunt: ast ubi Ræticas alpes uterque superaverant, Pisanus Andesani ad Benacum ditionis venetæ lacum amœnissimo in loco substitit: Cardinalis vero iter per Etruriæ ditionem prosequebatur, eo consilio, ut Magni Ducis opera quidam Cardinales, qui ad evertendum hoc negotium parati videbantur, ad hujus Legati studia pertraherentur: ast Catalaunense edictum tantopere summi Pontificis diplomati, ejusque

que Legato injurioſum maxima huic reconciliationi obſtacula opponebat: haud immerito enim Romana aula tam indigna agendi ratione maximam injuriam ſibi irrogatam fuiſſe cenſebat, quapropter non pauci ſummo Pontifici inſinuabant, quod ſpecioſas Henrici pollicitationes, ejusque conſilia ſibi ſuſpecta haberent. Sæcul. XVI. A. C. 1592.

§. XI.

Gondius Cardinalis Romam venire a Papa prohibitus.

Horum ſuggeſtiones nimis alte Pontificis animo infixæ hærebant; quapropter obtendens, quod per longiorem temporis moram, an Regis converſio ſincera eſſet, examinare opporteret. Interea ad ſuum in Galliis Legatum perſcripſit, quod ſuo nomine Gondio Cardinali ſignificaret, ne Romam verſus iter aggrederetur: cum autem hic nuntius tardius adventaſſet, & Cardinalis jamjam Alpes ſuperaſſet, ad eundem Papa Patrem Alexandrum Franceſchinum ex ordine Fratrum Prædicatorum ablegabat, dato negotio, ut eidem inhiberet, ne iter ſuum proſequeretur, nec ditionis Eccleſiaſticæ fines ingrederetur: præterea Franceſchinus Cardinali exponere jubebatur, quod Papa nec illum excipere, nec cum eo agere velit, eoquod *Thuan. l. c. Davil. l. 3. Mem. p. 98.*

Sæcul. XVI. A. C. 1592.

quod Navarræ Regis licet hæretici, relapsi, & a sacra Sede damnati rebus favens ne quidem probi Catholici, minus vero digni Cardinalis partes expleſſet: denique Franceſchinus juſſu Pontificis etiam hæc ſubjungebat: „nemini eorum, qui Roma in Gallias miſſi „ſunt, ſatisfeciſti, eoquod moderamen „ubique quæreres, atque (emplaſtris „ſemper Religionis mala velares, eo fine, „ut Regnum in manus hæreticorum eo „facilius recideret: inſuper non eru„buiſti ante profectionem tuam cum ipſo „hoc Principe colloqui, & ſermones „inſtituere: ad hæc per Urbes hæreticis „obedientes in Italiam veniens iter fe„ciſti, devitatis contrariæ factionis ur„bibus tanquam ſuſpectis, & ſparſa ubi„que fama, quaſi a Pontifice accerſitus „venires, ut ipſum in ejus gratiam re„cipi procurares; cum tamen Papa fir„miter ſtatuerit, omnes opes, & ſan„guinem, ſi opus ſit, profundere, ut „Navarrum ſperata regni poſſeſſione ex„cludat.„ Ceterum hoc idem interdictum unacum iisdem rationibus pariter Piſano Marchioni ſignificabatur.

§. XII.

Cardinalis Gondii reſponſum.

Thuan. & Davil. l. c.

Hæc mandata Cardinalis haud procul a Florentina urbe in quodam Magni

Magni Ducis palatio receperat: verum nil inde commotus suum ab epistolis Ministrum unacum praefato Dominicano Romam ablegabat, ut objecta sibi crimina dilueret, summo Pontifici haec exponens: „Foederatorum Principum „societati nomen dare sollicitatus re„pulsam dedi; satis enim probe mihi „perspectae erant Francici Regni res, „unde haud obscure intellexeram, quod „haec unio nequaquam ex vero Zelo, „& sincero religionis studio proficisce„retur, sed duntaxat ad nutriendam „Principum ambitionem aptus esset ob„tentus, adeo tamen periculosus, ut „res jamjam ad eam deductae fuerint „necessitatem, ut Sanctitas sua, nisi malo „remedium mature opponere festinet, „tunc primum, cum de illius necessitate „plene edocta fuerit, sero nimis medi„cinam pararet: de cetero autem cum „Ecclesiasticus sim, haud decere cre„didi, ut horum furori cedam, aut alio„rum cupiditatibus deserviam: porro „hanc meam agendi rationem jamjam „excusaveram coram Sixto V. Pontifi„ce, qui cognita rei veritate meas ex„cusationes in bonam partem accepe„rat: haud equidem diffiteor, quod du„rante Urbis Parisinae obsidione cum Na„varrae Rege de hac civitate ab extre„mis, quibus ob famis violentiam af-

Saecul. XVI. A. C. 1592.

Sæcul. XVI
A.C. 1592.

„flictabatur, calamitatibus liberanda
„contulerim, id tamen annuente Le-
„gato Apostolico feci, eandemque ob
„causſam ipsus cum Rege egi; secus
„enim periculum mihi imminuisset, ne
„in itinere comprehensus cum Rege lo-
„qui, vi adigerer, non sine honoris,
„dignitatisque meæ præjudicio. De-
„nique cum Lotharingiæ finibus pro-
„pius accederem, a Legato quidem mihi
„injunctum fuit, ne Romam pergerem,
„si in Hæreticorum, Regisque Navar-
„ræ favorem ibidem perorare vellem:
„cum autem nunquam id mentis meæ
„fuerit, propterea iter meum prosequi,
„mihi integrum fore existimabam, ac
„nunc nimis mihi durum accidit, quod
„a Sanctitate sua prohibear, quo minus
„ad ejus pedes prostratus debitum ex-
„solvam obedientiæ homagium; si enim
„nocens sum, non modo me redar-
„guendi, sed etiam castigandi plena
„Sanctitati vestræ potestas est: vicissim
„vero paratus sum exacte non minus,
„ac sincere de omnibus meis actionibus
„rationem reddere, ut promeritam mihi
„pœnam injungere valeat, si reus in-
„veniar: unice enim Romam pergere
„statui, ut viva voce Sanctitati vestræ
„deplorandum Franciæ statum, quem
„alii subdole occultant, ipsus ego non
„tantum tanquam Parisiensis Urbis Epi-
„scopus,

„ſcopus, ſed & Eccleſiæ Romanæ Car- Sæcul. XVI.
„dinalis exponam: ſciat igitur Sancti- A.C. 1592.
„tas veſtra, quod plusquam quadraginta
„Epiſcoporum ſedes Paſtoribus deſti-
„tutæ in regno vacent, eorumque re-
„ditus a militibus, fœminis, & hujus-
„modi profanis perſonis, magna ani-
„marum eſurientium, & ſitientium ja-
„ctura, & incredibili ſacri ordinis de-
„decore poſſideantur: inſuper mearum
„partium eſſe arbitror, ut Sanctitati
„veſtræ ob oculos ponam, quod Parochi,
„& Sacerdotes neglectis ſtatus ſui offi-
„ciis arma capeſſant, ſuasque manus
„ſanguine polluant: proin timendum,
„ne florentiſſimum hoc Regnum ſchis-
„mati involvatur, ni remedium præſto
„adhibeatur: porro hæc mea monita
„nonniſi ex corde vere Catholico, &
„Chriſtiano, minime autem ab hære-
„tico, aut hæreſis fautore proficiſcun-
„tur, ideo ſi Sanctitas veſtra me de ca-
„lamitatibus, ac Franciæ diſſidiis diſſe-
„rentem percipere voluerit, certus ſum,
„exinde ejus viſcera miſeratione com-
„motum iri: ſi autem Sanctitas veſtra
„mihi ſilentium imponere maluerit, ta-
„cebo, contentusque ero, quod con-
„ſcientiæ meæ tranquillitati conſulue-
„rim; id enim unice adventu meo in-
„tendi.„

Sæcul. XVI. A.C 1592.

§. XIII.

Papa his rationibus expugnatus, Cardinalique Romam venire concedens.

Thuan. & Davil, l. c.

Hæ rationes cum magna energia expositæ apud Papam tantum valuere, ut a Venetorum Oratore de pluribus, quos antea ignorabat, rerum eventibus certior factus in pristino firmaretur proposito, quo censebat, hoc negotium nonnisi cum maxima moderatione pertractandum, totoque studio in id incumbendum, ut Navarræ Regis reconciliatio promoveretur, id etiam exigente ipso Sedis Apostolicæ honore: eapropter Gondio Cardinali Romam venire concessit, ea tamen lege, ut nec hæreticis, eorumque fautoribus in occulto faveret, & ante omnia de contempto Gregorii XIV. cujus rei caussa insimulatus fuerat, mandato in fœderatorum favorem edito satisfaceret.

§. XIV.

Arcana mandata Pontificio in Gallias Legato data

Davil. l. 13

Sub idem tempus Clemens VIII. ad Cardinalem Legatum ablegabat Hieronymum Agucchium Protonotarium Apostolicum, qui eundem de Pontificis voluntate certiorem faceret: igitur hic

hic Deputatus Legato præcipere jubebatur, ut ſumma dexteritate, & prudentia hoc in negotio uteretur, ne animos irritaret, proin ſedulo caveret, ut non quicquam violenter in Ordinum comitiis ageretur, ſed potius plena libertas ſuffragantibus relinqueretur: nullo autem pacto turbidæ indolis Regem, qui ſorte potius denuo accendendis, quam extinquendis, ſedandisque belli flammis intentus eſſet, eligi permitteret, omnesque injurias, atque offenſiones cohibere curaret, necnon inter propoſita media illud ſeligeret, quod ceteris magis expeditum, tutum, minus novitatis ſuſpicioni obnoxium, atque ad procurandam pacem magis idoneum cenſebit: nunquam nimis difficilem ſeſe exhiberet, ſed circumſpecte tempori, rerumque viciſſitudini cederet in iis, quæ ſalva æquitate indulgeri poſſent: præprimis Religionem ſartam conſervari ſatageret, fideique bonum omnibus aliis rebus, quæ non ad illius conſervationem, atque augmentum tendunt, præferret. Denique ſibi perſuaſum haberet, quod hoc negotium tanti ſit momenti, ut nunquam ſatis mature ponderari, atque diſcuti valeat, ne ex præcipiti conſilio, vel ſpecioſis, veroque ſimilibus rationibus ea decernantur, quæ nec animarum ſalutem, nec Dei

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

Sæcul. XVI. A. C. 1592

obsequium respiciunt. Demum Pontifex cuncta Legati sui prudentiæ committens, hæc monita sat efficacia censebat, adeo, ut tunc, si ea accurate exequeretur, sperandum foret, quod totum negotium non sine Religionis, Regnique emolumento perfici posset.

§. XV.

Legatus ab Hispanis præoccupatus.

Davila l. 13.

Pontifex bona de suo Legato opinione nimium præventus erat; cum tamen hic ab Hispanorum nutu pendens quondam horum opera ad summum Pontificatum se promotum iri speraret, hinc hæc Papæ monita flocci habebat, atque pia Clementis VIII. consilia adeo non prompta secundabat executione, ut potius omnem in eo sollicitudinem impenderet, quatenus Hispanorum consiliis optatus adspiraret successus: unde ob illius agendi rationem dissensiones, ac tumultus augebantur, nilque minus, quam tranquillitas, paxque eidem adeo sincere commendata procurabatur.

§. XVI.

Rothomagensis Senatus edictum adversus Henricum IV.

Thu. l. 102. *Mem. p.* 67.

Hoc item anno die vigesima Januarii Normaniæ Senatus severum edictum

Sæcul. XVI. A.C.1592.

ctum contra Henricum IV. promulgabat, in quo præter alia referebatur, quod Curia prohibuerit, atque etiamnum omnibus, cujuscunque ſtatus, dignitatis, & conditionis hominibus, ne ullo pacto Henrici Borbonii partibus faveant, ſpecialiter inhibeat, ſimulque etiam præceperit, & præcipiat, ut indicto laquei ſupplicio ab eo deficiant. Eodem quoque Senatus conſulto mandabatur, ut Procurator Generalis data ei ad hoc facultate in præfati Henrici fautores inquirat, atque in publicis compitis, præcipuisque Urbis foris patibula erigantur, in quibus illi omnes ſuſpendantur, quæ infauſto fato adverſus patriam ſuam quicquam moliri attentaverint: his vero, qui ejusmodi proditores detexerint, Curia, etſi complices fuerint, delicti veniam concedere, ac præterea illis duo aureorum millia ex Urbis Prætorii reditibus ſolvere parata erat: denique decretum, ut unionis Sacramentum die duodecimo Januarii anno Chriſti milleſimo quingenteſimo octogeſimo nono præſcriptum, pluribusque aliis edictis confirmatum ſingulos in menſes innovaretur in generali Ordinum conventu, qui hanc in rem in Abbatia ſancti Ovani celebraretur: præterea civibus injunctum, ut conſtituta mortis pœna, omnique

Sæcul. XVI. A C. 1592.

nique veniæ ſpe præciſa, hoc jusjurandum integra fide ſervent, atque in omnibus, quæ Villarius ſupremus Provinciæ Vicarius circa ſtatus conſervationem injunxerit, pariter indicta mortis pœna pareant. Promulgabatur hoc edictum requirente eodem Villario Branceſio, in Provincia ex Oiſiorum familia orto, qui Guiſio Duci addictiſſimus Rothomagum pro ſummo imperio regere ambiebat.

Interea Rex hanc urbem obſidere pergebat, quamvis non ſine ingenti clade ſæpius repelleretur, atque in quodam certamine Albamarlæ inito vulneraretur, quocirca Rex ob invictam propugnantium fortitudinem demum obſidionem ſolvere, atque ad pontem Arcuenſem ſeſe recipere cogebatur: paulopoſt recuperabat Calidobecum, quod oppidum antea hoſtes occupaverant: inde vero Rex in Picardiam movens, ac poſtea in Campaniam Epernacum antea fœderatis traditum obſedit, cepitque.

§. XVII.

Libellus a Sexdecimviris Maduano Duci porrectus.

Daniel hiſt. de France t. 7. p. 155.

Eo tempore, quo Rex hiſce victoriis inclareſcebat, Sexdecimviri die prima Decembris Maduano Duci libellum porri-

porrigebant, in quo hi plura petebant, & quidem inter alia. I. Unionis Sacramentum coram Legato innovetur, illique, qui sese hoc jurejurando obstringere renuerent, castigentur. II. Promulgetur edictum, quo de pace cum Navarro Rege ineunda agere prohiberetur. III. Catholici Religionis studio accensi, atque antea in exilium detrusi revocentur, atque de eorum caussa cognoscere, Senatui interdictum sit. IV. In exercitu Prædicatores, & Confessarii habeantur. V. Beneficia juxta sancti Concilii Tridentini decreta conferantur. VI. Quamprimum Ordinum conventus pro Regis Catholici electione indicatur. VII. Auctis exteris præsidiariis Parisinæ Urbi subveniatur. VIII. A Senatu omnes Regi adhærentes excludantur, cunctique Ministri, qui eum tanquam Regem venerantur, exauctorentur. IX. Denique in jus vocentur illi, qui pro restaurando utriusque partis commercio ad Regem fuere deputati. Verum Maduanus Dux Sexdecimvirorum, qui hujus libelli Authores erant, consilia penetrans, atque illos unice Hispanis favere haud ignorans, nec illos percipere voluit, aut saltem eisdem nonnisi pauciſſima ex hisce postulatis concessit. Sæcul. XVI. A.C. 1592.

Sæcul. XVI. A C 1592.

§. XVIII.

Villamurium a Joyosa Duce obsessum.

Thu. l. 103. *Davil. l.* 13. Sub idem ferme tempus omnia in labefactandam fœderatorum auctoritatem conspirare videbantur, quippe Joyosa Dux, qui in Occidania, & Aquitania cuidam agmini præerat, Villamurium, munitissimam urbem prope Montalbanum sitam obsedit, eo fine, ut capta urbe omnem, qua late patet, regionem devastare, ac postea Montalbanum contendere posset, eoquod Calvinistæ jam a pluribus abhinc annis in eadem civitate militum suorum delectum habuissent: attamen Espernonio Duce in Urbis opem accurrente, Joyosa resistendo impar obsidionem solvere, atque in munitiora suæ factionis loca secedere cogebatur, donec rursus abeunte Espernonio hanc urbem cingendi opportunitatem nancisci posset. Enimvero jam altera vice obsidionem parat, longe tamen funesto magis successu, quam antea; licet enim cum ingenti animi fortitudine regii exercitus impetum sustinuisset, vi tamen e castris suis depulsus, atque ferocientis equi sui cursu in flumen præcipitatus ibidem submersus est.

Nomi-

Nominabatur hic Bellidux Antonius Scipio, Melitenſis Eques, & magnus Toloſæ Prior, qui vita ſuperſtites reliquit duos Fratres, Franciſcum Joyoſam Cardinalem, primo Toloſanum, ac poſtea Rothomagenſem Archiepiſcopum, & Henricum Buchagiæ Comitem. Sæcul. XVI. A.C 1592.

§. XIX.

Pater Angelus Joyoſa relicto Capuccinorum inſtituto fœderati exercitus Bellidux proclamatus.

Hic idem Henricus Anno Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto, vigeſimo ſexto poſt conjugis ſuæ mortem die Capuccinorum inſtitutum amplexus ibidem ſeſe ſolemni ſponſione Deo ſacrabat, nominatus Pater Angelus: verum poſtquam Toloſani Cardinali Joyoſæ Urbis ſuæ Præfecturam detulerant, ille vero hanc provinciam acceptare recuſaverat, Proceres huic familiæ addicti Cardinalem eo inducebant, quatenus fratrem ſuum a votorum lege ſolvi peteret, eo fine, ut is poſtea fœderati exercitus imperium capeſſeret: aſt Pater Angelus comperto eorum conſilio obſtitit, exponens, quod ſibi haud ultra integrum foret illud vitæ genus, quod profeſſus eſſet, relinquere: celebrabatur equidem hujus Religioſi Zelus: Epiſcopi tamen æque, *Thu. l. 103. Vt. P Aug. per Deſulier.*

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

æque, ac Theologi hanc in rem convocati deciderunt, quod Angelus Buchagiæ Comes non solum citra conscientiæ damnum relicto Cœnobio curam belli posset suscipere, sed etiam, nisi faceret, & tali tempore Religionis causſam desereret, mortalis peccati piaculum incurreret.

Igitur Pater Angelus opera Cardinalis Joyosæ fratris sui a summo Pontifice petitam legis veniam impetrat, moxque ex Occitana Nobilitate præcipui turmatim ad Capuccinorum Conventum convolantes eundem eo adegerunt, ut unacum illis ad Archiepiscopale Palatium, quod Cardinalis incolebat, veniret, ibidemque Capuccinorum habitu depositio in veste lugubri ob fratris sui mortem publice compareret, & præsente toto populo rei divinæ interesset, cunctis ad subitam hanc mutationem festive applaudentibus. Postea missis ad eum Deputatis in Senatum venire rogatur, ubi mox eo accurrens cum Cardinale Fratre suo regimen partiri cogitur, adeo, ut summa negotiorum penes Cardinalem, penes Patrem Angelum vero, rursus Buchagiæ Comitem dictum, cura armorum esset, ac fœderatorum partes sustineret, eo fine, ut Religio Catholica in hac Provincia, cujus ipse postea Gubernator extitit,

sarta

sarta servaretur: porro hic idem Comes progressu temporis sacri, ut vocabant, fœderis studiosissimus evaserat. Sæcul. XVI. A.C.1592.

§. XX.

Sancti Francisci Salesii initia.

Quamvis Calvini hæresis Genevæ firmam fixisset sedem, ibidemque per plures annos pro summo imperio suam tyrannidem exercuisset, nihilominus providum Numen subinde Viros suscitabat, qui eandem strenue debellarent, atque ex ejusmodi sectatoribus plurimos ad Ecclesiæ sinum reducerent. Ex his haud infimus erat Franciscus de Sales, qui Episcopus Genevensem Diæcesin rexerat, nec immerito hic idem annus Domini millesimus quingentesimus nonagesimus secundus velut epocha celebratur insignium, & fertilissimarum expeditionum, in quibus hic idem sanctus Præsul in Chabelliacensi Ducatu, & Gesiona regione ad veram Christi fidem innumeram pene hæreticorum multitudinem reduxit. Natus idem erat in arce Sales Genevensis Diæcesis ex Patre præfati castri Dynasta die vigesima prima Augusti Anno restauratæ salutis millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, postquam vero in Anneciensi Sabaudiæ Collegio literis operam navaverat, dein cum ad

Marsollier vie de S. Franc de Sales Baill. vie des Saints au 29. Jan.

Sæcul. XVI. A C. 1592

ad ſacram militiam propenſum haberet animum, tonſura initiari voluit, evolutis autem aliquot annis poſtea Pariſios contendens ibidem linguarum ſtudio ſub Genebrardo, Philoſophiæ autem, & Theologiæ apud Jeſuitas ſub Maldonati cura incumbebat, inde vero in Sabaudiam reverſus a ſuo Patre Patavium mittebatur, ubi celebris Pancirolæ magiſterio uſus jurisprudentiæ vacabat, Doctoratus laurea decoratus: porro Patavio ſecedens Romam venit, ſanctorum Apoſtolorum limina ſalutaturus, mox autem a Patre ſuo in patriam revocatus Cambienſis Senatus Advocatus creabatur: verum cum animus ejus ad eccleſiaſtica munera propenderet, paulopoſt hoc vitæ genus deſeruit, veſtemque ſacram indutus, ac Genevenſis, & Annecienſis Eccleſiæ Præpoſitus ſacris Ordinibus initiabatur.

Hic tenerrimo prorſus affectu a Claudio Graniero Epiſcopo ſuo diligebatur, qui eidem, poſtquam nonniſi ſacrum Diaconatus Ordinem receperat, jam tum, quod olim ei in Epiſcopali munere ſucceſſurus eſſet, vaticinatus eſt, ac tunc etiam in Univerſa ſua Diæceſi Verbi divini prædicandi curam eidem commiſit. Paruit Saleſius, ac vix unquam ullus alius divini Verbi Præco cum ſucceſſu magis prompto, magis-

magisque miro hoc munus obiisse videtur. Sæcul. XVI. A.C 1592.

§. XXI.

Maxima Salesii felicitas in revocandis hæreticis.

Vix Salesius Turnonii Chabelliacensis Ducatus urbe Verbum divinum annuntiare cæperat, cum illico plusquam sexcenti apertis animi oculis errores, quibus antea fascinati erant, detestaréntur: postea varios pagos assidue pervagatus pauperes rusticos Christianæ doctrinæ præceptis imbuebat, atque illorum salutem singulari prorsus studio procurare adlaborabat, nec vitæ periculis, quibus sæpius exponebatur, territus, neque exantlatis in tam ampla, tamque ardua expeditione, quæ integræ Virorum Apostolicorum Societatis vires exhaurire posset, laboribus frangebatur, nec insultibus absterrebatur hæreticorum, qui eum tanquam Magum, & Veneficum traducebant, frequenterque ejus vitæ insidiabantur: nihilominus obstinatissimos quosque sua mansuetudine, constantia, pietatisque exemplis superabat; unde juxta Historicorum ejus vitam describentium relationem ab anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo secundo usque ad annum Domini *Marf. & Baill. l. c.*

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

mini milleſimum ſexcenteſimum ſecundum tunc Genevenſis Epiſcopus Chriſto, & Eccleſiæ plus quam ſeptuagintà hæreticorum millia lucrifecit.

§. XXII.

Germaniæ tumultus ob Argentinenſem Epiſcopatum.

Thu. l. 104. Lett. Card. Oſſat. t. 1. lett. 34. pag. 489.

Hoc anno in Germania ingentes ſuſcitabantur motus occaſione natà ex obitu Comitis de Manderſcheit Argentinenſis Epiſcopi, qui die ſecundà Maji ſenio gravis in oppido Tabernarum vitam cum morte commutabat. Poſt mortem ejus cum Succeſſor ejus deligendus eſſet, præprimis de loco in quo electio fieri debebat, inter ſuffragatores minime conveniebat; quippe Majorum Religioni addicti Tabernis, Proteſtantes vero in Urbe, ut conventus indiceretur, poſtulabant, quamobrem cum contendentium animi incaleſcere cæpiſſent, Imperator ad Canonicos perſcribebat, ſe brevi miſſurum Legatos, qui Sede vacante, nequid Diæceſis detrimenti capiat, illam adminiſtrent: inſuper idem Senatui præcepit, ne Canonicis pacem turbantibus opem ferret. Attamen Proteſtantes numero ſuperiores ſpreto Cæſaris imperio die trigeſimà Maji habito conventiculo animi ſui propoſitum Catholicis manifeſtabant, moxque

que ad electionem procedebant, ac præprimis Doctor Joannes Pappus conscenso suggestu ad suffragatores orationem habuit ex Epistola B. Pauli ad Timotheum Discipulum suum de virtutibus, ac conditionibus boni Episcopi differens, ubi eos hortabatur, ut illum eligant, qui nullo sectario veneno infectus, sed sanæ doctrinæ sit addictus, prout ea in sacris literis, Apostolicisque scriptis, in tribus primariis Symbolis, quatuor Synodis Oecumenicis, & in confessione Augustana traditur. Finita concione, & præmissis Protestantium more precibus, in suffragia itur, eligiturque concordibus votis Joannes Georgius Brandeburgicus nonnisi quindecim annorum Princeps, qui tamen hanc electionem ratam se habere per procuratores professus, ad omnia loca Diæcesi subjecta, Præfectos, ac Magistratus literas dabat, atque illis, ut ipsi tanquam Episcopo, ac legitimo Principi obtemperarent, imperabat: vicissim vero Canonici Catholici, qui Tabernis erant, cum Legatos a Cæsare, prout promiserat, mittendos frustra expectarent, diem nonam Junii eligendo alteri Episcopo constituunt, eamque dignitatem Carolo Lotharingio Cardinali, qui jam pridem hunc Episcopatum

Sæcul XVI. A.C. 1592.

Sæcul XVI. A.C. 1592.

patum ardenter concupiverat, conferunt.

Hic etiam impositum onus non sine animi sui lætitia acceptat, cum vero in sui Episcopatus possessionem, more solemni missus esset, arces, ac ditionis suæ castra, quæ Senatus jamjam Joannis Georgii Brandeburgici nomine vi occupaverat, sibi restitui petiit, minitatus, si ipsi satisfacere renuerent, se jus suum armis prosecuturum. Senatu igitur parere renuente Lotharingius decem millium exercitum contraxit, atque utrinque sæpius pugnatum, nil tamen decisum, ubi frustra etiam Cæsaris Legati, necnon Helvetiorum Pagi suas interposuere partes; quapropter Cæsar, cum omnes hasce concordiæ vias eludi cerneret, sua auctoritate utendum ratus, fecialem Argentinam ablegat, qui Capitulum, & Senatum hortaretur, ut arma deponerent, militem Sacramento solverent, & controversiam Cæsaris judicio, ejusque Deputatis hanc in rem nominandis, dirimendam relinquerent: Imperator ergo ad componenda eorum dissidia ob Lotharingium Cardinalem exorta, nominat Deputatos, iique numero erant sex, qui anno sequenti Diæcesis regimini prospicientes prohibebant, ne quicquam immutaretur, sed ultimum judicium decisioni Cæsareæ

suæ

ſuæ Majeſtatis relinqueretur: nihilominus hæc lis nonniſi Anno poſt Chriſtum natum milleſimo ſexcenteſimo quarto penitus deciſa fuit. Sæcul. XVI. A.C. 1592.

§. XXIII.

Alii tumultus in Saxonia ob Religionis diverſitatem exorti.

Non minus hoc eodem anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo in Religionis negotio graves tumultus in Saxonia Calviniſtas inter, & Lutheranos oriebantur; quippe cum Fridericus Guilielmus Saxoniæ Adminiſtrator quemdam conventum Torgaviæ celebraret, Provinciæ Ordines poſtulabant. I. Auctoritate Principis famoſi Sacramentariorum libelli prohibeantur, atque in auctores cuncti Magiſtratus pœnam irrogent. II. Singularis inquiſitio ac diligentia adhibeatur, ut Calvinianorum latentium, ac ſe diſſimulantium ratio ineatur, atque a Scholis, Eccleſiis, ac adminiſtratione publica removeantur. III. Theologi, qui carcere detinentur, tanquam perjuri, & a concordiæ formula, cui ſubſcripſerunt, perfide deſciſcentes, ac criminum complices rurſus interrogentur. IV. Adminiſtrator in juvenis Principis inſtitutione ſummam curam adhibeat, virumque doctum, pium, & religioni *Thuan. l. c. Spond. hoc ann. n. 13.*

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

ligioni patriæ addictum, pueritiæ ejus erudiendæ præficiat. His petitis annuebant Lutherani, moxque juxta hæc postulata decretum contra Calvinistas condebatur, ex quibus non pauci suos errores scriptotenus ejurarunt, appositio etiam suo chirographo. Præterea scripto proponebantur articuli, in quibus Calvini, & Sacramentariorum doctrina a Confessione Augustana, & Lutheri hæresi differebat: demum vero illi, quorum fides suspecta erat, ad ejurandas hasce doctrinas vi adigebantur.

§. XXIV.

Lutherani mortuo Joanne Casimiro ad Palatinatum redire prohibiti.

Thu. l. 104. Sub idem tempus Calvinistæ vim sibi a Lutheranis illatam ulciscendi opportunam nanciscebantur occasionem, dum illos dextere præpediebant, ne, prout tamen speraverant, post obitum Joannis Casimiri, qui Friderici Palatini Electoris Filius erat, ad Palatinatum redirent. Ceterum hic idem Princeps hoc anno die decima sexta Januarii vivis ereptus tam Palatinatum, quam Electoralem dignitatem administrabat, Friderico Ludovici fratris sui Filio adhucdum tutorum potestati subjecto, hic vero ad Patris sui exemplum Protestantium, qui apud Helvetios, & Gallos

Gallos erant, sectam amplectebatur, unde etiam in Franciam auxiliares copias, ut supra meminimus, in Hæreticorum opem adducebat, quin tamen amplæ de ipso conceptæ spei operis præstantia satisfaceret: mortuo autem Casimiro Richardus de Simmeren, juveni Friderico proxime sanguine junctus, Provinciæ, quæ ad hunc pupillum pertinebat, administrationem haud ægre a Cæsare impetrabat; ipse enim se Calvinistarum Ministros ejecturum pollicebatur, eo animo, ut Confessionis Augustanæ usum illuc introduceret: verum Richardi consiliis vehementer obluctabantur Palatini Ordines, firmiter contendentes, quod juvenis hic Princeps utpote jamjam decimum octavum ætatis suæ annum agens rerum summæ ipsus præesse valeret, atque ex aureæ Bullæ præscripto Electoratui administrando par esset: demum Richardus de Simmeren post crebras altercationes ultro, citroque habitas sese submisit, exclusis a Palatinatu Lutheranis. Sæcul. XVI. A.C. 1592.

§. XXV.

Cardinalis de Mendoza mortuus.

Hoc item anno Ecclesia quinque Cardinalium mortem lugebat, ex quibus duo, Joannes de Mendoza, & Hieronymus de la Rouere sede vacante, reliqui *Ciac. vit. Pontif. t. 4. pag. 183. Tem. l. 103. Aubery vie des Card.*

Sæcul. XVI A.C. 1592.

reliqui vero tres, Julius Cananius, Philippus Lenoncurtius, & Vincentius Laureus post Clementis VIII. electionem vivis erepti fuerant. Porro Joannes de Mendoza natione Hispanus, Infantatus Ducis, & Mariæ de Mendoza Filius erat, qui postquam Philosophicis, & Theologicis disciplinis in Complutensi Universitate operam navaverat, Salmanticæ, & Toleti Canonicus, postea Talaveræ Archidiaconus, & Decanus, demum ad Philippi II. preces, & nominationem a Sixto V. Papa Romanam Purpuram obtinuit, nominatus Cardinalis titulo sanctæ Mariæ Transtyberim, isque numero quintus erat, qui ex nobilissima Mendozarum familia hac dignitate inclaruit: biennio autem post suam inaugurationem Joannes Romam contendit, ubi in publico Purpuratorum Senatu ab ipso Pontifice rubro galero donatus, Ecclesiæ Talaveranæ Decanatum jubente Sixto V. juxta Concilii Tridentini decreta dimisit, non tamen sine quadam animi sui commotione: regnante tamen Gregorio XIV. hanc dignitatem rursus impetrabat, ac tertio post anno Ferdinando Medicæo Romanam Purpuram exuente, atque in Magnum Etruriæ Ducem electo, Hispaniæ Protector creabatur. Interfuit etiam comitiis, in quibus Urbanus VII.

VII. Gregorius XIV. & Innocentius IX. ad divi Petri Cathedram evehebantur: tandem vero calculi morbo afflictus die octava Januarii hoc anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo ac ætatis ſuæ quadrageſimo quarto, obiit, corpusque ejus in Templo Jeſuitarum deponebatur, donec in ſuam patriam transferretur: in ejus vero exequiis Vincentius Blaſius Garzia orationem funebrem pronuntiabat. Sæcul XVI. A.C. 1592.

§. XXVI.

Hieronymi de Rouvere Cardinalis obitus.

Alter erat Hieronymus de Rouvere Pedemontanus Taurini menſe Januario circa annum Chriſti milleſimum quingenteſimum trigeſimum natus ex parentibus Lælio de Rouvere, & Joanna Comitiſſa de Planſaco, quæ ex nobiliſſimo orta erat genere, nam hoc duobus Pontificibus, & undecim Cardinalibus inclaruit. Ceterum Hieronymus tam Pariſiis, quam Papiæ, & Patavii ſemper in literis eminens ſua præcipue eloquentia celebrabatur, unde etiam binas orationes funebres in Henrici II. & Franciſci II. Franciæ Regum exequiis habere rogatus tanta meritorum fama ſeſe celebrem reddebat, ut anno ſalutis noſtræ milleſimo quingenteſi-

Ciac. p. 161. Ughel. Ital. Sacr. Vinc. Robard. de geſtis Sixti V. Aubery l. c.

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

mo quinquageſimo nono Tulonienſis in Provincia Archiepiſcopus, ac demum anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto Taurini in patria ſua Archipræſul renuntiaretur: eodem autem anno ad Sabaudiæ Ducis preces Cardinalis tit. ſancti Petri ad Vincula nominatus, Ordinisque Fratrum Minorum Conventualium Protector ſelectus ſacris interfuit comitiis, in quibus Urbanus VII. Gregorius XIV. & Innocentius IX. Romani Pontifices ſalutabantur: poſtremum vero habebatur conclave, dum Hieronymus in brachiis Aldobrandini Cardinalis, qui tum Pontifex eligebatur, die vigeſima ſexta Januarii animam Deo reddidit. Vix deceſſerat, cum illico ad Sixti Sacellum deferretur, indeque a Canonicis ſancti Petri ad vincula delatus ad eandem Eccleſiam, ibidem terræ mandabatur.

Hic idem præter binas orationes gallicas, quas, ut memoravimus, in obitu Henrici II. & Franciſci II. pronuntiabat, inſuper orationem latinam in laudem Cardinalis Julii Rouvere, atque alteram in die anniverſaria inaugurationis Pauli III. ac tertiam denique ad Julium III. Guidobaldi de Rouvere Urbinatis Ducis nomine concinnabat. Scripſit etiam adhuc Juvenis varia poe-

Acta eru Lip. ann. 1683. t. 2.

mata

mata heroica, & lyrica, quæ ob exi- Sæcul. XVI.
miam ſtyli puritatem, magnamque ima- A C. 1592.
ginationis felicitatem plurimi habentur: verum raro admodum ibidem leguntur feſtivi ſales, ac facetiæ, id tamen vitio potius vertendum videtur ejusdem Magiſtris, cum Hieronymus, dum hæc carmina ſcripſerat, nondum decimum ætatis ſuæ annum compleſſet. Ceterum Jeſuitæ ſua Collegia Cambrini, & Taurini erecta hujus Cardinalis liberalitati debent.

§. XXVII.

Cananii Cardinalis mors.

Julius Cananius nobilis Ferrarienſis anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo vigeſimo quarto primam lucem aſpexit, percurſoque ſtudiorum curriculo Romam conceſſit, ubi ad varias dignitates evehebatur, adjutus patrocinio Cardinalis de Monte, a quo ad Pontificatum electo ſub nomine Julii III. graviſſimis Eccleſiæ negotiis præficiebatur, atque utriusque, ut vocant, Signaturæ præpoſitus Adrienſi Epiſcopatu augebatur: mortuo autem ſuo Mæcenate ad ſuam Diæceſin reverſus ibidem omnes egregii Paſtoris partes explebat: interfuit etiam Tridentino Concilio, ubi ob raram ſuam pietatem, atque eruditionem a Patribus plurimi habebatur,

Ciac. p. 77. Ughel. l. c. Selligard. Catal. Mutin. Antiſt.

Sæcul. XVI A. C. 1592

bebatur, atque etiam a Ferrarienſibus Ducibus in maximi momenti negotiis adhibebatur, quo munere Julius per-honorifice defunctus ad horum Ducum preces a Gregorio XIII. rubro galero decorabatur, quem etiam Menſe Decembri anno a partu Virginis milleſimo quingenteſimo octogeſimo tertio recepit unacum ſancti Euſebii titulo, quo tamen dimiſſo poſtea titulum ſanctæ Anaſtaſiæ optabat. Demum ſedente Sixto V. Æmiliæ Legatus, atque a Gregorio XIV. Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo nonageſimo primo Mutinenſis Epiſcopus renuntiabatur: cum vero ob ejusdem Papæ mortem usque ad Clementis VIII. electionem Romæ ſubſiſtere cogeretur, tardius ad ſuam Diæceſin reverſus ibidem Eccleſiæ ſuæ Cathedralis chorum ruinæ proximum reſtaurare cæperat: verum Ferrariæ, quo Ducem viſum ibat, morte præventus die vigeſima nona Novembris anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo ſecundo mortalitatem exuit. Corpus ejus triduo in Ducali Sacello expoſitum poſtea ad Templum ſancti Dominici transferebatur, ubi Dux defuncto magnificis prorſus exequiis parentabat.

§. XXVIII.

Lenoncurtii Cardinalis extrema.

Quar-

Quartus ex Cardinalibus, qui hoc anno fatis ceſſere, erat Philippus Lenoncurtius Nantolii Hoduini Comitis Filius, qui in arce Coupevray nuncupata haud procul a Pariſina urbe anno Chriſti milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſeptimo in lucem editus fuit, poſtea vero a patruo ſuo Roberto Lenoncurtio Cardinale Embrodunenſi Archipræſule, ac poſtea Metenſi Epiſcopo in Italiam ducebatur, ubi plurimorum amicorum benevolentiam ſibi conciliabat, a quibus non modo ob generis ſui nobilitatem, ſed etiam meritorum præſtantiam maximi habebatur: inde in Franciam reverſus ſacræ militiæ nomen dedit, pluribus auctus Abbatiis, præcipue autem ab Henrico III. Franciæ Rege, cujus gratiam, ac benevolentiam ſibi demerebatur, anno reparatæ Salutis milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo octavo in Menſe Decembri Ordinum ſuorum Commendator, necnon Catalaunenſis, & poſtea Antiſiodorenſis Epiſcopus nominabatur: demum ad Navarræ Regem decernebatur, ut eundem ad ejurandam Calvini hæreſin induceret: cum vero operam luderet, ab Henrico III. Romam ablegabatur ad Sixtum V. ſummnm Pontificem, a quo etiam anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſexto Cardinalis titulo ſancti

Onu-

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

Ciac. p. 162. Friæ. Gall. Purp. Sammarth. Gall. Chriſt.

Sæcul. XVI A. C. 1592

Onuphrii ad Franciæ Regis preces electus est, ac paulo post ab eodem Pontifice in meriti sui præmium Congregationi pro concinnando librorum prohibitorum indice erectæ præficiebatur, insuper etiam a Sixto V. post Ludovici Lotharingici obitum anno Redemptionis nostræ millesimo quingentesimo octogesimo nono Rhemensem Archiepiscopatum obtinuit, quam etiam Ecclesiam per tres annos gubernabat: tandem vero die decima tertia Decembris anno ætatis suæ sexagesimo quinto in Episcopali sua urbe mortuus, ibidem in sacello, quod ejus Patruus construi curabat, sepultus quiescit.

§. XXIX.

Vincentii Laurei Cardinalis fata.

Ciac. p. 89. Thuan. & Ughel. l. c.

Postremus denique Cardinalis nomine Vincentius Laureus nonnisi paucis diebus post Lenoncurtii Cardinalis obitum vita superstes erat. Hic mense Martio anno a Christi Nativitate millesimo quingentesimo vigesimo tertio Tropeæ Calabriæ Urbe ex mediocris fortunæ, nobilis tamen conditionis parentibus ortum duxerat; ejus enim Pater a Rogerio Laureo, qui olim Petri Regis Arragonum classi præerat, originem duxerat.

Porro

Porro Vincentius in nobiliſſimis Caraffarum Nuceriæ Ducum ædibus educatus Neapoli, & poſtea Patavii literis operam dabat, ubi etiam græco, & latino idiomate, necnon Philoſophiæ, & Medicinæ diſciplinis imbutus Patavii Doctoratus laurea honorabatur, inde vero Romam contendebat, utpote ad Urbem, in qua ingenii ſui dotes ad aliorum utilitatem opportunius impendere poſſet, unde vix Romam delatus quantocius ad ædes conceſſit Petri Pauli Pariſii Cardinalis, ubi jamjam Hugo Boncompagnus, poſtea Pontifex Gregorius XIII. morabatur, quocum Vincentius arctum amicitiæ fœdus inibat: mortuo autem Pariſio ſua obſequia dicabat Cardinali Gaddio, a quo etiam inter ſuos familiares cooptatus, tenero colebatur affectu: cum vero hic idem Cardinalis haud diu vita ſuperſtes eſſet, ac quivis Laurei conſortium exoptaret, hinc Turnonius Cardinalis illum ad ſuas ædes accerſere certans ceteris prævaluit, eumque non tanquam ſuum domeſticum, ſed potius velut fratrem, omniumque arcanorum arbitrum habuit, necnon in ejus favorem duos locupletiſſimos Prioratus, quos in Alvernia poſſederat, dimiſit. Sæcul. XVI. A.C. 1592.

Poſt hæc dum Boncompagnus ſub nomine Gregorii XIII. ad Univerſæ Eccleſiæ

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

cleſiæ regimen aſſumptus fuerat, Vincentius anno reſtauratæ ſalutis milleſimo quingenteſimo octogeſimo tertio ab eodem Papa Cardinalium Collegio annumerabatur, cum vero ſacra haberentur comitia, in quibus Sixtus V. Urbanus VII. Gregorius XIV. Innocentius IX. & Clemens VIII. ſummi Pontifices eligebantur, ipſe quoque Vincentius ad ſupremam hanc dignitatem plures numerabat Suffragatores: inſuper, cum in rebus gerendis rara poleret dexteritate, variis honoratus Legationibus præcipue in Poloniam a Gregorio XIII. decernebatur ad Sigismundum Auguſtum, & poſtea ad Henricum Valeſium, & Stephanum Batorium, apud quem etiam Pontificii Nuntii munus obibat.

Præterea Laureus ſua eloquentia apud Joannem Sueciæ Regem tantopere valuit, ut hunc Principem eo inclinaret, quatenus Antonium Poſſevinum doctum Jeſuitam ad Aulam ſuam admitteret, qui præter amplam literarum cognitionem inſuper in rebus etiam difficillimis, maximique momenti negotiis dextre expediendis mira felicitate præditus Sigismundum, Joannis Filium, totamque ejus familiam ad amplectendam fidem Catholicam inducebat, quo felici Legationis ſucceſſu Laureus

reus omnium admirationem in se ra- Sæcul. XVI.
piens Pontificio etiam honore dignus A C 1592.
habebatur: verum ab Hispana factione
præpediebatur; huic enim Nationi su-
spectus erat, eoquod eidem minime pro-
pensus, e contrario in Navarræ Regis
aula versatus Henrici IV. Patri pluri-
mum affectus esset: tandem in postrema
sua infirmitate, licet acerrimis dolori-
bus, viriumque imbecillitate confectus
esset, invitis tamen Medicis e lecto sur-
gens, Pontificios habitus induebat, ut
ad suum sacellum deferri, atque ibi-
dem sacrum viaticum recipere posset,
quo munitus paulo post die decima
sexta Decembris anno ætatis suæ septua-
gesimo mortalitatem exuit. Scripserat
suæ Bibliothecæ hæredes Patres Jesui-
tas Collegii Romani, cetera autem sua
bona, quibus abundabat, infirmorum
Nosocomio relinquebat: illius autem
Cadaver ad tituli sui Ecclesiam apud
sanctum Clementem sepultum fuit. At-
tribuitur eidem vita Cardinalis Turno-
nii, qui præceteris Laureum amplissi-
mis cumulabat beneficiis.

§. XXX.

Sancti Paschalis Baylon obitus.

Hoc item anno Hispaniæ Regnum ja- *Baillet vie des Saints 17. Maji*
cturam deplorabat cujusdam Reli-
giosi ex Ordine sancti Francisci, qui toto
vitæ

Sæcul. XVI A C. 1592.

Joan. Ximenes apud Bolland. Papeproch. in ejus vita.

vitæ ſuæ tempore raris profundæ humilitatis exercitiis inclareſcebat. Erat is Paſcalis Baylon Torrehermoſæ exiguo Seguntinæ Diæceſis oppido circa annum Domini milleſimum quingenteſimum quadrageſimum natus, Patremque habuit operarium, ac ipſemet etiam Paſcalis adhuc juvenis paſcendis gregibus intentus erat, donec a Deo ad ſolitudinis amorem incitatus vigeſimo ætatis ſuæ anno ad Diſcalceatos ſancti Franciſci Religioſos in Conventu de Beata Virgine Lauretana nuncupato in Valentiæ Regno prope Montfortium ſeſe reciperet, ubi per quatuor annos domeſtici famuli laboribus occupatus, anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto inter fratres laicos aſſumpto ſacro Ordinis habitu cooptabatur. Ibidem infirmorum curæ, & maxime laborioſis officiis incumbens inter aſſidua hæc humilitatis, necnon patientiæ, paupertatis, jejuniorum, & auſteritatum exercitia ſanctam vitam usque ad poſtremum obitus ſui diem transegit; die autem decima ſeptima Maji in Monaſterio Villæ Regalis octava leuca a Valentiana Urbe in itinere Barcellonam verſus ſupremum diem clauſit: poſtea vero miraculorum, quæ ad ejus tumulum fuere patrata, fama, & frequentia Paulus V. permovebatur, ut de ſolemni e-

jusdem

jusdem Beatificatione agi præciperet, cui etiam anno Salvatoris nostri millesimo sexcentesimo decimo octavo initium datum est, ac demum Alexander VIII. die prima Novembris edito diplomate anno post Christum natum millesimo sexcentesimo nonagesimo nono declarabat, quod absque omni hæsitatione hic Beatus Sanctorum albo adscribi valeat. Sæcul XVI. A. C. 1592.

§. XXXI.

Pretiosa mors Beati Joannis a Cruce primi Carmelitæ Discalceati.

Anno priori animam suam Deo reddidit alius quidam sanctitatis gloria illustris ex Ordine Fratrum Carmelitarum Discalceatorum nuncupatus Joannes de Yepez, hodie vero magis orbi cognitus sub nomine Joannis a Cruce. Hic Fontiberi novæ Castellæ oppido in Abulensi Diœcesi sito ex nobili familia anno Christi millesimo quingentesimo quadragesimo secundo natus Metymnæ Campi Conventum Carmelitarum ingrediebatur, atque anno a partu Virginis millesimo quingentesimo sexagesimo tertio Beatæ Virginis de Monte Carmelo institutum amplectebatur: cum autem hoc vitæ genus non satis austerum crederet, relicto hoc Ordine Segoviam ad Carthusianos transire cogitabat: *Hieron. a S. Joseph. in ejus vita. Baulet ad 14. Decemb.*

Sæcul. XVI. A C 1592.

tabat: eodem autem tempore ſancta Thereſia illum ab hoc propoſito dimovens eidem perſuaſit, ut is in reſtauranda primæva Carmelitani Ordinis diſciplina ſuam eidem operam jungeret. Ergo pium hoc opus unacum illa aggreditur, tam proſpero Zeli ſui ſucceſſu, ut primum Carmelitarum reformatorum, ſeu Diſcalceatorum monaſterium Duruelli in Abulenſi Diæceſi erigeret, ubi poſtea Novitios ſacro Ordinis habitu induit, atque ingenti virtutum incremento reſtauratum Carmelum propagavit: verum mitigatæ obſervantiæ Patres illum comprehendi, captumque Toletum abſtrahi jubebant, ubi etiam in tenebroſo carcere per novem omnino menſes hærere cogebatur, tamdiu non ab illo ergaſtulo liberatus, niſi ipſius ſanctæ Thereſiæ auctoritate: inſuper plures alias perpeſſus eſt vexationes, quin tamen pium, quod aggreſſus erat, opus proſequi deſiſteret. Tandem in Ubedenſi Conventu die decima quarta Decembris anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo primo, ætatis vero ſuæ quadrageſimo nono obdormivit in Domino. Hic idem Sanctus Eccleſiam locupletabat pluribus opuſculis myſticis, ſeu aſceticis hiſpanico idiomate conſcriptis, quæ tamen poſtea in latinum, Italicum, & Gallicum

cum idioma fuere translata, inter quæ præcipue celebrantur. I. *Ascensus Montis Carmeli.* II. *Obscura nox Animæ.* III. *Viva Flamma amoris.* IV. *Canticum Divini Amoris.* Haud diffitemur, quod in hisce libris tanta sit Mysticæ doctrinæ sublimitas, ut illa plurium captum superare videatur. Sæcol. XVI. A C 1592.

§. XXXII.

Latino-Latinii extrema.

Non desunt, qui ad hujus quoque anni diem vigesimam primam Junii mortem Latino-Latinii referunt, porro is Viterbii circa annum Christi millesimum quingentesimum decimum tertium natus calamum suum in elaborandis ecclesiasticorum Authorum libris utiliter exercebat, atque Senis confecto Philosophiæ, & Theologiæ studio celebriores Italiæ Universitates frequentabat, inde vero Romam profectus potissimos vitæ suæ dies ibidem transigebat, toto studio in id incumbens, ut sanctorum Patrum opera collatis inter se antiquis scriptis Codicibus pristinæ integritati redderet. Anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, postquam summus Pontifex pro emendando Gratiani decreto Congregationem ex doctissimis Italiæ Viris compositam erexerat, Latinius *Thu. hist. l. 104. Dupin Bibl. des Aut. 16. Siecl. p. 4. pag. 544.*

Sæcul. XVI A.C. 1592.

quoque hujus laboris ſocius plurimum eminuit, ac per tredecim annos præclaro huic operi ſuas curas ſacravit: etſi enim admodum imbecillis eſſet valetudinis, tam provide tamen ſanitati ſuæ proſpexerat, ut vitæ ſuæ curriculum ferme usque ad octogeſimum ætatis annum protraheret, tandem vero Romæ mortuus ibidem in Templo ſanctæ Mariæ in via lata ſepultus eſt. Erat is ſuæ familiæ poſtremus, prout ex funebri illius inſcriptione deprehenditur: inſuper quædam poſteris reliquit ingenii ſui monumenta, atque inter alia obſervationes, ſeu correctiones in Tertullianum, quæ in pluribus operum hujus Patris editionibus reperiuntur: ceteris vero illius operibus palmam præripit ſacra illius, & proſana Bibliotheca.

§. XXXIII.

Joannis Kiszka de Ciechanowitz exitium.

Sandius in Bibl. Antitrin. p. 83.

Pariter Sociniani in Polonia hoc anno amittebant unum ex præcipuis ſectæ ſuæ ſautoribus nomine Joannem Kiszkam de Ciechanowitz, quem nonnulli Polonum, ſeu verius Lithuanum Equitem, ac Caſtalionis, in cujus memoriam poſt ejus mortem monumentum poni curabat, Diſcipulum fuiſſe referunt. Hic dum ætate maturus variis officiis

officiis præesse poterat, primo generalis in Samogitia Præses, Vilnæ Castellanus, seu Rector, necnon Bressici Gubernator renuntiabatur, inde vero divitiis, ac potentia tantopere crescebat, ut septuaginta Urbium, seu oppidorum, & quadringentorum vicorum Princeps salutaretur: quapropter suarum opum abundantia, necnon auctoritate tot dignitatibus sibi conciliata, Socinianos omni data occasione contra omnes illorum hostes potenter protexit, eisque plures Ecclesias construi curavit, & dotavit, atque sine liberis decedens Principem Radzivilium omnium suorum bonorum, imo etiam insani sui erga Socinianos affectus hæredem scripsit: nihilominus quantumvis hic Joannes abominandæ huic sectæ immoto studio patrocinaretur, cum tamen vereretur, ne post obitum suum tanquam Socinianus traduceretur, aliam fidei professionem Socinianæ adversam emittebat, eidem die sexta Julii paucis ante mortem suam horis subscribens. Reliquit hic Vir quasdam literas Ecclesiis inscriptas, in quibus omnes hortatur, ut Synodum celebrent, ibidemque dissidia, quæ inter eos circa Magistratuum electionem, armorumque usum vigent, tandem componant. Sæcul. XVI. A.C. 1592.

Sæcul. XVI. A.C. 1592

§. XXXIV.

Ordinum comitia a Maduano Duce indicta.

Thu. l. 105. *Avil. l.* 13.

EXeunte eodem hoc anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo Maduanus Dux ad menſem Januarium anni ſequentis conventum indixerat, ac rurſus die quinta ejusdem menſis hac ſuper re edictum promulgaverat, ubi in ſuo ſcripto declarabat, quod omnes Principes, Prælatos, Proceres, & Miniſtros Catholicos regiæ parti addictos invitet, ut hiſce comitiis intereſſent, junctisque viribus unice ad majorem Dei gloriam, publicamque tranquillitatem ea media excogitari curarent, quæ ad conſervandam Religionem, Regnumque magis opportuna cenſuerint: poſtea palam contra omnes illos, qui viam adeo honeſtam aggredi renuerent, reclamabat, atque in eos omnia mala impoſterum exoritura rejiciebat.

§. XXXV.

Cardinalis Legati ſcriptum circa hæc comitia.

Spond. ad hunc ann. num. 3. *Mezeray abregé Chronol. t.* 3. *pag.* 396.

CUm in hac Maduani declaratione nulla fieret mentio de eligendo novo ejusmodi Rege, qualem illi, qui hunc Conventum haberi poſtulabant, eligi inten-

intendebant, hinc Legatus, & Hiſpaniæ Miniſtri exinde parum contenti, inter ſe convenire, mentemque ſuam verbis magis claris aperire decernebant: itaque decima poſt die, ſeu decima quinta Januarii divulgatur ſcriptum quoddam, veluti quædam Placentini Cardinalis epiſtola, in qua haud amplius, prout fecerat Maduanus Dux, unice generalis Eccleſiæ commodo, regnique tranquillitati proſpiciendi voluntas obtendebatur, ſed palam omnes Catholici invitabantur, ut comitiis præſentes Regem nomine, & opere Catholicum, qui ſua potentia tam Religionem, quam Regnum tueri poſſet, eligerent: erat autem titulus hujus ſcripti ſequens. „Ad omnes Catholicos, cujus„cunque dignitatis, ſtatus, & conditio„nis ſint, qui hæretici partes ſequuntur, „ei adhærent, aut eidem quovis pacto „auxilium, opemque præſtant.„

Sæcul XVI. A.C. 1592.

Poſtquam igitur Legatus in hoc ſcripto pluribus verbis ſuum Religionis Catholicæ ſtudium, necnon ſingulares in Franciæ bonum curas enarraverat, amare querebatur, quod Pontificibus immerito objiciatur, perinde acſi ab initio, quo tumultus in hoc Regno fuerunt exorti, pacem revocare neglexerint, hinc illorum agendi rationem vindicans inter alia ita diſſerebat.

Sæcul. XVI. A. C. 1592.

„Haud diuturnum effluxit tempus, a „quo ipsi Galli summorum Pontificum „paternum in Gallos animum in cæ„lum efferebant, dum pro ampliſſimis, „quæ in Sedem Romanam a Regum „Chriſtianiſſimorum pietate, munificen„tia, ac fortitudine olim profecta sunt, „meritis grati paribus officiis pro virili „Pontifices respondebant, quippe sic „cum grati animi testificatione exceptæ „sunt suppetiæ a Pio V. Papa ad Caro„lum IX. Franciæ Regem contra Secta„rios transmiſſæ: insuper mirifica in„ter ceteros Pontifices, & Reges Fran„ciæ voluntatum conspiratio, oppor„tuna, crebraque pecuniæ, & copia„rum subsidia, Legatorumque ad illos „frequens miſſio abunde testantur per„petuam illorum constantiam, & ad„tuendam Regni salutem, atque digni„tatem promptum, ac paratum sem„per procurandæ tranquillitatis studium; „ideo quamdiu veri Catholici, ac ge„nuini Galli fuistis, Pontificum actio„nes vobis suspectæ non erant, & ma„luistis potius hæreticis leges imponere, „quam illas ab eis recipere: pariter pa„cis vestræ studioſos semper summos „Pontifices experti estis usque ad ea „tempora, in quibus per vestra dissidia, „ac altercationes hæresis tantopere „apud vos invaluit, ut ea a vobis haud

„am-

„amplius, uti antea, impunitatem efflagitet, sed etiam illos, qui sese tyrannico illius jugo subjicere recusant, ad supplicia rapere attentet. Sæcul. XVI. A.C. 1592.

„In eo statu Regni res erant, dum „Sixtus V. summus Pontifex vos a Rege „hæretico eximere, vestramque salutem „procurare intentus perbenigne excesperat eos, quos ad illum ablegastis: „verum tam opportunam hæreticorum jugum excutiendi occasionem adeo non in rem vestram vertere studuistis, ut etiam funestæ prosperitatis impetu abrepti ea capessere „volueritis consilia, quibus hoc Regnum „ad hunc, quo nunc agitatur, deplorandum statum redactum ingemiscit. „Ea nimirum vis sectarii veneni est, ut „multi corruptis judiciis id nunc vitio „vertant, quod antea tantopere laudabant, ex cujus etiam contagione quotidie tot absurda, totque pugnantia, quæ „inter ipsos audiuntur, proficisci constat; nam propalam illi jactant, eo „Ecclesiæ Gallicanæ privilegia, & immunitates pertinere, ut hæreticus, & „in hæresim relapsus pro Rege haberi „debeat: verum quid est id aliud, quam „inane phrenetici, ac insani hominis „somnium, ex eadem contagione generatum, inde nimirum factum, ut „Cardinalis Cajetanus tam indigne ha-

Sæcul. XVI. A.C. 1592.

„bitus sit, qui tanquam pacis Angelus „in Gallias a Sixto V. missus fuerat, „non eo ex fine, ut priscis moribus, le„gibusque antiquatis novas pro illis re„poneret, sed veram, avitamque Reli„gionem sua pietate, ac consilio con„stitueret.

„Is cum frustra vobis expostulasset, „quod avitæ pietatis, ac existimatio„nis, patriæ periclitantis, & publicæ „salutis obliti illius vos partibus adjun„xissetis, de quo nemo nescit, quod ab „Ecclesiæ corpore separatus sit, hinc „vos ipsi olim hoc eodem nomine in „publicis Comitiis eum esse indignum, „ut in Christianissimi regni solio sede„ret, sanxistis, cum ejus arma non „alium unquam hausissent sanguinem, „quam Catholicorum, insuper hic idem „omnia divina, humanaque jura vio„lavit, atque ad extremum optimum „Principem Cardinalem Borbonium pa„truum suum, sub sacrilega impuri, „hæreticique hominis custodia mœrore „tabescentem extinxit: mortuo dein „Sixto, & Urbano, cum Gregorius XIV. „sedem teneret, Martinus Landrianus „Sedis Apostolicæ Nuntius Martio se„quenti missus est, atque is ad literas, „quas a Pontifice habebat, amantissimas „hortationes addidit, quibus quod aures „minime præbueritis, inprimis grave

„crimen

„crimen erat, sed multo gravius fuit Sæcul. XVI.
„ex eo, quod calumnia pro gratulatio- A.C.1592.
„ne repensa sit, nam contumelioſe,
„prout cunctis notum est, indignisque
„modis habuistis non modo illam mem-
„branam sensus expertem, in qua Pon-
„tificis voluntas perscripta erat, sed
„ipsum in ea supremi Ecclesiæ capitis
„nomen, ac proin ipsam Sacræ Sedis
„auctoritatem, adeo, ut in uno crimine
„tot novæ scelerum formæ comprehen-
„dantur, quot adulterinum utrumque
„Turonensium, & Catalaunensium con-
„venticulorum Senatus consultum vo-
„ces includit.

„Ast vos horrenda, stupendaque
„hæc crimina aure surda præterire
„sinebatis, uti illa etiam, quæ dein-
„de Ecclesiastici nonnulli perpetrarunt,
„qui Conventui Carnutensium interfue-
„runt: interim maximam quoque de
„communi Galliæ salute sollicitudinem
„attulit Innocentius IX. paucorum die-
„rum Pontifex, cujus in locum mox suf-
„fectus est Clemens VIII., in quem, ut
„primum supremum Apostolatus fasti-
„gium ascendit, omnium mentes, ocu-
„lique conversi sunt, ut in splendidissi-
„mam clarissimi solis lampadem, quam
„terris luminum parens, omnisque Deus
„consolationis ostendit, ad densissimas
„ærumnosi hujus sæculi tenebras dissi-
„pandas;

Sæcul. XVI. A C. 1592.

„pandas: attamen cum certissimam „quisque spem concepisset, omnes ad „excipiendos tam salutaris lucis radios „sinum mentis aperturos, ac tanto au„ctore, & auspice ad Catholicæ Reli„gionis signa se recepturos, tunc adul„terinum aliud Senatus consultum e„merserat in Apostolicas de mea lega„tione literas Catalauni excusum; hæc „tamen hactenus excusantur ab iis, qui „interim hæretico parent, quod spe„rent, fore, ut ille ad meliorem fru„gem redeat, quamprimum vinculis, „pœnisque a Pontifice expediatur; nunc „igitur cum videant, Henricum Bor„bonium in hæresi pertinaciter animum „obfirmare, reliquum est, ut cum om„nibus toto in regno Catholicis pro„nuntient, nihil sibi magis curandum, „quam ut Christianissimo, vereque Ca„tholico Regi constituendo, cui pareant, „in commune consultent; hoc enim sen„tire prudentiæ est, facere fortitudinis, „simul vero sentire, & facere perfectæ, „cumulatæque virtutis: ad id autem „perficiendum nulla æquior, aut „honestior iniri posset ratio, quam Co„mitiorum convocatio: hortamur igi„tur vos, ut in ea re Papæ consiliis „vestra consilia jungatis, atque illud, „quod Ecclesiæ, Religioni, ac patriæ „debetis, officium omni procul cuncta-

„tione

„tione exsolvatis: inprimis ergo cum „Maduano Duce votis, animisque con- „spiretis, qui cum admirabili pietatis, „constantiæ, magnique animi laude in „hoc laborat, ut nobilissimum Franciæ „diadema intactum, integrumque ser- „vet, & catholicam Religionem, „veramque Ecclesiæ Gallicanæ liberta- „tem propugnet, in eo præcipue sitam, „nequando illi hæreticus jugum im- „ponat.„ Sæcul. XVI. A.C.1592.

„Proinde ab hæreticis sejuncti fidem „publicam, ceteraque flagitetis, quæ „vobis opus esse videbuntur, ut ire li- „bere, ac redire, dicere, ac propo- „nere, quæ ad negotii tanti explicatio- „nem occurrent, opportune liceat; Ma- „duanus quoque in id suam fidem ob- „stringit, nec minus ego vos in fidem „meam, seu sanctæ, & Apostolicæ Se- „dis tutelam nomine summi Pontificis „recipio.„

Hoc scriptum die vigesima septima Januarii Sigillo munitum Revolius, qui in hoc Conventu a secretis erat, eadem die ad Parisiensem Ordinum consessum per tubicinem transmisit.

§. XXXVI.

Colloquium a Catholicis Regi addictis propositum.

Hisce

Sæcul. XVI. A.C. 1593

Thu. l. 105. Spond. n. 4. Avil. l. c.

Hiſce declarationibus Rex aliud ſcriptum opponebat, quod nomine Principum, Prælatorum, Procerum, aliorumque Catholicorum Regi integra fide ſubjectorum divulgabatur, ubi Rex ita perorabat: „Equidem Dux Maduanus ſcripto illo, tam ſuo, quam „ſuæ factioni addictorum nomine profitetur, conventum, qui Lutetiæ Pariſiorum celebratur, pro Religionis, „& publicæ tranquillitatis bono indictum eſſe, id tamen minime regiæ „parti addicti ſperare audent, cum ceteris ad illum liber acceſſus non pateat, propterea potius credunt, ex „continuato hoc bello Religionis Catholicæ, Regnique exitium promoveri, „hinc Principes, Præſules, ac Proceres, qui in aula ſunt, viciſſim tam ſuo, „quam aliorum Catholicorum, Regis „partes ſequentium, atque in cauſſa „Religionis, necnon in obſequio, quod „Regi debent, unanimiter perſeverantium nomine, Regis permiſſu, atque „auctoritate Maduano, aliisque ejusdem familiæ Principibus, Præſulibus, „ac ceteris, qui Lutetiæ convenerunt, „denuntiant, tunc, ſi delegatos e ſuo „numero viros egregios ad loca inter Urbem, & Dionyſii-fanum commoda „miſerint, ibique de Religione, & Regni ſalute in commune conſultetur, „fore,

„fore, ut & ipsi suos Deputatos tem„pore condicto mittant: quod si Madua„nus Dux, ejusque fautores id facere „recusent, & potius ducant ad extre„ma contra Regni leges descendere, & „cum regno Religionem manifesto pe„riculo objicere pergant, & a Majorum „virtute degenerantes Hispanorum de „Francorum dementia superbe trium„phantium libidini patriam exponere, „tunc protestantur omnes Principes, & „Præsules Regiis partibus addicti de in„nocentia sua, ac culpam tot calamita„tum in eos merito rejiciunt, qui ambi„tione cæci omni concordiæ abjecta ra„tione, gloriæ Dei, & Regni saluti pri„vata commoda præseferunt„ Postea per tubicinem hæc epistola a Revolio secretioris Senatus Ministro subscripta Lutetiam ad Conventum eadem die mittebatur.

§. XXXVII.

Regis scriptum adversus comitiorum celebrationem.

Biduo post Rex, cujus jussu id actum fuerat, edictum proponit Maduani Ducis scripto contrarium, quo die vigesima nona ejusdem Mensis de egregia sua erga Rempublicam voluntate quædam paucis verbis honorifice præfatus ita perorabat: „permolestum mihi ac„cidit,

Sæcul XVI. A.C.1593. „cidit, quod in ea tempora inciderim, „in quibus plerique a priſtina conteſtatæ „veterum Francorum erga Reges ſuos „fidei gloria degenerant, conſiliaque „ſua, ac vires ad regiam auctoritatem „oppugnandam vertunt, quæſito Reli„gionis, quam falſo mentiuntur, co„lore, cum tamen nullo non tempore „nil ardentius, quam publicam tran„quillitatem, regnique ſalutem exop„taverim: an vero bellum nefarium, „quod beatæ memoriæ Henrico Regi „ſemel, atque iterum intulerunt, Re„ligioni aſſignandum? cum ille Catho„licam Religionem ſummo ſtudio ſem„per amplexus ſit, & ab ejus inſtituto „devios tunc, cum eum Cæſaroduni „obſederunt, armis perſequeretur, nunc „vero idem illi contra me bellum eo„dem prætextu perſequi ajunt: quam „autem id falſum ſit, jam luce clarius „ab omnibus cernitur, quanto enim „rectius, ac ſtudioſius id obtenditur, „tanto magis eminet ſcelus, & appa„ret; jamque omnibus conſtat, quod „hunc, quem intuentur, & ſentiunt, „conſpirantem in patriæ exitium ſcele„ratorum conſenſum, non Religioni, „ſed tribus cauſſis tribui oporteat, ac „primo quidem improbitati eorum, qui „incredibili Regni occupandi, ac diſſi„pandi ardore flagrantes ſe perditæ „factio-

„factioni Duces præbuerunt; secundo „id adscribendum venit exteris regni „hostibus, qui hanc idoneam magis, „quam antea, evertendi imperii occasionem nacti pro inveterato odio se iis „auxiliares ultro adjunxerunt; tertio, „ac postremo id imputetur nonnullis ex „infima plebe perditis hominibus, qui „a fortuna derelicti, & aliorum secundas res malignis oculis intuentes ex opum parandarum desiderio, ac propter „innumera, quæ perpetrarunt scelera, justitiæ pœnam veriti impunitatis spe „se ad eorum partes aggregarunt, ut „libere deprædari, ac divitias corradere valerent: cum autem ita fere divinæ providentiæ in omnes partes admirandæ ratio comparata sit, ut ex „detestandis quibusque facinoribus etiam id, quod suam gloriam illustret, „eliciat, & exprimat, nullo illustriori „id exemplo probari potest, quam Maduani Ducis, qui nefaria sua consilia „scripto ad habendum Lutetiæ conventum, quem comitia appellare audet, „edito, quasi propria confessione prodidit, ac patefecit: nam cum ejus „ratio omnis in hoc potissimum labo„ret, ut probitatis simulatione boni viri „speciem tueatur, nihilque præcipuum „sibi arrogare videatur, nullam tamen „suæ in patriam impietatis, ambitionis, „teme-

Secul. XVI. A. C. 1593.

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

„temeritatis nunquam auditæ, ſuique „animi patriæ ſaluti infeſti, clariorem „teſtificationem dare potuiſſet, quam „cum edicto condito, ac ſigillo regio „firmato regni comitia indixit; id enim „omni tempore ad ſolos Reges pertine„bat, hocque jus a nullo alio uſurpari „valet; videtur quippe in apicem regii „faſtigii evadere, & crimine Majeſtatis „læſæ teneri, quicunque principatus „inſignia ſumit, & regia jura uſurpat. „Aſt ea, quæ Dux ille poſtea ſubjicit, „quis tam rudis, & imperitus, qui non „falſa protinus pronuntiet? Salicam „legem, ne debitum mihi obſequium „deferant, obſtare ait, quæ lex regno „ſalutaris cum regno cœpit, ad quam „Franci non facti, ſed nati, non docti, „ſed educati ſunt, cui ſecundum Deum „acceptam ferunt perpetuam, & tot „ſeculorum ſerie florentem imperii ſui „incolumitatem: porro illi, qui juxta „hujus legis præſcriptum, ac Dei vo„luntatem ad regnum capeſſendum ac„cedit, injuria fit, cum res jam inde „a conſtituto regno certa, nunc in con„tentione ponitur; nam Salicæ legis „ea vis eſt, ut nullo jure ei derogari „poſſit, nec Reges ipſi, qui legibus ſo„luti ſunt, in eam jus ullum habent: „itaque fruſtra objicitur Bleſſenſe decre„tum in comitiis anno milleſimo quin„genteſi-

„genteſimo ſeptuageſimo octavo condi- Sæcul. XVI.
„tum; quippe legis eſt, non regis, de A.C.1593.
„regni ſucceſſione decernere; inſuper
„quis ſanus ea comitia pro legitimis
„habeat? in quibus libere ſentiendi, &
„ſententias dicendi facultas probis eri-
„pitur, dum cuncta ad convellendam
„proximi Regis auctoritatem, & ad con-
„jurationem, cujus nunc mala cuncti
„experiuntur, adverſus eum ineundam
„comparata ſunt, prout omnibus ab-
„unde conſtat: nonne Regi ipſi vim illo
„conjuratorum hominum conciliabulo
„ſuiſſe illatam conſtat? an enim par
„eſt credere, quod prudentiſſimus
„Princeps eam legem violare voluerit,
„quæ Franciſco avo ad regnum pate-
„fecit aditum? nonne ipſi illius violan-
„dæ auctores decreto ſteterunt? nam
„ſi Maduanus Dux illud non iniquum,
„imo irritum judicaſſet, cur ſe vacan-
„tis regni, nec Cardinalis Borbonii, ad
„quem per hoc edictum corona ſpectaſ-
„ſet, Vicarium indigitabat? cur non
„regium nomen ipſi Cardinali defere-
„bat? cur poſt injurioſe abrogatum Regi
„defuncto imperium non ſtatim, dum
„immani parricidio interfectus eſt, eum
„regio nomine inſignivit? plus enim
„trimeſtre elabi paſſus eſt, uſurpatis in-
„terim regiis titulis, antequam ejus
„nomen actis publicis inſerendum cu-

 „raret?

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

„raret? id indicio satis est, quod de-
„cretum Blessense ipsi, qui illud tan-
„topere venditant, pro ludibrio habue-
„rint, & Maduanus interim se alieno
„nomine muniverit, ut suas opes fir-
„maret, & sensim pedem in dignitatem
„regiam inferret, inque summæ domi-
„nationis possessionem vestigium pone-
„ret. Ceterum ex eo, quod sacra in-
„auguratio tantopore desiderata, mihi
„desit, non est, cur propterea quisquam
„bene erga Francicum nomen affectus
„a fide, & obsequio discedat; regia
„enim Majestas sibi sufficit, suisque vi-
„ribus nititur, nec quæsitis aliunde
„præsidiis eget; quippe post dignitatem
„acquisitam, cum multa contingere
„possint, quæ moram, & impedimen-
„tum consecrationi adferant, ea tamen
„minime fraudi esse debent, quo minus
„illo temporis intervallo Reges censen-
„di sint, & populi eorum dicto obedien-
„tes esse debeant, quippe nihil, ac ne
„minimum quidem, inter Regem, re-
„giamque potestatem intercedit, nec
„in regia dignitate separatum quiddam
„extra regni administrationem dici, aut
„fingi potest: an enim ego ipse primus
„sum, qui ante inaugurationem regnum
„capessivi? neque vero recuso, prout pæ-
„pius professus sum, si erroris coarguar,
„quin meliora in religione amplectar,
„& sa-

„& sacris solemnibus, ac cæremoniis, Sæcul. XVI.
„quæ in consecratione ex veteri Majorum A.C.1593.
„instituto usurpari solent, si quando res
„postulabit, defungar, eaque omnia
„faciam, quæ ad populi mei promeren-
„dam gratiam, & solvendos scrupulis
„animos requirentur: verum Catholi-
„corum in eo æquitatem desidero, quos
„æqui, bonique consulere par sit, si ab
„ea Religione, quam cum lacte suxe-
„ram, statim deficere, aliaque com-
„mutare, nisi dum melius edoctus eam
„veram esse compertum habeam, persua-
„deri non possim, nam ea in re majo-
„rem cautionem censeo adhibendam,
„eoquod summa salutis æternæ in eo
„versetur, & ego plures meo exemplo
„in eundem sensum sim pertracturus:
„itaque sæpius de Concilio adver-
„sarios interpellavi, non ex eo, ut
„Conciliorum auctoritatem, quod per-
„duelles jactitant, convellerem, sed ut
„in eo cum iis, qui eandem doctrinam
„amplectuntur, de errore edocear: alio-
„qui si Concilio denuo retractari, quæ
„aliis Conciliis decisa sunt, vitiosum
„esse sequeretur, omnia posteriora Con-
„cilia, quæ priora confirmarunt, vitio
„celebrata essent: si tamen expeditior
„ad institutionem via commonstrari
„potest, eam minime aspernabor, ejus-
„que rei satis clarum documentum dedi,

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

„cum Principibus, Præſulibus, aliisque, qui a meis partibus ſtant, legationem ad Pontificem mittendi poteſtatem feci, & ipſos adverſarios hortatus ſum, ut per otium, dum id inter armorum ſtrepitum non licet, de me ad catholicam religionem informando ratio ineatur, eaque de re colloquium inſtituatur: attamen illi ſe ab hoc conſilio non abhorrere tantiſper demonſtrabant, eo duntaxat fine, ut Hiſpanus pacis ſuſpicione injecta eos ad conditiones, quas vellent, pertraheret: verum, quam illi nihil minus optent, ac ſummopere id reformident, ex eo apparet, quod nunc ſcripto eam rem pro deſperata haberi velint, quam ne quidem unquam in medium propoſuerunt: inſuper tunc, dum Piſanii Marchionem virum natalibus, ac pietate, necnon fide inſignem meo permiſſu Romam ablegatum intellexerunt, iidem Legatum, qui iſti ſe opponeret, illinc mittebant, ut communicatis cum Hiſpana factione conſiliis, ne ille a Pontifice admitteretur, omni ratione impediret, qua fiducia, quoties ſermo de mea ad Catholicam religionem converſione incidit, ſpecioſe palam jactabant, ſe in Pontificis poteſtate futuros, & quicquid ille ea in re ſtatuerit, ei obtemperaturos: aſt non deſpero, quin

„Pon-

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

„Pontifex aſtus illorum, qua prudentia „eſt, pervideat, & in re omni pro ſua „æquitate, quod rectum erit, decernat: „interim fruſtra ſperant illi, quod his „artibus, ac fraudibus Catholici a pa„triæ propugnatione abducantur, & cum „ipſis impietatis ſocietatem contrahant, „cum conſultius utique foret, ſi ad Ca„tholicorum, & vere Francorum, qui „regiæ cauſſæ ſtudent, partes tranſeant, „& ſe tanquam membra reliquo corpori „adjungant, nam exceptis Lotharingiæ „familiæ, qui exteri ſunt, Principibus „regii ſanguinis Principes, Præſules, „Proceres, Magiſtratus, omnesque fere „Nobiles, qui univerſum regni Gallici „corpus conſtituunt, a perduellium „cauſſa alieni mihi adhærent, quippe „qui non propriam, ſed regni cauſſam „defendunt; unde illi, qui nunc id a„gunt, ut cineribus patriæ ipſos in„cendii auctores Hiſpanos late Domi„nos imponant, in memoriam revocent, „quantis animis, & illorum Majores, „& ipſi pro finibus certarint contra eos, „quibus nunc ad regnum invadendum „per ſummum ſcelus, ac dedecus auro „ſcilicet externo corrupti portam ape„riunt: ſed eo minus id mirum vide„tur, cum etiam nullo recentis parri„cidii in Regem patrati ſenſu tangan„tur, imo etiam Numini tam immane

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

„facinus, quod perpetuam ignominiæ „notam genti Gallicæ inurit, adscri„bant: neque vero ad tanti criminis „purgationem satis est, quod facti con„scientiam ad se pertinere negant, nam „si hoc hominibus persuadere voluis„sent. ob id publice lætari, Deo gra„tias agere, percussoris denique nomen „honorifica memoria prosequi non opor„tuisset, quin potius ob commiseratio„nem patriæ, quæ illos aluit, educa„vit, benigne fovit, ac complexa est, „necnon ex tenuibus, & obscuris in al„tissimum dignitatis fastigium evexit, „cum Primariis æquavit, opibusque „cumulavit, commoveri, & illacrimari, „atque a societate cum feris gentibus, „quæ tam lingua, quam moribus a can„dore Gallico omnino alienæ sunt, ab„horrere debuissent.

„His rationibus si illi flecti non pos„sunt, eædem ad id saltem valebunt, „ut contra perditorum hominum opi„nionem ii, qui regiam caussam huc„usque tutati sunt, ad eam defenden„dam vehementius, quam antea accen„dantur: ego certe illis ea in re exem„plo nostro præibo, nec labori, non va„letudini, nec vitæ ipsi parcam, prout „nota est nostra erga Catholicos, & sa„crum ordinem æquitas, ac moderatio, „dum ea, quæ sub regni auspiciis pro-

„missi,

„misi, religiosissime servavi: quod licet „hucusque summa fide præstiti, ad „omnem tamen scrupulum ex animis „evellendum ea, quæ pollicitus sum, „ad ultimum vitæ spiritum constantis„sime servaturum ex animi sententia de„nuo juro, idque coram Deo Optimo „Maximo testor, ac nunc confirmo, „unice optans, ut ea, quæ in me de„siderantur, recto ordine, & conve„nienti ratione impleantur: porro id„ipsum ejusdem Dei gratia aspirante „fore spondeo, ac in me recipio. Inte„rim de consilii sententia, cui Princi„pes, Præsules, Proceres, Magistra„tus, aliique summa prudentia præditi „viri interfuerunt, edico, quod Madua„nus, dum regni Gallici comitia scripto „publicato indicere ausus est, contra „fas, rempublicam, ac regni ipsius le„ges fecerit, proinde quicquid in iis „dictum, statutum, ac decretum fue„rit, irritum, nulliusque momenti ha„bendum esse declaro.„ His ita expositis Rex in eodem edicto, quod in Senatu recitatum, & in acta publica Cæsaroduni Turonum relatum est, omnibus, cujuscunque conditionis forent, civitatibus, atque universitatibus interdixit, ne ad illa comitia proficisci, mittere delegatos, consilia sociare, aut aliquid opis eo tendentibus,

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

Sæcul XVI. A.C. 1593.

aut redeuntibus impertiri audeant, & ſiquis ſecus fecerit, non minus, ac ſi ipſe comitiorum auctor fuiſſet, læſæ Majeſtatis reus habeatur. Conceſſum tamen eſt quindecim dierum ſpatium a publicatione edicti, civitatibus, Collegiis, privatisque viris, intra quod, ſi ad ſaniora conſilia redeant, ejusque rei teſtimonium apud Senatum, cujus jurisdictioni ſubſunt, interpoſuerint, pœnitentiæ, & impunitati locus ſit.

§. XXXVIII.

Ordinum comitia Pariſiis a Fœderatis celebrari cœpta.

Davil. l. 13. Mem de la Lig. t. 5. Mem. de la Lig. t. 5. Mem. de l'Etoil. t. 2. pag. 101.

His Henrici IV. literis Fœderati nequaquam terrebantur, quominus indicta Ordinum comitia celebrarent, quibus etiam die vigeſima ſexta Januarii in ampliori Luparenſis Palatii aula datum erat initium, præcedenti tamen die Dominico ſolemnis habebatur ſupplicatio, cui omnes Deputati intererant, atque ipſemet Maduanus Dux, cujus latera Haquevillus, & Nullius Præſides ſtipabant, in illa præſens erat, die autem vigeſima prima ejusdem Menſis Fœderati numero centum in Eccleſia Beatæ Virginis ſacra Synaxi muniti Genebrardum Acquenſem Archiepiſcopum hujus ſacri fœderis ſtudioſiſſimum ibi

perorantem excipiebant. Poſtea comitia fuere inchoata, præmiſſo Maduani Ducis ſermone, quamvis adeo ſubmiſſa voce peroraret, ut ex congregatis vix tertia pars illum percipere poſſet: inſuper etiam declamando ſubinde faciei colorem mutabat, imo referunt nonnulli, hunc ſermonem a Petro Eſpinalio Lugdunenſi Archiepiſcopo fuiſſe compoſitum. Sæcul.XVI. A.C.1593.

§. XXXIX.

Maduani Ducis Oratio ad comitiorum initium habita.

Verum utut res ſe habuerit, id omnino certum conſtat, quod hic Orator in ſuo ſermone præſentes hortatus non raro repetierit monitum, ut congregati nil aliud præoculis habeant, niſi Religionis, Regnique utilitatem: poſtea vero ſuum ſermonem abſolvit hæc addendo:„ Ut malis Franciam per tot annos „jamjam affligentibus remedium oppo„natur, ſimulque Religionis conſerva„tioni ſatis firmiter caveatur, nihil ma„gis conſultum videtur, niſi quod ejus„modi Rex eligatur, qui primo in Ec„cleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, & Ro„manæ fide conſtans, firmusque ſit, „eamque propriæ ſuæ vitæ præferat, „nec minus idem etiam viribus adeo „potens ſit, ut non modo ſeditioſis, ac „rebel- *Davil. l. c.*

Sæcul. XVI A. C. 1593

„rebellibus imperia dare, ſed etiam „tam Regni, quam ſacræ Sedis hoſtes „invicta animi fortitudine debellare, ac „glorioſas de illis victorias reportare „valeat.„ Præſcriptis binis hiſce dotibus poſtea Orator Deputatis exponebat, quod nequaquam ad moderanda populi tributa, aut ad excogitanda alienum æs, quo Regnum gravatur, ſolvendi media, ſed ad Regem eligendum, Caputque pro toto populo, qui in ampliſſimo totius Chriſtianæ Reipublicæ Regno eſt, nominandum fuiſſent congregati, hinc nullis privati ſtudii rationibus ſeſe abripi ſinerent, ſed junctis viribus, ac conſiliis ea ſancte, ac decenter decernerent, quæ ad communem omnium ſalutem, & ad præſentem rerum viciſſitudinem magis congrua videbuntur.

§. XL.

Alia oratio a Pelleveo Cardinale Rhemenſi Archiepiſcopo pronuntiata.

Satyr. Menip. t. 1. pag 55. Maimb. hiſt. de la Lig. l. 4. p 463. Thu. l. 105.

Abſoluto hoc ſermone Pelleveus Cardinalis Rhemenſis Archiepiſcopus, qui ſua auctoritate Hiſpanos firmaturus ſtudioſe Roma venerat, orationem pariter ſatis prolixam, ac tædio plenam habuit, in qua exiſtimatum Maduani Ducis Zelum, ejusque magnanimitatem pluri-

pluribus deprædicans ad sermonis sui calcem congregatos hortabatur, ut ejusmodi Regem eligerent, quem præsens rerum conditio exigeret, quive sacræ Sedi sincere addictus, capitalis vero hæreticæ pravitatis inimicus esset, cum in hac temporis vicissitudine nil magis necessarium foret, nisi ut se hæreticorum veneno, plusquam cuicunque alteri malo, opponeret. Hunc sermonem exceperat oratio Senecæi Baronis, qui nomine Nobilium, quorum tamen non adeo frequens erat numerus, perorabat, ac sermonem magis succinctum, magisque tempori accommodum proferebat. Denique Plebæi Ordinis nomine Laurentius in Provinciæ Senatu regius Advocatus orationem habebat. Sæcul. XVI. A.C. 1593.

§. XLI.

Altera Sessio, propositionesque ibidem a Legato factæ.

Equidem Legatus Cardinalis huic Sessioni utpote alienigena non intererat, altera tamen die in Sessione secunda admitti petens, mox sede occupata præprimis postulabat, ut omnes interposito solemni Sacramento sponderent, se nec unquam cum Henrico Borbonio in gratiam redituros, nec illum, etiamsi erroribus suis ejuratis sese Catholicum profiteretur, tanquam Regem suum *Davila l. c.*

Sæcul. XVI. A. C. 1593.

ſuum agnituros. Verum huic poſtulato ſeſe oppoſuit Maduanus Dux, cum id ſuis conſiliis oppido adverſum cenſeret, ubi ceteri quoque Deputati in eandem abiere ſententiam: cum vero Legatus hoc juramentum præſtari urgeret, Lugdunenſis Archiepiſcopus loquentem interpellans hæc ſubjunxit: „Omnes Ordines Religione ſunt Catholici, „ſacræque Sedis Primatum profitentur, „proin nec adeo ſunt temerarii, ut „ſummo Pontifici veluti manus ligare „audeant, nec adeo ſunt præſumptuoſi, „ut ejus judicium prævertere tentent, „quod tamen facerent, ſi Navarræ Re„gem reconciliationis cum Eccleſia in„capacem declararent, ſententiam in „ea re ferentes, quæ tamen fori pro„fani limites excedit, & unice ad ju„risdictionem eccleſiaſticam pertinet, „proin omnibus firmum, fixumque ſit, „quod hoc jusjurandum permittere „nolint, ne propriam lædant conſcien„tiam, neve ſacræ Sedis, ſummique „Pontificis dignitatem offendant.„ Ad hanc reſponſionem tacente Legato haud amplius de hoc jurejurando ſermo redibat.

§. XLIII.

Sæcul. XVI. A.C.1593.

§. XLII.

Catholicorum Regi addictorum declaratio ad comitia per Tubicinem delata.

Altera die vigesima octava ejusdem Mensis, seu tertiæ Sessionis die ante Urbis portas Regius tubicen Carnuto adventans comparuit, qui ad civitatem admitti petebat, ut Belino Comiti Parisinæ Urbis Gubernatori quemdam literarum fasciculum sibi commissum tradere posset, insuper palam asseruit, quod de Principum, & Præsulum regiæ parti addictorum declaratione apud Ordinum Conventum directe agere jussus fuisset. Re intellecta hic ad Gubernatorem deductus eidem literas consignabat, ac studiose ea, quæ in illis continebantur, in vulgus spargebat: ast Belinus Comes hunc fasciculum aperire recusans illum ad Maduanum Ducem detulit, hic autem convocatis fœderatorum Primoribus præfatum scriptum exhibuit, quod etiam illis præsentibus recitatum est.

Mem. de la Lig. t. 4. Davil. l. c.

§. XLIII.

Regiorum epistola a Sorbonico Collegio jussu Legati damnata.

Postea inter eos deliberatum, an huic scripto sit respondendum, ubi collectis

Thu. l. 105. Caillet t. 2. Avil. l. 13.

Sæcul. XVI. A.C. 1593

lectis ceterorum suffragiis Placentinus Cardinalis Papæ Legatus commotioni voce hoc scriptum primo aspectu pernicioſum, atque impietatis, ac sectariæ pravitatis plenum pronuntiavit, ut vero evidentius de eo constaret, quandoquidem ad fidem pertineret, ideo negotium dedit delectis Sorbonæ Theologis, qui hoc scriptum examinarent, & de illo censuram suam ferrent. Id actum conventu in Sorbonica Schola celebrato, ex cujus sententia adductis in medium multis argumentis, exemplis, Scripturæ, ac Patrum testimoniis, pronuntiarunt, denuntiationem illam absurdam, hæreticam, schismaticam, impietatis, & contra Ecclesiam rebellionis plenam esse, eoquod assereret, hæretico relapso, damnato, & extra Ecclesiæ communionem posito, ad Regnum Christianissimum jus competere, eum a Deo datum, eique obedientiam jure naturali, ac legitime deberi, itaque propter hanc Doctorum declarationem ad aliquot dies deliberationes fuerunt suspensæ.

§. XLIV.

Rationes illorum, qui ad Regiorum epistolam responsum dari petebant.

Habi-

Habitis rursus desuper consultationibus denuo examinatum, an ad scriptum, quod Regis asseclæ ediderunt, esset respondendum, ubi illi, qui affirmantium parti favebant, hæc proponebant: „indignum est, ut eos, qui „ejusdem sanguinis, ac Religionis no„biscum sunt, nequidem responso di„gnos judicemus, cum tamen hi forte „istam occasionem unice ideo quærant, „ut suam culpam agnoscentes suæ con„scientiæ consulere, ac fœderatorum „parti honesto transitu adhærere va„leant: tum vero Navarræ Regis po„tentia tantopere imminuetur, ut fa„cili negotio coerceri valeat: de cetero „omnia illa media, quæ ad pacem con„ferre possunt, avide amplectenda sunt; „hic enim præcipuus finis est, quem „omnes fideles Galli sibi præfigunt, „atque ex tranquillitatis publicæ „studio desiderant: si ergo pax unani„mi omnium consensu restitui valet, „quid juvat sese assiduis implicare tu„multibus, novisque calamitatibus ex„ponere? unice etiam ex concordiæ stu„dio Maduanus Dux sua declaratione „adversæ factionis Catholicos ad hæc „comitia, & colloquium cum ipso ha„bendum invitabat, palam professus, „quod tunc, si id renuerent, omnia „mala, quæ exinde eventura essent, in

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

Thu. l. 105. *Davil. l. c.*

Sæcul. XVI. A.C. 1593

„eorum pertinaciam essent rejicienda: si „ergo hæc Maduani declaratio apud cu„juscunque partis Catholicos quicquam „valuit, conferendi copia eis denegari „haud potest, quin calamitatum impen„dentium invidia in renuentes vertatur; „præterea parum refert, an cum Regis „consensu nobiscum agant; res enim „unico nutu decidi haud valent: adver„sarii autem nostri, cum adhuc Regi „adhærent, ejusmodi verbis mentem „suam exprimere coguntur, quampri„mum autem rationibus devicti sensim „ad nostras partes erunt pertracti, forte „mentem suam, & consilia mutabunt; „haud enim ignotum est, quod Regiæ „stirpis Principes vacillare incipiant, ac „Catholici jam ægre ferant, Regem „violata promissi fide veram Religionem „amplexum nondum esse: horum igitur „indignatio in rem nostram vertenda „est, eisque, ut saniora arripiant consi„lia, via est aperienda, qua agendi „ratione omnia membra in unum Cor„pus pro patriæ salute coadunari pot„erunt.

§. XLV.

Legatus consentire ab Archiepiscopo Lugdunensi rogatus.

Avil. l. c.

Huic quidem sententiæ acriter obluctabatur Legatus, quapropter Lugdunensis

Sæcul. XVI. A C. 1593.

nensis Archiepiscopus illum visum veniens hæc eidem exponebat: „rejecta „eorum, qui Regi addicti sunt, pro„positione graves inde tumultus timendi „sunt, cum tam Nobiles, quam Plebæi „belli diuturnitatem, malaque exinde „pullulantia pertæsi abs dubio Navarræ „Regis partibus accessuri essent, ut sese „ab hisce miseriis expediant: ex ad„verso autem colloquium cum eis ha„bendum certe nullum siniſtrum effe„ctum proferre poterit, eoquod ad il„lud nonnisi probatæ fidei Viri, qui Re„ligionis caussam nunquam negligerent, „admittendi forent, proin si Catholici „Regiæ parti addicti sese fœderatorum „societati jungerent, sane hi glorioſum „reportabunt triumphum: si vero Regii „sese a fœderatis alienos exhibere vo„luerint, tentatis omnibus viis, oppor„tuna ad dissolvendum hoc colloquium „media excogitare, satis expeditum „erit: si vero vestra Eminentia, tan„quam Papæ Legatus sese hujus con„cordiæ studio opponere voluerit, & „Catholicorum propositionem rejici pro„curaverit, per hanc repugnantiam „abs dubio intempestivæ arrogantiæ „calumniam incurret, necnon de ni„mia cum Hispanis unione suspectam „se reddet, quod sane ipsi etiam sum„mo Pontifici ingratum accidet: aliun-

Sæcul. XVI A.C 1593.

„de vero Mercatorum Præfectus mihi „imperterrito animo exponebat, quod „Parisienses, cum suas miserias tandem „hujus colloquii ope, ac prospero successu „finiri sperarent, repulsa facta seditio„nem movere parati existant, ac Pa„risiensis Senatus ejusdem quoque men„tis, & sententiæ cum illis sit.„ Legatus omnibus hisce rationibus expugnatus colloquium institui consensit, dummodo Ordines pollicerentur, quod nullo modo cum ipso Navarro Rege ageretur, sed unice cum Catholicis ipsi addictis pro Religionis, & Regni salute colloquium haberetur.

§. XLVI.

Ordinum responsum ad Regiæ partis scriptum.

Avil. & Thuan. l. c.

Ergo Ordinum responsio ad regiorum clientum epistolam in ordinem redigitur, ac die quarta transmittitur inscripta ad Principes, Prælatos, Proceres, & Nobiles Catholicos, qui Navarræ Regis partibus adhærent. Erat hæc epistola data nomine Maduani Ducis, qui se supremum Regni Principum, Præsulum, Procerum, & Deputatorum Parisiis congregatorum Vicarium appellitabat. Ceterum ibidem haud æquæ afferebantur rationes, quibus hi suam vindicabant repugnantiam, qua Henri-

Sæcul. XVI. A. C. 1593.

Henricum tanquam Regem agnoscere recusarent, tandem vero petitum colloquium esse indulgendum decernunt, moxque Tubicinem ablegabant, qui hanc responsionem deferret Carnutum, ubi in Senatu hoc responsum recitabatur, absente autem Rege prompta dari responsio haud poterat: Borbonio tamen Cardinali injunctum, ut datis ad Henricum literis ipsius consensum exquireret: ideo cum Rex annueret, Borbonius die vigesima nona Martii ad Ordines perscribens præfatum colloquium Surrennæ, oppido una leuca Parisiis dissito, ad diem decimam quintam mensis sequentis indixit, quem in finem consentientibus etiam Ordinibus nominabantur illi, qui huic colloquio interessent, ac præcipue Espinacus Lugdunensis Archiepiscopus, Pericardius Abrincensis Antistes, Godefredus Billius sancti Vincentii Laudensis Abbas, Villarius maris Præfectus, Belinus Comes, Joannes Ludovicus Pontallerius de Tallema, Montignius, & Montolinus, Magister, & Joanninus Præsides, Stephanus Bernard Divionensis Curiæ Advocatus, necnon Honoratus Laurentius provincialis Senatus Consiliarius: Regis vero nomine seligebantur Bituricensis Archiepiscopus, Chavignius, & Belleverius, Schombergius Comes,

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

Thuanus Præſes, Nicolaus Rambouilletus, Pontcarreus, & Revolius, qui Navarræ Regi a ſecretis epiſtolis erat.

§. XLVII.

Deputati ad Surrennenſe colloquium delati.

Act. de la conf. de Surren. Cayet. t. 2. Mem. de l'Etoil. t. 2. pag. 112.

Regis Deputati præ ceteris primi exeunte Menſe Aprili ad Surrennenſem Pagum conveniunt, fœderatorum autem Oratores prius rei divinæ intereſſe, ac Legati benedictionem, & mandata excipere volebant, poſtea & ipſi circa ſecundam meridiei horam die vigeſima octava ejusdem Menſis advenere: altera autem die prima habebatur Seſſio, ubi a Regiis petebatur, ut ipſi ſua tantum nomina ſine titulis, ne præjudicium alterutri ea re fieret, apponere contenti eſſent. His peractis mutuo ſeſe hortabantur, ut ſepoſitis omnibus privatæ utilitatis rationibus ſincero animo publicæ ſaluti intenderent; quibus factis Deputati conceſſas ſibi agendi facultates, literasque exhibebant: inſuper etiam utrinque neceſſariæ expediebantur publicæ ſecuritatis diplomata, ſimulque ſtatuebatur, ut intra fines Surrennenſi Pago vicinos ab armis ceſſaretur, quatenus Deputati, eorumque ſocii libere absque omni moleſtiæ periculo accedere, & venire poſ-

ſent;

sent; quamvis enim Regii Surrennæ noctu permansissent, fœderatorum tamen potissimi sole ad occasum inclinante Parisios rediere. Sæcul. XVI. A.C. 1593

§. XLVIII.

Bituricensis Archiepiscopi Oratio pro Navarro in Regem nominando.

Thu. l. 106. Avil. l. c.

Postea Bituricensis Archiepiscopus Sessioni initium dabat prolixa admodum oratione, in qua pluribus exemplis, ac testimoniis fœderatos persuasos reddere nitebatur, quod tunc, si Henricum Borbonium tanquam Regem suum agnoscere detrectarent, non modo Regnum exteris, sed etiam crudelissimis suis hostibus in prædam darent, hoc tamen nefas committere abhorrerent, cum iisdem, etsi Regi hæretico subjiciantur, libere, & salva conscientiæ suæ religione vivere, ac in sua fide immote perseverare integrum foret: cum autem hæc propositio Lugdunensi Archiepiscopo, aliisque isti addictis vehementer displiceret, suamque indignationem palam exerceret, hinc Bituricensis Archiepiscopus eidem hæc respondit: „cum fœderati non alium Re„gem admittere velint, nisi eum, qui „vere Catholicus sit, & publice pro „Rege Catholico habeatur, hinc unice „reliquum est, ut eodem Christianæ cha-

Sæcul. XVI. A. C. 1593.

„ritatis, ac neceſſitudinis patriæ vinculo invicem devincti conjunctis votis, „ac precibus Regem Navarrum exhortentur, quatenus rectam doctrinam „capeſſat, & antiquos Calvini errores „deſerat, ut ad gremium Catholicæ „Eccleſiæ aggregatus ceteris, qui ab „ea deerrarunt, eandem redeundi voluntatem ingerat: hoc ſi conſilium „Navarrus ſequi voluerit, prout cunctos ardenter ad id exhortor, tunc brevi „non ſine veſtro ſolatio omnia diſſidia „feliciter ſublata, omniumque animos „concordiæ vinculo conſtrictos cernetis: „ſi vero e contrario Henricus Religionem Catholicam amplecti renueret, „tunc eidem adhærentes legitimam ab „eo deficiendi cauſſam, ſuamque operam illis, qui eidem adverſantur, dicandi obtentum habebunt, ut poſtea „cunctis viribus alium regiæ Stirpis „Principem veræ Religioni addictum „eligere valeant.„

§. XLIX.

Lugdunenſis Archiepiſcopi reſponſum, ac Bituricenſis Præſulis oppoſitio.

Avil. l. c.

Ad hæc ita repoſuit Lugdunenſis Archiepiſcopus: „Hi, qui Regi Navarro adhærent, nunquam illum ad „ejurandam ſuam ſectam admonere audebunt,

„debunt, eoquod ipsis jam sæpius te- Sæcul. XVI.
„status fuisset, quod frustra ad id sol- A.C. 1593.
„licitaretur, cum nulli admonitioni ce-
„dere decrevisset; quinimo notum est,
„quod Rex hucusque semper creduli-
„tati suorum amicorum illuserit, cum
„illis nudis duntaxat verbis promisis-
„set, quod Catholicæ fidei præceptis
„imbui velit: cum autem pia horum
„monita adeo flocci habuerit, multo
„minus aures præbebit illis, qui suo-
„rum inimicorum nomine eandem rem
„ei proponent: insuper, ut paucis men-
„tem meam declarem, cum sacra Se-
„des illum tanquam hæreticum, rela-
„psum, ac censuris irretitum declara-
„rit, omne cum illo commercium vi-
„tandum, nullaque eidem facienda est
„propositio:„ Bituricensis Archiepisco-
pus ad hæc respondit: „Nunc Rex men-
„tem suam mutasse videtur; antea e-
„nim consiliis, quæ ei suggerebantur,
„simul vis, ac minæ immiscebantur, ac
„propterea eorum monita utpote Regiæ
„Majestatis indigna, suæque famæ per-
„niciosa excipere recusabat: nunc vero
„consilia sibi propinata benevolo exci-
„pit animo, satisque aperte testatus est,
„quod in Ecclesiæ, ac Pontificis gra-
„tiam redire paratus sit: promissi equi-
„dem sui fidem violavit, assiduis tamen
„occupationibus, necnon continuo belli

Sæc. XVI. A.C. 1593.

„tumultu ab illius executione præpe-
„diebatur: aliunde vero æquum est, ut
„ejusmodi conversio decenter, honorifi-
„ce, & absque metu fiat, præcipue
„cum magna affulgeat spes, quod Hen-
„ricus brevi Catholicus audiat. Ad
hæc nonnulli reposuere: „ gratum no-
„bis foret, si Rex hæresin suam ejura-
„ret, dummodo id non faciat exhuma-
„nis rationibus, ac politicæ prudentiæ
„suasionibus, quibus nil nisi rudiores
„decipere, omnemque de ipso conce-
„ptam spem deludere posset.

§. L.

Ordines ad eligendum Hispaniæ Infantem a Legato sollicitati.

Avil. t. 13. Has inter, variasque ejusmodi contentiones re infecta Sessio quarta exacta est, Hispani autem opportune in rem suam vertebant hasce animorum dissensiones, firmumque fœderatorum consilium, quo non alium Regem eligere decreverant, nisi eum, qui sincero animo Catholicam fidem profiteretur: eapropter Hispaniæ Infantem in Regem proponere statuebant, hancque in rem Cardinalis Legatus publicas preces, solemnesque supplicationes eo fine decernebat, ut benignum Numen media ad legitimam electionem idonea, ac congrua pro communi Chri-

stianæ

stianæ Reipublicæ salute inspirare velit: postea præter Hispaniæ Ministros congregabat Maduanum, Guisium, Aumalium, Ellebovium Ducem, necnon Chalignium Comitem: insuper accesserant pro Lotharingio Duce Bassonpierus, pro Sabaudiæ Duce Patrius, pro Duce Mercordio Laurentius Tornabonus, præter Comitem Belinum Parisiensem Gubernatorem: Ordines autem pariter sex Deputatos eo fine electos, ut cum Hispaniæ Ministris conferrent, decernebant, & quidem nomine Ordinis Ecclesiastici aderat Archiepiscopus Lugdunensis, & Sylvanectensis Episcopus, pro Nobilium Ordine Chatræus, & Montolinus, denique pro Ordine plebejo Mercatorum Parisiensium Præfectus, & Stephanus Bernard: in hoc autem congressu, qui veluti totius fœderis anima erat, Feriæ Dux Hispaniæ Legatus in Surrennianum colloquium vehementer insurgens Hispaniæ Regis Filiam, seu Infantem amplissimis deprædicabat elogiis, eamque in Regem proponere audebat. Sæcul. XVI. A.C. 1593.

§. LI.

Acerrimum Sylvanectensis Episcopi responsum ad Hispaniæ Oratorem.

Per-

Sæcul. XVI. A C. 1593.

Percepta hac propositione Guilielmus Rosa Sylvanectensis Episcopus ex fœderatis ferocior exsurgens non sine ingenti animi contentione hæc exponebat: „Non ergo temerarium erat ju-
„dicium Politicorum, qui jam dudum
„pronuntiabant, quod ad tegendam
„Procerum ambitionem religio nonnisi
„merus obtentus, ac prætextus fuerit,
„equidem hanc illorum opinionem ego,
„aliique Concionatores ex suggestu ad
„populum dicentes tanquam commen-
„tum a sectariis confictum explosimus:
„nunc vero magno cum animi mei do-
„lore contigit, ut ex ipso Ministrorum
„Hispanorum ore percipere cogar, ve-
„rissimum esse, quod Concionatores ab
„Hispanis seducti alios etiam decepe-
„rint, dum mendacii defensionem in
„se susceperunt: ideo illos non minus,
„ac Navarræ Regis fautores pro poli-
„ticis habere compellor, eos tamen
„rogo, ut pro proprii sui honoris studio,
„ac sanctæ unionis decore ab ejusmodi
„proposito desistere velint, eoquod Re-
„gnum Franciæ jam per mille ducen-
„tos annos Reges masculos felicissime
„imperantes ex Legis Salicæ præscri-
„pto habuissent; si nunc violata lege Sa-
„lica per electionem fœmina ad regnum
„vocetur, periculum suberit, ne illa
„per matrimonium ad exteros Princi-
„pes

Avil. l. c. Mem. de l'Etoil. t. 2. pag. 116.

„pes sceptrum transferat, & ex eo tem- Sæcul. XVI.
„poris tractu regni tanto tempore per A C 1593.
„eam legem servati dissipatio sequatur:„ Enimvero hoc responsum cujusdam hominis, qui præ ceteris fœderi addictissimus erat, non parum turbabat Legatum, & Hispaniæ Ministros; unde quamvis hi rem denuo urgerent, paucis tamen id, quod petebant, persuasum reddere poterant.

Interea Surrennæ consultationes semper fuerunt continuatæ, tandemque ibi utrinque conventum, ut ad Henricum Borbonium, qui tum Meduntæ agebat, quidam deputarentur, qui eundem ad amplectendam Religionem Catholicam sollicitarent. Ergo præ ceteris seliguntur Schombergius, & Revolius, quos Rex perbenigne excipiens, & non sine prompti animi testificationibus eorum propositiones percipiens pollicebatur, quod Catholicæ fidei præcepta edoceri cuperet, hinc ad diem decimam quintam Julii conventum indixit, prius tamen hoc suum animi propositum fœderatorum Deputatis manifestari voluit, eisdem exponens, quod jamjam Episcoporum, ac Theologorum conventum decrevisset, ut ibidem ab eis circa sua Religionis dubia instrui posset, cum aliunde jam animo Catholicus esset.

His

Sæcul. XVI. A.C.1593.

His verbis Rex die decima sexta Maji Meduntæ mentem suam aperiebat, altera autem die Schombergius, & Revolius Surrennam, quo fœderatorum Delegati etiam convenerant, reversi sunt, ac præprimis de præclara Regis voluntate Bituricensem Archiepiscopum certiorem reddidere. Faustum quoque hoc nuntium hic Præsul in septima Sessione Congregatis significabat, hæc fœderatorum Deputatis annuntians: „Tandem Deo vota nostra „exaudiente cuncta, quæ desideravi„mus, adimpleta cernimus, consultum„que est Religioni simul, & Regno per „Regis nostri conversionem, quam no„bis pollicitus est: imo eadem omnino „certa videtur; quippe hic Princeps „hæresin suam abjurare paratus jamjam „Præsules, ac Doctores convocavit, ut „Catholicæ fidei præceptis imbui va„leat: ejusmodi autem doctrinæ propri„natio omnino præmittenda venit tam „heroicæ mutationi, quam omnes probi „utriusque partis Catholici cum tanto „ardore exoptarunt, ut tandem una„omnes in firma, & constanti pace de„nuo uniantur: ad tantum vero opus „cum omnium satisfactione perficien„dum, Rex cunctis concedit, ut de „conditionibus, quæ singulorum salu„tem respiciunt, agere valeant, omni„bus„

„busque Rex, ut eis ſiniſtra ſuſpican- Sæcul. XVI.
„di anſam præripiat, fidem facit, A.C. 1593.
„quod nihil executioni dandum ſit, niſi
„prius ipſe ſeſe Catholicum opere exhi-
„buerit, ac reipſa cum Eccleſia in gra-
„tiam redierit.„

§. LII.

Archiepiſcopi Lugdunenſis reſponſum ad hoc Nuntium.

Hac inopinata declaratione fœderati haud parum perculſi hærebant, præcipue vero Lugdunenſis Archiepiſcopus, qui confeſtim reſpondit: „ſatis „mihi perſuaſum habeo, quod Socii „mei circa Regis converſionem ejusdem „mecum ſint ſententiæ, omnesque me- „cum ſummopere deſuper lætentur, „Deoque grates referant, quod Navar- „rus tam laudandum ad ſacra Majorum „redeundi conſilium cepiſſet, ſi tan- „tum id, quod molitur, ex animo, & „citra fucum, ac diſſimulationem facit, „propterea autem unaomnes Deum „precantur. Poſtea Archiepiſcopus ſufficiens cum ceteris Deputatis confe- rendi ſpatium ſibi indulgeri poſtulans evolutis aliquot horis reverſus eſt, hæc exponens: „de hujus converſionis nun- „tio gaudemus quidem omnes, ſi ta- „men ea reipſa fiat, tunc noſtrum non „eſt declarare, an illa fuerit vera, & „ſincera; *Thu. l. 106. Avil. l. 14.*

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

„ſincera; ejusmodi enim declaratio ad „ſacram Sedem, & ſummum Pontifi„cem pertinet: quominus autem de „hujus converſionis ſinceritate bonam „ſpem concipiamus, videntur obſtare „diplomata in Proteſtantium gratiam „regio ſigillo nuper conſignata, in qui„bus ſcenties viginti aureorum millia „pro Miniſtrorum ſtipendiis, & Prote„ſtantium collegiorum expenſis aſſigna„bat, ea vero liberalitas cum promiſſis „pugnare, neque facta verbis reſpon„dere arguit, quinimo Rex ſtabilitis „hiſce ſtipendiis hæreſin in Regno per„petua firmitate corroboraſſe videtur: Ad hæc mox reſpondit Bituricenſis Archiepiſcopus: „equidem haud diffite„mur, quod ea res in Senatu fuerit pro„poſita: verum Rex ſeſe huic conſilio „cum pluribus aliis oppoſuit, inſu„per etiam hoc diploma Regium non„dum ſubſcriptum, nec Sigillo muni„tum fuit: de cetero autem fœde„ratis omnino integrum eſt, ut hujus „conceſſionis executionem præpediant, „ſi nimirum prompta reunione rem Re„ligioni adeo funeſtam prohibeant.

§. LIII.

Tres articuli fœderatorum Deputatis propoſiti.

Idem

Idem Bituricensis Archiepiscopus Regis nomine Fœderatorum deputatis scriptum quoddam proponebat, tres complectens articulos, quorum primo Rex hæresin suam abjurare, & fidem Catholicam amplecti promittebat. Alter agebat de excogitandis conservandæ religionis Catholicæ, necnon firmandæ pacis mediis. Tertio denique petebatur, ut nunc, quamdiu grave hoc negotium ageretur, per universum Regnum ab armis cessaretur. Hoc scriptum mox ad Maduanum Ducem delatum in Ordinum conventu discutiebatur, ubi Dux huic scripto cum summa moderatione respondendum voluit; quam in rem statutum, ut relicto priori conventus loco utriusque partis Deputati Roquettam extra portam sancti Antonii convenirent. Sæcul. XVI. A.C. 1593. *Avil. l. c.*

§. LIV.

Responsum in Roquettano conventu ad Regis declarationem datum.

Deputatis præstituta die Roquettam convenientibus Lugdunensis Archiepiscopus ad tres illos articulos in Regis scripto propositos hæc respondit: „quantum ad primum de Regis conver„sione articulum attinet, summopere de„sidero, ut illa sincera, & sine fuco e„veniat, id autem vix sperare licet, „quip- *Thu. l. 106. Avil. l. c.*

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

„quippe ea mihi valde ſuſpecta eſt, ſi „enim hæc ex vero, ſinceroque ani„mo, ac Dei inſtinctu proficiſceretur, „ac Navarrus ex animo ad Dei Eccleſiam „redire cogitaret, tot moras interpoſi„turus non fuiſſet, dilationes enim illæ „affectatæ, & intempeſtivæ, re adeo ur„gente, procraſtinationes nonniſi pro „ſimulatione, ac tergiverſatione haberi „poſſunt, nec etiam tot Proteſtantes „miniſtros, a quibus quotidie in ſua „ſecta magis imbuitur, in ſua aula nu„triret, neque illos tam amplis cu„mularet favoribus, minus vero gra„viſſima Regni negotia eorum arbitrio „relinqueret: verum hæc ad nos non „pertinent, ſed Pontificis, ſedisque Apo„ſtolicæ eſt de pœnitentia ejus, ac fidei „profeſſione, verane, an ficta ſit, pro„nuntiare.„ Ad alterum caput de Religionis ſecuritate reſpondit Archiepiſcopus, quod circa hanc rem mentem ſuam explicare haud poſſet, cum hac ratione cum Principe ab Eccleſiæ unione ſegregato ageret, ac judicium, atque adeo auctoritatem ſanctæ Sedis prævenire videretur, aut quidquam facere, quo Navarrum Regem agnoviſſet, antequam Pontifex eum in gratiam receperit. Denique ad tertium caput, ſeu inducias reſpondit, quod tunc, cum his duobus capitibus

pitibus satisfactum fuerit, plenius re- Sæcul. XVI. A.C. 1593.
sponsum daturus sit.

§. LV.

Bituricensis Archiepiscopi responsum ad rationes a Fœderatorum Deputatis allatas.

Archiepiscopus Bituricensis loquentem interpellans suspiciones de minus sincera Regis voluntate, ac fide conceptas diluere satagebat, exponens, quod Rex decrevisset Legatos ad summum Pontificem mittere, qui eundem, aut etiam majorem, quam ejus Prædecessores Franciæ Reges, honorem, ac reverentiam eidem deferrent. Postea Archipræsul fœderatorum Deputatos ad pacem hortabatur, eos sic affatus: „non cum Rege, sed cum Catholicis „Principibus, ac Proceribus negotium „inchoari potest, qui non minus de „Religione in tuto locanda, quam vos, „sunt solliciti:„ denique ad sermonis sui finem hæc proferebat: „quandoquidem „id, quod hactenus in eo colloquio per „altercationes, & contentiones agita„tum est, & nunc agitatur, magnum „ad publicam utilitatem monumentum „habeat, hinc ut id scripto ex utrius„que partis consensu fideliter mande„tur, saltem quoad principaliora ca„pita perscribatur, cum alias nil actum

Thu. l. c. Daniel hist. de France t. 7. p. 178.

Sæcul. XVI. A. C. 1593.

„foret, niſi id, de quo agitur, inter „ambas partes conveniret, ratumque „haberetur.„ Verum Lugdunenſis Archiepiſcopus circa ſuum reſponſum ad præfatos tres articulos nil remittere voluit, & conſtanter hæc propugnavit: „Franco-gallicum imperium in iis, „quæ ſæcularem jurisdictionem ſpectant, a Deo ſolo pendere, neque ſuperiorem agnoſcere minime inficiamur, quippe in terra Francica nati, „& legibus regni innutriti: verum ea „quæ fidei ſunt, uti reconciliatio „cum eccleſia, abſolutio a cenſuris eccleſiaſticis, & hujusmodi res, „ad ſolius Paſtoris, qui univerſali Eccleſiæ præeſt, cognitionem pertinent; „is enim eſt, cui Jeſus Chriſtus Eccleſiæ „ſuæ adminiſtrationem credidit, qui „poteſt ſolvere, ac diſſolvere.„

Exinde confuſi de Pontificis poteſtate ſermones jactati, multumque diſputatum de utriusque poteſtatis diſcrimine in adminiſtrationibus publicis, necnon de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, & de cenſurarum diplomatibus, quæ regiæ factionis Viri tantum monitiones, ac ſimplices declarationes eſſe contendebant.

Porro petitioni, qua hujus colloquii acta Bituricenſis Archiepiſcopus ſcripto tradi volebat, annuit Lugdunenſis Archiepræ-

chipræsul, petiit tamen, ut uni Deputato ab utraque parte id negotii daretur, quo stabilito Sessio solvebatur. Sæcul. XVI. A.C.1593.

§. LVI.

Rursus Vilettæ consultationes inchoatæ.

Hanc consultationem plures aliæ excipiebant, ubi tamen ob varios tumultus, & variarum opinionum confusionem nil decidi poterat; quamvis enim singuli de pace præclare loquerentur, nunquam tamen de certis eam procurandi mediis inter se convenire poterant: præcipue vero populus raucis etiam faucibus vociferabatur: Pax! Pax! unde ad plebem quodammodo placandam consultationes continuari decernebatur, quam in rem Villetæ prope Parisios alius denuo conventus habebatur, ubi feria sexta die undecima Julii Deputati convenerant, primaque Sessio in ædibus Thuani habebatur. *Thu. l. 106. Mem. t. 2. pag. 116.*

Ibidem Bituricensis Archiepiscopus scriptum proferebat, quo superiorum consessuum actio fideliter, ac breviter repetebatur, & quid Rex vocatis Episcopis, ac Theologis facere decrevisset, exponebatur, atque ad extremum induciæ toto regno pangendæ offerebantur.

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

Cum ergo Fœderatorum Deputati paululum desuper consultaturi secessissent, tandem hoc responsum dabant: „nos scriptum acceptamus, quam„quam illud non usquequaque transactis „inter partes rebus conveniat, sed „multa aliter, quam pronuntiata sunt, „in eo concepta legantur; optamus ta„men, ut acta hæc integra scripto man„dentur, quæ in dies fideliter per„scripta sunt: ad inducias quod attinet, „non videmus, cur tantopere a Regiis „eæ urgeantur, cum interim Drocum „a Navarro Rege tam arcta prematur „obsidione, & Maduanus nihilominus „ad Mansfeldium Comitem scripserit, „ut exercitum ex Galliis reduceret, & „ab obsidione castellorum in limite po„sitorum omnino abstineret: ceterum „quod rectum, justumque ac universæ „Reipublicæ, Regnique tranquillitati sa„lutare fuerit, id diligenter faciemus, „interim non possumus silentio prætermittere, quosdam existere inter Re„gios concionatores, qui publice exam„bone sectarium virus evomunt, nec „de Pastoribus Protestantium loquimur, „sed de iis, qui Catholicam fidem pro„fitentur, quos sub lineo habitu turpia „blaterare inter Catholicos, ad publi„cam offensionem pertinet, & dissimu„lare probrosum est.„ Ad hæc Bituricensis

ricensis Archiepiscopus promisit, quod in hosce Concionatores inquirere, eosque punire velit, quibus peractis utrinque discessum est. Sæcul. XVI. A.C. 1593.

§. LVII.

Parisiensis Senatus edictum.

Has consultationes ægre ferebant Legatus Cardinalis, atque Hispani, qui nullum non movebant lapidem, ut inducias præpedirent, ac Franciæ diadema cujusdam exteri Principis capiti imponerent: verum etsi omnes suæ dexteritatis fontes exhaurirent, nunquam tamen sua molimina ad optatum exitum deducere poterant: insuper Parisiensis Senatus die vigesima octava Junii hanc in rem edictum promulgabat, in quo petentibus Regio Procuratore, Curia, omnibusque tribunalibus ibi congregatis declarabat, quod nunquam aliud intenderit, nisi ut Religio Catholica, Apostolica, & Romana per Universum Franciæ Regnum sub Regis Christianissimi, Religione Catholici, & Natione Galli præsidio firma servaretur, ac nihil magis cordi haberet, quam ut præcipuæ Regni leges custodirentur, hinc sese oppositurum dicebat omnibus pactis, per quæ Franciæ sceptrum ad alios Principes tam Viros, quam Fœminas etiam sub Religionis obtentu devolvi *Cayet chr. nov. tom. 3. mem. de la lig. tom. 5. Mem. p. 129.*

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

posset, eapropter etiam quicquid circa hanc rem decerneretur, tanquam nullum, nulliusque valoris, a se declarari inquiebat, cum ea contra legem Salicam attentarentur. Itaque ex hujus edicti præscripto Joannes Magister Præses unacum pluribus aliis Senatus Ministris ad Maduanum Ducem jubente Curia sese contulit, ubi præsentibus Principibus, Regnique Ministris rursus adversus omnia pacta Regni legibus adversantia reclamabat.

§. LVIII.

Renatus Benedictus pro Rege in fide instituendo accersitus, Legati que oppositio.

Thu. l. 106. Mem. de l'Etoile t. 2. pag. 139.

Hoc edictum Hispanorum consilia penitus evertere videbatur, quamvis Ordinum conventus illud haud ægre ferret: vicissim vero Rex prospero hoc rerum successu opportune usus propositum illud, quo in vera fide imbui desiderabat, serio executioni dare cæperat; quapropter Meduntæ ad Renatum Benedictum sancti Eustachii Parochum perscribens, eidem significabat, quod eum in oppido sancti Dionysii præstolaretur, eoquod cum illo de Religione conferre vellet. Astre comperta Legatus hujus Paro-

Parochi discessum præpedire, (*) eique persuadere nitebatur, quod cum Rege absque summi Pontificis licentia agere haud posset: verum Benedictus Legati rationes flocci pendens die decima quarta Junii unacum Claudio Moreno sancti Mederici Parocho San-Dionysiopolin contendit, dum jam Chaviniacus sancti Sulpitii Parochus eo præcesserat. Rex ergo dum trium horum Theologorum, quos accersiverat, adventum comperit, quantocius die decima octava ejusdem Mensis Medunta profectus est, prius tamen Fayæ hæretici Ministri sermoni ultima vice interfuit, postea autem die vigesima præfatos tres Doctores in oppido sancti Dionysii convenit. Sæcul. XVI. A.C. 1593.

Interea Legatus vehementer commotus hosce Parochos tanquam fidei defer-

(*) Nec abs re nam Legatum minime latebat, quod hic idem Renatus, eoquod Bibliorum versionem Genevensi haud absimilem edidisset, de hæresi suspectus a Parisina Facultate damnatus fuerit, proin merito timeri potuerit, ne per ejusmodi Viri institutionem Rex potius in sua hæresi firmaretur, quam ad fidei veræ puritatem pertraheretur. Vide Hist. Contin. l. CLXX. §. 108. l. CLXXIII. §. 75. & lib. CLXXIV. §. 15. & 46.

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

desertores traducebat, illos incusans, quod relicta Ecclesiæ unitate ad hæreticorum castra transierint, insuper etiam toto studio Sorbonnæ Doctores eo induxit, ut illi hosce Viros anathemati irretitos, atque ab Ecclesia segregatos declararent: cum autem id obtinere non posset, ipsus scriptum quoddam vulgabat, quo omnibus Ecclesiasticis constituta anathematis pœna interdictum, ne San-Dionysiopolin contenderent: præterea minitabatur, quod Regno excedere, ac Romam reverti vellet. Ergo hanc in rem altera die vigesima tertia Julii Ordinum Conventus habetur, ubi Honoratus Laurentius Ordinum Provincialium Deputatus suadebat, ut Legatus missis quibusdam Deputatis in Regno persistere rogaretur: verum Joannes Magister Præses sese opponens ajebat, consultius fore, ut ejus discessus non impediretur, cum nonnisi dissensiones in urbe sereret.

§. LIX.

Caussa Josephi Fulonis S. Genevesæ Abbatis.

Thu. l. 107. Mem. p. 134.

Sexto antea die Josephus Fulo Abbas Regularis sanctæ Genevesæ San-Dionysiopoli, ubi cum Rege circa ejus conversionem agebat, ad Parisinum Ecclesiæ

Sæcul. XVI. A.C.1593.

cleſiæ Beatæ Virginis Decanum Ludovicum Seguerium literas dabat, in quibus ſe Regi ſummopere addictum eſſe, ac cum ingenti animi ſui gaudio illius ad veram fidem reditum percepiſſe teſtabatur: verum literis hiſce interceptis Fulo comprehenſus cuſtodiæ datur, moxque a Maduano Duce judices nominantur, totiusque cauſſæ cognitio Legato committitur: verum Fulo tanquam a Judice non legitimo appellans omnia adverſus ipſum geſta tanquam irrita declarari petebat; unde Legatus hac appellatione commotus omnem ſollicitudinem, incaſſum licet, impendit, ut ejusmodi provocationes ab abuſu, ut vocant, abolerentur, nihilominus præfatus Abbas ad ſanctam Geneveſam libertati reſtitutus San-Dionyſiopolin ad Regem confugit.

§. LX.

Henricus IV. Rex in fide orthodoxa inſtitutus.

ETiamſi Legatus Eccleſiaſticis ad oppidum ſancti Dionyſii accedere prohibuiſſet, hi tamen tres Parochi Regem veræ fidei inſtitutione imbuere ſatagebant, primumque cum eo colloquium ſummo mane die vigeſima tertia Julii habebant: præter hos autem ex Præſulibus etiam intererant Reginaldus

Thu. l. 107. *Avil. l.* 13. *Spond. n.* 17. *Daniel l. c.*

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

naldus Belnenſis, Bituricenſis, Philippus Becus Nannetenſis, Nicolaus Thuanus Carnotenſis, Claudius Angenæus Cœnomanenſis Epiſcopi, Jacobus David Ebroicum Epiſcopus deſignatus. Diſputabatur circa plures articulos, quibus Rex ſua dubia opponebat, quæ tamen adeo ſolide diſſolvebantur, ut Rex grates vel maximas Epiſcopis referret, eoquod ea, quæ hucusque ignoraſſet, ab illis plene edoctus fuiſſet, quapropter palam profitebatur, quod animi ſui mutatio ſit clementis æque, ac potentis dexteræ Dei opus.

§. LXI.

Propoſita fidei confeſſio.

Mem. p. 141. Maimb. hiſt. de la Lig. l. 4. p. 494. & 495.

Poſtea Præſules Regi quoddam exhibebant ſcriptum, quod ejurationis normam continens Rex recitare jubebatur, ut corde, & animo errores, quibus hactenus implicitus erat, deteſtaretur, ſimulque profiteretur, ac ſponderet, quod priusquam Eccleſiæ reconciliaretur, huic ſcripto chirographum ſuum apponere vellet: cum autem quædam fuiſſent inſerta, quæ nec neceſſaria credebantur, atque etiam Regi, qui ſolido admodum judicio pollebat, minus rata habebantur, hinc ad Præſules converſus: „conſcientiæ meæ, aje„bat, ſatisfactum puto; unde contenti

ſitis

Sæcul XVI. A.C.1593.

sitis:„ postea hoc scriptum aliis ad maturius examen relinqui petiit. Refert quoque Mezerajus, quod cuncta, quæ ad fidei summam non pertinebant, omissa fuerint, scriptum tamen eo tenore, quo ab initio fuerat conceptum, ad Papam fuisset transmissum, ut hic hujus Principis conversionem omnino integram fuisse, eo certius crederet. Præterea alius quidam Historicus natione Gallus recenset, quod hæreticorum Ministri Morlasius, Roltamus, & Solettes, aliique ex complacendi studio non parum ad Regis conversionem contulissent, cum horum unus adversus Perronium disputans concedere adigeretur, quod quivis in Ecclesia Catholica, Apostolico-Romana æternam salutem consequi valeat: ad hæc enim illico Rex interrogabat, hunc Ministrum ita allocutus: „Ergone! tu ipsus „admittere cogeris, quod quivis in Re„ligione horum Præsulum salutem suam „consequi valeat?„ cum ergo Minister Regi responderet, quod ipse de hoc minime dubitaret, dummodo aliunde probam duceret vitam: Rex cum summa judicii maturitate reposuit. „Si hæc „veritati innituntur, hinc ipsa etiam „prudentia suadet, ut horum Religio„nem amplectar, vestram vero detester; „si enim horum Præsulum Religionem „se-

Mezer. abregé chron. t. 3. p. 402.

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

„sequor, tam ipsis, quam vobis affir-
„mantibus salutem consequi valeo: ex
„adverso si vestræ Religioni adhæream,
„juxta vos quidem salvus fieri possum,
„non item juxta illos: sana ergo pru-
„dentia deposcit, ut id, quod tutius est,
„sequar. „

Igitur nil ultra reliquum erat, nisi ut Rex solemni ritu hæresin suam ejuraret, atque ab ea, necnon ab Ecclesiæ censuris solveretur: hanc autem in rem vigesima quinta Julii, in quam dies dominica incidebat, præfigebatur.

§. LXII.

Legati declaratio adversus hanc Regis reconciliationem.

Thuan. l. c.

Cum Legatus nil intentatum relinqueret, ut hanc Regis reconciliationem præpediret, hinc die Sabbati vigesima quarta ejusdem Mensis diploma evulgandum curabat hujus tenoris: „Henricus Borbonius se pro Rege Fran-
„ciæ, ac Navarræ gerens, a Sixto V.
„nominatim hæreticus, relapsus, im-
„pœnitens, caput, & fautor, ac de-
„fensor manifestus hæreticorum decla-
„ratus, ab alio, quam a Pontifice a
„pœnis contra hæreticos relapsos, at-
„que impœnitentes decretis absolvi non
„potest, ac proinde quicquid a Præsu-
„sibus ob id evocatis, utpote potesta-
„tem

„tem non habentibus contra fieret, ir- Sæcul.XVI.
„ritum, ac nullius momenti erit, & A.C.1593.
„illi, qui Navarri deinceps rebus fave-
„bunt, non minus propterea cenſuris
„obnoxii fient, quapropter Catholici,
„qui ad hanc diem in fide, & obſequio
„Eccleſiæ Catholicæ Apoſtolicæ Ro-
„manæ conſtanter perſtiterint, non ſibi
„in re tanti momenti illudi patiantur:
„illos verò, qui hucusque partes Na-
„varri ſecuti ſunt, per miſericordiæ vi-
„ſcera moneo, ne errorem novo errore
„cumulent, & ſciſſuræ pernicioſiſſimæ
„portam aperiant, & quamquam per-
„ſuaſum mihi habeam, Præſules Ca-
„tholicos ab illo evocatos ad urbem a
„ſectariis occupatam non eſſe venturos,
„mei tamen officii eſſe duxi, eos mo-
„nere, ac enixe prohibere, ne ad il-
„lud conventiculum accedant: ſi con-
„tra fecerint, ſciant ſe in cenſuras in-
„curſuros, & Sacerdotiorum, ac di-
„gnitatum ſacrarum, quas obtinent,
„jacturam facturos. „

§. LXIII.

Fœderati adverſus hanc Regis converſionem declamantes.

Borbonius Cardinalis cum colloquiis, *Thuan. & Mem. l. c.*
quæ circa Henrici IV. inſtitutionem
habebantur, intereſſe prohiberetur,
hinc propterea in Regem exacerbatus
palam

Sæcul. XVI A.C. 1593.

palam declarabat, quod Rex consulto haud prius summo Pontifice absque ejus auctoritate ad Ecclesiæ gremium admitti non potuerit, proin omnis alia absolutio irrita fuerit, cum Pontifex eam disertis verbis soli Sedis Apostolicæ potestati reservarit: Insuper fœderatorum Prædicatores e suggestu adversus hunc Principem modo longe magis indigno debachabantur, quippe Parochus sancti Petri ad Boves in Ecclesia sancti Nicolai de Campis conscio Legato ediserat, quod nullus Navarrum in Regem agnoscere ullo pacto valeat, quin prius ipse a summo Pontifice sua hæresi solutus esset; alii autem contendebant, quod hic Princeps simulatam suam conversionem differre debuisset ad illam diem, in qua illud legeretur Evangelium, quod prædicit, lupos sub ovina pelle Ecclesiam intraturos. Præterea celebris Joannes Bucherus sancti Benedicti Parochus maledicendi rabie efferatus, cum sæpius in defunctum Regem Henricum III. contumeliosis, ac seditiosis suis sermonibus tumultuatus esset, non minus in ejus Successorem injuriosus esse voluit, novemque sermones in Ecclesia sancti Mederici pronuntiatos, ac Cardinali Legato inscriptos edidit, sub hoc titulo: *Sermones de simulata Henrici Borbonii Benearni Principis*

cipis ad Ecclesiam reconciliatione, & irrita absolutione facta in oppido sancti Dionysii die 25. Julii anno 1593. Hos sermones Bucherus anno sequenti, quo seditiosus hic Vir in Belgium secessit, Parisiis excusos, rursus Duaci prælo subjici curabat, ubi tamen reliquos vitæ suæ dies in extrema egestate transigere cogebatur: denique non minori, quam Bucherus, insolentia Joannes Guarinus professione Franciscanus natione Allobrox eo impudentiæ devenit, ut post virulentam declamationem ea de re habitam ad preces Deo faciendas adstantes hortatus fuerit, ne Pontifex, qui Spiritu Dei regitur, & in fide errare non potest, Navarri precibus se facilem præberet, eique absolutionis beneficium elargiretur: insuper in ipsum Maduanum Ducem invectus eundem appellabat versipellem, qui Religionis velamine, ut clandestina sua consilia exequi valeret, sese contegere non erubuisset. Sæcul. XVI. A.C. 1593.

§. LXIV.

Solemnis ritus in Regis reconciliatione San-Dionysiopoli servatus.

Postquam in vulgus sparsum, quod Rex die vigesima quinta Julii hæresi sua solemniter ejurata a censuris solvendus esset, populus turmatim, *Mem. de l'Et. p. 135. Maimb. l. 4. pag. 499.*

Sæcul. XVI. A. C. 1593.

quamquam iteratis edictis prohiberetur, e Parisina urbe ad oppidum sancti Dionysii contendebat, ut hujus rei spectaculo interesset. Eadem ergo vigesima quinta Julii die Dominica Rex mane circa octavam diei horam amictu candido insignis, magno Principum, Procerum, ac nobilitatis comitatu, Helvetiis, ac Scotis, aliisque viris egregie instructis cinctus ad majoris templi Abbatialis valvas accessit, ubi præcedebant duodecim Tubicines, comitante eos innumerabili hominum multitudine festive identidem acclamantium: *Vivat Rex.* Postea Rege ad majorem portam delato, in primo Ecclesiæ ingressu Archiepiscopus Bituricensis Pontificio habitu ornatus in Cathedra, stragulis candidis velata, ex qua insignia Franciæ, & Navarræ hinc inde propendebant, considebat, adstantibus Borbonio Cardinale, pluribus Episcopis, omnibusque illius Abbatiæ Religiosis, qui crucem, & sacrum Evangeliorum librum præseferentes Regem præstolabantur.

Mem de la Lig. t. 5. pag. 403.

Postea idem Bituricensis Archipræsul præprimis quærebat ex Henrico, quis esset, & quid peteret? postquam ille se Regem esse, & in Ecclesiæ Catholicæ Apostolicæ Romanæ gremium recipi petere respondit, rursus interpellavit

lavit eum Præsul, an id ex animo vellet? Rex se istud velle, & optare dicebat, ac mox in genua procumbens Deum Optimum Maximum protestabatur, quod cupiat in Religione Catholica Apostolica Romana vivere, ac mori, eam contra omnes tutari, vel vitæ periculo paratus, ac ultro cunctis hæresibus Ecclesiæ Catholicæ Apostolicæ Romanæ contrariis renuntiare. His dictis fidei professionem charta comprehensam, & manu propria subscriptam adhucdum in Ecclesiæ aditu hærens, ac genuflexus recitabat, quæ erat his verbis concepta: „Protestor, & juro in Dei omnipoten„tis conspectu, quod in Religione Ca„tholica, Apostolica, & Romana vi„vere, ac mori, eamque adversus om„nes etiam cum proprii mei sanguinis, „& vitæ dispendio protegere, defen„dere, omnibusque hæresibus præfatæ „Ecclesiæ doctrinæ contrariis nuntium „mittere velim.„ Eodem momento Rex tradidit Bituricensi scriptum quoddam suo chirographo munitum, in quo hæc eadem fidei professio amplioribus verbis descripta habebatur. Sæcul. XVI. A.C. 1593.

His peractis Rex adhuc in Ecclesiæ ingressu genuflexus Præsulis annulum deosculatus illius benedictionem recepit, suamque ejurationem recitavit: demum a Bituricensi Archiepiscopo, & Bor-

Sæcul.XVI. A.C.1593.

bonio Cardinale in pedes erectus, vix tandem ob innumeram concurſitantis populi multitudinem ad Eccleſiæ chorum deduci poterat, ubi eum ſequebantur Nannetenſis, Sagienſis, Dinienſis, Maleacenſis, Carnotenſis, Cœnomanenſis, & Andegavenſis Epiſcopi, necnon Renatus Dallonius, & Jacobus David Perronius, quorum primus erat Caſtellienſis, alter vero Ebroicenſis Præſul deſignatus: inſuper eundem comitabantur illius Abbatiæ Religioſi præter Pariſienſem, & Bellovacenſem Decanos, Belloſanenſem, & Coronienſem Abbates, & Abrincenſem Archidiaconum ad Cadomenſem ſancti Stephani Abbatiam nominatum: præterea inter iſtos aderant ſancti Stephani, & ſancti Sulpitii Parochi, Theologiæ Doctores, & Frater Oliverius Berangerus pariter Doctor, ac deſtinatus Regis Concionator, præter ſancti Gervaſii, & ſancti Mederici Parochos, coram quibus Rex ante Aram majorem in genua procumbens iterato ad ſacra Evangelia juraus ſuam pollicitationem innovabat.

§. LXV.

Rex expiata coram Sacerdote conſcientia Rei divinæ præſens.

Thu. l. 107. *Davila l.* 13.

Eodem tempore Rex e terra ſurgens ſigno Crucis prius edito altare ipſum adoicu-

deoſculatus eſt: inde ad papilionem poſt altare exſtructum receſſit, ubi ſupplicem Regem ad ſacrum tribunal admiſit Bituricenſis Archipræſul, eique poſt ſecretam confeſſionem abſolutionis beneficium impertivit, cum interim a Muſicis Beatorum Ambroſii, & Auguſtini hymnus decantaretur. Sæcul. XVI. A C. 1593.

Poſtea Rex expiatis confeſſione maculis ad mediam Sanctuarii partem deducebatur, ubi ſcabellum velo ex chremeſina bombyce fuſci coloris contexto, ac liliis diſtincto contectum ſub aureo umbraculo erigebatur, ibidem vero Rex ſacro ſolemni, quod Nannetenſis Epiſcopus celebrabat, cum eximia pietate interfuit, ejus dexteram Bituricenſi Archiepiſcopo, ſiniſtram vero Borbonio Cardinale ſtipantibus, circumfuſisque omnibus illis, quos mox nominavimus: ab illius autem tergo ſtabant Principes, Cancellarius, Regni Miniſtri, Senatus, & ſuperioris Conſilii Curiæ, necnon ærarii officiales: dein ubi Evangelium decantabatur, Cardinalis Regi librum deoſculandum porrexit, eumque ad oblationem peragendam deduxit: cum autem ſacra Hoſtia elevaretur, ab omnibus obſervatum, quod Rex corpore profunde inclinato pectus ſuum tunderet, eademque pietate pacis ſignum ſibi ab eodem

Sæcul. XVI. A. C. 1593. Cardinale datum reciperet. Denique sacro peracto Henricus personantibus undique tympanis, tubisque, necnon reboantibus belli tormentis ab Ecclesia recedebat, amplasque pecunias in vulgus spargi jubens ad Abbatiam deducebatur, ubi etiam prandio refectus est, quo finito ad Templum reversus sermoni, per Bituricensem pronuntiato, necnon vespertinis laudibus interfuit, quibus absolutis equo vectus ad Montem-Martyrum contendit, ut ibidem apud sanctorum Martyrum, Franciæ Apostolorum, monumenta Deo pro sua conversione grates rependeret.

§. LXVI.

Diversum circa Regis ejurationem judicium.

Ceterum de hoc Principis reditu ad Religionem Catholicam varii diversam ferebant opinionem, & quidem fœderati singulariter a Legato incitati hanc mutationem, velut irritam interpretabantur, eoquod Henricus a summo Pontifice a sua hæresi absolutus non fuisset, hinc idem quoque judicium vulgi animis instillare satagebant, ut ulterius dissidia foverent: ex adverso autem Regii propugnabant, quod in præsenti rerum vicissitudine absolutio ab Episcopo data valida, ac sufficiens fuerit;

fuerit: eapropter ultro, citroque scripta divulgabantur, in quibus unusquisque suam propugnabat sententiam: attamen illorum, qui regiis partibus favebant, judicium utpote veritati magis consonum, altius insedit animis populorum, qui Concionatorum fœderi addictorum declamationes flocci pendebant: quinimo ipsemet Maduanus Dux se de hac Regis mutatione plurimum gaudere fingebat, & cum Henrico Rege trimestres pangebat inducias, quæ postea ad residuam anni partem protrahebantur. Sæcul. XVI. A.C. 1593.

§. LXVII.

Legati sollicitudo pro promulganda Tridentina Synodo.

His induciis Legatus semper magis ira commotus e regno exire minitabatur, quamvis omnes impense eum rogarent, ut tandem adhuc subsisteret, unde non pauci, dum pacem exoptabant, simul ejus discessum præpedientes dissensionem fovere videbantur. Hic idem jam ad comitiorum auspicia vehementer urgebat, ut Concilium Tridentinum in Galliis reciperetur, perinde ac si ab ejus observatione Religio Catholica dependeret: equidem in conventu hanc in rem die nona Aprilis habito, eidem, incassum licet, expo- *Thu. l. 105. Pasquier recherch. cap. 34.*

Sæcul. XVI A.C. 1593

nebatur, quod nonnulla disciplinæ capita in hoc concilio stabilita Nationis privilegia, atque Ecclesiæ Gallicanæ libertates labefactarent, ipse tamen potissimum hac ex ratione Concilium recipi urgebat: ut ergo ejus precibus quicquam daretur, Joannes Magister primus Præses, & Guilielmus Vairius, qui ambo erant viri probitate clari, atque a factionum studio alieni, acta hujus Concilii discutere jubebantur, simulque annotare, quæ disciplinæ legibus, hujusque Regni consuetudinibus adversa essent.

§. LXVIII.

Hujus Concilii acta in Gallis discussa.

Hi Deputati, ut commisso sibi muneri satisfacerent, paulo post ad comitia libellum detulerunt, in quo viginti sex articulos proponebant, quorum summa hæc erat: Primo id, quod Sessione quarta sancitum est de auctoribus, & impressoribus, quos vocant, librorum prohibitorum, ut ii tanquam temerarii violatores verbi Dei, juris, & arbitrii pœnis per Episcopos coerceantur, adversatur edictis Henrici II, quorum unum quidem ad Fontembellaqueum anno millesimo quingentesimo quadragesimo septimo, alterum

rum vero ad Briandi-caſtrum anno mil- Sæcul. XVI.
leſimo quingenteſimo quinquageſimo A. C. 1593.
primo conditum fuit: inſuper idipſum repugnat Caroli IX. Conſtitutioni in Aurelianenſibus Comitiis factæ anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo, & ſexto poſt anno Molinii, & alibi repetitæ. II. Seſſione ſexta cap. I. Concilium Pontifici facit poteſtatem Epiſcopos inſtituendi, atque in Epiſcoporum contumacium locum, qui ad gregem ſuum aſſidui non ſunt, alios ſufficiendi; verum id nominationibus Regiis, & pactis inter Leonem X., & Franciſcum I. initis derogat. III. Seſſione VII. cap. XV. Seſſione XXI. cap. VIII. Seſſione XXII. cap. VIII. Seſſione XXV. cap. VIII. Epiſcopi tanquam a Sede Apoſtolica delegati omnium tam in ultima voluntate, quam inter vivos piarum donationum executores, Noſocomiorum, collegiorum, item fabricarum, & confraternitatum laicarum, ac ſcholarum inſpectores conſtituuntur, eisque jus de iis cognoſcendi, fructus diſpenſandi, ac ſequeſtrandi, rationes exigendi, pravos adminiſtratores, & in munere ſuo negligentes abrogandi, aliosque in eorum locum ſubſtituendi tribuit; hoc autem edictis regiis anni milleſimi quingenteſimi quadrageſimi quarti, & anni milleſimi quingenteſimi ſexa-

Sæcul. XVI A.C. 1593.

gesimi, & anni rursus sequentis derogat; hæc enim edicta rationum exigendarum, & hujusmodi rerum cognitionem regiis judicibus tribuunt, ne regiæ auctoritati derogetur, ad quam solam omnium rerum, quæ ditioni ejus subsunt, cognitio pertinet, cujusmodi Nosocomiorum, fabricarum, Collegiorum, & Scholarum bona sunt. IV. Sessione XXIV. cap. v. conservatoriæ literæ, ac conservatores judices omnino abolentur, sine distinctione, an regii, vel ecclesiastici judices sint: hoc autem caput Regiæ auctoritati, in eo, quod regios judices non excipiat, derogat, & adversatur Senatus decretis in eo, quod ecclesiasticos conservatores spectat, quorum jurisdictio ab illis confirmatur. V. Eadem Sessione cap. I. animadvertendi in clandestina matrimonia contrahentes, & testes, qui adfuerunt, Episcopis facultas datur; id vero est contra usum inter Gallos receptum, & Senatus-consulta, quæ ecclesiastico judici tantum de fœdere matrimonii cognoscere permittunt: de aliis autem minimirum de dote, de damnis, & lucris, de pœnis infligendis id illis haud concedunt, nam de iis tantum judices Regii pronuntiant, prout Blesensibus Comitiis cavetur. VI. Sessione XXV. cap. IX. cognitio de patronatibus tam laicis, quam

quam sacris Episcopis attribuitur. Aſt pugnat hoc cum jure gallico, & Senatus-Consultis, quæ de patronatibus laicis cognitionem judici regio tribuunt, sive de possessorio, sive de petitorio agatur: cognitionem item ei tribuunt, excepto petitorio, circa patronatus ecclesiastici jura, quorum cognitio Episcopo reservatur. VII. Sessione XXI. cap. IV. præcipitur, ut illis Sacerdotibus, qui de novo erunt Ecclesiis noviter erectis præficiendi, competens assignetur portio arbitrio Episcopi ex fructibus ad Ecclesiam Matricem quomodocunque pertinentibus, adeo, ut hic, si necesse fuerit, compellere possit populum ea subministrare, quæ sufficient ad vitam ipsorum sustentandam: verum id est contra usum in regno receptum, qui nullum Episcopo in laicos jus rribuit, nisi in iis, quæ ad Sacramenta, aliasque spirituales actiones pertinent: non autem id fiat in rebus profanis, cujusmodi sunt alimenta. VIII. Eadem Sessione cap. VIII. mandatur Episcopis, ut Sacerdotiorum ædificia invisant, curentque etiam per sequestrationem fructuum, ut ea, quæ renovatione indigent, aut instauratione, reficiantur: id vero pugnat cum Senatus-Consultis, quæ sæpius pronuntiarunt, quod de ædificiorum hujusmodi refectione tanquam de re profana

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

Sæcul XVI. A.C. 1593.

fana soli judices Regii cognoscere, ac statuere possint: insuper usus apud Gallos receptus pignorum capiendorum, aut sequestrandorum fructuum jus ecclesiastico judici omnino interdicit, idque solis judicibus regiis, aut aliis laicis concedit. IX. Sessione sequenti cap. x. jus tribuitur Episcopis, ut possint in quoscunque notarios, etiamsi Apostolica, imperiali, aut regia auctoritate creati fuerint, tanquam Sedis Apostolicæ delegati inquirere, & examinatione adhibita eorum peritiam scrutari, illisque non idoneis repertis, aut quomodocunque in munere suo delinquentibus, sui ejusdem officii in negotiis, litibus, & causis Ecclesiasticis, ac spiritualibus exercendi usum perpetuo, aut ad tempus prohibere. Attamen id auctoritati Regiæ, ac Magistratuum contrariatur, ad quos solos, nec alios pertinet, munere suo officiales regios privare, aut ad tempus ejus exercendi usum prohibere. X. Sessione XXIII. cap. VI. Bonifacii VIII. constitutio confirmatur, qua Clerici conjugati, non bigami, prima tonsura initiati jurisdictioni Episcopi subjiciuntur quoad omnes causas tam civiles, quam criminales: verum hoc directe pugnat cum auctoritate regia, & ipsius jurisdictione, atque adeo usum apud Gallos usurpatum

patum violat, vi cujus conjugati, ac soluti laici, licet tonsura initiati, Episcopi jurisdictioni minime subjacent, nisi de Sacramento, aut re pure spirituali agatur. XI. Sessione sequenti cap. VIII. coercitio contra concubinarios, & adulteros, tam viros, quam fœminas Episcopis, sive Ordinariis tribuitur: id tamen Regis auctoritati refragatur, ejusque Magistratibus, penes quos solos de concubinatu, & adulterio inter laicos cognitio est. XII Sessione eadem cap. XIX. indulta, sive nominationes Collegiis, Universitatibus, Senatoribus, aliisque personis singularibus concessæ abrogantur: ast hoc in Senatus Parisiensis odium, ac præjudicium decretum esse videtur. XIII. Sessione XXV. cap. III. conceditur omnibus Monasteriis, & domibus tam virorum, quam mulierum, etiam mendicantium, exceptis domibus Fratrum S. Franciſci, & Capuccinorum, etiam quibus aut ex Constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex privilegio Apostolico non erat concessum, ut deinceps bona immobilia possidere eis liceat: verum caput istud repugnat mendicantium ordinationi compluribus Curiæ decretis approbatæ, ac confirmatæ, cui derogari non potest, quantum ad res profanas spectat, cujusmodi immobilia sunt,

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

Sæcul. XVI. A C 1593.

sunt, nisi de expresso Regis mandato, ac per ejus diplomata in Senatu promulgata.

Postmodum in progressu hujus libelli carpebantur plura ejusdem Sessionis decreta, nec pauca alia, quibus Episcoporum jura ultra legitimos fines (*) non sine regiæ auctoritatis, & Magistratuum præjudicio extendebantur, aut Curiæ Romanæ attribuebantur ea jura, quæ Franciæ Aula, & Ecclesia Gallicana nunquam admisit.

§. LXIX.

Concilium Tridentinum a Foederatis receptum.

Hæ quidem fuerunt relationes a Magistro Præside, & Vairio in generalibus

(*) Qua ratione ergo auctor libri de statu Ecclesiæ cap. 1. §. 8. n. 11. conqueri poterat. Episcopos in hoc Concilio indigne fuisse habitos, eorumque jura fuisse mutilata? Nempe quicquid a summis Pontificibus, atque Ecclesiasticis etiam in Concilils fit, semper sciolorum, & Pseudo-politicorum censuræ expositum est; hoc autem fatum omni tempore Concilia experiri cogebantur, quoties illorum discussio aut profanis, aut saltem illis, quibus obedire, non autem præesse, & imperare competit, relicta, vel ab ipsis arrogata fuit.

ralibus Ordinum comitiis factæ, ubi etiam utriusque adnotationes a nonnullis, qui ambos hosce Deputatos plurimum deprædicabant, cum gaudio fuerunt receptæ, a potiſſimis vero acriter damnatæ: nihilominus Papæ Legatus, cui totum negotium communicabatur, ſuam indignationem diſſimulabat, opportunius temporis ſpatium, quo mentem ſuam aperire poſſet, exſpectandum ratus: igitur occaſione protinus oblata in quodam conventu, qui tumultuarie die ſexta Auguſti habebatur, rurſus hoc negotium in deliberationem venerat, ipſoque Legato id ſollicitante, unanimi omnium conſenſu (*) Synodus recipiebatur, ac biduo poſt publica illius promulgatio fiebat, ſolemni prorſus ritu, ac die præſtituta a fœderatis, qui etiam fœderis juramentum innovabant, Legatus vero ſermonem ad congregatos habuit, quo finito unaomnes ad Templum ſancti Germani Antiſiodorenſis proceſſere, ut publicas Deo grates penderent. Attamen cum hic conſenſus ſeditionis tempore a factioſorum

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

(*) Si unanimis omnium conſenſus acceſſit, quomodo tumultuarie factus dici poteſt hic Conventus, ubi generales Ordines convenerant, & conſenſerant, non autem factioſorum agmen.

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

forum agmine fuerit datus, ipse etiam Pontifex hanc consensionem duntaxat velut acceptationis speciem habuit, prout exinde conjicere licet, quia is postea sæpius tentabat, ut magis vera, solemnis, ac legibus consona obtineri possit hujus Synodi acceptatio.

§. LXX.

Solemnis Legatio Romam a Rege decreta.

Fœderati dum vera Nationis jura tantopere negligebant, interea Henricus IV. honorificam adornabat legationem ad summum Pontificem, ut eidem debitum præstaret obsequium, atque absolutionem, quam ab Episcopo receperat, ab eodem confirmari peteret. Porro hujus Legationis cura præcipue committebatur Ludovico Gonzagæ Nivernensi Duci, cui adjuncti fuere Claudius Angeneus Cenomanensis Episcopus, vir doctrina, & pietate inter omnes Galliæ Episcopos præstans, Ludovicus Seguierius Ecclesiæ Parisiensis Decanus, Jacobus David Perronius Ebroicum Episcopus designatus, & Claudius Goinius Ecclesiæ Bellovacensis Decanus: ut autem ad benignum colloquium hosce Legatos eo pronius admitteret Pontifex, hinc Rex Isaiam Brocardum Cliellam præmisit unacum San-

San-Dionysiopoli die decimo octavo Aprilis data; observandum enim venit, quod Bituricensis Archiepiscopus, dum Regem ab hæresis crimine, & apostasia absolverat, eumque Ecclesiæ Romanæ reconciliaverat, necnon ad Sacramentorum usum admiserat, suæ formulæ verbis hæc addiderit: *Salva sacræ Sedis Apostolicæ auctoritate*, ex quibus verbis omnes inferebant, quod vi hujus clausulæ hic Princeps adhucdum summi Pontificis absolutione indigeret, aut saltem opus foret, ut idem eam ratam haberet, cum ergo Fœderati huic rei vehementer insisterent, hinc Rex sequentem ad Papam perscripsit epistolam,

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

§. LXXI.

Henrici IV. Regis epistola ad Papam.

Beatissime Pater!

„Postquam a Deo illustratus agnoveram, „quod Ecclesia Catholica, Apostolica, & Romana sit vera Ecclesia veritatis plena, in qua sola est salus hominum, insuper cum nunc adhuc magis in eadem fide, & Religione confortatus fui per instructiones a Præsulibus, & sacræ Facultatis Theologicæ Doctoribus hanc in rem convocatis, solutaque dubia, quæ me hucusque ab Ecclesia avulsum tene-

Lett. Card. Ossat. t. 1. pag. 248.

Sæcul. XVI. A.C. 1593

„bant, hinc me huic sanctæ Ecclesiæ „aggregare, atque adjuvante illo, qui „benigne me ad illam vocavit, in ea „vivere, & mori statui: ut ergo pio „huic operi initium darem, postquam „a præfatis Præsulibus juxta consue„tum morem, & solemnitates, quas hi „necessarias censebant, quibusve ego „me lubenter subjeci, ad hoc opus exe„quendum admissus fueram, die Do„minica vigesima quinta Julii rei divinæ „interfui, measque preces aliis probo„rum Catholicorum votis velut præfatæ „Ecclesiæ aggregatus junxi, firmiter sta„tuens, quod per totum vitæ meæ tem„pus in hujus Ecclesiæ unione perse„verare, necnon Sanctitati vestræ, sa„cræque Sedi debitam obedientiam, ac „submissionem deferre velim, juxta „exemplum meorum Prædecessorum „Regum Christianissimorum: firma au„tem spe vivo, Beatissime Pater, quod „Sanctitas vestra gaudium ex sancta „hac actione sit perceptura, cum ea „congrua sit illi loco, in quem Deo San„ctitatem vestram collocare placuit: „eapropter donec solemni Legatione „per Viros nobilibus, ac præclaris „dotibus conspicuos luculentius meum „obsequium Sanctitati vestræ præsta„re potero, interea hisce literis a „me scriptis primum hoc filialis „meæ

„meæ erga Sanctitatem veſtram ſubmiſ- Sæcul. XVI.
„ſionis teſtimonium reddere volui, ei- A C.1593.
„dem perdemiſſe ſupplicans, ut illas
„benigno obtutu dignari, atque in bo-
„nam partem vertere velit, prout illæ
„etiam ex animo ſincero, affectuque
„pleno procedunt, ut per meas actio-
„nes ſacram veſtram benedictionem
„promereri valeam: eapropter, Bea-
„tiſſime Pater, Deum exoro, ut Sancti-
„tatem veſtram diu incolumen pro bono
„regimine totius ſanctæ Eccleſiæ con-
„ſervare dignetur.

„Fidelis, & addictus Filius
Henricus.

§. LXXII.

Alia Præſulum, Regiorumque Doctorum epiſtola ad eundem Papam.

Præterea Præſules, & Doctores, qui *Oſſat. p.249.*
Regem Catholicæ fidei præceptis imbuebant, eumque a cenſuris ſolvebant, deſuper ſummum Pontificem certiorem reddiderunt, atque octavo Idibus Auguſti, ſeu ſexta ejusdem Menſis die communi omnium nomine ad eundem Papam literas dederunt his conceptas verbis. Beatiſſime Pater.

„Sub humillimo ſacrorum pedum
„oſculo nos Archiepiſcopi, Epiſcopi,

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

„Doctores, & Ecclesiastici, qui ex omnibus viribus nostris sub Sanctitatis „vestræ, cui intime addicti sumus, auspiciis in id intenti fuimus, ut Henricus Rex noster ad sanctam Ecclesiam „Catholico-Romanam rediret, humillime Sanctitati vestræ supplicamus, „ut nullatenus opinari velit, quod vel „temeritatis, aut arrogantiæ stimulo „aggressi fuerimus id, quod ur ente „necessitate pro salute, & emolumento „Ecclesiæ fecimus, nam Sanctitas vestra facile judicabit, atque evidenter „cognoscet, qnod omnia gesta fuerint, „salva Sedis Apostolicæ dignitate, atque submissione Sanctitati vestræ debita, hinc nulla mora ad Sanctitatem „vestram ex nostris quempiam ablegabimus, qui eandem de tota rei gestæ „serie sigillatim certiorem reddat: interea summis votis Sanctitatem vestram exoramus, ut de nobis favorem concipere mentem velit tanquam „de addictissimis Ecclesiæ Filiis, Sanctitati vestræ humillimo affectu subjectis, „insuper rogamus Deum omnipotentem, ut eandem per plures annos suæ „Ecclesiæ incolumen conservare dignetur. Datum San-Dionysiopoli &c.„

Huic epistolæ ceteris prior nomen suum apposuerat Cardinalis Borbonius, postea Bituricensis Episcopus, Philippus Becus

Becus Nannetenſis, Henricus Maignan Dinienſis, Ludovicus Sagienſis, Nicolaus Thuanus Carnotenſis, Carolus Eſcarſius Lingonenſis Dux, atque Epiſcopus, & Claudius Cenomanenſis Antiſtes, Carolus Epiſcopus Andegavenſis, Renatus Dallonius Caſtellatenſis Abbas, deſignatus Epiſcopus Bajocenſis, Joannes David Perronius, & Joannes Volvira Coronnenſis Abbas, necnon Joannes Touchard Abbas Belloſanenſis, Joannes Hot Abbas ſancti Stephani Cadomenſis, Renatus Benedictus Pariſienſis Doctor, Aymarus Chavanacus itidem Doctor, Claudius Morennas ad ſanctum Medericum Parochus, & Claudius Guinius Bellovacenſis Capituli Decanus, præter Nicolaum Heſſelinum, & Joannem Gobellinum ſancti Dionyſii Religioſos, ac Pariſienſes Doctores. Sæcul. XVI. A.C. 1593.

§. LXXIII.

Mandata per Cliellam ad magnum Etruriæ Ducem deferenda.

Præter duas haſce epiſtolas, quas Cliella Romam ad Pontificem deferre jubebatur, inſuper eidem injunctum, ut ad magnum Etruriæ Ducem pergens eidem hæc exponeret: „Enimvero Rex „non illico juxta amicorum ſuorum vota „ad Catholicæ Eccleſiæ ſinum reverſus „eſt, *Let. d'Oſſat pag. 251.*

Sæcul. XVI. A. C. 1593.

„est, id tamen non voluntatis vitium „erat, sed ideo hoc factum, quia suo„rum hostium violentia, & potentia „tantum Romæ valuit, ut adeo non ad „amplectendam fidem Catholicam præ„sto fuerint, quin etiam omnes inter„cluderent vias, per quas ei ad Ecclesiæ „accessum aditus patuisset, quamvis „vero suorum Principum, ac Ministro„rum preces apud Papam interpositæ „suo successu caruerint, propterea ta„men Rex suum, quo in suorum Ma„jorum Religione vivere anhellabat, de„siderium non abjecit, licet enim una „ex parte Regi haud incognitum esset, „quod sua conversione sibi conciliaret „suorum corda subditorum, qui dun„taxat ob Religionis diversitatem ab eo „alieni existebant, ex altera tamen parte „probe prospexit, quod hujus concilia„tionis fructus ab adversæ partis Prin„cipibus præpediendus sit, atque ejus„modi mutatio illum pristinorum suo„rum amicorum, & fœderatorum au„xiliis privare posset: nihilominus die „vigesima Julii Rex Præsules, & Do„ctores convocabat, ut ab eis fidei do„ctrinas edoceretur, die autem vigesi„ma quinta ejusdem Mensis abjurata „hæresi sua a Bituricensi Archiepiscopo „absolutionem recepit„ Ad hæc Cliella Regis sui nomine perdemisse Magno

Duci

Duci ſupplicabat, ut eidem, quampri- Sæcul. XVI.
mum fieri poterit, ducenta millia au- A.C.1593.
reorum ſuppetias transmittere velit, unacum ſtipendiis pro Helvetica gente, quæ Gondius nomine ſereniſſimi Ducis eidem promiſerat, ut harum pecuniarum ſubſidio opportune bellum in Sabaudiæ Ducem movere valeret, cum hic Delphinatum infeſtis armis invadere pararet: inſuper idem Cliella Ducem rogare jubebatur, ut Romæ ſuam auctoritatem impendere, Aulæque Romanæ benevolentiam Galliarum Regi conciliare velit.

§. LXXIV.

Cliella Romam delatus.

Vix Cliella Romam venerat, cum illico Seraphinum Oliverium Rotæ Auditorem accederet, eoquod Rex quamdam epiſtolam ad illum deferendam tradidiſſet, aliunde vero hic idem Doctor regiis partibus addictiſſimus eſſet, porro is, cum manſuetiſſimæ indolis Vir, ac morum comitate, & feſtivi ſermonis jucunditate acceptus magni haberetur, quondam pro privatis negotiis ad Papæ alloquium admiſſus Regis literas, quas Cliella detulerat, ſummo Pontifici porrexit, eidem hæc exponens: „Beatiſſime Pater, en! li- *Avil. l. 14.*
„teras a Navarræ Rege ad Sanctitatem

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

„vestram datas:„ Ad hæc Clemens VIII. vel admiratione defixus, vel ulterius dissimulare paratus, indignabundo animo Oliverium dimittere volebat, ast hic faceto sermone reposuit: „Beatissime Pater, si Diabolus a te ejusmodi „alloquium peteret, non ei id denegare „deberes, si hac via dæmonem ad salutem revocandi spem haberes.„ Ad hæc verba Pontifex subridere cæpit, Seraphinus autem propensum Papæ animum in rem suam vertere intentus, eidem suasit, ut Cliellam non quidem tanquam Navarræ Regis Nuntium, sed velut privatum Nobilem Gallum ad alloquium admitteret, perinde acsi hic plures particulares novitates narratum venisset, atque illæ Pontifici admodum gratæ accidérent. Percepto hoc Seraphini sermone Papa respondit, se rem maturius consideraturum.

§. LXXV.

Cliella noctu ad Pontificis alloquium admissus.

Avil. l. c.

Eodem adhuc vespere summus Pontifex per Sannesium, qui ex præcipuis Petri Aldobrandini Nepotis sui Domesticis unus erat, Ossato significare jussit, quod cum illo Nobili non ita pridem ex Francia Romam delato colloqui vellet, eundem vero certum redderet

de

de optato succeſſu; porro hæc Oſſatus eidem ſignificare jubebatur, perinde acſi ea non Papæ, ſed proprio ſuo nomine huic Nobili ſuggeſſiſſet, proin hic ob difficultates, quas forte ab initio experturus eſſet, haud animum deſponderet. Sequenti nocte Silvius Antonianus rei veſtiariæ apud Papam Præfectus Oliverium, & Cliellam convenerat, atque ambos per ſcalam ſecretam ad Pontificis cubile deducebat, ubi Cliella Clementi VIII. exponebat, quod a Galliarum Rege Sanctitatis ſuæ pedes deoſculaturus, ſimulque hujus Principis literas porrecturus Romam miſſus fuiſſet: verum Clemens hujus Oratoris ſermonem interrumpens, vultu ad iram ſtudioſe compoſito hæc reſpondit: „decepiſti me, putabam, mihi cum privato Nobili agendum fore, non autem cum hæretici, relapſi, atque excommunicati Procuratore, quapropter confeſtim hinc diſcede, nec unquam coram me compareas velim.„ Aſt Cliella nihil inde commotus, prout ipſi jam antea ſuggeſtum fuerat, continuato ſermone perdemiſſe ita repoſuit: „cum non plus obtinere valeam, ſaltem Regis mei literas, ac Legationis meæ tenorem deſcriptum relinquam:„ Ad hæc Rex ſimulato nutu Oratori ſignificabat, ut ſuas literas rurſus ſecum

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

deferret, nihilominus postea illas accepit, easque suæ mensæ imposuit. Igitur Orator Sanctitatis suæ pedes deosculatus, obtenta abeundi venia ad eundem deducebatur locum, unde venerat: altera autem die Francisco Toleto Cardinali colloqui jubebatur.

Ergo cum illo tertia jam vice longius agens, tandem hoc in responsis accepit, quod Sanctitas sua petitam gratiam Regi concedere nequeat, cum is jam semel eandem ob causſam supplex sacram Sedem interpellasset, postea vero rursus ad pristinos suos errores reversus Religionem Catholicam, quam tum amplexus erat, abjecisset: cæterum in hoc alludebat Toletus ad ea, quæ sedente Gregorio XIII. gesta fuere, dum Carolus IX. Navarræ Regem ad ejurandam suam hæresin adigens desuper ad summum Pontificem literas dabat: cum igitur Toletus Cardinalis haud ampliorem successus spem dare posset, Cliella Franciam versus iter arripuit.

§. LXXVI.

Varius Romæ de Regis conversione sermo.

Hæc cum interea gererentur, Gonzalez Pontius Legionensis, qui Papæ a cubiculis erat, Romæ de disciplina

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

sciplina Ecclesiastica tractatum edidit, in quo propugnabat, hæreticum, relapsum, ac sæpius anathemate perculsum in Regno Catholico non esse tolerandum, ac proin Præsulum Gallorum declarationem esse schismaticam, & tanquam talem a sancti Officii tribunali censuris notandam. Edito hoc scripto Arnaldus Ossatus calamum suum acuere, atque oppositio scripto respondere statuit, necnon ex pluribus rationibus, quas sacri Canones, atque Ecclesiæ Doctores eidem suggerebant, demonstratum ibat, quod Pontifex Regis conversionem non modo absque ulla hæsitatione approbare, eumque ad sinum Ecclesiæ recipere possit, sed & teneatur: verum Ossatus tum Romæ agens, hoc suum responsum, quamvis illud satis moderatum doctrinam apprime Catholicam contineret, typis edendi facultatem obtinere haud poterat, quapropter nonnisi quosdam descriptos divulgabat Codices, qui tamen a Viris sano judicio præditis cum applausu excipiebantur, imo & ipsemet Pontifex hoc scriptum clam approbabat, hancque doctrinam sensim invalescere haud ægre ferebat.

§. LXXVII.

Sæcul. XVI. A C 1593.

§. LXXVII.

Barrerius Regis vitæ insidias struere molitus, captusque.

Thu. l. 107. Mez. abregé t. 3. p. 464. Mem. de l'Etoil. t. 2. p. 182.

Cum interea hoc scriptum Romæ divulgaretur, Hispani in Francia vitæ Henrici IV. insidias struebant, nam exeunte Mense Augusto quidam miles nomine Petrus Barrerius, qui hunc Principem trucidare tentabat, capiebatur. Erat is viginti septem annorum juvenis, ad nefanda tamen crimina jam assuefactus, qui suum animi propositum quibusdam manifestabat Religiosis, a quibus, ut inquiebat ipse, ad exequendum suum consilium vehementer incitabatur, priusquam vero rem aggrederetur, rursus Patrem Seraphinum Biancum, seu Bianchi Florentinum ex Ordine sancti Dominici tum Lugduni agentem consultabat: ast hujus Religiosi fidelitas atrox Barrerii propositum detegebat, quippe Biancus hujus scelerati propositionem se non sine animi voluptate percipere simulabat, eum rogans, ut sequentis adhuc diei spatium ad deliberandum sibi indulgeret: Barrerio autem abeunte hic Religiosus Nobilem quemdam nomine Brancaleonem monet, ut præfixa hora ad Prædicatorum conventum veniret, quid tamen rei ageretur, eidem non manifestabat, ubi

ubi præstituta etiam die Barrerius venit, quocum præfatus Dominicanus, & Nobilis diutius de negotiis ad rem minime spectantibus conferebant, postea vero Biancus Barrerium cum ambiguo responso dimittit: porro absente hoc perfido totam rei summam huic Nobili aperit, eumque monet, ut quam citissime posset, desuper Regem certiorem redderet. Hæc gesta fuere ineunte Mense Augusto: cum autem induciæ nondum essent firmatæ, nec de viarum securitate cautum esset, Brancaleon nonnisi post Barrerii adventum Parisios venire potuisset, unde hominem sibi ostensum saltem a pictore delineari curat, illiusque imaginem ad Regem transmittit. Hic sceleratus postquam Parisios venerat, mox deducitur ad Christophorum Aubrium sancti Andreæ in arcubus Parochum, necnon ad Patrem Varadam Rectorem Jesuitarum, qui, ut fertur, Regis conversionem esse simulatam Barriero persuadentes ipsum ad facinus exequendum animabant, in idque sacra confessione, sumptoque Viatico muniendum curabant: verum hoc factum Jesuitæ constanter tanquam atrocem calumniam a se amoliti sunt: utut autem res se habuerit, id certum est, quod Barrierus empto cultello illum utrinque ipsus ad cotem acuerit, sicque

Sæcul. XVI. A. C. 1593.

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

ſicque inſtructus Lutetia profectus Nelodunum, ubi Rex agebat, contenderit.

§. LXXVIII.

Hujus Sicarii Supplicium.

Thu. l. 103. Avil l. c. Mem. de l'Etoil.

Paulopoſt Barrerii adventum & ipſe Brancaleon Pariſios delatus ſtatim illum agnovit, eumque ſupremo latrocinio litum Præfecto indicavit, qui eum a ſuis comprehendi juſſit. Poſtea Barrerius cum Brancaleone commiſſus in ſuo reſponſo titubabat, quamvis fateretur, quod quidem ab initio, cum Lugduni eſſet, Regis interficiendi propoſitum cepiſſet, remque cum quodam Dominicano contuliſſet, inaudiens vero Regem ad Eccleſiam rediiſſe, conſilium hoc omiſiſſet, & ob eas, quas memoravimus cauſſas, vitæ ſolutæ pertæſus in Capucinorum ſtrictiorem diſciplinam ſe dare voluiſſet, quam ob cauſſam ſe Lutetiam veniſſe dictitabat, cum vero Aurelianum, unde natus erat, remiſſus eſſet, in itinere ad Fanum-Dionyſii ſe divertiſſe inquiebat: porro cum culter, quocum deprehenſus fuerat, ei oſtenderetur, non ſe alios in uſus eum comparaſſe dejerabat, quam ut eo in pane, & eſculentis ſecandis uteretur.

Nihilominus quæſtioni ſubjectus, unanimi ſuffragio ad mortem damnabatur: quamprimum vero eidem hæc ſenten-

sententia fuerat annuntiata, agnita culpa ingenue omnes sui sceleris conditiones accurate confessus, illos, qui eidem ad tantum nefas Auctores exstiterant, detestari videbatur: quapropter Judices, qui antea censebant, quod pugno, quo cultrum teneret, amputato, partibusque carnosis forcipe ardenti discerptis, membrisque fractis vivus rotæ impositus tandem comburendus esset, cum illum nunc seria pœnitentia duci crederent, hujus supplicii severitatem moderabantur, hinc membris rota fractis strangulatus est. Gesta hæc fuere die ultima Aprilis: priusquam vero hic infelix homo animam reddebat, duos adhuc Sacerdotes ad id scelus Lugduni auctoratos omnino cavendos esse monuerat, eorumque formam describens illos pro exequendo hoc scelere Lugdunensi urbe excessisse ajebat. Sæcul.XVI. A C.1593.

§. LXXIX.

Nivernius Dux in itinere Romam versus jussu Pontificis revocatus.

Interea Nivernius Dux jam itineri Romam versus sese dederat, ac Poschiavum in Valle Telina perveniens Patrem Possevinum Jesuitam obvium habuit, qui eidem nomine Pontificis, a quo missus fuerat, hæc significabat: „summus Pontifex lætatur quidem de re- *Avil. l. 14. Thu. l. 108. Cayet. t. 2.*

„con-

Sæcul. XVI. A.C. 1593. „conciliatione Regis cum Eccleſia, ac „optat, ut ea talis ſit, qualem eſſe o„portet; ceterum ſua Sanctitas te, ut „Legatum Regis, quem nondum hac „dignitate præditum agnoſcit, ad col„loquium admittere non valet: proin „haud neceſſe eſt, ut ulterius cum „tuo incommodo procedas:„ Nivernius nihilominus iter ſuum proſequens nequaquam Romam verſus, ſed recta Mantuam contendit, ac Patrem Poſſevinum dimiſit unacum literis ad Papam, ejusque Nepotes inſcriptis, quibus pluribus rationibus Papam impellere nitebatur, ut Romam venire, atque Oratoris munia exercere permitteretur: verum Papa ab initio ſeſe flecti neſcium ſimulabat, tandem vero Veneti, & Florentini Oratorum, necnon Cardinalis Toleti precibus cedens Nivernium Ducem non quidem tanquam Franciæ Regis Legatum, ſed velut Principem Italum, & Catholicum admittere, ac excipere voluit, quem in finem Poſſevinum Mantuam ad eundem rurſus ablegabat unacum Cardinalis Sancti Georgii, qui Papæ Nepos erat, epiſtola die vigeſima quinta Octobris data: paulopoſt vero idem Dux alias ejusdem Cardinalis literas die ſexta Novembris ſcriptas recepit, in quibus ſignificatum, quod ſummo Pontifici gratum foret, ſi exiguo

exiguo comitatu ſtipatus nonniſi tanquam privatus Nobilis absque Legati inſignibus, & apparatu Romam ingrederetur, nec etiam plus decem diebus ibidem ſeſe detineret. Sæcul. XVI. A.C. 1593.

§. LXXX.

Nivernius Romam venire, & ſine apparatu urbem ingredi permiſſus.

Nivernius Dux ſummi Pontificis voluntati cedens vigeſima prima Novembris die ad veſperam Romanam Urbem non quidem per portam Flaminiam, ſed per portam Angelicam ingrediebatur, eademque die noctu tanquam privatus Princeps ad ſacrorum pedum oſculum admiſſus in hoc primo colloquio duntaxat ſummo Pontifici ſupplicabat, ut decem dierum moram ſibi præſcriptam, utpote ad tanti negotii ſibi injuncti diſcuſſionem nimis brevem prolongare, eique concedere velit, quatenus Cardinales viſum ire, illisque literas ſibi a Rege Domino ſuo traditas conſignare poſſet: inſuper Dux Papam rogabat, ut coram Hiſpaniæ Regis Legatis, & Maduani Ducis Oratoribus Regis, Regnique cauſſam agere liceret, ut ipſis etiam ſatentibus coram Sanctitate ſua, ſacroque collegio, quod Franciæ Regis jamjam ad Eccleſiæ ſinum reverſi receptioni jure obſiſtere ne- *Thu. l. 108. Mem. de Nevers t. 1.*

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

queant, palam facere, simulque fœderatos convincere posset, quanta impudentia per fallacias artificiose confictas summis Pontificibus illusum fuerit, Regnumque Franciæ Romæ, atque in tota Italia in eo statu depictum, in quo tamen reipsa nunquam fuerit. Ad hæc Pontifex duntaxat respondit, quod rem cum Cardinalibus conferre, ac desuper deliberare velit.

§. LXXXI.

Dux ad alterum alloquium a Papa admissus, suasque rationes exponens.

Thuan. l. c. Avil. l. 14.

Biduo post Nivernius Dux rursus ad alloquium admissus unacum septuaginta Franciæ Nobilibus comparuit, ac denuo institit, quatenus ei coram Hispaniæ Legatis, & fœderatorum Deputatis perorare liceret: præterea Sanctitatem suam præcipue persuasam reddere nitebatur, quod tanquam supremus Pontifex, ac Christi Vicarius Principem, qui ad Ecclesiæ sinum redire cupit, rejicere haud possit, ac tanquam Pater prudens, ac providus, rerumque experientia plene edoctus respuere non debeat obedientiam, & submissionem, quam ei validior Regni pars deferre parata est, cum duæ, & amplius Regni partes Henrico IV. adhærerent, præter

ter regii Sanguinis Principes, omnesque ferme Belliduces, Senatores, Magiſtratus, Tribunalia, Gubernatores, eorumque Vicarios, necnon Nobiles, qui unaomnes pro Religionis Catholicæ, ſuique legitimi Principis defenſione ſanguinem ſuum fundere parati ſunt. Inſuper idem Dux Papæ demonſtrabat, quod tanquam libertatis publicæ Protector permittere haud valeat, ut bello tam cruento, ac pernicioſo diutius protracto Franciæ Regnum in diſcrimen adducatur, ne in ſe diviſum in varias partes diſtraheretur, non ſine manifeſto periculo, ne omnes Chriſtiani Principes, & præcipue ſacra Sedes in ſervitutem redigatur. Demum hoſce tres articulos fuſius demonſtrans præprimis Legatum tanquam partium ſtudio abreptum inſimulabat, oſtendens, quod Hiſpanis omnino devinctus eſſet. Sæcul. XVI. A.C.1593.

His præmiſſis omnes victorias a Rege reportatas paucis verbis referens comprobatum reddebat, quod hæ ipſius fortitudini adſcribendæ eſſent, plurimum tamen ad eas Nobilium, populorumque Regi addictorum potentia, & valor contulerit: ex adverſo autem fœderatorum æque, ac Hiſpanorum vires plurimum imminutas dicebat, ac præſertim Hiſpanos redarguebat, quod ſuis artificiis, ac doloſis machinationi-

Sæcul. XVI A.C. 1593

bus ad inteſtina diſſidia in Regno excitanda apti forent, ea tamen armis ſuis ad optatum finem perducere haud valerent: ad hæc declarabat Dux, quod cuncta eorum molimina hucusque attentata unice eo colliment, ut Regnum uſurpare valerent, arcanumque hoc illorum conſilium non ita pridem fuerit detectum, dum innotuit, quod Regis Filiam eligi, ac poſtmodum, vel cum Erneſto Archiduce, vel cum Guiſio Duce deſponſari intenderint: denique Pontificis pietatem, atque æquitatis amorem obteſtans rogabat, ne legem Salicam, aliasque præcipuas Regni leges violari, minus vero conſilia fovere velit illorum, qui regnum Principi, cui tamen natalium jure debetur, totis viribus eripere moliuntur: inſuper obſecrabat, ne permittere velit, ut hoſtes ejus nomine, & auctoritate abutentes diſſidia concitent, ſimulque regni Chriſtianiſſimi, quod jure merito primogenita ſanctæ Eccleſiæ Filia appellari valet, fundamenta evertant. His in fine addebat Nivernius Dux: „Præſules, qui Regem a cenſuris ab„ſolvebant, eo fine mecum advenere, „ut & ipſi ad Sanctitatis ſuæ pedes „provoluti de ſua agendi ratione eandem „certiorem reddere poſſent, ſpe freti, „fore, ut Sanctitati ſuæ luculento teſti-

„monio

„monio comprobatum facere valeant, „quod ne latum quidem unquem ab ob- „sequio sacræ Sedis decretis debito de- „flexerint, nihilque egerint, quod sa- „cris Canonibus, ac veteribus Eccle- „siæ præceptis, ac ipsius Sanctitatis ve- „stræ menti apprime consonum non „foret. „ Sæcul. XVI. A.C. 1593.

§. LXXXII.

Pontificis responsum, ad Nivernium Ducem.

Postea Nivernius Dux summo Pontifici suasit, ut absolutionem ab Episcopis Regi datam confirmare velit: ast Clemens VIII. hucusque tacitus Ducem exceperat, tum vero eidem significabat, se de responso maturius deliberaturum, demum vero evoluto biduo per Antonianum eidem exponi voluit, quod decem dierum spatium, quod pro ipsius in Romana urbe mora præstituisset, extendere haud posset, cum vereretur, ne apud probos Catholicos in suspicionem veniret: de cetero se ad fœderatorum patrocinium obstrictum fatebatur, eoquod hi sacræ Sedi integra fide addicti constantissime Religionem tutati essent, atque etiamnum illam ardentius, quam unquam, defenderent: cum ergo haud alia cum eo pertractanda occurrerent, præscriptum moræ tempus *Thuan. & Avil. l. c.*

Sæcul. XVI A.C. 1593.

abunde sufficere inquiebat, nec necesse, ut Cardinales visum iret, eoquod duntaxat tanquam privatus Princeps, non autem velut Orator urbem ingressus esset: Prælatos vero, qui eum comitati essent, ad alloquium non admittendos declarabat, nisi prius Cardinalem Sanseverinatem supremum Inquisitionis, sacræque Pœnitentiariæ Præfectum accessissent, ut ab eo circa rei summam examinarentur.

§. LXXXIII.

Alia Ducis postulata in tertio colloquio proposita.

Thuan. & Daail. l. c. Mem. l. c. tom. I.

Quamquam Dux hoc responsum aegerrime ferret, Cardinalem tamen Toletum accedens, eundem impense rogabat, ut obtenta Pontificis venia Prælatos itineris sui socios Sanctitati suæ sistere posset: verum irritum erat Ducis votum, nihilominus Dux Romæ subsistere voluit, ac præstituto tempore ad finem vergente rursus ad Papæ alloquium admitti tentabat: cum vero Pontifex ardens Nivernii desiderium intelligeret, eidem significari jussit, quod die quinta Decembris illum excipere vellet: ergo Dux veritus, ne hoc colloquium fors postremum foret, ad Clementis VIII. pedes provolutus, per sanctum Jesu nomen, ejusque adorandum

randum ſanguinem pro Gentilium, & infidelium ſalute in Cruce effuſum, necnon per exemplum boni Paſtoris, qui unam deperditam reperturus nonaginta oves in deſerto reliquit, ac Filio prodigo obviam ivit, eundem Papam obſecrabat, ut ſaltem Regem pœnitentem, & humiliatum pro ſuæ conſcientiæ ſecuritate recipere vellet: aſt Pontifex, cum Ducem e terra elevaret, eidem durius ſic reſpondit: „Regem ſincero „animo ad veram fidem rediiſſe non „credidero, niſi Angelus de cælo a Deo „miſſus id mihi manifeſtaverit.„ Ad hæc verba Nivernius lacrimas ultra continendo impar liberiori voce exclamabat: „injuria Regi meo infertur, ac „ipſus ego non ſine contumelia indigne „habeor:„ cum autem demandatæ ſuæ facultatis diploma exhibere pararet, Pontifex illud acceptare recuſabat, libellum tamen, qui omnium hucusque dictorum ſummam continuit, a Duce recepit, quo facto, ſolutoque colloquio Pontifex Nivernio valere juſſo dixit, quod quantocius ipſus de poſtrema ſua voluntate eum certiorem redditurus eſſet. Sæcul. XVI. A.C. 1593.

§. LXXXIV.

Alia Nivernio a Pontifice propoſita.

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

Thuan. & Avil. l. c.

Vix domum reversus erat Nivernius, cum illico Pontifex eidem per Toletum Cardinalem significari juberet, sibi nuntiatum esse, quod Prælati, qui cum Duce venerant, coram Cardinale Sanseverinate nollent comparere, hinc illis liberum foret, Arragonensem accedere, eoquod is Congregationis pro Franciæ rebus stabilitæ Præses illos perbenigne excepturus esset. repositi Nivernius Dux: „hi Præsules „mecum tanquam Oratores Romam „venerunt, proin tanquam criminum „rei haberi nolunt: si vero illos ad al„loquium admittere, Pontifici placue„rit, ipsimet de omnibus, quæ egerunt, „accurate rationem reddituri suam in„nocentiam vindicabunt.„ Ad hæc respondit Toletus, indignum esse cum summo Pontifice altercationem instituere, mox autem Dux in responsis dedit: „nec id diffiteor: attamen Præsu„les hi nil aliud petunt, nisi ut ad al„loquium admissi Sanctitatis suæ pedes „deosculari valeant, actum suas ratio„nes Cardinalibus Nepotibus ejus Mi„nistris exponere permittantur, ubi e„tiam intersesse poterit Arragonius Car„dinalis, si id Pontifici bene visum fue„rit: „ Verum hoc petitum Papa rejecit, ac interea evolutis aliquot diebus clam Nivernio Duci significari jussit, quod

quod usque ad Januarii initium tuto Romæ subsistere posset. Sæc. XVI. A.C.1593.

§. LXXXV.

Pontificis declaratio in pleno Purpuratorum Senatu facta.

Cum circa tanti momenti negotium Romæ varii sermones spargerentur, ac Cardinalium nonnulli rem duntaxat inter Pontificem, & quosdam privatos, non autem in pleno Patrum Senatu agitari indignarentur, hinc Clemens VIII., ut ejusmodi querelis obicem poneret, die vigesima Decembris omnium Cardinalium Senatum cogi præcepit, ubi quorumdam, qui ipsius agendi rationem carpere præsumpserunt, libertatem acrius redarguens, congregatis hæc declarabat: „nec ex„cusationes, nec Navarræ regis sub„missiones excipere volo, eoquod con„scientiæ meæ religione prohibear, „tanta facilitate Principi relapso fidem „adstruere, necnon potentissimum Fran„ciæ Regnum eidem committere, nisi „prius debita, ac necessaria circum„spectione usus fuerim; si enim res ali„ter decideretur, levitatis notam non „effugerem, cumque omnes meo judi„cio, ut notum est, starent, sententiam „hac in re pronuntiare nequeo, nisi hoc „negotio prius mature discusso, ne cæ-

Thu. l. 108. Avil. l. 14.

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

„corum Dux audiam, probosque Ca„tholicos natione Gallos æternæ dam„nationis periculo exponam: proin om„nibus certo persuasum sit, quod in „tanti momenti nogotio animi constan„tia mihi non desit, nec unquam per„missurus sim, ut nimia dissimulatione, „aut dolosis humanæ prudentiæ arti„bus circumveniar.„ Hac declaratione Hispanorum Cardinalium indignationes cessabant, ac Nivernius Dux omni prosperi successus spe frustrabatur.

§. LXXXVI.

Quatuor Præsules ad Purpuram nominati.

Ciac vit. Pontif. t. 4. pag. 277.

Priusquam Nivernius Dux Romam venerat, summus Pontifex die decima septima Mensis Septembris quatuor Cardinales, & quidem duos Presbyteros, totidemque Diaconos creabat, quos inter primus erat Lucius Saxus cognomento Neapolitanus, eoquod ejus Pater Carolo V. Imperatori in Neapolis Regno a consiliis fuisset. Natus erat Lucius anno Christi millesimo quingentesimo septuagesimo primo, primusque fuit Ripatransonis in Marchia Anconitana Episcopus, ac proin Firmensis Archiepiscopi Suffraganeus, quamvis quinto post anno hanc Ecclesiam dimitteret, ac Romæ in privatæ vitæ tranquillitate dies

dies suos transigere statueret, postea tamen septuaginta duos annos agens a Clemente VIII. sacro Purpuratorum Collegio aggregatus titulum sanctorum Quiriaci, & Julitæ obtinuit. Sæcul. XVI. A.C.1593.

Alter erat Franciscus Toletus Hispanus Jesuita, qui ad titulum sanctæ Mariæ Transtyberim promotus suæ fortunæ felicitatem Joanni Aldobrandino Pontificis Fratri in acceptis referre tenebatur,

Tertius erat Petrus Aldobrandinus patria Romanus Papæ Nepos, qui Cardinalis Diaconus titulo sancti Nicolai in carcere nominatus, postea justitiæ, ut vocant, Signaturæ præpositus, ac demum sacræ Romanæ Ecclesiæ Camerarius, necnon Ravennæ Archiepiscopus, & Sabinensis Episcopus renuntiabatur.

Quartus denique Purpura decorabatur Cinthius Pofferus Senogalliensis, alter Papæ ex Matris suæ Sorore Nepos, qui Cardinalis Diaconus primo tit. sancti Georgii, & postea sancti Petri ad vincula nominabatur,

§. LXXXVII.

Scipio Gonzaga de Mantua mortuus.

Hi quatuor Cardinales recens nominati sedes occupabant duorum Cardi- *Ciac. l. c. pag. 176.*

Sæcul. XVI. A.C. 1593

Cardinalium, qui hoc anno vivis erepti erant, ex quibus primus erat Scipio Gonzaga Mantuanus Caroli Gazoli, & Æmiliæ ex eadem familia progenitæ Filius, natusque Menſe Novembri anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſecundo: cum autem præclaris ingenii dotibus præditus eſſet, eximios in ſcientiis, necnon in græco, & latino idiomate progreſſus fecerat, quibus ſibi omnium Italiæ eruditorum amicitiam conciliabat: unde celebris Marcus Antonius Muretus eidem ſuarum orationum quasdam nuncupaverat, quinimo ipſemet Scipio nonnulla opuſcula, atque inter alia quædam Italica poemata admodum ingenioſa compoſuit, ac priusquam ſacræ militiæ nomen dabat, Patavii celebriorum Virorum academiam erexit, quamprimum vero ſacratioris vitæ genus amplexus erat, Romam contendit, ubi a Pio V., & Gregorio XIII. plurimi habitus Ludovicum Madrutium Cardinalem in ſua legatione in Germaniam comitabatur: inde Romam redux, cum ob quasdam arces cum Guilielmo Mantuæ Duce litigare coactus eſſet, grave ſibi negotium faceſſebat, tanta utrinque contentione, ut Scipio juſſu Gregorii XIII. comprehenſus cuſtodiæ daretur, inde tamen a Sixto V. liberatus primo

Patri-

Patriarcha Jeroſolymitanus, & poſtea Menſe Decembri anno Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſeptimo Cardinalis renuntiabatur, obtento titulo ſanctæ Mariæ de Populo, quem Sixtus V. in ejus favorem recens inſtituerat. Obiit Scipio hoc anno die undecima Februarii podagræ doloribus confectus in ſancti Martini oppido, quod paternæ ditionis erat, porro in Eccleſia ſancti Sebaſtiani in Sacello a ſuis Majoribus erecto ſepultus fuit. Sæcul. XVI. A.C. 1593.

§. LXXXVIII.

Cardinalis Spinolæ obitus.

Alter erat Philippus Spinola Genuenſis Auguſtini Filius anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo trigeſimo quinto die vigeſima nona Novembris natus, qui ex primævo naturæ beneficio adeo propenſum ad ſcientias præſeferebat animum, ut jam ab unguiculis futuræ eruditionis ſpecimina ſatis luculenta ederet, quapropter cum maximo progreſſu literis vacans primo Patriæ ſuæ utilitati ſua obſequia dicabat, ac primis ſubſelliis cum ſummo applauſu præerat. Poſt hæc Romam delatus Biſinianenſis Epiſcopus in Neapolis Regno circa annum reſtauratæ ſalutis milleſimum quingenteſimum ſexageſimum ſextum nominabatur, *Ciac. p. 95. Mir. in elog. gent. Spin. Ughel It. Sacra.*

Sæcul. XVI. A.C 1593.

tur, inde vero anno post Christum natum millesimo quingentesimo sexagesimo nono ad Nolanam Ecclesiam translatus est, instante Rudolpho II. Imperatore, in cujus Regia Octavius ejus Frater Pincernam agebat. Denique Philippus, licet absens a Gregorio XIII. Purpura Romana decoratus inter Cardinales Presbyteros titulum sanctæ Sabinæ adoptabat, atque a Sixto V. Perusiæ, Spoletani Ducatus, seu Umbriæ Legatus, ac sub Clemente VIII. Hungariæ, & Germaniæ rebus unacum aliis Cardinalibus præficiebatur, Cæsarisque res Romæ absente Madrutio Cardinale procurabat: præterea interfuit sacris comitiis, ubi in favorem Sixti V., Urbani VII., Gregorii XIV., Innocentii IX. & Clementis VIII. suffragium tulerat: denique assiduis morbis attritus Nolanum Episcopatum dimisit, atque ab omni sæculi strepitu alienam vitam ducens ex calculi dolore die vigesima Mensis Augusti anno a partu Virginis millesimo quingentesimo nonagesimo tertio Romæ animam Deo reddidit, postquam sexagesimum sextum ætatis suæ annum attigerat unacum octo mensibus, ac viginti octo diebus, corpusque ejus primo in Ecclesia sanctæ Sabinæ sepultum, & postea Genuam translatum in Majorum suorum sepulcro reconditum est. §. LXXXIX.

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

§. LXXXIX.

Auspicia Instituti de Doctrina Christiana.

Clementis VIII. Pontificis sollicitudini debetur institutio Congregationis de Doctrina Christiana, cujus primus Auctor exstitit Cæsar de Bus origine Comensis in Mediolanensi Ducatu; sanctus enim hic Vir unice pauperibus rite instituendis intentus novam adinvenerat methodum, qua Concilii Tridentini catechismus in Scholis prælegi posset; unde hanc rationem in usum non sine magno fructu deducens alios Ecclesiasticos sui Zeli imitatores sibi adjungebat, novamque hanc Societatem a summo Pontifice ratam haberi datis literis supplicabat, quapropter Clemens VIII. totam hujus negotii curam Taurusio Avenionensi Archiepiscopo, ac postea Cardinali demandabat, qui Cæsaris probitatem plurimi habens hoc institutum, cujus utilitatem sibi perspectam habuit, lubenti animo approbabat, toto studio in id incumbens, ut pia hæc consilia suo auxilio promoveret: ideo Cæsari Ecclesiam sanctæ Praxedis tanquam novæ Congregationis sedem attribui procurabat, cum hic locus, quem olim Moniales Ordinis sancti Dominici incolebant, velut desertus relinquere-

tur:

Heliot. hist. des Ordr. Monast. t. 4. cap. 14. Jacob Marceb. vie de Cæsar de 6tus imprimé a Lyon 1619.

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

tur: ibi autem Cæsar quantocius quosdam congregabat Religiosos, quamvis ejus Institutum nonnisi quinto post anno Pontificia auctoritate confirmaretur.

§. XC.

Clementis VIII. Constitutio adversus Judæos.

Bull. t. 3. pag. 26 Const. 17. Spond. hoc ann. n. 2.

Hoc item anno idem summus Pontifex Pauli IV., & Pii V. constitutiones, quibus leges, & statuta Judæis in ditione ecclesiastica commorantibus præscribebantur, ratas habuit, atque extendit, & quidem præcipue illis inhibuit, ne quemcunque librum adversus Religionem Christianam legerent, aut penes se retinerent. Cum vero immodicis suis usuris, quas præprimis a pauperibus extorquebant, ingentia Christianis damna inferrent, ac millenis fraudibus ditionis Pontificiæ populos deciperent, hinc Clemens VIII. indicta omnium bonorum proscriptionis pœna, necnon triremium supplicio unaomnes ex tota ecclesiastica ditione exulare jussit. Cum autem vereretur, ne penitus ejecti ad Infidelium Nationes emigrarent, atque hujus commercii opportunitate magis adhuc a veritatis agnitione, animæque salute alieni redderentur, hinc eis permisit, ut Romæ, Avenione, & Anconæ morari valerent, patriæ

triæ vero legibus obtemperantes summorum Pontificum ſtatuta in iis, quæ ad civile regimen pertinent, obſervarent: inſuper idem Papa per aliud diploma die ultima Februarii editum ſuorum Prædeceſſorum Conſtitutiones innovabat, ratasque habebat, quibus Thalmudi, aliique perverſi damnabantur libri, quibus Judæi Chriſtianam religionem pervertere ſatagebant: quapropter quoscunque ejusmodi Codices retinendi facultates revocans, ejusmodi licentiam eis impoſterum dari, vel hoſce libros vendi, aut typis edi inhibuit, ſtatuta in transgreſſores bonorum proſcriptione, & excommunicationis majoris pœna, aliorumque ſuppliciorum comminatione. Sæcul. XVI. A.C. 1593

§. XCI.

Alia ejusdem Pontificis diplomata circa varia argumenta.

Præterea hoc anno idem Pontifex plures alias edidit Conſtitutiones, quarum prima die decimo quarto Aprilis promulgata concernit reformationem circa electionem Præpoſiti generalis, aliorumque Prælatorum Congregationis Monachorum Eremitarum S. Hieronymi de obſervantia, ſub regula S. Auguſtini. *Bull. p. 29.*

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

II. Altera die vigesimo sexto ejusdem Mensis edita summus Pontifex confirmabat gratias a Pontificibus Prædecessoribus concessas Congregationi Clericorum Regularium S. Majoli, alias de Somascha, cum aliorum privilegiorum concessione.

III. Duo ejusdem Pontificis diplomata, quorum primum die secunda, alterum vero vigesima nona Maji prodiit, respiciebant Fratres Carmelitas mitigatos, quibus prima constitutione prohibetur, ne pro impetrandis dignitatibus, suique Ordinis Officiis extra Religionem amicos, & Patronos sibi procurent, ubi Pontifex declarat, electiones hac via factas omnino nullas esse.

IV. Altera Constitutione idem Papa Congregationem Fratrum Discalceatorum Ordinis Beatæ Mariæ de Monte Carmelo separabat a fratribus mitigatis ejusdem Ordinis.

§. XCII.

Congregatio pro examinandis Episcopis recens electis a Pontifice erecta.

Ciac. l. c. tom. 4.

Pariter Clemens VIII. pro Præsulum recens electorum examine Congregationem instituit, ipsosque illos, quos nominabat, circa Canones, legesque ecclesiasticas interrogans ceteros ex Theo-

Theologia examinandos ad Bellarmi- Sæcul. XVI.
num Cardinalem remittebat. Porro A C 1 3
hæc congregatio ex octo, vel decem Cardinalibus, ac præfixo Præsulum, & Doctorum ex diversis Ordinibus assumptorum numero consistit, atque hodiedum adhuc viget, præsenteque summo Pontifice habetur, ubi illi, quos Papa ad Episcopatus pro solis Italiæ Ecclesiis promovere intendit, examinantur, reliqui autem ad exteras sedes evehendi ab hac lege exempti sunt: examinandus autem coram Pontifice in pulvinari genuflexus comparere cogitur, cui omnes adstantes libere varias quæstiones dissolvendas proponere valent: peracto autem hoc examine ille, qui Congregationi a secretis est, examinati nomen tabulis inscribit, quo facto jamjam ad Episcopatum admissus habetur: si tamen quidam Episcopus, qui jam dudum in alia Provincia moratus est, ad Ecclesiam in Italia sitam nominetur, tunc hoc examen subire cogitur, nisi saltem Cardinalitia dignitate insignis sit: sola tamen hæc approbatio nondum sufficit, ut propterea Episcopus esse censeatur; insuper enim fidei professionem in manibus illius Cardinalis, quem a Papa nominatum appellant *Proponentem*, emittere jubetur, ac postea jurati audiuntur testes, qui

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

de præsenti Ecclesiæ novo Episcopo providendæ statu, necnon de genere, dotibus, vita, & promovendi moribus certum præbeant testimonium: hac autem inquisitione facta idem Cardinalis suo Auditori præcipit, ut desuper conficiat tabulas, Notarii, Cardinalis Vicarii, necnon Cameræ Auditoris chirographo, sigilloque muniendas. Eodem quoque tempore promovendus obtenti Doctoratus diploma, vel alias exhibet literas, uti sunt dimissoriales, & susceptorum Ordinum testimonia, seu, ut vocant, *formatæ*.

His peractis rursus alii excipiuntur testes, qui fidem facere jubentur, quod promotus ex legitimo toro natus sit, nec ejus parentes unquam de hæresi quacunque in suspicionem venerint, ipse vero trigesimum ætatis suæ annum a Concilii Tridentini decretis præscriptum attigerit: præterea in omnes Episcopatus reditus, eorumque conditiones inquiritur: demum Cardinalis proponens scripta hæc testimonia suo sigillo firmat, eaque ad tres Cardinales, qui inter sacros Ordines primum locum obtinent, remittit, ut deinceps apud eos semper asservata maneant. His factis in primo secreto Patrum Senatu hujus promovendi electio promulgatur, in proximo autem idem publice propo-

proponitur, habito sermone, in quo succincte de ejus vita, & moribus visa, & audita, atque ad tabulas relata recensentur: priusquam vero Cardinalis Proponens de Sede, ad quam ille nominandus est, mentionem facit, neo-electus Præsul Præfecto, quem ærarii pro sacro Collegio erecti receptorem vocant, duas literas, quibus duntaxat ipsius nomen subscriptum habetur, tradit, simulque promittit, quod omnia, quæ Cardinali, Cameræ Apostolicæ, aliisque Cancellariæ Ministris debentur, numerare velit. Sæcul. XVI. A.C.1593.

Pridie autem, quam neo-electus proponitur, Cardinalis Proponens ad omnes reliquos hujus Congregationis Viros transscriptum rei gestæ exemplum mittit, ut & ipsi cuncta discutiant, simulque examinent, an nihil in hoc nominato reprehendendum deprehendatur; quinimo vix hic ceteris propositus est, cum illico idem Cardinalis primo ad summum Pontificem, & postea ad sacri Collegii Decanum conversus interrogat, an nulli, quod contra hunc nominatum objiciat, occurreret: si vero Decanus respondit, quod illius nominationem ratam habeat, tunc summus Pontifex huic electo Episcopatum dato diplomate concedit, cujus exemplum transcriptum ipse etiam Cardinalis Pro-

Sæcul. XVI. A.C. 1593. Cancellarius recipit: obtento igitur hoc diplomate Cardinalis Proponens in duabus illis ſchedis, quas nominatus ſubſcripto ſuo nomine tradiderat, debiti ſummam inſcribit, easque ſuo ſigillo firmat: ejusmodi quoque Decretum, quod *contra-Schedulam* appellant, Cardinalis Pro-Cancellarius conficit, quo obtento demum Pontificiæ literæ expediuntur. Ceterum Cardinalis Proponens, ſi Epiſcopatus reditus ad centum aureos aſcendunt, quindecim aureos jure exigere poteſt: ſi vero ipſemet Pontifex proponit, tunc hoc jus ad Secretarios Apoſtolicos devolvitur: denique neo-aſſumptus Præſul ad ſuas ædes reverſus, atque Epiſcopali habitu inſignis, ac pileum viridi ora, ejusdemque coloris cingulo ornatum geſtans ſummum Pontificem accedit, ad deoſculandos Sanctitatis ſuæ pedes per Palatii Magiſtrum introductus. Porro deinceps indutus incedit ſuperpelliceo, quo ipſus Pontifex illum induit, ac poſtea neo-electus Præſul præpriis ſacri Collegii Decanum, ac denique ceteros omnes Cardinales ſalutatum procedit.

§. XCIII.

Tumultus Brunsvici, & Lipſiæ ob hæreticorum ſectas excitati.

Interea

Interea tumultus Calviniſtas inter, & Lutheranos continuato furore in Germania vigebant, unde non modo famoſi libelli, qui injuriis, & convitiis ultro, citroque impactis fœde ſcatebant, utrinque ſpargebantur, ſed etiam pluribus in locis crudeles exercebantur violentiæ, ac præprimis Univerſitatis Lipſienſis Scholares in eadem Urbe cujusdam civis ædes, quæſito obtentu, quod ad ipſum quidam Helvetii divertiſſent, deprædabantur, ſimulque in publico foro patibulum erigebant, ad quod præfatum civem ſuſpendere decreverant, niſi prompta fuga vitæ ſuæ conſuluiſſet; unde Fridericus Guilielmus Saxoniæ Præſes ex his ſeditioſis nonnullos caſtigare cogebatur, ut iſtorum exemplo ceteri a vi inferenda abſterrerentur: nec minus paulo ante iisdem tumultibus Brunsvicenſis civitas agitabatur; quippe in eadem urbe duo famoſi Præcones ſecta Lutherani acriter in ſuis ſermonibus invehebantur in novitates, (*) quibus juxta ipſos Cal-

Sæcul. XVI. A. C. 1593.

Tom. I. 105.

(*) Perinde acſi Lutheranorum dogmata annoſæ quercus ætatem æquaſſent, & nonniſi paucos ante annos adhuc in ſuis cunabulis vagiens Calvini novitates præceſſiſſet: hinc merito hi ſuis adverſariis illud carmen accinere potuiſſent: *Væ tibi, væ nigræ dicebat cacabus ollæ.*

Sæcul. XVI. A. C. 1593

viniſtæ religionem depravarunt: hiſce vero declamationibus ambo hi Miniſtelli tantopere populum concitabant, ut cum Leyſerus, ex hiſce Præconibus unus inſtante Adminiſtratore pro ordinanda illius Urbis Academia Wittembergam proficiſceretur, ſeditioſi id aſtu ideo fieri interpretati, quatenus Calviniani per ejus abſentiam facilius ſuæ perverſæ doctrinæ virus ſpargerent, ſpreto Magiſtratu Michaelem Maſcum, & Hieronymum Nevenium urbis Syndicos ob id ſuſpectos armis ſumptis ad pœnam poſcerent, & niſi ambo urbe ejicerentur, ſe nunquam arma poſituros reſponderent: ut ergo pax redderetur, Concionatoribus injunctum, ut deinceps in ſuis ſermonibus majori uterentur moderatione: qua ratione deinceps populus magis pacatus, minusque ferox eſſe cæperat. (*)

§. XCIV.

(*) Hæc Thuanus longe aliter refert, Lector autem benevolus facile ſuo judicio aſſequi poterit, cur Continuator plura omiſerit, & alia depravarit: haud ergo inutile erit ipſa Thuani verba adducere. Adminiſtrator Ephoras, ſeu Superintendentes monet, ut curent, quatenus *Concionatores populum in obſequio contineant, & in doctrinam improbatam invehi, tamque ex ambone publice confutare ſatis habeant;*

§. XCIV.

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

Anglici Senatus decretum adversus Puritanos.

Hoc anno Menſe Februario Angliæ Senatus habito conventu non modo *Cambden in vita Eliſ.*

beant; ceterum perſonis parcant, quas ad paſtoris officium, & charitatem chriſtianam pertineat potius inſtrui, & ex errore in viam reduci, quam convitiis proſcindi, unde invidia in Magiſtratum, ac in ipſos odium redundet, in publicum vero ſeditionis cauſſa præbeatur. Ad hæc ephori ſubfrigide reſpondent, minime conſultum videri, ut paſtoribus in concionibus adverſus Calvinianos præſcribantur; ſic enim hominibus ſuperbis animi fiunt, iique in errore confirmantur; Auditorum autem odium magis inflammatur; curabimus tamen, ut paſtores officii, ac miniſterii ſui privatim admoneantur, quo pax, & tranquillitas in Eccleſia. & republica conſervetur, nullaque ſeditionis cauſſa præbeatur, ceterum memor eſſet adminiſtrator, quid ab initio, ac ſemper deinceps ipſis pollicitus ſit, nihil presbyteris Magiſtratus ſui tempore præſcripturum. Cum igitur ab univerſis nihil impetrare poſſet adminiſtrator, per Magiſtratum ſingulos prenſare cepit, & tenuit, ut in poſterum paſtores in Concionibus ſibi temperarent, & plebs incentoribus deſtituta a priore ferocitate miteſceret.

Sæcul XVI A C. 1593.

do Catholicos, sed etiam illos Protestantes, qui Puritani, vel Conformistæ appellabantur, acriter divexabat, eoquod hi Anglicanum ritum suscipere renuerent: eapropter edito Senatus consulto pœnas statuebat in eos, qui Divino Officio per regni leges stabilito interesse recusarent: hac autem ratione Henrici VIII. ævum, in quo nulla Principis religione quovis pacto discedere licitum erat, quodammodo resuscitari videbatur, solo hoc discrimine, quod regnante Elisabetha transgressores mortis supplicio non punirentur, cum tamen hi sub Patris sui regimine crudeliter necarentur: nihilominus hoc idem Elisabethæ statutum leges Henrici VIII. ætate sancitas severitate quodammodo superabat; hic enim Rex, quamvis ceteroquin humanum cruorem sine mentis anxietate fundere assuetus esset, satis tamen habuit, ut illos plecteret, qui sectæ a se stabilitæ exterius sese opposuissent: ast novo hoc statuto Elisabetha subditos suos eo usque obstringebat, ut Anglicanam sectam palam profiterentur.

Altera ex parte Elisabetha Puritanis summopere infensa, illos detestabatur tanquam Viros, non modo opinionum suarum pertinacia efferatos, sed etiam ad schisma, in Protestantium Ecclesia

cleſia leviſſima ex cauſſa conflandum, paratiſſimos: ecquidem quamdiu horum hæreſis in incerto fluctuare videbatur, Regina hoſce ſectarios non moleſtabat, verita, ne hi cum Catholicis communi ſtudio jungerentur: quamprimum vero illos numero, & potentia creſcere cernebat, illis, qui Epiſcopatus Ordinem admittebant, benignas aures præbuit, eo quod hi Puritanos abominarentur tanquam ſeditioſos, qui ſua pertinacia regiminis auctoritatem funditus evertere molirentur: quapropter ab illo temporis momento Regina in eos ſævire cæperat, quamvis hæc ipſa ſeveritas ſub poſteriorum Regum regimine mala admodum horrenda produxerit. Sæcul. XVI. A.C. 1593.

§. XCV.

Eliſabetha Henricum IV. a veræ fidei ſtudio avertere molita.

Inſuper Eliſabetha adulterinum ſectæ ſuæ ſtudium usque ad Franciæ ſolium extendere præſumebat; vix enim Henricum ad fidem Catholicam reverti paratum compererat, quantocius ex ſuis Nobilibus quempiam ad illum ablegabat, qui Regem a ſuo propoſito abſtereret, irrito licet ſucceſſu, quippe adventante hoc Deputato Rex jamjam hæreſin ſuam ejuraverat: unde Regina ſe deluſam ægerrime ferens, ſequentem

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

tem epistolam ad Henricum perscribebat. „Ach Superi, quam vehementi „dolore, ac tristitia repletum est cor „meum, dum tanta mihi narrantur: „quæ demum est hominum fides! quæ„ve vivimus tempora! quis credere po„tuisset, quod terrena felicitas te a ti„more Dei avertere potuerit? num ex „tam nefando crimine prosperum exi„tum sperare licet? ergone nondum „times, ne hic idem Deus, qui te sua „potentia hucusque conservavit, nunc „omnino destituat: enimvero innume„ris plena res est periculis, si quis ma„lum facere tentat, ut eveniant bona: „nihilominus spero, quod meliori spiritu „animatus saniora sequaris consilia: „interim ego te Dei patrocinio commen„dare, ac divinam clementiam exorare „non desistam, ut rem eo disponat, ne ma„nus Esau tibi præripiant benedictio„nes Jacob: amicitiam vero tuam, „quam mihi tanquam fideli Sorori tuæ „offers, meo etiam, ac quidem maxi„mo dispendio, promerita sum, uti „probe mihi constat, nec etiam me „sumptuum pœniteret, nisi Patris tui „animum exuisses, nunc vero ex Patre „tuo Soror esse haud amplius possum; „semper enim ille, a quo descendisti, „carior mihi erat Pater, quam is, qui „te adoptavit: hæc Deus scit, quem „imploro,

„imploro, ut te ad meliorem ſemitam „reducat.„ Sæcul XVI. A.C.1593.

Huic epiſtolæ Eliſabetha ſeſe hoc modo ſubſcribebat: „Soror tua fidelis „juxta antiquum morem, novus enim „quid a me? *Eliſabetha.* Verum inſuperhabitis hiſce literis Eliſabetha Meloduni Menſe Octobri cum Henrico fœdus utrinque firmatum, & ſubſcriptum iniit, quo inter ceteros articulos ſpondebat, quod non modo illius hoſtes repellere, ſed etiam aggredi, nec unquam ſanciendæ paci conſentire vellet, niſi prius eadem mutuo tam ipſius, quam Henrici conſenſu firmata eſſet.

§. XCVI.

Conventum Meduntæ celebrandi facultas Proteſtantibus a Rege conceſſa.

Attamen non modo hæc Regina Henrici Regis converſionem ægre ferebat, ſed inſuper Franciæ Calviniſtæ ſuis querelis hunc Regem diu, noctuque tantopere fatigabant, ut ad excipiendas illorum querelas in Meduntina Urbe conventum habendi licentiam dare cogeretur, eo fine, quatenus deſuper Regis reſponſum percipere poſſent. Ergo Provinciarum Deputati jam Menſe Novembri eo conveniunt, Rex tamen nonniſi duodecima Decembris illuc delatus, *Soulier hiſt. de Calv. l.7. pag. 240. & ſuiv.*

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

latus, eadem adhuc die Proteſtantium Deputatis hæc ſignificabat: „vos eo „ſine accerſivi, ut fidem vobis facerem, „quod mutata Religione nequaquam „mentem vobis hucusque bene affectam „exuerim, porro fœderatorum Duces „cum animum ad pacem propenſum ex„hiberent, convocari juſſi, ut nihil in „eorum præjudicium decerni valeat: „cum autem inter vos non pauci repe„riantur, qui de me queruntur, hinc „vos audire haud inconſultum erit, ut „omnibus ſatis fiat.„ Poſtea Rex ſcriptum illorum libellum recipiens eisdem permiſit, ut ex ſuis quosdam nominarent Deputatos, qui cum Viris ex Regis Senatu ſeligendis conferrent.

§. XCVII.

Proteſtantium poſtulata, & Henrici IV. reſponſa eis parum propitia.

Soulier. pag. 241. Proces verb. des Aſſembl. politiq. t. 1.

Paucis poſt diebus in Cancellarii ædibus Vernonii primum habebatur colloquium, ubi Forgetus ſanctioris ſenatus Miniſter libellum recitabat, in quo Calviniſtæ petebant, ut ipſis non modo in omnibus urbibus, regnique locis, ſed etiam in ipſa Aula ſine ulla limitatione plene ſuam ſectam palam profitendi libertas concederetur. Ergo hac ſuper

Sæcul. XVI. A. C. 1593.

ſuper re plures habentur conſultationes, quibus abſolutis die vigeſigeſima ſeptima Decembris interim hæc duntaxat decernebantur. I. Rex per literas omnibus Curiis ſuperioribus præcipiet, ut novum Pictavienſe edictum ad acta referant, unacum articulis, qui in Neracenſi, & Flexienſi colloquio ſub Henrici III. regimine unanimi conſenſu fuere ſtabiliti. II. Petita hanc ſectam profitendi libertas ulterius indulta ſit in omnibus illis locis, & urbibus, quas Proteſtantes a principio tumultuum per fœderatos ſuſcitatorum usque ad inducias a defuncto Rege in Turonenſi urbe pactas ſuis armis ſubjecerunt. III. Veram Religionem Catholicam profitendi libertas reſtituatur in omnibus illis locis, ubi ea per hæreticorum violentiam fuit violata.

Enimvero ſperandi locus erat, quod hæc ſtatuta Proteſtantibus oppido grata forent, nihilominus deſuper queſti ineunte anno ſequenti milleſimo quingenteſimo nonageſimo quarto Regi alterum libellum in plures articulos diviſum exhibebant, ubi hæc proponere non dubitabant, „etſi Pictavienſe edictum, nec„non Neracenſes, & Flexienſes articuli „in uſum deducantur, propterea tamen „nequaquam in officio continebimur, „nec hæc indulgentia ad reſtaurandam „pacem

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

„pacem sufficiens est, quinimo exinde „magis, quam unquam omnium nostræ „religioni addictorum animi exasperabuntur, dum hæc Regis jussu executioni dari videbimus, semper enim livido oculo aspiciemus, quod Religionem Catholicam profitendi libertas „in illis locis, ubi interrupta fuit, restauretur, nostræ autem reformationis exercitium ad Pictavienſis edicti „limites restringatur: præterea petimus, ut nostri Ministelli ex Ecclesiasticorum reditibus alantur, prout a defuncto Rege in Delphinatu jamjam „concessum fuit.„ Equidem Rex die vigesima prima Januarii ad hæc petita respondit, firmiter tamen Pictavienſe edictum effectui dari voluit, quomodo autem ministrorum sustentationi prospiceretur, ad aliud tempus differendum edixit. Hoc responso Protestantes vehementer commoti recesserunt, & absque dubio suam indignationem apertius demonstrassent, nisi Plessius Mornajus, aliique Proceres Calviniſtæ Regi addicti ad ipsos placandos suam operam impendissent.

§. XCVIII.

Joannis Lens, seu Lensæi obitus.

Dupin Bibl. des Auth. du Siecl. XVI. p. 4.

Pro more nostro hujus anni eventus, atque historiam concludimus, referendo

rendo illuſtrium Virorum fata, quos inter recenſendus venit Joannes Lens, ſeu Lenſæus celebris Theologus, qui Lovanii anno ætatis ſuæ ferme quinquageſimo ſecundo die ſecunda Januarii naturæ debitum ſolvit. Is Belgioli exiguo Hanoniæ oppido prope Ypras in Athenſi ditione natus percurſo Lovanii ſtudiorum curriculo poſtmodum Philoſophiam, & Theologiam publice cum ingenti nominis ſui fama profeſſus eſt, præcipue in hoc clarus, quod ſancti Auguſtini doctrinam, ejusque profunditatem, necnon Lactantii ſtylum, illiusque elegantiam mire aſſecutus ſit, cujus rei luculentum argumentum præbent cuncta opera, quæ poſteris reliquit, inter quæ præprimis celebrantur hi, qui ſequuntur, tractatus I. De unica Chriſti Eccleſia in terris. II. De unica Religione III. De Verbo Dei non ſcripto IV. De libertate Chriſtiana, V. Duo libri de Purgatorio, & tertius de limbo Patrum. VI. De Satisfactione eccleſiaſtica Pœnitentis contra Benedictum Aretium. VII. De mira Eccleſiæ concordia. VIII. De fide, ſpe, & Charitate contra hæreticos. IX. De juſtorum perſecutionibus, & officio hominis durante perſecutione.

Sæcul. XVI. A C 1593.

Aubert Mir. elog. Belg. pag 38. Apol. cenſ. Lov. p. 1.

Præterea ſcripſit tractatum, quo ſemetipſum, & Chriſtianam Rempubli-

Sæcul. XVI A. C. 1593

cam adversus impium usurpatorem defendit, nec minus edidit Confutationem scripti Antverpiæ divulgati contra Joannem Austriacum Belgii Gubernatorem, in quo libello conscientiæ libertas postulabatur: insuper elucubravit declarationem Facultatis Theologicæ Lovanienſis circa articulos Michaelis Baji per Pii V. Constitutionem damnatos, ac unacum ceteris anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo octavo ejusdem Lovanienſis Facultatis censuram elaboravit contra Jesuitas circa doctrinam de Gratia. Ceterum potissimi ex ejusdem libris ab anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octavo usque ad annum Salutis nostræ millesimum quingentesimum octogesimum octavum per varia tempora Coloniæ, Lovanii, & Antverpiæ typis editi fuere, excepto illius tractatu de fide, spe, & charitate, qui nonnisi anno post Christum natum millesimo quingentesimo nonagesimo nono prodiit cura Joannis Clarii, cui Lensæus omnia sua opuscula nondum typis vulgata reliquerat.

§. XCIX.

Tilemani Bredenbachii mors.

Aub. l. c. pag. 48.. Val. Andre Bibl. Belg.

Ad eundem annum refertur obitus Tilemani Bredenbachii, qui circa res eccle-

ecclesiasticas quædam opuscula ad posteros transmisit. Erat is Filius Matthiæ Bredenbachii, qui Campidonii in Bergensi Ducatu natus, postea in Emericiano Collegio Clivienſis ditionis Rector evasit, ubi stylo admodum fluido, & eleganti, atque ad Lectoris institutionem, ciendamque pietatem idoneo adversus Protestantes varios conscripsit tractatus, nec minus ejus Filius nomine Tilemanus literis in variis scholis apprime imbutus Romam venit, ubi Martino Eisengremio Alberti V. Bavariæ Ducis Oratori, Viro satis erudito amicitia junctus est: postea vero Antverpiensis, ac demum Bonnensis Canonicus, Coloniæ, qua in urbe pariter Canonicatum obtinuerat, sedem fixit, ibidemque cum ingenti morum probitate vitæ suæ dies transigens existimationem, quam ejus Pater suis scriptis sibi comparaverat, & ipse lucubrationibus suis pro fidei Catholicæ defensione contra Novatores editis propagavit, atque inter cetera præcipue hæc reliquit opuscula: I. Indicavit modum, quo hæreses extirpari possent. II. Edidit octo libros sacrarum Collationum, quas ad normam Collationum, a Joanne Moscho, & Cassiano conscriptarum, adornabat. III. Vulgavit sermonem de Purgatorio. IV. Concinnavit Histo-

Sæcul. XVI. A.C. 1593.

Sæcul. XVI. A C 1594

riam de Livonum bello, ad quod opus Philippus Olmenus Tilemano argumenta ſuppeditabat.

§. C.

Nivernius Dux quarta vice ad Pontificis alloquium admiſſus.

Thuan. hiſt. lib. 108.

Interea Nivernius Dux Romæ Papam ſollicitare non deſiſtebat, ut tandem Franciæ Rex in gratiam reciperetur, unde etiam die ſecunda Januarii anno reſtauratæ ſalutis milleſimo quingenteſimo nonageſimo quarto jam quarta vice ad alloquium admiſſus coram Pontifice mentionem fecit de literis, quas Cliella deferendas ſuſcepit, ac Sanctitati ſuæ unacum aliis ſcriptis exhibuit: ad hæc igitur reſponſum ſcripto dari petiit Nivernius: id autem renuit Pontifex, hæc cauſſatus: „haud in more poſ„ſitum eſt, ut res cum Oratoribus per „ſcripturas agantur, Regi autem in„tegrum eſt, illos Theologos, qui ejus „latera obſident, in conſilium vocare: „de cetero haud alia, quæ proponam, „occurrunt.„ Ad hæc Dux repetitis precibus, an præſente Rege rem Divinam peragere liceret, ſciſcitabatur, & Papam rogabat, ut Epiſcopis a Rege nominatis literas Apoſtolicas concedere velit: inſuper Dux haud obſcure inſinuabat, quod tunc, ſi Pontifex id recuſaret, facili

facili negotio Pragmatica sanctio restaurari, & concordatum aboleri posset, cum id ipsum non sine maximis difficultatibus, quæ adhucdum obversarentur, receptum fuisset: nihilominus Papa nil inde territus respondit, quod Bullas concedere nequiret Episcopis, ab ejusmodi Rege nominatis, quem ipse agnoscere non posset. Sæcul. XVI. A.C. 1594.

§. CI.

Postremum colloquium, ac Ducis discessus Venetias versus.

Accepto hoc responso Dux recedere coactus quinto post die a Cardinale Toleto salutabatur, quocum acrius de Pontificis pertinacia colloquebatur, ac eidem significare haud reformidabat, quod ex Papæ repulsa in Galliis schisma non minus funestum, quam est illud in Germania, oriturum esset: cum autem Cardinalis Toletus agendi rationem, quam Pontifex tenuerat, excusare niteretur, Dux postremo ad Pontificis alloquium admitti petiit, ut abeundi facultatem ab eo postulare posset. In hoc colloquio Dux expositis quibusdam querendi caussis tandem Papam ita alloquebatur: „His insuper addam, „quod Sanctitas vestra Pisano Marchio„ni per integrum annum alloquii copiam „denegarit, etsi is tot Regiæ stirpis Prin- *Thuan. l. c. Avil. l. 14. Mem. du Duc de Nev. t. 1. Son Discours sur sa Legat.*

Sæcul. XVI. A C. 1594.

„cipum, Procerum, & Præſulum Regi „adhærentium nomine Sanctitatis ve„ſtræ pedes oſculaturus, eique debitæ „ſubmiſſionis, atque obedientiæ teſtimo„nium allaturus advenerit, nilque aliud „deſideraverit, niſi ut Sanctitas veſtra „eidem viam ſterneret, per quam ma„gis expedita redderetur Regis noſtri „converſio, quæ tum vix non proxima „erat: porro id ſi Sanctitas veſtra fe„ciſſet, omni jure verus, ac communis „Gallici Regni Pater vocari meruiſſet: „verum non modo præfatus Marchio „tanto tempore exceptus non fuit, ſed „etiam eidem Lotharingiæ fines attin„genti injunctum, ut e ditionis eccle„ſiaſticæ finibus excederet, perinde „acſi ſacræ Sedis inimicus, non autem „Vir honeſtate plenus, ac Orthodoxæ „fidei addictiſſimus fuiſſet, qualem ſe „tamen in omnibus ſuis legationibus „exhibuit.„

His præmiſſis Dux plurimum exaggerabat generoſum Sixti V. animum, qui Lucemburgium Ducem tam honorifice excepit: inſuper commendabat Gregorium XIV., qui Moſcoviticos Legatos eadem benignitate, & honore exceperat, licet a Principe ſectario, & ſchismatico miſſos, & in eorum gratiam ad Poloniæ Regem prolixe ſcripſit, quamquam nullam reconciliationis cum

Eccle-

Sæcul. XVI. A C. 1594.

Ecclesia Catholica, & sancta Sede spem facerent.

Horum exemplа conferebat Dux cum agendi ratione, quam Clemens VIII. erga eum tenuisset: præterea in has prorupit querelas: „Mihi interdictum fuit colloquium cum Cardinalibus, ac ipsemet a Fratribus Minimis, „qui Natione Galli sunt, aut esse debent, cum natalitia festa apud eos „celebrare vellem, cœnobii ingressu „fui prohibitus: ceterum Sanctitatem „vestram rogo, ne Cardinali Placentino utpote mihi male affecto fidem „adhibeat, eoquod is plurimas calumnias Romam de me scripserit, ac ferventibus hisce tumultibus potius sese „factionis ducem, quam Sanctitatis „vestræ, communisque Fidelium Patris Legatum exhibuerit: quod autem „res ita se habuerit, documento est id, „quod in Parisiensibus comitiis partes „suas, & auctoritatem suæ Sanctitatis „interposuerit, ut Guisii Ducis electionem promoveret.„ Ad hæc Pontifex reposuit: „vix credere possum, quod „Placentinus id attentaverit, cum nullum omnino ejusmodi mandatum a „me receperit.„ Tandem Dux Papam obsecrabat, & obtestabatur, ut se per mala Franciæ impendentia flecti sineret, ac Regem in gratiam reciperet,

Sæcul. XVI A. C. 1594.

cum id citra ſummam Regis injuriam, certamque perniciem ad omnes redundaturam denegare haud poſſet.

§. CII.

Nivernii Ducis declaratio ad Papam transmiſſa.

Thuan. l. c. Mem. l. c.

Attamen Clemente flecti neſcio Dux Carolum Retelenſem Ducem Filium ſuum, ceterosque e comitatu ſuo Nobiles ad pedum oſculum introduxit, Papamque valere juſſit. Finito hoc colloquio Dux ad ædes ſuas reverſus, totius legationis acta dietim prolixe deſcripta ad Papam miſit, præterea mentem ſuam hiſce verbis privato ſuo, non Regis nomine declaravit, inquiens: „Pontifex calamitatum, quæ ob eam re„pulſam in Francia ſequentur, cauſſa „exiſtet; nam fiet, ut re in Galliis intel„lecta ad funeſtum bellum animi nunc „in ſpeciem moderatiores magis, quam „antea, inflammentur, isque illius exi„tus ſit, ut ſoluta Eccleſiæ diſciplina, „ſacro patrimonio licentioſe uſurpato, „& dilapidato, templa deſtruantur, coe„nobia ſine paſtore deſerantur, paſſim „in agro divinus cultus, & publica ſe„curitas aboleatur, ac per impietates „& crudelitates Catholica Religio for„deſcat, ſectarium econtra malum au„geſcat, legum amor, magiſtratuum „aucto-

Sæcul.XVI. A.C.1594.

„auctoritas vileſcat, ac tandem ipſius „Pontificis nomen antea cunctis piis „venerabile, poſtremo odioſum, & in„viſum reddatur: tum vero Pontifex „periculo ſuo cognoſcet, quam impru„denter pravis, ac violentis Montorii, „& Placentini Cardinalis conſiliis au„ſcultaverit: inſuper brevi comperiet, „quod omnes Franciæ Nobiles ſeſe a „Sedis Apoſtolicæ obſequio ſeparaturi „ſint, exinde autem ipſemet accerſet ſibi „invidiam fœderatorum, qui eorum, „quæ in ipſorum gratiam fecit, nullam „rationem habituri ſunt.„ His dictis Dux ſe paratum exhibebat ad filium ſuum tanquam obſidem Romæ relinquendum, ut exinde Sanctitati ſuæ teſtatum fieret, quod cuncta, quæ ſcripto hac in re ſignificare voluerit, ſedulo executioni danda forent: attamen Pontifice nil de ſua firmitate remittente Dux poſt factam hanc declarationem ob ſiniſtrum legationis ſuæ ſucceſſum mœrore confectus per Florentiam, & Ferrariam itinere facto, Venetias perrexit, ubique honorificentiſſime exceptus.

§. CIII.

Cenomanenſis Epiſcopi ſcriptum in favorem Gallorum Præſulum divulgatum.

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

Pariter Claudius de Angennes Cenomanensis Episcopus, qui Ducem comitabatur, priusquam ex Italia discedebat, scriptum quoddam elucubrabat, illudque sedulo divulgandum curans, omnia, quæ ad Regem reconciliandum a Galliæ Episcopis facta fuerant, salva Sedis Apostolicæ auctoritate fuisse perpetrata ostendebat, expositisque rationibus, ob quas ad absolutionem Regi impertiendam impulsi essent, præcipue urgebat, quod omnes, qui a Communione Ecclesiæ quacunque de causa etiam Sedi Apostolicæ reservata, sejuncti sunt, si legitimo impedimento prohibeantur, quo minus Pontificem adire queant, tunc absolvi possint ab alio, cautione adhibita, ut, cessante impedimento, ad B. Petri limina accedant; hanc vero rationem etiam locum habuisse demonstrabat in Henrico Rege, qui ob rerum suarum necessitatem semper armatus in Regno suo hærere cogebatur, atque aliunde continuo expositus erat insidiis, quas ei hostes sui struebant, ac ipse eorum laqueos declinaturus non modo vigilem semper oculum habere, sed etiam præsens in Regno esse compellebatur: hanc ergo rationem ad absolutionem ab Episcopis recipiendam sufficere, Cenomanensis plurimis testimoniis, quæ ex celebrioribus Canonum Docto-

Tuan. & Avil. l. c.

Doctoribus petebat, comprobatum reddidit, ac inde concluſit, quod Franciæ Præſules Regem jure a cenſuris ſolvere potuerint, cautione, & conditione adhibita, quod ſummo Pontifici poſtea debitam hac in re ſubmiſſionem, ejusque imperio parendi voluntatem teſtaturi eſſent, quam etiam hodiedum ex intimo cordis ſui affectu eidem exhibere parati forent. Sæcul. XVI. A.C. 1594.

§. CIV.

Fœderatorum Deputati Romam venientes.

Cum interea hæc Papam inter, & Nivernium Ducem gererentur, Maduani Ducis Oratores Romam veniunt, iique erant Claudius Belloſremontius Seneſcæus, & Nicolaus Pila Orbaſius Abbas, quos Joyoſa Cardinalis Fœderatorum Deputatus comitabatur. Hi ergo die vigeſima octava Januarii ad Pontificis alloquium admiſſi omnia hucusque geſta exponebant, atque eorum infauſtum ſucceſſum adſcribebant politicis Hiſpanorum conſiliis, necnon cunctationi, qua hi tam militum, quam auri ſuppetias liberaliter promiſſas transmittere cunctabantur, vanaque ſpe Janinum Præſidem lactabant: his præmiſſis Deputati ſummum Pontificem rogabant, ut conſiderato deplorando Religionis, *Thuan. & Avil. l. c. Cayet. t. 3.*

Sæcul. XVI. A. C. 1594.

ligionis, Regnique ſtatu, ſaltem Regis Catholici mentem hac ſuper re certo explorare velit: inſuper Papam hortabantur, ut Prædeceſſorum ſuorum ſtudium imitatus Religionem ab imminenti diſcrimine præſervaret, ac præſentibus fœderatorum neceſſitatibus proſpiceret, erogatis tam militum, quam pecuniarum ſuppetiis, cum illæ diu ſperatæ opportuno tempore hucusque non adveniſſent, aliunde vero ſparſus de Regis converſione rumor populos belli diuturnitate feſſos terreret, jamque plures urbes a fœderatorum partibus deficere paratæ eſſent: eapropter hos cum hoſte aliquot menſium inducias paciſci coactos dicebant, ut hujus moræ opportunitate in rem ſuam verſa interim ad ſummum Pontificem, ac Hiſpaniæ Regem ſuos Oratores decernere, atque ab eis, quid conſilii caperent, percipere poſſent.

§. CV.

Papæ reſponſum ad hoſce Deputatos.

Thuan. & Av. l. c.

Enimvero Pontifex Joyoſam Cardinalem, qui ceterorum nomine verba faciebat, benigne excipiebat, ac Maduani Ducis ſtudium, & prudentiam ſibi probari teſtatus, quæ hucusque inter ſe, & Nivernium Ducem agitata fuiſſent, Deputatis narrabat, ut vero ad horum

horum petita reſponderet, hæc ſubjunxit: „gratum mihi accidit, quod „de Hiſpani Regis voluntate certior „factus ſim, de mea autem erga vos „certi ſitis; nil enim aliud ardentius ex„opto, niſi Religionem, fœdusque tueri, „quamvis nec militum, nec argenti ſup„petias promittere valeam ob Turca„rum bellum in Hungaria exortum, ad „quod pro conſervanda Chriſtiana Re„publica præcipuas meas vires impen„dere obſtringor: nihilominus omnem, „quam in Franciæ levamen impendere „potero, opem conferre non deſiſtam.„ Verum ex hoc Pontificis reſponſo Deputati facili negotio intelligebant, quod Papa expenſarum molem ſupterfugiens fœderatis auxilia ſuppeditare renueret, cum aliunde valde remiſſum erga eos animum oſtendere videretur: hinc datis literis Maduanum Ducem monebant, eique ſignificabant, ſe haud obſcure colligere, quod Papa, licet flecti neſcius videri velit, Nivernii tamen Ducis objurgatione commotus abs dubio Regi paulopoſt favorem ſuum impenſurus ſit: ſe vero eo magis in hac opinione firmari dicebant, eoquod Nivernio Duce minitante, quod deinceps nullus alius Orator nomine Regis Romam mittendus foret, quantocius Papa Gondium Cardinalem Romam venire juſſiſ-

Sæcul XVI. A.C. 1594.

jussisset, hicque jam duobus abhinc mensibus Recinnatæ ulteriora Pontificis jussa præstolaretur.

§. CVI.

Henricus Rex Carnuti inauguratus.

Thuan. & Avil. l. c.

His interea ultro, citroque agitatis plures Franciæ Urbes in legitimi sui Principis obsequium revertebantur, inter quas ceteris exemplo prælucebant Meldenses, Acquenses, Lugdunenses, Aurelianenses, & Bituricenses, præterea Henricus IV. plures alias civitates ad sua alliciebat studia partim bonitate, ubique exhibita, partim edicto, quod in Turonensi Senatu die prima Februarii habito ad acta referri jussit, in quo omnium præteritorum veniam pollicitus fuit fide etiam facta illis, qui ad officium reversuri sunt, bona, dignitatesque restitutum iri. Tandem etiam Henricus IV. de sua inauguratione agere cæperat: cum autem hæc Rhemis celebrari non posset, eoquod hæc Urbs adhucdum hostium potestati subjecta esset, proin sacri olei ampulla, quæ ibidem asservabatur, haberi nequiret, hinc Carnutensis Urbs ad hanc solemnitatem seligebatur, atque e Turonensi Urbe sacram Ampullam afferri placuit; asservatur autem in illa oleum, quo Beato Martino per scalas forte prolapso, cum

cum exanimis jaceret in cellula, An- Sæcul. XVI.
gelum nocte tanquam salutari unquen- A.C.1594.
to vulnera eluisse, & contusi corporis partes superliniſſe, referunt historici, porro idipsum hodiedum in majoris Monasterii thesauro religiose custoditur. Ergo Oleum illud ab illius Conventus Religiosis post solemnes supplicationes in quodam curru accensis facibus adornato advehitur, sequentibus Equitum centuriis, quas Ægidius Soureus Turonensis Gubernator ducebat: Henrico autem die vigesima septima Februarii Carnutum adventante, hæc solemnitas a Nicolao Thuano præfatæ Urbis Episcopo eadem adhuc die peragebatur.

Inaugurationi intererant duodecim Franciæ Patritii, seu, ut vocant, Pares, & quidem ex Ecclesiasticis Carnutensis, Nannetensis, Dinienſis, Maleacensis, seu hodie Rupellensis, Aurelianensis, & Andegavensis Episcopi, qui vices obibant Rhemensis, Lingonensis, Laudonensis, Bellovacensis Noviodunensis, & Catalaunensis Præsulum: porro ex Paribus Laicis Contius Princeps Borbonii Ducis, Suessionensis Comes Aquitani Ducis, Montpenserius Normanni, Lucemburgicus Dux Flandriæ Comitis, Radesiarum Dux Tolosani Comitis, & Ventadurii Dux Campaniæ Comitis nomine sedem Parium

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

rium occupabant. Tum Bituricensis Archiepiscopus supremi Sacellani officio fungebatur, Matignonius vero Marescallus Equitum Magistrum, & Longevillanus Dux supremum Cubicularium agebat, sancti vero Pauli Comes Regii Palatii Magistrum præsentabat, iisque proximus Cevernii Comes Franciæ Cancellarius dextera sigillum tenens ac purpurea veste amictus aderat unacum pluribus aliis Ministris suo ordine adstantibus. Postea Rex pro more in ejusmodi solemnitate usitato rei divinæ intererat, sacramque Eucharistiam sub utraque specie sumebat, necnon jurejurando, uti solitum est, præstito pollicebatur, quod Religionem Catholicam, sanctæque Ecclesiæ auctoritatem tueri velit: insuper plusquam trecentos infirmos manu sua tangebat, sumptoque prandio vespertinis laudibus interfuit, necnon a Carnutensi Episcopo Ordinis sancti Spiritus a suo Prædecessore instituti insignia recepit.

§. CVII.

De redigenda Parisina Urbe actum.

Peracta hac solemnitate Rex Parisinam urbem sibi subjicere parabat, ad cujus deditionem ipsemet Maduanus, invitus licet, eidem viam sternebat: postquam enim Belinum Comitem urbis Guber-

Gubernatorem utpote sibi suspectum officio suo exuerat, eidem Brissacum Comitem subrogabat, cumque se ad alias expeditiones pro fœderatorum salute magis necessarium fore crederet, Parisina urbe excessit, illius curam novo huic Gubernatori impense commendans. Verum eo absente Brissacus, cum Maduani Ducis factio indies decresceret, atque in Regis obsequio majus commodum, securitatemque reponi cerneret, clam ex primoribus civibus plures in urbe agentes sibi devinxit, illisque persuasit, ut sibi ad portas Henrico IV. aperiendas suam operam jungerent. Re ita disposita Brisacus ad Regem, qui tum Sylvanecti morabatur, Franciscum Espinacium ablegat, cujus opera Rex in sequentes articulos consenserat. Sæcul. XVI. A. C. 1594.

§. CVIII.

Secreti tradendæ Urbis Parisinæ articuli.

I. Parisiis, necnon in ejus suburbiis, aliisque in locis intra decem leucarum ambitum contentis solam religionem Catholicam profitendi libertas juxta Henrici III. defuncti Regis decreta concedatur. II. Rex omnium præteritorum veniam cunctis indulgeat, exceptis duntaxat iis, qui vel in ejus, vel Prædecessoris sui vitam insidias struxerunt, *Avila l. 14.*

Sæcul. XVI. A.C. 1594

xerunt. III. Civibus, atque incolis salva, & integra permaneant eorum bona, vita, & privilegia. IV. Omnes illi, qui a Maduano Duce quibusdam officiis, dignitatibus, vel beneficiis aucti fuerunt, ea retinere valeant, nisi saltem a Rege ad alia officia adhibeantur. V. Omnibus illis, qui haud ultra in urbe permanere voluerint, ad alia loca emigrare, suaque bona secum deferre integrum sit. VI. Legatus, & Pelleveus Cardinalis æque, ac ceteri Præsules, eorumque Domestici unacum sua suppellectili ex urbe excedendi, vel si maluerint, ibidem permanendi plenam habeant libertatem. VII. Pariter etiam Hispaniæ Ministris impune urbem relinquere liceat, eisque publicæ securitatis literæ, ac commeatus diplomata consignentur. IX. Ipsis quoque integrum sit, secum extera, & Gallica præsidia educere, ea lege, ut illis militares honores omnino deferantur. Porro postremo hoc articulo Brissacus Comes privato suo commodo prospiciebat.

§. CIX.

Mandata ad ingressum Regi aperiendum a Brissaco data

Thu. . 109. *Avil. l. c.*

Rege cunctis hisce articulis annuente Brissacus ad tubæ sonitum proclamari

mari juſſit, prohibens, ne ulli conventus extra Urbis Prætorium haberentur: ſi vero ibidem convenire oporteret, tunc præter Magiſtratus, qui intereſſe tenentur, haud plures, quam quinque homines coirent, mortis pœna, bonorumque proſcriptione conſtituta in eos, qui præfixo numero plures eo conveniſſe deprehenderentur. Poſtea cum rumor per urbem volaret, quod Maduanus Dux milites, bellique apparatum in Pariſinæ Urbis opem ſubmiſſurus foret, atque illis obviam procedere neceſſarium eſſet; hinc Briſſacus copias, quarum fidem ſibi ſuſpectam habebat, Bellovacum verſus emittebat, perinde acſi Maduani ſuppetiæ ea ex parte adventuræ eſſent: inſuper Alexandrum Montanum Neapolitani agminis Tribunum trans flumen collocabat, eo uſus obtentu, quod eo annonam advehi ſperaret: porro ad veſperam diei vigeſimæ primæ Martii Gubernator ad ædes Præfecti Mercatorum convocabat regionum Præfectos, & ex Magiſtratibus præcipuos, quibus ſuum propoſitum, necnon pacta cum Rege inita manifeſtabat, præcipue conditiones circa Religionis ſecuritatem, & præteritorum criminum oblivionem ſancitas: inſuper eisdem exponebat neceſſitatem, ad quam ipſi redacti ſunt, ut tandem firma,

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

Mem. de la Lig. p. 63. Mem. de l'Avil. p. 195.

Sæcul. XVI. A. C. 1594.

ac proficua pace belli calamitates redimere quærerent: cum ergo omnes ejus consilia sequi parati essent, illos rem sincero animo aggredi rogabat, præcipue vero tam provide prospicere, ut absque tumultu, & confusione Rex in urbem recipi posset. Cunctis igitur omnia approbantibus, Mercatorum Præfectus unacum Langlæo Ædile mandata, ad sibi fidos regionum Præfectos mittenda sigillo muniebat, eosque certiores reddebat, quod concluſa pace altera die pacta utrinque firmanda essent, proin ipsi omni tumultui præcaverent, fidisque civibus injungerent, ut ad omne imperium ad arma parati forent, hacque ratione eos, qui sese paci opponere vellent, in officio continere valerent. Hisce mandatis summo silentio datis Brissacus summo mane ad portam novam contendit, caussatus, quod illam muro obstruere opporteret, ut hac ex parte nulla molestia inferri posset. Sub idem quoque tempus Mercatorum Præfectus ad portam sancti Dionysii pergens, ad illius custodiam Langlæum Ædilem designabat, ipsus vero sese Brissaco juncturus ad portam novam reversus est.

§. CX.

Sæcul. XVI
A C. 1594.

§. CX.

Sanlucius Portæ novæ appropinquans, atque admissus.

Hora quinta matutino tempore Sanlucius cum primo regii exercitus agmine, quod præcedentis diei vespere San-dionysiopolin venerat, prope Tuilleriarum hortum extra urbem comparuit, ibique tres ignitos globulos in aera evibrari jussit, hoc enim erat pactum adventus sui signum, ubi Brissacus unacum face accensa illi colloquebatur, mox vero in urbem redux ad Mercatorum Præfectum accessit: postea autem ambo integram aperiunt portam, & Sanlucius copiis suis progredi jussis primus sclopetum dextera tenens Urbem cum suo agmine ingressus est, hinc inde centum delectis militibus juxta portam dispositis, quam Fabato Tribuno custodiendam commisit: ipse vero cum suorum quadringentis usque ad Crucis, ut vocant, quadrivium penetrabat, cum interim aliud exercitus regii agmen sancti Michaelis pontem occuparet, ac Dous sancti Honorii portam sibi subjiceret. *Thuan. & Avil. l. c.*

§. CXI.

Rex Parisios ingressus, & cum ingenti lætitia exceptus.

Sæcul XVI. A C 1594.

Thuan. & Avil. l. c. Mem. l. c.

Postea Matignonius Mareſcallus, qui Helvetios ducebat, per totam ſancti Honorii plateam copias ſuas continuato ordine diſtribuebat: rebus itaque cunctis adeo proſpere diſpoſitis Rex comparere haud tergiverſabatur, atque armatus incedens, regiisque ſatellitibus cinctus, comitantibus eum quadringentis Nobilibus urbem ingreditur, ac Briſſaco Comite eidem obviam procedente Henricus albam ſuam faſciam detrahens eandem ejusdem Briſſaci collo innexuit, illum tenero prorſus affectu amplexatus, ubi dein Mercatorum Præfecto, atque Ædilibus urbis claves Regi tradentibus per totam urbem nonniſi feſtivi lætitiæ clamores reſonabant: mox vero Rex ingenti populi multitudine ſtipatus ad Beatæ Virginis Templum proceſſit, ibidemque rei divinæ interfuit,

§. CXII.

Cardinalis Legatus nequidem Rege conſpecto diſcedens.

Avil. l. 14. Daniel hiſt. de France t. 7. p. 224. Mem. de l'Etoil. t. 2. pag. 205.

Postea Rex e Templo egreſſus Lupariam contendit, atque in itinere adhucdum conſtitutus Perronium non ita pridem Roma reverſum ad Cardinalem Legatum decernit, ut eidem Regis nomine ſignificaret, quod vel Pariſiis morari, vel Romam repetere, eidem integrum

tegrum foret, de cetero autem illum Rex rogaret, ne urbe excederet, quin prius cum ipso conferre, ac colloqui posset, cum eidem fidem faceret, quod cum ampliori honore, ac satisfactione, quam vel unquam a fœderatis recepisset, a Rege excipiendus foret. Verum hic Cardinalis Regem salutatum ire recusabat, respondens, quod concessa plena libertate non modo e Parisina urbe, sed toto Franciæ Regno excessurus esset: quinimo etiam sexta post die Lutetia discessit, eumque Perronius Montargium usque comitatus est, inde vero Cardinalis iter Italiam versus arripuit, atque annuente Rege secum Christophorum Aubrium sancti Andreæ de Arcubus Parochum, & Patrem Varadam eduxit: quinimo etiam Sylvanectensis Episcopus, Bucherus sancti Benedicti Parochus, præter sancti Jacobi ad macellam, sancti Germani Antissiodorensis, & sancti Cosmæ Parochos, adhuc plures alii sancto fœderi addictissimi e Parisina urbe excesserunt unacum Hispanis copiis, quas Rex emigrare conspexerat, cum hanc ob rem ad sancti Martini portam accessisset.

§. CXIII.

Pellevei Cardinalis obitus.

Sæcul. XVI A.C. 1594.

Mem. de l'Etoil. t. 2. pag. 204. Ciac. tom. 3. pag. 1041. Aubery hist. des Card.

Eo tempore, quo Rex Parisinam urbem ingrediebatur, Pelleveus Cardinalis constanti studio fœderatis propensus in Senonensi diversorio infirma valetudine pressus hærebat, mox autem illius ædes Henricus milite cingi jussit, quamvis eidem per Sanlucium significari curaret, quod nil ipsi timendum, sed semper honorifice habendus foret: ast Cardinalis hanc Regis benevolentiam nequaquam grato animo recipiens, tanta indignatione corripiebatur, ut rationis usu destitutus, paucis post diebus vitam amitteret, mortuus die vigesima octava Martii anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo nonagesimo quarto.

Natus is erat Jouy paternæ ditionis castro in Normanica Provincia sito, illiusque Parentes fuerunt Carolus de Pelve Jouy, & Helena de Fay, porro is dein Biturigibus juri Canonico egregiam navans operam in eadem urbe hanc scientiam publice profitebatur, ac postea Parisiensis Senator, & demum libellorum supplicum Magister creabatur: anno autem Christi millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio procurante Lotharingio Cardinale, cui plurimum addictus erat, ad Ambianensem Episcopatum ab Henrico III. nominatus fuit, & sexto post anno in Scotiam

tiam unacum quibusdam Parisiensis Academiæ Doctoribus ablegatus, ut hæreticos ad veram fidem reduceret: verum regnante Francisco II. cum pax firmata esset, in Franciam reversus Ambianensi Ecclesia relicta Senonensis Archiepiscopus eligebatur, & Cardinalem Lotharingium ad Tridentinam Synodum comitatus, acriter adversus Ecclesiæ Gallicanæ libertates declamabat, quamvis sollicitatus fuisset, ut eas propugnaret, dataque omni occasione tueretur: postea in Francia agens anno salutis nostræ millesimo quingentesimo septuagesimo a Pio V. Papa Cardinalium Collegio adscriptus, nonnisi post duos annos Romam profectus est, ubi a Gregorio XIII. rubro galero ornatus titulum sanctæ Praxedis obtinuit: ab eo autem tempore per viginti omnino annos Romæ commoratus cum ingenti studio Franciæ Regum negotia ibidem procurabat, postea autem mutata animi sententia immodico Zelo fœderatis adhæsit, unusque fuit ex illis viginti quinque Cardinalibus, qui anno post Christum natum millesimo quingentesimo octogesimo quinto subscripserant Sixti V. Constitutioni, qua Henricus Navarræ Rex, necnon Henricus Condæus Princeps anathemate perculsi, ipsique, ac eorum posteri ad Francici Regni solium

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

Sæcul. XVI A.C. 1594.

inhabiles declarati sunt: insuper Pelleveus vehementer adversus eundem Navarrum insurgebat, dum hic anno reparatæ salutis millesimo quingentesimo nonagesimo tertio datis ad Parisienses Ordines literis illos ad obsequium sollicitabat: quapropter hic idem Cardinalis tubicinem, qui hasce Regis literas deferebat, fustibus expellendum, literasque comburendas censebat: præterea dum Henricus III. ea beneficia, quæ Pelleveus in Francia possidebat, usurpari jusserat, hic tum fœderatorum ope, ac Pontificum subsidio indigus, inter pauperes Cardinales refugii locum obtinuit: nihilominus postea Henricus III. eidem anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo septimo ad finem vergente usurpatos beneficiorum reditus restitui curabat: postquam vero Lotharingius Cardinalis in comitiis Blesensibus anno a partu Virginis millesimo quingentesimo octogesimo octavo vitam cum morte commutaverat, Pelleveus Rhemensi Archiepiscopatu auctus est, cujus tamen possessionem nonnisi anno a Christi Nativitate millesimo quingentesimo nonagesimo secundo acceperat, ubi etiam cum Guisianæ familiæ Principibus conventum celebrabat: inde vero Lutetiam reversus, fœderatorum Dux, ac Cleri Præses in comitiis

mitiis ab eisdem in præfata urbe celebratis nominabatur. Sæcul. XVI. A.C. 1594.

§. CXIV.

Fœderatorum libelli Parisiis suppressi.

Subjugata Parisiensi urbe Joannes Seguierus Parisiensis Prætor primas eo curas intendit, ut omnibus Bibliopolis, urbisque Typographis ad ædes suas convocatis præciperet, quatenus omnes seditiosos, famososque libellos contra Regem nunc regnantem, ejusque Prædecessorem a fœderatis divulgatos supprimerent, ipsi vero deinceps ejusmodi scripta nullatenus typis ederent, mortis, bonorumque proscriptionis pœna constituta non modo illorum Auctoribus, ac venditoribus, sed etiam omnibus, qui ejusmodi libellos penes se retinuerint: demum etiam de revocando Parisiensi Senatu actum, prius autem Petro Pitæo dabatur negotium, ut Curiæ archiva diligenter excuteret, & quicquid injuriosum, aut ad memoriam pernicioſum per hæc bella decretum, scriptumve in iis reperiretur, seponeret, concerperetque, quod ille cum Guilielmo Vario, Senatus Consiliario, sedulo præstitit: insuper iisdem injunctum, ut ab Ecclesiis, conventibus, Monasteriis, Collegiis, Societatibus, aliisque locis publicis aufferrent imagines, inscriptio- *Thu. l. 109. Spond. hoc ann. n. 14.*

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

ſcriptiones, aliaque monumenta, quibus eorum, quæ Pariſiis, cum hæc Urbs in fœderatorum arbitrio relinqueretur, geſta fuere, memoria conſervari poſſet. Eadem etiam die Rex, cum tranquillitate potitus Metropolin ſuæ poteſtati ſubjectam, ſeque a ſuis ſubditis amatum, & honoratum cerneret, de illorum affectu confiſus copias ſecum adductas urbe exire juſſit, reſervato duntaxat honorario ſatellitio.

§. CXV.

Regis edictum pro reſtaurando Senatu in Pariſienſium favorem promulgatum.

Thuan & Cayet l. c. Mem. de la Lig. t. 6. p. 80. & 92.

Die vigeſima octava Martii feria ſecunda Rex edictum, ſeu quamdam declarationem promulgari juſſit, in qua fuſius relatis omnibus, quæ geſta fuiſſent, præteriti delicti veniam Pariſienſibus indulſit, omniaque eorum bona ærario regio adjudicata eis reſtituit, inſuper cunctos privati pacti cum Briſſaco Comite, ut nuper memoravimus, initi, articulos ratos habuit. Eadem etiam die alio edicto ad Dovi, & Petri Amoii Conſiliarii ſollicitationes Senatus, qui Pariſiis remanſerat, reſtaurabatur, quin adventus expectaretur illorum Senatorum, qui Turonibus, & Catalauni erant, quod tamen facinus ſanio-

saniores reprobabant, caussati, quod hic honor debitus fuisset Magistratibus adeo fidelibus, qui sua bona litabant, imo ipsam quoque vitam suam pro Regis defensione exponebant. Sæcul. XVI. A.C. 1594.

§. CXVI.

Generalis Processio in memoriam Parisinæ Urbis in Regis obsequium revocatæ.

Altera die vigesima nona ejusdem Mensis Martii, quæ ab urbe in Regis potestatem tradita erat octava, solemnis ibidem habebatur supplicatio, in qua sacræ reliquiæ, quæ in regio Sacello asservantur, circumferebantur, præsente ipso Rege, omnibusque Regni, suæque Aulæ Ministris, qui illius latera stipabant, præter ingentem Procerum, & Nobilium multitudinem. Intererant quoque omnes Curiæ, urbisque Magistratus, omni populo tanta frequentia confluente, ut urbem per sex annorum bellum afflictam, ac morbis, & fame dire vastatam, proin longe ultra mediam partem incolis suis depopulatam fuisse credi vix posset. Eadem occasione Carolus Mironus Andegavensis Episcopus in Ecclesia Cathedrali orationem prorsus eloquentem habuit: cum autem a tanta Auditorum multitudine excipi haud posset, hinc in

Thuan. l. c. Mem. de l'Etoil. t. 2. pag. 210. Journal d'Henry IV. t. 11. p. 13.

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

in quadam Episcopalis Palatii aula quidam ex Ordine sancti Augustini Religiosus ad populum dicebat: præterea observabatur, quod omnes Religiosi Mendicantes huic supplicationi interfuerint, exceptis Fratribus Prædicatoribus, quibus interesse prohibitum, quin hujus interdicti ratio eis manifestaretur. Porro hæc supplicatio deinceps passim nominabatur Regia supplicatio: Die autem trigesima ejusdem Mensis Senatus promulgato edicto cuncta, quæ Regiæ auctoritati, regnique legibus adversa vigente fœdere gesta fuere, tanquam nulla, & irrita declarabat, simul omnibus Regis subditis injungebat, ut deserto unionis studio Regiæ suæ Majestati obsequium, obedientiam, fidemque præstarent. Denique hanc supplicationem quotannis celebrari decrevit vigesima secunda Martii die, qua Parisiensis Urbs in Regis obsequium redacta fuit.

§. CXVII.

Seditiosi ex urbe Regis jussu expulsi.

Mem. l. c. p. 215. t. 2. Satyr. Menipeé edict. 1726. p. 518

Postquam hoc edictum fuerat promulgatum, eadem die ad Regionum Urbis Tribunos scheda, seu index mittebatur illorum, quos Rex sibi suspectos habuit, eosque tanquam homines Sexdecimanorum factioni penitus addictos

e Pa-

e Pariſina urbe ejici præcepit. Erant illi numero octoginta ſex: in eo autem edicto Tribuni cunctis, in hoc indice nominatis, ſignificare jubebantur, Regis voluntatem eſſe, ut hi aliquamdiu urbe excederent, ſi vero eorum nonnulli ad Maduanum Ducem ſeſe recipere deſiderarent, illis ſcripto ſecuritatis cautio traderetur, his autem, qui ſeſe Regi ſubjicere parati forent, fidemque ſuam juramenti Religione obſtringerent, eorum bona, officia, & dignitates ſartæ ſervarentur: verum ex omnibus illis, qui in hoc Indice erant deſignati, ſolum Carmelitarum Prior nomine Simon Filleulus, & Jacobus Julianus ſancti Levii Parochus hac Regis gratia utentes ſeſe ejusdem obſequio devovebant. Sæcul. XVI. A C 1594.

§. CXVIII.

Turonenſis, & Catalaunenſis Senatus Regis juſſu Pariſios adventantes.

Demum Rex, poſtquam a primis curis liber Metropoli ſuæ de recto ordine, ac tranquillitate proſpexerat, datis literis Præſides, Conſiliarios, & Senatus ſui Turonium, & Catalaunum translati Miniſtros monuit, ut nulla mora Pariſios contenderent, ibidemque in priſtino, primoque ſuo Tribunali juſtitiam adminiſtrarent. Sub idem tempus

Thu. l. 109. Avil l. 14. Mem. de l'Etoil. pag. 224.

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

tempus ærarii Præsides, & Ministri, necnon rei monetariæ, & tributariæ Judices eadem receperant mandata, unde infra Paschatis hebdomadam una omnes Parisios delati summo honore excipiebantur.

Vix autem hi Magistratus advenerant, cum illico Regem salutatum irent, a quo etiam perbenigne excepti perceperant, Regis mentem esse, ut præteritorum nulla amplius haberetur recordatio, cunctaque utrinque æterna sepelirentur oblivione. Feria secunda die decima octava Aprilis hi Senatores ad Curiam accedentes pristinas sedes occupabant, cum vero immota fide Regi semper adhæsissent, ab eis novum fidelitatis sacramentum non exigebatur, prout tamen eorum socii Parisiis remanentes præstare jussi sunt. Postea Harlæus primus Præses forensibus exercitationibus more consueto initium fecerat, ubi omnes tanto concordiæ vinculo uniti videbantur, ut ab illa die nullum prioris diffidii vestigium reliquum esset. Ceterum antequam hoc fieret, die Sabbati decima sexta ejusdem Mensis Borbonius Cardinalis Parisios venerat, quinimo singulis diebus omni ex parte quamplurimi confluebant Nobiles, quorum quidam nunquam a Regis fide defece-

defecerant, alii autem non ita pridem in gratiam recepti fuerant. Sæcul XVI. A.C. 1594.

§. CXIX.

Quatuor Facultatum conventus pro obedientia Regi præstanda.

Die secunda Aprilis Jacobus Ambasius Medicinæ Doctor, regiusque Archiater, qui Antonio Vincyo auffugiente Universitatis Rector die trigesima prima Martii creatus fuerat, Regem salutatum venit, comitantibus eum quatuor Nationum Procuratoribus, pluribus Doctoribus, aliisque Universitatis Ministris, qui unaomnes ad Regis pedes provoluti in gratiam recipi, ac pro fidelibus subditis haberi impense rogabant. Placuit plurimum Regi horum subjectio: nondum vero inter Universitatis membra convenerat, quo subjectionis genere sese Regi devoverent: quorumdam enim Theologorum tam ex profano, quam sacro cœtu congregatorum opinio eo abibat, quod Regem per regni sui Præsules a censuris fuisse solutum, minime sufficeret, sed insuper eundem a Papa admitti, & tanquam primogenitum Ecclesiæ Filium agnosci requireretur: ut ergo discors horum sententia conciliaretur, plures, iique admodum diuturni habebantur congres-

Thu. l. 109. Mem. p. 218. Mem. de la Lig. t. 6. pag. 98.

Sæcul. XVI A.C. 1594.

ſus: tandem ſolemnior cogebatur conventus feria ſexta die vigeſima ſecunda Menſis Aprilis præſente Reginaldo Belnenſi, Bituricenſi, ac poſtea Senonenſi Archiepiſcopo. Intererant quoque Regis nomine Dous Pariſienſis Gubernator, necnon Antonius Seguierus urbis Prætor: tum vero novus hic Univerſitatis Rector Vir prudentia clariſſimus unacum quatuor Facultatum Decanis, Navarrici Palatii Magiſtro, ac Sorbonici Collegii Seniore decernebat, Henrico IV. Regi obedientiam, ſubmiſſionem, & fidelitatem jurata fide eſſe deferendam.

§. CXX.

Publicum Univerſitatis monumentum de jurata obedientia Regi præſtanda.

Mem. de la Lig. t. 6. l. c. Argentre Coll. jud. t. 2. p. 505. Avil. l. 14.

EX Theologiæ Doctoribus quinquaginta quatuor numerabantur, qui hujus ſubmiſſionis decretum concipiebant, quo facto fidei juramentum proponebatur hujus tenoris: „Notum ſit hu„jus publici inſtrumenti tenore, quod „die infra ſcripta comparuimus in aula „Theologali Collegii Regalis Campaniæ, „alias Navarræ, nimirum nos Jacobus „d'Amboiſe Rector, Decanus veneran„dæ ſenectutis, & Doctores Regentes „ſacra-

Sæcul. XVI. A.C.1594.

„ſacratiſſimæ Facultatis Theologicæ tam „ſæculares, quam Regulares quinqua„ginta quatuor in Urbe reſidentes, atque „in his Magnus Magiſter dicti Collegii, „Senior Collegii Sorbonæ, Syndicus „dictæ Facultatis, Priores, & Lecto„res quatuor Mendicantium, & aliarum „Communitatum debite ad hoc congre„gati cum Curatis almæ Urbis, Deca„nus, & Doctores Regentes juris Pon„tificii, Decanus cum Doctoribus ſa„luberrimæ Facultatis Medicinæ, nec„non quatuor Procuratores Nationum „cum Decanis ſuis, Cenſoribus, artium „Magiſtris, & Collegiorum primariis, „& Pædagogis, cum plurimis ſchola„ribus, & viris Religioſis omnium Or„dinum, Conventuum, Minorum, Au„guſtinenſium, Carmelitarum, Prædi„catorum, Benedictinorum, Ciſtercien„ſium, Præmonſtratenſium, Canoni„corum Regularium D. Auguſtini, Cru„ciferorum, Servorum B. Mariæ, Guil„lelmitarum, Mathurinenſium, S. Ca„tharinæ Vallis Scholarium, cetero„rumque ſuppoſitorum, & officiario„rum dictæ Univerſitatis, atque ibi in„vocato divini Pnevmatis numine, Vir„ginisque Deiparæ, & Sanctorum pa„trociniis, propoſuimus, & expendi„mus ea, quæ Apoſtolorum Coriphæus

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

„in ſuæ Epiſtolæ cap. 2. ſapientiſſime præ-
„cipit *Deum timere*, *Regem honorare*,
*ſubjectos eſſe omni humanæ creaturæ pro-
pter Deum, ſive Regi quaſi præcellenti, ſive
Ducibus tanquam ab eo miſſis, ad vindictam
malefactorum, laudemque bonorum:* inſuper
„diſcuſimus nonnulla dubia, quæ his tur-
„bulentiſſimis temporibus moveri vidi-
„mus de obedientia præſtanda Henrico
„IV. Dei gratia Francorum, & Navarræ
„Regi Chriſtianiſſimo Domino noſtro,
„& hujus Regni hæredi, ſucceſſorique
„legitimo, cum nonnulli male inſtructi,
„& ſiniſtris opinionibus imbuti ſcrupulos
„varios in animos hominnm injicere
„tentarint, prætendentes, quod quam-
„vis ſupra dictus Dominus Rex noſter
„ſit amplexus firmiter, & ex animo
„ea omnia, quæ Eccleſia ſancta, Ca-
„tholica, Apoſtolica, & Romana cre-
„dit, & profitetur, tamen cum Bea-
„tiſſimus Dominus Noſter Papa eum
„nondum publice admiſerit, recogno-
„veritque filium primogenitum Eccle-
„ſiæ, dubium videatur illis, ſit ne obe-
„dientia interim penitus reddenda tan-
„quam abſoluto Principi, ac Domino
„Clementiſſimo unico hæredi, qua de
„re mature Concilio habito, gratiis in-
„ſuper Deo, & toti Curiæ cœleſti actis
„pro ejus tam manifeſta converſione,
„& fer-

Sæcul. XVI. A.C.1594.

„& ferventi erga S. Matrem Eccleſiam „Zelo, cujus nos etiam teſtes oculati „ſumus, necnon pro tam pacifica hujus „Urbis reductione, deſcendimus *omnes „cujuscunque Facultatis, & Ordinis una- „nimiter, & nemine diſcrepante in eam ſen- „tentiam*, quod dictus Henricus ſit le- „gitimus, & verus Rex, Dominus, & „hæres dictorum Regnorum Franciæ, „& Navarræ ſecundum leges fundamen- „tales ipſorum, *eique obedientia ab om- „nibus ſubditis dictorum regnorum, & in- „colis præſtanda ſit ſponte, & libere, prout „a Deo imperatum eſt*, etiamſi hoſtes re- „gni, & factioſi homines usque hodie „obſtiterint eum admitti a ſanctiſſima „Sede, & agnoſci tanquam filium bene „meritum, & primogenitum ſanctæ „Matris noſtræ Eccleſiæ Catholicæ, „quamvis per eum non ſteterit, neque „ſtet, ut notoreitate facti permanentis „palam ſit omnibus, & cum nulla, ut „inquit D. Paulus, poteſtas ſit, niſi a „Deo, idcirco qui poteſtati ejus reſi- „ſtunt, Dei ordinationi reſiſtunt, & ſibi „damnationem acquirunt: itaque ut „ſupradictorum omnium major fides „conſtet, exemploque noſtro quilibet „poſſit probare ſpiritus, qui ex Deo ſunt: „Nos Rector, Decani, Theologi, De- „cretiſtæ, Medici, Artiſtæ, Magiſtri

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

„ſeculares, Regulares, Conventuales, „& generaliter omnes Scholares, officia„rii, & alii ſupradicti ſponte, & divina „aſpirante gratia in verba dicti Regis „Chriſtianiſſimi Henrici IV. corde, & „ore juravimus cum omni ſubmiſſione, „reverentia, & fidelitate, atque adeo „ſanguinis noſtri profuſione ad hujus „ſtatus Gallici conſervationem, Lute„tiæque tranquillitatem, obedientiam „ſempiternam, ut Domino, & Hæredi „legitimo, & unico promiſimus, & pro„mittimus, orationes, obſecrationes „noſtras, gratiarumque actiones publi„cas, & privatas pro eo, & omni ma„giſtratu, & ſublimitate faciendas de„crevimus.

„Omnibus fœderibus, & aſſociatio„nibus tam intra, quam extra renun„tiavimus, & abrenuntiamus, & tactis „ordine corporaliter ſacro-ſanctis Evan„geliis, Chirographi noſtri, & ſigilli „appoſitione confirmavimus, & corro„boravimus. Contra vero ſentientes „ut abortivos de gremio noſtro abſcidi„mus, & privilegiis noſtris privavimus, „ac privamus, & abſcindimus, per„duellionis reos, hoſtesque publicos, & „privatos denuntiavimus, atque omni„bus veris Orthodoxis Gallis, & ſinceris „Catholicis, ut idem faciant, tuta con„ſcien-

„ſcientia conſilium, in quantum in no- Sæcul. XVI.
„bis eſt, præſtamus, & denuntiamus. A C.1594.

„Quapropter nos Rector, Decani-
„que præcitati præſentem proceſſum, ut
„vocant, ſeu atteſtationem verbalem,
„& authenticum inſtrumentum ad per-
„petuam memoriam, & ſecuritatem
„conſcientiarum confecimus, ſervata
„apud nos ſcheda originaria ab omnibus
„ſignata manualiter, & hoc in publi-
„cum emiſimus, manibus noſtris, ſcribæ-
„que Univerſitatis ſignatum, ſigillorum-
„que magnorum dictæ Univerſitatis,
„& Facultatis ſacratiſſimæ appenſione
„munitum. Datum, & actum Pariſiis
„in noſtra Congregatione generali ſo-
„lemniter celebrata anno milleſimo
„quingenteſimo nonageſimo quarto die
„vigeſima ſecunda Menſis Aprilis ſan-
„ctiſſimi Domini Clementis Papæ VIII.
„anno tertio, & ejusdem Chriſtianiſſi-
„mi Franciæ, & Navarræ Regis Hen-
„rici IV. anno quinto.„

Subſignarunt Jacobus d'Amboiſe
„Academiæ Rector, Camus Decanus
„Facultatis Theologicæ, Jacobus le
„Fevre Pro-Decanus Curatus S. Pauli,
„Adrianus d'Amboiſe Prædicator Regis,
„magnus Magiſter Collegii Navarrici,
„Jacobus Pillaguet Decanus Decreto-
„rum, Blacuold Decanus Medicinæ,

Sæcul. XVI. A. C. 1594.

„Medardus Bourgeotte Procurator „Franciæ, Malherbe Procurator Pi„cardiæ, Jacobus Guerouſt Procurator „Normaniæ, Gregorius Critonius Pro„curator Germaniæ, Nicolaus Vigner „Procurator Fiſcalis, Guilielmus du „Val Scriba Univerſitatis.„ Nunc quoque percipiamus tenorem juramenti, quod deferre, eique ſubſcribere juſſi ſunt.

§. CXXI.

Juramenti ab Univerſitate præſtiti norma.

Mem. & Argentre pag. 508. Mem de l'Etoil t. 2. pag. 221.

„Nos Jacobus Amboſius Rector almæ „Univerſitatis Pariſienſis, Decanus, „& Doctores ſacratiſſimæ Facultatis „Theologicæ, Decanus, & Doctores „Regentes ſaluberrimæ Facultatis Me„dicinæ, Procuratores quatuor Natio„num, Decani Provinciarum, Cenſo„res ipſarum, Profeſſores publici Regii, „Primarii Collegiorum, Regentes, Pæ„dagogi, Magiſtri in artibus, Priores, „Religioſi ſancti Benedicti, Ciſtercienſes, „Auguſtinenſes, Albi - Mantelli, Vallis „Scholarium S. Catharinæ S. Genovefæ, „& S. Victoris, quatuor Mendicantes, „& alii tam Regulares, quam ſeculares, „Suppoſita, Officiarii, Scholares, & alii „ſubſignati juramus, & proteſtamur „co-

„coram Deo, & tactis ſacro-ſanctis „Evangeliis, nos recognoſcere corde, & „intimo affectu Regem noſtrum, & „Principem naturalem, & legitimum „Henricum IV. Regem Franciæ, & Na„varræ nunc feliciter regnantem. Spon„demus regiæ illius Majeſtati nos ſer„vaturos obſequium, & fidelitatem ſub „vitæ etiam, & honoris diſpendio cum „omni reverentia, & perfecta obedien„tia, & ad conſervationem hujus ſta„tus, & Coronæ, potiſſimum vero hu„jus Metropolis Pariſienſis ſub ejus au„ctoritate, & imperio, neque nos par„cituros vitæ, fortunisque noſtris, in „iis, quæ ſpectabunt ad illius ſervitium, „regnique Gallicani tranquillitatem: „præterea promittimus nullam nos un„quam partem, conſortium, aut fœ„dus habituros cum illis, qui ſe per„duellionis ſcelere obſtrinxerunt, ar„mati contra regiam ejus Majeſtatem, „neque cum omnibus aliis, qui poſthac „poſſent in dictum Regem Chriſtianiſſi„mum inſurgere, quos omnes abomi„namur, declaramus, & pronuntiamus „rebelles, hoſtes Galliarum publicos, „noſtrosque privatos: renuntiamus om„nibus factionibus, juramentis, fœde„ribus, in quæ nos incurrere ante po„tuimus occaſione, & errore pernicio-

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

Sæcul. XVI A. C. 1594.

„ſarum tempeſtatum, contra, & in præ„judicium præſentis declarationis. Re„cognoſcimus humiliter accepiſſe nos „de gratia ſpeciali, bonitate, & cle„mentia, qua placuit Regiæ Majeſtati „univerſos nos, & ſingulos amplecti, „quibus de rebus nos illi ingentes, & „quam maximas poſſumus, gratias ha„bemus, atque agimus, obſecrantes „intimis viſceribus Deum optimum, ut „nobis diu, feliciterque eum Regem „ſoſpitem ſervet, atque incolumen, ho„ſtium ſuorum, noſtrorumque victorem, „& triumphatorem, in quorum teſtimo„nium nos ſigillatim ſubſcripſimus in „Comitiis generalibus Academiæ Lu„tetianæ habitis in aula Theologica Re„galis Collegii Navarræ, alias Campa„niæ, die Veneris vigeſima ſecunda „Aprilis anno milleſimo quingenteſimo „nonageſimo quarto.„

Huic jurisjurandi formulæ præprimis Univerſitatis Rector, ac poſtea omnes reliqui ſua nomina appoſuere.

§. CXXII.

Jeſuitæ, & Capucini huic formulæ ſubſcribere recuſantes.

Thuan. & Argentr. l. c. p. 510.

Ceterum omnes Religioſorum Ordines ad Univerſitatis exemplum hoc juramentum ſuo chirographo muniebant, ex-

exceptis Jesuitis, & Capucinis, qui tam subita rerum mutatione adhuc attoniti hærentes Pontificis auctoritatem esse expectandam contendebant: ejusdem quoque sententiæ paulo ante ipsamet Universitas erat, quapropter generali supplicationi die vigesima nona Martii habitæ interesse recusabat, hanc tamen culpam reparaturi Rector, & Facultatum Decani, aliaque Universitatis membra seorsim ad sacrum Palatii Sacellum supplicationem decernebant, ut pro felici Parisinæ urbis recuperatione Deo grates rependerent, ejusque opem pro Regis conservatione, armorum prosperitate, regnique tranquillitate implorarent. Sæcul. XVI. A.C. 1594.

§. CXXIII.

Lis contra Jesuitas ab Universitate Parisiensi resuscitata.

Hæc Jesuitarum repugnantia Parisiensi Universitati ad litem, qua illos jam a pluribus annis divexabat, rursus innovandam propitia videbatur occasio; quapropter die decima octava Aprilis habito conventu requirente Artium liberalium Magistro, nomine Burceto unanimi suffragio ab omnium quatuor Facultatum membris decretum, quod Jesuitæ in jus vocarentur, atque ad

Thu. l. 110. Journal d'Henry IV. par l'Etoil. t. 1. p. 29. Mem. de la Lig. t. 6. pag. 199. Argentre pag. 510.

Sæcul. XVI. A.C. 1594. ad prosequenda judicii acta Judices nominentur. Eam ob rem feria quinta die duodecima Maji Senatui Regio libellus supplex porrigitur, quo rogatum, ut is, cum Universitatis causa contra Jesuitas a tot annis interrupta, atque contentio suspensa fuerit, cuncta tamen argumenta contra eos allegata luce meridiana clariora essent, jam interposita sua authoritate hosce Patres non modo e Parisina urbe, sed toto etiam Regno expellere velit, quam in rem Regius Inquisitor innovatæ huic liti intervenire rogabatur: igitur Senatu ad Universitatis libellum respondente Jesuitæ comparere jubentur.

Pariter Claudius Duretus eorum Advocatus comparuit, ac die duodecima Julii occlusis foribus res apud Judices agitabatur, & postquam Jacobus Ambasius Rector brevem latinum sermonem pronuntiaverat, Antonius Arnaldus celebris Advocatus Universitatis jura defendit, suæque actioni altera die finem imposuit, admodum acerbe in Jesuitas invectus; quos coloribus invidia plenis depingens ea usus est eloquentia, quæ illa ætate magni habita eidem celebris Oratoris nomen promeruit.

§. CXXIV.

§. CXXIV.

Sæcul. XVI. A C. 1594.

Alius Cauſſidicus pro Pariſienſibus Parochis contra eosdem Jeſuitas perorans.

Tertio poſt die, ſeu decimo ſexto Julii Ludovicus Dolle pariter Senatus Pariſienſis Advocatus pro ejusdem Urbis Parochis, qui pariter huic liti intervenerant, perorabat, exponens, quod Jeſuitæ in Parochorum jura involarent, atque Hierarchiam eccleſiaſticam perturbarent. *Thu. l. 110. Mem. de la Lig. t. 6. pag. 202.*

§. CXXV.

Duretus Jeſuitas in judicio defendens.

Poſtea Claudius Duretus pro Jeſuitis perorans haud operæ pretium cenſebat, ea refellere, quæ ab aliis Cauſſidicis contra Jeſuitas referebantur, quapropter paucis edicebat, quod tunc, ſi Jeſuitas accuſare velint, contra eos ex legum præſcripto agere, non autem in dicteria, & declamationes licentius excurrere oporteret, cum hi Patres de ſuo agendi modo juxta conſuetam judicii normam rationem reddere parati ſint, Univerſitas autem absque ulla ratione hoſce e regno expelli petat, eoquod edicto jam ante triginta annos pro- *Thu. l. c. Journ. d'Henry tom. 1. p. 35.*

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

promulgato ibidem firmiter ſtabiliti eſſent.

§. CXXVI.

Senatus mandatum de hac lite præſcriptis actis proſequenda.

Thu. l. 110. Hiſt. Univ. Pariſ. t. 6. pag. 819.

Jeſuitæ cum potiſſimum amicorum ſuorum potentiæ inniterentur, eorum opem implorantes rem eo deducebant, ut ad impenſas horum fautorum preces pronuntiaretur, diſceptandum eſſe præſcriptis actis: unde etiam Curia præceperat, ut Univerſitatis, & Pariſienſium Parochorum libellus inter acta litis, utpote ab ea dependens reponatur, ut per unum, idemque decretum circa omnia jus dici valeat. Præ reliquis hac in occaſione Jeſuitis potentiori favore ſuffragabatur juvenis Cardinalis Borbonius, qui quamvis periculoſe decumberet, in libello tamen, quem hanc in rem Senatui porrigebat, de Antonii Arnaldi Advocati petulantia vehementer querebatur, affirmans, quod ſi per adverſam valetudinem liceret, ipſius ſuum libellum porrigere vellet: inſuper Rosnius Baro apud Regem potenter intercedebat, datisque ad Cancellarium, Regisque Senatum literis hanc Jeſuitarum cauſſam eis impenſe commendabat: præterea Nivernius Dux Senatui duos tra-

tradebat libellos ſupplices, ſignificans, quod huic cauſſæ ideo validius patrocinaretur, quia Societatis Patres in Nivernenſi urbe, ac Collegio ibidem a ſe fundato præclara præſtarent obſequia, ac juventutem literis imbuerent. Denique tot alii Viri nobilitate conſpicui tanto ſtudio eis favebant, ut juxta ſententiam Regii Inquiſitoris, cujus nomine Antonius Seguierus verba faciebat, Jeſuitæ, donec aliter proſpiceretur, ſolitis exercitiis libere fungi, ac ulterius literas tradere permitterentur. Sæcul. XVI. A.C.1594.

§. CXXVII.

Juvenis Cardinalis Borbonii obitus.

Borbonius Cardinalis haud diu vita ſuperſtes die Sabbati trigeſima Julii circa ſecundam pomeridianam horam in ſua Abbatia ad ſanctum Germanum de Pratis obiit, nonniſi trigeſimum ſecundum ætatis ſuæ annum agens. Erat is quarto-genitus Ludovici Borbonii Condæi Principis, & Eleeonoræ de Rauga Filius, natus Briæ in Gandaloſia arce Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo, præcelluitque morum comitate, atque ingenii hilaritate, inſuper miram facilitatem *Thu. l. 110. Avil. l. 14. Journal. l.c. pag. 37.*

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

tatem cum sermonis elegantia jungens, literarum, atque eruditorum fautor egregius extitit, & quamvis ex Patre religione Calviniſta natus inter hæreticos educatus eſſet, vehementi tamen odio Proteſtantes inſectabatur. Mortuo Carolo II. Patruo ſuo ad Rothomagenſem Archiepiſcopatum nominatus, anno Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo octogeſimo tertio a Gregorio XIII. Purpura Romana decoratus eſt: præterea obtinuit ſancti Dionyſii, ſancti Germani de Pratis, ſancti Ovani, ſanctæ Catharinæ Rothomagenſis, Burgelitanam, & Orcampenſem Abbatias. Referunt nonnulli, hunc Cardinalem ex mœrore obiiſſe, eoquod eidem per Henrici IV. converſionem promiſſa Franciæ ſolium conſcendendi ſpes ſucciſa fuiſſet.

HISTO-

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ CONTINUATÆ

LIBER CLXXXI.

CLEMENS VIII. PONTIFEX MAX.
RUDOLPHUS II. OCCID. IMP.

§. I.

Gondius Cardinalis Romæ Papam ſalutans.

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

Jam ſupra memoravimus ingentem prorſus ſollicitudinem, qua Gondius Cardinalis Romam veniendi licentiam a Papa impetrare ſtuduerat: tandem vero ejus conatibus optatus adſpirabat ſucceſſus, ea tamen lege, ut haud amplius de Franciæ negotiis mentionem faceret, cum tamen Cardinalis hanc unicam itineris ſui rationem haberet: verum eo comperto Pontifex eidem clam promiſit, ut in privatis duntaxat conventibus hujus regni negotia procurare, ac ibidem Regis jura ſtudio urgere poſſet, ſimulque expoſitis Cleri Gallicani corruptelis, & neceſſi-

Avila l. 14. Lett. de Card. D'oſſat tom. 1. Lett. au Roi 22. Decembr.

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

tatibus rationes proponeret, ob quas extremum in Francia Religionis excidium timendum esset, si diutius, ac pertinacius petita absolutio Regi denegaretur: insuper Gondius jubebatur nullum non movere lapidem, ut hæc res ad prosperum deduceretur exitum: enimvero summus Pontifex specietenus coram Cardinalibus flecti nescius apparebat, & Henricum IV., ejusque fautores carpebat, dum vero cum privatis res agebatur, longe alium se ostendit, quinimo immensa affundebatur lætitia, cum hujus Regis res juxta exspectationem progredi intelligeret: adhæc Gondio Cardinali tandem declarabat, quod Henrico desideratam absolutionem impertiri velit, adjectis tamen quibusdam conditionibus, ex quibus tum nonnisi unicam manifestabat, eratque hæc, ut Juvenis Princeps Condæus ab hæreticorum consortio separaretur, eoquod Henrico prole mascula destituto ipse aliquando solium conscensurus esset, proin illum in Religione Catholica educari expediret. Henricus de hoc Pontificis petito certior factus mox illius voto satisfacere festinabat.

§. II.

§. II.

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

Gondius Cardinalis Roma Parisios reversus.

Cum Henricus hac actione luculentum suæ erga Pontificem obedientiæ testimonium ederet, paulopost Gondius Cardinalis in Franciam redux Lutetiam Parisiorum, cujus urbis Episcopus erat, venit, atque primas eo curas intendit, ut tam regulari, quam sæculari Clero injungeret, quatenus pro Regis Christianissimi conservatione consuetas preces funderent, ac eundem Henricum IV. tanquam verum, & legitimum Franciæ Regem omnino venerarentur: cum autem Religiosorum nonnulli sese opponerent, illos Cardinalis acribus verbis objurgans inhibuit, ne amplius ipsius conspectum subirent; Postea Fœderatorum nonnulli de hac Cardinalis severitate datis Romam literis summum Pontificem certiorem reddebant, rem iis depingentes exaggerationibus, quas seditionis libido inspirare poterat: equidem Papa hanc Præsulis agendi rationem se minus ratam habere simulabat, quinimo asserebat, se illum data temporis, occasionisque opportunitate ob hanc culpam castigaturum, mox tamen adjunxit, quod spectata Gallicarum rerum vicissitudine jam accensum

Avila l. 14.

Sæcul. XVI. A. C. 1594.

ignis novis flammis augere non conveniat: enimvero prudens erat hæc Pontificis animadverſio; quippe vel ſoli Hiſpani ſuis artibus tot tumultus, ac diſſenſiones excitabant, ut abs dubio regnum extremo involutum fuiſſet exitio, niſi Deus viſibili etiam ſuo præſidio illud tutatus fuiſſet.

§. III.

Henrici conſilium de bello Hiſpanis inferendo.

Cum ergo Henricus diu admodum ejusmodi Hiſpanorum molimina non ſine animi ſui mœrore toleraſſet, tandem occupatis pluribus majoris momenti urbibus, copioſiſſimo ſuorum fautorum numero ſuffultus, in Senatu decreverat, quod etiam interiora Hiſpanici Regni loca armis depopulari velit. Cum vero ex hac expeditione maxima mala oritura probe proſpiceret, priusquam hoc conſilium executioni dabat, ad Artheſiæ, & Hannoniæ Ordines hæc perſcripſit: „niſi copias veſtras a Fran„ciæ finibus educendi licentiam ab Hi„ſpaniæ Rege petieritis, atque hoſtilia, „prout hucusque feciſtis, in Camera„cenſes, & illius Metropolis incolas „ſubditos meos in fidem meam receptos „exercere ceſſaveritis, armorum meo„rum æquitatem clandeſtinis veſtris „conſi-

„consiliis, quæ adversus me cuditis, Sæcul. XVI.
„opponam.„ Receptis hisce regis litteris Archidux nullum reddidit responsum, quocirca utrinque bellum paratur, ac jamjam Rex ad Artheſiæ fines copias ſuas admovens Audomaropolin, & Atrebatum inopina vi obruere tentat: verum vani erant illius conatus, unde ingraveſcente hyemis rigore inde reverti coactus die vigeſima ſeptima Decembris Pariſios venit, in Buchagii Palatio prope Luparam diverſatus, atque ocreis nequidem exutis Liancurtiæ, quam plurimi habens ſua amicitia dignabatur, cubile ingreſſus eſt, comitantibus eum Sueſſionenſi, & ſancti-Pauliano Comitibus, pluribusque aliis Proceribus. A.C. 1594.

§. IV.

Rex a Joanne Caſtello in labiis vulneratus.

Henricus cum ad excipiendos duos Belliduces, qui eum ſalutatum venerant, propius accederet, juvenis quidam Aulicorum turbæ immixtus Regem usque ad cubile comitabatur, demum vicinior factus cultrum Regis collo infigere tentat, cum vero Henricus eodem momento utrumque hunc Belliducem genuflexum erecturus ſeſe inclinaret, ictus nonniſi maxillam inferiorem prope labia attigit, ac culter ad

Avil. l. c. Journal l. c. Jouvenci. hiſt. Soc. t. 2. part. 5.

Sæcul. XVI. A.C 1594

dentem alliſus haud ultra penetrans obtorpuit: mox autem, cum Rex ſe vulneratum eſſe exclamaret, Sicarius e cubili auffugere tentat, cum vero fores eſſent occluſæ, in Sueſſionenſis Comitis manus incidit, ubi prius cultrum, quo Regem percuſſit, fugam arripiens in terram projiciebat.

Erat hic Sicarius novemdecim annorum Juvenis nomine Joannes Caſtellus Pariſiis locupletis mercatoris Filius, tætræ indolis, ac vita omni vitiorum genere inquinata ſemper infamis, qui ſibi perſuaſum habebat, quod Rex Eccleſiæ reipſa reconciliatus non eſſet, inſuper cum eum tyrannum eſſe ſentiret, ſi illum trucidaret, ingens Deo obſequium ſe præſtituturum exiſtimabat: ceterum abs dubio irruente turba mox debitas ſceleris ſui pœnas dediſſet, niſi Rex illorum, qui eo inſpectante hunc Parricidam in fruſta diſcerpere parabant, intempeſtivum ſervorem cohibuiſſet, præcipiens, ut ſupremo Palatii Præfecto traderetur, qui eum etiam ad carceres conduxit.

§. V.

Joannes Caſtellus examinatus.

Paulo poſt primo coram Pariſienſi Prætore, ac poſtea in Senatu de ſuo crimine interrogatur, ubi ſemper idem dederat reſponſum, faſſus, quod jam a longo tempore Regem trucidandi occaſionem

sionem quæsiisset, hancque actionem tantopere ad Religionis Catholicæ, Apostolicæ, Romanæ incrementum conducere etiamnum existimaret, ut fallente nunc ictu, adhucdum Regem occidere tentaret, si occasio sese offerret: de cetero autem cultrum, quo usus fuisset, nequaquam veneno illitum fatebatur, sed illum pro quotidiano ad mensam usu e Patris sui domo attulisse affirmabat: postquam vero interrogatus fuerat, an, & in quonam Collegio literis vacasset, respondit, quod in Collegio Parisiensi apud Patres Jesuitas sub Patris Guereti magisterio per triennium, & nuper in Universitate jurisprudentiæ Scholam frequentarit, ac feria sexta pridie, quam hoc facinus perpetrasset, præfatum Patrem visum venisset, eo duntaxat fine, ut circa quædam crimina legi naturæ adversantia, ac a se perpetrata conscientiæ suæ scrupulos deponere, atque ab eodem consilium, solatiumque percipere posset, quamvis nullius ex consilio, sed proprio suo instinctu sibi persuasum habuerit, quod Regem interficiendo sua peccata expiare, aut saltem promeritam pœnæ æternæ gravitatem imminuere valeret: quinimo etiam gravissimis tormentis excruciatus usque ad ultimum vitæ halitum constanter asseverabat, quod nec

Sæcul. XVI. A.C.1594.

Sæcul. XVI. A. C. 1594.

Pater Gueretus, nec alius quicunque Jesuita ullo pacto hujus criminis particeps esset.

§. VI.

Seditiosa scripta in Patris Guinardi cubiculo reperta.

Thu. l. 111. *Avila l.* 14.

Insuperhabita hujus rei declaratione Senatus quatuor deputabat Consiliarios, qui ad Jesuitarum Collegium delati, abdita scrutabantur, ac lustratis pluribus cubiculis in cubili Patris Joannis Guinardi, qui patria erat Carnutensis, inter alia scripta reperiebatur charta, quam ipsus anno millesimo quingentesimo octogesimo nono eo tempore, quo Henricus III. occisus fuerat, scripserat; præter hanc vero chartam quidam etiam inveniebantur libelli partim typis impressi, partim scripti, ac contumelioſi tam in Regem defunctum, quam illum tunc regnantem: porro hisce libellis, quos indiscreta curiositas asservabat, omnes postea exorti tumultus sua debent incunabula.

§. VII.

Castellus præsente Patre Guereto interrogatus, ejusque Parentes comprehensi.

Thu. l. 111. Altera die congregata utraque Curia Pater Gueretus producitur, ac pro more

more sceleratorum in Banco juris, ut vocant, ab ipso primo Præside interrogatus, dein vero ad cubile, ubi rei quæstioni subjiciuntur, conducitur, atque singulari admodum patientia tormenta sustinet, constanter se esse innocentem asseverans: cum autem Castellus fassus esset, quod suo Parenti suum propositum manifestarit, hinc tam Patrem, quam ejus Matrem, omnesque illos, quibuscum Castellus ipsa die, qua scelus perpetrabat, prandium sumpserat, comprehendi, necessarium fore ducebatur: dum vero tota Patris sui domus lustrabatur, libellus proprio parricidæ chirographo scriptus inventus est, in quo ipsemet omnia scelera a se perpetrata juxta Decalogi præceptorum ordinem conscripserat: hoc igitur scriptum, cum a se exarratum fateretur, se ideo confeciſſe asseruit, ut confessionis tribunal accessurus memoriam juvaret. Sæcul. XVI. A C. 1594.

§. VIII.

Joannis Castelli supplicium.

Ergo in hunc miserum debitæ decernuntur pœnæ, ac die vigesima nona Decembris anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo nonagesimo quarto Senatus Curia mortis sententiam pronuntiavit, quæ etiam eadem die reo prælecta est, eoque facto denuo reus *Thuan. & Avil. l. c. Dupleix hist. d' Henry IV. Journal l. cit pag. 67.*

Sæcul. XVI A.C. 1594

non modo consuetis, sed etiam insolitis tormentis subjectus, haud plura fatebatur, quam ea, quæ jam antea ad quæstionem vocatus asserverat. Demum ad Beatissimæ Virginis Templum deductus. ante Ecclesiæ fores, etsi maximo frigore aer horresceret, invicta tamen constantia nudus, atque erectus, ac nequidem tremulus subsititit: insuper ob tormentorum, ad quæ damnatum se noverat, crudelitatem nullum timoris inditium prodebat: porro ea, quæ in hac sententia erant contenta, pronuntiare jussus, id voce ad contemptum composita præstitit, exinde vero colligebatur, quod suæ opinioni firmiter insistens, nullum de perpetrato crimine dolorem conceperit: postquam vero veniam a Deo, ac Rege petere jussus fuerat, manu cultrum, quo Regem occidere tentabat, gestare coactus ad Portuensem plateam deducitur, ubi corpus ejus a quatuor equis membratim discerptum est, ibique observatum fuit, quod toto supplicii tempore, etsi ejus brachia, & femora ardenti forcipe discerperentur, ac cuncta membra dilacerarentur, omnia hæc tormenta vix sentire visus, nequidem ullum doloris sensum, imo nequidem vel minimum clamorem flebilem ediderit: unde hoc monstrum propter tam invictam, qua mortem sustinuit,

nuit, constantiam, a fœderatis veluti Martyr deprædicabatur. Sæcul. XVI. A.C. 1594.

§. IX.

Senatus consultum contra Jesuitas.

Eodem decreto, quo hic sceleratus damnabatur, pariter sancitum, ut Claramontani Collegii Patres, & Scholastici, omniaque alia Societatis Jesu membra, e Parisina urbe, omnibusque aliis civitatibus, & locis, in quibus Collegia possidebant, tertia post intimatum hoc edictum die, ac evoluto tredecim dierum spatio e toto regno emigrarent, si vero non obedirent, in eos tanquam Majestati reos animadverteretur, necnon eorum bona tam mobilia, quam immobilia ad opera pia destinarentur, eaque arbitrio Curiæ distribuerentur: insuper interdictum est cunctis Regis subditis, ne ad scholas Societatis illius extra regnum pueros literarum addiscendarum causſa mittant, pœna perduellionis in eos, qui contra fecerint, sancita. *Argentre l. c. p. 524.*

§. X.

Hispanorum molimina in Scotia adversus Angliam.

Interea Hispani ad excitandos in Scotia tumultus invicto studio omnes impenderant vires, simulque Catholicis spem *Cambden ann. Regn. Elis. ann. 1594. Spond. ann. hoc n. 25.*

Sæcul. XVI. A 1594.

ſpem fecerant, Hiſpaniæ Regem validas ſubmiſſurum ſuppetias: hiſce vero turbis jam olim datum erat initium a Franciſco Botvelio, qui bina vice Jacobi VI. Regis vitæ inſidias ſtruxerat; erat enim hic Comes inſtabilis, & turbidi animi Vir, qui a Rege exitium ſibi parari veritus cum Huntlejo, Ango, & Evrolio Comitibus inito fœdere cunctos Regi addictos in hoc Regno extirpare moliebatur: porro cum Jacobus Botvelii conſilia detegeret, idem carceri mancipabatur, a quo tamen fuga elapſus in Angliam ſeceſſit, poſtea a Scotiæ Ordinibus tanquam patriæ proditor declaratus: dum vero quidam Sacerdotes Catholici, perinde acſi pro religionis Catholicæ defenſione cum quibusdam Nobilibus egiſſent, inſimulati fuerant, mox Proteſtantes legem condi curabant, vi cujus is, quicunque ſectam in regno ſtabilitam, ſcilicet Calvini hæreſin non amplecteretur, ab Eccleſia excommunicatus (*) cenſeatur, ac proximo anno omnia ejus bona proſcribantur: cum autem pariter Catholici falſo in crimen vocarentur, quod Angliæ,

(*) Riſum teneatis amici! ab unione Eccleſiæ ſegregant illi, apud quos nulla eſt fidei unitas, ſed continua diſſenſio, nullusque ordo, ſed ſempiternus horror.

Angliæ, & Scotiæ Regna Hiſpaniæ Regi aſſerere adlaborarent, hinc Angliæ Regina Jacobum VI. eo impulit, ut adverſus Catholicos ſeveriſſima conderet edicta: quapropter hic Princeps congregatis Regni Ordinibus quosdam Comites Hiſpanis addictos exilio mulctare decernebat. Sæcul. XVI. A.C. 1594.

§. XI.

Liber de Scotiæ Rege ab Anglici ſceptri ſucceſſione excludendo.

Catholici cum ſua conſilia exequendi, ac præcipue Religionem in Angliæ Regno redintegrandi ſpe exciderent, Scotiæ Regis jus, quod in Angliæ diadema habebat, aggredi moliebantur, edito libro, quem ſub Dolmani Presbyteri nomine Roberto Eſſexiæ Comiti natione Anglo nuncupabant, eoquod hic per ſuppliciorum ſeveritatem in Religionis negotio violentiam conſcientiis inferri nunquam approbaſſet, atque aliunde regia ſtirpe ſatus ad ipſum Regnum jus haberet. Ceterum hujus libri Auctor præſertim eo collimabat, ut demonſtratum redderet, quod Rex Catholicus, ac præcipue Philippi II. Hiſpaniæ Regis Filia eligeretur, de qua in Franciæ Reginam nominanda jam actum fuiſſet: ut vero certum huic Principiſſæ jus aſſererent, eam a Conſtantia *Spond. num. 27. Cambden l. c.*

Sæcul. XVI. A.C 1594.

stantia Guilielmi Victoris Angliæ Regis Filia, necnon ab Eleonora Henrici II. Filia Alphonso IV. Castellæ Regi nupta ortum trahere declarabant: verum hæc genealogia haud sat firmis innitebatur monumentis. Præterea adversus ipsam Elisabetham Angliæ Reginam quædam detegebantur conspirationes; si enim quibusdam Angliæ Historicis fides esset adhibenda, certum foret, quod de trucidanda hac Regina conclusum fuerit.

Quinimo hi Scriptores commiscuntur, quod Catholici decrevissent, Hispanorum exercitum Angliæ Regno admovere, ac Reginam aut trucidare, vel veneno inficere, ut rebus in Anglia turbatis, & mortua Regina, eo facilius Hispanorum copiæ Regno potiri valerent: ut autem hoc consilium juxta fictas horum historicorum relationes Hispani eo facilius effectui dare valerent, Roderico Lopesio cuidam Judæo, ac Reginæ Archiatro, necnon duobus Lusitanis ad Elisabetham veneno extinquendam conductis quinquaginta aureorum millia pollicebantur: Ast hac conspiratione detecta, tres hosce complices fassos fuisse fertur, quod a Fontana Comite, & Didaco Ibarra ad horrendum hoc facinus auro sollicitati, ac corrupti fuerint: nihilominus Lopesius affir-

affirmasse dicitur, quod duntaxat ab Hispaniæ Rege pecunias extorquere intenderit, imo reipsa etiam ab eo quasdam gemmas receperit, quas tamen Reginæ dono dedisset: cum vero hanc conspirationem nullo inditio manifestarit, ideo unacum suis complicibus extremo supplicio sublatus refertur: ceterum omnes hæ accusationes sive veræ, sive falsæ fuerint, id pro comperto habetur, quod Scotiæ Rex harum obtentu fretus edictorum suorum nuper sancitorum severitatem contra Catholicos exequi non cessarit, omnesque illorum actiones sedulo explorari curaverit. Sæcul. XVI. A.C. 1594.

§. XII.

Alani vulgo Cardinalis Angliæ dicti obitus.

Cum interea Ecclesia Catholica in Angliæ Regno tanta sævitia vexaretur, Guilielmus Alanus validissimus veræ fidei Pugil Romæ extremum clausit diem. Erat is Lancestriæ ex nobilissima familia ortus, qui in Oxoniensi Universitate opera literis navata primo in Metropolitana Eboracensi Ecclesia Canonicus, & postea in Duacensi Academia non ita pridem a Philippo II. Hispaniæ Rege liberaliter erecta, Theologiæ Doctor renuntiabatur, ubi sacras Lite-

Ciacon. t. 4. pag. 172. Dupin. Sæc. XVI. par. 4. pag. 547. Attichy hist. Card. t. 2. pag. 557.

Sæcul. XVI. A.C 1594. literas publice tradebat: porro dein in Angliam reverſus, dum Eliſabetha uſurpato Angliæ ſolio Clericis præceperat, ut eam velut Anglicanæ Eccleſiæ Caput venerarentur.(*) Alanus tantæ impietati generoſo animo ſeſe oppoſuit, edictorum tamen ſeveritatem veritus, ultroneo exilio ſe mulctavit, relictaque patria alibi, ut inquiebat ipſe, potius in omnium rerum penuria, quam in patria ſua rebus abundans cum Religionis ſuæ, ac conſcientiæ diſpendio degere voluit; unde Hiſpaniæ Regis patrocinio tutus Lovanium ſeceſſit, ubi unice curas ſuas eo intendit, ut populares ſuos in vera Religione firmaret, ac hæreticorum fraudes eluderet: inſuper aliorum liberalitatem ſtimulabat, ut quoddam erigerent Seminarium, in quo juvenes natione Angli in pietatis exercitiis, & doctrinæ Orthodoxæ ſtudio educarentur: progreſſu etiam temporis idem hoc Collegium Alumnorum frequentia celeberrimum plurimos magni nominis Viros produxit, qui nec carcerum metu, nec tormentorum ſævitia unquam a veræ fidei conſtantia deflectentes effuſo etiam cruore Religionis Catholicæ veritates ſtrenue propugnabant.

Cete-

(*) Certe nullibi legitur, quod Chriſtus caput mulieris in Eccleſiæ Caput deſignarit.

Ceterum Alanus cum morbo corriperetur, ac ex Medicorum judicio ad recuperandam priſtinam valetudinem nil niſi patrii aeris ſalubritas conducere videretur, hinc in Angliam rediit, ibidemque nullum non movit lapidem, ut Catholicos in tuenda fide orthodoxa corrobaret, illosque animaret, quatenus potius omnia mala oppeterent, quam ab ea deficerent, quam in rem quosdam ibidem libros dogmaticos contra Proteſtantes elucubrabat, inter quos præcipue commendantur tres tractatus de Sacerdotio, indulgentiis, & de veritate infallibili fidei Catholicæ, præter tractatum de Purgatorio: porro his operibus tantopere irritabantur hæretici, ut eorum invidia rurſus ex Anglia auffugere compelleretur, tum in Belgium ſecedens, ubi in Mechlinienſi Monaſterio Theologiam profeſſus, poſtea a Philippo II. Abbatiam in Calabria præter penſionem annuam ex Panormitani Archiepiſcopatus proventibus percipiendam obtinuit: cum vero rurſus e Belgio excedere cogeretur, annuente Galliarum Rege Rhemos venit, ubi a Guiſianæ Familiæ Principibus liberaliter exceptus, eorum ope aliud Seminarium erexit, ad quod plusquam ducenti adoleſcentes Angli ex Duacenſi Collegio advenerant. Huic novo Se- Sæcul. XVI. A.C. 1594.

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

minario Alanus annos circiter quatuordecim præfuit, donec a Gregorio XIII. Romam accerſitus Anglorum Seminarium ibidem ab hoc Papa erectum dirigere juberetur, unde altero jam itinere Romam proficiſcebatur; prima enim vice unacum Joanne Van-Devilla jurisprudentiæ in Univerſitate Duacenſi Profeſſore eo advenerat, denique tertia vice Romam conceſſit, ut litem Jeſuitas inter, & Alumnos Anglos ibidem exortam componeret, quod etiam feliciter præſtitit.

Sanderus elog. Card. dec. 4. elog. 5 Pitſeus ad ann. 1594. pag. 792. de Illuſtr. Angl. Script.

Cum ergo Sixtus V. dignum meritis præmium conferre, & præclara tanti Viri obſequia Eccleſiæ præſtita compenſare intentus eſſet, Anno Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſeptimo Menſe Auguſto Alanum Romana Purpura decorabat, adjecto titulo ſancti Martini in Montibus, quamvis ſemper ab illo tempore vulgo Angliæ Cardinalis appellaretur. Biennio poſt a Philippo II. ad Mechlinienſem Archiepiſcopatum nominatus, hujus Eccleſiæ Sedem præſentia ſua illuſtrare præpediebatur, eoquod Romanam urbem, ubi ejus opera in Patrum conventibus oppido neceſſaria erat, deſerere a ſummo Pontifice non permitteretur. Scripſit is Anglico idiomate plurimos tractatus, præter latinum de Eccleſiæ

cleſiæ Sacramentis tractatum, qui a rationum ſoliditate, ſtylique elegantia plurimi habitus Antverpiæ Anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſexto typis prodiit: inſuper in ſacris Bibliis juxta vulgatam expurgatis, ac juſſu Sixti V. editis, necnon a Clemente VIII. recognitis unacum Cardinale Columna, & docto Bellarmino ſuam jungebat operam, ſimulque omnia ſancti Auguſtini opera emendatius edere parabat: verum mortis invidia calamum excutiente ab utilis hujus operis executione præpediebatur; obiit enim die decima ſexta Octobris hoc anno, ætatis vero ſuæ ſexageſimo tertio. Corpus ejus Romæ in Anglicanæ Nationis Templo ſepultum quieſcit, ubi hodiedum ſepulcralis ejus inſcriptio legitur. Sæcul. XVI. A.C.1594.

§. XIII.

Cardinalis de Quiroga mortuus.

Hoc item anno Madriti alius quidam Cardinalis naturæ debitum ſolvit. Erat is Caſpar de Quiroga ex illuſtri Hiſpaniæ familia in veteri Caſtella Abulenſis Diæceſis ex Alvareſio Quiroga, & Helena Vela natus die duodecima Januarii anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quarto: dein vero Valliſoletani ſanctæ Crucis Collegii, a Petro Gonzales *Ciac. p. 68. Vict. ibid.*

Sæcul. XVI A.C. 1594

zales de Mendoza olim Cardinale inſtituti, fuit Alumnus: inſuper operam legali ſapientiæ dedit, ac tam juris ſcientia, quam animi dotibus clarus, Academiæ Complutenſis Vicarius generalis evaſit, quo officio cum fungeretur, atque ex incuria cujusdam diplomatis Apoſtolici ſigillum frangeret, conſcientiæ religione ductus Romam contendit, ut ad Julii III. pedes provolutus exiſtimatæ hujus culpæ abſolutionem impetraret: ubi tamen ad Philippi II. preces Romæ Auditor, imo ejusdem Regis favore Toletanus Canonicus, & demum Conſiliarius Regius nominabatur, atque in Hiſpania diu verſatus arctiſſimum amicitiæ vinculum cum S. Ignatio Loyola Societatis Jeſu inſtitutore contraxit, cui Societati cum faveret, poſtea Tolunere, ac Toleti maximo ſumptu ſucceſſu temporis Collegia duo ædificavit. Porro cum ſanctæ inquiſitionis conſilio præfuiſſet, Conchenſis Epiſcopus primo, deinde licet invitus Toletanus Archiepiſcopus, ſupremus Inquiſitor, Italiæ Præſes, Caſtellæ Cancellarius, ac abſens Presbyter Cardinalis tituli S. Balbinæ Anno redemptionis noſtræ milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo octavo a Gregorio XIII. electus eſt: cum autem a ſuo Toletano Archiepiſcopatu abſens eſſe cogeretur, Albertum Cardinalem

dinalem Auſtriacum Coadjutorem habuit: demum vero die Dominica vigeſima Novembris Madriti ferme in octogeſimo primo ætatis ſuæ (*) anno animam Deo reddidit, multis aureorum millibus in pauperum levamen teſtamento relictis. Sæcul. XVI. A. C. 1594.

§. XIV.

Patris Bencii Jeſuitæ extrema.

Inter eccleſiaſticos Scriptores pariter nonnulli hunc annum ſibi exitialem habebant, quos inter primo loco recenſendus venit Franciſcus Bencius Aculæ ſuæ familiæ oppido in Etruria natus, qui Romæ literis operam navans Marcum Antonium Muretum Magiſtrum habuit, eique arcta amicitiæ neceſſitudine devinctus auctor exſtitit, ut ſacræ militiæ nomen daret, ac Sacerdotio initiaretur: porro poſtea ipſemet Bencius Societatis Inſtitutum amplexatus Pauli nomine, quod Parentes indiderant, relicto, Franciſcus appellari voluit, *Thu. l. 109. Aleg. Bibl. Script. Soc. Baill. jugem des Scavents*

(*) Hic typis error irrepiſſe deprehenditur; cum enim Continuator hunc Cardinalem anno Chriſti 1504. 2. Januarii natum, hoc autem anno 1594. mortuum refert, certe non anno octogeſimo primo, ſed ſaltem nonageſimo deceſſiſſe conſtat, hinc verius Ciaconius teſtatur, *illum, cum jam nonageſimum attigerat annum, in cœlum migraſſe.*

Sæcul. XVI. A. C. 15

voluit, atque virtute, & eruditione eminens, æque apud Principes, quam literatos ob morum ſuavitatem, atque ingenuitatem magnum ſibi nomen conciliavit, ſcripſitque varios libellos tam ſoluta, quam ligata oratione, ac præcipue quatuor volumina *annuarum litterarum Societatis* Jeſu, præter quoddam poema, cui titulus: *quinque Societatis Jeſu Martyres in Indiis.* Reliquit etiam varios ſermones, & carmina, ex quibus acris ingenii ejus præſtantia elucet: inſuper funebrem orationem habuit in exequiis Mureti olim ſui Magiſtri: ipſe vero Bencius Romæ anno ætatis ſuæ quinquageſimo ſecundo die ſexta Maji ex hac vita migravit.

§. XV.

Gerardi Mercatoris deceſſus.

Thu. l. 109. Vol. Andre in Bibl. Belg. Melch. Adam vit. Germ. Philoſ. Poſſev. Bibl. ſelect. l. 2.

Quamvis Gerardus Mercator Geographiæ ſcientiam antea valde neglectam novis ſuis, eruditisque inventionibus plurimum illuſtraverit, ſibique exin magnam laudem compararit, nequaquam tamen in hac noſtra Hiſtoria eidem locum vendicaremus, niſi editis quibusdam Theologicis operibus hunc honorem promeritus fuiſſet. Porro eruditus hic Vir Rupelmundæ in Belgio Gueldriæ Ducatus oppido natus Lovanii percurſo ſtudiorum curriculo jam ex primæ-

primævo naturæ beneficio ingentem ad Mathematicas disciplinas inclinationem in se experiebatur, quæ cum ætate semper crevit, hinc mappas geographicas elaborare aggrediebatur, non sine gravi labore, eoquod ejusmodi tabulæ hucusque a nemine adinventæ fuissent. Demum etiam postremis vitæ suæ annis Theologiæ operam navans, quædam opuscula tanquam hujus studii fructum collegerat, inter quæ præcipue numerari meretur Evangelistarum Harmonia, necnon tractatus de creatione, & constructione mundi: porro utrumque hunc librum scripsit idiomate latino, ex quibus tamen postremus tractatus proscribebatur, eoquod ibidem octodecim propositiones circa peccatum originale cum Ecclesiæ fide pugnantes fuissent deprehensæ. Ceterum Mercator Duisburgi hoc anno, ætatis vero suæ octogesimo secundo die vigesima octava Novembris vitam cum morte commutavit

Sæcul. XVI. A.C. 1594

§. XVI.

Cornelii Bonaventuræ Bertrandi interitus.

Hoc item anno ex Protestantibus obiit Cornelius Bonaventura Bertrandus Thouartii nobilissimo Tremolliorum oppido in Pictonibus honesta Thoratiorum familia natus, qui Parisiis primas ope-

Thu. l. 109. Colom. Gall. Orient. p. 73. Baillet. l. c.

Sæcul. XVI. A. C. 94

ras ſtudiis dicavit, ſub Hadriano Turnebo, & Joanne Stracelio Magiſtris, ac dein ſub Angelo Caninio Orientalium linguarum peritiſſimo Hebraicæ addiſcendæ ſe impendit: porro inde Toloſam, & Divonam Cadurcorum profectus juris civilis ſcientiæ incubuit: poſtquam vero illo tempore in Calviniſtas inquirere cæptum, Cornelius moleſtiam ſibi inferri veritus Genevam ſeceſſit, ubi biennio poſt linguæ hebraicæ Profeſſor renuntiatus fuit, cujus muneris occaſione uſus ſacræ linguæ theſaurum, quem Pagninus compoſuit, copioſa adnotationum acceſſione auctam rurſus edidit: poſtea autem quandam Hebraicæ linguæ cum Arabica comparationem elucubravit præter ſuccinctam, & methodicam diſſertationem de Republica Hebræorum, quod poſtremum opus ceteris omnibus ejusdem lucubrationibus majoris habetur. Demum Cornelius relicta Geneva Franchentalam in Palatinatu ſeceſſit, ubi anno Domini milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſexto librum ſuum edidit, cui titulus: *Lucubrationes Franchentalenſes:* poſtquam vero a Bernatum republica pro tradenda lingua Hebraica Lauſanam evocatus fuerat, ibidem anno ætatis ſuæ ſexageſimo tertio interiit.

Cete-

Sæcul.XVI. A.C.1594.

Ceterum inter sectæ suæ Viros præcipue ex eo commendatur, quod præ ceteris primus totum sacrum Codicem ex hebraico textu in Gallicum idioma transferre ausus fuerit; quippe Calvinus, & Olivetanus hujus linguæ ignari duntaxat ad veteres Interpretes, quibus cæca servitute nimium insistebant, recurrere cogebantur: Bertrandus vero utpote Grammaticus majori utebatur libertate, (*) ac ipsemet in suarum lucubrationum præfatione de hoc suo opere præclare differit: quinimo Calvinistæ hisce Bibliis hodiedum utuntur, quamvis in pluribus locis prorsus insulsas Rabbinorum interpretationes veterum Interpretum explicationi præferre ausus fuisset: de cetero innumeros emendabat textus, qui in Olivetani, & Calvini versionibus minus exacte ad literam redditæ reperiebantur: vicissim vero quosdam textus, qui in primis editionibus optime translati fuerant, ipse fœde depravavit, præcipue

(*) Auctor libri, cui titulus: das gelehrte compendiöse Lexicon: verbo Bertram: hæc addit: er revidierte auch die französische version der Genfer-Bibel, wiewohl mit gar zu grosser Freyheit: hæc autem effrenis libertas progerminat variarum sectarum monstra.

Sæcul. XVI. A. C. 1594.

cipue insistens Munsteri, & Tremelii versionibus. (*) Fatendum tamen, quod in Grammatica crisi, & conjecturis admodum felix fuerit, nimis tamen petulanter suo erga Religionem Catholicam odio a teneris indito indulserit.

§. XVII.

Sigismundi Poloniæ Regis conatus pro Religione Catholica in Sueciæ Regno restauranda.

Spond. hoc ann. n. 28. Puffendorff introd. a l'hist. des Princ. t. 2.

Postquam Sigismundus Poloniæ Rex mortuo Joanne Patre suo Sueciæ Regnum hæreditario jure acquisierat, atque

(*) Nunc jam glorientur Protestantes, quod eorum Parentes Lutherus & Calvinus ipsis reddiderint Bibliorum usum, quem Catholicis a Papa ereptum fuisse mentiuntur: unde ergo se purum Verbum Dei habere jactitare possunt, dum tantum aliquam Bibliorum partem a suis Parentibus receperint, illis libris, quos hi suæ sectæ adversos credebant, rescissis, necnon textibus pro uniuscujusque arbitrio explicatis, & depravatis: hinc illos ex nova eorum reformatione haud aliud commodum recepisse videtur, nisi quod nunc integro, & puro Dei Verbo scripto destituti etiam sine Sacerdote, & Sacrificio, prout olim Deus populo Hebraico minitatus est, reperiantur.

atque anno priori ad capeſſendam illius poſſeſſionem eo appulerat, primas eo curas intendebat, ut Religionem Catholicam in novo hoc regno ſuo reſtauraret: verum in irritum cecidere pia illius molimina; quippe nequidem a rebellibus ſubditis obtinere poterat, ut inaugurationis ſolemnia, prout optaverat, a Franciſco Malaſpina ſancti Severini Epiſcopo, ac Nuntio Apoſtolico fierent; vix enim regni Ordines hoc regis propoſitum compererant, cum illico vehementer reclamantes peterent, ut antequam coronaretur, ſolemni jurejurando ſeſe obſtringeret, quod præter ſectam Lutheranam juxta Confeſſionem Auguſtanam in Suecia nullam aliam Religionem tolerare vellet, atque ab Archiepiſcopo Upſalenſi ſeſe coronari permitteret, ad quem utpote Regni Primatem ejusmodi honor ex Majorum inſtituto pertineret: porro eo tempore hanc dignitatem jam integro anno uſurpaverat Abrahamus André ſecta Lutheranus, qui ad hoc munus aſſumptus fuerat, eoquod defuncto Regi Joanni Religionem Catholicam reſtituere molienti, ſemper adverſatus, ideoque in exilium ab eo relegatus fuiſſet. Sæcul. XVI. A. C. 1594.

Ceterum cum multo tempore hæc altercatio duraret, Rex ſuadente ipſo Pontificis Nuntio, neceſſitati cedere, ac

Sæcul. XVI. A. C. 1504.

ac Ordinum petitioni annuere cogebatur: igitur ab hoc ementito Archiepiſcopo die decima nona Februarii coronatus, poſtea Stockholmiæ comitia celebrabat, in quibus de forma adminiſtrationis Regni per Regis abſentiam leges conſtitutæ ſunt, indeque Rex in Poloniam rediit.

§. XVIII.

Canoniſatio ſancti Hyacinthi ex Ordine Fratrum Dominicanorum.

Bull. t. 2. pag. 39. Conſt. 17. Bailet vie des Saints 16. Aug. t. 2.

Eodem tempore in Italia ſummus Pontifex die decima ſeptima Aprilis Beatum Hyacinthum ex antiquiſſima Polonica Oldrovanskiorum familia ortum conſueto ritu Sanctorum Catalogo inſeruit. Hic ex Cracovienſi Canonico, vivente adhuc ſancto Dominico Fratrum Prædicatorum Inſtitutum amplexus, expleto Novitiatus anno in patriam revocabatur, ubi plura condidit monaſteria, ſimulque per integros quadraginta annos, quos in ſacro hoc Ordine transegerat, raræ Sanctitatis exercitiis vacavit, in oratione aſſiduus, ac ſemper annuntiando Dei Verbo, peccatoribus reconciliandis, viſitandisque infirmis intentus. Obiit Anno Chriſti milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſeptimo die decima quinta Auguſti Beatæ Virgini in cælos aſſumptæ ſacra, Clemens

mens tamen octavus festum illius diem decimo sexto Augusti postridie illius diei, quo decessit, celebrari jussit, hanc in rem Constitutione die decimo septimo Maji edita. Sæcul.XVI. A.C.1594.

§. XIX.

Variæ ejusdem Pontificis Clementis VIII. Constitutiones.

Die octava Mensis prioris Martii idem summus Pontifex aliam edidit Constitutionem, qua stabilivit indulta, & *immunitates pro Mercatoribus etiam Hebræis, ad portum Civitatis Anconæ status ecclesiastici merces advehentibus, & aliis ibi mercaturæ causſa domicilium constituentibus*; cum enim inter ejusmodi Mercatores, & Papæ Ministros, aliosque identidem lites orirentur, Pontifex quosdam nominabat Consules, qui de ejusmodi controversiis cognoscerent, aliis vero Judicibus, ac Gubernatori severe interdicebat, ne quicquam ex advectis mercibus sibi attribuerent, imo nequidem emerent. Alia Constitutione Papa die decima nona Junii utriusque sexus Regularibus inhibuit, ne munera elargiantur, aut recipiant, si quid communi nomine donetur, vel eleemosynæ titulo acceptetur. Alia Constitutione die nona Septembris approbatur *Archi-confraternitas B. Mariæ de Suffragio* *Bull. tom. 3. Const. 26. & seq. p. 44.*

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

fragio nuper in urbe instituta, ad orandum pro liberatione animarum in purgatorio existentium. Præterea die octava Novembris alio diplomate Papa confirmabat statuta jam olim condita pro *bono regimine Ordinis Fratrum B. Mariæ de Mercede redemptionis captivorum, & pro electione Magistri Generalis ejusdem Ordinis.* Die quarta Julii per aliam constitutionem decernitur institutio *Festivitatis S. Stanislai Episcopi, & Martyris, pro die septima Mensis Maji, duplici officio celebrandæ.*

Idem etiam sanciebat Pontifex edito diplomate die nona Julii circa sanctum Romualdum Ordinis Camaldulensis fundatorem, cujus festivitatem die septima Mensis Februarii ritu duplici celebrari præcepit. Denique die vigesima nona ejusdem Mensis Julii Papa alio diplomate præscribit, qualiter eligendi sint Superiores Fratrum tertii ordinis, quos pœnitentes vocant.

§. XX.

Continuata Jesuitarum caussa post Joannis Castelli supplicium.

P. Jouvenc. hist. Soc. tom. 2. p. 5.

Interea lis contra Jesuitas mota, atque per Joannis Castelli parricidium innovata semper in Parisiensi Senatu agitabatur, atque eodem die, quo infelix ille homo extremum subibat supplicium,

cium, Doleus Advocatus, Doronus supremus Curiæ satelles, aliique plures a primo Præside delegati ad Claromontanum Collegium procedebant, cunctaque scrinia sigillis suis muniebant: altera autem die trigesima ejusdem Mensis Curiæ Consiliarii a Senatu nominati ad idem Collegium contendebant, atque exactius cuncta cubicula, quæ nondum erant lustrata, inspexerunt, ac quosdam juvenes, qui ibidem educabantur, interrogabant: postrema denique hujus anni die Jesuitis prælegerunt edictum, quo non modo e Parisina urbe, sed toto Regno exulare jussi sunt. Sæcul. XVI. A.C. 1595.

§. XXI.

Gueretus, & Guinardus Jesuitæ tormentis subjecti, ac damnati.

Ineunte anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quinto Senatus Patres Jesuitas Gueretum, & Guinardum tormentis subjicere statuebat: cum autem horum primus nihil fateretur, nec ullus ipsum de hoc crimine accusaret, hinc Senatus eum nonnisi exilio mulctabat: cum vero adversus Patrem Guinardum quædam scripta, in ipsius cubili reperta, producerentur, tanquam læsæ Majestatis reus declarabatur, ac propterea ad extremum supplicium condemnatus est, die septima Januarii

Thu. l. III. Mem. de la Lig. t. 6. pag. 257. Hist. Soc. l. c.

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

nuarii pronuntiata in eum mortis ſententia, quæ eadem adhuc die executioni dabatur.

Hic Jeſuita jamjam ſcalæ innixus cum magna animi ſui tranquillitate palam hæc profitebatur: „nec ego, nec „mea Societas criminis a Caſtello „perpetrati ullo pacto particeps eſt, per„nicioſa autem ſcripta, quæ mihi im„putantur, ipſus quidem compoſui, „eo tamen tempore, quo Præſulum, „Doctorum, ac Religioſorum magna pie„tate inſignium quamplurimi ejusmodi „ſcripta elucubrabant, imo etiam hac „de re gloriabantur: de cetero Rex per „ſuam clementiam omnium præterito„rum plenam indulſit veniam: haud „ecquidem diffiteor, quod hoſce libellos „non combuſſerim, id tamen tam ex „oblivione, quam ſocordia factum, ne„quaquam vero perverſo ex fine.„ Verum inſuperhabita hac declaratione Pater Guinardus juxta latam ſententiam extremo afficiebatur ſupplicio.

§. XXII.

Alia ſententia adverſus Patrem Guaretum, & Joannis Caſtelli Parentes.

Mem. p. 259. Argentre coll. Jud. pag. 526.

Tertio poſt Patris Guinardi ſupplicium die in Joannis Caſtelli Patrem, Matrem

trem, & ambas ejusdem sorores instructis judicii actis sententia ferebatur, comprehenso etiam Joanne Guereto Jesuita olim Castelli Professore. Hac sententia sancitum, ut præfatus Jesuita perpetuo exilio e regno ejiciatur, Petrus vero Castellus mercator sicarii Pater per novem duntaxat annos extra regnum, perpetuo autem ab urbe Parisiensi, ejusque suburbiis exularet, utrique vero injungebatur, ut hanc proscriptionem exequantur, indicta suspendii pœna absque ulteriori judicii forma. Eodem etiam edicto omnia, & singula Guereti bona Regis ærario adjudicabantur, Petrus vero Castellus solvere jubebatur Regi pecuniariam bis mille aureorum mulctam, quæ pro expungendo ære alieno, & pane ad carceratorum sustentationem emendo impenderetur, ipse vero, donec prælatam summam numeraverit, in carcere manere obstringebatur: porro illi, qui ob eandem caussam in vincula conjecti erant, quos inter Dionysia Hasarda Petri Castelli conjux, pluresque alii numerabantur, cum innocentes esse deprehenderentur, e carcere dimissi libertati restituebantur: insuper tamen statutum, ut Petri Castelli domus everteretur, soloque æquaretur, ac locus urbi cedat, quin unquam ibidem ædes ædificari

Sæcul XVI. A.C. 1595.

Sæcul. XVI A.C. 1595.

possent: ut vero pernnis esset hujus attentati a Joanne Castello perpetrati memoria, in eodem loco, ubi olim præfata domus surrexerat, ex marmore statuam erigi mandabatur, unacum affixa tabula, in qua caussa significabatur, ob quam domus funditus eversa, & statua erecta fuerit. Data est hæc sententia die decima Januarii hoc anno.

§. XXIII.

Pater Hajus Jesuita pariter exilio mulctatus.

Mem. de la Lig. t. 6. pag. 263. Thu. l. III.

Insuper seorsim in alium Jesuitam natione Scotum, nomine Alexandrum Hajum inquirebatur, eoquod insimularetur, ipsum publice docuisse, quod Regi duntaxat ad tempus sit obtemperandum, & quidem simulato obsequio, imo idem, cum magis incalesceret, etiam addidisse arguebatur, se tunc, cum contingeret Regem ædes ipsius pertransire, libenter e fenestris prono capite demissurum, ut vel cum vitæ periculo cervicem transeuntis Regis disrumperet. Igitur in eum judicii acta instruuntur, cumque compertum esset, quod præfatus Jesuita omnia hæc verba protulisset, priusquam Parisina urbs Regi tradita fuerat, ideo haud alia pœna, quam perpetuo exilio, mulctabatur, edita hanc in rem sententia eodem die decimo januarii.

nuarii. Præterea in eodem decreto plura alia delicta Jesuitis objiciebantur, atque inter alia iis imputabatur, quod unus ex eorum Scholaribus nomine Franciscus Jacob in Bituricensi Collegio literis vacans se Regem occisurum, nisi illum jamjam trucidatum crederet, jactanter effutiisset, ac certo affirmasset, eundem jam ab alio interfectum fuisse: insuper eisdem Patribus crimini datum, quod in Claromontano Collegio plura themata, ac carmina contra Regis honorem dictassent, ac denique ex Jesuitis plures Patribus, ac Matribus suos filios abstraxerint, eosque sollicitarint, ut ad ipsorum Collegia extra regnum studiorum causa proficiscerentur: eapropter Joannes Belus, qui in Jesuitarum schola literis vacabat, ignominiosa culpæ confessione crimen luere jussus, demum exilio perpetuo mulctatus est, bonis ejus fisco addictis, eoquod Veronum cujusdam Procuratoris Filium, ut extra regnum ad jesuitarum scholas contenderet, sollicitasset. Sæcul. XVI. A.C. 1595.

§. XXIV.

Castelli ædes solo æquatæ, atque in ejus locum Pyramis erecta.

Paulopost Parisiensis Curia sententiam effectui dari jussit, vi cujus Petri Castelli domus diruta, atque in ejus

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

locum pyramis erecta fuit veluti monumentum, quod scelus contra Henrici IV. vitam attentatum identidem in posterorum memoriam revocaret. Hæc ipsa domus exstabat e regione majoris portæ Palatii in Parochia S. Petri ab Arcisiis; pyramis vero, quæ in ejusdem ruderibus erecta fuerat, altitudine ad viginti pedes exurgebat, quatuor distincta lateribus, in quorum angulis quatuor virtutes Cardinales exhibebantur, in vertice autem crux aurea erat posita, subtus quam variæ legebantur inscriptiones, & latina carmina, quæ tamen huc referre supervacaneum foret, eoquod passim in pluribus nostri ævi historicis reperiantur.

§. XXV.

Jesuitarum ex urbe discessus, Papaque judicium de ipsorum expulsione.

Lett. d'ossat t. 1. lett 5. au Villeroy pag. 371.

Altera die, postquam Joannes Guinardus extremum subierat supplicium, octava Januarii Jesuitæ e Parisina urbe excesserunt, ac decimo quinto post die in Lotharingiam unaomnes pervenerunt, exceptis eorum sex adhuc in carcere detentis, in quos pariter judicii acta instruebantur. Verum Pontifex nuntio Romam allato non sine magno animi

animi sui mœrore ad Ossatum Cardinalem hæc edixit: „Si inter Jesuitas quidam hujus criminis rei fuere deprehensi, æquum est, ut castigentur: iniquum autem est, propterea totam Societatem ob unius, alteriusve privati culpam vexare.„ Præterea in alio colloquio ad eundem Ossatum his verbis mentem suam Papa aperuit: „ summopere mihi displicet sententia a Parisiensi Senatu pronuntiata, nam ex ea manifeste patet, quod sicarius ille nihil fassus sit, propter quod Jesuitæ hujus criminis conscii haberi possent, nihilominus hi Patres toto regno expelluntur, imo & sub læsæ Majestatis pœna omnibus Gallis interdicitur, ne eorum scholas frequentent: sperassem equidem, quod Rex Senatus sui severitatem moderaretur, atque hujus sententiæ executionem differri juberet, nam præter communia hujus Societatis merita, necnon præclara obsequia Ecclesiæ præstita Jesuitæ haud parum contulerunt, ut Rex in Sedis Apostolicæ gratiam rediret, hinc ingratum animum redolere videtur, quod cuncta hujus Societatis membra promiscue expellerentur.„ Verum hæ Pontificis querelæ surdas pulsabant aures; lata enim sententia non modo effectui dabatur, sed aliæ etiam Curiæ

Sæc. XVI. A.C.1595.

Sæcul. XVI A. C. 1595

ad Parisiensis exemplum Jesuitas ejusdem generis decretis exulare jubebant; soli autem Senatus Burdegalenses, Tolosani, & Turnonienses in Vivaresia ceteros hosce imitari recusabant.

§. XXVI.

Parochorum, & Parisiensium Theologorum Conventus.

Thu. l. 111. Hæc cædes in posterioribus hisce annis adversus Henricum IV. attentata cum maxime inniteretur impiæ, ac erroneæ opinioni, qua quidam Doctores, ac Religiosi existimabant, quod tyrannos, & hæreticos occidere, licitum sit, nec permissum, preces ad Deum fundere pro Galliarum Rege, usque dum a sacra Sede censuris, & hæresi sua solutus esset, hinc Cardinalis Petrus Gondius Parisiensis Episcopus die decima sexta Januarii in Episcopali aula omnes Parochos, ac Parisiensis Facultatis Theologicæ Doctores una congregatos examinabat, quæ eorum mens esset circa preces publicas pro Regis salute fundendas, necnon circa ea, quæ Barrerius, Joannes Castellus, & Jacobus Clemens attentaverant: postmodum re divina de Spiritu sancto celebrata totus consessus hujus Car-

Cardinalis propositionibus mature ponderatis sequenti decreto subscripsit. Sæcul.XVI. A C.1593.

§. XXVII.

Horum sententia de obedientia Regi præstanda.

Hujus decreti tenor erat sequens: „sacra Theologiæ Facultas a Reverendissimo Cardinali Gondio Parisiensi Episcopo in aula Episcopali decima sexta Januarii anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto congregata, Dominis Parochis pariter convocatis, ac ibidem præsentibus, ad deliberandum super capitibus a dicto illustrissimo Cardinali propositis, scilicet, super obedientia exhibenda Domino nostro Henrico IV. Regi, deinde orationibus pro ipso publice fundendis, necnon de consiliis, & conatibus contra ejus vitam sub prætextu Religionis Catholicæ, ac postremo de prædecessoris Henrici III. nece, præhabita matura deliberatione definivit subditos debere scrupulos, ac dubitationes ex animis solvere de obedientia Henrico IV. nunc temporis regnanti exhibenda, & orationibus, tum publicis, tum privatis pro eodem fundendis, atque adeo rogandum prædictum Dominum Reverendissimum Cardina-

Argentre pag. 530. Spond. hoc ann. n. 1.

Sæc. XVI A. C. 1595.

„lem, ut tum totius Cleri ſibi ſubditi, „tum etiam prædictæ Facultatis nomi„ne a dicto Rege Henrico IV. (quod e„tiam eadem Facultas ab eodem coram „ſupplex poſtulatura eſt:) impetrare „conetur, quatenus velit illud conſi„lium, quod dudum ſancte propoſuit, „de aliquo ad Sanctiſſimum Dominum „noſtrum Papam delegando exequi, „quamprimum fieri poterit; id enim „dictæ Facultati videtur apprime ne„ceſſarium reipſa præſtare, ac ita evi„denti ſchismatis periculo occurrere, „quo non poteſt non vergere in maxi„mum ſcandalum, & damnum Eccle„ſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, & Ro„manæ, cujus judicio, & auctoritati „eadem Facultas ſe, ſuaque ſemper ſub„mittit: porro quod ad alia attinet ca„pita, illiciti, nefarii, ac deteſtabiles „ſunt conatus, & conſilia in vitam, & „ſalutem Domini Noſtri Regis Henrici „IV. ſub prætextu Religionis: immane „autem parricidium in perſonam Hen„rici III. (cujus animæ Deus parcat) „admiſſum, tantum abeſt, ut eadem „Facultas approbaverit, vel approbet, „ut illud etiam vehementer, omnia„que ejusmodi facinora cenſeat omnino „reprobanda, ac deteſtanda *una cum „eorum auctoribus, conſciis, & appro„batoribus.* „

„Hæc

„Hæc Concluſio definita eſt in aula „Reverendiſſimi Domini Cardinalis a „Gondio Epiſcopi Pariſienſis, & con„firmata in Congregatione ejusdem Fa„cultatis habita in Collegio Sorbonæ „per juramentum poſt Miſſam de ſancto „Spiritu die vigeſimo primo ſupradicto„rum Menſis, & anni. Sæcul. XVI. A.C.1595.

Hæc Facultatis declaratio die vigeſimo primo Januarii facta confirmabat aliam ejusdem Facultatis declarationem, quæ die decima ſexta ejusdem Menſis edita in eodem conventu recitabatur, ac ferme iisdem verbis concepta erat. Ex his manifeſte elucet, quod Facultas Fratris Florentii Jacobi ex Ordine Fratrum Eremitarum ſancti Auguſtini doctrinam, quam in ſua Majori, ut vocant, Theſi die decimo Maji de Pontificis poteſtate in temporalia Regum bona propugnabat, ratam non habuerit: eapropter Senatus quoque Pariſienſis ob hanc Theſin ſuum fervorem exerere non deſtitit contra hunc Baccalaureum, & Magiſtrum Blanzy ejus Præſidem; inſuper etiam Syndicus nomine Montheleon ſuo exuebatur officio, eidem ſubrogato Magiſtro Turnerochio.

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

§. XXVIII.

Parisiensis Senatus edictum adversus hujus Augustiniani Thesin.

Argentré pag 531. Thu. l. 114

Ex hoc edicto cum sat clare appareat, (*) quod Parisiensis Senatus parum Ultramontanis opinionibus faveat, simulque Facultatem circa hanc Thesin vindicet, ideo haud inconsultum erit ipsa hujus edicti verba huc referre; quod his conceptum erat verbis: „Ex „Senatus jussu primarium centumvira„lis Senatus tribunal, necnon capita„lium Prætorum Magistratus examina„vit assertiones typis impressas, atque „a Florentio Jacob Ordinis Fratrum „Eremitarum sancti Augustini Theolo„giæ Baccalaureo conscriptas, & sub „Thoma Blanzio Magistro, ac Theolo„giæ Doctore, necnon Calvinensis Col„legii Rectore die decima Maji in Schola „Sor-

(*) Scilicet, quod mutata rei temporalis facie illico quorumdam adulantium doctrina aliam faciem induere possit, cunctique suum Zelum adversus eos, quos antea deprædicarunt, nunc autem ob doctrinæ firmitatem temporum iniquitate non concussam constantes, sed oppressos cernunt, toto impetu exerant: italicum proverbium fert: agli cavalli magri vano tutte le mosché.

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

„Sorbonica publice defensas, ac pro-
„pugnatas, quarum quintus articulus
„ea, quæ sequuntur, continet: „ *Huic porro Sedi Successor, in qua sedet etiam nunc Clemens hujus nominis octavus, omnium Pontificum maximus, & supremus, qui cum in terris vices Dei gerat, ab eodem esse spiritualia, & temporalia non est ambigendum; spiritualem enim, & temporalem in omnes habet potestatem, eique universi Cardinales, Episcopi, & omnes omnis generis homines parere, & obedire, & veluti membra capiti adhærere perpetuo tenentur:* porro nonus articulus erat sequens: *domus Ecclesiastica cum duplicis gladii habeat potestatem, temporalis usum ad bonorum defensionem, & malorum exterminium Regibus, & Magistratibus concedit.* „Hinc postquam præfatus Jacob,
„& Blanzius in Palatii carceribus de-
„tenti per quemdam Consiliarium ad
„hoc Deputatum interrogati fuerant,
„spectata relatione Regii Procuratoris
„Generalis, necnon præfatis Jacob, &
„Blanzio circa dictas propositiones in
„eadem Curia auditis, & interrogatis,
„pariterque audito Facultatis Theolo-
„gicæ Syndico hanc in rem accersito,
„ponderatisque omnibus, pronuntia-
„mus, quod præfata Curia declararit,
„& declaret quintum, & nonum harum
„propositionum articulum esse falsum,
„schis-

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

„ſchismaticum, Dei verbo, ſacris de-
„cretis, Canonicis Conſtitutionibus,
„Regnique legibus adverſum, nec-
„non ad rebellionem, & quietis publicæ
„perturbationem tendere: quapropter
„eadem Curia, eoquod præfatus Jacob,
„haſce theſes imprimi curaſſet, easque
„in ſchola Sorbonica defendendas ſu-
„ſcepiſſet, præcipit, ut hic idem e car-
„ceribus Palatinis eductus in majori
„Scholæ Sorbonicæ aula ſiſtatur, ibi-
„que ad tintinnabuli pulſum convoca-
„tis Decano, Syndico, Doctoribus Theo-
„logis, & huic ſtudio initiatis, in ge-
„nua provolutus, capite nudo, Thoma
„Blanzio præſente, & aperto capite,
„dicat, ac declaret, temere, ac incon-
„ſiderate hæc a ſe enuntiata propoſuiſſe,
„ac publicaſſe; inſuper pœniteat teme-
„ritatis, atque a Deo, a Rege, ac ju-
„ſtitia veniam petat, quo facto enun-
„tiata concerpantur, ac lacerentur:
„inſuper enixe prohibetur, ne deinceps
„hujusmodi enuntiata, aut alia contra
„regiam auctoritatem, & obedientiam,
„quæ a ſubditis debetur, regni leges,
„& Eccleſiæ Gallicanæ jura ab initia-
„tis proponantur, aut publice diſputen-
„tur, adhæc Decano, Syndicoque, &
„Theologiæ Doctoribus injungitur, ne
„eas admittant, aut publicari patiantur,
„alioqui in læſæ Majeſtatis pœnam in-
„cur-

„curſuri, & amiſſione privilegiorum a „Regis deceſſoribus Theologico ordini „conceſſorum, atque ab ipſo confirma- „torum multandi: inſuper injungitur, ut „Senatusconſultum in acta Scholæ Sor- „bonicæ referatur, & ineunte quoque an- „no deinceps in primo conventu ab ap- „paritore Theologici Collegii recitetur, „qua de re Syndico, ut Senatum cer- „tiorem faciat, mandatur. Tandem præ- „cipitur, ut ab uno ex ſex Curiæ Præ- „ſidibus, & quatuor conſiliariis coram „cognitore Regio, Senatusconſultum „executioni demandetur.„ Hæc geſta ſunt feria quarta die decima nona Julii Anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo quinto. Sæcul. XVI. A.C. 1595.

Eadem die Senatus Deputati ad Aulam Sorbonicam convenere, ubi præfatum decretum præſentibus Doctoribus, & Baccalaureis ad id congregatis prælegebatur, ac Joannes (*) Guesleus Procurator Regius prolixam orationem declamabat, atque inter alia hæc proponebat: „facile ſibi Sena- „tus perſuaſit non Facultatis, ſed „paucorum, atque adeo unius Flo- „rentii Jacobi culpam fuiſſe; nam „neque illæ propoſitiones in Schola Sor- „bonica

(*) Thuanus hunc *Jacobum* fuiſſe nominatum ait.

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

„bonica publice agitatæ fuere, ac proin „malo intra fua primordia mature ex„tinctio, facile adducitur Senatus, ut „credat, Doctores probatæ prudentiæ „Viros minime paſſuros fuiſſe, ut ea „agitarentur, ideo æquum duxit, ut „ibi, unde culpa originem habuit, poe„na conſiſtat, nam recolentibus prifci „ævi memoriam occurrunt ubique in „annalibus noſtris præclara Theologici „Collegii Pariſienſis erga Reges cultus, „& obedientiæ exempla, hæc enim fa„cultas ſemper compoſita erat ex Viris „probitate, eruditione, & vitæ in„tegritate conſpicuis, qui turbatis re„bus populos ſincera verbi divini pro„mulgatione ad obſequium Regi, & „Magiſtratibus debitum hortabantur, „necnon dignitatem, & auctoritatem „regii faſtigii ſtrenue propugnabant, & „conſtantibus animis, ac fide iis ſe op„ponebant, qui jura Gallicanæ Eccle„ſiæ oppugnabant: inſuper cunctis con„ſtat illorum conſtantia per veram Dei „præſentiam firmata, & procreata ex „ea Ludovici IX., qui poſtea in divo„rum numerum relatus eſt, pragmatica „ſanctio anno milleſimo ducenteſimo „ſexcenteſimo ſeptimo in regno felicitet „promulgata. Pariter notæ ſunt eo„rum dein querelæ temporibus Caroli „VI. adverſus eos, qui jura, ac liber„tates

„tates Ecclesiæ Gallicanæ oppugnabant, Sæcul. XVI.
„in Senatu institutæ, quæ causas de- A.C. 1595.
„derunt celebri, & ad omnem memo-
„riam prædicando Senatus - consulto,
„quod pronuntiatum est mense Septem-
„bri anni Christi millesimi quadringen-
„tesimi septimi eorum instigatu, & dili-
„gentia, ac laudabili cura factum, ut
„decreta Constantiensis, & Basileensis
„Concilii servarentur, Ecclesiæ Galli-
„canæ Concilio Avarici Biturigum in-
„dicto sub Carolo VII, Rege, ex quo
„*Palladium* illud *Gallicum*, seu Pragma-
„tica Sanctio prodiit magno gentis no-
„stræ decore, nec minore felicitate
„semper ab initio culta, ac servata,
„quousque postremo ei ambitione, &
„avaritia Aulicorum magno Ecclesiæ
„probro, nec minore universi regni de-
„trimento derogatum est.

§. XXIX.

Pontifex in Regis favorem propensus.

Rex ut Facultatis Theologicæ Pari- *Avila l. 14.*
siensis, necnon suorum subditorum *Lett. d' Ossat*
vota secundaret, ardentius, quam un- *tom. 1. hoc*
quam, sollicitabat, ut a sua hæresi, cen- *ann.*
surisque per summum Pontificem sol-
veretur, eapropter rursus eidem signi-
ficari curabat, quod sincero animo fi-
dem Catholicam amplexatus ad Missæ
Sacri-

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

Sacrificium in omnibus locis, ubi abolitum erat, reſtaurandum omnem impenderet operam, ſimulque nulli labori parceret, ut bona eccleſiaſtica erepta ipſis reſtituerentur. Ad hæc Pontifex maximam animi ſui lætitiam teſtatus ab illo temporis momento ſe ad cuncta Regis vota maxime propenſum exhibebat.

§. XXX.

Secreta monita Regi per Oſſatum a Pontifice ſuggeſta.

Avil. l. c. Lettr. p. 327.

Eapropter Papa Oſſato injungebat, ut Henrico Borbonio ſignificaret, quod ad decidendum hoc negotium tuto alios Miniſtros Romam ablegare poſſet. Igitur Rex hujus cauſſæ curam Jacobo Davidi Perronio commiſit, dato negotio, ut junctis viribus cum Oſſato concurreret, atque cuncta Regis utilitatem concernentia mutuo conſilio procurarent.

§. XXXI.

Supplex libellus a Perronio, & Oſſato Pontifici porrectus.

Thuan. & Avil. l. c. Lett. 28. D. Oſſat. t. I. Sect. 28.

Poſtquam Perronius die duodecima Julii Romam venerat, unacum Oſſato ſequentem libellum ſupplicem ſummo Pontifici porrigebat:

„Bea-

Beatiſſime Pater.

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

„Nos Jacobus David Perronius Regii „Senatus Conſiliarius, ejusque ſupre- „mus Eleemoſynarius, necnon Arnal- „dus Oſſatus Varrennæ in Rhodanenſi „Diæceſi Decanus Regis Procuratores „ad id ſpecialiter nominati nomine, & „auctoritate Henrici IV. Franciæ, ac „Navarræ Regis veſtræ Sanctitati hu- „militer exponimus, hunc Regem Prin- „cipem noſtrum, cum aliquot abhinc „annis aſpirante Dei gratia de recon- „ciliatione cum Catholica Apoſtolica „Romana Eccleſia ſerio cogitaret, om- „nes rationes iniviſſe, quibus accedente „ſanctæ Sedis auctoritate ad unionem „Eccleſiæ admitti poſſet: hinc ob id „ad Sixtum V. Henricus Franciſcum „Lucemburgicum legabat, & poſtea ab „initio veſtri Pontificatus cum octode- „cim menſium ſpatio de controverſis in- „ter Catholicos, & hæreticos capiti- „bus per otium melius edoctus fuiſſet, „Cardinalem Gondium, & cum eo Pi- „ſanii Marchionem Romam decrevit, „qui veſtram Sanctitatem rogarent, ut „pro ſua pietate, & auctoritate ratio- „nem præſcriberet, quam in eo nego- „tio ſequi deberet: cum vero veſtra „Sanctitas eum ſua gratia minime di- „gnum cenſuiſſet, ipſe in continuis belli „periculis verſatus, & a percuſſoribus,

Lett. 29. *pag.* 460. *Lett.* 30. *pag.* 462.

Sæcul. XVI A.C. 1595.

„qui quotidie vitæ ejus insidiantur, me-
„rito sibi metuens, ut pio desiderio suo
„satisfaceret, ad Episcopos Franciæ se
„contulit: illi vero aliquot adhibitis
„magni nominis Theologis, cum eum
„abunde in Catholicæ, Apostolicæ, Ro-
„manæ Ecclesiæ side instructum judica-
„rent, ritu, & modo in re tali usurpari
„solitis supplicem ad errorum præteri-
„torum ejerationem, & fidei suæ pro-
„fessionem, quam inviolabilem se ser-
„vaturum promisit, admiserunt, & per
„unum ex Episcopis ex aliorum consi-
„lio, coram ipsis, a censuris, & ex-
„communicatione, quas ob errores
„illos incurrerat, absolverunt, addita
„ab iisdem Episcopis cautione, ut Rex
„Oratores ad suam Sanctitatem mitte-
„ret, qui rogarent, ut id, quod extre-
„ma necessitate urgente factum esset,
„ratum habere dignaretur. Rex, ut
„sine mora Episcoporum decreto satis-
„fieret, cum ipse ire non posset ad Pon-
„tificem, quem pro supremo Ecclesiæ
„pastore agnoscit, Nivernium Ducem
„cum Cœnomanensi Episcopo, aliis-
„que Præsulibus ablegavit, ut per eum
„a vestra Sanctitate petitæ gratiæ be-
„neficium impetraret: quamquam vero
„non eam consolationem, quam spera-
„verat, ex ea legatione ceperit, non
„tamen de paterna bonitate vestræ San-
ctita-

„ctitatis diffidere voluit, ſed denuo per „nos ad pedes veſtræ Sanctitatis pro- „ſtratos per viſcera Domini Noſtri Jeſu „Chriſti ſupplicat, ut benedictionem „ſuam, & ſupremam a cenſuris, in quas „ob errores incurrit, abſolutionem ad „majorem ipſius animi, & univerſi Re- „gni Francici ſecuritatem, & tranquil- „litatem, necnon ad ejusdem cum ſancta „Sede reconciliationem impertiri di- „gnetur, nos vero pro Rege ſpondemus, „ipſum ſanctæ Sedis, & ſanctæ Matris „Eccleſiæ mandatis ritu, & modo in „tali re uſurpari ſolitis ſtaturum: præ- „terea rogamus, ut Sanctitas veſtra „ponderare velit, quod ſeptennio ab- „hinc ſumma in Eccleſia Gallicana ob „complures vacantes Epiſcopatuum, „Cœnobiorum, & Eccleſiarum Sedes „vaſtitas illata fuerit, ac Magiſtratus „in ſacrum ordinem poteſtatem inſoli- „tam quotidie uſurpet, bonaque eccle- „ſiaſtica belli vi in profanos uſus con- „vertantur, ac diſſipentur, necnon om- „nis ſacra diſciplina corrumpatur, ac „teterrima ſciſſura cum certo tot ani- „marum exitio paulatim invehatur, „quarum rerum commiſeratione, ut „tangatur Sanctitas veſtra, rogamus, „quatenus per illam, quam ſuppliciter „petimus, abſolutionem, ac Chriſtia- „niſſimæ coronæ cum ſancta Sede re-

Sæcul. XVI. A. C 1595.

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

„conciliationem tot malis in Ecclesia, „& per totum Christianum orbem gras„santibus finem imponere dignetur: „enimvero tantæ calamitates non modo „pium, ac clementem Patrem, Vica„rium Christi Domini, qui pretioso san„guine suo gregem suum redemit, ad „pietatem, & commiserationem com„movere debent, sed etiam omnes alios, „in quibus vel minimus est Christianæ „vitæ, vel humanitatis sensus, præci„pue cum adversus tot mala, tam„que manifestum Religionis Christianæ „exitium, & tot animarum damnatio„nem nullum aliud superst remedium, „quam illa absolutio, a nobis petita, „necnon Regis Christianissimi reconci„liatio cum Sede Apostolica, ex qua „proxime profluit ipsa Beatitudinis ve„strae auctoritas in hoc Regno stabi„lienda, ac legitimorum in Ecclesiis „Præsulum nominatio, Sacerdotum, & „Parochorum inauguratio, tot tumul„tuum finis, divini Officii restauratio, „necnon Religionis, Ordinis, & di„sciplinæ ecclesiasticæ reparatio præ„ter tot animarum salutem: insuper „præter splendoris, potentiæ, & glo„riæ augmentum, quod exinde Sedi „Apostolicæ accrescit, Sanctitas vestra „opportunam Principes Christianos ad „unionem revocandi occasionem nan„cisce-

„ciſcetur, ſimulque ſublimiſſimum, ac „ſummopere ſalutare, tantoque Pon- „tifice dignum opus pro totius Chri- „ſtianæ Reipublicæ ſalute aggredietur, „poteritque omni tempore, omnique „occaſione ampliſſima auxilia tam ſa- „cra, quam profana, quo majora ab hoc „Chriſtianiſſimo, addictiſſimoque Regno „vel unquam ſacra Sedes recepit, ſibi „polliceri.„ Hunc libellum ſupplicem ſummus Pontifex lubenti admodum animo excepit, utrique Procuratori reſpondens, ſe rem maturius ponderaturum, ac poſtea illos accerſiturum. Sæcul. XVI. A.C. 1595.

§. XXXII.

Papa Regem abſolvere firmiter ſtatuens.

Evoluto exiguo temporis ſpatio Pontifex hac ſuper re cum Seraphino Rotæ Auditore conferens, illum urgebat, ut mentem ſuam deſuper aperiret: porro hic ſubmiſſa libertate reſpondit: „Beatiſſime Pater, indulgeas „mihi, ut tibi in memoriam revocem, „quod Clemens VII. per nimium Ca- „rolo V. Imperatori complacendi ſtu- „dium Angliam amiſerit: Clemens „vero octavus Franciæ Regnum perdet, „ſi Philippo II. complacere perget.„ Enimvero Hiſpaniæ Rex continuo Papam ſtimulabat, ne Franciæ Regis voto *Avil. & Thu l. c. Lettre 30 D'Oſſat pag. 463.*

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

annueret. Pontifex percepto hoc Auditoris sui responso penitus expugnatus, Sueſſiæ Duci Hiſpaniæ Legato hæc ſignificari juſſit: „Haud ultra afflictæ Franciæ malis remedium afferre „cunctari valet Pontifex, quapropter „firmo ſtatuit animo, ſacrum Purpuratorum Collegium convocare, & perceptis ſingulorum ſententiis id, quod „bonum, & æquum videbitur, decernere.„

§. XXXIII.

Purpuratorum Senatus hanc in rem a Papa coactus.

Thu. Avila & lettr. l. c.

Enimvero Pontificis promiſſo fidei conſtantia adfuit; quippe die ſecunda Menſis Auguſti feria quarta Senatum habuit, cui omnes intererant Cardinales, exceptis Ignatio Avalo Arragonenſi Cardinale, & Octavio Parravicino. Itaque in hoc conſeſſu Clemens VIII. Papa articulatim ennarrabat omnia, quæ hucusque ipſe erga Franciam, ac Henricus IV. erga Pontificem, ſedemque Apoſtolicam geſſiſſent: hiſce autem expoſitis Cardinales ita alloquebatur: „Tandem huic negotio finem im„ponere, neceſſarium videtur: quo„circa vos rogo, hortorque, ut rem „mature ponderare velitis, hinc ſigilla„tim poſt aliquot dierum ſpatium cun„ctos

„ctos advocabo, ut cujuslibet senten- Sæcul. XVI.
„tiam desuper percipere, ac tandem A.C.1595.
„rem decidere valeam.„ Postea perlectis Regis literis, ac præfato libello supplici tandem hic Senatus solvebatur.

§. XXXIV.

Preces publicæ hanc in rem Romæ a Papa decretæ.

Interim summus Pontifex solemnes supplicationes per universam urbem, necnon quadraginta horarum preces decernebat, ad implorandam in expediendo tantæ molis negotio Dei optimi Maximi gratiam: quinimo ipse Pontifex, ex ædibus Quirinalibus circa auroram exiguo stipatus comitatu nudis pedibus ad ædes S. Mariæ processit, & post longam orationem sacrum celebravit, & nudis, ut venerat, pedibus demisso capite neminem respiciens, flens, neque benedictionem occurrentibus impertiens, ad Palatium reversus est. *Thuan. & Avil. l. c. lettr. 30. pag. 470.*

Postea rem Divinam ipsus peregit, & bina adhuc vice scilicet die quinta Augusti, necnon decima quinta ejusdem Mensis die, quæ erat Beatæ Virgini in cælos assumptæ sacra, eodem ritu hisce supplicationibus interfuit.

Porro Feria secunda, seu septima ejusdem Mensis sigillatim Cardinalium

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

sententias rogare cæperat, huicque negotio viginti tres omnino dies sacrabat: cum vero ex Cardinalium numero potissimi Regi absolutionem esse indulgendam opinarentur, Papa rursus convocato Patrum Senatu declarabat, quod collectis omnium Purpuratorum sententiis eorum potissimi in eam abeant sententiam, quod Rex, ut in sinum Ecclesiæ recipi posset, ab Ecclesiæ censuris absolvendus esset, ac proin adjuvante Dei gratia cum ejusdem Procuratoribus agere vellet, ut eis ipsius Regis nomine conditiones, & satisfaciendi modos injungeret, quos magis utiles, atque ad Ecclesiæ bonum, Deique cultum magis idoneos censebit. Equidem Marcus Antonius Columna Cardinalis quædam opponere parabat, verum Papa impositio mox silentio hæc reposuit: „abunde res discussa est, utpote ex potissimorum suffragiis decisa, proin haud „convenit, ut res jam composita, ac „semel rite concluſa rursus in contro„versiam vocetur.„ Hæc verba Pontifex voce animi firmitatem prodente pronuntians, Purpuratos valere jussit.

§. XXXV.

Conditiones utrique Regis Procuratori pro impetranda absolutione propositæ.

Rebus

Rebus ita disposítis cum Ossato, & Perronio de absolutionis concedendæ conditionibus agebatur, erantque sequentes. I. Rex edictum pacificationis anno millesimo quingentesimo septuagesimo septimo datum revocet. II. Ad dignitates, & honores hæreticos non admittat, & quamprimum bello externo defunctus erit, curet, ut nulla alia præter Catholicam, Apostolicam, Romanam Religionem in Francia locum habeat. III. Idem ad servanda edicta, ac decreta in gratiam hæreticorum condita Catholicos non cogat. IV. A bello contra fœderatos, qui in armis adhuc sunt, desistat, eosque in gratiam acceptos pristinis dignitatibus, & honoribus restituat, æquis conditionibus, de quibus Pontifex per Legatos suos cum Rege conveniet. V. Cum Rege Hispaniæ inducias pangat, quousque rationes pacis iniri possent, de quibus Pontifex pariter per suos Oratores cum utroque Rege aget. VI. Jesuitæ restituantur. VII. Rex Benearni ecclesiis bona adempta restituat, aut compensationem det. VIII. Absolutio non Romæ a Pontifice, sed in Francia per legatum concedatur. IX. Ipse Rex denuo, & publice coram Legato suos errores ejuret, denuo consecretur, & insignia regni capiat, atque absolutio

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

Thuan. & Avil. l. c.

Sæcul. XVI. A. C. 1595. Dionysiopoli a Præsulibus recepta omnino nulla declaretur. X. Ut habilis ad regnum reputetur, per Legatum, a censuris solvi efflagitet. Denique XI. Concilium Tridentinum in Francia recipi procuret.

§. XXXVI.

Hæ conditiones immutatæ ob Ossati, & Perronii oppositionem.

Thu. l. 113. Ossatus, & Perronius perceptis hisce conditionibus sese opponebant, hæc respondentes: (*) Reges Franciæ, quantum ad jurisdictionem spectat, nullum Superiorem agnoscunt, neque pati possunt Franci, ut Reges ipsorum ulli se tanquam Superiori submittant, hinc

(*) Cur autem ejusmodi responsum dederint, reticet Continuator, eam vero Thuanus his verbis explicat: *in arcano procuratores viva voce, & pluribus ex locis tentati, an coronam ad pedes Pontificis deponere vellent, ac per illud signum, quasi regnum Francia in ejus manus consignare, quod ille se pro Rege gerens, quamvis a sancta Sede jure Successionis, & alio omni, quod in regno Franciæ sibi competere contendebat, privatus, contra divina jura, & humana occupasset, quam coronam post illam submissionem Pontifex in capite procuratorum mox reponeret.*

hinc longe decipiuntur illi, & in rerum noſtrarum cognitione, regni uſibus, ac legibus toto cælo aberrant, qui aliam hac in re opinionem fovent. Poſtea plures hanc in rem habebantur conſultationes, in quibus conditiones propoſitæ in pluribus fuerunt temperatæ, ac tandem poſt multa reſponſa, & oppoſitiones ultro, citroque propoſitas Toletus Cardinalis tanta dexteritate contendentium animos conciliabat, ut in haſce conditiones conventum eſſet. Sæcul. XVI. A. C. 1595.

§. XXXVII.

Sub quibus conditionibus abſolutio Regi indulta?

I. Perronius, & Oſſatus Regis Procuratores Sacramentum uſitatum dicant, ſpondentes, Regem ſanctæ Sedi, & Eccleſiæ mandatis pariturum. II. hi Regis nomine coram Pontifice Calvinismum, & omnes alias hæreſes ejerent, & fidei profeſſionem edant. III. Rex in Benearni principatu Religionem Catholicam reſtituat, & Epiſcopos Catholicos in eo nominet, & quousque antiqua bona eis reſtituantur, duobus Epiſcopis, quantum ſat erit, ut ſe pro dignitate ſuſtentent, de ſuis bonis largiatur. IV. Intra annum juvenem Principem Condæum e manibus hæreticorum recipiat, & in manus Catholicorum *Thu. 63 Avil. l. c. Spond. n. 9.*

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

licorum tradat, ut in Religione Catholica, & Christiana pietate alatur, ac instituatur, cum timendum sit, ne Rege decedente, cum prole mascula careat, ac quotidie belli periculis expositus sit, regnum majoribus tumultibus implicetur, cum regni hæres adhuc puer hæreticorum potestati relictus sit. V. Pacta tam in Sacerdotiorum inauguratione, quam in aliis rebus cum summo Pontifice inita integre serventur. VI. Rex Concilium Tridentinum omnino publicandum, & servandum curet, nisi in iis, quæ citra tranquillitatis publicæ perturbationem executioni demandari non poterunt, & siquæ alia hujusmodi reperientur. VII. Rex nullos hæreticos, aut de hæresi suspectos ad Episcopatus, Cœnobia, aliaque Sacerdotia nominet. VIII. Præcipuo loco habeat, & in patrocinium recipiat Ecclesiasticos, neque eos a viris armatis, aliisve vexari, aut opprimi, vel bona eorum retineri patiatur: siquæ vero occupata fuerint, ea protinus, ac sine causſæ cognitione, ubicunque in regno sita sint, restitui curet. IX. Siquæ bona, aut ditionis ecclesiasticæ arces beneficii profani titulo cuiquam sive Catholico, sive hæretico concessæ sint, gratia facta revocetur. X. Rex facto, dictoque in dispensandis præcipue hono-

honoribus, ac dignitatibus ostendat, præcipuo sibi loco esse Catholicos, ut cuncti intelligant, eum velle, ac optare, quatenus unica Religio, eaque Catholica, Apostolica, Romana, quam profitetur, in ejus regno efflorescat. XI. Nisi legitimo impedimento prohibeatur, quotidie coronam B. Virginis, & singulis feriis quartis Lytanias, feria autem sexta Rosarium B. Virginis recitet, quam pro patrona sua in cælis accipiet: ad hæc jejunia ab Ecclesia indicta servet: insuper quotidie sacrum audiat, Dominicis quoque, & Festis diebus, solemnibus Missarum sacris interfit. XII. In singulis regni Provinciis, & in Benearni principatu Monasterium virorum, aut fœminarum, mendicantium, aut Reformatorum ædificet. XIII. Saltem quater in anno peccata confiteatur, & Eucharistiam sumat. XIV. Ratam habeat in Francia coram Legato, aut alio, qui mittetur, ejerationem, & Fidei professionem, aliaque a Procuratoribus promissa, & ratihabitionis instrumentum Pontifici transmittat. XV. Ad Principes Catholicos scribat, & gratuletur, quod in gratiam Ecclesiæ Romanæ receptus sit, in qua deinceps semper se usque ad mortem perseveraturum ostendat. XVI. Mandet, ut per omne regnum

Sæcul. XVI. A.C.1595.

Sæcul. XVI. A.C. 505.

gnum pro tanto ſuæ converſionis beneficio gratiæ ſolemnes Deo reddantur.

§. XXXVIII.

Abſolutionis ſolemnitas Romæ facta.

Lettr. du Card Perron. p. 1. Ciacon. t. 4 pag. 254.

Stabilitis hiſce pactis, dies decima ſeptima Septembris concedendæ Regi abſolutioni præfigebatur, quæ etiam cum ingenti ſolemnitate peragebatur; quippe in foro Baſilicæ ſancti Petri, cujus portæ erant occluſæ, ſuggeſtus erigebatur, præparato ibidem prælto ſolio, quod Pontifex conſcenderat aſſiſtentibus cunctis Cardinalibus tum Romæ agentibus, Epiſcoporum quamplurimis, Romanæ Curiæ Miniſtris, Divi Petri Pœnitentiariis, rituum Magiſtris, ac innumera aliorum multitudine, huic tamen ſolemnitati non intererant Cardinales Arragonius, Alexandrinus, & Marcus Antonius Columna: porro reliquis cunctis conſidentibus Oſſatus, & Perronius in medium procedentes, ac in genua provoluti debito obſequio ſummi Pontificis manum deoſculabantur, necnon libellum ſupplicem Regis nomine porrigebant, rogantes, ut eidem Regi concederetur abſolutio a cenſuris, a quibus per quemdam Franciæ Præſulem conſentientibus, & approbantibus pluribus aliis jam in Galliis fuiſſet ſolutus. His prælectis demandatæ ſibi facul-

facultatis diplomata exhibebant, mox autem quidam ſacræ Inquiſitionis Aſſeſſor decretum ſummi Pontificis recitabat, quo Rex ab omnibus cenſuris, quovis pacto incurſis, necnon ab omnibus ſententiis in eum latis abſolutus declarabatur, cum jam antea per ſuos Procuratores cunctas hæreſes ejuraſſet, ac interpoſita juramenti Religione pollicitus eſſet, quod ſeſe Sedi Apoſtolicæ ſubjicere, atque Eccleſiæ legibus obtemperare vellet: porro id ambo Procuratores contactis ſacroſanctis Evangeliis promittebant: poſtea vero fidei profeſſionem ſcripto conſignabant, in qua rurſus Regis nomine ſpondebant, quod Rex ſummo Pontifici obedientiam ea forma, qua Chriſtianiſſimi Reges ejus Prædeceſſores eam præſtitiſſent, deferre, ac Religionem Catholicam fide nunquam violanda ſervare velit. Sæcul. XVI. A.C. 1595.

Abſolutis præviis hiſce ſolemnitatibus conditiones, quæ per modum ſatisfactionis Regi a Papa fuerant impoſitæ, recitabantur, quas Procuratores non modo acceptabant, ſed eas etiam exacte exequendas ſpondebant, ac demum rurſus in genua provoluti virgula leviter in humeris percutiebantur, ad imitationem illius virgulæ, quæ a Romanis *vindicta* appellabatur, ac tunc ab iisdem adhibebatur, dum ſua mancipia *Thn. l. 113. verſus finem.*

Sæcul XVI. A.C. 1595.

cipia manu mittebant. Hic ritus in Pontificali Romano præscribitur, ut significaretur, quod pariter illi, qui per censuras, suaque scelera peccati mancipia, ac servi erant, Christianæ libertati restituantur: toto autem illo tempore, quo hic ritus fiebat, Psalmus quinquagesimus, qui incipit: *Miserere* decantabatur, quo absoluto Pontifex de solio surgens, ac in pedes erectus solemnes precationes itidem in Pontificali præscriptas dicebat, rursus vero in suo throno considens, elata voce pro more Judicis sententiam pronuntiantis declarabat, quod auctoritate Omnipotentis Dei, & BB. Apostolorum Petri, & Pauli, & sua Henricum Borbonium Franciæ Regem a vinculo excommunicationis, qua ex caussa hæresis ligatus erat, absolvat.

Hac absolutione coram utroque Procuratore a Pontifice pronuntiata tunc primum Divi Petri Ecclesia, quæ durante hac solemnitate clausa erat, aperiebatur, ac Pontifex ambos hosce Regis Procuratores hisce verbis allo-quebatur: „Nuntiate Henrico Regi, Prin-„cipi vestro, quod ego nunc ei portas „Ecclesiæ militantis super terram ape-„ruerim, jam vero ipsius sit, quatenus „se per vivam fidem, & pietatis opera „dignum reddat, ut aliquando etiam „Eccle-

„Eccleſiam triumphantem in cælis in- Sæcul. XVI.
„gredi promereatur.„ His dictis Pro- A. C. 1595.
curatores in Eccleſiam introducebantur, huicque ſolemnitati finis impoſitus fuit decantato Hymno Ambroſiano.

§. XXXIX.

Publica Romæ lætitia ob Regis abſolutionem.

Vix Pontifex poſtrema abſolutionis verba pronuntiaverat, cum illico tubæ reſonarent, reboantibus ex ſancti Angeli arce omnibus belli tormentis; inſuper feſtivæ audiebantur populi acclamationes, pluriumque ædium foribus Franciæ inſignia affigebantur: imo vix non omnes, etiam pauperes, hujus Regis effigiem coemebant; prius enim jam plures ejusmodi imagines æri incidebantur, ut poſtea in vulgus ſpargi poſſent: præterea ſummus Pontifex numismata cudi curabat, in quibus ex una parte Clemens, altera vero ex parte Henricus IV. effigiatus e hibebatur: porro poſtquam Joyoſa Cardinalis ex ſancti Petri Baſilica exierat, Oſſatum, & Perronium Procuratores ſuum currum conſcendere rogans illos ad Nationis Gallicæ Eccleſiam ſancti Ludovici conduxit, ubi rurſus decantato S. Ambroſii *Hymno* Guilielmus

Thu. l. 113. *Lettr. d'Oſſat t.* 1. *lett.* 33.

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

Avansonius Ebrodunensis Archiepiscopus sacrum solemne celebrabat: eadem autem die ad vesperam Scarsius de Giury Lexoviensis Episcopus eodem officio fungebatur in sanctæ Trinitatis Templo, in Mone-Pontio, ubi Fratres Minimi degunt: adhæc altera die ambo hi Præsules in præfatis duabus Ecclesiis solemni ritu rem divinam peragebant: die vero Dominica vigesima quarta Septembris, quæ post indultam absolutionem erat octava, ambo Procuratores sacro a summo Pontifice celebrato intererant, ibidemque ab eodem sacra Synaxi unacum pluribus aliis Nobilibus eos comitantibus reficiebantur.

§. XL.

Senatusconsultum contra Surgerii Doctoris sermonem.

Thu. l. 114.

Cum hæc interea Romæ gererentur, Parisiensis Senatus nil eorum prætermiserat, quæ ad conservandam pacem, & reprimendos seditiosos conferre arbitrabatur, eapropter, sicut jam ante retulimus, cujusdam Religiosi nomine Florentii Jacob theses Mense Julio damnaverat, insuper die decima tertia Septembris Zelum suum exerebat, dum Franciscus Surgerius in sanctæ Crucis cœnobio vitam monasticam Lutetiæ professus, ac Theologus ad Senatum dela-

delatus fuit, quod idem, dum in ſancti Mederici Eccleſia concionem ad populum haberet, pleraque factionem redolentia ſeditioſe dixiſſet, Eliſabetham Anglorum Reginam Jezabelem ſubinde appellans & ſectarios dicens eos, qui fœderationem, & amicitiam cum ea colerent: igitur in carcerem conjectus, & rei convictus poſtulante Cognitore regio verba temere, & inconſiderate prolata nudo capite genuflexus ignominioſe recantare, & veniam a Deo, Rege, ac Curia ob id petere juſſus eſt, inſuper concionandi munere interdictus, quousque aliter a Senatu decretum eſſet: præterea diſertim etiam pœna capitis, ſi in Regem committeret, addita, ipſi injunctum, ne de Principibus Regi amicis, ac fœderatis maledicos, aut injurioſos ſermones ſereret, quidquamve diceret, quod tranquillitatem publicam turbaret, aut ad ſeditionem ſpectaret. Ceterum hæc res in criminalium cauſſarum tribunali clauſis oſtiis peracta fuit, idque profeſſionis dignitati, & Patris memoriæ datum, nam hic juris civilis elementa olim Lutetiæ tradiderat, & gratiam a multis ex iis, qui in cauſſa ſedebant, & ei operam navaverant, eo nomine emeruerat.

Sæcul. XVI. A.C.1595.

Sæcul XVI. A C. 1595.

§. XLI.

Duo Rutheni Episcopi Romam delati summo Pontifici obsequium præstituri.

Lett. D'ossat. t. 1. & 2. p. 511. pag. 11. Chron. de Piasec. ann. 1595. Ciac. t. 4. p. 253.

Insuper lætitia, quam Pontifex, atque universa Urbs Romana ob Franciæ Regis absolutionem conceperat, non parum augebatur adventu Hippatii Pociey Volodimiræ, & Cyrilli Terlecki Lueskiensis, qui ambo Rutheni ritus Episcopi, nomine sui Cleri illis Provinciis subditi Romam supplicatum venerant, ut Ecclesiæ Romanæ, a qua quingentis abhinc annis segregati, Ecclesiæ Græcæ schisma profitebantur, rursus unirentur. Porro hi duo Episcopi circa omnia capita convenerant cum illis, quos Papa nominabat, ut cum eis conferrent, quocirca abjuratis erroribus suis fidei Professionem juxta Ecclesiæ Romanæ articulos die vigesima tertia Decembris præsentibus summo Pontifice, & Cardinalibus emittebant. Enimvero Rex Poloniæ ad eorum conversionem haud parum conferebat: ast hi Episcopi in patriam suam reversi Clerum suum magis, quam unquam, a sacræ Sedis obsequio alienum experiebantur, quinimo Ostowskius Kiovienſis Palatinus, omnesque Russiæ Proceres ad Cleri exemplum hanc unionem

nem rejecerunt, hoc usi obtentu, quod ea absque eorum consensu conciliata fuisset: unde sicut antea in suo schismate perseverarunt. Sæcul. XVI. A C 1595.

§. XLII.

Cophti rursus Romanæ Ecclesiæ aggregati.

Ineunte eodem hoc anno Gabriel Ecclesiæ Alexandrinæ, seu Cophtorum, qui Christiani Jacobitæ, seu Ægypti Monophysitæ appellantur, Patriarcha ab Ambrosio Auria in Mauritania Episcopo, & Hieronymo Vecchieto Sacerdote sollicitatus pariter ad Clementem VIII. Papam suos Oratores ablegabat, ut hi Ægyptiorum, & Æthiopum nomine Ecclesiæ Romanæ Primatum profiterentur. Hi ergo Legati ad Pontificis alloquium admissi, ejusque pedibus provoluti veræ fidei professionem emittebant, abjuratisque Græcorum erroribus circa processionem Spiritus sancti, agnitisque septem Sacramentis Concilium Nicænum I. Constantinopolitanum I. Ephesinum itidem primum, & Calcedonense, necnon Constantinopolitanum II. agnoscebant, rejecta Synodo secunda, seu potius Conciliabulo Ephesino, in quo post Flaviani Constantinopolitani Episcopi mortem Dioscori Alexandrini Patriarchæ factio tanta pol-

Thu. l. 114. Leo Allatius de perp. conf. lib. 3. c. 8. Spond. num. 14.

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

lebat auctoritate, ut Eutichetis hæresis confirmaretur: insuper hi Legati tertio Concilio Constantinopolitano, necnon Nicæno II. ac Florentino, imo etiam Concilio Tridentino subscribebant, seque penitus Romani Episcopi, tanquam Universalis Ecclesiæ Capitis, Christi Domini Vicarii, Apostolorum Successoris *JURISDICTIONI*, (*) ac censuris subjiciebant, professi, quod ejusdem auctoritas sese in Universum Orbem extendat.

§. XLIII.

Altercatio inter Protestantes circa mediationem Christi Domini.

Hæc cum interea agerentur, Grisonum, & Vallis Telinæ Ministri ce-

Thu. l. 114.

lebrem resuscitabant disputationem, quæ jam olim circa Mediationem Christi Domini agitabatur, ubi in dubium vocabatur, an Homo-Deus consideratus ut talis, apud divinum Patrem suum non fuerit mediator noster, nisi post suam incarnationem, anve verbum verbi ab omni æternitate genitum jam ab origine Mundi suam mediationem impenderit pro Angelis, & hominibus ob eorum creationem, conservationem, & salutem: insuper disputationi subjiciebatur, utrum hic idem Deus factus homo,

(*) Non solum primatui honoris.

Sæcul.XVI. A.C.1595.

homo, postquam in sinu Virginis jam fuit incarnatus, adhuc haberi debeat pro nostro Mediatore, protectore, & Ecclesiæ militantis capite, ita, ut ejus mediatio usque ad finem sæculorum continuetur. Intererant duodecim Deputati hanc in rem specialiter nominati, & quidem sex una ex parte, & totidem ex altera, qui die decima tertia Octobris Tiranii congregati, nihil tamen decidere poterant, (*) eapropter die tertia Martii anno sequenti rursus disputationibus initium dabatur, quinimo etiam die trigesima Septembris jam tertia vice conventus cogebatur, sed absque successu magis prospero: quocirca omnino hæc consultatio dissolvebatur. Nihilominus quidam Grisonum, seu Rhætiorum Minister nomine Nicolaus Rusca hujus conciliabuli acta divulgans, ea typis imprimi curabat: ast illi, qui sententiæ contrariæ adhærebant, quantocius prolixa admodum dissertatione responderunt.

§. XLIV.

(*) Cur autem hi Ministelli sibi invicem non acclamabant: Scrutemini Scripturas, consulite vestrum privatum Spiritum, nam hi sunt infallibiles Judices nostri: quid nobis de Conciliis, & traditionibus?

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

§. XLIV.

Evangelicorum Synodus Torunii celebrata.

Thu. l. 114. Spond. n. 25. Cythræus in Sax.

Pariter in Polonia circiter quadraginta Miniſtri, qui ſe Evangelicos appellitant, exeunte Menſe Auguſto Torunii in Pruſſia conventum agebant, cui etiam præter duos Poloniæ Palatinos Minſekienſem, & Leczickienſem etiam Vilnenſis, Polotienſis, & Rawitſenſis urbium Delegati intervenerant; inſuper ſuos Oratores Comes Oſtrorogius, Kiovienſis Palatinus, Volkyniæ, Ruſſiæ, & Podoliæ Senatus, pluresque alii Lithuaniæ Proceres eo ablegabant. Præcipuus hujus Synodi ſcopus eo collimabat, ut doctrina in Sandomirenſi Concilio ſtabilita, necnon conſcientiæ libertas ſarta conſervaretur: cum autem Sigismundus III. Poloniæ Rex ejusmodi conventicula celebrare prohibuiſſet, nunc quoque Leczickii Palatinum, ut hunc quoque conventum præpediret, eo decernebat: verum Evangelici vilipenſa Regis ſui auctoritate hanc Synodum eſſe celebrandam pertinaciter inſiſtebant, cauſſati, quod nec in Regem, nec in Regnum conſpirandi animo conveniſſent, ſed unice ſuas querelas exponere, easque ſcripto Regiæ ſuæ Majeſtati tradere vel-

vellent: de cetero asserebant, quod ipsi jure ex urbe expelli non possent, eo præcipue tempore, quo Judæis, aliisque apertis Christianæ Religionis hostibus aditus permittitur: nihilominus Cujaviæ Episcopus pariter hoc Conciliabulum dissolvi postulabat, ea potissimum ex ratione, quod Torunienſis civitas intra suam Diæcesin esset, & proin absque ipsius consensu, ac venia nullum ibi Concilium habere liceret: verum ipsius rationes æque, ac Regis jussa ab hisce hæreticis flocci pendebantur, Evangelicis semper vociferantibus, quod pro Ecclesiarum suarum rebus conventus habere, ipsis licitum esset. Sæcul. XVI. A C 1595.

Præprimis ergo hi in sua Synodo Confessionem Augustanam juxta tenorem, quo illam in Concilio Tridentino exhibere voluerant, anno Christi millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo elaboratam confirmabant, omnesque unanimi consensu huic confessioni adhærendum statuebant: insuper querelas, quæ ad hanc Synodum delatæ erant, examinabant, erant autem sequentes. I. Templa ad confessionis Augustanæ Socios pertinentia Cracoviæ, Posnaniæ, ac Vilnæ ab adversariis eversa fuere. II. Conditorum cadavera sepulcris immaniter eruta.

Sæcul. XVI. A C. 1595.

III. Posnaniæ templum vi facta captum, ac dirutum. IV. Jesuitæ ex Gallia profugi plebanos suæ doctrinæ addictos in pagis passim instituunt, ut diœcesanos Procerum Evangelicorum subditos in dominorum perniciem promissa impunitate concitent: porro cum hujus Conventiculi Præcones sibi hasce querelas dijudicandi jus haud competere crederent, ipsisque remedium opponendi vires deesse scirent, hinc id Regi esse significandum decernebant, hujusque rei provinciam Ostrorogio Comiti commitebant, dato etiam eidem negotio, ut Joannem Sarium Samosium regni Cancellarium adiret, & quamvis Catholicæ Religioni addictissimus, & hæreticorum hostis in Religionis caussa ab ipsis dissideret, eum tamen pro charitate, qua patriæ tranquillitatem prosequitur, ad pacem tuendam hortaretur, ut conjunctis animis, & viribus contra communem Christiani nominis hostem arma facilius verterentur. Verum Rege nihil desuper decernente res ad comitia anno sequenti celebranda remittebatur.

§. XLV.

Variæ Clementis VIII. Papæ Constitutiones.

Hoc

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

Hoc item anno Clemens VIII. quasdam edidit Conſtitutiones, quarum prima die trigeſima prima Auguſti promulgata doctrinam circa quosdam Græcorum ritus complectitur, præcipue ad inſtitutionem latinorum Præſulum, in quorum Diæceſibus Græci juxta ſuos ritus degunt: porro hæc inſtitutio reſpicit Sacramentorum adminiſtrationem, & quosdam diſciplinæ articulos, & quidem circa Sacramentum Baptismi præcipit ſummus Pontifex, ut Presbyteri Græci Baptizatos chrismate in fronte non conſignent, atque ideo quædam omittant verba, quæ in eorum Euchologio præſcribuntur, atque hujus unctionis formam ſignificant. Poſtea ſtatuitur, „I. ut Epiſcopi „Latini, infantes, ſeu alios Baptizatos „a Presbyteris Græcis de facto chris„mate in fronte conſignatos confirment, „& tutius videtur, ut cum cautela, & „ſub conditione id faciant, videlicet N. „ſi es confirmatus, ego te non confir„mo, ſed ſi non es confirmatus, ego „conſigno te ſigno Crucis, ✝ & con„firmo te chrismate Salutis ✝ in No„mine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti; „præſertim vero cum veriſimiliter dubi„tari poteſt, an ab Epiſcopis græcis „fuerint baptizati.

Bull. tom. 3. pag. 52.

II. San-

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

II. „Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sa„cramentum, quod pro infirmis aſſer„vatur, ſingulis octo diebus, aut ſal„tem quindecim renovetur. Non aſſer„vetur idem Sacramentum toto anno, „ſi tamen aſſervatum fuerit, ſaltem in „fine anni ſumatur.

„Tollatur abuſus tundendi, vel e„tiam miſcendi ſacro oleo, ac iterum „coquendi, vel alias exſiccandi ſpecies „Sacramenti ſacræ Euchariſtiæ feria „quinta Cœnæ Domini, ut deinde il„lud aſſervent.

„Si Græci velint accipere altaria „portatilia ab Epiſcopis latinis conſe„crata, bene erit; ſin minus, toleren„tur eorum throni, ſive throni ſuper „altaria lapidea ponendi, cum cele„brant.

„Corporalia uti Latini habeant, niſi „thronis etiam pro Corporalibus utan„tur.

„III. In caſu neceſſitatis Presbyteri „Græci Catholici poſſint Latinos ab„ſolvere.

„Utantur forma abſolutionis in ge„nerali Concilio Florentino præſcripta, „& poſtea, ſi voluerint, dicant oratio„nem illam deprecativam, quam pro „forma hujusmodi abſolutionis dicere „tantum conſueverunt.

„Tol-

„Tollendus abusus, ubi est, ut vir, Sæcul. XVI.
„atque uxor simul, & eodem tempore A.C.1595.
„eidem Presbytero confiteantur.„

„Aqua ritu Græco in die Epi-
„phaniæ, vel primo die Mensis bene-
„dicta, conservetur in Ecclesia, ut illa
„fideles aspergantur.„

Institutio circa Oleum sanctum Catechumenorum, & Infirmorum.

„Non sunt cogendi Presbyteri Græci
„olea sancta præter chrisma ab Epi-
„scopis latinis Diæcesanis accipere, cum
„hujusmodi olea ab eis, in ipsa oleo-
„rum, & Sacramentorum exhibitione,
„ex veteri ritu conficiantur, seu bene-
„dicantur: Chrisma autem, quod non-
„nisi ab Episcopo, etiam juxta eorum
„ritum benedici potest, cogantur ac-
„cipere: prohibeantur vero ab Episco-
„pis Græcis externis schismaticis, seu
„sanctæ Romanæ Ecclesiæ communio-
„nem non habentibus, illud accipere,
„vel eo uti.„

IV. „Ordinati ab Episcopis schis-
„maticis, alias rite ordinatis, servata
„debita forma, recipiunt quidem ordi-
„nem, sed non executionem.

„Proinde ipsi Ordinati ab Episcopis
„schismaticis, correcti, vel emendati
„reconciliandi sunt, & absolvendi cum
„pœnitentiis salutaribus; dummodo er-
„rores,

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

„rores, vel saltem schisma Ordinatoris „abjurent in judicio, vel publice, vel „secreto pro qualitate facti.

„In Ordinibus autem per eos alias „rite susceptis ministrare non permit„tantur, nisi cum ipsis super irregula„ritate hujusmodi occasione contracta „Auctoritate sanctæ Sedis Apostolicæ „fuerit dispensatum.„

„Non sunt admittendi Episcopi schis„matici, sive pro ordinibus, sive pro „aliis Sacramentis conferendis, sed de„tinendi, quoad sancta Sedes Apostо„lica desuper consulatur, & responsum „habeatur.„

„Græci sine literis dimissoriis Epi„scopi Latini diæcesani ad sacros Ordi„nes promoti, suspensi sunt, & si su„spensi in suis ordinibus ministraverint, „efficiuntur irregulares, sicut & Latini.

„Super hujusmodi autem, & simi„libus irregularitatibus dispensandi fa„cultatem a sancta Sede Apostolica ob„tineri oportet.

„Si Episcopus latinus Græcum ali„quem ordinare voluerit, qui a Pres„bytero Græco in baptismo chrismate „in fronte de facto fuerit consignatus, „debet illum antea confirmare, saltem „sub conditione videlicet N. si es con„firmatus &c. ut supra. Presbyteri vi„dui,

„dui, seu uxoribus orbati, habitum „deferant diversum ab aliis. Sæcul. XVI. A.C.1595.

V. „Curent Ordinarii locorum, ut „decretum sacri generalis Concilii Tri„dentini de reformatione matrimonii „vertatur in linguam græcam vulga„rem, & in locis, & parochiis græco„rum, & Albanensium evulgetur, & „publicetur.

„Matrimonia inter Conjuges Græ„cos dirimi, seu divortia quoad vincu„lum fieri nullo modo permittant, aut „patiantur, & siqua defacto processe„runt, nulla, & irrita declarent.

„Maritus latinus Uxoris Græcæ ri„tum non sequatur.

„Latina uxor non sequatur ritum „mariti Græci.

„Græca vero uxor sequatur ritum „Latini.„

Quod si id fieri non possit, quisque „conjugum in suo ritu, Catholice ta„men, manere permittatur.„

„Proles sequatur Patris ritum, nisi „prævaluerit Mater Latina.„

„Presbyter Græcus conjugatus, an„te Sacrificium, seu sanctam Missam „celebrandam, vel per hebdomadam, „vel per triduum abstineat ab uxore.

VI. „Græci credere tenentur, etiam „a Filio Spiritum sanctum procedere, „sed non tenentur pronuntiare, nisi „sub-

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

„ſubeſſet ſcandalum, præſertim ſi de„gant inter Latinos, aut neceſſitas „poſtularet confitendi fidem Catholi„cam, quia tunc oporteret etiam pro„nuntiare.„

„Nunquam Monachis Græcis, ſeu „Calogeris animarum cura committa„tur, niſi ex neceſſitate, vel alia juſta „cauſſa.„

„Presbyteri ſeculares Græci, ab„juratis ſchismate, & erroribus, ate„que in fide Catholica bene inſtructi, „in Parochialibus, ſeu Curatis Eccle„ſiis Græcorum inſtitui poſſunt.„

„Tolerandus eſt apud Græcos uſus „carnium die Sabbati, ubi ſine ſcan„dalo fieri poteſt, in locis tamen ipſo„rum, & inter eos tantum.

„Item tolerandum eſt, ut ad jeju„nium eodem die Sabbati in quadra„geſima, excepto uno Sabbato ſancto, „ex antiqua traditione non teneantur, „ſed duntaxat ad abſtinentiam.

„In jejuniis biduanis, vel tridua„nis, vel alias a Diæceſanis, vel in „jubilæis a ſummo Romano Pontifice „indictis, dies Sabbati in eis compre„henſus, vel præſcriptus, in alium „diem pro plebibus Græcis ab ipſis „Diæceſanis, Apoſtolica Auctoritate „Sanctiſſimi Domini Noſtri Domini Cle„men-

„mentis divina providentia Papæ octavi „permittitur commutari. Sæcul. XVI. A. C. 1595.

„Si ipsi Græci ad observationem je„juniorum, & vigiliarum Latinæ Ec„clesiæ induci possent, optimum esset, „sed non cogantur, & cum ipsis quali„bet hebdomada, & feria quarta, & „feria sexta jejunent.„

„Græci existentes inter Latinos, „dies festos de præcepto ejusdem La„tinæ Ecclesiæ servare teneantur.

„Insuper idem sanctissimus Domi„nus noster constituit, Romæ haben„dum esse Episcopum Græcum Catho„licum, qui Græcos Episcopis Latinis „Italiæ, & Insularum adjacentium sub„jectos, ab Episcopo Græco ordinari „volentes, cum illorum dimissoriis ad „id tantum concedendis, ritu Græco „ordinet.„

Hæc erant illa statuta, quæ Clemens VIII. in Congregatione pro emendatione ritus Græci erecta promulgaverat.

§. XLVI.

Alia ejusdem Pontificis diplomata.

Die vigesima Septembris idem Pontifex decretum edidit de institutione Monasterii, *seu domus Refugii nuncupatæ in Alma Urbe, pro Virginum, honestarumque viduarum educatione, & aliarum* Bull. p. 53.

Secul. XVI. A C 1595.

rum mulierum ad honestam vitam se convertentium probatione: his quoque pro earum sustentatione subsidia assignans Judicem specialem deputabat, ad ejusdem Monasterii, ejusque personarum, & Officialium lites dijudicandas.

Tertio diplomate die decima septima Octobris edito approbatur Catalogus, seu Index librorum prohibitorum a Pio IV. jam confirmatus, nuperque auctus: insuper facultas Cardinalium Congregationi super indice, ad decidenda dubia desuper emergentia stabilitæ datur.

Quarta Constitutione Pontifex die decima octava Decembris declarat, quod in *crimine Assasinii contra personas ecclesiasticas, declaratio spectet ad Judicem ecclesiasticum, contra Milites vero, aliasque personas Conventus, & Hospitalis S. Joannis Jerosolymitani pertineat ad eorum Superiores, adjuncto Episcopo loci, antequam Judices sæculares aliquam declaratoriam desuper ferant, vel ad pœnarum executionem deveniant,* non obstantibus quibuscunque statutis, legibus, aut privilegiis in contrarium editis.

§. XLVII.

Marci Sitici Altempsii Cardinalis obitus.

Hic

Hic pariter annus quatuor Cardinalibus Altempsio, Verdalo, Castruccio, & Buccafocio erat exitialis, quos inter primus Marcus Siticus Altempsius in Germania ex illustri Comitum Altempsiorum Familia in Diæcesi Constantiensi ortus, Patrem habuit Theodoricum Wolfgangum S.R. Imperii Comitem, Matrem vero Claram de Medicis Pii IV. Papæ Sororem: porro Marcus die decima nona Augusti anno salutis nostræ millesimo quingentesimo trigesimo tertio natus, juvenis adhuc, quamvis illum ejus Mater ad sacræ militiæ statum impense hortaretur, profanæ militiæ sub Avunculo suo Jacobo Medicæo nomen dederat, tantaque animi voluptate arma tractaverat, ut etiam Cardinale Medicæo altero avunculo suo ad summum Pontificatum evecto nondum hoc vitæ genus deseruisset, nisi quidam interveniisset eventus, quem non sine manifesto vitæ discrimine eluctatus fuerat, unde ferme prodigiosa hac vitæ suæ conservatione commotus, absque ulteriori tergiversatione depositis armis habitum clericalem induit, maxima cum lætitia Pii IV., qui comperta hac vitæ mutatione Marcum cernere exoptavit, nulloque alio facto experimento illum quantocius Cassanensem in Calabria Epi-

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

Ciac. in vit. Pont. t. 3. pag. 933. Ughel. t. 1. Sacra. Gabat. in vit. Pii V.

Sæcul. XVI. A.C 1595.

scopum nominavit, insuper eundem anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo primo Sedis Apostolicæ Nuntium pro convocanda Tridentina Synodo ad Ferdinandum Imperatorem ablegavit, eodemque anno primo Cardinalibus Diaconis, & paulo post Presbyteris accensebat, qua obtenta dignitate Altempsius mox Cassanensem Episcopatum dimisit: cum vero a Canonicis Constantiensibus in Episcopum eligeretur, hujus Ecclesiæ regimen acceptavit, ac tum a Papa Avenionensi Legatione, necnon Archipresbyteri apud sanctum Joannem in Laterano, & supremi Pœnitentiarii dignitate auctus Casæ-novæ Abbatiam in Salutiarum Diæceſi obtinuit: præterea Legatione Piceni ab eodem Pontifice ornatus totam hanc ditionem ab exulibus illam vexantibus expurgavit.

Ceterum dum Pius IV. Concilium Tridentinum indixerat, ac Mantuanum, Seripandum, & Hosium Cardinales tanquam Præsides eo decrevesat, eis quoque Simonettam, & Altempsium adjunxit, ubi etiam Marcus a Mense Januario anni post Christum natum millesimi quingentesimi sexagesimi secundi usque ad primum vesequentis anni perstitit, tandem autem a Papa revocatus ad conscribendas

copias

copias designabatur, si forte illæ necessariæ forent ad repellendos hostiles impetus, quos Saxoniæ, & Wittembergæ Duces, necnon Hassiæ Landgravius una ex parte minitabantur, ex altera vero Germani, ut fama ferebat, Romanam urbem deprædari parabant. Postea Altempsius mortuo Ferdinando ad Maximilianum Imperatorem Legatus a latere decretus Constantiæ pro restauranda disciplina, & emendandis Cleri sui moribus Synodum celebrabat: interfuit etiam Anno a partu Virginis millesimo quingentesimo sexagesimo quinto Comitiis Augustanis, cumque Gregorius XIII. in Papam electus Romæ Collegium Germanorum a Julio III. incœptum amplificare decerneret, Marcum Cardinalem Altempsium unacum Cardinalibus Joanne Morono, Alexandro Farnesio, Ptolomæo Novocomensi, & Ludovico Madrutio Patronum, hujusque Collegii Protectorem nominabat. Obiit tandem Romæ die decima quinta Februarii anno ætatis suæ sexagesimo secundo, sepultusque est in sacello a se exstructo in Ecclesia sanctæ Mariæ Transtyberim, cujus titulum obtinuerat. Sæcul. XVI. A C. 1595.

Sæcul. XVI. A C. 1595.

§. XLVIII.

Hugo Verdala de Lubenx Cardinalis mortuus.

Ciac. p. 184. tom. 4. Bosius in hist. Melit. Lett. du Card. D'ossat tom. 1. lett. 26. pag. 451. Thu. l. 113.

Alter ex Purpuratis hoc anno decedentibus erat Hugo Verdala de Lubenx, qui in gentilitio castro Lubenx Auxitanæ Diæcesis anno Christi millesimo quingentesimo trigesimo primo natus fuit ex parentibus tam generis nobilitate, quam virtutum præstantia clarissimis, qui sedulo Hugonem inter Christianæ pietatis exercitia, ac congruas generi suo disciplinas liberaliter educabant. Hic adolescens sese Melitensium Ordini consecrans, satis mature in Religionis obsequium tam præclara edidit specimina, ut omnes tam raram animi fortitudinem, ac virtutem, quæ ætatis imbecillitatem longe superabat, admirarentur: interfuit etiam Zoaræ Insulæ obsidioni, quam Leo Strozzius Capuæ Prior solvere cogebatur, Hugo autem Religionis vexillum rotando hostibus eripuerat: insuper pluribus, iisque insignibus Ordinis sui dignitatibus auctus, Orator ad Gregorium XIII. decernebatur, cujus etiam Pontificis benevolentiam tam dextre sibi conciliabat, ut ejus opera Piscennæ Commendam impetraret. Verum sub idem tempus Ordinis Senatus con-

conſpirantibus potiſſima ex parte Equitibus adverſus Joannem Levequium de la Caſſiere ſupremum Ordinis Magiſtrum, eoquod hic plura ſtatuta Equitibus moleſta condidiſſet, tumultuari cæperat, non ſine funeſto hujus diſſenſionis exitu; quippe Caſtellanæ, & Luſitanæ Nationis Equites, quibus etiam Arragonenſes, & Germanos acceſſiſſe referunt nonnulli, præter Nationis Gallicæ Equites ductore Mathurino Eſcuto paſſim Romegas dicto, tumultuarium cogunt conventum, atque unaomnes ſupremum Magiſtrum queſtum adeunt, quod nova ſtatuta, licet prudentiſſima fuerint, condidiſſet: præterea ad illum quosdam ablegant, qui eidem ſuaderent, ut ob ſuam in regendo inhabilitatem, ut inquiebant ipſi, ſibi Vicarium nominaret: cum autem Magiſter horum poſtulatis cedere renueret, ſeditioſi eo temeritatis prolapſi ſunt, ut illum capere, ac tanquam reum ad arcem ſancti Angeli abducere auderent, ubi etiam incluſus detinebatur. Hanc petulantiam edoctus Pontifex hujus rei cognitionem in ſe ſuſcipiens Magiſtrum, & Mathurinum Romam venire juſſit; cum vero ambo anno Chriſti milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſecundo, ut alibi meminimus, jam fatis ceſſiſſent, Religionis Senatus

Sæcul. XVI. A.C. 1594.

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

habito consilio ad novi Magistri electionem hoc anno procedere decreverat: igitur ex tribus, quos Papa nominavit, Equitibus, Verdala Lubenx eligitur, qui tum supremus Provincialis Nationis Commendator erat: porro ejus electionem habuit ratam summus Pontifex, atque ad eum diploma transmisit, vi cujus quamdam dignitatem, vulgo *Turcopelier* dictam, antiquitus Anglicæ Nationi annexam supremo Magisterio adjunxit, aggregavitque, necnon Magistro concessit, ut insignibus suis coronam Principis addere valeret. Postmodum Verdala a Sixto V. Gregorii XIII. Successore Romam accersitus seditionem adhucdum in suo Ordine grassantem cohibere, ac seditiosis silentium imponere jubebatur, dein autem anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo septimo Cardinalium Collegio adscriptus, hac dignitate clarus Melitam revertebatur: ceterum durante suo Magisterio Patribus Capuccinis Cœnobium, Religioni autem Bosqueram arcem, quæ ab ejus nomine castrum montis Verdalæ appellabatur, construxit, Ordinisque statuta emendans Jacobum Bosium selegit, ut Melitensem Historiam jamjam a Joanne Antonio Toffano inchoatam prosequeretur: verum denuo Equites ob statutorum

torum emendationem, quamvis hæc ad reformandos Equitum mores oppido necessaria fuisset, tantam indignationem concipiebant, ac seditionis furorem eo usque exerebant, ut Verdala tot querelas, ac indignos Equitum modos pertæsus, relicta Insula Romam rediret, ubi etiam die quarta Maji Christo in cælos ascendenti sacra anno ætatis suæ sexagesimo quarto animam Deo reddidit, postquam per tredecim annos Religionem administraverat, cui postea Martinus Garcez ex Arragonensi Natione tanquam supremus Magister successerat. Erat Verdala Vir ab omni partium studio summopere alienus, cumque regiminis curam cum clientibus suis nunquam partiretur, semper administrationis suæ ratio tam Equitibus, quam toti populo plurimum accepta erat. Sæcul. XVI. A.C. 1595.

§. XLIX.

Mors Cardinalis Castruccii.

Verdala Cardinale mortuo Joannes Baptista Castruccius vix duobus Mensibus vita superstes fuit. Erat is anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quadragesimo primo Luciæ in Etruria ex nobilissimis parentibus Vincentio Castruccio, & Angela Lilia natus, qui in celeberrimis Italiæ *Ciac. p. 153. Ughel. It. Sacra t. 6.*

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

Academiis animo scientiis expolito Doctoratus lauream anno millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, ætatis autem suæ vigesimo quarto consecutus fuit, ac tam profunda juris peritia eminuit, ut inter patriæ suæ Senatores relatus cum summa integritate, ac nominis sui laude Reipublicæ negotia administraret. Romam deinde se contulit, ubi in Felicis Cardinalis Montalti familiam adscitus ab eodem jam Pontifice sub nomine Sixti V. renuntiato, Basilicæ vaticanæ Canonicatum accepit, ac supplicum libellorum præfecturam primo gessit, mox vero Archiepiscopus Theatinus, & Presbyter Cardinalis tituli S. Mariæ de Aracœli anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo octogesimo quinto ab eodem Pontifice Sixto V. renuntiatus fuit, qua dignitate auctum Respublica Lucensis duobus aureorum nummorum millibus donavit. Demum post Cardinalis Piarii mortem Signaturæ utriusque Præpositus, ac in maximis negotiis, & Congregationibus cum magna nominis sui laude adhibitus, ac a Clemente VIII. Pontifice Maximo SS. Joannis, & Pauli titulo ornatus est: verum cum a balneis Pisanis Romam rediret, anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto die decima octava Septembris, ex je-

coris

coris male affecti morbo, feria quarta anno ætatis nonnisi quinquagesimo quarto Lucæ e vita migravit, cui patria, ære publico justa persolvebat, & eum amplo funere decorabat, dum sepultus est in sancti Francisci ædibus ubi hodiedum sepulcrale illius elogium visitur. Hic idem Cardinalis suffragium tulit in Comitiis Pontificiis initis pro electione Urbani VII. Gregorii XIV. Innocentii IX., & Clementis VIII. Sæcul.XVI. A.C.1595.

§. L.

Constantii Sarnani fatum.

Denique ex Cardinalibus, qui hoc anno mortalitatem exuerunt, numero quartus erat Constantius vulgo Sarnanus dictus, eoquod Sarni in Neapolis Regno primam lucem aspexisset, proprio enim nomine Buccafocus nominabatur, illustri illius patriæ genere natus, qui decimum ætatis suæ annum egressus Religionem S. Francisci Ordinis Minorum Conventualium amplexus, mutato Casparis nomine, quo in baptismate fuerat vocatus, Constantius, seu Constantinus appellari voluit: postea Magisterii insignibus decoratus, Perusiæ, Patavii, & Romæ Philosophicas, & Theologicas scientias publice docuit, & publicas conciones pietate, atque eruditione commendatas habuit: porro non

Ciac. p.166. Ughel. l.c. Wading. de Script. Ord. Min.

Sæcul. XVI. A C 1595

non solum docendo, & concionando, verum etiam literarum monumentis inclaruit, exstant namque ejus præclara scripta, quibus S. Thomæ Aquinatis, & Scoti controversas opiniones ad concordiam redigere nitebatur, quod sane opus ceteris palmam præripere videtur, nam ibidem septingentas, vel omnino octingentas collegerat opiniones, circa quas ambo hi Doctores inter se dissident. Scripsit etiam I. summam Theologicam, II. tractatum de secundis intentionibus, juxta Scoti doctrinam, III. additiones in Joannis Antonii Delphini commentaria in Evangelium sancti Joannis, IV. Commentarios in Epistolam Divi Pauli ad Hebræos, V. adnotationes, seu illustrationes imaginales in formalitates Antonii Sirecti, VI. librum locorum communium Theologiæ, VII. plura alia opera Philosophica juxta Scotistarum opiniones: insuper sancti Bonaventuræ opera jussu Sixti V. aucta, atque emendata typis edi curabat, pluraque alia ingenii sui monumenta posteris reliquisset, nisi morte præventus fuisset. Ceterum cum semper magna ei fuisset cum Fratre Felice de Montalto ejusdem instituti viro familiaritas, hicque ex Constantii consilio, dum in suo ordine supremum Magistratum gessit, multa constituisset, ob

ob id a præfato Montalto ad ſupremam Eccleſiæ dignitatem evecto Romam Sarnano evocatus Cardinalis creabatur, ac præter alios Purpuratos Inquiſitioni, Regularium cauſſis, & Vaticanis typis præfectus Vercellenſis Epiſcopus nominabatur, quam tamen Eccleſiam duobus tantum annis adminiſtravit, dein vero ab eo munere miſſionem impetravit: interfuit Comitiis Pontificiis habitis pro electione Urbani VII. Gregorii XIV. Innocentii IX. & Clementis VIII. ſub quo cum S. Hyacinthi Apotheoſi, ut ſupra memoravimus, affuiſſet, Romæ in cœnobio SS. duodecim Apoſtolorum, ubi habitabat, repentino pituitæ, & ſanguinis defluxu ſuffocatus fuit, cum enim paulo ante infirmitatis malum præſentiens, Eccleſiæ Sacramentis ſe muniiſſet, die Dominico, pridie kalendas Januarii, anno ſalutis milleſimo quingenteſimo nonageſimo quinto, ætatis autem ſexageſimo quarto animam emiſit: porro ejus Cadaver in Eccleſia S. Petri in Monteaureo, cujus titulum, relicto primo S. Vitalis adoptaverat, depoſitum ac poſtea in caſtrum Sarnanum, quod eſt in Piceno, translatum fuit ad Eccleſiam ſancti Franciſci Conventualium, quam hic idem Cardinalis, prout etiam ipſummet

Sæcul. XVI. A.C 1595.

Sæcul. XVI A.C. 1595.

met Cœnobium non sine magnis expensis refecit.

§. LI.

Continuata historia de vita sancti Philippi Nerii.

Gallon & Barnab. apud Bolland. p. 463. & 524.

Interea Sodales sancti Philippi Nerii, cujus jam sæpius meminimus, singulis diebus plures Christo lucrifacere satagebant, præprimis enim nova instituebant colloquia, ubi cum Judæis, & hæreticis de fidei controversiis disputabant, ut autem in hac exercitatione amplior colligeretur seges, Philippus Nerius sodalibus suis solidum traditionis studium impense commendabat, quam in rem præ ceteris celebris Baronii operam impendens, eidem auctor extitit, ut Historiæ ecclesiasticæ monumenta solerter colligeret, unde hujus sancti monitis annales, quos doctus hic Cardinalis ediderat, in acceptis referre tenemur.

§. LII.

Constitutiones, ac statuta ab hoc sancto præscripta

Joan. Marcian histor. Congr. Orat. Galon. S. Philip. Nerii.

Hucusque Philippi Nerii Discipulis nulla Regula scriptotenus erat tradita, cum solius charitatis studium ipsorum actiones, atque exercitationes dirigere videretur: aucto autem indies illo-

illorum numero sanctus hic Vir ad eorum preces quasdam Constitutiones, & statuta illis præscripsit, quæ a Gregorio XIII. Papa edito hanc in rem diplomate fuere confirmata, ubi paulopost Neapoli, atque in pluribus Italiæ Urbibus Oratoria juxta Romani normam instituebantur. Sæcul. XVI A.C. 1595.

Celebrabant etiam hujus Congregationis Sacerdotes prima sua comitia anno Domini millesimo quingentesimo octogesimo septimo, in quibus iidem suum Fundatorem in supremum, ac perpetuum Congregationis Moderatorem nominabant, decernentes, ut eo defuncto ceteri Generales deinceps per triennium suo officio defuncti censeantur, quamvis in suo munere tamdiu confirmari valeant, quamdiu bene visum fuerit, ac id subditorum utilitas deposcere videbitur: ceterum S. Philippus prioribus Constitutionibus jam antea conditis novas addidit, atque inter alia præcepit, ut suæ congregationis Sodales nullo voto sese obstringerent, insuper nullo pacto illos aliis Regulis, quam evangelicæ doctrinæ morali subjici voluit. edebantur hæ Constitutioues Romæ anno Christi millesimo sexcentesimo duodecimo, ubi inter alia hæc præscribuntur. I. Sodales, cum juxta suum institutum nullo voto, *Institut. Congreg. Orat. c. 1. num. 4.*

Sæcul. XVI A. C. 1595.

voto, sed duntaxat mutuæ charitatis vinculo obstringantur, hunc in se spiritum semper conservare satagant. II. Si contingeret, quod ex ipsis nonnulli Congregationi vota imponere vellent, hi nullatenus audiantur, etsi numero ceteris prævalerent, his vero, quamcunque Religionem voluerint, amplecti liberum sit, atque illi, qui in Congregatione remanserint, in omnium bonorum possessione relinquantur, nisi ea cum ceteris partiri teneantur. Altero decreto, quod ceteris Congregationibus unice ad protendendos suos fines intentis admodum opponi videtur, præscribitur, quod ad impediendam omnem dissipationem, & confusionem ex majori Collegiorum numero timendam una sola Congregatio Romæ stabiliatur, eaque nullius alterius Collegii regimen in se suscipiat: si tamen in aliis urbibus ejusmodi Oratorium ad Romani normam erigeretur, tunc nova hæc Oratoria non annectantur Romano, perinde acsi ex illis unum corpus coalescceret, sed quælibet domus juxta Romanam seorsim sese gubernet, adeo, ut sint quasi totidem corpora. quorum unum ab altero non dependet, excipiebatur tamen Romana Domus, eo quod ea tres domos sibi unitas haberet, scilicet Neapolitanam, Sanseverinam, & Lancianensem. Por-

Porro Romanum Oratorium ab uno, qui Patris nomine gaudet, Superiore gubernetur, eique adjungantur quatuor Sacerdotes Deputati, qui tanquam Assistentes cum illo regiminis curam partiantur: Superior autem saltem quadraginta ætatis suæ, & quindecim Congregationis annos numeret, qui ab Oratorii Sacerdotibus saltem per decem annos in hac domo agentibus plurium suffragio eligatur, ac nonnisi per triennium suo fungatur officio, nisi evolutis hisce tribus annis rursus confirmetur: porro ab eo rei domesticæ administratio dependeat, ejusque curæ incumbat ad victum, & sustentationem necessaria privatis subministrare: pauperibus tamen, atque exteris ultra aureum singulis mensibus absque quatuor suorum Assistentium consensu elargiri non valeat, si vero summa decem aureos superat, omnium consensus requiritur: ceteri autem Oratorii Ministri, qui pariter nonnisi ad triennium officiis suis vacare possunt, a Superiore denominentur unacum quatuor suorum Assistentium suffragio: ut vero ære alieno, quo hæc Societas non sine dispendio sese onerare posset, contrahendo obvietur, ex Assistentibus unus, necnon unus ex conventu singulis annis articulatim expensas ad trutinam vocent, totumque

Sæcul XVI. A.C.1595.

Instit. l. c. c 5. & 6.

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

Domus ſtatum omnibus congregatis referant, ut conſtet, an debita fuerint contracta, & ad quantam ſummam ſeſe Congregationis ſumptus extendant.

Ad hanc Societatem nullus niſi ſaltem vigeſimum ſecundum annum attigerit, recipiatur, excludantur vero, qui jamjam quadrageſimum quintum exceſſerunt: præterea ſi qui juxta Canonum ſtatuta ſacros Ordines recipere prohibentur, nonniſi tanquam Laici in hac Congregatione permanere poterunt: porro iis, qui recipi poſtulant, legendæ tradantur Conſtitutiones, ut nonniſi re mature penſata ſeſe huic Inſtituto mancipent: dum vero reipſa admiſſi fuerint, integro Menſe hoſpitum more in domo permaneant, ut exactius, quæ ibi ſervantur, explorare, ac ſemetipſos probare valeant, an ad hoc vitæ genus idonei ſint: poſtquam vero ibidem cum ceteris per triennium, verſati fuerint, tanquam Congregationis membra habeantur, eorumque nomina ſuæ Domus albo inſerantur, quia transacto hoc temporis ſpatio nonniſi ex graviſſimis culpis expelli valent: ut tamen res majori adhuc æquitate agatur, harum culparum conditionem omnes Sacerdotes, qui per decem annos jamjam in Congregatione transegerunt, una congregati examinabunt, quolibet ſuum

Saeul XVI. A.C. 1595.

ſuum ferente ſuffragium, adeo, ut ex tribus duæ partes rem decidere cenſeantur. Ceterum illi, qui ſeſe huic Societati aggregant, ad præſtitutam non tenentur penſionem, ſed juxta menſuram ſuorum bonorum, quæ poſſident, communitati tradent: ſi vero forenſi cuidam liti ſunt impliciti, priusquam Congregationi nomen dant, illam finire teneantur, iisque ſuos reditus ad pios uſus, prout eis videbitur, impendendi libertas relinquatur: prohibetur tamen, ne illos ad cenſus elocent, vel accumulent. Reliqui demum, qui patrimonio carent, Congregationis proventibus alentur, cum Congregatio ejusmodi reditus non exigit ab iis, qui illis deſtituti ſunt, aut absque proprio incommodo carere nequeunt. Denique horum Sacerdotum munus mere ſit Apoſtolicum; ſingulis enim diebus in ſuo Oratorio, vel Eccleſia ſermones ad populi præſentis captum perorent, ſeſe Auditorum habilitati accommodantes. Cuncta hæc ad verbum ex ipſorum Conſtitutionibus deprompta ſunt.

Interea ſanctus Philippus non ſine magno animi ſui jubilo cernebat, quod Deus ſuam benedictionem largiter effunderet in ipſius Congregationem, quamvis in primis ejusdem incunabulis non defuiſſent, qui eidem adverſa-

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

rentur, prout plerumque idem fatum nova Inſtituta etſi laudabiliſſima ſubire coguntur: præprimis enim ipſemet Sanctus apud Romanæ Urbis Vicarium inſimulabatur, quod pernitioſos conventus agi permitteret, ac plurima prorſus abſona in ſermonibus, & colloquiis publicis per ſuos Sodales habitis proferri toleraret: quinimo eidem ſacras confeſſiones excipere interdictum, necnon Verbum Divinum annuntiare prohibitum, quibus tamen mandatis ipſe ſeſe humillima animi demiſſione ſubjiciebat, donec Deus Servi ſui innocentiam, atque rectam ejus voluntatem teſtatam fecerat: cum autem nullus ferme præterlaberetur annus, in quo ſanctus Vir gravi non premeretur morbo, viriumque ſuarum imbecillitas indies ingraveſceret, ac ſeſe officii ſui munia ſubeundo imparem experiretur, Generalatum anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo exuit, invitis omnibus Congregationis Patribus, qui eum ab hoc propoſito abſterrere totis viribus nitebantur. Nihilominus ſibi ſubrogari curabat Baronium, qui ex Conſtitutionum præſcripto, ut ab hoc onere liberaretur, opportuno utebatur prætextu dignitatis Cardinalitiæ, qua unacum Tauruſio ejusdem inſtituti

tuti Alumno, ac postea Avenionensi Archiepiscopo honorabatur. Sæcul. XVI. A. C. 1595.

§. LIII.

Sancti Philippi Nerii obitus, ejusque Canonisatio.

Philippus Nerius, dum hi duo ejus Discipuli Romana Purpura fulgebant, haud amplius vita superstes erat, quippe media nocte, quæ vigesimam quintam a vigesima sexta Maji segregat, anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, ætatis vero suæ ferme octogesimo secundo placidissime in Domino obdormierat, ubi dein ejus corpus in Vallicellano Templo per tres dies exponebatur, innumera populi multitudine confluente, suamque ei venerationem profitente: postea vero ligneæ nigri coloris tumbæ inclusum, ac in Sacello depositum est, crebrescente autem plurium miraculorum ad ejus sepulcrum patratorum fama sub Clemente VIII. de ejus Canonisatione agi cæperat, quamvis hoc negotium nonnisi anno millesimo sexcentesimo vigesimo secundo regnante Gregorio XV. ad exitum deduceretur. Porro vitæ ejus historiam ab obitus sui anno ad annalium normam descripsit Antonius Gallonius ejusdem Discipulus: aliam vero ejusmodi historiam Italo, *Gall. l. c. Baillet vie des Saints tom. 2. 26. Maji.*

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

ac postea latino sermone tempore Canonisationis elucubrabat Jacobus Baccius Oratorii Presbyter: tertiam denique longo post tempore miraculorum copia longe uberrimam edidit Hieronymus Barnaba Generalis Oratorii Superior: ceterum omnes hi tres Historici prorsus singularia, quæ certe non cujuslibet genio sapiunt, de hoc sancto referunt.

§. LIV.

Christophori Cheffontani mors.

Dupin. bibl. 16. Siecl. Simon crit. de la bibliot. de M. dupin. tom. 2. Regist. de l' Egl. de sens M.S.

Hoc item anno literaria Respublica jacturam deplorabat celebris cujusdam Theologi ex Fratrum Minorum Ordine, nomine Christophorum Cheffontanum, qui a suis Superioribus cognita hujus juvenis propensione, atque habilitate ad literas, paulopost nuncupata Religionis vota Parisios mittebatur, in qua urbe præclaros in humanioribus literis, Philosophia, & præcipue Theologia profectus in tam tenera ætate fecerat: hinc postea brevi ad prædicandi Verbi Divini munus selectus sacram hanc exercitationem cum ingenti applausu obibat, sæpius in variis Ordinis sui Asceteriis in Guardianum, ac demum anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo secundo in Britannicæ

nicæ Provinciæ Rectorem electus, quo munere expleto ejusdem Provinciæ Custos interea Romam profectus Theologiam in Conventu de Ara Cæli tradere jubebatur, tandem vero supremus Ordinis Moderator renuntiatus, eo munere cum summa prudentia, ac sapientia fungebatur. Absoluto hoc officio, a Gregorio XIII. Papa anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo septuagesimo nono Cæsarieusis Archiepiscopus nominabatur, ut in Diæcesi Senonensi absentis Cardinalis Pellevei Episcopi plerumque Romæ commorantis vices, atque Episcopatus munia obire posset, ubi etiam in hac Diæcesi magnum sibi nomen comparaverat, atque à tempore, quo ei hujus Ecclesiæ administratio erat commissa, raro admodum a grege suo absens fuit usque ad Mensem Septembrem anni post Christum natum millesimi quingentesimi octogesimi sexti, quo in Flandriam pergere cogebatur, ubi totam ferme hanc Provinciam peragrans ubique magnis honoribus exceptus est, atque Antverpiam delatus suis sermonibus hæreticorum quamplurimos ad fidem revocabat, innumeros vero Catholicos jamjam defectioni proximos in fidei veritate corroborabat: prospero hoc sacræ suæ expeditionis successu invidiam sibi accer-

Sæcul XVI. A.C.1594.

Sæcul. XVI. A C. 1595.

sens accusabatur, quod ipsius opiniones parum orthodoxas foveret, eapropter ejus hostes Leodium ad Pontificis Legatum perscripsere, quod dogmata Ecclesiæ Romanæ doctrinis adversa ad populum diceret, ac novitatibus imbutus videretur: cum autem Cheffontanus hac in re innocentia sua se tutum crederet, ipsus Romam ineunte anno Domini millesimo quingentesimo octogesimo septimo sedente Sixto V. Papa venit, ibique inimicorum suorum tela potius humili patientia, quam elaboratis apologiis eludebat, tacite præstolatus, donec ea, quæ ipsi erant imputata, argumentis probarentur: verum nunquam rationibus doctrina ejus fuit oppugnata: porro cum toto, quo Romæ morabatur, tempore quinque Pontifices ad Divi Petri Cathedram evecti fuissent, nimirum Sixtus V. quo regnante Romam venerat, necnon Urbanus VII. Gregorius XIV. Innocentius IX., & Clemens VIII., anno Salvatoris millesimo quingentesimo nonagesimo secundo die trigesima Januarii electus, hinc ob tot, tamque frequentes Pontificum successiones Cheffontanus præpediebatur, quo minus suam doctrinam solemni ritu a sacra Sede Apostolica confirmari peteret, prout tamen ardenter desiderabat: verum ex ipsa benevolentia, & veneratio-

ratione, qua ipsum omnes hi quinque Pontifices dignabantur, haud obscure colligi potest, quod suorum adversariorum accusationes flocci habuerit: interim dum in conventu sancti Petri in Monte aureo habitabat, a Domino Deo hoc anno, ætatis vero suæ sexagesimo tertio die vigesima sexta Maji ad æternitatis domum vocabatur. Sæcul. XVI. A.C. 1595.

Ceterum Cheffontanus per plures annos singulis diebus undecim horas studiis impendebat, qua etiam assiduitate sibi præter linguam patriam, seu inferioris Britanniæ idioma hæbraici, Græci, latini, Hispanici, Italici, & Gallici peritiam comparabat, Theologicis etiam Disciplinis, ac præcipue sanioris crisеos acie in Theologia clarus. Scripsit libros quamplurimos, quorum tamen potissimi hodiedum incogniti sunt, ex his vero magis curiosum, magisque expetitum est opus latinum anno millesimo quingentesimo octogesimo sexto Parisiensibus literis in bessalibus foliis editum, cui typographus pro suo arbitrio hunc titulum præfixit: *de necessaria emendatione Theologiæ Scholasticæ*, seu, *de necessitate contrarias Scholasticorum opiniones conciliandi*, cum tamen Author librum suum hoc solo titulo insigniri petierit: *de variarum Scholasticorum opinionum conciliatione*,

Sæcul. XVI. A.C. 1595

prout ipsemet in præfatione post epistolam nuncupatoriam ad Sixtum V. Pontificem directam affirmat: quam vero ob causam Cheffontanus hoc opus ediderit, percipiamus.

Anno Domini millesimo quingentesimo octogesimo quinto cum hic Author Adventus Dominici tempore Parisiis ad populum diceret, in quodam suo sermone proferebat, quod Eucharistia solis hisce quatuor verbis: *hoc est Corpus meum* confici non valeat, si hæc verba duntaxat *materialiter* pronuntientur, jungendam igitur dicebat simul benedictionem, atque orationem, per quam Sacerdos a Deo efflagitat, ut panem, & Vinum in Corpus, & Sanguinem Christi Domini convertat: addebat tamen Cheffontanus, quod circa hoc caput judicium suum Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ Romanæ subjiciat: insuperhabita tamen hac limitatione ex ejus propositione ibidem prolata motus oriebantur, unde pro illius defensione plura edidit opuscula, atque inter alia præcipue illud, de quo mox mentionem fecimus.

Præterea Cheffontanus in pluribus aliis libellis idem hoc argumentum pertractabat, ex quibus quidam liber gallice scriptus celebratur sub hoc titulo: *Defensio fidei ad Majores nostros traditæ*

circa

circa realem præsentiam Corporis Christi Domini in sanctissimo Altaris Sacramento, ubi plusquam centum argumentis ex puro Dei Verbo, ejusque circumstantiis hæc fidei veritas comprobatur. Porro hic liber in eadem forma Parisiis anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo octogesimo sexto primam lucem aspexit, ubi Auctor in sua præfatione Cardinalem Pelleveum suum nominat Mæcenatem, & Cardinalem Hosium ideo deprædicat, quia hic Gregorio XIII. & Cardinalibus præter hoc opus illo ævo nullum magis efficax contra hæreticos prodiisse significabat: imo Compluti etiam hic liber magni habebatur, quamvis non defuissent, qui illum impugnabant, quapropter Cheffontanus denuo præfationem apologeticam edere cogebatur, in qua tamen quinque partibus comprehensa, quarum unam post alteram vulgaverat, studiose hæreticos non auctoritate, sed rationibus refellit, eoquod hi, quibuscum ei res erat, Ecclesiæ Patres fidei nostræ judices esse negarent. Idem quoque argumentum hic Scriptor discutiebat in alio libro, quem ita inscripsit: *de efficacia verborum, quibus consecratio fit.* Edidit hoc opus anno post Christum natum millesimo quingentesimo octogesimo quinto: insuper alia adhuc lucubratione, quam anno millesimo

Sæcul. XVI. A.C.1595.

Sæcul. XVI. A.C. 1595

mo quingenteſimo ſexageſimo octavo Caroli IX. Regis privilegio munitam ediderat, ingens ſibi nomen comparaverat, cujus operis titulus erat ſequens: *reſponſio familiaris ad epiſtolam contra liberum arbitrium, & merita bonorum operum:* ipſam vero hanc epiſtolam, quam refellit, ad initium libri ſui recitat.

Cetera ingenii monumenta, quæ Cheffontanus poſteris reliquit, erant hæc I. *Chriſtiana confutatio contra propriæ honoris defenſionem, qua Nobiles ſuas monomachias, & duella honeſtare nituntur, præter duos Dialogos de honore Nobilium.* Hoc opus ipſemet latine reddidit. II. Defenſio Catholica perpetuæ Virginitatis Mariæ, & Joſeph ejus conjugis unacum dialogo circa idem argumentum, ubi priorem ſuum librum defendit, novisque argumentis corroborat: ambo autem hi libelli latino idiomate prodiere. III. Supplementum continens privilegia recens conceſſa, quæ in collectione Monumentorum Ordinis Minorum ſancti Franciſci omiſſa fuerunt. IV. Compendium latine editum de Fratrum Minorum, aliorumque Religioſorum Mendicantium privilegiis unacum deciſionibus plurium quæſtionum, quæ in Regulam ſancti Franciſci a Divo Bonaventura editam moveri poſſent. V. nova fidei defenſio contra impios,

impios, Athæos, & infideles, qui liber latine conscriptus est. VI. Alia fidei defensio contra impios in quatuor dialogis exhibita. VII. Plura opuscula dogmatica latine scripta de invocatione sanctorum, Jubilæo, & indulgentiis &c. Sæcul. XVI. A.C.1595.

§. LV.

Guilielmi Witakeri exitus.

Hoc anno, ætatis vero suæ quadragesimo septimo Cantabrigæ vitam finiit Guilielmus Witakerus in Comitatu Lancastrensi ex familia honesta in prædio Holmio natus, ac magni nominis inter suos Theologus, qui juvenis adhuc Anglicanam Liturgiam, necnon Ivelii disputationem contra Hardingum latine reddidit, atque Catechismum ab Alexandro Novello Avunculo suo compositum in Græcum idioma transtulit. Postea in Græcorum, & Latinorum Patrum lectione assiduus tam impigro labore studiis insudabat, ut viribus suis penitus exhaustis totum reliquum vitæ suæ spatium semper languesceret: præterea Ivelum Sarisberiensem imitaturus, seu potius æmulationis æstro percitus semper calamo concertabat, nunc Edmundum Campianum Jesuitam, nunc Joannem Duræum, ac Thomam Stapletonium celeberrimum *Thu. l. 113.*

mum

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

mum Angliæ dogmaticum Scriptis suis lacessens.

§. LVI.

Continuata Fausti Socini historia.

Sandi. Bibl. Antit. p. 65. & seq. Hornbeck appar. ad controv. Soc. vita Fausti Soc. aut. Przipcovio.

Demum Faustus Socinus, cujus jam supra meminimus, anno Christi millesimo quingentesimo septuagesimo quarto relicta Florentiæ aula Basileam venit, tres ibidem annos commoratus: toto autem hoc temporis intervallo unice intentus erat, ut pernitiosa Lælii Socinii Patrui sui scripta pervolveret, omnesque illorum impietates liberaliter imbiberet, quibus abunde saginatus easdem quoque aliis instillare satagebat: cum vero ejus Amici sat probe prospicerent, quod hac ratione in patria Calvini opinionibus superstitiose addicta funestum sibi negotium facesseret, hinc illum ab acuendo suo calamo absterrere totis viribus nitebantur: ast oleum, operamque perdidere; quippe Faustus anno millesimo quingentesimo septuagesimo octavo latinum opus *de Jesu Christo Servatore* conscripsit, quod tamen nonnisi hoc anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto publicam lucem aspexit, editionis curam in se suscipiente Elia Arcissevio ejus Discipulo, qui prima vice nefando huic partui nomen Fausti Socini apposuit, cum antehac ejus

ejus opera nunquam illius nomen præ- Sæcul. XVI.
ferrent. A.C. 1595.

§. LVII.

Fausti disputatio cum Francisco Puccio.

Anno Salvatoris nostri millesimo quin- *Hoornbeck l. c.*
gentesimo septuagesimo octavo Socinus acri disputationi cum Francisco Puccio de statu primi hominis implicabatur. Erat hic Puccius Florentiæ ex illustri genere ortus, qui novarum opinionum illecebris inescatus relicta vera Ecclesiæ fide, ut suos errores spargendi ampliorem nancisceretur libertatem, Lugduno, ubi mercaturam agebat, excedens in Angliam venit, ut Oxoniæ Theologicis disciplinis imbueretur: postea Londinum profectus, ac præclara de se opinione fascinatus sui ævi celeberrimum se esse Theologum existimabat, atque ad Helvetios pergens cum Socino circa quæstionem de statu primi hominis in arenam descendit: quam vero ipsemet opinionem circa hunc articulum propugnaverit, non referunt Scriptores, id tamen vero satsimile est, quod ea Basileensium sententiæ adversa fuerit, eoquod ab illis tanquam Vir de novis erroribus suspectus urbe ejectus fuisset. Ergo Londinum redire coactus ob sua dogmata in

vulgus

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

vulgus ſparſa carceri mancipatur: quinimo Socinus inter diſputandum ad maximas illum redegit anguſtias, quamvis ipſemet tot novitates, atque inſulſa dogmata evomuiſſet, ut non minus ejus amici, quam ipſius hoſtes, quales erant Lutherani, & Calviniſtæ ab eo etiam aperta vi ſeſe ſegregarent, illumque tanquam factioſum, furioſum, maledicum, arrogantem, Novatorem & hæreticum traducerent: inſuper illum inſimulabant, quod horrendas, Deique verbo adverſas opiniones propugnaret, & propitiationis Sacrificium a Chriſto Domino pro nobis oblatum pernegaret. Socinus hæc probra identidem ei objecta pertæſus eodem adhuc anno Baſilea exceſſit, Tigurum delatus, quo Puccius recuperata libertate illum inſequebatur, unde inter eos recrudeſcente diſputationis æſtu ſacris litigiis nonniſi in Polonia finis fuit impoſitus.

§. LVIII.

Puccius ad rogi ſupplicium damnatus.

Micræl. Synt. hiſt. Eccl. p. 860. Gilb. Vœtius diſp. Theol. l. 2. pag. 234.

Attamen Puccius funeſtum vitæ ſuæ exitum ſortiebatur; poſtquam enim varias regiones peragraſſet, tandem in Archiepiſcopi Salisburgenſis manus incidens, ab eodem Romam mittebatur, ubi

ubi anno Christi milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſexto ad rogi ſupplicium damnatus eſt. Hunc Virum depingens quidam Scriptor teſtatur, quod nequidem leviter literis, ac Philoſophiæ, & ſacri Codicis cognitione tinctus libros edere, ac diſputationes inſtituere præſumpſerit, & fanaticis deliriis plenus pro aris, & focis propugnarit, omnes honeſtæ vitæ Viros etiam Paganismo addictos ſalutem æternam conſecuturos, quin alicujus ſaluti obſtet, quod religionis principia ignoret, fidem evangelicam abneget, aut Baptismum non receperit, cum moribus exterius inculpatis vivere, ſatis, ſuperque ſit. (*) Præterea Socinus in quodam ſuorum operum hæc addit: „recepi ab eo li„brum italice ſcriptum circa ſignaculum „ſacris literis appoſitum, nihil tamen „in divino hoc Codice intelligi poteſt, „ſed utriusque magni Viri Moyſis, & „Eliæ, de quibus in Apocalypſi mentio „fit, adventus eſt præſtolandus, hi enim „om-

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

(*) Quot, & quanti hodiedum inter Chriſtianos reperiuntur ejusmodi Puccii rogi ſupplicio digni, qui tamen ſeſe *Eſprits-Forts* nominant, & illuſtrati ſæculi felicitati veram fidei ſuæ cognitionem, ſeu potius æternam ruinam debere jactitant.

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

„omnia Bibliorum myſteria explica„bunt: eapropter hac regula ad diri„mendas Religionis controverſias ante„hæc tempora uti haud debemus.„

§. LIX.

Socinus ſeditionis apud Poloniæ Regem accuſatus.

Socin. de Mag. adv. Paleol. p. 1.

Poſtea Socinus Tiguro in Tranſylvaniam contendit, illinc vero exeunte anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo nono delatus Sectariorum Eccleſias variis diſſidiis fœde ſciſſas reperiebat: has igitur ſuis fallaciis eo induxerat, ut in nefandas ejus opiniones conſpirarent: cum autem a ſpuriis reformatis impugnaretur, hiſce diſſidiis ſibi funeſtum negotium apud Regem faceſſebat; hi enim hæretici, ut extremum Socino exitium pararent, eun-

Hornbeck l.c.

dem coram Stephano Battorio Poloniæ Rege accuſabant, quod ſuo libro contra Jacobum Palæologum ſeditioſas opiniones inſperſerit, ac inteſtina bella, quibus Regnum aliunde infeſtabatur, ſovere ſategerit: verum hæc Proteſtantium accuſatio tam manifeſto innitebatur mendacio, ut ad eos falſitatis convincendos duntaxat ipſum Socini librum conſulere ſatis, ſuperque ſit; ibidem enim paſſim legitur, quod accerrime illorum opinioni, qui arma adver-

adversus suum Principem capessunt, sese opposuerit, ac ipsus Theologos Protestantes condemnarit, eoquod ipsi propugnarent, quod licitum sit sese opponere illis, qui conscientiæ libertatem opprimunt: aliunde vero forte etiam Zelosissimi fautores de arbitraria, & despotica suorum Principum potestate nunquam solidius disseruerunt: proin Socinus facili negotio hanc Protestantium calumniam a se amoliri potuisset, si duntaxat suum librum contra Palæologum in medium protulisset: attamen ut ejusmodi accusationis funestos exitus præverteret, atque a talibus calumniis sibi præcaveret, consultius duxit, post quatuor annorum moram Cracovia excedere, atque ad Christophorum Morsteinium Nobilem Polonum, & egregium Unitariorum fautorem, ac Pawlikoviæ Dynastam confugere. Sæcul. XVI. A.C. 1595.

§. LX.

Socinus matrimonio junctus, suaque uxore orbatus.

Socinus cum sese ab hominum tumultu expedire pararet, gravioribus, quam antea turbis, implicabatur, equidem non a Protestantium Ministellis, qui eidem ingenii sui dotes invidebant, tum vexatio ei imminebat, sed agendum potius ei erat tunc cum Proceribus, *Præipcov. in vita F. Socini.*

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

ceribus, ac primæ Nobilitatis Viris, qui ingenii ſui acie, eruditionis fama, dogmatum novitate, perorandi facilitate, morum comitate, faceta indole, ejusque illecebris deluſi illum ſua amicitia, fiducia, ac patrocinio dignabantur: quinimo ſuis etiam fallaciis tam dextre Eliſabetham Chriſtophori Morſteinii filiam faſcinabat, ut illam ſibi uxorem copularet; qua affinitate ſibi adhuc amplius Procerum benevolentiam promeritus plusquam integro anno in Morſteinii ædibus commorandi libertatem obtinuerat, ubi etiam ſuum opus contra Eutorpium concinnans omnes Unitariorum hoſtes ſtrenue impugnabat, quamvis a ſuis æmulis non modo variis, ac ſævis modis vexatus, ſed etiam ab illis anathemate perculſus fuerit, an autem hujus ſententiæ cauſſa, illorumque agendi ratio æqua, vel iniqua fuerit, ægre decidi poteſt: utut res ſe habuerit, id minime dubium eſt, quod Socinus anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſeptimo ſua uxore orbatus tam immodicum inde conceperit dolorem, ut ſuæ valetudini maximum damnum inferens aliquamdiu ad ſtudia nequaquam idoneus eſſet, ac nunquam languorem, quo obrutus erat, depellere poſſet.

§. LXI.

§. LXI.

Sæcul.XVI. A.C.1595.

Socinus mortuo magno Etruriæ Duce omnibus ſuis bonis exutus.

Haud minori dolore percellebatur ob Franciſci Medicæi magni Etruriæ Ducis obitum: eo enim defuncto ſeſe fido amico, ac potenti Protectore, omnibus ſuis bonis, omnique ſpe orbatum cernebat; hucusque equidem cum Iſabella Medicæa Magni Ducis Soror, & Pauli Jordani Urſini Conjux adhuc vita ſuperſtes eſſet, ſacræ Inquiſitionis Judices, qui hunc hæreticum omnium ſuorum bonorum jactura ad ſaniora reduci putabant, ſuos conatus incaſſum impendebant: ipſa etiam vivis erepta adhuc ipſemet Magnus Dux illum protegere ſtudebat, necnon illum, ut reverteretur, rogans eidem fidem fecerat, quod ejus patrocinio tutus ſuis proventibus libere frui poſſet, id autem unice ab eo peteret, ne ſuis libellis nomen ſuum apponeret: verum Socinus hanc munificentiam in rem ſuam vertere parum ſollicitus, atque aliunde ſpe ſua deluſus, quod apud eruditos novis opinionibus infectos eximium ſibi nomen comparaſſet, duntaxat cum magno Etruriæ Duce literarum commercium proſequi intentus erat. Aſt mortuo hoc Principe Socinus pene in-

Pezipcov. l. c.

Sæcul. XVI. A.C 1595.

numeris, quibus omni ex parte petebatur, telis sese expositum sentiebat, tantoque impetu omnes calamitates conspirabant, ut omnes tumultus, & bella, quibus tum Polonia, & Sectariorum Ecclesiæ agitabantur, unice ad extremum Socini exitium excitata, atque continuata viderentur: ab aliis enim accusabatur, quod malorum, quibus Regnum afflictabatur, auctor exstiterit: insuper alii in ejus culpam rejiciebant horrendum illud schisma, quo variæ Novatorum factiones inter se scindebantur, unde sibimetipsi gravis, ac jamjam illis, quibus apud Morsteinium Pawlikoviæ Dynastam convivebat, admodum molestus Cracoviam, adversam sortem suam declinaturus, revertebatur, ubi denuo studiis intentus difficiliores fidei controversias, ac quæstiones dilucidare aggressus est, ac pro viribus animos illorum omnium conciliare satagebat, qui supremam Christi Domini Divinitatem negantes circa alia capita inter se dissidebant. Ex hoc animi proposito eorum cætibus, disputationibus, & Synodis sedulo adesse studebat, necnon in Briescienſi conciliabulo Franciſci Davidis discipulos tam acriter refellebat, ut non sine animi sui jubilo tandem suam opinionem a pluribus Ministellis approbari cerneret, cujus

cujus successus prosperitate sibi Prose- Sæcul.XVI.
lytorum numerum auxit, atque inter A.C.1595.
eos Petrum Stoinski, Andrée, Stanislaum, & Christophorum Lubienieschi sibi conciliabat, ex quibus prior sua eloquentia, ac profunda eruditione Socini errores valide suffulciebat, ceteri vero tres tantopere ejusdem merita deprædicabant, ut ex affectu erga ipsius doctrinam relictis Aulæ officiis ipsi Ministrorum munus suscipere non dedignarentur.

§. LXII.

Socini opera.

Toto hoc tempore Socinus varia edidit opuscula, ac ipsus in quadam epistola die tertia Februarii anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo quinto ad Christophorum Morsteinium data fatetur, quod sequentes libros typis impressos conscripserit. I. Responsum ad Paleologum pro Racovianis. II. Disputationem circa quemdam textum septimi Capitis epistolæ ad Romanos. III. Adnotationes in Theses Possnanienses Collegii. IV. Dissertationem contra Volanum. V. Examen argumenti pro Unitate, & Trinitate Dei unacum breviſſimo responso ad quasdam assertiones. V. Synopsin nostræ justificationis per Christum. VII. Tractatum

Sæcul. XVI A.C. 1595

ſtatum de fide, & operibus, quantum ad noſtram juſtificationem conferunt. IX. Opuſculum de auctoritate ſacræ Scripturæ. X. Primam reſponſionem ad binas Franciſci Davididis theſes, an invocandus ſit Chriſtus Dominus. XI. Explicationem initii Evangelii ſancti Joannis. XII. Antiwieckum Polonum. XIII. Diſquiſitionem de Chriſto Salvatore. XIV. Antiwieckum latinum, quod opus tum adhuc ſub prælo ſudabat. Sandius in ſua Antitrinitariorum Bibliotheca hiſce elucubrationibus ſequentem aſſignat ordinem, præprimis enim recenſet explicationem in prima verba capitis ſancti Joannis una cum præfatione, quæ Lælio Socino Fauſti Patruo perperam adſcribitur; hic enim eam jam anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſecundo compoſuit, eoquod in libro, quem contra Eutorpium anno Chriſti milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto ediderat, de hac explicatione mentionem feciſſet, aſſerens, illam jam ante viginti duos annos fuiſſe ſcriptam, typisque vulgatam: exſtant quoque duæ hujus libri verſiones, quarum una Polonice a Gregorio Pauli, altera Belgice concinnata eſt.

Demum anno reſtauratæ Salutis milleſimo quingenteſimo quinquageſimo

mo Socinus italico idiomate scripsit tractatum de Authoritate sacræ Scripturæ, nomen tamen suum non apposuit, illum vero postea latine reddidit, qui etiam liber anno Servatoris nostri millesimo quingentesimo octogesimo octavo sub ementito nomine reverendi Patris Dominici Lopez Societatis Jesu Hispali typis impressus prodiit, brevi tamen illum nequaquam Catholici Scriptoris partum esse deprehendebatur, quinimo ipsemet Socinus in sua ad Morsteinium epistola superius memorata hoc opus sibi adscribit. Demum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo secundo Nicolaus Bernaldus Delphinensis Nobilis hunc librum Gallice reddidit, addito hoc titulo: *Liber de auctoritate sacræ Scripturæ, Authore L. unacum Theologorum Basileensium annotationibus in quædam ejusdem libri loca.* Pariter Theodorus Raphael Camphusius unacum notis belgico idiomate hoc opus donabat anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo tertio: insuper prodiit altera illius editio unacum apologetica Cornelii Vorstii præfatione: præfigitur quoque epistola nuncupatoria Jacobi Sieninii ad Sigismundum III. Poloniæ Regem die vigesima Novembris Anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo sexto

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

Racoviæ data: præterea libro de auctoritate ſacræ Scripturæ anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo undecimo Cracoviæ typis edito adjuncta eſt Religionis Chriſtianæ ſumma a Socino Italice ſcripta unacum quodam libello, cui titulus: *Scriptum breve*, quod Socini opiniones circa noſtræ ſalutis a Chriſto Domino perfectæ conditiones continet, atque anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quarto primam lucem aſpexit.

Jam antea mentionem fecimus de diſputatione circa Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum: allegato autem hoc ſcripto Sandius ſubjungit aliam diſſertationem de ſtatu primi hominis, ſeu de ejus immortalitate ante ipſius lapſum contra Franciſcum Puccium Florentinum, ubi ad initium ponitur reſponſio ad decem Puccii argumenta Baſileæ Anno Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo ſcripta: poſtmodum legitur ampla confutatio defenſionis eorumdem argumentorum edita Tiguri die vigeſima ſeptima Januarii anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo octavo edita unacum nuncupatoria Hieronymi Moſcorovii epiſtola ad Principem Mauritium Haſſiæ Landgravium: inſuper Socinus præfato anno publici

publici juris fecerat posthumos Sebastiani Castalionis dialogos de Prædestinatione, electione, libero arbitrio, & fide, eisque præfixit ementitum nomen Felicis Turpionis Urbevetani unacum ejus præfatione: porro hi Dialogi belgice redditi anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo primo, ac demum millesimo sexcentesimo decimo tertio prodierunt: præterea responsio ad Francisci Davidis theses anno a partu Virginis millesimo quingentesimo septuagesimo octavo, & nono concinnata prælum anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo octogesimo reliquit, cui adjiciebatur Davidis defensio, quamvis genuinus illius auctor esset Jacobus Paleologus, ejusque Socii: insuper addebatur Francisci Davidis elucubratio, qua hæc responsio refellitur, sub titulo: *Confutatio Responsionis Faustinæ.* Hoc opus quamvis mutilum anno restauratæ Salutis millesimo quingentesimo septuagesimo nono in Hungaria typis vulgabatur. Sæcul. XVI. A C 1595.

Exstat ad hæc alia ejusdem libri editio latina, unacum responso ad Gregorii Blandrati argumenta, & Francisci Davidis confutationem, qua Faustinianum responsum refellebatur. Hæc editio istum præfefert titulum: *Disputatio de invocando Christo scripto habita a Fausto*

Sæcul. XVI. A.C. 1595

Fausto Socino cum Francisco Davidide Anno 1578. *&* 1579. *paulo ante ejusdem Francisci obitum.* Porro hæc responsio anno Christi millesimo quingentesimo septuagesimo nono elucubrata, ac plurimum aucta per Alexium Redecium anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo quinto in minori forma excusa fuit: disputationi autem nonnisi anno millesimo quingentesimo septuagesimo nono Clusemburgi Mense Majo finis imponebatur. Cæterum illius editioni ad initium præfigitur Fausti Socini epistola ad omnes verbi Divini Ministros, qui in Transylvania credunt, & profitentur, quod Deus unicus sit solum Pater Domini nostri Jesu Christi. in eadem hac epistola Socinus responsi sui cunctationem excusans calumnias refellit in eum sparsas in quodam libello, qui sub nomine Fratrum Transylvanorum longo post tempore divulgatus fuit. Scripta fuit hæc epistola Cracoviæ die decima quarta Julii anno Redemptionis nostræ millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, pro typis expensas suppeditante Palatino Joanne Kiseka primo Samogitiæ Præside.

Cetera Socini opera usque ad currentem annum sunt sequentia. I. Disputatio circa Baptismum flaminis Cracoviæ

coviæ die decima quinta Aprilis anno millesimo quingentesimo octogesimo scripta, cui adjungitur responsio ad priores, & postremas adnotationes ab Andrea Dudithio factas unacum responsione ad notas, quas Martinus Czechovicius addiderat ad appendicem de Baptismo parvulorum, insuper ibi continentur duæ epistolæ circa quæstionem de Baptismo ad anonymos directæ, eaque opera in belgicum idioma fuere translata. II. Socinus vulgavit responsionem ad monitum Andreæ Volani circa naturam, & essentiam Christi Domini Filii Dei, necnon circa expiationem peccatorum per eundem Christum Dominum factam: porro Socinus huic operi primam manum admovit anno Christi millesimo quingentesimo septuagesimo nono, paulo antequam in Poloniam veneret, illud vero magis limatum emendabat, typisque edebat unacum epistola nuncupatoria ad Kiszka Palatinum die decima quarta Junii scripta anno Domini millesimo quingentesimo octogesimo octavo. Huic operi etiam ad omnia ea, quæ Volanus primo libro opposuerat, responsio adjungitur, atque scripta est hæc responsio absque Auctoris nomine anno millesimo quingentesimo octogesimo tertio, ac quinto post anno typis edita, necnon Georgio Blan-

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

Blandrato inſcripta, ad quem Socinus quoque epiſtolam deſuper exarraverat. Cuncta hæc opuſcula belgice reddita anno milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo quarto publici juris facta ſunt. III. Socinus ſupra ſeptimum epiſtolæ ad Romanos caput explicationem edidit ſub nomine Proſperi Dyſidæi, eamque ad Joannem Niemoiovii circa annum milleſimum quingenteſimum octogeſimum adornavit, cui adjuncta viſitur ejusdem Niemojovii epiſtola hanc in rem ad Fauſtum Socinum ſcripta præter iſtius reſponſionem ad eundem die vigeſima quarta Martii anno Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo octogeſimo primo datam: quæ omnia anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo tertio Cracovienſibus literis excuſa prodierunt. In hac explicatione movetur quæſtio, an Apoſtolus in hoc loco ex propria perſona de ſeipſo jam per Chriſti Spiritum regenerato loquatur: porro hic liber ad belgicum idioma translatus anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo quarto typis vulgatus eſt. IV. Socinus præter apologiam pro Racovienſibus contra Paleologi librum anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo primo excuſam, necnon præter adnotationes in theſes Posnanienſes *de trino, & uno Deo* contra novos Pauli Samoſa-

mosateni Discipulos editas anno mil- Sæcul. XVI.
lesimo quingentesimo octogesimo tertio, A. C. 1595.
etiam quædam composuit opuscula de variis argumentis, uti sunt I. expositiones, quibus Persona Spiritus sancti comprobatur. II. Adnotationes in Joannis Niemojovii scriptum contra aliquam partem disputationis de Christo Salvatore. III. Notæ in aliquod scriptum Polonicum de Regno Christi in terris. IV. Adnotationes in libellum Eberardi Spangenbergii de duabus bestiis Apocalypticis. V. Objectiones, seu articuli Joannis Cutteni, Ministri Evangelici. VI. Brevis sermo de caussa, ob quam Christi Evangelio fides adhibeatur, vel denegetur. VII. Responsio illius, qui credit, sicut & illius pœna, qui non credit. Hoc opus Italice scriptum latinitate donatum a Smalcio sub annum Domini millesimum sexcentesimum duodecimum typis editum est, insuper extat etiam alia illius versio belgica. VIII. Tractatus contra Millenarios, de Regno mille annorum Christi Domini in terris. IX. Disputatio breviſſima de carne Christi contra Mennonitas. X. Responsio ad Cutteni objectiones. XI. Duæ epistolæ Niemojovii de Sacrificio, & invocatione Christi Domini, unacum Socini responsione anno millesimo quingentesimo octogesimo

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

gesimo septimo data. XIII. Defensio adnotationum in Theses Theologicas Collegii Posnanienſis: *de trino, & uno Deo* contra Gabrielem Eutropium Sadecium Posnanienſem Canonicum. Hoc opus dum nondum erat absolutum, elucubrabatur, & circa annum milleſimum quingenteſimum octogeſimum quartum, Racovienſibus literis unacum Moſcorovii præfatione anno Domini milleſimo ſexcenteſimo decimo octavo imprimebatur.

Elucubratis hiſce operibus Socinus ea, quæ ſequuntur, ſcripſit opera. I. Edidit diſputationem inter Fauſtum Socinum, & Chriſtianum Franken de honoribus Chriſto Domino debitis, in quibus diſcutiebatur, an Chriſtus, etſi modo perfectiſſimo Deus non eſſet, nihilominus adoratione religioſa honorandus ſit, necne? Agitabatur hæc quæſtio die decima quarta Martii anno Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto in Chriſtophori Morſteinii ædibus, anno autem milleſimo ſexcenteſimo decimo octavo fuit impreſſa: ceterum Sandius obſervat, quod Chriſtianus res ibidem enuntiarit, non prout reipſa erant, ſed prout ipſi videbatur, qua ratione eſſe deberent; quippe Caminecius coram Georgio Schomanno, Simone Ronnenbergio, pluribusque aliis fate-

fatebatur, quod hanc disputationem describens minus attenderit ad ea, quæ Socinus affirmabat, quam ad illa, quæ ejus principiis consona essent. Cæterum ibidem adjiciuntur plures adnotationes, & responsa ad ea, quæ Christianus objecit præter quasdam correctiones eorum, quæ hic Socinum dixisse fingit. II. Quædam fragmenta exstant amplioris responsionis, quam Socinus contra Davididem circa articulum, an Christus non sit invocandus adornabat, verum illius nonnisi sex supersunt capita. III. Aliud habetur fragmentum adnotationum in cujusdam auctoris scriptum circa differentiam veteris, & novi Testamenti. IV. Prostant quæstiones aliquæ Davididis cum responsione Socini. V. Antitheses elucubravit in disputatione duorum Unitariorum. VI. Nonnullas adnotationes vulgavit in disputationem de invocatione Christi. VII. Scripsit de libro Apocalypsis, & argumentis, quæ exinde illi petunt, qui hanc invocationem negant. VIII. Tractatum composuit contra Semi-Judaizantes præter tres epistolas Martini Seidelii de Messia unacum Socini responso. Sæcul. XVI. A.C. 1595.

Idem quoque Socinus insuper edidit relationem disputationis, quam circa existentiam Filii unici Dei quidam

Seecul. XVI A.C. 1595.

Erasmus, & Socinus, inter se habuerunt, ubi ille propugnabat, quod Christus Dominus fuerit verus unicus Dei Filius, priusquam a Beata Virgine natus erat, quod alter negabat. Huic disputationi finis imponebatur die trigesima Novembris anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo quarto, undecimo autem post anno Racoviæ imprimebatur, cui editioni ad initium præfixa legitur Fausti Socini præfatio ad Hieronymum Moscorovium: adjuncta quoque fuit quæstio de argumento, quod Erasmus Joannes Fausto Socino proposuit, præter hujus responsum, & Synopsin nostræ justificationis per Christum Dominum, quod opus primo sub nomine Gratiani Turpionis editum anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo primo typis excusum fuit, ubi plures exiguæ molis tractatus de hoc argumento adjecti reperiuntur, atque inter ceteros confutatio libri a Jacobo Wicko Jesuita in Polonia elucubrati circa divinitatem Filii Dei, & Spiritus sancti, ubi etiam refelluntur ea omnia, quæ Bellarminus circa hoc argumentum scripserat. Hæc responsio scripta est anno millesimo quingentesimo nonagesimo secundo, & tertio Polonice edita, quam juvenis Petrus Statarius, seu Stoinski transtulit, prius

prius latine scriptam unacum Auctoris præfatione die septima Septembris anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo quinto elucubrata, atque sub Auctoris nomine iterato prælo excusa. Ad hujus operis calcem Socinus pollicebatur, quod in lucem editurus sit librum, in quo argumenta contra dogma unius, & trini Dei passim produci solita continerentur. Sandius existimat, quod Socinus datam fidem sefellerit, aut hoc opus in tumultu, cui Cracoviæ anno millesimo quingentesimo nonagesimo octavo fuerat expolitus, amissum fuerit. Nil ergo amplius supereſt ex ejus libris, quam ipsius defensio ob disputationem circa locum septimi capitis epistolæ ad Romanos contra quemdam Ministrum evangelicum, quam defensionem Socinus die decima quarta Novembris anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto datis ad Nicolaum Bernaldum celebrem Medicum literis eidem transmisit, a quo etiam belgice reddita est. Porro de reliquis operibus ab hoc tempore editis sermo erit, dum ad annum Christi millesimum sexcentesimum quartum hujus Scriptoris obitum referemus. Sæcul XVI. A C 1595.

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

§. LXIII.

Opiniones, atque errores Fausti Socini.

Hartnacius in Synt. contin. Micrel. l. c. Natal. Alex. hist. Eccl. Sæc. XVI. Hoornbeck l. c.

Ceterum omnes opiniones, & Fausti Socini errores quidam Historicus natione Germanus ad ducentas viginti novem propositiones redegit, ex quibus tamen nonnisi præcipuas adducemus; quippe non modo contentus, ut cum Lutheranis, & Calvinistis quædam Ecclesiæ Catholicæ dogmata rejecerit, insuper cunctos etiam ceteros articulos a Calvinistis retentos, imo & illos, quos Lælius Socinus ejus patruus adoptaverat, sua ferula perstringere aggressus est, & quidem primo propugnavit, quod Ariani nimium Christo Domino attribuerint, quocirca apertis verbis le Samosatenum, & Photianum professus hæc tradebat: „Christus Dominus non-„nisi purus erat homo, qui ante suam „ex Beata Virgine nativitatem non „exstitit, proin nec dabatur præexisten-„tia Verbi: insuper in divina essentia „nonnisi unica reperitur Persona, ac „sibi repugnat asserere, quod unus dun-„taxat detur Deus, & hic tamen tri-„nus sit in Personis: hæc ergo distinctio, „unius in essentia, & Trini in Personis „nunquam in sacris literis tradita fuit, „sed aperte rationi, & veritati adver-„satur,

„ſatur, cum certum ſit, quod plures „non dentur eſſentiæ, quam Perſonæ, „nec plures Perſonæ, quam eſſentiæ: „Dei Filius autem nonniſi per Meta„phoram, & propter maximam Patris „potentiam Deus nominatur: porro hoc „nomen Deus in ſacris literis duplici „modo accipitur, & quidem primo pro „magno, & unico Deo, qui cælum, „terramque creavit, cunctisque impe„rat, & neminem ſe ſuperiorem habet „&c. atque in hoc ſenſu vere aſſeritur, „quod nonniſi unicus detur Deus. II. „Significatur ille, qui a Magno Deo in„ſolitam auctoritatem, virtutemque „recepit, aut quodammodo de Divini„tatis perfectionibus participat, atque „in hoc ſenſu quandoque in ſacris lite„ris Jeſus Chriſtus appellatur Deus: „Spiritus vero ſanctus non eſt Perſona „Divina, ſed virtus, ac Dei efficacia: „propterea ſacræ literæ ſæpius etiam „attribuunt ea, quæ nonniſi Deo com„petunt, imo etiam nonnunquam ei „Dei nomen adſcribunt, exinde vero „non concludendum, quod Spiritus „ſanctus ſit Perſona Divina, alias etiam „inferendum, quod Sapientia, Provi„dentia, &c. ſint Perſonæ diſtinctæ. „ Hi erant Socini errores circa Sanctiſſimam Trinitatem.

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

De Christo Domino hæc effutiebat: „Hic Homo-Deus secundum suam Per„sonam est verus homo, ac de illo id „tantum scire, cuilibet homini neces„sarium est, scilicet, quod non sit pu„rus homo, sed homo præter ordinem „communem, cum sit maximis gratiis „præventus, jam a sua nativitate cete„ris eminens, atque independens ab „hominibus ex sola Spiritus sancti ope„ratione conceptus, hancque ob ratio„nem Angelus ad Mariam dixit: quod „ex te nascetur, vocabitur Filius Dei, „proin existit proprius Filius, & Filius „unicus Dei, quia non alius fuit hoc „modo cunctis hominibus usque ad tem„pus haud cognito natus: ipse autem „Christus Dominus ante suam Matrem „non exstitit: appellatur tamen a divo „Paulo primogenitus omnium creatu„rarum, quia eminet in dignitate pri„mus ex omnibus novis creaturis, quæ „sunt Christiani, insuper etiam ob suam „conceptionem, suamque ab omni ma„cula exemptionem novus est homo, „novaque creatura.„ Ceterum illis, qui Socini scripta pervolverunt, haud ignotum est, ad quas violentas interpretationes confugere coactus fuerit, ut sacras literas, & præcipue prima primi capitis verba, quæ in sancti Joannis Evangelio continentur, ad suum sensum

sensum detorqueret, prout in ejus libro contra Wickum patet: porro dum Sanctissimæ Trinitatis mysterium evertere aggressus fuerat, hinc necessario errandi impetu actus etiam Incarnationis Mysterium negare compellebatur: quapropter hæc primi capitis verba: *Verbum Caro factum est*: ita legit: verbum caro factum fuit, seu ex ipsius sententia: „Hic Homo natus ex Maria, quem „Joannes tantopere commendat, eum„que vocat Deum, & Verbum, per „quod facta sunt omnia, fuit imbecil„lis, miseriis plenus, a mundo despe„ctus, humiliatus, abjectus, & morti „sicut ceteri homines obnoxius. Sæcul. XVI. A. C. 1595.

His quoque sequentes addidit errores: „Christus fuit Propheta, prius„quam enim ipsum mundus cognove„rat, in Cælum ad Deum Patrem suum „raptus ab eo plene edoctus est om„nia ea, quæ salutis humanæ condi„tionem respiciunt, aut ad suum Mi„nisterium referuntur: postea plena præ„ditus auctoritate ad homines descen„dit, ut ibidem adimpleret Patris sui „voluntatem, cujus plenam hauserat „cognitionem. Eapropter Socinus ad propugnandam impietatem suam ad quoddam, quod Christus Dominus post suum Baptisma instituit, iter recurrebat, ut hujus delirii beneficio

Sæcul. XVI. A.C. 1595

explicare valeret illum sancti Evangeli textum sancti Joannis capite 3. versu 13. ubi Christus Dominus de semetipso dixit: *nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo.* In sua responsione ad Wickum, necnon in pluribus aliis locis affirmat, quod cultus, seu honor religiosus, qui Christo Domino defertur, directe ad Deum referatur, Christo autem duntaxat respective ad suum Patrem tribuatur: postea sequentes addit blasphemias: „Christus propria virtute „non resurrexit, resuscitatus tamen „fuit in eodem corpore, in quo cum „Apostolis conversatus est, eisque in „eodem corpore apparuit, id tamen „unice ideo factum, ut eis certum daret signum, quod resuscitatus fuerit: „porro in sua ascensione disparuit, adeo, „ut nihil amplius de carne, & sanguine „Christi extet, sed sit totus spiritualis, „talisque, quales sunt, qui carnem, „ossa, & sanguinem non habent: si „vero dicitur, quod Christus habeat „Corpus, id duntaxat relative ad ejus „essentiam verum existit, seu „prout Socinus rem magis declaravit,„ Corpus „Christi ante suam ascensionem non „fuit immortale, impassibile, spirituale „&c. quamvis resuscitatum; has autem „dotes primum post suam ascensionem „acquisivit.„ Præterea Socinus evertebat

tebat Christi Redemptionem, totumque opus, quod ipse pro hominum salute operatus est, ad id restringit, quod illos veritatem docuerit, virtutum heroicarum exempla præbuerit, suamque doctrinam sua morte confirmarit: his quoque subjunxit: „Christus Dominus „non fuit Sacerdos ante suam ascen„sionem, imo non ipse functus est offi„cio Sacerdotis eo tempore, quo Cruci „affixus fuit, nec mors ejus fuit Sa„crificium, sed præparatio ad complen„dam suam oblationem, quæ nonnisi „post ejus Ascensionem consummata „fuit. „ Sæcul. XVI. A.C. 1595.

Circa hominem, & Sacramenta sequentes evomebat errores: „Homo „ante lapsum suum non erat immorta„lis, nec mors naturalis, seu mortali„tas ingressa est in mundum per pecca„tum, sed unice necessitas moriendi, „& mors æterna: nec Adam ante la„psum suum ornatus erat justitia ori„ginali, proin peccatum originale, gra„tia, & prædestinatio absoluta nonnisi „figmenta sunt: minus vero Baptismus „fluminis a Christo institutus est, proin „Christianus illo non indiget: nihilo„minus in Baptismo post Christi resur„rectionem instituto aliquid continetur, „quod ad quorumdam peccatorum re„missionem conducit, eoquod ad publi-

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

„cam nominis Christi professionem de„servit, sine qua nullus peccatorum suo„rum remissionem obtinere valet, ve„rum hæc ipsa, addit Socinus, remis„sio non est usque adeo huic fidei pro„fessioni annexa, ut sine illa subsistere „nequeat, cum ea obtineri valeat se„cundum tempora, loca, vel alias res, „quas Ecclesia pro hac remissione de„terminavit: proin Baptismus non erit „necessarius ei, qui independenter ab „hac professione publica Nominis Christi, „suorum peccatorum remissionem im„petrabit: inde ergo concludendum, „quod Baptismus novam generationem, „seu spiritualem nec infantibus, nec „adultis conferat.

Quantum ad usum Cœnæ ita somniabat Socinus: „Panis, & vinum, „quod ibi sumitur, nil aliud est, quam „manducare panem, & bibere vinum, „sive hic ritus peragatur cum fide, aut „sine ea, sive spiritualiter, sive corpo„raliter id fiat: Cœna ergo non est Sa„cramentum, nec alium habet finem, „quam ut memoriam mortis Dominicæ „revocemus: abusus igitur est credere, „quod Cœna nobis quasdam novas gra„tias procuret, aut illas, quas possi„demus, conservet; quippe omnes ex„teriores res, quæ nos in divina veri„tate, scilicet in fide, & gratia firmare „possunt,

„possunt, sunt aqua, Sanguis, & Spi- Sæcul. XVI.
„ritus, seu innocentia, Martyrium, & A.C.1595.
„Christi, Apostolorum & fidelium mi-
„racula.

De fide, gratia, & Prædestinatione Socinus sic delirabat: „Solus Spi-
„ritus Dei nos in fide firmat, veteris
„autem Testamenti justi non fuerunt
„justificati per fidem in Christum Do-
„minum, nec unquam vitæ æternæ
„promissiones pro iis factæ fuerunt:
„porro moralia novi Testamenti præ-
„cepta sunt diversa a moralibus vete-
„ris Testamenti mandatis: de cetero
„omnes homines ex natura sua habent
„propensionem, & potestatem operandi
„omne id, quod Deus præcipit, dum-
„modo ejusmodi homines per diutur-
„nam in peccato habitudinem nolint
„ipsimet Dei voluntati obstrepere: ne-
„que etiam hominis vires adeo imbe-
„cilles sunt, ut tunc, si sibi violentiam
„inferre vellet, Dei auxilio adjutus om-
„nia mandata observare non posset: in-
„terim hoc auxilium est duplex, quo-
„rum unum internum, alterum vero
„externum, atque hoc consistit in pro-
„missionibus, quibus Deus in sua lege
„spopondit, se opera remuneraturum;
„hæc enim promissa excitant animum,
„eumque ad ferventer operandum sti-
„mulant: insuper consistit in minis, qui-
„bus

Sæcul. XVI. A. C. 1595.

„bus Deus se peccata castigaturum mi„nitatus est; quippe hæ comminatio„nes hominem a legis transgressione „deterrent: denique etiam importat con„firmationem, & repetitionem harum „promissionum, & minarum. Ceterum „auxilium internum etiam est duplex, „quorum alterum est donum, quod „Deus homini, qui ei obtemperat, con„cedit juxta sua promissa eidem bene„vole facta: alterum vero est illud, dum „Deus ipsemet hominem instruit, ut „melius de ejus voluntate edoceatur.„ insuper Socinus affirmabat, quod in Deo non detur decretum, quo ab æterno salvandos, vel reprobandos prædefinivit, nec etiam Deus perfectam, certam, ac infallibilem habuerit cognitionem rerum futurarum, quæ a libertate hominis dependent, nec ullum fecerit decretum circa eas res, quæ ad salutem, vel ad damnationem pertinent.

Socini errores circa animam, & resurrectionem erant sequentes: „Ani„mæ a morte non vincuntur, aut im„pii ad nihilum redigentur, nec un„quam pro sceleratis erit resurrectio, „& duntaxat ii, qui usque ad consum„mationem sæculorum permanebunt, „judicabuntur, & cum dæmonibus in „ignem æternum præcipites agentur: „hic autem ignis æternus dicitur, non „ex

„ex eo, quod damnatos in æternum cru- Sæcul.XVI.
„ciaturus sit, aut quasi damnati non A.C.1595.
„consumerentur, etsi in hoc igne ar-
„derent, sed ideo æternus appellatur,
„quia damnati nunquam liberabuntur:„
Inde ergo concludi potest, Socinum negasse, quod damnati, & dæmones æternas pœnas sustineant: imo aperte ait, quod in nihilum redigantur, quapropter etiam docet, quod mors, & infernus sint ille lacus igneus, de quo sanctus Joannes in vigesimo Apocalypsis capite mentionem facit: Socini autem ratio est hæc, quia absonum videtur dicere, quod Deus peccata, quæ non sunt æterna, & infinita, æternis pœnis puniat, & continuo iram suam contra viles creaturas exerat: insuper asserit, quod justi gloria cum Deo fruantur, impii vero annihilentur, proin hac ratione semper illi, qui gloria privati sunt, etiam patiantur.

Circa Ecclesiam hæc asserebat; „Ea,
„quæ Ecclesia visibilis vocatur, non
„semper substitit, nec semper subsistet:
„nec etiam perspicuæ, certæque dan-
„tur notæ, ex quibus certo vera Ec-
„clesia designari valeat: nec etiam ab
„Ecclesia est expectanda veritatis Di-
„vinæ doctrina, nec ullus etiam, quæ-
„nam sit vera Ecclesia, inquirere, aut
„discutere tenetur: insuper Ecclesia pe-
„nitus

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

„nitus est collapsa, Apostolorum tamen „scriptis restaurari potest: nec veræ „Ecclesiæ character est, quod omnes „illos, qui cum ea non sentiunt, con„demnet, aut affirmet, quod extra ipsam „non sit salus: porro Ecclesia Aposto„lica est illa, quæ in nullo errat quan„tum ad res necessarias ad salutem, „quamvis errare possit in aliis doctrinæ „capitibus; nullum vero est Dei Ver„bum, ex quo certo haurire possumus „fundamentales salutis articulos; jam „enim Antichristus regnare cæpit a „tempore, quo Romani Pontifices suum „Regnum inchoarunt, ac tum Christi „leges aboleri cæperunt, & vero cul„tui idololatria fuit subrogata: quando „autem Christus Dominus Petro dixit: „*Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, nihil Petro, „vel collatum, aut promissum fuit, nisi „quod & reliquis Apostolis promissum, „datumque fuisset, ridiculum autem, „& inutile foret, si quis ex hisce Christi „verbis: *portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, inferre vellet, quod Eccle„sia seduci, atque dæmonis astibus „everti non possit: verus ergo hujus „promissionis sensus est, quod infernus, „seu inferni potentia nunquam adver„sus illos prævaleat, qui veri sunt Chri„stiani, seu quod illi in mortuorum „statu

„ſtatu non permanſuri ſint: proin cla- Sæcul.XVI.
„ves Petro a Chriſto Domino datæ nil A.C.1595.
„aliud ſunt, quam poteſtas ei relicta,
„qua declarare, & indicare poteſt cun-
„ctos ad Regnum cælorum pertinentes,
„ſicut & alios ad illud non ſpectantes,
„ſeu vi hujus poteſtatis declarare va-
„let, quinam ſint illi, qui ad Chriſtia-
„norum conditionem pertinent, & a-
„pud quos Deus in hac vita per gra-
„tiam, & in altera, ſeu in cælo per
„gloriam æternam, qua eos cumulabit,
„manſionem ſuam facere voluerit.„

Circa diſciplinam, & mores præ-
ter alios errores, præcipue ſequentes
opiniones erroneas proferebat Socinus:
„Lutherus, Zwinglius, Oecolampa-
„dius, Calvinus, cunctaque ſpuriæ re-
„formationis capita fidem, quam Con-
„ciliis generalibus debemus, imo &
„illam, quam a Concilio Nicæno hau-
„ſimus, everterunt: Chriſtiano autem
„licitum non eſt bellum inferre, imo
„nequidem ſub auctoritate, & Princi-
„pis cujusdam imperio militare, vel
„opem cujusdam Magiſtratus implorare,
„ut de illata quadam injuria ultio re-
„poſcatur; bellum enim gerere, ſem-
„per malum eſt operari, & agere con-
„tra Chriſti præceptum: præterea Chri-
„ſtus Dominus juramenta privatim facta
„inhibuit, etſi id ad certas res affirman-

„das

Sæcul. XVI A.C. 1595.

„das fieret: nihilominus ut ſuam opi„nionem temperaret Socinus, addidit „quod tunc, ſi de rebus magni momenti „agitur, jurare liceat.„ Hæc inſuper tradidit Socinus: „non licet Magiſtra„tus officio fungi, ſiquis in hoc munere „vim adhibere tenetur, quod ſemper con„tingit, eoquod vitia plectere, & im„pios coercere tenetur, nec etiam Chri„ſtianis hoc officium cuicunque alteri „conferre licet, imo ipſis nequidem per„miſſum eſt, ſuam, vel aliorum vitam „vi etiam contra raptores, aliosque „hoſtes defendere, ſi eam alia via tueri „valent, non enim permittere poteſt „Deus, quod homo vere pius, & qui „ſincere in Deo confidit, in tam funeſta „reperiatur neceſſitate, ut ſuam vitam „cum proximi diſpendio conſervare „velit: ſi autem aggreſſor occiditur, „majus crimen committitur, quam eſſet „illud, quod ultionem quærens perpe„traret, nam in vindicta duntaxat æ„quale rependitur; tum vero, ſi meum „furem, vel inimicum prævenio, ho„minem occido, qui duntaxat mihi „timorem incutiendi voluntatem ha„buit, ut eo expeditius furari poſſet. „Denique Miniſtri, Prædicatores, Do„ctores, ceterique nec miſſione, nec „vocatione indigent, hæc autem Divi „Pauli verba: *quomodo prædicabunt, niſi „mittan-*

„*mittantur?* non se ad quascunque præ- Sæcul. XVI.
„dicationes extendunt, sed duntaxat ad A. C. 1595.
„novæ doctrinæ prædicationem, qualis
„erat illa Apostolorum apud Gentiles
„facta.„

§. LXIV.

Religiosi Pœnitentes vulgo Piquepuci appellati recens instituti.

Ad hunc annum refertur institutum Religiosorum Pœnitentium tertii Ordinis sancti Francisci: porro hic Ordo ab initio nil nisi utriusque sexus sæcularium cætus erat: hodie vero ad Religiosum Ordinem in viginti quatuor Provincias divisum excrevit, earumque sexdecim in Italia, & novem in Belgio numerantur: illæ vero a suo Generali, qui Romæ sedem habet, seorsim gubernantur, ac Religiosi, qui eidem subjecti sunt, non aliter, ac Fratres conventuales vestiuntur, nec ab iis discrepant, nisi in pileo nigro, & superpelliceo, seu humerali, quod in acumen desinit: illi autem, qui in Hispania, & Lusitania degunt, tresque habent Provincias, sicut Fratres observantes vestiti incedunt, ac totius Ordinis sancti Francisci Generali subjiciuntur, sicut illi, qui in Galliis degunt, seque Fratres strictioris Observantiæ appellant, ac intra Regnum quatuor habent Provincias, quæ ex sexaginta tribus Con-

Herman. hist. des Ordr. Rel. Franc. Mar. Veron. annal. tertii Ord. S. Franc.

Sæc. XVI. A.C. 1595.

ventibus constant. Habitum ii deferunt ex fusci coloris panno, qui haud absimilis est Capuccinorum habitui, iidem tamen rotundo utuntur capuccio, quod a reliquo habitu separatum est, insuper nigro funiculo cinguntur, ac lignea satis alta deferunt Sandalia. Porro huic reformationi quidam Religiosus nomine Vincentius Mossart, seu Massare Parisiensis anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo quinto initium fecit, primumque monasterium erexit in oppido Francovilla inter Parisinam urbem, & Pontæsiam sito: alterum vero condidit Parisiis ferme extra suburbium sancti Antonii in loco, qui vulgo *Piquepuce* appellatur, unde etiam hi Religiosi a vulgo Piquepuci nominantur: in eodem hoc loco primam sedem olim figebant Capuccini, & post eos Jesuitæ Domus Professæ ad sanctum Ludovicum, hi tamen hunc locum utpote ab urbe nimis remotum derelinquebant: Ecclesia autem, quæ hodiedum visitur, anno Salutis nostræ millesimo sexcentesimo undecimo inchoata fuit, primumque lapidem ipsemet Ludovicus XIII. Rex posuerat.

Ceterum quamvis hoc monasterium nonnisi alterum hujus instituti cœnobium fuerit, semper tamen veluti primum habebatur, cum ferme in

in ipsa Metropoli situm esset, necnon a Rege fundatum diceretur: porro vero nomine hi Religiosi appellantur Fratres Pœnitentes tertii Ordinis sancti Francisci, atque ejusdem instituti duo Virginum monasteria numerant, præter quindecim circiter alia in Galliis, ex quibus tamen præcipuum est illud sanctæ Elisabethæ Parisiis prope Templum. Sæcul. XVI. A C 1595.

§. LXV.

Liber de Concordia *a Molina recens editus, tumultusque exinde exorti.*

Jam anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo octavo Ulyssipone Pater Ludovicus Molina Jesuita librum quemdam ediderat, quo mox acribus omnino disceptationibus fomitem subministrabat, huic suo libro titulum præfigens: *Concordia liberi arbitrii cum gratia:* cum autem physicæ prædeterminationis sententiam indigno modo ibidem traduceret, Dominicus Bannez eruditissimus Fratrum Prædicatorum Theologus hunc librum refellebat, demonstrans, quod hic Jesuita erronea innovasset dogmata, quæ non ita pridem generalis Inquisitio Castellana proscripserat dum anno Redemptionis nostræ millesimo quingentesimo octogesimo primo Patris Montemajor itidem Jesuitæ propositiones damnaverat; verum Molina jam antea satis *Hist. Congr. de auxil. l. 1. c. 13.*

Sæcul. XVI. A.C. 1595

provide ſui libri ſecuritati proſpexerat, dum eundem a Patre Ferreira Dominicano librorum Cenſore approbari curabat, cumque hic non ſine elogio librum ratihaberet, Molina hac approbatione fretus ab ipſo ſupremo Luſitanæ Inquiſitionis Præfecto licentiam impetrabat, ut hoc opus ſuum, accedente etiam Caſtellani, & Arragonenſis Senatus privilegio, in lucem edere poſſet: præterea cum Albertus Cardinalis Auſtriæ Archidux & Rudolphi Cæſaris Frater, tum Luſitaniæ Prorex ſanguinis, & affinitatis vinculo Franciſco Borgiæ olim ſupremo Societatis Moderatori junctus eſſet, hinc Jeſuitas potenter, ac ſpeciatim Molinam protegebat, unde Banneſii querelæ nequaquam hujus Principis animum tangebant: felicis tamen ſucceſſus ſpes non paucos excitabat, ut Molinæ librum, ejusque opiniones impugnarent, quinimo ex ipſa Societate nonnulli ſeſe huic novitati opponebant, ac præprimis Henricus Henriquez Luſitanus olim Salmanticæ Profeſſor non modo viva voce, ſed etiam edito hanc in rem libro theologico, cui titulus: *de fine hominis:* Molinæ librum impugnabat, ſuum tractatum anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo tertio typis edens: inſuper anno ſequenti rurſus

rursus hunc Molinæ librum censura perstringebat. Sæcul.XVI. A.C 1595.

§. LXVI.

Pontificis diploma pro præcavenda dissensione editum.

Interea disputantium æstus non modo in Lusitania, sed in Hispania inter Jesuitas, & Dominicanos indies magis efferveſcebat; hi enim suarum partium esse credebant, ut rem ad supremum Regni Castellani Inquisitorem, qui tum erat Cardinalis Quiroga Toletanus Archiepiscopus, deferrent: cum autem hic Præsul hanc disputationem in apertum schisma degeneraturam vereretur, gravibus admodum verbis totam rei seriem ad Pontificem perscribebat: eapropter Clemens VIII. ad Toletanum Archiepiscopum, necnon ad Camillum Cajetanum tum Madriti Sedis Apostolicæ Nuntium ineunte Mense Julio anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo quarto diploma dedit, in quo hujus negotii cognitionem Archiepiscopo, & Nuntio interdicit, ubi hæc tria puncta per Camillum nomine, atque authoritate sua sub gravissimis pœnis Superioribus dictarum Religionum præcipit, & quidem primo suis quoque Religiosis interdicant, ne acribus verbis, aut injuriis super his quæstionibus de gratia, *Hist. l. c. cap. 17.*

Sæcul. XVI. A.C 1595.

publice, aut privatim in defensionibus thesium, aut alia quacunque occasione utantur, aut sese mutuo condemnent, quoad usque controversia per Sedem Apostolicam decisa fuerit. II. Utriusque Religionis Provincialibus injungit, ut hi ex suis doctissimos seligant Theologos, qui utriusque Scholæ sententias circa gratiam, Prædestinationem, scientiam, & voluntatem Dei examinent, easque solidissimis argumentis ex sacris Paginis, & Ecclesiæ traditione petitis corroborent. III. Denique mandat, ut Hispaniæ Universitates, (*) Episcopos, & doctiores Theologos circa controversas hasce quæstiones in consilium vocent, atque ab eis illorum sententias scriptotenus exigant.

§. LXVII.

Molina suam doctrinam vindicaturus Madritum delatus.

Hist. l. c. pag. 120.

Has igitur literas Nuntius die decima quinta Augusti anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo quarto ad utriusque Ordinis Provinciales transmiserat, easque in exe-

(*) In Historia Congregationis recitantur literæ Camilli jussu Pontificis exaratæ, de postremo tamen hoc mandato nulla fit mentio, quod etiam præfatæ Historiæ Auctor observat his verbis: *nihil in hac epistola de consulendis Academiis.*

executionem deduci curaverat, cum hiſce altercantibus ſilentium utrinque imponeret: in menſe autem Septembri ſupremus Caſtellæ Inquiſitor hanc epiſtolam tranſcriptam ad omnes jurisdictionis ſuæ Inquſitores transmittebat, eis injungens, ut ſeveritate utantur in eos, qui inſuperhabito Sanctitatis ſuæ mandato haſce quæſtiones agitare, ac mutuis cenſuris perſtringere tentaverint: præterea ad Univerſitates, Epiſcopos, & doctiores Hiſpaniæ Theologos literas dabat, ut & ipſi ſuas deſuper ſententias aperirent: attamen Molina vix hæc mandata a ſupremo Inquiſitore data compererat, cum illico Madritum contenderet, ut coram Inquiſitionis tribunali ſuam defenderet doctrinam, quinimo eodem tempore ipſus quasdam propoſitiones ex Dominici Bannez, & Franciſci Zumel, (*) ſcriptis decerptas denuntiabat, quas ipſe cenſura dignas eſſe ajebat, profeſſus tamen, quod id nequaquam vindictæ ſtudio, ſed unice veritatis amore impulſus attentaſſet: verum ſupremus Inquiſitor Venerabilis nonagenarius ſenex. (**) Molinæ hæc

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

(*) Hic erat ex Ordine Beatæ Virginis de Marcede.

(**) Hic erat Cardinalis Quiroga Tolletanus Archiepiſcopus, non Dominicanus,

Sæcul. XVI. A.C. 1595

in reſponſis dedit: „Scias velim, „indignum eſſe, ut accuſatus accuſatoris perſonam ſuſtinere velit: tuam „cauſſam præprimis examinare, ac diſcutere oportet, priusquam de aliorum doctrina examen inſtituere conveniat.„ Hoc reſponſum diſplicuit Molinæ, qui haud immerito pertimeſcebat, ut non ipſius cauſſa in Hiſpanicæ Inquiſitionis Tribunali, prævalentibus Dominicanis, haud proſperum ſortitura ſit exitum: cum autem hic idem ſupremus Inquiſitor die decima nona Novembris anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo quarto animam Deo redderet, hujus rei progreſſus ſiſtebantur.

Vacante illius officio Societatis Theologi Menſe Decembri Inquiſitioni juxta Pontificis mandatum explicationem ſuæ Doctrinæ circa gratiam porrigebant, paulopoſt tamen Madritum aliud diploma Apoſtolicum Cardinali Quirogæ jam defuncto inſcriptum advenerat, quo Papa rurſus inhibebat, ne de gratiæ Divinæ argumento diſputaretur, aut hac de re publice, in Scholis, & libris, ſeu aliis aſſertionibus ad hanc quæſtio-

ſed Presbyter ſæcularis, qui arcta cum S. Ignatio amicitia junctus duo Collegia Jeſuitis fundaverat. Vid. Lib. CLXXXI. §. 13.

stionem recurrentibus ageretur: cum ergo hoc diploma ad Nuntium deferretur, hic illud exequi statuit, donec alius Inquisitionis Præfectus nominaretur, qui erat Hieronymus Manriquez Abulensis Episcopus, hac dignitate auctus, cujus possessionem hoc anno die sexta Maji accepit, & quamvis nonnisi quatuor circiter Menses, utpote eodem adhuc anno die prima Septembris vivis ereptus, hoc officio fungeretur, nihilominus in hanc Molinæ causam inquirere, ac eam dijudicare aggrediebatur, quamvis illius cognitio ejus Prædecessori a Pontifice interdicta fuisset, Sæcul. XVI. A.C.1595.

§. LXVIII.

Causa circa Molinæ librum Romam evocata.

In hac rerum vicissitudine, Hispaniæ Provinciæ Dominicani suæ etiam doctrinæ expositioni, necnon apologiæ adversus Molinam postremam admovere manum, suumque scriptum sub nomine Apologiæ Inquisitionis Tribunali, & Nuntio Apostolico die vigesima Novembris hoc anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quinto exhibebant: ast anno sequenti die decima Januarii Clemens VIII. ad Castellanam Inquisitionem aliud diploma mittebat, eidem inhibens *Hist. Congr. pag. 121. Ripalda t. 2. disp. 113. sect. 9. Ortega t. 1. contr. 3. disp. 14. & conc. 3.*

Sæcul. XVI. A.C. 1595.

hibens, ne hac in quæstione sententiam ullam pronuntiaret, aut in hac causa cognoscere. Sub idem quoque tempus præcipiebat, ut quamprimum fieri posset, Universitatum, Episcoporum, atque utriusque partis Theologorum explicationes, & censuræ Romam mitterentur, quatenus ibidem hoc negotium tandem decideretur: insuper novas comminationes in eos intentabat, qui de gratia, vel de quæstionibus ad hanc quæstionem spectantibus agerent, donec sacra Sedes desuper suum protulisset judicium: cum autem Petrus Portocarrerus Conchensis Episcopus die septima Junii in supremi Inquisitoris munere Manriquesio subrogatus fuisset, hic Papæ jussis obtemperaturus, die sexta Octobris hoc eodem anno omnes censuras, cunctaque judicii acta a suis Auctoribus subscripta, ac sigillis munita transmisit, eaque Joanni de Hanto Cajetano Episcopo deferenda tradidit, unacum utriusque Ordinis Religiosorum literis, quibus perfectæ suæ erga sacram Sedem submissionis testimonium exhibebant. Attamen hac causa Romam evocata celeberrimis illis Congregationibus *de auxiliis*, de quibus postea mentio occurret, occasio nata est.

OBSER-

OBSERVATIONES
IN
HISTORIAM ECCLESIASTICAM
ABBATIS FLEURII
AD
SS. D. N. BENEDICTUM XIII.
ET
FRANCIÆ EPISCOPOS
AUCTORE
P. HONORATO A S. MARIA CARMELITA
DISCALCEATO.

PRÆFATIO INTERPRETIS.

Tandem tomus quinquageſimus primus Hiſtoriæ Abbatis Fleurii prælum opitulante Deo reliquit, hacque ratione totum tam præfati Authoris, quam ipſius Continuatoris opus latine redditum omnino abſolutum eſt; utinam ſexennalis meus labor, quem in vertenda hujus Hiſtoriæ Continuatione impendi, eruditi, prudentesque Lectores boni, æquique conſulerent; non equidem multum ſollicitus eram, ut delicato hujus noſtri, quod vivimus, ſæculi genio, diverſisque hominum ingeniis, ac ſtudiis placerem, aut mordacem illorum reprehenſionem nimis anxie declinarem; quippe adeo non adulandi, vel complacendi ſtudio abreptus calamum arripui, ut potius veritatem hiſtoricam non raro vel ex Continuatoris incuria, vel animi præventione læſam vindicare, ſacramque Sedem, illiusque ſupremos Rectores ſæpius iniquis calumniis, ac mendaciis ex infernali hæreticorum, malevolorumque hominum officina depromptis obrutos defendere intentus eſſem: ſaltem id erat laboris mei ſcopus, finisque, quem an aſſecutus

cutus fuerim, Lectorum a partium ſtudio alienorum judicio relinquere volo: id tamen omnino certum eſt, plura in Continuatore reperiri, quæ ſane cenſoria virga perſtringi merentur; hic enim Author vituperanda æmulatione Fleurium, cujus Hiſtoriam continuare voluit, imitari, & aſſequi ſtudioſus, pariter obvia quævis, dummodo ſummis Pontificibus, aliisque Præſulibus, & Monachis invidiam accerſere poſſent, ſine veritatis criterio, absque ſelectu, ac debita moderatione corradebat, ſuæque Hiſtoriæ intrudere non erubeſcebat; quapropter haud paucos, eosque eruditos cenſores in ſuum ſibi caput accerſebat, quos inter Plurimum Reverendus, atque eximius Dominus Stevart Theologiæ Licentiatus, Canonicus, atque Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis Decanus, necnon librorum Cenſor de hac continuatione ſequens fert judicium: *Continuator in ſuis libris plures alias propoſitiones falſas, malignas, & reprehenſione dignas exponit, adeo, ut ſi omnes referre oporteret, integro volumine neceſſe foret.* Præcipue idem Cenſor præter alia Continuatori objicit, quod maximam illorum geſtorum, quæ allegat, „partem tam ex Authoribus ſchis„maticis, & hæreticis, quam ex aliis hau„ſerit, quorum libri a ſacra Sede ſevere „ſunt prohibiti, quales ſunt Syuro pulus, „Orthuinus Gratius, Clemangius, Goldaſt, Cave,

„Cave, Vanderhart, l'Enfant, Limbourg, „Niem, Panormitanus, Platina, Dupin, „Leti &c.„ Eundem quoque fugillat, eoquod celebres illos quatuor Cleri Gallicani articulos anno 1682. fabricatos, atque a Ludovico XIV. revocatos amplis elogiis celebret, *quamvis hi in perpetuam ignominiam, dedecus, atque Ecclesiæ Gallicanæ confusionem cedant:* denique præter plura alia, quæ idem Censor in præfato Historiæ Fleurianæ Continuatore carpit, merito observat, quod de pluribus summis Pontificibus, alias tam virtutum merito, quam Sanctitatis laude celeberrimis indignum in modum differat, ac præ ceteris Innocentium VIII. a Scriptorum potissimis dilaudatum atrocibus calumniis obruat, adeo, ut credi valeat, quod *Continuator Philippi Mornay, & Jurieu, qui ceteris magis furiosi Pontificum hostes, necnon impudentissimi suo ævo calumniatores erant, libros transcribere voluerit.*

Porro cum in hisce viginti septem continuatæ Historiæ latine redditæ tomis ea, quæ ex immoderato carpendi, ac potius calumniandi impetu ab illius Auctore prolata passim reperiuntur, crebris adnotationibus jam castigata sunt, hinc Lectoribus etiam minus peritis, atque expertis minus pernicioſa, & periculoſa erit hujus continuatoris lectio, longe autem diversa est ratio circa Historiam ab ipsomet Fleurio Abbate conscriptam, quæ sane pro Lectorum

rum genio, ac Religionis diverſitate varium ſubibat fatum; illi enim, quibus aut veræ Religionis honor, & incrementa in ultimis curis repoſita ſunt, aut Principibus adulandi, necnon corrupto præſentis ſæculi genio ancillandi ſtudio ſeſe abripi patiuntur, hanc Hiſtoriam velut venerandæ antiquitatis monumentum, Hiſtoricæ libertatis, ſinceritatisque prodigium, omnibusque numeris abſolutum opus deprædicant: ex adverſo autem ii, qui veritatis ſtudioſi, debitæ erga Superiores obſervantiæ amantes, ac conſervandæ, propagandæque fidei intenti ſunt, in hunc Hiſtoricum inſurgunt, comprobantes, quod ſtudioſe eloquentiæ, necnon purioris ſtyli nitore unice eo fine abuti voluerit, ut eo ſecurius Eccleſiam a Chriſto Domino ſtabilitam aggredi, hocque artificio hodiernorum Sectariorum errores fovere valeret. Non deſunt, qui hoc opus anacronismis, contradictionibus, pluribusque aliis mendis circa geſtorum, quæ refert, veritatem ſcatere oſtenderunt; alii vero vitio vertunt, quod Religione Catholicus quidem videri voluerit, re tamen ipſa ubique ſuum erga Pontifices, quos nomine *Curiæ Romanæ* indigitat, odium exerere ſtuduerit, ut vero propriam ſuam convitiandi pruriginem alieno fucco occultare, ac veritatis ſpecie honeſtare valeret, ſtudioſe Matthæi Paris, necnon Villani, aliorumque Scriptorum, qui

qui jurati erant Sedis Apoſtolicæ hoſtes, teſtimonia ſuæ hiſtoriæ inſerere, ipſusque Pontificum geſta pernicioſis æque, ac malignis animadverſionibus veluti occulto veneno inficere voluerit, necnon plura veritatis teſtimonia, quibus ſacræ Sedis auctoritas firmiter ſtabilita exiſtit, aut fide minus integra Gallice reddiderit, aut omnino prætermiſerit. Aſt hoc nec meum, nec duntaxat paucorum eſt de hac Hiſtoria judicium; quippe non modo Romani, aut Germani, ſed ipſimet etiam Galli hanc Fleurii Hiſtoriam oppido pernicioſam eſſe cenſebant, uti teſtatur Peutavus Diarii Scriptor (a) qui inquit: *Num ſincere credit Anonymus, quod Fleurii Hiſtoria ſemper a Profeſſoribus ſit laudanda, ne dicam in Italiæ, aut Hiſpaniæ, ſed ne quidem in Franciæ Univerſitatibus: aut forte exiſtimat, quod in aliquo Pontificii Dominii loco pari veneratione, ac Baronii Annales, ſit excipienda, aut tot celebres hujus Purpurati imitatores habitura ſit? Præterea num absque ſimulatione exiſtimat, quod præter Patrem Carmelitam Diſcalceatum,(*) & Patrem Auguſtinianum inter Catholico-Romanos nullis aliis hæc Hiſtoria diſplicuerit? Certus ſum, quod, quantum mihi conſtat, ne unus quidem ex Catholicis fuerit, quem non æque, ac ambos hoſce Religioſos, hæc Hiſtoria offen-*

(a) Tom. 2. Biblioth. raiſonné part. II p. 456. 466.

(*) Is erat P. Honoratus, cujus lucubrationem impræſentiarum ſubjungimus.

offendisset . . . id vero, quod nunc affirmo, adeo verum est, ut etiam Parisiis Fleurii Historia pios homines tanto dolore affecerit, ut typographus potiorem hujus libri partem nonnisi in separatis foliis divulgandi licentiam tandem obtinuerit: Ecce! hoc de Fleurii Historia, ejusque Authore, ac Sacerdote Catholico judicium fert Scriptor ex Protestantium secta: quid ergo mirum, si hujus conditionis Historicus plures sibi acersiverit adversarios, qui æquo Religionis, veritatisque studio accensi suos calamos acuerunt, eique graves suas hallucinationes objecerunt, ac ipse Pater le Courager olim Canonicus Regularis, & in Abbatia Parisina S. Genovefæ Bibliothecarius, Author certe de Romanæ Curiæ favore minime suspectus, in sua Pontificum Historia (b) testatur, quod Fleurii Historiam emendare cogitarit, cum certus esset, quod in ea graves hallucinationes, & nonnulli errores reperiantur: anno etiam Domini millesimo septingentesimo trigesimo quarto P. Balduinus de Housta Augustinianus natione Belga Fleurianam Historiam aggressus librum Gallice edidit, cui titulus: *Subleſta fides Abbatis Fleurii comprobata pluribus SS. Patrum, Conciliorum, aliorumque Scriptorum Ecclesiasticorum textibus, quos vel omisit, detruncavit, aut mala fide traduxit;* Hic

(b) In epist. ad Edit. pag. 12. Tom. I.

Hic idem liber tres veluti continet partes, in quarum prima in omnes Fleurianæ Hiſtoriæ libros ſuas addit adnotationes, in ſecunda autem octo illius diſſertationes diſcutit, in tertia denique oſtendit, quod Fleurii principia, ac doctrinæ plurimum conveniant cum hæreticis recentioribus, eorumque principiis. Præterea alius quidam Author Anonymus Avenione anno Salutis noſtræ 1736. Fleurii Hiſtoriam ſat moderate caſtigabat, hancque in rem pariter in idiomate gallico ſat copioſas edidit adnotationes, quibus hunc præfixit titulum: *Obſervationes Theologicæ, hiſtoricæ, criticæ &c. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Abbatis Fleurii unacum Diſſertationibus, & Patrum Analyſi.* Non deſunt plures alii, qui poſt Romanam cenſuram pariter editis lucubrationibus hanc Hiſtoriam acrius perſtrinxerunt: unde optandum fuiſſet, ut nova editio latina ejusmodi adnotationibus caſtigata prodiiſſet; porro hujus ſtudii utilitatem, ac neceſſitatem probe perſpectam habebat R. P. Antonius Thuillier Ord. S. Benedicti ex Abbatia ſancti Dionyſii, qui eccleſiaſticam Fleurii Abbatis Hiſtoriam latine reddere cæperat, jamque quatuor tomos prælo paratos tenens adnotationes criticas, in quibus hujus Authoris errores confutabat, ſubjunxit, uti teſtatur R. P. Philippus le Cerf de la Vieville Benedictinus Congregationis S. Mauri in ſua Bibliotheca Hiſto-

Hiſtorica, & Critica Authorum ejusdem Congregationis ; (c) quo autem fato tam utilis labor fuerit interceptus, plane ignoro.

Ceterum, ut illi, qui latinam hujus Hiſtoriæ verſionem ſuis librorum ſcriniis inſeruerunt, ſaltem uno veluti obtutu, quicquid in ea reprehenſione dignum occurrit, pervolvere valeant, ex variis criticis ejusmodi Scriptoribus unicum ſelegi, illiusque lucubrationem huic poſtremo tomo adjicere, haud inconſultum fore cenſui, quia hic idem Author nec ſui operis mole Lectori faſtidium creabit, nec ob immoderatum Zelum bilem movebit, aliunde vero ob nominis ſui famam, & purioris critices laudem valde conſpicuus eſt. Hic haud alius eſt, quam R. P. Honoratus a S. Maria Carmelita Excalceatus, Provinciæ Aquitanicæ Definitor, qui, quamvis natione Gallus, libero tamen calamo non modo in ſuis animadverſionibus in regulas, & uſum critices ſæpius Fleurii hallucinationes perſtrinxerat, ſed inſuper hanc ipſam ejusdem Hiſtoriam aggreſſus, occultato nomine libellum prælo ſubjecit, cui tamen nomen ſuum utpote Calviniſtis æque, ac Janſeniſtis valde exoſum non

(c) pag. 476. edit. 1726.

appoſuit, quamvis omnibus Catholicis probe cognitum eſſet, quinimo ipſe etiam Apoſtata Fleurii Apologiſta (d) P. Honoratum hujus partus parentem extitiſſe ſæteretur, hic tamen illum falſo natione Belgam fuiſſe refert, forte aut loci, ubi hic Carmelita obiit, aut urbis, in qua ejus libellus typis fuit editus, nomine deceptus.

Ceterum hujus libelli, quem P. Honoratus adverſus Fleurii Hiſtoriam edidit, analyſin exhibet P. Cosmas a S. Stephano Carmelita, Provinciæ Turonenſis Definitor in ſua Bibliotheca Camelitana Authorum ejusdem Ordinis ad litteram H. p. 664. Tom. I. his verbis: inter cetera Patris Honorati opera numeratur *denuntiatio Hiſtoriæ eccleſiaſticæ viri clariſſimi Domini Abbatis Fleurii ad noſtros illuſtriſſimos Dominos Epiſcopos gallice* 1726. *absque nomine authoris, & loci, & typographi: denuntiatio in primis reprehendit dicta Domini abbatis Claudii Fleurii* 1mo. *De Eccleſia Romana.* 2do. *De auctoritate, & dignitate Papæ.* 3tio. *De depoſitionibus Epiſcoporum.* 4to. *De erectionibus, diviſionibus, & translationibus Epiſcoporum.* 5to. *De appellationibus ad ſummos Pontifices.* 6to. *De ſubmiſſione Canonibus debita.* 7. *De excom-*

(d) Juſtificat. des Diſcours du Mr. Fleuril pag. 1.

excommunicatione. 8. *De absolutione post confessionem, de jubilæo, & de sacris bellis cruciatarum.* 9. *De miraculis, & reliquiis.* 10. *De jurisdictione Episcoporum. Secunda editio data est Mechliniæ anno* 1727. *apud Laurentium Vander l'Est, quam citat anonymus Capucinus apud Batavos refuga, in opere gallice inscripto: Justification des discours, & de l'Histoire Ecclesiastique de M. L. Abbe Fleurii* 1736. *in* 12. *absque nomine authoris, & loci. Ast hæc justificatio plurimis erroribus, & erroneis principiis scatet, sicuti lectori Catholico patebit.*

Hæc ipsa denuntiatio fuit approbata a præfato D. Stevart: ast illam utpote nimis acerbam hujus Canonici Superioribus displicuisse testatur idem Diarii scriptor (e) nec dissimulandum venit, quod hæc approbatio postea fuerit immutata, atque omissis quibusdam correcta, quin tamen propterea quicquam ipsius libri auctoritati decederet: ceterum P. Honorati lucubratio sequentem præfefert titulum: *Observationes in Historiam Ecclesiasticam D. Abbatis Fleurii &c. ad sanctissimum D. N. Benedictum XIII. & nostros Illustrissimos Episcopos, Mechliniæ apud Laurentium Vander l'Est anno* 1729.

Cete-

(e) Biblioth. raison. Tom. II. p. II. p. 460.

Ceterum enormiter hallucinabatur Venetus Diarii literarii ſcriptor (f) dum refert, quod *Obſervationes Theologicæ, criticæ & typis impreſſæ apud Marcum Chave conſcriptæ fuerint a quodam Belga Carmelita nomine Patre Honorato.* Hic enim liber anno 1736. editus longe alium Authorem, & titulum agnoſcit; quem tamen librum utpote nimis prolixum hic ſubjungere noluimus præferentes P. Honorati obſervationes, cum hæ magis ſuccinctæ, veluti in compendio craſſiores Fleurii errores redarguant.

(f) Novelle lettr. di Venezia Nro. XXV. 18. Giugno 1746. pag. 193. 194.

OBSER-

OBSERVATIONES
IN
HISTORIAM ECCLESIASTICAM
D. ABBATIS FLEURII

Pervolvens eccleſiaſticam illuſtris Abbatis Fleurii hiſtoriam ſæpius admiratione defixus hæſeram, quo pacto fieri queat, quod tot doctrina, ac Religionis ſtudio inſignes Catholici, qui per plus quam duodecim annos ſuos exercuerunt calamos, ſuasque vigilias eo fine ſacrarunt, ut cunctos fideles ad reverentiam, atque integram ſubmiſſionem, quam ſacræ Sedi, necnon Conſtitutioni, quæ incipit: *Unigenitus*, deferre tenentur, præſtandam inducerent, nihilominus ſatis, ſuperque ſe feciſſe arbitrati ſint, quod in ſecreto cordis ſui omnes haſce injurioſas deplorarint ſatyras, quæ contra Sedem Apoſtolicam haud minori livore, quam malignitate in omnibus ferme tam vaſti operis paginis paſſim ſparſæ offenduntur. Hæc eadem mea admiratio eo magis exinde augebatur, quod a primæva Eccleſiæ Catholicæ inſtitutione (ni fallor) vix unquam Author reipſa Catholicus, minus vero quidam Sa-

cerdotali dignitate conſpicuus, ac de hæreſi minime ſuſpectus, qualis erat Abbas Fleurius, integram de Eccleſia Hiſtoriam duntaxat eo fine (uti videtur) conſcribere aggreſſus fuerit, ut a primo Eccleſiæ exordio omnia percurrens ſæcula, potiſſimas, quas ex hæreticis efferatiſſimi quique vel unquam contra Eccleſiam Romanam, ſacramque Sedem, & adverſus omnes ferme ſummos Pontifices, qui per plura ſæcula Divi Petri Cathedram moderabantur, evomuerunt, blasphemias refricandi opportunitatem nanciſceretur.

Attamen meam admirationem, qua celebres hoſce Viros ad illum librum, in quem quasdam animadverſiones elucubrare aggredior, obmutuiſſe obſtupeſcebam, nonnihil moderabatur ſola illa cogitatio, qua mihi perſuaſum habebam, quod præclara illa dignitas, atque inſigne illud munus, quo præfatus hic Author erat quidem honoratus, ipſe tamen illud per ſuam Hiſtoriam eccleſiaſticam tantopere dehoneſtabat, quamdam reverentiæ ſpeciem ingeſſerit, qua zelus præpediebatur illorum, qui potuiſſent, imo etiam pro officii fui ratione obſtricti fuiſſent, ut hiſce perniciosis principiis in toto hoc opere ſparſim contentis remedium ponerent, cum hæc ipſa principia ad eradicandam illam venerationem, ac ſubmiſſionem, quæ genuinis Eccleſiæ Filiis propria eſt, unice conducere, nec-

non

non ad perversam morum libertatem latius propagandam, & obsequii jugum excutiendum viam sternere videntur.

Ita nempe existimata illa reverentia, quam transitorium munus huic Authori commissum inspirabat, Zelo Ecclesiæ, ac sacratioribus quibusque rebus debito prævaluit: hinc sæpius mecum ita sermocinabar: cum juvenis ille Princeps jamjam pietate sua veluti splendidissimo radio in Franciæ Aula fulget, atque ipsius sancti Ludovici Successor existit, necnon filius talis Patris, qui Ecclesiam violentis tumultibus agitatam ipsus tam solide, tamque fortiter calamo suo defenderat, ut nullus Theologus omnibus etiam numeris absolutus suo munere felicius fungi potuisset, quis jam credat, quod tanti meriti Princeps temeritatis arguere velit illum scriptorem Catholicum, qui insurgere auderet in ejusmodi librum, in quo illius Authors cuncta transiens sæcula, unice eo intentus erat, ut Matrem, omniumque Ecclesiarum Magistram Ecclesiam Romanam traduceret veluti monstrum, cunctosque, qui eandem per plurima sæcula rexerunt, veluti totidem exhiberet homines, qui omnium, quæ nominis humani indignissima forent, passionum mancipia exstitissent.

Quinimo ad opinionem meam magis firmandam sæpius dicebam mecum: forte

religioſus Princeps tam pernicioſi libri Authorem haud amplius ſua honoraret fiducia, illumque a ſacrata ſua Perſona amoveret, ſi de rei indignitate ab illis admoneretur Viris, quos Deus ſelegit, ut illum ſemper magis firmarent in venerando erga ſacram Sedem obſequio, quod Regibus Chriſtianiſſimis, qui ſe primogenitos Eccleſiæ Filios jure merito gloriantur, hæreditaria veluti ſucceſſione proprium eſt.

Nunc vero an inſtituti mei ratio imprudentiæ redargui queat, benevolo Lectori meo judicandum relinquo, necnon cunctis per me licitum eſt ſuas ſententias pronuntiare circa propoſitiones, quas omnes integra fide ex viginti voluminibus ab Authore conſcriptis depromptas eidem exhibiturus ſum. Porro initium ſumo ab illis, quæ ſacram Sedem, ſummosque Pontifices reſpiciunt.

§. I.

De Eccleſia Romana.

Nequaquam eximius Fleurius Hiſtoriæ eccleſiaſticæ Author ſortem paſſus eſt æqualem cum pluribus aliis Catholicis Scriptoribus, quibus nonnunquam in primo laboris ſui æſtu, vel nimia diverſi, quod pertractant, argumenti copia obrutis quædam minus moderatæ, magisque temerariæ excidunt propoſitiones, quas ipſimet, nequidem ab aliis moniti, ſponte ſua

ſua mox condemnant, quamprimum ſuas lucubrationes animo magis pacato recognoſcunt, ſuamque imaginandi vehementiam, quæ antea ipſorum calamos ad liberius excurrendum incitabat, remiſiſſe ſentiunt: ex adverſo Abbas Fleurius in vaſta hac voluminum a ſe editorum farragine unice quibusdam innititur principiis a ſemetipſo procuſis, iniquo quidem ipſius fato, iniquiore tamen Lectorum plus æquo credulorum, aut nimis luxuriantium damno; quippe ipſius principia partim ſunt falſa, partim erronea, ex quibus præcipue duo occurrunt, veluti baſis, ac fundamentum totius prælti hujus ædificii, cui tamen ultimam manum admovere haud potuit, quin prius ad ſupremum Judicem Deum evocaretur, rationem redditurus de arcanis ſuis cauſſis, quibus impulſus cum tanta animi acerbitate, ac livore omnes illas res, quæ tamen in vera Religione ceteris magis venerandæ, ſublimes, magisque auguſtæ ſunt, pertractare non abhorruit.

Inter illa principia quæ toties præfatus Author recoxit, eſt primo Eccleſiæ diſciplina, cujus nequidem obſcura adhuc veſtigia noſtro ævo reperiri exiſtimat: porro alterum ejusmodi principium ſunt ſpuriæ Decretales in ſæculo nono quibusdam adſcriptæ ſanctis, veteribusque Pontificibus, qui usque ad Syricii Papæ ætatem floruere: hæc duo principia, ſi Authori noſtro

noſtro fides eſſet adhibenda, ſunt unicus fons, & origo, unde omnis dimanavit morum corruptio, quam Eccleſia deplorabat funeſto illo abhinc tempore, quo recens uſus hodiernæ diſciplinæ, expulſa veteri, clariſſimos Eccleſiæ ſplendores obnubilabat, eamque ad fatalem illum, ac deplorandum ſtatum, in quo illam non ſine maximo animi dolore cernimus, deprimebat.

Verum hujus principii error de immutata Eccleſiæ diſciplina, quam Abbas Fleurius tantopere exaggerat, exinde ortum trahit, quod nonnulli, prout & hic idem Author, propugnent, diſciplinam æque, ac dogma in Eccleſia nulli mutationi obnoxiam eſſe: unde in diſſertatione quarta, quæ in tomo decimo octavo habetur, erroneum hoc principium tradit, aſſerens: *ſemper, & ubique docuit Eccleſia, traditionem primorum ſæculorum tam quoad diſciplinam, quam quoad fidei doctrinam eſſe tenendam.*

Profecto hic Author de Republica literaria, ſuisque Lectoribus, ſeſe bene meritum reddidiſſet, ſi in margine illos allegaſſet Scriptores, qui docuerunt, quod Eccleſia tam in diſciplina, quam in doctrina quidquam immutandi facultate deſtituta ſit: Forte Tertullianus hujus erat opinionis, attamen propter hunc ipſum errorem circa hoc caput in hæreſin prolapſus eſt: qua enim ratione ejusmodi doctrina

propu-

propugnari potuiſſet, dum poſtea in Eccleſia uſitatum fuerat, quod a ſuis noxis ſolverentur peccatores, quibus tamen priſcis temporibus abſolutio fuerat denegata, inſuper dum Eccleſiæ reconciliari cernebantur illi, qui olim absque miſericordia ab illa ejiciebantur? quot inſuper variationes, quot immutationes in omni ſæculo deprehenduntur, ſi duntaxat conſideremus ea, quæ diſciplinam circa pœnitentias agendi, & Baptismum adminiſtrandi rationes concernunt? ſi ergo quisquam hoc principio uteretur, atque veterem diſciplinam æquo jure cum fidei doctrina ponderaret, nonne aperte Eccleſiam enormis damnaret erroris, illamque de ignorantia, aut relaxatione redargueret, ex eo, quod juſtis de cauſſis novam diſciplinæ veteri circa plura capita ſubrogarit: num forte hodierna Eccleſia ab illa primorum ſæculorum diverſa eſt? num illius auctoritas minus abſoluta, ejusque deciſiones minus prudentes ſunt. Quid demum? ergone Eccleſia ceſſat eſſe Eccleſia Chriſti, ſi vel habita ſtatus ſui ratione, vel ſpectata diverſa temporum, rerumque viciſſitudine, filiorumque ſuorum imbecillitate vetera ſtatuta abrogat, & nova ſubſtituit? nunquid non omne ævum nobis hujus immutationis luculenta ſuppeditat argumenta? nonne ipſemet Author, quem inpræſentiarum aggredior, diſciplinæ immutationes in quovis ſæculo

factas

factas commemorat? si autem Ecclesia hoc jure prædita est, illiusque possessionem sartam habet, qua fronte factorum ignorantiæ adscribere præsumit novam illam disciplinam, quæ disciplinæ in aliis sæculis usitatæ adversa est: haud immerito adduci valent verba, quæ hanc in rem loc. cit. profert Fleurius: *disciplina in decimo jam sæculo multum antiqui vigoris amiserat, sed plerumque errata ex ignorantia nascebantur, & versabantur circa facta, quæ deinde simul, ac cognita erant, damnabantur . . . Sæculo demum duodecimo . . . . malum ab errore facti proficiscebatur, quia statuta recenter inventa credebant esse antiqua.*

Hæc frequenter tradit in loco a me allegato, si tamen error quasi perpetuus, & per quatuor, aut quinque sæcula in Ecclesia propagatus deprehenderetur, sane exinde Mater, omniumque Ecclesiarum Magistra magnam contraheret labem, quinimo haud immerito timerem, ne hujus principii adminiculo ipsa etiam traditio everteretur, quis enim jure non timeret, ne hæc eadem Ecclesia quemdam recentiorem Authorem tanquam traditionis testem substituat, falsoque supponat, ac si sibi opera cujusdam veteris Ecclesiæ Patris ante oculos ponantur. Unius erroris transitus ad alterum satis expedite fieri posset.

Quid juvat, quod Author auream Ecclesiæ ætatem præteriisse tot suspiriis deploret:

ploret: cur nulla ferme interrupta mora ingemiſcit, Eccleſiam in horrendam defectionem ob immutatam veterem diſciplinam eſſe prolapſam? cur nonniſi exaggerat lethales illas plagas, quas Eccleſiæ per hodiernam diſciplinam inflictas eſſe dolet? enarret demum antiquos illos Canones, qui regulæ ad inſtar haberi debuiſſent: nonne ipſamet hæc Eccleſia, quæ hodiedum exſtat, illis eam auctoritatem, qua pollebant, tribuit? ſi ergo hæc Eccleſia hos Canones ſtabilivit, num forte illis datam authoritatem adimendi, & contrarios ſtabiliendi facultate privata eſt? nonne Eccleſiæ auctoritas ſemper eadem, ac omni tempore æque veneranda eſt? cum vero cuncta hæc ſuſpiria antiquam diſciplinam exoptantia, necnon haſce querelas contra novam inaudio, haud temere vereor, ne idem in Eccleſia, quod in politico regimine, eveniat, ubi non raro turbarum avidi, ac inquietæ mentis homines nil niſi priſtini regiminis elogia plenis buccis crepant, interea tamen in corde ſuo nil niſi ſeditiones, ac rebelliones contra ſuos Principes, qui tunc ſceptra rotant, excoquunt: verum quid opus eſt hanc in rem conjecturis uti, dum Author, quem nunc impugno, ſatis aperte ipſus mentem ſuam aperit.

Proh! quam atris coloribus ſummos Pontifices nobis depingit, dum loco cit.

ita

ita effatur: *Postquam Ecclesia Romana annos centum quinquaginta sub regimine nonnullorum Pontificum sacram Sedem, qua indigni erant, profanantium, ingemuit, Deus Optimus Maximus hujus Ecclesiæ, in Orbe terrarum primæ, misertus, Leonem IX. dedit ob spectatissimam virtutem sanctorum numero insertum. Hunc deinde reliquo sæculi undecimi tempore, & posterioribus sæculis omnibus complures alii Pontifices, pietate, & Zelo restituendæ ecclesiasticæ disciplinæ ardentes, secuti sunt, quos inter Gregorius VII. Urbanus II. Paschalis II. Eugenius III. Alexander III. eminuerunt. Verum optima licet voluntas, si scientia destituatur, in graves errores impellit, & quo velocius per tenebras properamus, eo sæpius, & majori periculo cadimus. Hi Pontifices, viri maximi, cum auctoritatem falsarum Decretalium usque adeo stabilitam viderent, ut nemini in mentem veniret, eas impugnare, crediderunt, teneri se conscientiæ suæ imperanti obtemperare, & Constitutiones, quas in iis legebant, opere complere, persuasum sibi habentes, hanc esse illam disciplinam purissimam, quæ tempore Apostolorum, & in aurea Christianæ Religionis ætate floruisset: non autem perspiciebant, in illis Epistolis complura affirmari, quæ veræ antiquitati haud sane consentanea sunt.*

Ergone tandem Ecclesia, postquam per centum quinquaginta annos sub tot indignorum Pontificum sacram Sedem profanantium

nantium regimine ingemuerat, non sine suo solatio per aliquot annos conspicere potuit quosdam Papas reipsa pietati deditos, & restaurandæ disciplinæ studiosos, ignorantes tamen, nam in enormes errores propter ignorantiam prolapsi sunt: abs dubio errores, quos noster Author sanctis Pontificibus Gregorio VII. Urbano II. Paschali II. & Alexandro III. objicit, haud alii fuere, quam quod Fridericum Cæsarem, & Philippum I. Franciæ Regem anathemate perculerint, atque Urbanus II. in eundem Regem in Concilio Claromontano, cui ipsus intererat, excommunicationis sententiam pronuntiaverit; ast forte etiam ideo reprehendit illos, quia plura Concilia, in quibus tot Episcopi fuerant gradu suo dejecti, hi Pontifices vel per seipsos, vel per Legatos suos celebrarunt: interea tamen, an Author noster anathemata Regibus irrogata Pontificibus crimini dare voluerit, adhuc dubius hærebam, perpendens illius verba, quæ de Henrici IV. Imperatoris excommunicatione differens pronuntiabat: *omni jure Henricus pro excommunicato habebatur . . . simulque sanciebatur, quod cum excommunicatis commercium haberi non liceret.* Ceterum hosce Papas virtutibus quidem conspicuos, ignaros tamen sequebantur Pontifices ambitiosi, avari, simoniaci, turpissimis cupiditatibus dediti, qui ad sordidissimum, & maxime sacrilegum quæstum sanctissimis

quibusque, ac ſumme venerandis Religionis noſtræ rebus abutebantur. Forte exiſtimabitis, quod hæc vox ſit vox Juriei hæretici, aut cujusdam alterius Miniſtri Hollandi, vel Angli, quorum furioſos impetus contra ſacram Sedem, eique addictos ipſamet hæreſis condemnat? Verum erratis, loquitur quidam Presbyter Religione Catholicus, ex cujus libris ingens gloria in Franciam redundat, ſi tamen fides habenda eſſet cuidam Doctori, qui in approbatione hujus Hiſtoriæ ad tomum decimum tertium, decimum ſextum, & decimum nonum ita effatur: *nihil* in toto hoc opere *reperi, quod non omnino fidei Catholicæ, bonisque moribus conſonum foret, atque continuatam Auctoris integritatem, exactamque ſcribendi methodum non minus in hoc, quam priori volumine, admiratus ſum.*

Ita pronuntiat Paſtellus in ſua approbatione, quæ ab eo lata tomo decimo ſexto anno Chriſti milleſimo ſeptingenteſimo duodecimo typis impreſſo præfixa habetur, ſub cujus Cenſoris præſidio totum hoc opus hiſtoricum prodibat: enimvero reverentia erga hunc Doctorem Sorbonnicum, qui Hiſtoriæ eccleſiaſticæ Authorem, ejusque exactam ſcribendi methodum, animi candorem, vaſtæque eruditionis ubertatem tantopere admiratur, me cohibere videtur, quin eidem exprobrem, quod illius admiratio ferme ignorantiam ſapiat; lubenter enim

enim ex eodem ſciſcitarer, quænam tandem ibidem reperiantur, quæ tanta admiratione digna ſint: an eum in admirationem rapuit, eoquod Abbas Fleurius de Bonifacio IX. in tomo vigeſimo lib. 98. §. 48. differens ſcribere non dubitarit: *Cardinales Urbani VI. tum Romæ in Papam cooptarunt Petrum Tomacellum, qui nec ſcribere ſciebat, nec canere in ſtylo* . . . . Hic Papa tam fuit prodigus in concedendis noxarum expiationibus, ut has nemini denegaret, ſed conſtabant pretio: quocirca in contemptum veniebant. . . . . *Per primos ſeptem annos Bonifacius ſacra nundinari publice non audebat ob reſpectum complurium Cardinalium proborum talem mercatum deteſtantium, quos tam ſacra ornatos purpura invenerat; clandeſtinam vero ejusmodi nundinationem certorum hominum opera faciebat, præſertim in deſignatione Præſulum & quando ii, a quibus petebat pecuniam, non ſolvebant præſentem, excogitatis obtentibus variis in ſenatu ſecretiore utebatur, ut illorum promotionem retardaret, aut prorſus impediret, cum Cardinales veteres talis mercaturæ oſores alii ex aliis obiiſſent, Bonifacius de accepta libertate indulgendi animo ſuo magnopere gaudebat*, l. c. lib. 99. §. 27.

Attamen ſilentio haud prætereundum, quod hic Papa Bonifacius IX. nonniſi anno Domini milleſimo trecenteſimo octogeſimo nono Divi Petri Cathedram conſcenderit, proin nequaquam annumerandus ſit illis

Pontificibus, qui decimo, & undecimo sæculo tam indigne sacram Sedem profanarunt, ubi etiam per duo hæc sæcula ignorantia, sicuti morum perversitas in sæculo decimo quarto Pontificibus propria erat, prout Author noster in suo decimo nono tomo convitiatur: insuper lubenter denuo ex tam illustrato, ac sincero Doctore, qui ecclesiasticam Abbatis Fleurii Historiam approbabat, scisciari vellem, quid denique in ea tantopere admiretur: forte in suo Authore tom. 19. lib. 92. §. 11. sequentia admiratur verba? Clemens V. Papa *pecunias captabat adeo, ut cuncta beneficia in ejus curia venderentur: palam dicebatur amasiam habere Petrocoricensem Comitem fœminam pulcherrimam Comitis Fuxensis filiam: Nepotibus, ceterisque propinquis suis opes reliquit immensas.*

Num forte Pastelli admirationem promeretur id, quod Abbas Fleurius de Joanne XXII. Clementis V. Successore differens eodem tomo lib. 94. §. 39. ita effatur: post Joannis XXII. obitum, qui anno restauratæ Salutis millesimo trecentesimo trigesimo quarto die tertia Decembris contigerat, *Avenione intra ærarium Ecclesiæ inventa sunt in auro signato, si pretium spectetur, decies octies mille millia florenorum, & supra; in vasis vero, in crucibus, coronis, insulis, aliisque ornatibus aureis, ac gemmeis septies mille millia, omnino vicies quinquies mille millia* floreno-

florenorum aureorum. Hæc refert Joannes Villanus, & adjungit: possum rei hujus testimonium certum dicere; quia frater meus, homo dignus fidei, tunc Avenione Papæ mercator eam comperit ex ærarii custodibus, aliisque, qui jussi erant computare, ponderareque Gazam, & exactam hujus notitiam dare collegio Cardinalium, ut bonorum commentario insereretur. Maximam thesauri partem congesserat industria Papæ Joannis: qui mercatus sacrilegos tollendi gratia, ut ajebat, Christiani orbis templorum Canonicis insignium beneficia cuncta sibi ab anno millesimo trecentesimo decimo nono reservaverat, unde immensas accepit opes: præterea reservatione sic utebatur, ut fere nunquam confirmaret alicujus Præsulis electionem, sed ad Archiepiscopatum promoveret Episcopum, & huic Episcopum minorem sufficeret, hinc sæpe contigit, ut ex vacatione unius Archiepiscopatus, vel Patriarchatus profluerent sex, aut plures promotiones, quæ magna incrementa ærario Apostolico afferebant: at vir bonus haud meminit Evangelii, in quo Christus ad discipulos inquiebat: Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra! thesaurizate autem vobis thesauros in cælo.

Proh! ad quantam temeritatem prolabitur Author, quamprimum maledicendi furore sese abripi patitur? certe nec a præclaris, quæ cujusdam Papæ memoriis redduntur, testimoniis, nec a coevorum

ſcriptorum auctoritate, imo nequidem illorum, qui ceteroquin eorum famam liberius laceſſebant, ſeſe cohiberi ſinit, ſibique jam ſatis, ſuperque eſſe arbitratur, dummodo quidam ob effuſam Pontifices calumniandi licentiam notus, atque infamis ſcriptor, qualis eſt Matthæus Villanus, aſſerat, quod Clemens VI. Princeps effæminatus, voluptati deditus, atque abjecti pudoris, & honeſtatis vir fuerit: jam nil refert, cum Villanus id dicat, hinc ſufficit, ut ei fides adhibeatur, audacter vero falſitatis arguatur vetus Vaticanæ Bibliothecæ Codex conſcriptus, in quo longe præclariſſimum hujus Pontificis elogium legitur. (a) rejicienda quoque eſt Rothomagenſium Archiepiſcoporum hiſtoria, in qua habetur, quod hic Papa inter præcipua hujus, necnon Senonenſis Eccleſiæ, quarum utrique ante Pontificatum ſuum ſucceſſiva ſerie præerat, ornamenta numerandus venerit: ipſemet Petrarcha, & quis crederet? ipſe Petrarcha, qui ab ipſommet Fleurio atrociſſimus Curiæ Romanæ hoſtis dicebatur, atque Avenionenſem urbem proclamabat alteram Babylon, Eccleſiam vero, quæ ibidem erat, vocabat proſtitutam illam Apocalypticam mulierem, hic tamen Petrarcha Clementem VI. Papam elogiis celebrat, ac ſicuti Eccleſia Senonenſis, & Rotho-

(a) Vide Odoricum Raynaldum ad annum 1342.

Rothomagenſis, imo etiam Romana, ita & ipſe honorifice de hoc Pontifice loquitur: aſt nihil refert, unicum Villani ob ſuam maledicentiam, & calumnias in Pontifices effuſas tantopere diffamati teſtimonium honorificam ſedem promeretur in eccleſiaſtica Hiſtoria Abbatis Fleurii, illius nimirum Authoris, cujus *ſinceritatem, atque exactam ſcribendi methodum* Paſtellus admiratur.

Profecto ſat moleſtum mihi accidit, quod non interrupta veluti ſerie huc adducere cogar nonnullas ex atrociſſimis, indigniſſimisque calumniis, quæ non minori bile, quam livore contra Pontificum, qui per quingentos annos Eccleſiam rexerant, memorias ſparſæ inveniuntur: verum, ut tam pernicioſi libri applauſum cohibeam, vix aliud ſupereſt remedium, niſi ut eas calumnias, quæ in viginti illis voluminibus ſparſim habentur, in unum colligerem, ac præprimis quidem, quam ſiniſtram opinionem Lectori honeſto, ac duntaxat veritatis ſtudioſo ingerunt ea crimina adeo atrocia, quæ Author noſter ſummis Pontificibus objecit? quam demum indignationem in hunc Authorem concipiet, dum ab eo prolatum audit, quod *Alexander II. Bambergenſem Epiſcopum, quamvis hanc Sedem ſimoniace uſurpaſſe accuſaretur, honoribus tamen cumularit, eique Pallium contulerit: hic vero Antiſtes magnificis donis huic Pontifici*

datis eundem placarit? Insuper scribit hic Author, *quod Cœlestinus III. Papa Fridericum Henrici VI. Filium in Siciliæ Regem coronari haud consenserit, nisi postquam hic Princeps mille argenti marcas eidem, totidemque Cardinalibus elargitus esset*, lib. LXXIV. §. 62.

Quo animo Catholicus Lector percipere poterit, quod Joannes Saresberiensis, Carnutensis episcopus, atque ejusdem patriæ cum Adriano IV. Pontifice, antequam mortuus erat, liberrime responderit, palam hæc dicens: *Ecclesia Romana ceteris Ecclesiis omnibus non tam piæ Matris affectum, quam novercæ odium exhibet, reperiuntur in ea nonnulli, qui Ecclesias spoliant, & præcipuum Religionis fructum consecutos se esse existimant, si divitias congesserint: nihil non venale habent, ipsamque justitiam, dæmonis imitatores, qui bene facere videntur, si nocere desierint. . . . , Ipse Papa omnibus oneri est, & propemodum intolerabilis.* lib. 70. §. 15.

Quis æquo animo feret hæc Fleurii verba: *Joannes Cumines in Curia Romana jam versabatur, quo missus fuerat, absolutionem Episcopis excommunicatis impetraturus, qui, postquam diu Romanorum animos sollicitasset, & quingentas argenti marcas daturum se promisisset, cum Clericis Archiepiscopi Eboracensis, & Legato Episcopi Dunelmensis in conspectum Papæ admissus, ut conjicere est, quod petebat, obtinuisset, nisi interim nuntium de nece Archiepiscopi Cantuariensis allatum*

allatum fuisset. lib. 72. §. 34. Item: *sanctus Thomas Cantuariensis Henricum Juniorem ab Archiepiscopo Eboracensi coronatum fuisse vehementer indolens, datis ad Papam, & Cardinalem Albertum literis hunc in modum effatus est: nescio, quo fato Romæ semper contingat, ut Barrabas liber dimittatur, & Jesus Christus crucifigatur: Romæ pauperes, & exules damnantur, & ideo damnantur, quia pauperes, & sine viribus sunt: econtra absolvuntur sacrilegi, latrones, quos ne ipse S. Petrus posset absolvere . . . . Utinam non tam sæpe in perniciem hominum innocentium, sed infelicium iter Romam fuisset susceptum.* l. c. §. 21.

Num igitur noster Author sancti hujus Martyris, qui pro tuenda sacræ Sedis auctoritate sanguinem suum fuderat, gloriam obscurare intendebat, dum epistolam adeo vehementem, ac bile, & acerbitate plenam in medium produxit? eo tempore Christi Ecclesiam Pontifex regebat Alexander III., sub cujus auctoritate omnis hæc Curiæ Romanæ iniquitas viguisse dicitur: verum noster Author certo certius oblitus erat, quod in sequenti tomo dissertatione IV. Alexandrum accensuerit illis Pontificibus, qui, *postquam Ecclesia Romana annos centum, & quinquaginta sub regimine nonnullorum Pontificum sacram Sedem, qua indigni erant, profanantium ingemuit, a Deo hujus Ecclesiæ miserto tanquam pietate,*

& Zelo reſtaurandæ Eccleſiæ diſciplinæ ardentes vocati fuere. Proh! ad quantas inſolentias prolabuntur illi, qui e livoris impetu abripi patiuntur? verum preſſius inſequamur noſtrum Authorem continuata rabie in ſummos Pontifices debacchantem, ut eo penitius indolem penetrare valeamus hujus Hiſtorici Catholici, qui in hoc gloriæ ſuæ ſummam reponit, quod ſuæ hiſtoriæ ea inſerere potuerit, quæ tamen etiam Author ex ſecta Proteſtantium ortus de hæreſis ſuæ Anteſignanis, ac celebrioribus Viris proferre erubuiſſet: quinimo cum quanto Zelo, atque ardore Proteſtantium catervæ in ejusmodi Hiſtoricum inſurgerent, ejusque opus refellerent? quanto ergo pudore ſuffundantur Catholici ex eo, quod Hiſtoriam tot, tamque ſcandaloſis calumniis ſcatentem, totque ſummorum Pontificum honori tantopere injuriam, necnon unitati, ſanctitati, ac hodierno Eccleſiæ regimini pernicioſam, crebris, amplisque elogiis identidem celebrare non deſiſtant: quanta demum ignominia redundat in tot Eccleſiaſticos, & Religioſos, qui hancce Hiſtoriam in vulgus ſpargunt, atque omnium manibus teri, ſtudioſiſſime adlaborant.

Erubeſco plane omnes haſce abominationes, cunctasque blasphemias adverſus tot Chriſti unctos, eorumque famam effuſas referre; pertimeſcerem enim, ne ipſus

ipſus Catholicorum ſimul, & Proteſtantium aures offenderem, ſi moroſius tam perverſi ducis veſtigiis inſiſterem, hinc mihi ſatis, ſuperque erit. ſi hanc in rem duo duntaxat adducam exempla, ex quibus elucet, quam atris coloribus Author noſter Romanam Curiam depingere ſoleat.

Primo igitur hæc profert tomo decimo quinto lib. LXXIV. §. XXIII. *Richardus Angliæ Rex ad terram ſanctam profecturus Octaviano Cardinali Epiſcopo Oſtienſi Romanorum ſimoniam acriter exprobravit, queſtus, quod accepiſſent argenti marcas ſeptingentas pro ordinatione Epiſcopi Cenomanenſis, mille quingentas pro legatione Epiſcopi Elienſis, & magnam pecuniæ copiam, ut efficerent, ne Elias Epiſcopus Burdegalenſis a Clericis ſuis accuſatus exauctoraretur.* Verum quibus argumentis hic Author atram ejusmodi calumniam comprobatam reddit?

Quam horrendum ſpectaculum Abbas Fleurius oculis noſtris inſuper exhibet, dum tomo decimo nono libro nonageſimo primo §. quinto Burdegalenſem Archiepiſcopum ad mendicitatem redactum nobis proponit, illumque eo compulſum aſſerit, ut ſuæ neceſſitati ex diſtributionibus quotidianis proſpecturus, veluti ſimplex Sacerdos Officio Divino aſſiſteret: percipite ipſius verba: *Clemens V. Lugduno Burdigalam ſuum perſequens iter ab Eccleſiis ſecularibus, & Monaſteriis magnas pecuniæ ſummas tam per*

per ſeipſum, quam per comitatum exprimebat ſuum: Bituricum delatus Archiepiſcopum fratrem Ægidium Romanum trecentas libras Turonicas ſibi ſolvere juſſit, quod bis omiſiſſet ſummam adire Sedem, ſicut ſecundo quovis anno oportuiſſet: atque hic Præſul ad tantam redactus inopiam fuit, ut inſtar ſimplicis Canonici officio divino cogeretur aſſiſtere de quotidianis diſtributionibus vivendi cauſſa.

Retraho calamum parcens venerandæ fidelium pietati erga ſummum Pontificem: equidem mihi ſummopere diſplicet, quod me ad eam neceſſitatem redactum cernam, ut hæc verba, quæ ſane horrorem ingerunt, allegarem: aſt haud alia ratione pernicioſi hujus operis characterem demonſtrare potuiſſem, cujus tamen nonniſi ſuccinctam exhibeo ſynopſin: quid autem de eo cenſendum foret, ſi cuncta ſigillatim referrem, & quaſi uno obtutu ea omnia exponerem, quæ calumniis plena noſter Author contra ſummos Pontifices, ſacramque Sedem evomuit: vide tom. 13. pag. 25. tom. 20. p. 41. & 146. tom. 14 p. 414. 598. tom. 15. p. 59. tom. 16. p. 383. 412. 418. 444. 668. 670. & ſeqq. tom. 17. pag. 296. 309. tom. 19. p. 201. 209.

Ad calcem tamen hujus articuli adjungere volo aliud ſpecimen atrociſſimæ calumniæ, qua magis nefanda adverſus ſacram Sedem, & ſummos Pontifices haud alio

alio ex ore, quam cujusdam hæretici, & proscripti Authoris profluere potuisset: quapropter Fleurius Abbas, utpote probus Catholicus, qualem se esse profitetur, erubescere debuisset, quod Historiæ suæ inserere voluerit epistolam a se relatam, quam Fridericus Imperator tum anathemate percussus, suaque rabie abreptus ad Angliæ Regem perscripserat; en ipsius verba tom. 16. lib. 79. §. 38. *Ecclesia Romana usque adeo auri cupiditate flagrat, ut bonis ecclesiasticis ejus avaritiæ non sufficientibus supremos Principes spoliare, sibique vectigales efficere non erubescat.*

Silentio prætereo simoniam, exactiones in Clericos inauditas, usuras tum manifestas, tum palliatas, quibus totum terrarum orbem infecit: nihilominus si Romanos hosce humani sanguinis helluones audias, mellei sunt sermones. Curiam Romanam prædicant Matrem nostram, & Nutricem charissimam, quam verius Novercam, & malorum omnium fontem dixeris: qualis enim sit, ex fructibus cognoscitur: in omnes orbis partes legatos mittit cum potestate puniendi, suspendendi, excommunicandi, non ut fideles verbum Dei edoceant, sed ut extortas pecunias congerant, & metant, ubi non seminarunt, ita opes Ecclesiarum, Monasteriorum, aliorumque piorum hospitiorum, quæ Majores nostri ad alendos peregrinos, pauperesque condiderunt, prædantur.

Hæc

Hæc Fridericus Imperator nuper excommunicationis vinculo innodatus anno Chriſti milleſimo ducenteſimo vigeſimo ſeptimo effutierat: hæc autem ſunt illa pretioſa monumenta, ac ſolidæ rationes, quas Author noſter allegat, hunc in finem omnes ferme epiſtolas, quas præfatus Imperator anathemate perculſus in ſuæ rabiei æſtu contra ſummos Pontifices dederat, in decimo ſeptimo, & decimo octavo Tomo collegit, huncque librum hoc diademate exornavit: ad hoc enim, ut quisquam Author quantocius honorificum in hac Hiſtoria locum ſibi vendicet, plus non requirebatur, niſi ut contra ſacram Sedem calamum acuiſſet; eapropter licet Robertus Groſſa-Teſta Lincolnienſis Epiſcopus furioſo haud abſimilis declamet, atque enormibus, quæ adverſus ſummum Pontificem evomuit, convitiis crepet, parum refert, noſter Author nihilominus recenſitis ſigillatim omnibus hiſce maledictis, quamvis ea absque horrore perlegi nequeant, pro ſua humanitate addit, quod omnes hæ querelæ veritati oppido conſonæ fuerint, unde illas in altum efferens inquit: *hæ erant querelæ Lincolnienſis Epiſcopi, reipſa quidem nimis acerbæ, veritati tamen admodum congruæ . . . obiit . . . . die nona Octobris anno Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo tertio in fama Sanctitatis, imo retulerunt nonnulli, quod in ipſius morte miracula fuerint*

fuerint patrata. . . . Erat Vir doctrinæ, vitæ irreprehensibilis, morumque, ac disciplinæ puritate insignis.

Insuper si forte mordax quoddam scriptum adversus sacram Sedem emanabat, etsi illius Author nomen suum prodere erubuerit, nihilominus Fleurius illud mox adoptat, illudque in compendium redigit, dumque sermonem ingerit de quodam Concilio Generali, & de summo Pontifice, qui cunctis Episcopis, ut ibidem pertractanda adnotarent, præceperat, hanc in rem Fleurius ita inquit libro nonagesimo primo tom. 19. pag. 199. 200. & 201. §. LI. His de monitionibus duæ superfunt nobis, ex quibus Guilielmi Durantii Episcopi Mimatini una erat, altera cujusdam Episcopi, cujus nomen ignoratur: posterioris moniti hæc est summa: *Multi moribus corrupti Clerici variis e regionibus ad Romanam delati Curiam quotidie beneficia obtinent. . . . . Novi Ecclesiam Cathedralem, in qua triginta solum capita jure annonæ sacræ gaudent, ac per viginti annos, quibus illam Præsul gubernat suus, tricies, & quinquies aut sæpius tale jus vacavit, quale tamen iste tantummodo bis contulit.*

Matthæus Parisius Monachus ille Benedictinus, qui ob animi sui vehementiam, atque erga sacram Sedem rebellionis cupiditatem tantopere diffamatus est, unacum Villanio, Friderico II. Roberto Grosso-

Testa,

Testa, ac tot aliis Scriptoribus cognitis, atque incognitis, qui omnes æquali acerbitatis æstro abrepti erant, pariter honorificum locum in Historia Abbatis Fleurii occupare promeriti sunt: *sub finem Concilii Lateranensis Pontifex Innocentius ab omnibus Præsulibus haud exiguas pecuniarum summas exegit, quas a Romanis Usurariis, duris conditionibus; mutuas accipere, unacum sumptibus sui itineris coacti sunt: ita hac de re differit Matthæus de Paris.* „Hic idem „Author, subjungit Fleurius t. 16. p. 412. „l. 77. §. LVII. & LX. integra fide refert „imprecationes a populo Londinensi in Pa„pam effusas: in ampla hac urbe, inquit „ille, nil nisi hæc verba percipiebantur: *Romani isti, homines vecordes, Usurarii, & simoniaci, jacta excommunicationis suæ censura toti terrarum Orbi dominari volunt.*

Postquam novellus hic Author Angliam, atque Germaniam hisce convitiis emensus erat, transitum fecerat in Gallias, dum vero ibidem Robertum Grossa - Testam, qui contra Papas haud minus furiosus erat, offendebat, illius testimonium quantocius veluti pretiosissimum monumentum contra Ecclesiæ Romanæ honorem, & sanctitatem referre, illumque amplissimo elogio honorare festinabat: hujus rei exemplum, quod non sine maxima admiratione legimus, nobis exhibet liber quinquagesimus septimus Historiæ hujus ecclesiasticæ

§. XXV.

§. XXV. ubi Satyram refert, qua magis virulentam vel unquam hæreticorum quispiam contra Papam excogitare haud potuisset, hancque veluti ab Arnulpho Aurelianensi Episcopo adversus Joannem XV. Pontificem exacerbato prolatam recenset, hic enim alium Arnulphum sollicitante Hugone Capeto sub annum Domini 991. a Concilio jussu ejusdem Regis in Abbatia sancti Bassoli prope Rhemos celebrato exauctoratum Sedi Rhemensi restituerat. Porro in eadem hac Synodo Arnulphus Aurelianensis juratus hostis Arnulphi Rhemensis omnes hasce evomuerat blasphemias, quas Abbas Fleurius in septem majoribus suæ Historiæ paginis posteritati sacrabat, necnon tanquam æquas tuebatur, etsi referat, quod hic idem Episcopus rabie accensus Pontificem esse Antichristum, atque ab eo, sicut olim fecerat Episcopus Constantinopolitanus, esse deficiendum, necnon schisma conflandum asseruisset: percipiamus autem, qua ratione hosce immoderatos iræ impetus excuset: *In illo Arnulphi Aurelianensis sermone, si ad rigidum examen vocetur, sine dubio aliqua justo acerbius dicta occurrunt, & quæ sacræ Sedis contemptum prodere videntur, sed vix quemquam illius ætatis Scriptorem invenire est, qui res ipsas exacte proponat, & moderata dictione utatur. Æquitas vero postulat, verba Episcopi canitie venerabilis, & doctrina, qui hujus*

concilii ſpiritus, & anima, dici poſſit in benigniorem partem accipere. Denique ſi orationis ſummam ſpectemus, tantum abeſt, ut ſchisma intendat, ut potius in principio ſermonis profiteatur, Eccleſiam Romanam venerari oportere, & Decretis Pontificum obedire. atque etiam diſerte affirmat, Papæ eſſe in tota Eccleſia judicare, probi omnes impatientiſſime ferebant horrenda flagitia, quibus Romana civitas per unum jam ſæculum polluebatur, unde tam ipſorum Pontificum, quam decretorum reverentia peribat: quamvis enim legis valor a dotibus Perſonæ Præpoſiti inhærentibus abſolute non dependeat, non tamen extra curam ſunt, & eo libentius Præſuli obedimus, quo magis pium, doctumque eſſe credimus: quod ſpectat ad nomen invidioſum Antichriſti, comparatio eſt, non affirmatio, nec Arnulphus aliud dicit, quam quod Prælatus ſine charitate eo modo ſit Antichriſtus, quo Præpoſitus ignorans idolo ſimilis eſt.

Nonne magis expedit, ſi omnia hæc geſta integra fide a Catholicis, quam ab hæreticis, qui ea exaggerant, ac ſuo veneno magis inficiunt, referantur.

Verum vix hæreticus omnium vehementiſſimus cuncta hæc facta, quæ noſter Author recenſet, magis exaggerare, atque acerbiori bile aſpergere potuiſſet: interim haud minus dolendum, quod Sacerdos quidam circa regulas charitatis adeo incurius, necnon usque adeo pertinax inveniatur, ut nunquam offenſionem qua

qua universam læserat Ecclesiam, reparare cogitarit.

§. II.

Auctoris calumniæ adversus auctoritatem, & Pontificis dignitatem.

Postquam Author noster adversus Romanam Aulam, necnon contra famam illorum, qui per quingentos, vel sexcentos annos sacræ sedi præfuerunt, tanto, ut mox vidimus, furore debacchatus erat, pari quoque rabie, ac verborum acerbitate, & vehementia adversus sedis Apostolicæ jura, & dignitatem omni retro antiquitate summe venerandam insurgebat; si enim ejus verbis fides habetur, tunc Pontifex nilnisi simplex Episcopus omnibus omnino illis juribus, quæ falso sacræ Sedi annexa creduntur, destitutus, & Principibus laicis subjectus audit, qui nec habet, nec habere debet ullam auctoritatem in universalem Ecclesiam: hic idem etiam nonnisi aliorum Præsulum spoliis locupletatus nec excellit, nec celebris est, nisi ex enormibus usurpationibus, quas quibusdam titulis falsis, & supposititiis, qui tamen sub nomine novarum decretalium in sæculo octavo procusarum in Ecclesia auctoritatem obtinuerant, subnixus impune attentaverat. Hæc ita fuisse ab Authore nostro prolata, impræsentiarum demonstrabimus, dum si-

gillatim hanc Historiam ecclesiasticam percurrere pergemus.

Duo hominum genera, inquit Historicus a nobis impugnatus differt. IV. *carpent licentiam, qua facta haud sane laudanda a Scriptore Historiæ ecclesiasticæ referuntur: aliqui sunt politici, & profani, qui, cum veram Religionem non cognoscant, eam eodem in pretio, ac falsam habent, putant esse inventum humanum, quo vulgus in officio contineatur, eaque omnia silentio involvenda esse credunt, quæcunque Religionis reverentiam in populorum mentibus imminuere, id est, ipsorum opinione, errorem eximere posset. cum his Politicis res mihi non est, omnia enim ab ovo repetenda essent, atque ipsi ante omnia docendi, ac convertendi. At satisfaciendum mihi esse credo, idque maxime, si possum, cupio, viris probis, & anxiis, qui piissimi quidem, sed non satis eruditi, cum improbis paulo ante memoratis trepidant, ubi non est timendi locus, ad hos dicerem, quid formidatis? an cognitionem veritatis horretis? ergo in errore, aut saltem in ignorantia perseverare vultis? an vero, salva conscientia, hæc ignorare vobis licet? vobis, inquam, quorum officium est, ignorantes docere? viris ecclesiasticis enim loquor.*

. . . . An non expedit ea a Catholicis Scriptoribus fideliter, sincere, simpliciter, sine exaggeratione referri, quam relinqui furori Protestantium, qui Historiam ecclesiasticam, ubi occur-

occurrunt abuſus, corrumpunt, adulterant, & doctrinæ ſuæ peſte inficiunt.

Hucusque quidem omnium Catholicorum animis ea inſedit ſententia, quod ſummi Pontificis auctoritas a Chriſto Domino ſit inſtituta, ejusque Primatus ex jure divino deſcendat, ac dignitas ſupremi Capitis in Eccleſia omnia Epiſcoporum, Metropolitarum, Primatum, & Patriarcharum jura in ſe complectatur, eoquod eminenter, imo & reapſe omnes hoſce titulos nobiliori modo in ſua perſona unitos contineat: aſt Fleurius Abbas, poſtquam omnia, quæcunque ejus oculis occurrebant, ſive vera, ſive falſa, corraſerat, atque ſuæ Hiſtoriæ inſeruerat, veritatem hucusque ab omnibus retro ſæculis incognitam detexit; quippe juxta ipſum ſoli Principes ſchismatis tempore ſibi Papam eligendi jus habent: id quoque Franciæ Regno competit, ſi enim Cardinales nimium ejusmodi electionem differunt, tunc Francia Papam ſibi ex ultramontanis eligere, ceterosque, ut eundem recognoſcant, compellere valet: id enim unum eſt ex illis privilegiis, quorum obliti ſunt Gallicanarum libertatum defenſores, cujus tamen detectam originem Fleurius ſuo Heroi Matthæo Paris Monacho Benedictino in acceptis refert.

Item poſt Gregorii IX. obitum Cardinalibus, cum Papam non eligerent, Francia reſcripſit: niſi vos Papam *elegeritis,*

quæremus media veſtram ſupplendi negligentiam, & nobis conſtituendi Papam cis alpes, cui morem gerere debeamus. Matthæus Paris hæc referens addit, Gallos has minas intendere auſos eſſe ob ſuum jus antiquum S. Dionyſio a S. Clemente datum, cum illum ad occidentis populos ſacram in expeditionem mitteret.

Si ergo Fleurio Abbati fidem adhiberemus, tunc ipſismet Gallis vi privilegii, quod ſancto Dionyſio fuit conceſſum, Papam creandi jus competeret: ſi vero ſchisma inde orireretur, omnes Principes ex ſola ſua auctoritate in favorem cujusdam ex Competitoribus decidere, ac fideles compellere valerent, ut illum, qui eis præplaceret, vel eum, quem firmiori jure ſuffultum crederent, in Papam agnoſcere tenerentur: „octogeſimo anno, inquit Fleu„rius tomo 15. poſtquam Honorius Impe„rator de Eulalii, & Bonifacii electione „cognitionem habere cæperat, Theodori„cus Rex ambos Competitores Symma„chum, & Laurentium Romam convocans „in favorem Symmachi pronuntiabat . . . *ſecus ſchisma finiri haud potuiſſet, eoquod ex contendentibus quivis ſeſe Papam legitimum proclamaret, necnon ambo contenderent, quod in terris judicari non poſſent.*

Itane Sacerdoti Catholico, cujus eruditionem Paſtellus tantopere deprædicat, permiſſum ſit, ut violentam Ariani Regis, qui Romanam Eccleſiam haud tolerando jugo

jugo oppreſſerat, agendi rationem ſtabiliat? ex quonam documento eruit, quod hic idem competitores Ravennam accerſiverit, atque ex hoc loco in Symmachi favorem pronuntiarit? num ignorare potuit illud Concilium, quod ad decidendam hanc litem celebratum fuerat? quomodo Gallum, qui Hiſtoriæ eccleſiaſticæ opus in lucem edere aggreſſus eſt, ſubterfugere potuit, quod Eccleſia Gallicana ſeſe huic novitati oppoſuerit? an ignorare valuit, qua ratione Avitus Viennenſis Archiepiſcopus hac ſuper re in literis, a ſe ad Senatum Romanum nomine omnium Franciæ Præſulum datis, mentem ſuam explicarit? Exſtant hæ literæ in Conciliorum collectione a P. Sirmondo facta: decet, inquit Avitus illuſtris hic Romanorum Cæſarum ſurculus magis adhuc virtutum gloria, quam generis nobilitate conſpicuus, „decet, ut noſtri Epiſcopi ſint ſubjecti „poteſtatibus ſæcularibus, ita Deus nobis „præcipit: aſt comprehendi haud valet, „qua ratione inferiores audeant ſuos Supe„riores judicare: reipſa quidem Epiſcopi, „ſi culpis obnoxii ſunt, judicari valent, Pa„pa tamen dijudicari nequit absque totius „Epiſcopatus præjudicio: præter Deum „non eſt alius, cui illum judicandi pote„ſtas competit.„ *At ſi Papa verbis vocetur in dubium, Epiſcopatus jam videbitur, non Epiſcopus vacillare. Reddet rationem, qui*

ovili Dominico præeſt, qua commiſſam ſibi agnorum curam adminiſtratione diſpenſet. Ceterum non eſt gregis proprium terrere, ſed Judicis.

En! hæc erat mens, hæc erat in ſæculo quinto Eccleſiæ Gallicanæ vox, & ſermo, quam loquelam in ſequentibus etiam ſæculis ipſa continuo tenebat, atque etiamnum ubique teneret, niſi novitatis, atque independentiæ prurigo, qua nonnulli Authores excitantur, infauſto prorſus fato tandem illos eo adigeret, ut Sedis Apoſtolicæ jura omni ævo ſacroſancta, necnon a tota retro antiquitate ſumme veneranda veluti totidem uſurpationes a ſummis Pontificibus ope novarum Decretalium factas depingere ſatagerent.

§. III.

De Epiſcoporum Exauctorationibus.

Sane vix ex alio firmiori titulo ſuprema Romanæ ſacræ Sedis auctoritas comprobata redditur, niſi ex jure, vi cujus ſummis Pontificibus competit, ut Epiſcopos dijudicare, atque exauctorare valeant: hoc item jus Pontifices nemine contradicente per univerſam occidentalem plagam pluribus retro ſæculis exercebant, atque hodiedum exercent: aſt Fleurius Abbas hoc idem jus oppugnare aggreditur: percipite, qua ratione hac in re mentem ſuam explicet in diſſertatione, quæ tomo decimo ſexto

sexto præfixa habetur: *In fictis Decretalibus asseritur, soli Papæ competere, sententiam decretoriam in Episcopos ferre, atque hæc regula sæpius in iis inculcatur: verumtamen exempla centum, novæ huic regulæ contraria, memineris, lector. . . . . Historiam penitus eum ignorare, necesse est, qui putat, nunquam, & nullibi causſam Episcopi finiri posse, nisi vel ipse Romam mittatur, vel inde Legati Pontificii accersantur: quinimo etsi aliquis Historiam ignoraret, si tamen sano duntaxat judicio præditus sit, facile penetrabit, rem fuisse factu impossibilem. . . . . Illud quidem constat, sed raro accidit, quod Episcopi manifeste oppressi, & in Conciliis provinciæ suæ nefaria inimicorum factione damnati, ad Papam, utpote omnium Episcoporum Præpositum, & sacrorum Canonum Protectorem confugerint, idque in Concilio Sardicensi statuitur, sed volunt illius Concilii Patres, ut Papa, sive Legatum mittat, sive non mittat, causſam in illa Provincia, in qua reus deliquit, discuti curet, quia nihil facilius, quam Judici valde remoto imponere.*

Tandem ad Papam refugere, quod a Concilio Sardicensi quibusdam concessum, præcipue locum habere debebat, in causſis omnino singularibus maximorum primas Sedes tenentium Episcoporum, quales erant S. Athanasius, S. Joannes Chrysostomus, S. Flavianus Constantinopolitanus, quibus Superior, quem adirent, præter summum Pontificem non fuit.

Jam antea Fleurius Henrici verba tomo decimo quinto referens dixerat, quod poteſtas, quam Papa ſibi arrogat, nonniſi imaginarium jus ſit. Ceterum id, quod Henricus II. Rex aſſerebat, *ſcilicet, quod Papa ſuam auctoritatem ab hominibus receperit, falſum eſt, ſi intelligatur de Primatu, qui eidem ex jure divino competit: ſi vero intelligatur de poteſtate, qua ſolus Epiſcopos judicare poſſet, de quo jure hic controvertitur, verum eſt, quod hanc poteſtatem Papa duntaxat ab hominibus ex uſu in falſis Decretalibus fundato teneat.* . . . . „Aliud „vulnus jurisdictioni Eccleſiæ intulit Epi„ſcopos judicandi ratio per falſas Decre„tales introducta, vi cujus ſoli Papæ ipſo„rum judicium reſervatur. „

Priusquam articulatim tria hæc loca a me mox relata diſcutiam, liceat mihi novæ hujus Hiſtoriæ eccleſiaſticæ Auctori applaudere, eoquod tandem fateri voluerit, quod Papa omnium Præſulum Superior, & Canonum cuſtos ſit, ejusque Primatus ex jure divino deſcendat; quis enim hunc ejusmodi mentis fuiſſe non dubitaſſet, poſtquam palam enuntiare auditus eſt, quod ſingulare ſibi Papam eligendi privilegium Gallis competat, atque uſus, vi cujus ceteri Præſules in ſuis Diœceſibus non reſidebant, auctoritatem mutuarit ex eo, quia ipſimet Pontifices diu Avenione morabantur; verum quis demum non

non credidiſſet, quod Papa nil niſi ſimplex Romæ Epiſcopus foret, cum Avenione commorans in ſua Diæceſi non reſidebat, nec absque beneplacito, & Epiſcopi Diæceſani licentia ſuum munus exercere poterat. tom. 20. p 278. qua ratione ſibi quis imaginari potuiſſet, quod Fleurius Papæ Primatum ex jure divino deſcendere, ac in omnes Epiſcopos ſuperioritatem habere credat; cum tamen in omnibus viginti ſuæ Hiſtoriæ eccleſiaſticæ voluminibus unice eo intentus fuit, ut Papam exſpoliet cunctis ſuæ Sedis prærogativis, quamvis hæ luculenta ſint argumenta, quibus Catholici comprobatum reddunt, quod Papa Primatum, & ſupremam in omnes Epiſcopos auctoritatem teneat: porro in quonam conſiſtit hic Primatus, hæcque ſumma in cunctos Præſules poteſtas, ſi juxta Abbatem Fleurium ipſe non minus, ac illi, Canonibus ſubjicitur? Enimvero ampliſſima hæc: *primatus ex divino jure, Superioritas in omnes Epiſcopos:* verba tandem ſeſe unice eo reſtringunt, ut Papa Canonum violationes cognoſcere, easque deplorare valeat, quin aliam in Epiſcopos auctoritatem exercere poſſit, niſi eam, quam ipſimet eidem precario indulgere volunt, ſeu, prout paucis verbis abſolvam ea, quæ Auctor tam ſæpe repetit, hoc Epiſcopos judicandi jus ſacræ Sedi annexum nil aliud eſt, quam uſurpatio falſarum Decretalium

talium subsidio attributa, & in Ecclesia ante disciplinæ immutationem in sæculo IX. factam haud cognita: etsi ergo Sardicensis Synodus oppressis Episcopis nil ultra permiserit, nisi ut Papæ justitiam implorent, hic tamen ipse recursus ad Papam juxta Fleurium duntaxat concedebatur ampliorum diæcesium Episcopis, qui nullum Superiorem agnoscunt, quales erant Orientis Patriarchæ. Ex hujus Auctoris sententia crassissima prorsus ignorantia est, si asseratur, quod nullo unquam tempore, vel in nulla regione Episcopus judicari potuerit, quin Papæ Deputati accersiti fuerint, hanc vero rem nullatenus fieri potuisse, vel solo sanæ rationis subsidio facile juxta Fleurium cognosci potest. Hæc sunt tres illæ nostri Authoris propositiones, quarum falsitatem impræsentiarum demonstrabo.

Præprimis Fleurius asserit, quod duntaxat falsarum Decretalium ope fuffulti Pontifices Episcopos judicandi jus usurpatum sibi attribuerint, usque ad illud autem tempus novæ hujus disciplinæ nullum inveniatur vestigium: verum quis hac super re sensus Abbati Fleurio? num forte jam illorum oblitus est gestorum, quæ ipsemet retulit: ergone illa eidem in memoriam revocare cogor?

Haud ea, quæ in Oriente acciderunt, impræsentiarum refero; Fleurius enim probe prævidit difficultatem, quæ ipsi circa Patri-

Patriarchas exauctoratos, atque a Pontificibus ejectos, necnon circa Orientis Episcopos in Conciliis sede motos, atque a summis Pontificibus Ecclesiæ suæ restitutos objici possent: hinc ipse Lectori suo satis, superque datum existimat, dummodo referat, quod ecquidem Euthymius ab Agapito Papa anathemate perculsus, atque exauctoratus, Petrus Alexandrina, Acacius Constantinopolitana, Petrus Antiochena Sede pulsi, atque omnes tres a Felice Papa excommunicati, Athanasius vero, Chrysostomus, Flavianus, suis Sedibus restituti fuerint, iidem tamen Sedes, quæ Superiorem non agnoscunt, occuparint, atque eam duntaxat ob rationem ad Papam recurrere valuerint. Verum, qui ita sermocinatur, jam admittit, quod Pontifices ante falsarum Decretalium originem omnes Patriarchas suis Sedibus amovendi, ac restituendi jus in Ecclesia Orientali possederint, atque Romanus Episcopus jam antea tanquam *Capitum Caput* (ut Theodori Studitæ verbis utar) agnitus fuerit. Ceterum hoc discrimen inter Episcopos, Superioribus obnoxios, & inter Præsules nullum Superiorem agnoscentes, illis annumerari meretur effugiis, quibus quidam Scholaris in schola uti posset, si quadam difficultate se nimium premi sentiret: attamen ejusmodi effugium in dedecus cedit tanti Historici, cujus eruditio illius Censorem

ſorem in admirationem rapit: quis enim v. g. ignorat id, quod ſanctus Baſilius in ſua ſeptuageſima quarta epiſtola refert, ſcilicet, quod Euſtachius Sebaſtenus a Concilio exauctoratus Sedi ſuæ reſtitutus fuerit, ſimul ac in Tyannenſi Synodo demonſtratum ibat, quod a Liberio Papa Eccleſiæ ſuæ redditus fuerit? nihilominus Euſtachius Superiori ſuo obnoxius erat? quem latet cauſſa Baſilidis Hiſpani Præſulis in quodam Concilio a ſuis confratribus depoſiti, atque a Papa reſtituti? Quot ejusmodi exempla Hiſtoriam eccleſiaſticam percurrens ante falſarum Decretalium ætatem huc proferre poſſem? pauca duntaxat ex Francia repetam.

Fors Fleurius jam oblitus eſt, quod anno Chriſti quadringenteſimo decimo ſeptimo Zoſimus Papa ad Franciæ, Hiſpaniæ, & Africæ Epiſcopos perſcribens eisdem ſignificarit, quod ipſe Urſum, & Tuentium Epiſcopos exauctorarit? nonne hic idem Pontifex Proculum Maſſilienſem Epiſcopum depoſuit? nonne hujus exauctorationis legitimum teſtimonium eſt ejusdem Papæ epiſtola, quam anno Salutis noſtræ quadringenteſimo decimo octavo ad Maſſilienſem Clerum dederat, eidemque præceperat, ut ad novi Epiſcopi electionem procederet?

Quot demum ejusmodi exempla nobis ſuppeditat ſæculum quintum? Accuſabatur

tur Maximus Valentiæ in Delphinatu Episcopus, quod Manichæorum secta infectus, ac homicidii reus esset, nonne illico hæc caussa Romam devolvebatur, ac etsi Bonifacius VII., ad quem recurrebatur, judicium ad Episcopos remiserit, eorum tamen sententiam aut confirmandi, aut irritandi jus sibi reservavit, eisdem declarans, quod in prima, ut vocant, instantia desuper judicandi jus sibi competeret: *debueram JAM NUNC dignam ferre sententiam.*

Insuper quis nescit, qua constantia Leo I. Pontifex exauctorationis sententiam anno 444. contra Chalidonium Bisuntinum Archipræsulem ab Arelatensi Concilio pronuntiatam irritarit? nonne ipsus eundem suæ restituit Sedi? nonne eandem quoque agendi rationem tenuit circa Patroculum Episcopum, cui Hilarius Arelatensis Archiepiscopus jamjam Successorem subrogabat?

Ipsimet etiam Metropolitæ, quantumvis sanctissimi fuerint, nonne eandem Pontificum severitatem experiebantur, quotiescunque gravioris culpæ rei fuerunt inventi? Ergone Fleurius haud ultra recordatur, quod anno Domini quadringentesimo sexagesimo secundo Hilarius Leonis I. Successor Hermam Narbonnensem Archiepiscopum officio suo suspenderit, eumque omnibus Metropolitanæ dignitati annexis prærogativis exuerit? Hic idem Papa nonne

nonne Leontio Arelatenſi Archiepiſcopo injunxerat, ut in Mamertum Viennenſem Archiepiſcopum judicii acta inſtrueret, quamvis ſibi definitivum reſervaret judicium.

Nonne conſtat, duos Archiepiſcopos, & horum quidem unum a ſui Metropolitæ ſententia ſecundum ſacrorum Canonum præſcripta ad ſummum Pontificem appellaſſe, propriumque Judicem, ut ſuam agendi rationem tueretur, Romam accedere fuiſſe compulſum, alterum vero non ſine animi mœrore expertum fuiſſe, quod Epiſcopus, quem ipſemet exauctoravit, denuo Sedi ſuæ fuerit reſtitutus, ipſe vero, etſi Metropolita fuerit, in Franciam Sede ſua exutus redire ſit coactus: „Prohibeo, „inquiebat Leo I. Franciæ Epiſcopis, pro„hibeo Hilario Arelatenſi, ne in Viennenſi „Provincia ullum creet Epiſcopum, aut „cujuspiam conſecrationi interſit, ipſe „vero Arelatenſis loco gratiæ habeat, quod „ipſum a ſuo Epiſcopatu non deponam.„

Enimvero hoc exemplum adeo notum eſt, ut Fleurius illud minime ignorare potuerit, quinimo illud ipſemet refert, verum quam artificioſis, ac quæſitis coloribus illud occultare ſatagit? enimvero non ſine ſtomacho illius duntaxat relatio percipi valet, tot enim falſitatibus, atque tam celebris Pontificis famæ, ſacræque Sedis injurioſis circumſtantiis illud conſpurcat,

refert

refert enim, „quod ſententia in Divum Hi„larium lata duntaxat ex mala affectione, „& ſancti Leonis vehementia ortum traxe„rit, eoquod ſanctus Hilarius in Concilio „Romano ſibi odium accerſiviſſet ob auda„ciam ſuam, qua ſemetipſum defenderat, „hancque ob rem Ordinatio ab eo facta irri„tabatur.„ Interim Magnus hic Papa, Franciæ Epiſcopos de ſententiæ ſuæ ratione certiores reddens inquit, quod Ordinationem a S. Hilario factam ideo irritam declararit, eoquod ſacrorum Canonum præſcripto adverſaretur, & Hilarius, cum non eſſet Metropolita, nec eum, qui illius ſuffraganeus non erat, conſecrare potuerit.

Verum quid deſumi valet ex eo, quod Fleurius aſſerat, Hilarium in Concilio Romano, quod Papa ad dijudicandam cauſſam convocaſſet, ſe exoſum reddidiſſe? num forte nobis ſignificare intendit, quod Epiſcopum exauctorandi, atque ejusmodi ſententiam ferendi jus ſoli Papæ non competat, ſed duntaxat id in Concilio fieri queat? Ipſius quidem foret mentem ſuam deſuper explanare: aſt quin in ejus mente penetranda anxius hæream, auſim dicere, quod hac doctrina nil magis falſum excogitari valeat, ac nunquam S. Leo hanc ob rem Synodum congregarit. Debuiſſet ergo Fleurius ſuas proferre rationes, quibus permotus ejusmodi novitatem protulit, ſaltem ſanctus Leo nullam hujus Concilii men-

tionem fecerat in epistola ad Viennenſis Provinciæ Epiſcopos data, in qua de omnibus hucusque geſtis integra fide rationem reddebat.

Haud ignoro equidem, ab Honorato Maſſilienſi, qui eſt Auctor vitæ S. Hilarii Arelatenſis, aſſeri, quod omnes Viros magis conſpicuos, coram quibus comparuerat Hilarius, ea vehementia, qua Papam alloquebatur, offendiſſet, hic tamen Scriptor nullam Concilii Romani mentionem fecit, niſi forte Author noſter nomine Concilii honorare velit quorumdam Sacerdotum conventum, ſeu quamdam Cardinalium Congregationem, vel Conſiſtorium a Papa habitum: porro ſi ita foret, plane etiam Sorbonnæ Doctores a Janſeniſtis Romam eo fine Deputati, ut quinque proſcriptas propoſitiones vere Catholicas eſſe propugnarent, gloriari poſſent, quod Innocentium X. Papam compulerint ad congregandam Synodum Romanam, coram qua ipſi falſæ ſuæ doctrinæ principia explicarent, quibus non minus quidam Cardinales, qui hiſce colloquiis intererant, ſcandalizati ſunt, quam illi, qui ſanctum Leonem comitabantur, arrogantiam & vehementiam, qua Hilarius diſſerebat, indignabantur.

Proh! quot errores in exacto Hiſtorico minime tolerandi, conjunctim in ſola narratione hiſtoriæ circa Hilarium Arelatenſem

sem hic reperiuntur? Romanum hoc Concilium mere quidem confictum est, nihil tamen refert: audacter noster Auctor asserit, quod Hilarius in eo inter ipsos Judices consederit.

In quanam autem Historiæ ecclesiasticæ parte Fleurius alteram invenerat falsitatem? dum asserit, „quod sanctus Leo Hi„larium Romæ commorantem Satellitio „custodiri jusserit, atque ille duntaxat cu„stodum vigilantiam eludendo in Gallias „reverti potuerit.„

Ergone anno Incarnationis Dominicæ quadringentesimo quadragesimo quarto Romani Cæsares nondum hanc totius Orbis Metropolin suo imperio subjectam tenuerunt, Leo vero jamjam tanta prævalebat potentia, ut in hac urbe satellites ad suum obsequium paratos habere, necnon jurisdictionis civilis munia publice exercere valuerit?

Plane falsitatibus, quibus noster Historicus Hilarii Arelatensis gesta corrupit, me eo abreptum cerno, ut vix non prætergressus essem errorem, quem impugnare statui, atque ipse propugnare satagit, scilicet, quod Pontifices falsarum Decretalium ope Episcopos judicandi, atque exauctorandi jus sibi arrogarint: inventum sane, quo magis frivolum vix excogitari potest, prout comprobatum redditur ex omnibus Episcoporum exauctorationibus

in sæculo V. factis, quod tamen sæculum noster Author aurea Ecclesiæ tempora appellitat.

Quam copiosum etiam numerum proferre possem illorum Episcoporum, qui a Sæculo VIII. usque ad XIV. vel a summis Pontificibus, aut eorum Legatis aut depositi, aut Sedibus suis restituti fuerunt? revocetur, si fieri potest, in memoriam numerus eorum, quos Nicolaus Papa, omnesque ejus Successores usque ad Concilii Constantiensis tempora vel Romam citarunt, ac comparere jusserunt, vel definitiva sententia judicarunt, aut exauctorarunt, aut sententiam exauctorationis a Franciæ Conciliis ibidem celebratis pronuntiatam confirmarunt? num forte Galliarum Præsules ignorabant, quod existimatum hoc Pontificum jus nonnisi usurpatio falsis Decretalibus suffulta sit? quam fervidam litem cum Nicolao summo Pontifice agitabat Hincmarus Rhemensis, intrepidus ille Episcopalis independentiæ clypeus, ac eximius ille libertatum Ecclesiæ Gallicanæ Defensor? nihilominus post cunctas hasce fervidas altercationes, nonne cernere coactus fuit, quod Rothadus Suessionensis Episcopus, quem ipse in tot Conciliis exauctorabat, Sedi suæ restitueretur? quot, & quantis non utebatur artificiis, ad quantam demissionem ipsemet non descenderat, quam humiles literas

hic

hic Præsul sua eruditione tumidus, ac Caroli Calvi Cæsaris patrocinio fretus non perscripserat ad Papam, ut ipsius animum placaret, hacque ratione suam exauctorationem præpediret? Prævaluit tandem, & æque, ac omnes ceteri Præsules, sese subjicere, necnon profiteri cogebantur, quod hoc Pontificum jus nequaquam quibusdam Decretalibus innixum, sed potius sacræ Sedi annexum, atque ab ipsomet sancto Cypriano agnitum sit: ut vero Lector hac de re convictus permaneat, pervolvat ipsam epistolam ab hoc sancto Martyre ad Stephanum Pontificem datam, qua ipsum *rogabat*, ut Martinianum Arelatensem Archiepiscopum exauctoraret, eique successorem nominaret: referam huc latino idiomate ipsius verba: *Dirigantur a te literæ, quibus abstento Martiniano, alius in ejus locum substituatur.*

Eapropter sanctus Leo Papa in epistola, quæ nunc est octogesima nona, ad Franciæ Episcopos data de hac prærogativa sacræ Sedi annexa, vi cujus Papa Episcopos judicare, & exauctorare valet, differens ait, hoc jus esse *antiquissimam Ecclesiæ consuetudinem.* Num vel unquam in Sæculo V. de falsis Decretalibus mentio fuit facta? & tamen jam tum hoc Pontificum jus invaluit, atque pro *longissima* consuetudine habitum est.

Porro priusquam hunc articulum de Episcoporum depositione absolvam, necesse est, ut nostri Historici errores circa Sardicense Concilium manifestem: si enim ipsius verbis fides habenda foret, tunc hoc Concilium Pontifici duntaxat indulsit, ut extraordinarias Episcoporum, qui nobiliores Sedes occupabant, nullumque Superiorem recognoscebant, causas cognoscere valeret, quinimo in eodem loco addit Fleurius, quod harum causarum cognitionem extra locum, in quo Episcopi erant, sibi vendicare haud potuerit. Verum pervolvantur duntaxat Concilii Sardicensis acta, & mox cuivis persuasum erit, quod ibidem generatim de omnibus Episcopis actum fuerit, & solus Papa eos judicandi jus habeat: *Quodsi*, dicitur Canone tertio, *aliquis Episcoporum judicatus fuerit in aliqua caussa, & putat se bonam caussam habere, ut iterum Concilium renovetur; si vobis placet, sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, ut scribatur ab his, qui examinaverunt, Julio Romano Episcopo, & si judicaverit renovandam esse caussam, judicium renovetur, & det Judices. Si autem probaverit, talem caussam esse, ut non refricentur ea, quæ acta sunt: quæ decreverit, confirmata erunt.*

Hæc verba: *aliquis Episcopus*, & *aliqua in caussa*, propter quam Episcopus fuit condemnatus, num forte duntaxat intelligi

ligi valent de nobiliorum Sedium Episcopis, qui nullum se superiorem agnoscunt?

Dein canone quarto idem Concilium addit, ac prohibet, ne ad consecrationem, novique Episcopi inaugurationem in illius, qui fuit depositus, locum procedatur, *nisi causa fuerit in judicio Episcopi Romani determinata*, nam, prosequitur Synodus Can. 7. *erit in potestate Romani Episcopi, quid velit, & quid æstimet, faciet, quod sapientissimo suo Concilio judicaverit.*

Nunquam sane aliquod Concilium testimonio magis luculento quoddam Pontificis jus agnovit, ac ipsa Synodus Sardicensis in hoc loco circa Episcoporum depositionem, vel eorum revocationem ad pristinas suas Sedes: num unquam cujusdam juris possessio magis avita, magis continuata, aut solidius comprobata exstitit? ad judicium appello omnium illorum, qui animo a passione alieno cuncta Historiæ ecclesiasticæ monumenta pervolverint a Sæculo III. usque ad Sæculum XVII., in quo novissimum exauctorationis exemplum occurrit in persona Domini de Rieux Leonani Episcopi. Num vel unicum reperitur exemplum, quo comprobatur, aliquam cujusdam Episcopi exauctorationem in Ecclesia Gallicana absque Pontificis consensu, aut auctoritatis ejus interventu fuisse factam? qua ergo audacia animatus Historiæ ecclesiasticæ Author asserere præsumit, quod

falsæ Decretales sint unica basis, & fundamentum hujus auctoritatis á summo Pontifice sibi arrogatæ?

§. IV.

De Erectionibus, Unionibus, Divisionibus, & Episcopatuum translationibus.

Cum noster Historicus totus in eo sit, ut Pontificiam auctoritatem evertat, eamque ad simplicis Metropolitæ potestatem redigat, postquam Pontifices suo Episcopos exauctorandi jure exuit, ad ampliora manum extendit; audacter enim asserit, quod summi Pontifices pariter Episcopos ab una Sede ad alteram transferendi, novos Archiepiscopatus, aut Episcopatus erigendi, illos uniendi, vel eorum quosdam supprimendi jus usurparint, conficta autem hæc jura itidem nulli alteri fulcro, quam falsis Decretalibus, quæ a pluribus falsitatum Architectis in sæculo nono consarcinatæ sunt, innitantur, cum tamen hæc jura proprie Metropolitis, & Conciliis Provincialibus competerent. Percipiamus, qualiter ipsemet Author noster hac super re mentem suam explicet in dissertatione tertia ad tomum decimum sextum: *Ficta Decretales præterea soli Romano Pontifici jus Episcopos ab una Sede ad aliam transferendi tribuerunt. Verum Concilium Sardicense, aliaque, in quibus hujusmodi translatio districte prohibita, nec Papam exceperunt, & quando, licet*

licet id raro factum, aliquis Episcopus, ita exigente manifesto Ecclesiæ emolumento translatus est, id Auctoritate Metropolitæ, & Concilii Provincialis factum.

Profecto Fleurius apud hodiernam Ecclesiam Gallicanam, quæ Episcoporum translationem inter majores causſas, quarum judicium soli Papæ reservatum est, numerat, optime meritum sese reddidisset, si unicum duntaxat protulisset exemplum, quo probaretur, quod a primo Monarchiæ exordio aliquis Episcopus ad aliam sedem, aut a quodam Concilio Provinciali, aut independenter a Papa fuerit translatus: quinimo hunc Authorem provoco, an ipse exemplum magis antiquum adducere queat, quam illud Artardi Nannetensis Episcopi, quem Adrianus II. Papa anno Salutis nostræ octingentesimo septuagesimo primo ad Turonensem Archiepiscopatum transtulit, postquam illum Populo, & hujus Metropolitanæ Ecclesiæ Clero concedere per integrum quadriennium renuerat, ac tandem eorum precibus cesserat. Id nos docet ipsemet Papa in epistola ad Dovienſe Concilium, quod ipsum hac super re interpellabat, hanc per occasionem data, *nam sicut Synodus postulavit, plebs, & Turonicus Clerus eum concorditer elegit, per nostræ auctoritatis decretum constituimus Cardinalem Metropolitanum, & Archiepiscopum Turonicæ Ecclesiæ, atque provinciæ.*

Quinto post anno, seu Christi octingentesimo septuagesimo sexto Joannes VIII. Papa Frotariam Burdegalensem Archiepiscopum ad Bituricensem Archiepiscopatum transferebat, eoquod, uti ipsemet testatur, id Carolo Calvo Cæsari, qui hanc translationem impense ab eo efflagitabat, recusare haud valeret, atque Normani ejus diæcesin Burdegalensem penitus devastassent: viden duas præ ceteris vetustissimas Episcoporum translationes, quas in Galliis factas reperio, eæ tamen a summis Pontificibus ad Cæsaris, Gallicani Cleri, & Provincialis Synodi preces factæ sunt. His ita constitutis num quis asserere audeat, quod hoc Pontificum jus nil nisi violenta sit usurpatio Episcoporum juri perniciosa? Pergamus autem insequi verba Fleurii, quæ ibidem in eadem dissertatione tomo decimo sexto præfixa profert, ubi de Episcopatuum, & Archiepiscopatuum erectione disserit.

Eadem est rerum facies in novarum Cathedrarum Episcopalium creatione. Si falsis Decretalibus fidem habemus, id juris soli Papæ competit: si autem antiquam disciplinam consulamus, Concilio Provinciali hæc potestas erat, atque hac de re in Codice Conciliorum Africæ clarissimus Canon extat. Ac profecto si sola propagatio Religionis, & Fidelium commodum quæratur, multo magis rationi consentaneum erat, Judicium Episcopis relinquere;

quibus

quibus Urbibus proprius Episcopus necessarius esset, & quinam viri ad officium Pastorale obeundum magis idonei existerent, quam curam istam ad Papam referre, remotissime degentem, qui non sine magna difficultate Ecclesiarum illarum statum doceri poterat, utut enim Mandatarii delegentur, qui commmoda, & incommoda pensent, nunquam eam cognitionem capiet Judex, quam præsens suis oculis sibi parasset.

Nempe fictæ Decretales epistolæ, quæ jure isto solum Papam donant, necdum in lucem prodierant.

Postquam Romani Pontifices de creandis Episcopalibus Cathedris jus possessionis sibi acquisierunt, multas civitates, in primis in Italia, nulla urgente necessitate, sed ut honorem exhiberent, dignitate Metropolitica auxerunt. Concilium Nicænum, cui sine dubio jus competebat Ecclesias novis prærogativis exornandi, nihil aliud dicit, quam singularum Ecclesiarum privilegia, pro antiqua consuetudine, esse conservanda. Unde discimus, distinctionem Ecclesiarum Metropoliticarum, & Patriarchalium jam illa ætate longa possessione fuisse confirmatam. Pontifices a sæculo undecimo non solum Metropolitas, sed etiam Patriarchas, & Primates crearunt, nullo alio fundamento nixi, quam falsarum Decretalium, videlicet primæ epistolæ, quæ S. Clementi tribuebatur, ac secundæ, & tertiæ, quæ Anacleti Papæ esse credebatur, ubi Apostoli, eorumque Successores dicuntur Patriarchas, & Primates constituisse in illis Urbibus,

bibus, in quibus pro regimine civili præcipui Magistratus degebant, & ubi Paganorum Archiflamines versabantur, vox barbara hæc est, quam frustra alibi, quam in istis Decretalibus quæsiveris. Notasti autem sine dubio, Lector! quod in primis sæculis Archiepiscopi nomen nequidem notum fuerit. Summi Præsules Episcopus Romanus, aut Episcopus Alexandrinus, sicut alii in minorum gentium urbibus appellabantur. Episcopi in epistolis mutuo ad se datis Fratres sese perfecta æqualitate vocabant, quod ex inscriptionibus literarum S. Cypriani videmus, quo magis autem charitas refrigescere cœpit, tituli, & ceremoniæ augebantur.

Unde satis efficaciæ inesse Bullæ, caussa non cognita, editæ, qualis Callisti II. in caussa Primatus Ecclesiæ Viennensis fuit, ad antiquum Ecclesiarum ordinem subito evertendum, Episcopis, quorum interest, invitis, nemo existimet.

Quanta nos voluptate perfudisset Fleurius, si ea Provincialia saltem Ecclesiæ Gallicanæ Concilia allegare voluisset, quæ ex sola sua auctoritate novos Episcopatus, atque Archiepiscopatus erexerunt, nam saltem ea monumenta, quæ ipse hac in re fors habuit, celebriores Canonistas latebant. Quid ergo Ivo Carnutensis fecit, dum Paschalem. II. Papam rogabat, ne Tornacensem Ecclesiam in Episcopatum erigens a Noviodunensi segregaret. Consulatur ipsius epistola numero ducentesima trigesi-

trigesima octava? quis tum sensus Noallio Cardinali fuit, dum sibi honori ducebat, quod simplex esset executor voluntatis Pontificiæ circa erectionem Blesensis Episcopatus? num forte hic Archipræsul in veteri disciplina, quæ utpote Provinciæ Præsuli ejusmodi erectiones faciendi jus ipsi soli attribueret, adeo rudis erat, ut sibi eximium honorem ex eo conferri crederet, quod Papa ei committere voluerit, ut relationem simplicem, quæ *de commodo, & incommodo* vocatur, faceret. Quid! Cardinalis Noallius palam profitetur, quod Episcopatum erigendi jus, etiam in propria sua Metropolitana Ecclesia, sit Romanæ Sedi *privative* annexum. Quid! ipse sibi honori ducit, quod pro absolvendo hoc opere jussa Pontificis executioni dare selectus fuerit: Fleurius tamen absque animi anxietate asserere audeat, quod Papa nil nisi jurium ad Metropolitanos spectantium usurpator sit: attamen ipsemet Noallius Cardinalis suo exemplo posteris, quanta submissione hac in re summi Pontificis mandata excipiant, ostendere, simulque proprio oris sui testimonio nobis suppeditare voluit novum argumentum illius juris minime dubii, quo summi Pontifices in erigendis Episcopatibus fruuntur: eapropter novis suis ad Clerum monitis tom. 2. pag. 112. suam ad Innocentium XII. Pontificem epistolam inserere voluit, cujus duntaxat se-

quens

quens adduco fragmentum. *Cum pro Ecclesiæ bono, & augmento Diœcesium divisio, & Ecclesiarum Cathedralium erectio ad summum Pontificem, sanctamque Sedem de jure pertinere dignoscatur; cum etiam Sanctitati suæ processus conficiendi curam nobis committere placuerit, nos mandatum Apostolicum debita cum reverentia, & grato animo suscipimus, idque honori ducentes &c.*

§. V.

De Appellationibus ad Papam.

Postquam Fleurius Abbas tot prærogativas Sedi Apostolicæ annexas evertere conatus erat, tandem magis præcipuam destruere aggrediebatur, eoquod eidem Romanæ Ecclesiæ Primatus inniti videatur: porro hæc est jus, vi cujus Papa circa omnes lites, quæ inter fideles oriuntur, sententiam pronuntiare, propositas difficultates excipere, ad eas respondere, censuras per Episcopos latas corrigere, ac denique fideles eo adigere valet, ut ipsi, quin ad alium quemcunque judicem appellare valeant, omnino Papæ decisionibus insistere teneantur. Hoc jus adeo eminens Divo Petro tum a Christo Domino fuisse collatum videtur, dum eidem gregis sui pascendi curam demandabat, dicens: *Pasce Agnos, Pasce oves, Tibi traditæ sunt &c.* nihilominus Fleurius Abbas eximiam hanc prærogativam Cathedræ Divi Petri annexam

annexam aggreditur: En ipsius verba, quæ in eadem dissertatione continentur: *Nullum majus*, inquit ille, *disciplinæ ecclesiasticæ vulnus falsæ Decretales intulerunt, quam quod licentiam ad Papam appellandi in immensum extenderint. Hæc res Falsario potissimum cordi fuisse videtur.*

Ast Cyprianus SS. Fabiano, & Cornelio coævus non solum hisce appellationibus adversabatur, sed etiam solida attulit argumenta, quibus eas non esse recipiendas probavit, & ætate S. Augustini Ecclesia Africæ appellationibus necdum acquiescebat, quod ex epistola Concilii, anno quadringentesimo vigesimo sexto celebrati, ad Cœlestinum Papam data exploratum sit. Tandem appellationis a Concilio Sardicensi concessæ usque ad sæculum nonum, pauca occurrunt exempla, nisi, ut dixi, quod summarum Cathedrarum Episcopi, alium præter Papam superiorem non habentes, appellaverint. Ubi vero falsæ Decretales in lucem emerserunt, ad sacram Sedem appellandi audacia in tota Ecclesia latina supra omnem modum crevit.

Porro nefas est credere, Jesu Christi principia, quibus Ecclesiam suam superstruxit, minus perfecta esse, quam Paganorum Philosophorum regulas, quare gregis sui fidis Pastoribus in hac vita nullum præmium, sed tantum pro mensura charitatis mercedem æternam promisit, fateamur igitur sincere, Pontifices in primis quinque, vel sex sæculis sapienter egisse,

cum

cum Ecclesiæ universalis bonum proprio vel personæ commodo, vel Sedis suæ gloriæ antepo-suerunt. fateamur, bonum Ecclesiæ expetiisse, ut causſa ecclesiastica in sua quæque provincia, & ab iis judicibus definiretur, qui id facilius, & majore causſæ cognitione possint. fateamur, necessario cavendum fuisse, ne Episcopi, & in primis Episcoporum Princeps, quantum fieri posset, ab officiis suis spiritualibus, naturæ Sacerdotii intime connexis, unquam abstraherentur, sed quilibet eorum ab illa Ecclesia, in qua eum Deus posuisset, non discederet, populum suum indefesso labore docens, & sanctificans.

Quis bona tam certa, tam solida conferre audeat cum invisa potestate, qua Pontifex toti terrarum orbi terribilis reddebatur, cum undique Episcopos, Clericosque vel censurarum metu, vel gratiæ spe ad suscipiendum longum iter, judiciumque Romæ subeundum compelleret? Non me fugit, ingentem illam Episcoporum, aliorumque exterorum hominum turbam magnas divitias in Civitatem Romanam invexisse, factumque, ut Romanorum opes ceterarum gentium damno cumularentur: sed pudet me talis lucri mentionem facere, ubi de causſa Religionis agitur. Quasi vero non tam ideo Pontifices Romæ sedissent, ut sanctam, quam ut opulentam efficerent. Multo magis Patris communis nomen meritus est S. Gregorius, cum immensos Ecclesiæ Romanæ census in eleemosynas, quas in omnes provincias spargebat largissime, convertit. At illi Pontifices, qui urbem

loca-

locupletabant, ſanctitatem civibus non afferebant, quin pietatem a ſe reduci poſſe deſperare videbantur, ſi horrendam orationem, qua S. Bernardus Romanorum mores ſua ætate nobis depinxit, ſpectemus. Primum omnium tamen Papæ, tanquam Romanorum Epiſcopi officium erat, ad eos convertendos vires omnes intendere, ad quod magis, quam ad dirimendas tot exterorum cauſſas obligabatur.

Supponimus equidem, quod noſter Hiſtoricus, cum hoc in loco illos fideles populos, qui catervatim Romanum Oraculum conſulturi accurrebant, extraneos vocat, nullatenus intenderit, quod hi exteri corpus efficiant diſtinctum ab illo grege, cujus curam Chriſtus Dominus Divo Petro commiſit: quinimo haud difficulter mihi interim perſuadeo, quod hic Author, quantumvis ceteroquin valde temerarius, inpræſentiarum Pontificis Primatum, qui ex jure Divino deſcendit, aggredi non præſumpſerit, nec etiam illius auctoritatem intra arctos Romanæ Diæceſeos limites reſtringere voluerit, quamvis dicat, quod ibidem ſit Papæ grex, quem ipſe inſtruere, & ſanctificare adſtringeretur, ipſe vero illum negligeret, eoquod unice intentus eſſet, ut hunc populum opulentiorem reddat, cum ſeſe totum curis de lucro captando, aut forum capitale exercendo, nec non exterorum, qui proprium Judicem declinant, litibus dijudicandis impendat.

Hæc ſunt præclara ſpecimina illorum negotiorum, quibus noſter Author ſummos Pontifices occupari, hoc in loco aſſerit.

O quam felicia erant veteris diſciplinæ tempora, in quibus Pontifices a laborioſa gregem ſuum cognoſcendi, paſcendique cura liberi, pariter in gregis ſui oblivione erant: maledictæ autem Decretales fuerunt, quæ ad turbandam eorum quietem, atque ad periculoſiſſimum vulnus eccleſiaſticæ diſciplinæ infligendum invectæ ſunt! Hæc ſunt illa ſuſpiria, quibus Fleurius in amaritudine cordis ſui aurea Eccleſiæ tempora exoptat: num ergo aurea illa ætas tum vigebat, dum Pontifex ad Romanæ ſuæ Diæceſeos limites reſtrictus Eccleſiæ curam omnino negligebat, atque ad fideles adeo non attendebat, ut nec illos inſtrueret, nec ab eis ipſe conſultaretur? Attamen tempore ſancti Damaſi Papæ, qui in ſæculo quarto florebat, certe ea agendi ratio non vigebat; quippe adhuc ſancti Hieronymi, qui Damaſo ab epiſtolis erat, epiſtola exſtat, qua hic ſanctus queritur, quod ob innumeram multitudinem reſponſionum, quas tot Epiſcopis, totque Synodis ſacram Sedem conſultantibus dare cogebatur, immenſa negotiorum mole opprimeretur; nec ſane ea erat conſuetudo in ſæculo ſequenti, ubi Innocentius I. & Leo I. dubia ſibi ab Epiſcopis propoſita extricare, ac circa appellationes, quas

Epiſcopi

Episcopi a Conciliis Provincialibus damnati ad sacram Sedem interponebant, sententiam suam pronuntiare cogebantur.

Ne vero Franciæ fines egrediamur, referemus antiqua hæc nostræ Historiæ ecclesiasticæ monumenta, atque ibidem reperiemus Conciliorum Provincialium sententias aut emendatas, aut veluti irritas esse declaratas, necnon Episcopos, aut exauctoratos, vel sedibus suis redditos: nonne ibidem etiam leguntur epistolæ Pontificum, qui nostros Episcopos imbuebant, illustrabant, eorumque dubiis satisfaciebant, sique cuidam Episcopo, qui eorum consilium expetebat, responsum dederant, hic idem Præsul pariter epistolam a se receptam aliis Episcopis communicare jubebatur, ut eadem esset ceteris norma, sententia, atque uniformis agendi ratio: *erit*, inquiebat Innocentius I. ad Victricium Rothomagensem Episcopum, *erit dilectionis tuæ per plebes finitimas, & consacerdotes nostros, qui in illis regionibus propriis Ecclesiis præsident, regularum hunc librum, quasi didascalcium, atque monitorem sedulo insinuare.*

Præterea sanctus Leo Papa epist. 91. ad Theodorum Foro-Julienſem Episcopum ita scribebat: *hæc autem, frater, quæ ad interrogationem tuæ dilectionis ideo respondi, ut in Metropolitani tui notitiam facias venire, ut si qui sint fratrum, qui de his an-*

tea putaverint ambigendum, per ipsum de omnibus, quæ ad te scripta sunt, instruantur.

Idem quoque summus Pontifex ad Viennensis Provinciæ Episcopos hæc effatus est: *nobiscum itaque recognoscit fraternitas vestra Apostolicam Sedem pro sui reverentia a vestræ etiam Provinciæ Sacerdotibus innumeris relationibus esse consultam, & diversarum, quemadmodum ritus consuetudo poscebat, appellationum caussarum aut retractata, aut confirmata fuisse judicia.*

Transeamus nunc in Hispaniam, & comperiemus, quod in eodem sæculo Pontifices monita, & responsa dederint ad difficultates sibi ab Episcopis propositas: *prudenter*, inquiebat Siricius Papa ad Himerium Taraconensem Episcopum, *ad Romanam Ecclesiam, utpote ad Caput tui Corporis retulisti:* Verum qua de re tum agebatur? scilicet circa quasdam difficultates, quæ duntaxat aliqua disciplinæ ecclesiasticæ capita concernebant, instrui petebat Himerius: ut vero hæc veritas magis adhuc dilucidetur, seu magis demonstratum sit, quod Ecclesiæ universalis disciplina semper in eodem antea, ac hodiedum viguerit usu, atque in Ecclesia nihil inconsulto Papa, quin eidem desuper ratio reddita fuerit, gestum sit, hunc in finem adhuc allegare oportet epistolam, quam sanctus Cyrillus Alexandrinus Patriarcha Concilii Ephesini Præses ad Cælestinum Papam perscripserat,

rat,

rat, ubi hæc habet: *LONGA Ecclesiarum consuetudo suadet, ut ejusmodi res suæ Sanctitati communicentur.* Exstat hæc epistola in prima parte articulorum hujus Synodi c. 14.

Ausim insuper hanc in rem argumenti loco adducere testimonium cujusdam Cæsaris, qui certe in submissione Pontifici debita excessisse, a nemine accusari poterit: Hic idem est Justinianus Imperator, cujus verba *l. 7. cap. de summa Trinitate*, hæc sunt: *Nec enim patimur, ut quidquam eorum, quæ ad ecclesiasticum statum pertinent, non etiam ad Sanctissimum Papam veteris Romæ referatur, cum sit caput omnium Sanctissimorum Sacerdotum.*

Allatis omnibus hisce argumentis adeo legitimis, ac minime controversis, quis poterit absque indignatione audire verba cujusdam Sacerdotis Catholici cum tanta ignorantia, ac temeritate adversus Sedem Apostolicam declamantis? quis absque horrore cernere poterit, quod ipse omnibus suis prærogativis etiam ab omni retro antiquitate attributis hanc Sedem exspoliare audeat? Proh! quam horrendam effigiem præclaris, ac excellentissimis idæis, quas a principio de potestate Pontificia concepimus, subrogat Fleurius? quid enim, si Fleurio fides est adhibenda, quid est Papa? nil aliud nisi simplex Episcopus, qui ad summum duntaxat habet jura Metropolitæ annexa, cetero avarus,

ambitiosus, voluptatibus vitæ deditus, ac nonnisi eo intentus, ut omnia quærat media, quorum ope omnium fidelium bona invadere posset insuper hic idem est vir, qui quorumdam falsariorum studio, nec aliorum mercede conductorum, qui falsos titulos fabricarunt, opera in Ecclesia tyrannicam auctoritatem stabilivit.

§. VI.

De submissione erga S. Canones.

Fleurius Abbas summum Pontificem omnibus omnino prærogativis sacræ Sedi annexis una ex parte penitus spoliare intendit, altera vero ex parte Ecclesia Gallicana Ecclesiæ Universali unita ad Papam confugit, ut in quibusdam occasionibus Canonum rigor relaxetur, ex adverso autem rursus noster Auctor ipsum summum Pontificem æque, ac ceteros omnes fideles, iisdem hisce Canonibus subjecit: *Decretum Gratiani*, inquit ille, *auctoritatem falsarum Decretalium, quæ omnem paginam implent, confirmavit, propagavitque. Quandoquidem per spatium plus, quam trium Sæculorum, non alii Canones, quam in illa collectione contenti, noti erant, nec alios vel Scholæ, vel judices sequebantur, quin etiam Gratianus, ut Papæ privilegia extenderet, plus quam falsæ Decretales ei tribuit, affirmans, ipsum Constitutionibus Canonicis non esse subjectum, quod de*

de suo cerebro expromit, nullo argumento ex auctoritate antiquorum adjecto.

Nec unicus quidem Author Catholicus usque ad schismatis tempora reperiebatur, qui immotæ, ac nunquam interruptæ traditioni insistens asserere ausus fuisset, quod Conciliorum Canones in universali Ecclesia vim legis obtinerent, antequam ab ipsis summis Pontificibus approbati fuissent: noster autem Author id propugnare præsumpsit, novisque hanc in rem documentis recens detectis asseruit, quod Pontificum decreta omnem suam vim primum a Conciliorum approbatione emendicent: „omnia, inquit „ipse tomo decimo sexto, hujus Latera„nensis Concilii decreta Innocentii III. no„mine condita sunt, in aliquibus tamen „additur hæc clausula: *approbante sacrosancta „Synodo*, qua declaratur, quod decreta „absque consensu, & approbatione Synodi „universalem Ecclesiam repræsentantis ple„nam suam auctoritatem non haberent.

Proh! quam tyrannicum imperium exercet passionis vehementia in animum ad id pertinaciter intentum, ut sibi novam sternat viam, cuncta ejusmodi virum offendunt, etiam in via vel maxime ordinaria, quam homines summe venerandi hucusque calcarunt: omnia ipsum ad iram concitant, atque ipsemet omnia veneno inficit, cuncta condemnat, ac juxta Fleurii Abbatis loquelam, Pontifices nonnisi

abjectissimis, turpissimisque affectionibus reguntur, eo etiam tempore, quo gratias, quarum depositum eorum dispensationi concreditum est, effundunt, prout in sequentibus videbimus articulis.

§. VII.

De Excommunicationibus.

Si forte summi Pontifices vel ad peccatores terrendos, vel puniendos sacræ suæ potestatis a Christo Domino receptæ vim exerere coacti sint, aut si fors, ut majorem anathematis horrorem incuterent, animosque errantes acerbius percellerent, media ad commovendum idonea adhibuerint, mox in ejusmodi Pontifices Historicus noster calamum suum exacuit, illosque ipsius subsannationi argumentum suppeditare compulit, quippe juxta nostrum Authorem excommunicatio, quæ Romæ in feria quinta Hebdomadæ sanctæ pronuntiatur, nil nisi ludicra scœna est, *Videor mihi*, inquit Fleurius differt. 3. ad tom. 9. *conspicere virum senem viribus destitutum, qui, cum se a filiis suis sperni cernat, & de lectulo surgere ad eos castigandos, ut ante solebat, non valeat, quidquid sub manu est, in insolentes conjicit, ut impotenti iræ satisfaciat, simulque voce, qua potest, concitatissima diras omnes, quotquot memoriam subeunt, imprecatur.*

Porro si forte summi Pontifices rebelles, ac disciplinæ impatientes Filios ab Eccle-

Ecclesiæ sinu avellunt, quantocius ambitionis, superbiæ, ac pertinaciæ impetu abrepti dicuntnr: dum vero eos recipiunt tanquam filios prodigos, qui veræ pœnitentiæ sensu tacti rursus ad Ecclesiæ sinum revertuntur, atque Ecclesiæ reconciliantur, tunc Pontifices tanquam avari, atque impii traducuntur, qui omnia suæ amplas divitias corradendi libidini postponunt, ac nullatenus ad Dei honorem, nec ad peccatorum publicorum, contritorum, ac pœnitentium salutem respiciunt. *Pœnitentiæ publicæ ritus*, effatur Fleurius Dissert. 4. ad tomum 16. in *supplicia, & pœnas temporales mutabantur. . . . . Ut autem acerbior esset pœnitentia, multæ pecuniariæ adjiciebantur, quæ priusquam concederetur absolutio, exigebantur, has vero, ubi pœnitentes præstiterant, de reliquis facile indulgentiam impetrabant.*

Nec vacabat diuturna probatione experiri, an corde contrito esset pœnitens, quem in finem pœnitentia Canonica a veteribus fuit instituta; sed prima cura erat, ad præstandam cautionem de restitutione bonorum usurpatorum, de damnis resarciendis, & persolvenda multa eum adigere.

Equidem nostro Authori onus incumbebat, ut ejusmodi convitia summis Pontificibus tantopere injuriosa, atque in hisce præliminaribus dissertationibus sparsim prolata quodam argumento comprobaret, quapropter ut declararet, quod in excom-

municatorum absolutione conversio cordis inter postremas Pontificum curas fuerit, atque excommunicati facile cuncta impetrare potuerint, dummodo aurum effunderent, aut publicam aliquam satisfactionem præstarent, Fleurius Clementis VI. Bullam mense Septembri anni Salutis nostræ millesimi trecentesimi trigesimi quarti, necnon Constitutionem Innocentii VI. die postrema Novembris Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo secundo studiose allegat lib. XCV. §. II. Albertus Scaliger, & Mastinus ejus frater Veronenses „Principes ob cædem Veronensi Episcopo „ab eis suo patrueli illatam condemnati fuere, & quidem a Clemente VI. Papa excommunicatis hæc injungebatur pœnitentia: octavo post absolutionem die sola induti subucula, & aperto capite pedibus procedunto a porta Veronæ usque „ad templum Cathedrale, tenentes manu „suam quisque accensam facem ceream „sex librarum, centumque similes sibi præferri curanto: ad templum delati die Dominica sacri solemnis hora offerunto tædas, & a Canonicis veniam sceleris sui „petunto. intra sex menses proximos eidem templo donanto argenteam SS. Virginis effigiem triginta selibrarum, decem „lucernas argenteas, quarum singulæ tres „selibras pendant, reditusque necessarios „ad oleum suggerendum perpetuo. intra

„spa-

„ſpatium anni eodem in templo conſtituunto „ſex beneficia, & unumquodque viginti „florenorum aureorum proventu annuo in„ſtruunto. Anniverſario Præſulis occiſi die „uterque pœnitentium viginti quatuor pau„peribus victum, ac veſtem præbeto, om„nemque per vitam ſuam ſingulis diebus „veneris jejunium colito.

Poſtquam igitur noſter Hiſtoricus ſeveram hanc pœnitentiam duobus hiſce Principibus impoſitam, quam in ſua Metropoli in conſpectu omnium ſuorum ſubditorum implere jubebantur, retulerat, hæc ſubjungit: *Ego ibi propemodum nihil video, quod homines opulenti non poſſent exequi ſine animi correctione*, porro hæc juxta noſtri Authoris ſemper Pontificibus infenſi loquelam idem ſonant, acſi Papæ parum ſolliciti eſſent de ſincera mentis correctione, dum peccatores excommunicatos Eccleſiæ reconciliabant. Verum nil potentius, ut de ſincera cordis immutatione certi eſſent, facere potuiſſent, ac cum hiſce pœnitentibus multam adeo propudioſam, pia legata, ac fundationes adeo amplas injungerent, eosque adſtringerent, ut perpetuo monumento pœnitentiam adeo demiſſam, qualis erat ipſis pro tam atroci crimine impoſita, ad poſteros transmitterent?

§. VIII

§. VIII.

De absolutione post Confessionem, de Jubilæo, & sacris expeditionibus.

Temerarius noster Author non contentus, ut canonicam excommunicatorum absolutionem damnet, insuper absque omni pietate sacramentalem etiam, quæ hodiedum ante pœnitentiam adimpletam conceditur, absolutionem reprobat in differt. 4. ad tom. 16, ¶ *Eodem tempore* (scilicet, quando falsæ Decretales invaluere) *consuetudo introducta est, etiam in Pœnitentia secreta, audita confessione, tum satisfactione injuncta, & acceptata, extemplo absolvendi; cum contra in antiqua disciplina peccatores nonnisi post totam, vel certe magnam pœnitentiæ partem expletam absolverentur. Quæ mutatio argumentationibus Doctorum Scholasticorum nitebatur, absolutionem externam illi non esse denegandam, quem virtute contritionis, si ea cor ipsius penetratum videatur, internam a Deo jam accepisse credere debeamus, tumque si existeret in gratia, opera satisfactionis majore merito esse peracturum. Sed considerandum fuisset, hominis mentem spe obtinendi, quod non habet, multo acrius, quam postquam illud adeptus est, grati animi honestate, aut amore fidelitatis, in iis, quæ promisit, servandis stimulari. Ægrotanti major cura est, modum in cibo & potu a Medico sibi præscriptum ad recuperandam sanitatem tenendi, quam ad eam conservandam, postquam*

postquam convaluit. Quis Creditor debitori suo, etiam juranti, se acceptam pecuniam intra certum temporis spatium persoluturum, antequam eam receperit, protinus Chirographum reddat.

Si autem Author noster sermonem injicit de Jubilæi indulgentiis, de iis loquitur veluti de sacrilego artificio, quo summi Pontifices ad lucrandas immensas pecuniarum summas utuntur: enimvero ne ipse quidem Lutherus violentissimus, ac omnium maxime acerbus declamator, qui contra Indulgentias debacchabatur, modo magis virulento circa hoc argumentum sese explicabat, uti fecerat ille Sacerdos Catholicus, cujus calumnias hanc in rem inpræsentiarum refero: non equidem Ecclesiæ indulgentias impertiendi jus abnegat, usum tamen, quem Papa de iis facit, necnon ipsius agendi rationem hac in re damnat. *Ecclesia*, inquit ipse, *indulgentias concedendi potestate gaudet, verum Canonicæ pœnitentiæ magis salutares erant . . . . . mores & disciplina Ecclesiæ Romanæ erant antea puriores . . . .* dein libro XCV. §. LI. ita prosequitur: *Ad initium anni sacri peregrinantium numerus haud iniri posse videbatur, at Romani decies, undecies, duodecies centena circiter illorum millia natalibus Christi feriis, ac per tempus verni jejunii ad Pascha usque continenter fuisse Romæ censebant, & anniversariis Ascensus Domini, ac Pentecostes diebus plus octin-*

octingenta millia, sed postquam venerat æstas, ob frugum, & fructuum perceptionem, caloremque nimium multitudo peregrinantium decrescere cœpit, attamen minimum ducenta exterorum millia numerabantur. Romæ viæ semper tam plenæ erant, ut turbam deberent sequi pedites, equitesque. Peregrini tribus templis singulis, quæ obibant, quotidie dabant munera, hic minus, ille majus pro pietate sua.

Omnes Romani agebant caupones, domosque suas commodabant advectis per equos peregrinis, qui diversorium pro se, ac jumentis suis compensare mercede maxima jubebantur. Præterea quia peregrini prospicere de victu sibi debebant, Romani, cum alimenta ubertim, & parvo pretio acquirere possent, per malignitatem suam toto anno panem, carnes, ac vinum care admodum venundabant, & negotiatores ea deferre foris vetabant, ut sua pluris venderent. Sub finem anni sicut in principio peregrinantium multitudo erat major: & tum veniebant nobiles, ac illustres Italiæ, aliarumque regionum viri, ac fœminæ, ultimis diebus condonatum est cunctis Romæ versantibus, quod de tempore obeundarum stationum eis deerat: quæ illis gratia fiebat ideo, ut omnes indulgentiam consequi possent. Inter hujus anni cursum Cardinalis Annibal Ceccanus Tusculanus Episcopus Romam ut Legatus venit, tranquillitati publicæ, ac peregrinorum commodis provisurus. At Romani haud æquis ferebant animis, quod is stationes obeundi

obeundi tempus contraheret, ac peregrini Romæ brevius commorantes ſumptum minorem facerent. haud ſemel, cum in ædibus eſſet ſuis, huc ſagittas illi mittebant, inſultabant ejus domeſticis, ac per urbem euntes invadebant. Indignatus Annibal Roma abiit in Campaniam, ſed in itinere obiit veneno petitus cum ſuorum pluribus. Inter Principes alios Caſtellæ, Arragoniæ, Luſitaniæ, ac Cypri Reges, & Auſtriæ Dux exponebant Papæ, ſe non poſſe adire Romam indulgentiæ obtinendæ cauſſa: ſed alio eam modo nanciſci cupiebant. Papa diſtulit reſponſum, ſolique Duci Auſtriæ Alberto dici curavit, ſe cum Cardinalibus hac ſuper re deliberaturum. Deinde Regi Cyprio Hugoni ita ſcripſit: Cardinales Fratres noſtri hanc indulgentiam non tantum ſaluti animarum, verum etiam honori Cælitum deſtinatam eſſe conſiderantes neutiquam conſenſerunt, ut cuiquam concederetur, præterquam iis, qui obirent eorum templa. Dabat 14. Aug. Poſtea Joanni Archiepiſcopo Brunduſino ſuo in Sicilia Internuncio permiſit, ut indulgentiam anni ſacri largiretur triginta hominibus ea lege, ut, revera ſi ſtatuiſſent Romam petere, ac per impedimenta legitima detenti eſſent, pecuniæ ſummam, qua ſumptus itineris æſtimarentur, ſolverent propagandæ fidei, aliisque piis operibus pro Papæ arbitrio impendendam.

Maxima pars illorum donorum, quæ a Peregrinantibus anno Jubilæi ſeu anno 1390. offere-

offerebantur, *venit in manus Papæ Bonifacii quamvis hæc munera grandem vim auri, & argenti conficerent, in regiones tamen varias missi ab illo rogatores indulgentiam vendebant iis, qui volebant tantundem solvere, quantum suisset insumendum in Romanum iter. Sic ingens conflata est pecunia, fuitque provincia quædam, ex qua rogatores plus ducenta florenorum aureorum millia congesserunt, perhibebant enim se posse condonare peccata omnia sine alia expiatione, ac tollere quamlibet inhabilitatem ad sacra ministeria.*

Ad hæc non sine maximo animi dolore huc referre cogor quasdam blasphemias, quas Fleurius Abbas contra eximium, ac pro summo fidelium, qui in Ecclesia sunt, solatio introductum usum evomit, illumque nobis veluti spurcissimam juxta, ac fœdissimam Comœdiam exhibet; quippe juxta ipsius verba Pontifices thesauros Ecclesiæ non aperiunt, nisi ut exinde simoniacam negotiationem exerceant, fidelium pietate abutantur, eorumque bona sub artificiosis hisce obtentibus diripiant.

Præterea, cum summi Pontifices non sine mœrore loca sacra Christi Domini Sanguine aspersa, ac tot miraculis illustrata ab infidelibus occupari cernerent, Principes Catholicos excitarunt, ut hanc terram sanctam recuperare aggrederentur: ut vero eos magis unacum suis populis ad tam glorioſam non minus, ac difficilem expe-

ditionem

ditionem animarent, prudenter, ac liberaliter ad hanc, ut vocant, cruciatam procedentibus plenariam impertiebantur indulgentiam, adversus quam tamen Historicus noster cum summa vehementia exurgit, prout ex sequentibus judicare pronum erit.

Indulgentiæ plenariæ, inquit Fleurius in dissertatione quinta ad tomum decimum octavum, *quæ ex eo tempore initium accepere, magnus ille stimulus erant, ad hoc expeditionis negotium executioni dandum, populosque ad iter suscipiendum commovendos. Ecclesia omni tempore prudenti Episcoporum arbitrio reliquit, pro fervore pœnitentium, aliisque circumstantiis aliquam pœnitentiæ Canonicæ partem relaxare. Verum usque ad id tempus auditum non fuerat, peccatorem aliquem unius duntaxat operis intuitu omnibus pœnis temporalibus, quibus justitiæ divinæ obstrictus esse poterat, exoneratum fuisse. Indulgentiæ Cruce signatis stipendii loco erant, nec video, in primis expeditionibus tributa pro copiarum sustentatione exacta fuisse.*

Peregrinatio versus terram sanctam velut certissima salutis æternæ arrha habebatur.

„Sagaciores vero Viri nascituras inde „sequelas præviderunt, comprobantes, quod „in ejusmodi expeditionibus tam in tem„poralibus, quam rebus sacris majus sit dam„num, quam lucrum, adeo, ut cruce signati duntaxat locum, non autem vivendi rationem immutarent: *inter omnes autem*

cruciatarum sequelas gravissima intuitu religionis fuit pœnitentiarum Canonicarum cessatio.

Nam per indulgentias intuitu expeditionum sacrarum concessas lethalem quasi ictum acceperunt.

Quippe hi cruce signati erant peccatores, ut ita dicam, omnino crudi, qui absque cordis conversione, ac nulla antecedente præparatione ibant pro peccatorum suorum expiatione periculosissimis occasionibus de novo peccandi sese exposituri: homines e probatissimæ virtutis sectatoribus electi in hisce itineribus nonnisi ægre a peccatis abstinuissent.

Præterea *ex hisce cruciatis successu tot doctorum decisiones emersere, non ab Evangelii puritate solum, sed a recta etiam ratione alienæ.*

Non lego, quod tum in quæstionem vocatum fuerit, an hoc bellum sit justum, & nihilominus tamen sola religionum diversitas non est sufficiens belli caussa . . . nullus dubito, quin Gregorius, & Urbanus eo quoque respexerint, ut Italiam imposterum ab incursibus Saracenorum sartam, tectamque redderent, ac eorum in Hispania potentiam debilitarent, quæ ibidem reipsa a temporibus inchoatarum cruciatarum indies imminuta fuit.

Expeditio Cruciata vires, quas in propriam perniciem, ac sui ipsorum destructionem Christiani acuebant, contra infideles detorsit, sicque debilitatis per ingentes expensas Nobi-

libus

libus viris tandem Principes rerum potiti sunt, suamque auctoritatem paulatim redintegrarunt.

Minime dubito, quin per negotiationes ditescendi cupiditas ad prosequendas hasce expeditiones plurimum contulerit, privati etiam quæstus ratio erat etiam valde pinquis ob cruciatorum privilegia; quippe fateri debemus expeditionem sacram pro prætextu serviisse debitoribus obæratis, ut a solutione debitorum se eximerent.

Donec enim hi ab hac expeditione reversi fuissent, creditores nihil ab eis utpote hominibus sacratis repetere poterant.

Cuncta hæc verba ex Fleurii Dissertatione ad tomum sextum desumpta sunt: igitur sanctus Ludovicus, totque Christiani Heroes merito, ut iis condoleamus, digni sunt, eoquod a Pontificibus quæstus proprii studiosis sese induci passi sunt ad bellum injustum, quod tamen nomine belli sacri honorabatur, nullumque aliud motivum habebat, quam existimatas indulgentias plenarias, in quibus tamen sagaciores Viri probe perspiciebant, quod tam in rebus sacris, quam profanis plus damni, quam lucri emergat.

§. IX.

De Miraculis, & Reliquiis.

Ab indulgentiarum plenariarum contemptu Fleurius Abbas pari cum furore transitum facit ad id, quod fidelium cultus

reſpicit, & ad nutriendam eorum fidem, ac pietatem adeo utiliter conducit, reliquias intelligo, & miracula, quæ tamen ortum ſuum ab ignorantia, progreſſum ab impia, & ſacrilega eccleſiaſticorum avaritia traxiſſe aſſerit Fleurius, juxta quem ſancti, quos Deus ſingulari quadam gratia honorabat, qualis erat ſancta Catharina Senenſis ob ſuas extaſſes adeo deprædicata nil niſi phantaſiis ſuis deluſa Virgo audit, cujus imaginandi vis jejuniis, atque vigiliis eo magis accendebatur, quo minus quodvis aliud exterius negotium ipſius mentem aliorſum diſtentam tenebat.

Enimvero Author noſter auguſtiſſimi, atque adorandi Miſſæ Sacrificii veritatem abolere non intendit, quod tamen toties illud in Eccleſia offeratur, iniquo fertanimo, contendens, quod tunc, ſi id parcius fieret, in majorem cederet fidelium reverentiam.

Attamen hujus Hiſtorici mentem circa reliquias, ac miracula percipiamus; præcipue enim hac de re in ſua diſſertatione tomo decimo tertio præfixa diſſerit; poſtquam enim ibidem affirmaverat, Deum permiſiſſe, quod *Sæculo X. Eccleſia Romana ſub quorumdam Pontificum ſacram Sedem, qua vel ob natalium infamiam, vel morum pravitatem indigni erant, profanantium regimine ingemiſceret*, ſubjunxit, per quinque ferme ſæcula, ſeu ab anno Domini ſexcente-

centesimo usque ad annum millesimum centesimum, *ubi desiderabantur acta Martyris, in ipsius festo legenda, concinnabantur vel verisimilia, vel ut ad vulgi genium accomodarentur, prodigiis plena: id enim ad nutriendam fidelium pietatem plurimum conferre credebatur: hujusmodi lectiones maxime in Sæculo nono, quo Translationes Reliquiarum frequentissimæ erant, confictæ sunt: falsa quoque monumenta aliqui creabant, sive in supplementum veterum, quæ erant deperdita, sive omnino commentitia.*

Pari modo differit de miraculis, hinc *quæcunque supernaturali virtute facta affirmantur, omnis vir prudens, & religionis amans caute, & sobrie discutit: his permotus paucissima de ingenti numero miraculorum retuli, quæ scriptores in his obscuris sæculis literis mandarunt; quippe non tam vera, quam prodigiosa voluisse scribere mihi videbantur, quin etiam vadem me dare nollem, nullum eorum lucelli amore impulsum scripsisse, sive ut patratorum miraculorum fama, & sanitatis recuperandæ spes largas a fidelibus oblationes eliceret, sive ut bona ecclesiarum rapientibus divinæ vindictæ metus incuteretur.*

Perspicere me existimo, quæ præcipua caussa extiterit, cur permulti viri pii quidem, sed parum providi, tam solicite miracula qualiacunque in populos sparserint, nempe saltem metu pœnarum temporalium illos in officio contineri posse putabant, qui æternarum horrore non mo-

vebantur; sed non attendebant, ita introduci periculosum errorem falso principio innixum, quod Deus improbos ordinarie in hac vita castiget.

Jam ad effectus ignorantiæ, & nimiæ credulitatis redeo, his merito accensenda est illa facilitas, qua Reliquiæ recipiuntur; nam non minus quam miracula caute ad examen vocandæ sunt.

Ut enim liquido constare posset, an genuinæ essent reliquiæ, certam esse oportuisset earum originem, & cognosci, in quorum manus ab initio usque ad postrema tempora devenissent.

Sordida deinde cupiditas oblationes, & peregrinationes, quibus opulentia in civitates invehebatur, quibusdam ecclesiis parandi, multo laxius clericorum avaritiæ satiandæ modum aperuit, eo tempore, quo Episcopi minus docti, minusque solliciti creabantur. Ast si Fleurii regulas sequi oporteret, valde dubito, an vel ullas veras reliquias habere possemus; quis enim omnium manus, per quas illæ transierant, dignoscere valeret, aut quis unquam exacte usque ad illarum originem ascendere posset?

§. X.

De Jurisdictione Episcoporum.

Haud mirum videri debet, quod Author passionum violentia abreptus, atque furore in summos Pontifices accensus, qui eorum jura passim ab omnibus recognita, ac

ac ſacræ Sedi inſeparabiliter annexa evertere ſibi firmum, fixumque habet, etiam ſtudioſe, & abs que omni moderatione palam jurisdictionem quoque eccleſiaſticam aggredi, eccleſiæ immunitatem evertere, omnes clericos penitus Pontificum jurisdictioni ſubtrahere, imo ipſum etiam Papam non minus, quam ceteros populos laicæ poteſtati ſubjicere moliatur, dum enim Author noſter mentionem ingerit de Eccleſiæ libertatibus, tunc juxta ipſum hæ duntaxat conſiſtunt in exemptione a peccatis, & cæremoniis legalibus: hac in re, inquit hic auctor tom. 15. pag. 577. de decimis ſaladinis ſcribens, æquivocatio illa ætate ſatis familiaris deprehenditur: „circa hæc verba „*Eccleſia, & libertas*, perinde ac ſi Eccleſia „a Chriſto Domino redempta in ſolo Clero „conſiſteret, aut ſi Chriſtus Jeſus ab alio, „quam a peccato, & legalibus cæremo„niis liberaſſet.„

Ceterum dum idem explicat, in quonam privilegium Clericale conſiſtat, aſſerit, in eo ſolo haberi, quod Clerici reſidentiæ obnoxii ad Laicorum tribunalia a locis, ubi habitabant, remota evocari non potuerint: *Tum* inquit ipſe in diſſertatione ſeptima ad tomum decimum nonum, *prohibitum tantum erat, eos in alia provincia conveniendo, a ſervitio Eccleſiæ ſuæ abſtrahere, juxta regulam generalem, quod actor ſequa-*

tur forum rei, judex loci, in quo degebant, accedendus erat, id quod lege quadam Leonis Imperatoris cautum erat, eoque redibat privilegium clericale.

Insuper si Authori nostro fides forethabenda, tunc nihil magis frivolum excogitari valeret, nisi distinctio inter jurisdictionem ecclesiasticam, & profanam: nam ecclesiastica juxta ipsum, nihil est, nisi potestas, quam Principes quidam Episcopis concesserunt, atque ad suum arbitrium pleno jure revocare possunt: porro hanc potestatem juxta eundem auctorem Episcopi ultra limites præscriptos extendebant, atque immodice illa abusi sunt, talis autem potestas est damnata a Christo Domino, qui in pluribus Evangelii locis satis aperte declarabat, quod Episcopis haud aliam daret potestatem, nisi populos doctrinis imbuendi, & administrandi Sacramenta; proin ex nostri Authoris sententia Clerici, & Episcopi sine ullo discrimine tam circa suas personas, quam bona æque, ac laici Parlamentis, & Judicibus, qui soli sunt regiæ auctoritatis depositarii, subjiciuntur: cum enim Reges Christianissimi hanc auctoritatem nunquam Episcopis dedissent, nec ipsi Episcopi eam a Christo Domino accepissent, necessario sequitur, quod Episcopi hanc potestatem duntaxat usurpative sibi vendicarint: percipiamus ipsa Authoris nostri verba: *inferamus ignorantiæ,*

rantiæ, & ſimplicitati Epiſcoporum adſcribendum eſſe, quod Principatum, poteſtati Paſtorali additum, ad ſtabiliendam religionem quidquam conferre crediderint, pro ſola Eccleſia Romana ſingulare video argumentum, quo utramque conſociare poteſtatem debere probetur.

Experientia tibi veterum ſapientiam oſtendet, atque poteſtatis ſæcularis, ac ſpiritualis connexionem, nec Religioni nec Reipublicæ profuiſſe docebit.

Chriſtus Dominus, proſequitur noſter Author, differt. ſeptima ad tom. decimum nonum, *nunquam auctoritatem temporalem Eccleſiæ conceſſit, nam jurisdictio Eccleſiæ propria illa eſt, quam Salvator noſter Apoſtolis tradidit poſt reſurrectionem ſuam dicens: data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra; euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos: docentes eos ſervare omnia, quæcunque mandavi vobis: vides, quo exercitium hujuſce omnipotentiæ, quam a Patre accepit, reducat, ſcilicet ad inſtructionem, & Sacramentorum adminiſtrationem; Doctrina Myſteria, & morum regulas complectitur, Sacramenta vero omnia baptismo deſignantur.*

Poteſtas, quam Salvator noſter Eccleſiæ ſuæ conceſſit, bona ſpiritualia, gratiam, animarum ſanctificationem, ac vitam æternam unice reſpicit: ipſemet in terris converſatus, poteſtatem aliam non exercuit: in temporalium rerum regimine nullam prorſus partem habere voluit, adeo quidem, ut & in hæreditate in-

ter duos fratres dividenda arbiter esse recusaverit, dicens: quis me constituit Judicem super vos? verum quidem est, eum Regem esse: ast Regnum ejus, prout ipse declaravit, non est de hoc mundo, sed ordinis multo sublimioris, authoritas isthæc jurisdictionis ecclesiasticæ fundamentum est, quæ in conservandis sana doctrina, & bonis moribus consistit. Talis itaque est jurisdictio Ecclesiæ propria, sicut eam a Salvatore nostro accepit, quæ absque ullo potestatis sæcularis auxilio per seipsam subsistit, ac in suis se limitibus continet, quin aliquid in temporalia attentet: hanc puritatem etiam tribus primis sæculis sub Imperatoribus gentilibus retinuit, & nunquam Ecclesia fortior fuit, & felicior, hoc est omnis generis virtutibus magis conspicua; id quod unicum est bonum a Salvatore nostro eidem appromissum.

Protectio Principum sub Imperatoribus Christianis invaluit, qui Ecclesiæ potestatem coactivam subministrabant, ad ejusdem decisiones executioni mandandas. Hoc præcipue contigit ad conciliandam Episcoporum arbitriis authoritatem, quorum utilitas neminem latebat. Honorius Imperator anno trecentesimo nonagesimo octavo Mediolani declaravit: Si qui ex consensu apud S. Legis antistitem litigare voluerint, non vetabuntur: sed experientur illius in civili duntaxat negotio, more arbitri sponte residentis judicium. Et alia lege de anno quadringentesimo octavo præcipit: Episcopale judicium ratum sit omnibus, qui se audiri a Sacerdotibus elegerint,

elegerint, eamque illorum judicationi adhibendam esse reverentiam, quam vestris deferri necesse est potestatibus, a quibus non licet provocare: per judicum quoque officia, ne sit cassa Episcopalis cognitio, definitioni executio tribuatur. Id quod argumento est, Episcopos potestatem exequendi non habuisse.

Nemo cogebatur coram Episcopo experiri, nequidem contra Clericos, de quo extat lex anno quadringentesimo quinquagesimo sexto a Mariano Imperatore lata, ubi dicitur, quod is, qui Clericum constantinopolitanum persequitur, nec Archiepiscopi judicium subire cupit, alibi quam coram Præfecto prætorio contendere nequeat.

„Denique, prosequitur Author noster, „Episcopi a Christianis Imperatoribus haud „amplius obtinere poterant, nisi ut iisdem „negotiorum temporalium inspectionem „concederent: Episcopi quoque vicissim defu„per Magistratus, aut Cæsares admonere „poterant, hæc autem potestas nonnisi „simplex erat inspectio.„

His itaque adeo arctis limitibus jurisdictio ecclesiastica usque ad sæculum undecimum erat restricta, ac nonnisi, postquam Pontifices haud amplius Legatos suos ablegabant, Episcopi ruptis limitibus jurisdictionem ecclesiasticam extendebant, atque Principis auctoritatem non sine judicum Laicorum præjudicio, per personarum, & caussarum conditionem, & judicum,

cum, quos Episcopi introducebant, multitudinem penitus everterunt. *Episcopi*, inquit ipse l. c. p, 13. *hoc modo coarctati Jurisdictionem suam in judicum sæcularium præjudicium triplici præcipue via extendere studebant, scilicet tum ratione personarum, tum intuitu caussarum, tum demum judicum multiplicatione: personæ erant Clerici, quorum privilegia, sicut supra vidisti, omnimoda a jurisdictione sæculari subtractione jam admodum extensa fuerant, ita quidem, ut Bonifacius VIII. in famosa Decretali CLERICIS LAICOS aperte dicat, Laicos nec in personas, nec in bona ecclesiastica ullam prorsus potestatem habere; hocce privilegium adhuc extensum fuit auctо in infinitum Clericorum numero. Etenim ex quo sapientissima Concilii Chalcedonensis dispositio de Clericis absque titulis haud ordinandis in contemptum abiit, Episcopi sine delectu, ac numero tot, quot vellent, Clericos ordinabant, quandoque unico ampliandæ jurisdictionis studio animati: alii nonnisi tonsuram, alii Minores recipiebant Ordines, & quemadmodum isti Matrimonium haud excludunt, sic plurimos ubique Clericos conjugatos invenire erat, qui nullum Ecclesiæ officium exhibentes, commercio, ac opificiis quandoque statum eorum omnino decentibus vacabant, adeo, ut Concilium Viennense necessarium duxerit, iisdem Lanionum, & Cauponum officia prohibere, & antea jam mimos, & joculatores sequi ipsis interdictum fuerat: tandem etiam privilegium Clericale in domesti-*

domesticos, & prout vocantur, familiares Ecclesiasticorum prorogatum est, id quod hodiedum in Hispania viget. Jam si exemptionem Clericorum, ac stupendum eorum numerum simul conjungamus, demum admodum pusillus Laicorum grex superfuisset, ac nonnisi penes Episcopos stetisset, tot, quot vellent, subditos potestati sæculari subtrahere: Jam vero caussarum conditio varios prætextus subministravit, veluti juramentum contractibus ut plurimum appositum, connexio cum materiis spiritualibus, sic Ecclesiastici occasione Sacramenti Matrimonii circa dotem, vidualitium, aliasque Conventiones Matrimoniales, adulterium, statum prolium, num legitimæ sint vel non, cognoscebant. Et quemadmodum præsupponebatur, testamenta absque Legatis piis confici non debere, ita plura Concilia statuerunt, testamenta in præsentia Parochi condenda, Episcopoque de eorum executione rationem esse reddendam: jam cognitio circa testamenta etiam obsignationes, & inventaria post se traxit. Alium extendendæ in Laicos Jurisdictionis prætextum præbuerunt crimina ecclesiastica, hoc est, illa, quæ directe religionem afficiunt, scilicet hæresis, & schisma, vel etiam illa, quæ legibus civilibus prohibita non erant, veluti usura, & concubinatus; Ecclesiastici enim prætendebant, eorum cognitionem sibi duntaxat competere, salva Laicorum obligatione pro reorum captura, ac sententiarum executione auxilium subministrandi, necnon pœnis spiritualibus etiam temporales adjungendi.

Et

Et quia juxta nova principia crimen hæreſeos bonorum, jurium, ac territoriorum privationem, etiam intuitu Principum involvebat, ii ſemper, quorum perditio deſiderabatur, ex hoc capite accuſabantur, velut Fridericus II. Manfredus, ac tot alii. Neque hic prætextus deerant; ſi enim Princeps aliquis, ex quo excommunicatione percuſſus, ejusque territorium interdicto ſubjectum fuerat, cenſuras contemneret, quod plerumque accidebat, accuſabatur, ac ſi poteſtatem clavium non crederet, moxque ceu hæreticus habebatur.

Præter particulares Jurisdictionis eccleſiaſticæ ampliandæ prætextus, inventus fuit aliquis Generalis, ſcilicet intuitu peccatorum. Eccleſia, ita dicebant, vi poteſtatis clavium jus habet, de omni eo, quod peccatum eſt, cognoſcendi, ut ſciat, an illud remittere debeat, vel retinere, an ligare peccatores, an ſolvere? jam vero in omni circa rem temporalem lite una ſaltem pars injuſtam format prætenſionem, quandoque ambæ, & hæc injuſtitia peccatum eſt, ergo ad tribunal eccleſiaſticum pertinet. Ex principio hoc Epiſcopus omnium cauſſarum ſuæ diœceſeos judex erat: quomodo autem ut de aliis juſtitiæ miniſtris taceam, tantus judicum ad functiones ſat capacium numerus inveniri poterat. Fruſtra quæſiveris invenire judicem temporalibus lucris haud inhiantem, & quis judices a proprio quæſtu alienos invenire audebit?

Ex quo Laicis dominari, ac divitias augere voluerunt, optimam eo perveniendi viam

eam

eam esse existimarunt, si omnes causas sibi subjicerent; & quidem ignorantia Laicorum opportunam hic occasionem obtulit. Hæc enim, prout alibi retuli, tam crassa erat, ut nequidem legere scirent. Principes igitur Secretariorum, receptorum, aut Thesaurariorum officia Clericis conferebant, qui redituum statum, & rationes ipsis sisterent. Amanuenses, Notarii, Advocati, & procuratores Clerici erant, verbo: omnia, quæ in scribendo consistunt, officia, Clerici administrabant.

Atque ita Ecclesiastici a spirita vocationis suæ pedetentim recesserunt, oblivioni tradentes præceptum Apostoli: NEMO MILITANS DEO, IMPLICAT SE NEGOTIIS SÆCULARIBUS. Non solum se iisdem immiscuerunt, sed onerarunt etiam, & immerserunt. Multum aberat, ut hanc aberrationem adverterent, ut potius in ea gloriam quærerent: majori in hancce immoderatam jurisdictionem zelo ferebantur, quam in veræ Ecclesiæ jura, dumque aliquis eorum attentatis limites ponere contendebat, mox clamabant, se in servitutem redigendos fore.

Ex abusibus ibidem condemnatis videre est, quousque tricæ tum invaluerint, in impediendis præcipue ab amicabili compositione partibus, ne litium, ac proinde praxeos materia deficeret; cum econtra primis Ecclesiæ sæculis Episcopi omnem sollicitudinem eo convertissent, ut fideles a litibus abstraherentur. dixisses, Jurisdictionem in commercium aliquod abiisse, Religionem

gionem ſordidiſſima approbare lucra, ac Salvatorem noſtrum ideo in hunc mundum veniſſe, ut homines nova doceret media lucrandi, & diteſcendi.

Eccleſiaſticorum in Jurisdictionem ſæcularem attentata Judices laicos excitarunt, ut & ipſi ex ſua parte vicem redderent, prout a querelis in Conciliis ſæculi XIII. & XIV. toties iteratis eruitur.

Nonniſi ſuperbiam, ambitionem, querelas amaras, exprobrationes mordentes, minas, proceſſus judiciales, excommunicationes, aliasque cenſuras videre erat, media non extinquendo, ſed magis inflammando igni nata.

Num vel unquam in urbe exſtitit hæreſis, quæ aliquem ex ſuis ſectatoribus producere potuit, qui magis violenter in ſacram Sedem, omnesque, qui eam occupabant, aut in Epiſcopos inſurrexit, vel Hiſtoriæ eccleſiaſticæ a Fleurio Abbate compoſitæ Panegyriſta, atque adorator fuit. Quam opulenta prorſus ſpolia error reportabit ex tali opere, quod tantum eſt Echo longe atrociſſimarum calumniarum, quas acerbiſſimi, atque infenſiſſimi hæretici unquam effutire auſi ſunt?

Magne Deus! quo in honore quispiam habere poterit Religionis noſtræ Sanctitatem, ſi per tot ſæcula illi, qui tamen illius gloria, & honor eſſe debuiſſent, nobis tam atris coloribus depinguntur? quid cogitari poteſt de Religione adeo ſancta, qualis noſtra

noſtra eſt, ſi ii, qui eam usque nunc rexerunt, nobis exhibentur, veluti homines omni paſſionum generi omnino dediti, & tanquam gloriantes, quod vitiorum mancipia exiſtant? quis fidem attribuet omnibus hiſce SS. Martyrum actis, ſi credendum ſit, quod nonniſi a falſariis fuerint conſcripta? quis omnes haſce heroicas actiones magni habebit? Si nullæ aliæ genuinæ ſunt reliquiæ, niſi illæ, quarum originem aſſequor, & quas a manu ad manum usque ad noſtra tempora transmitti conſpexi, ubi ergo veras inveniam Reliquias? Si omnes Paſtores per quatuordecim, & amplius ſæcula nonniſi Mercenarii erant, ac duntaxat ſeſe locupletare, & miraculorum jactatione ſidelium oblationes aucupari intenti fuerant, quid credam etiam de omnibus ceteris miraculis, quæ tamen magis ſolide comprobata mihi videbantur? quid cenſeam de indulgentiis, quas duntaxat pro pretio, necnon propter viliſſimas etiam, & maxime communes actiones, quales ſunt pontium, viarum, aut platearum reparationes, concedi edoctus ſum?

Quid, inquit noſter Auctor diſſert. quarta ad tom. 16. *Quid de Rege diceres, qui perniciosa clementia viam effugiendi ſupplicium omnibus reis offerret, nempe mulctas modicas, penſiones leves ad arcem ædificandam, vel ad milites alendos, obſequioſe Regiam adire, paucis*

verbis precari veniam, & tandem ad eluenda quæcunque ſcelera aliquot annis in exercitu ſuo militare? an putas dicendum, hujus Principis regnum bene adminiſtrari? an arbitraris, morum innocentiam, fidem in mercatu, ſecuritatem in via publica, totius Reipublicæ tranquillitatem ſalvam eſſe poſſe? an non magis exiſtimas, fore, ut ſub tali Rege vitia omnia, & infrunita licentia graſſentur, unde funeſtiſſimi effectus, quos ſolet producere impunitas, ſequerentur? ſimilitudinem, & paritatem, Lector facile perſpicis.

Plane adeo patheticus ſermo promerebatur ſequentem reflexionem: *Nunquam Chriſtianos ſanctiores, quam illa ætate, qua pœnitentiæ Canonicæ conſuetudo vigebat, nunquam magis corruptos, quam poſtquam illa exolevit, habuimus.*

Quantumcunque rectam mentem habere poſſem, fidelium tamen pietatem offenſum iri pertimeſcerem, ſi diutius in ſuo curſu inſequerer ejusmodi Hiſtoricum, qui nihil eorum, quæ magis veneranda ſunt in Eccleſia, reveretur, cuncta vero vilipendit, omniaque gradu ſuo dejicit, atque ipſam quoque venerationem, & ſubmiſſionem, quam fideles Eccleſiæ præceptis debent, condemnat: de cetero, inquit ipſe, non me movet „ratio aliquorum re„centiorum dicentium, majorem venera„tionem rebus ſacris conciliari, hoc enim „cæcum obſequium nonniſi falſis convenit „Reli-

„Religionibus, quæ fabulis, frivolisque super-„ſtitionibus innituntur Diſſert. 3. ad tom. 13.

Profecto dicetis, quod noſter Hiſtoricus in toto ſuo opere nonniſi novam Eccleſiam deſtructa illa, in qua per Dei gratiam vivimus, ædificare intenderit; quippe in nova hac Eccleſia perſonæ, & libri omnium hæreticorum a pœnis, & cenſuris immunes erant. *Porro*, affirmat ipſe in diſſertatione quarta ad tom, 16. *nulla alia in diſciplina mutatio magis Eccleſiæ famæ nocuit, quam rigor contra hæreticos, aliosve excommunicatos adhibitus.*

Sicut, ait idem Author diſſert. ſeptima, *in omnibus, ita etiam hic antiquorum prudentiam ſuſpicor. Extat Gelaſii P. Decretum an.* 494. *in quodam Concilio Romano publicatum, ubi libri, quos Eccleſia Romana recipit, ac reſpuit, notantur. Aſt nullas invenio cenſuras adverſus eos vibratas, qui libros apocryphos, aut condemnatos legerent, id quod mihi perſuadet, Eccleſiam eos indicando acquieviſſe, cum non ignoraret, tantum conſcientiis timoratis ſufficere, ac prohibitione rigoroſa libertinorum, & pertinacium curioſitatem magis excitari. S. Paulus, dum fideles exhortatur, ut omnia probent, ac quod bonum eſt, retineant, ſanctam diſcernendi libertatem iis concedere videtur. Primorum paſtores ſæculorum paſſim in eo allaborabant unice, ut Chriſtianorum quemlibet pro capacitate ſua rite inſtruerent, quin prætenderent, cæca eosdem ſub-*

missione, quæ ignorantiæ effectus, & causa est, gubernare.

In materia Religionis Principis potestas eo restringitur, ut exercitium Religionis reprobatæ impediat, & exterius suæ Religionis ritus in usum deduci curet. Infideles ad amplectendam fidem non sunt compellendi . . . quando agitur de conversione infidelium, extrema adhibenda discretio.

Non hic solum agitur de morte contemnenda, sibique concilianda, illorum fratrum Minorum exemplo, qui Marogii, ac Septæ morti se tradidere: S. Cyprianus eos ceu Martyres non agnovisset.

En! qualiter Fleurius Abbas calamo suo condemnat ignorantiam omnium Pontificum, cunctorumque etiam antiquissimorum Conciliorum, a quibus Hæreticorum errores fuerunt proscripti, eorumque Authores puniti: proin Constantinus, & primi Imperatores Christiani, sanctissimi quoque juxta, ac maximi Reges, Carolus Magnus, S. Ludovicus, S. Robertus Rex, Philippus Augustus, totque alii, quos Ludovicus Magnus sequebatur, necnon Sigismundus Imperator, totque Hispaniæ Reges duntaxat passione sua, Zeloque indiscreto excæcati erant, dum nec suis bonis imo, nec vitæ parcebant, ut subditos suos ad Majorum suorum Religionem, quam abjecerant, revocarent, aut Viros Apostolicos, qui Regum auctoritate suffulti fidei lumen inferebant,

bant, ad populos idololatriæ imersos emittebant.

Apud vos ergo, qui estis Dei vivi Ministri ad judicandum, & defendendum Israel constituti, apud vos inquam, denuntiare præsumo hunc librum eo magis periculosum, quo majorem habet auctoritatem ex nomine Scriptoris Presbyteri Catholici, necnon ex titulo tantopere alliciente, quem præsefert, atque ex auctoritate, quam eidem conciliant vitæ licentiosiori dediti viri leviter tincti, novitatumque amatores. Hic liber vel maxime aptus est, ut fideles venerationem, ac submissionem abjiciant, quam hucusque vobis, vestrisque decisionibus exhibebant: hic auctor vos vestro dejicit gradu, illamque evertit potestatem, auctoritatemque, quam a Christo Domino accepistis, & cujus tranquillam, ac non interruptam possessionem a primis Ecclesiæ sæculis conservastis. Hic liber est, qui ferme omnia subvertit fundamenta, quibus fidelium pietas erat innixa. Nec miracula, nec Reliquiæ, nec indulgentiæ, imo nihil crisin malignitate plenam, ac mordaciissima, & abjectissima Authoris ludibria effugiunt: denique hic liber est, quem haud immerito appellare possum *Indifferentiæ, hæresis, & libertatis triumphum.*

INDEX
TOMI LI.
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ CONTINUATÆ.

Abortus: contra eum procurantes Gregorii XIV. constitutio. 176.
Alanus Cardinalis vita functus, 463. pro Anglis seminaria erexit. 464.
Albanus Joannes Hieronymus vivis valedicens, 191. optima ejus indoles, 192. ejusdem opera. 193.
Aldobrandinus Cardinalis in Papam electus, 212. Clemens VIII. nominatus. 215.
Altempsius Marcus Siticus vita functus. 530.
Amurathes Turcarum Imperator: in eum seditionem movent rebelles in Syria, 97. etiam ipsimet Prætoriani. *ibid.*
P. Angelus Joyosa *vid.* Joyosa.
Angennes Claudius vid. *Cenomanensis Episcopus.*
Anglia: ibi Catholici dire venati, 203. illius Senatus edictum contra Puritanos vulgat. 393.
Angli Catholici: varia pro eis seminaria diversis in Provinciis eriguntur. 464.
Antoninus sanctus: ejus reliquiæ translatæ. 51.
Aquisgranense dissidium Catholicos inter, & Protestantes. 44.
Argentinensis Episcopatus: in eo tumultus excitantur ob novi Episcopi electionem. 256.

Assa-

Assasinium: hujus criminis cognitio pertinet ad Judicem ecclesiasticum, si contra personas ecclesiasticas attentatur. 530.
Augerus Edmundus vivis ereptus. 198.
Badense Colloquium circa Religionem, 42. Schmidelinus a Pistorio in eo devictus. 43.
Bajus Michael vivis ereptus. 31.
Bannez Dominicus Dominicanus Molinam, ejusque librum de concordia impugnat, 595. quasdam ipsius propositiones censura dignas Molina judicat. 599.
Barrerius Henrici IV. vitæ insidias struit, 364. ejus conspiratio detecta, 365. ejusdem supplicium. 366.
Baylon Pascalis defunctus. 271.
Bencius Franciscus Jesuita fatis ereptus, 469. ejus opera. 470.
Benedictus Renatus S. Eustachii Parochus ad Regem in fide Catholica instituendum accersitus. 328.
Beneficia: circa eorum dispositionem in Gallia Henricus IV. edictum edit, 233. eorum collationem intra Regnum Galliæ Bituricensis Archiepiscopus petit. 234.
Bertrandus Cornelius Bonaventura extinctus, 471. illius scripta. 472.
Bibliotheca Vaticana a Sixto V. restauratur, 18. libris aucta. 19.
Bituricensis Archiepiscopus omnium beneficiorum collationem intra Galliæ Regnum petit, 234. ejus oratio in colloquio cum fœderatis habito pro Navarro in Regem

nominando, 311. Lugdunenſi ad illius oppoſitiones reſpondet, 312. Regem Catholicam fidem amplexurum ſpondet, 318. Lugdunenſi reſpondet quoad Regis converſionem, 320. illius reſponſum ad fœderatorum rationes quoad pacem, 323. in ejus manibus Rex fidei confeſſionem facit, 338. eidem Rex ſecreto confitetur. 340.

Bonuccius Cardinalis mortuus. 24.

Borbonius Cardinalis in Galliæ Regem a fœderatis proclamatus, 16. in ejus favorem Papæ Legatus literas ad Gallos dirigit, 65. pro eodem Pariſienſis Senatus edictum, 66. mortuus. 80.

Borbonius Cardinalis junior ad Regnum Galliæ aſpirat, 136. Regem ad converſionem ſollicitari curat, *ibid.* & 137. ad acquirendum ſceptrum Papam ſibi conciliare nititur, 138. moritur. 447.

Boſius Jacobus Melitenſis ordinis hiſtoriam conſcribere juſſus. 51.

Brandeburgicus Joan. Georgius in Epiſcopum Argentinenſem a Canonicis Acatholicis electus. 257.

Bredenbachius Tilemanus fatis ereptus, 402. libri ab eo conſcripti. 403.

Briſſonius Præſes fœderatorum juſſu captus, 164. ac interemptus. 165.

Briſſacus cum Rege de tradenda Pariſienſi urbe agit, 417. deſuper cum eo articulos init, *ibid.* mandata ad ingreſſum Regi aperiendum injungit, 418. a Rege optime exceptus. 422.

Bu-

Bucherus S. Benedicti Parochus contra Regis conversionem debacchatur, ac librum edit. 336.
Burgoinus Parisiensis Fratrum Prædicatorum Prior captus, 15. interemptus. 15.
Bus Cæsar auctor Instituti de Doctrina Christiana. 383.
Cajetanus Cardinalis in Galliam a Papa ablegatur, 16. Regios milites ad amplectendas fœderatorum partes sollicitat, 16. Parisios veniens, ac Senatum ingressus, 58. Hispanis favet, *ibid.* contra eum Turonensis Senatus decretum edit, 59. ejus literæ ad Franciæ Præsules, 63. hortatur Gallos ad agnoscendum pro Rege Cardinalem Borbonium, 65. ejus conatus pro concilianda pace, 72. in Italiam reversus. 91.
Calvinistæ: inter eos, ac Lutheranos tumultus. 390.
Cananinius Julius Cardinalis vivis ereptus, 265.
Capucini Decreto de præstanda Regi obedientia non subscribunt. 442
Caraffa Antonius Cardinalis vivis ereptus, 187. libri ab eo conscripti. 188.
Cardinales a Sixto V. creati, 23. a Gregorio XIV. creati. 177.
Carmelitæ Discalceati obtinent diploma, vi cujus possent recitare horas Canonicas juxta ritum Breviarii Romani, 22. a mitigatis Carmelitis separantur. 386.

Carolus X. Galliæ Rex a fœderatis ſalutatur, 16. a Papæ Legato in hac dignitate confirmatur, 65 in ejus favorem Pariſienſis Senatus edictum edit, 66. vita functus. 80.
Caſtaneus Cardinalis in Papam electus, 104. Urbanus VII. dictus, 105. ejus vitæ hiſtoria. 107.
Caſtellus Joannes Regem vulnerat, 453. captus, ac examinatus, 454. 456. ejus Parentes comprehenſi, 456. ejusdem ſupplicium, 457. illius Parentes multati, 481. iſtius ædes ſolo æquatæ. 483.
Caſtruccius Joannes Baptiſta Cardinalis vita functus. 537.
Catalaunenſis Curia edictum promulgat adverſus Nuntium, & Pontificis diploma, 147. a Jurisconſulto defenditur, 162. edictum edit adverſus Pontificis Legatum, & Pariſienſe Senatus Conſultum, 227. id hujus curiæ edictum Pariſiis combuſtum, 231. Pariſios revocatur. 431.
Catholici in Gallia Regi addicti cum fœderatis Colloquium petunt, 303. iſtorum declaratio circa comitia eorum epiſtola a collegio Sorbonnico damnata. *ibid.*
Catholici in Anglia vexati. 203.
Cenomanenſis Epiſcopus ſcriptum edit in Gallorum Præſulum favorem. 409.
Chriſtus Dominus: circa ejus mediationem Proteſtantes altercantur. 518.
Clerus Maduntinus, & Carnutenſis Papæ diplomati ſe opponunt. 154.

Clemens

Clemens VIII. in Papam electus, 212. inauguratus, 214. ejus vitæ hiſtoria, 214. illius Pontificatus auſpicia, 215. nonnulla diplomata edit, 215. 216. 217. ad concedendas Henrico III. exequias a Regina Vidua ſollicitatur, 220. ejus diploma deſuper datum, 222. Henrico IV. parum propenſus, 224. illius mandatum de eligendo Galliarum Rege, *ibid.* hoc ejus diploma a Pariſienſi Senatu ad acta relatum, 227. Gondium Cardinalem Romam venire inhibet, 239. eidem hoc permittit, 244. Arcana mandata ſuo in Galliis Legato transmittit, 244. ejus mandata a Legato neglecta, 246. ab Henrico IV. literas recipit, 352. ad eundem Præſules Regi huic addicti ſcribunt, 355. dicti Regis Legatum ad alloquium admittere perſuadetur, 360. Nivernenſem Ducem Romam venire inhibet, 367. eidem ingreſſum, ſed ſine apparatu concedit, 369. hunc Ducem iterato ad alloquium admittit, 370. 373. 374. 375. 404. 405. hujus Papæ declaratio in Conſiſtorio quoad Henrici IV. cauſſam, 377. quatuor Cardinales creat, 378. varias Conſtitutiones edit, 384. congregationem pro examinandis Epiſcopis recens electis inſtituit, 386. ad Nivernenſis Ducis preces flecti neſcius, 408. fœderatorum Gallorum Deputatos, ac eorum querelas excipit, 411. ejus reſponſum ad eos, 412. Henrico IV. favere incipit, 412.

ejus

ejus agendi ratio circa Henrici IV. cauſſam, 450. 451. eidem Regi abſolutionem a Cenſuris promittit, 450. Hyacinthum Dominicanum canoniſavit, 476. varias edit conſtitutiones, 477. illius judicium de Jeſuitarum expulſione e Gallia, 485. in Henrici IV. favorem propenſus, 495. eidem ſuggerit ſecreta monita, 496. Regem a cenſuris abſolvere ſtatuit, 501. Purpuratorum Senatum hanc in rem convocat, 502. publicas preces indicit Romæ, 503. ſigillatim deſuper Cardinalium mentem explorat, 504. pro impertienda abſolutione Regis Procuratoribus conditiones imponit, 505. a Papa propoſitas conditiones Procuratores immutari petunt, 506. Henricum ſub quibusdam conditionibus abſolvit, 507. maximas ſolemnitates adhibet in impertienda abſolutione, 510. Romæ publica deſuper lætitia, 513. eidem duo Epiſcopi Rutheni ſuum obſequium deferunt, 516. idem eidem exhibent Cophti, 517. varias Bullas edit, 522. ejus Bulla circa Græcorum ritus, 523. illius diploma pro præcavenda diſſenſione inter Jeſuitas, & Dominicanos editum. 597.

Cheffontanus Chriſtophorus morte ſublatus, 550. de hæreſi accuſatus, 552. libri ab eo conſcripti. 553.

Cliella Iſaias Brocardus Romam ab Henrico IV. ablegatus, 352. quædam mandata ad Etruriæ Ducem deferre juſſus, 357.

Romam

Romam delatus, 359. noctu ad Pontificis alloquium admissus. 360.
Colloquium fœderatos inter, & regios decretum, 309 quinam ad id deputati, 309. ad illud convenientes, 310. Archiepiscopi Bituricensis ibidem oratio pro Navarro in Regem nominando, 311. Lugdunensis responsio, 312. illius consultationes continuatæ, 317. de Regis conversione agitur, 317. *& seq.* continuatur. 325.
Columna Marcus Antonius Papatus spe excidit, 101. ejus humilitas. 102.
Comitia Regni a Maduano Duce indicta, 278. Pontificii Legati scripta circa ea. *ibid.* adversus ea reclamat Henricus IV. 287. a fœderatis celebrata, 298. ad eorum initium oratio a Maduano Duce habita, 299. in iis altera oratio a Pelleveo Cardinale declamata, 300. altera in iisdem sessio, ac factæ a Pontificio Legato propositiones, 301. ad illa per tubicinem Catholicorum Regi addictorum declaratio delata, 303. tres articuli in illis propositi a Rege. 321.
Concilium Tolosanum a Cardinale Joyosa celebratum. 120.
Concilium Tridentinum: vid. Tridentinum.
Conclave pro electione Sixti V. successore, 98. pro eligendo Gregorio XIV. 115. pro eligendo Innocentio IX. 179. ad eligendum Clementem VIII. 205. magnæ in illo discordiæ. 208. 209.
Congregatio pro examinandis Episcopis recens electis erecta. 386. *Con-*

Congregatio de auxiliis: unde illius origo. 602.
Conſtitutiones Sixti V. 21. 93. Gregorii XIV. 164. Clementis VIII. 215. 216. 217. Clementis VIII. de eligendo Galliarum Rege, 224. aliæ 384. 385. 477. 523. 529.
Conſtantinopolis: ibi ſeditio a Prætorianis excitatur, 47. in eadem urbe Judæorum ædes combuſtæ, 49. expilatæ. 50.
Cophti Romanæ Eccleſiæ uniti. 517,
Cornelius Fridericus Cardinalis vita functus. 112.
Cracovienſis ſeditio ab hæreticis ſuſcitata. 204.
Crommerus mortuus, 34. ejus ſcripta. 35.
Doctrina Chriſtiana: inſtitutum de ea fit. 389.
Dominicani: eorum Pariſienſis Prior captus, 15. necatus, 15. iisdem Clemens VIII. concedit privilegium omnes Mendicantium ordines præcedendi in ſupplicationibus, 218. ex iis unus inſidias Henrico IV. ſtructas detegit, 364. habent altercationes cum Jeſuitis ob Molinæ librum. 597.
Duellum: Clementis VIII. bulla deſuper edita. 217.
Dudithius Andreas extinctus, 35. ejus mores, 37. opera. 40.
Duncanius Martinus fatis extinctus, 125. libri ab eo ſcripti. 126.
Durantius Joannes Stephanus morte ſublatus. 32.
Ebroicenſis Epiſcopus captus, 168. ad perpetuos carceres damnatus, 169. ibidem mortuus, 170. ejus opera. 170. 171.

Edi-

Edictum Parisiensis Senatus pro Cardinale Borbonio in Regem nominando, 66. curiæ Catalaunensis adversus Nuntium, & diploma Pontificis, 147. Senatus Parisiensis contra Catalaunense decretum, 157. Maduani Ducis pro firmanda auctoritate sua, 168. Catalaunensis Senatus adversus Pontificis legatum, 227. idipsum Parisiis combustum, 231. Henrici IV. circa Regni beneficia, 233. Rothomagensis Senatus contra Henricum IV. 246. Parisiensis Senatus quoad conservandas Regni leges, 327. Anglici Senatus adversus Puritanos, 393. contra quasdam Theses de potestate Papæ. 490.

Elisabetha Angliæ Regina Puritanis infensa, 394. Henricum IV. a vera fide avertere molitur, 395. fœdus cum eo firmat. 397.

Episcopi Galliæ Henrico IV. addicti circa ejusdem Regis causſam scribunt Romam, 355. suam agendi rationem coram Papa excusare intendunt, 372. a Papa ad Inquisitionis tribunal amandantur, 374. id facere renuunt, 376. eos defendit scripto Cenomanensis Episcopus. 309.

Episcopi Italiæ: quale eorum examen. 386.

Episcopus Ebroicensis: *vid.* Ebroicensis.

Etruria: illius Dux de Henrici IV. conversione per eundem certior factus. 357.

Evangelici. vid. *Protestantes.*

Fachinettus Cardinalis sub nomine Innocentii IX. electus. 181.

Farneſius Cardinalis mortuus. 26.
Fœderati Galli Cardinalem Borbonium in Regem eligunt, 16. 66. Maduanum in Regni Vicarium eligunt, 67. eorum res inclinatæ, 70. illorum quæſtiones circa ſucceſſionem Facultati Theologicæ proponuntur, 74. deſuper reſponſum accipiunt, 77. ſuam cauſſam argumentis probant, 161. Franciæ Regnum Hiſpaniæ Regi offerunt, 162. eorum juſſu Briſſonius captus, 164. interemptus, 165. eorum agendi modus deſcribitur, 288. ordinum comitia celebrant, 298. eorum rationes pro reſponſo Regi addictis dando, 304. eorum reſponſum ad regiorum literas, 308. ad colloquium cum regiis habendum nonnullos deſignant, 309. ad eligendum Hiſpaniæ Infantem in Regem a Papæ Legato ſollicitati, 314. fœderatorum ſenſus ad allatum de Regis converſione nuntium, 319. iisdem tres articuli a Rege proponuntur, 321. quoad eos reſpondent Regi, 321. illorum querela contra regios, 326. eorum declamatio adverſus Regis converſionem, 335. Concilium Tridentinum recipiunt, ac promulgant, 350. eorum deputati Romam venientes, 411. eorum querelæ contra Hiſpanos, *ibid.* eorum libelli occupatis a Rege Pariſiis ſuppreſſi. 427.
Franciſcus Saleſius Epiſcopus Genevenſis: ejus initia, 253. ejus felicitas in convertendis hæreticis. 255.

Fulo-

Fulonius Josephus: ejus cauſſa diſcuſſa. 330.
Galeſinius Petrus vivis ereptus, 123. ejus opera *ibid.*
Galli Catholici Regi addicti cum fœderatis colloquium petunt, 285. ſuam declarationem circa comitia per tubicinem deferunt, 305. eorum epiſtola a Collegio, Sorbonnico damnata, *ibid.* ad Papam ſcribunt, 355. Romæ de ſua agendi ratione Papæ rationem reddere intenti, 373. ſe Inquiſitionis tribunali ſiſtere juſſi, 374. id facere recuſant, 376. eos ſcripto defendit Cenomanenſis Epiſcopus. 409.
Gallia: ejus ſtatus, quam miſer ob fœderatorum turbas, 241. & ſeq. qualis fuerit, deſcribitur a Legato Pontificio. 280.
Galliæ Proceres Navarræ Regem in Galliæ Regem ſalutantes, 2. eum ad amplectendam fidem Catholicam ſollicitant, 6. fidei ſacramentum Henrico IV. præſtant, 8. eos a Regis obſequio Papa avocat. 145.
Germaniæ tumultus ob Argentinenſem Epiſcopatum. 256.
Gondius Cardinalis a Rege Romam ablegatus, 238. Romam venire a Papa prohibetur, 239. ejus deſuper reſponſum, 240. Romam venire permiſſus, 244. Romæ Papam ſalutat, 449. Roma Pariſios reverſus. 451.
Gonzaga Ludovicus Nivernenſis Dux *vid.* Nivernenſis.
Gonzaga Joannes Vincentius Cardinalis morti ſuccumbens. 195.
Gonzaga Scipio de Mantua mortuus. 379.

Gravius Henricus vita exutus, 200. ejus opera. 201.

Græci: eorum Episcopi duo Papæ se subjicientes, 516. circa eorum ritus Bulla editur. 523.

Gregorius XIV. ejus electio in Papam, 113. illius vitæ historia, 117. inaugurationis solemnia, 118. fœderatis favens, 130. ejus literæ ad suum Legatum in Galliis, 131. ad submittenda auxilia a Maduano compulsus, 153. ab Henrico IV. literas accipit, 140. Nuntium in Gallias ablegat, 144. ejus minæ contra Regi addictos, 141. ejus diploma Parisiis promulgatum, 146. contra hoc Catalaunensis Curia edictum edit, 147. contra idem ejus diploma Clerus insurgit, 154. hujus Papæ obitus, 172. ejus diplomata, 174. Cardinales ab eo creati, 177. ejus indoles. 178.

Gueretus Jesuita Joannis Castelli Professor, 455. coram tribunali examinatus, 456. tormentis subjectus, 479. perpetuo exilio mulctatus. 481.

Guinardus Joannes Jesuita: in ejus cubili seditiosa scripta inveniuntur, 456. tormentis subjectus, 479. damnatus, *ibid.* ejus oratio ante mortem. 480.

Guisius Dux e carcere auffugiens. 163.

Hajus Alexander exilio mulctatus. 482.

Hæretici Cracoviæ seditionem suscitant. 204.

Henriquez Henricus Molinæ Doctrinam impugnat. 597.

Henricus III. ejus vidua pro concedendis eidem exequiis Papam sollicitat. 220.
Henricus IV. GalliæRex salutatus, 1. 2. laudatur, 2. ad amplectendam fidem Catholicam a Duce Lucemburgico sollicitatur, 6. desuper deliberat, 7. Proceres ei fidelitatis juramentum præstant, 8. se quoad fidei dogmata instruendum promittit, 9. tantum Catholicos officiis honorat, 10. ejus expeditiones bellicæ, 12. Parisinæ civitatis suburbia adoritur, 14. plures urbes capit, 14. ejus electioni fœderati obstrepunt, 16. Lucemburgicum Ducem Romam ad Papam ablegat, 53. Sorbonna decretum contra eum edit, 61. in Iberiensi prælio Victor, 70. illius Victoriæ, 71. a Senonensis Urbis obsidione repulsus, 71. circa illius successionem facultatis judicium, 75. Parisios invadit, 83. Parisiensium deputatos excipit, 86. iisdem respondet, 88. literas ad Nemorsium scribit, 89. obsidionem solvere cogitur, 91. ejus clientes in tres factiones divisi, 135. denuo ad conversionem sollicitatur, 137. in Calvini hæresi permanere intentus, 139. per Lucemburgicum Ducem ad Papam scribit, 140. Catalaunensis Curiæ edictum contra Papæ diploma editum confirmari curat, 150. Galliæ ordines ad fidem sibi præstandam animat, 151. pro stabilienda conscientiæ libertate edictum edit, 152. Episcopos ad fidelitatem hortatur, 154. Guisii fuga territus, 162. illi Clemens VIII. parum favet, 224. se cum Pontifice reconciliare statuens, 231.

ad hoc Veneti Senatus opera usus, 232. ejus edictum circa Regni beneficia, 233. maximam Episcopis potestatem circa beneficia attribuit, 236. Romam Legatos mittit, 238. ejus literæ ad instituendum cum fœderatis colloquium, 286. contra comitia reclamat, 286. colloquium cum fœderatis habendum indulget, 308. ad amplectendam fidem Catholicam a Delegatis sollicitatur, 317. se id facturum pollicetur, 318. fœderatis tres articulos proponit, 321. quoad eos illi respondetur, *ibid.* se in fide Catholica instrui curat, 328. in fide Catholica institutus, 331. eidem proposita fidei confessio, 332. ad ejus conversionem hæretici Ministelli plurimum conducunt, 333. solemniter hæresin abjurat, 337. secreta confessione conscientiam suam expiat, 340. circa illius conversionem diversum judicium, 342. solemnem Legationem Romam decernit, 352. ad Papam scribit, 352. suo Legato injungit mandata Florentiæ Duci perferenda, 357. varius de illius conversione Romæ rumor, 362. ab Ossato defen-ditur, 363. illius vitæ Barrerius insidias struit, 364. Protestantibus conventum agere permittit, 397. illius responsum isti parum propitium, 398. 400. illi Papa favere incipit, 413. Carnuti inauguratus, 414. de subigenda Parisiensi Urbe agit, 416. desuper secretos cum Brissaco articulos init, 417. Parisios ingressus, ac cum lætitia exceptus, 422. in Parisiensium favorem pro restaurando Senatu edictum promulgat, 428. seditiosos Urbe expellit,

pellit, 430. Turonenſem, & Catalaunenſem Senatum Pariſios venire jubet, 431. eidem Univerſitas Pariſienſis obedientiam præſtat, 433. 434. 440. ſuam Papæ obedientiam exhibet, 451. Hiſpanis bellum inferre intendit, 452. literas ſcribit ad Belgas: *ibid.* a Joanne Caſtello vulneratus, 453. eidem ſe Papa propenſum exhibet, 495. alios Miniſtros Romam ablegare a Papa ſollicitatur, 496. ejus Legati Romæ Pontifici libellum ſupplicem porrigunt, *ibid.* eum Papa abſolvere ſtatuit, 501. deſuper Purpuratorum Senatus convocatus, 502. a Papa publicæ preces inſtituuntur, 503. ejus Procuratoribus pro impetranda abſolutione conditiones præſcribuntur, 504. ab his illæ immutantur, 506. ejus abſolutio ſub quibusdam conditionibus decreta, 507. maximis ſolemnitatibus Romæ abſolutus, 510. ob Regis abſolutionem publica Romæ lætitia. 515.

Hiſpani Papæ Legatum in Galliis ſibi devinciunt, 246. eorum molimina pro Infante ſua in Galliæ Reginam eligenda, 315. eorum Legatus deſuper ab Epiſcopo Sylvanectenſi abſterritus, *ibid.* eorum conſilia everſa, 328. contra eos fœderati Galli coram Papa conqueruntur, 411. iis Henricus IV. bellum infert, 450. eorum molimina in Scotia adverſus Angliam. 459. 462.

Hyacinthus Dominicanus Canoniſatus. 476.

Jeſuitæ dicuntur Barrerium ad Regicidium animaſſe, 365. formulæ de præſtanda

Regi obedientia ſubſcribere recuſant, 442. contra eos lis reſuſcitatur, 443. adverſus eosdem cauſſidicus quidam perorat, 445. in judicio defenduntur, *ibid.* illis plurimi potentiſſimi viri patrocinantur, 446. ſuis exercitiis vacare permittuntur, 447. in eorum Pariſienſi Collegio ſeditioſa ſcripta inveniuntur, 456. Senatus-Conſultum contra Jeſuitas, 459. eorum cauſſa continuatur, 478. eorum nonnulli tormentis ſubjecti, 479. iisdem varia crimina imputantur. 482. e Gallia expulſi, 484. plures Galliæ Senatus eis patrocinantur, 486. eorum nonnulli Molinæ librum impugnant, 596. acres eorum diſputationes cum Dominicanis, 597. illis prout, & Dominicanis ſilentium imponitur circa has controverſias. 599.

Illegitimi ad ordines regulares recipi permittuntur per Bullam Gregorii XIV. 174.

Innocentius IX. in Papam electus, 181. hujus Pontificis hiſtoria, ac dignitates, 182. ejus Pontificatus auſpicia, 184. ſuam Primatibus electionem indicat, 185. Mantuæ Duci inter Cardinales Diaconos locum aſſignat, 185. optima ejus conſilia, 186. obitus. *ibidem.*

Inſtitutum de Doctrina Chriſtiana: quale ſit. 383.

Inſtitutum ſancti Philippi Nerii: quænam illius Conſtitutiones, 542. multum propagatur. 547.

Joannes a Cruce primus Carmelita Diſcalcea-

ceatus in Domino vita functus, 273. libri ab eo conscripti 275.
Joyosa P. Angelus relicto Capuccinorum instituto fœderati exercitus Bellidux proclamatus. 251.
Joyosa Antonius Scipio Villamurium obsidet, 250. fugatus, ac occisus. *ibid.*
Joyosa Cardinalis Tolosæ Concilium celebrat. 119.
Judæi: eorum ædes Constantinopoli combustæ, 48. expilatæ. 50.
Kirzka de Ciechanowitz Joannes extinctus. 276.
Landianus Marsilius in Gallias a Papa ablegatus. 145.
Latino-Latinius vivis ereptus, 275. ejus opera. 276.
Laureus Vincentius Cardinalis mortuus, 268. ejus eloquentia Sigismundus Sueciæ Rex ad fidem Catholicam conversus, 270. Henrico IV. propensus. 271.
Legatus Pontificius in Galliis nimium Hispanis favens, 246. ejus scriptum circa Regni comitia, 279. ejus propositiones in comitiis Regni, 301. Catholicorum Regi addictorum epistolam a Collegio Sorbonnico condemnari jubet, 303. omne cum Catholicis Regi addictis Commercium fœderatis interdictum vult, 306. contrarium eidem ab Archiepiscopo Lugdunensi suadetur, 307. fœderatos ad eligendum Hispaniæ Infantem inducere conatur, 314. eidem se acriter opponit Sylvanectensis Episcopus, 315. contra Parochos

rochos ad Regem in fide Catholica instituendum accersitos exacerbatus, 329. ejus declaratio adversus Regis conversionem, 334. pro tridentina Synodo promulganda sollicitus, 343. Parisiis a Rege occupatis Romam reversus 423.

Legionensis Aloysius inter mortuos translatus, 198. ejus opera, *ibid.* 200.

Lensæus Joannes vita functus, 400. ejus opera. 401.

Lenoncurtius Philippus Cardinalis vita functus. 266.

Lotharingius Carolus Cardinalis in Episcopum Argentinensem a Canonicis Catholicis electus. 257.

Lucemburgicus Dux Henricum IV. ad fidem Catholicam hortatur, 6. Romam missus, 53. a Sixto V. ad alloquium admissus, *ibid.* suas rationes in Henrici IV. favorem exponit coram Papa, 54. Regis jussu ad Papam scribit. 139.

Lugdunensis Archiepiscopus Papæ Legato omne cum regiis commercium interdicenti contrarium suadet, 306. de Navarro in Regem nominando se Bituricensi opponit, 312. ad nuntium de Regis conversione adlatum respondet, 319. ad propositos a Rege tres articulos responsum dat. 321. sedis Apostolicæ privilegia defendit. 324.

Lutherani in Palatinatum redire prohibiti, 260. eos inter, & Calvinistas in Germania tumultus 390.

Madua-

Maduanus Dux in Regni Vicarium proclamatur, 66. 67. in Iberienſi prælio victus, 70. Pariſinam Urbem una cum Parmenſi liberat, 92. Papam ad ſubmittenda auxilia ſollicitat. 133. quatuor ex Sexdecimanis ſuſpendi jubet, 166, ejus conſilia pro firmanda auctoritate ſua, 167. Sexdecimanorum poſtulata reſpuit, 249. ordinum Comitia indicit, 278. ejus oratio ad Comitiorum initium, 299. Fulonis Joſephi S. Genevefæ Abbatis cauſſam diſcuti jubet, 331. de Regis converſione gaviſus. 343.

Mahometanorum nova ſecta in Syria. 47.

Mauri Tripolitani in Turcas rebellant. 50.

Mediatio Chriſti Domini: circa eam altercantur Proteſtantes. 518.

Melitenſis ordinis hiſtoriam Boſius eques conſcribere juſſus. 51.

Mendoza Joannes Cardinalis defunctus. 261.

Mercator Gerardus vivis ereptus. 471.

Minores fratres conſpirationem ineunt. 16.

Molina Ludovicus librum edit de concordia liberi arbitrii cum gratia, 595. a multis etiam Jeſuitis impugnatus, *ibid.* 596, ſuam doctrinam propugnaturus Madritum petit, 598. quasdam Banneſii propoſitiones cenſura dignas dicit, 599. ob id a ſupremo Inquiſitore reprehenſus, 600. ejus cauſſa Romam evocata. 601.

Mollerus Henricus morte ſublatus 34.

Montaltus Cardinalis Columnæ electiori in Papam patrocinatur, 101. a Columna ipſomet quoad hoc abſterritus. 102. *Mo-*

Moralez Ambrosius mortuus, 124. ejus opera 125.

Navarræ Rex in Galliarum Regem salutatus. 1. 2.

Nemorsius Dux Parisienses durante obsidione ad constantiam animat, 81. a Rege literas accipit. 89.

Nivernensis Dux ab Henrico IV. Romam ablegatus, 352. jussu Pontificis revocatus, 367. tandem Romam venire permissus, 368. sine apparatu urbem ingressus, 369. ad alterum alloquium a Papa admissus suas rationes exponit, 370. quædam postulata in tertio colloquio Papæ exponit, 364. eidem Papa alia proponit, 375. ejus imperterritus animus ad defendendam Henrici IV. conversionem, 374. & seq. quarta vice ad Papæ alloquium admissus, 404. illius postremum cum Papa colloquium, ac ejus discessus, 405. ejus declaratio ante discessum. 408.

Nobilius flaminius vita functus. 122.

Obsidio senonensis: Rex eam solvere compulsus, 71. Parisiensis, 83. eadem a Parmensi soluta, 91. Rothomagensis, 171. soluta, 248. Villamurensis, 250. suo effectu destituta. *ibid.*

Ossatus Arnaldus: Regis Henrici conversionem scripto defendit, 363. Regi ex Papæ instinctu secreta monita suggerit, 496. libellum supplicem Papæ pro Henrico offert, *ibid.* pro impetranda Regis absolutione conditiones ei præscribuntur, 504.

has

has is unacum Perronio rejicit, 506, ſub aliis abſolutionem obtinet. 507.
Palatinatus: in eum redire Lutherani ſunt prohibiti. 260.
Pariſienſes Parochi contra Jeſuitas in judicio agunt, 445. eorum ſententia de obedientia Regi præſtanda. 486. 487.
Pariſienſis Urbs a Rege invaſa, 83. immani fame depopulata, 85. ejus deputati ad Regem, 86. ei Parmenſis Dux ſuppetias fert, 91. de ea ſubjicienda Rex denuo agit, 416. pro illa tradenda ſecreti articuli, 417. Rex eam ingreſſus, 421. in ea habetur generalis Proceſſio in memoriam poſſeſſionis a Rege recuperatæ, 429. ibidem ſeditioſi expulſi, 430. Turonenſis, & Catalaunenſis Senatus illinc venientes. 431.
Pariſienſes libellum ſupplicem Theologicæ facultati ob ſucceſſionem porrigunt, 73. durante obſidione ſupplicationes habent, 81. eorum ſuburbia a Rege invaſa, 83. eorum deputati ad Regem, 86. iis Rex reſpondet. 88.
Pariſienſis Senatus: ejus edictum pro Cardinale Borbonio in Regem proclamando, 66. contra Catalaunenſe decretum edictum edit, 157. Clementis VIII. diploma de eligendo Galliarum Rege ad acta refert, 227 edictum ad conſervandas Regni leges, edit, 327. Regis juſſu reſtauratur, 428. ejus mandatum circa Jeſuitarum cauſſam, 446. ejus edictum contra quasdam theſes de

de potestate Pontificis, 490. decretum contra quemdam sermonem Regi injurium. 514.

Parisiensis facultas Theologica circa Henrici IV. successionem respondet, 75. ejus decretum ad fœderatorum Urbes transmissum, 77. pro præstanda Regi obedientia congregata, 433. desuper publicum monumentum conficit, 434. ejus norma. 440. denuo agit de obedientia Regi præstanda, 487. ejus judicium circa parricidium Henrici III. 488. 489. ejus fidelitas erga Reges suos commendatur. 493.

Parmensis Dux Aquisgranensibus Catholicis patrocinatur, 44. Parisinæ urbi suppetias fert. 91.

Pascalis Baylon: vid, Baylon.

Pelleveus Cardinalis Rhemensis Archiepiscopus in Comitiis regni perorat, 300. mortuus præ amaritudinis vehementia ob amissam urbem Parisiensem. 423.

Perronius Jacobus David a Rege pro impetranda absolutione Romam ablegatus, 496. ejus libellus supplex ad Papam pro Rege. *ib.*

Philippus II. Hispaniæ Rex Aquisgranenses Catholicos tuetur, 44. contra ejusdem Urbis Protestantes edictum edit, 45. ejus declaratio circa Franciæ res, 68. militum delectus in hæreticorum favorem factos inhibet, 70. eidem fœderati Galliæ Regnum offerunt, 165. ejus Legatus in comitiis Parisiensibus Hispaniæ Infantem in Galliæ Reginam proponit. 315.

Philip-

Philippus Nerius: continuata ejus vitæ hiſtoria, 542. Conſtitutiones præſcribit, *ibid.* ejus inſtitutum propagatur, 547. illius obitus, ac canoniſatio. 549.
Piquepuci, ſeu Religioſi pœnitentes inſtituti. 593.
Piſanus Marchio Romam ab Henrico IV. ablegatus. 238
Piſtorius in Badenſi Colloquio Schmidelinum vincit. 42
Pontifices: eorum ſollicitudo ad conſervandam in Gallia Religionem Catholicam, 281. eorum auctoritas ab Archiepiſcopo Lugdunenſi defenditur, 324. circa eorum poteſtatem editæ Theſes Pariſiis damnantur, 490. illorum Primatum agnoſcunt Cophti. 517. 518.
Preces quadraginta horarum Romæ inſtituuntur. 219.
Proteſtantes e Belgio ejecti Aquisgrani ſeditionem movent, 44. ex hac Urbe expulſi. 46. In Germania tumultus excitant, 390. in Gallia conventum agere permiſſi, 397. eorum poſtulata ad Henricum IV. 398. contra eundem exacerbati, 399. inter ſe altercantur circa mediationem Chriſti Domini, 518. eorum Synodus Turonii celebrata, 521. eorum ibidem ſtatuta. 521.
Puccius Franciſcus cum Socino diſputat, 559. ab eo victus, 560. ad rogi ſupplicium damnatus, *ibid.* erronea ejus dogmata. 561.
Puritani in Anglia: edictum contra eos vulgatur. 393.

Quiroga Caſpar Cardinalis defunctus. 467.

Religio omnibus emolumentis ante ponenda, 3. circa eam inſtituitur badenſe Colloquium, 42. ob illius diverſitatem tumultus in Saxonia excitati. 259.
Ribera Franciſcus demortuus, 196. libri ab eo conſcripti. 197.
Romani ob conceſſam Henrico IV. abſolutionem lætantur. 513.
S. Romualdus: circa ejus feſtivitatem Clemens VIII. Bullam edit. 478.
Roſa Guilielmus vid. Sylvanectenſis Epiſcopus.
Rothomagenſis Senatus edictum, adverſus Henricum IV. 246.

Rotho-

Rothomagum a Rege obſeſſum, 171. illius obſidionem idem Rex ſolvere coactus. 248.
Rouere Hieronymus Cardinalis vivis ereptus, 263. ejus opera. 264.
Rubeis Hyppolitus Cardinalis mortuus. 193.
Rutheni Epiſcopi duo ſummo Pontifici ſuum obſequium deferunt. 516.

Saleſius Franciſcus vid. Franciſcus Saleſius.

Sanſeverinus Cardinalis in Papam propoſitus. 206. ejus electio præpedita. 206.
Sanctacrucius Proſper Cardinalis fatis ereptus. 28.
Sarnanus Conſtantius Cardinalis vivis ereptus, 539. ejus opera. 540.
Saxonia: tumultus in eo excitati ob Religionis diverſitatem. 259.
Scotia: ibidem tumultus, 459. ejus Rex de Anglicana ſucceſſione excludendus declaratur. 461.
Seditio Cracovienſis ab hæreticis ſuſcitata, pag. 204. *vid.* tumultus.
Serbellonius Joannes Antonius Cardinalis vita functus. 189.
Sexdecimani: quatuor ex eis Maduani Ducis juſſu ſuſpenſi, 166. eorum poſtulata ad Maduanum Ducem. 248.
Sigismundus Sueciæ Rex ad fidem Catholicam converſus, 270. in hoc Regno Religionem Catholicam reſtaurare intentus. 474. Proteſtantibus Synodum celebrare inhibet. 520,

Sixtus V. Cardinalem Cajetanum in Galliam ablegat, 16. Bibliothecam Vaticanam conſtruit, 18. Typographiam in Vaticano inſtituit, 19. ejus diplomata, 21. Cardinales creat, 22. Lucemburgicum Ducem ab Henrico IV. ablegatum ad alloquium admittit, 53. Lucemburgici rationibus in ejusdem Henrici favorem expoſitis convictus, 56. illius diplomata, 93. infirmus Eccleſiæ negotiis adhuc invigilat, 94. ejus dicta & juſſa ante mortem, 95. 96. ejus obitus, 96. ejusdem ſtatua Romæ everſa. 98.
Schmidelinus a Piſtorio in Colloquio Badenſi devictus, 42.

ctus, 42. ad Ecclesiæ sinum reversus, 43. 130. vivis ereptus. 182.

Socinus Faustus: Continuata ejus vitæ historia, 558. ejus disputatio cum Francisco Puccio, 559. seditionis apud Poloniæ Regem accusatus, 562. matrimonio junctus, 563. maximam ob uxoris suæ mortem tristitiam concipit, 564. suis bonis spoliatus, 565. plurimis invisus, 566. ejusdem opera, 567. illius errores de Sanctissima Trinitate, 580. de Christo Domino, 582 de homine, & Sacramentis, 585. de usu Cœnæ, 586. de fide, gratia, & Prædestinatione, 587. de anima, & resurrectione, 588. de Ecclesia, 589. de disciplina, & moribus. 591.

Solemnia in Henrici IV. reconciliatione facta- 337. & seq.

Sorbonnæ Decretum contra Henricum IV. 61.

Spinola Philippus Cardinalis defunctus. 381.

Strozzia Laurentia vita functa, 201. ejus opera. 202.

Suecia: illius Rex Sigismundus ad fidem Catholicam Cardinale Laureo conversus, 270. eam hic Rex ad Religionem Catholicam reducere conatur. 474.

Sylvanectensis Episcopus: accerrimum ejus responsum ad Hispaniæ Legatum. 315.

Tilemanus vid *Bredenbachius.*

Toletus Cardinalis: ejus Colloquium cum Nivernensi Duce, 374. Papam defendit. 375. 405.

Tolosanum Concilium a Joyosa celebratum, 119. ejus acta. 120.

Tripolitani Mauri in Turcas rebelles. 50.

Tumultus ob Argentinensis Episcopi electionem in Germania excitati, 256. in Saxonia ob Religionis diversitatem, 259. Lutheranos inter, & Calvinistas, 390 Hispanorum in Scotia adversus Angliam. 460.

Turcæ in Syria contra suum Imperatorem rebelles,

les, 47. contra eos Mauri Tripolitani insurgunt. 50.
Turonensis Senatus decretum edit contra Papæ legatum, 59. Parisios revocatur. 431.
Tridentina Synodus: pro ea promulganda Papæ Legatus est sollicitus, 343. ejus acta in Galliis discussa, 344. plurima decreta Galliæ libertatibus dicuntur contraria, 345. & seq. a fœderatis recepta, ac Parisiis promulgata, 351. qualis fuerit hæc acceptatio? *ibid.*
Typographia in Vaticano instituta. 19.

Vaticanum Bibliotheca ornatum, 18. in eo Typographia instituitur. 19.
Venetus Senatus ab Henrico IV. ad impetrandam cum Sede Apostolica reconciliationem implorat. 231.
Verdala de Lubens Cardinalis vivis ereptus. 534.
Universitas Parisiensis agit de obedientia Regi præstanda, 433. 434. 440. litem contra Jesuitas resuscitat. 443.
Urbanus VII. in Papam electus, 105. ejus vitæ historia, 107. ejusdem Pontificatus auspicia, 108. Sanguine junctos promovere renuit, 109. ejus infirmitas, ac mors, 110. ejus verba ante mortem. 111.

Witekerus Guilielmus morte extinctus. 557.

Zambinus Jurisconsultus librum pro fœderatorum Gallorum causa edit. 161.
Zanchius Hieronymus extinctus, 127. opuscula ab eo concinnata. 128.

FLEURII
HISTORIA
ECCLESIASTICA
TOM. LI.

Th 51
5178
I.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN